 ALGARVĖ

LAIKO LINIJA

Michael Crichton

LAIKO LINIJA

Michael Crichton

ROMANAS

ALGARVĖ

UDK 820(73)-3
Cr47

MICHAEL CRICHTON

TIMELINE

ISBN 9986-856-69-8

Skiriu Teilorui

Visos ateities imperijos bus proto imperijos.

WINSTONAS CHURCHILLIS, 1953

Neišmanai nieko, jei neišmanai istorijos.

EDWARDAS JOHNSTONAS, 1990

Ateitis manęs nedomina. Mane domina ateities ateitis.

ROBERTAS DONIGERIS, 1996

ĮŽANGA
Mokslas amžiaus pabaigoje

Prieš šimtą metų, devynioliktajam amžiui baigiantis, mokslininkai džiaugėsi sugebėję suvokti visas fizinio pasaulio subtilybes. Pasak fiziko Alastairo Rae'jaus, „atrodė, kad devynioliktojo amžiaus pabaigoje buvo sužinota apie visus pagrindinius principus, lemiančius fizinės visatos pokyčius"*. Ir iš tiesų dauguma mokslininkų teigė, kad fizikoje beveik neliko nieko nauja: jokių didelių atradimų, tik apibendrinančios detalės.

Tačiau paskutiniajame dešimtmetyje įvyko keletas keistų dalykų. Rentgenas atrado kiaurai kūną prasiskverbiančius spindulius. Dėl savo neaiškios kilmės jie buvo pavadinti X spinduliais, kurie dabar labiau žinomi kaip rentgeno. Po dviejų mėnesių Henris Bequerelis atsitiktinai išsiaiškino, jog uranas skleidžia kažką, kas aptemdo fotografijos plokšteles. 1897-aisiais buvo atrastas elektronas, pernešantis elektrą.

Šiaip jau fizikai nekreipė į tai dėmesio manydami, jog šias keistenybes paaiškins egzistuojančios teorijos. Vargu ar būtų kas atspėjęs, kad, nepraėjus nė penkeriems metams, jų nusistovėjęs požiūris į pasaulį drastiškai pakis; bus sukurta visiškai nauja visatos samprata ir visiškai naujos technologijos, neįsivaizduojamai pakeisiančios kasdieninį gyvenimą dvidešimtajame amžiuje.

Jei 1899-aisiais būtumėte sakę fizikui, kad 1999-aisiais, po šimto metų, per palydovus danguje bus siunčiami judantys paveikslėliai į kiekvienus namus visame pasaulyje, nenusakomos galios bombomis bus grasinama sunaikinti žmoniją, antibiotikai užkirs kelią infekci-

---

* Alastair I. M. Rae, *Quantum Physics: Illusion or Reality?* (Cambridge, Eng.: Cambridge University Press, 1994). T. p. žr.: Richard Feynman, *The Character of Physical Law* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1965). T. p. žr.: Rae, *Quantum Mechanics* (Bristol, Eng.: Hilger, 1986).

nėms ligoms, tačiau ligos smogs atsakomąjį smūgį nauju pavidalu, moterys galės balsuoti ir vartos nuo nėštumo apsaugančias tabletes, milijonai žmonių kiekvieną valandą skraidys padangėse aparatais, sugebančiais pakilti ir nusileisti be pašalinės pagalbos, Atlanto vandenyną bus galima kirsti 2000 mylių per valandą greičiu, žmonija nukeliaus į mėnulį ir vėliau nustos juo domėtis, pro mikroskopus bus įmanoma įžiūrėti atskirus atomus, telefonai be jokių laidų svers keletą uncijų ir jais bus galima susisiekti su žmogumi, gyvenančiu kitame pasaulio krašte, visų šių stebuklų veikla priklausys nuo pašto ženklo dydžio mechanizmų, kurie vėliau suteiks pagrindo naujai teorijai, pavadintai kvantine mechanika — jei visa tai būtumėte papasakoję, fizikas greičiausiai palaikytų jus bepročiu.

Didesnė šių pasiekimų dalis negalėjo būti nuspėta 1899-aisiais, nes dominuojanti mokslinė teorija teigė, jog tai neįmanoma. Kalbant apie įmanomus atradimus, pavyzdžiui, lėktuvus, protu nesuvokiamas būtų tikrasis jų panaudojimo lygis ir skaičius. Lėktuvą, žinoma, galima įsivaizduoti, bet 10 000 lėktuvų, skriejančių danguje tuo pačiu metu — tai jau kažkas už vaizduotės ribų.

Taigi, manau būtų teisinga sakyti, kad dvidešimtojo amžiaus išvakarėse net labiausiai išprusę mokslininkai neturėjo nė menkiausio supratimo, ką žada ateitis.

•

Dabar, žengiant į dvidešimt pirmąjį amžių, mus pasitinka stebėtinai panaši situacija. Ir vėl mokslininkai mano, kad išsiaiškino visas fizinio pasaulio paslaptis, ir jokių didelių revoliucijų šioje srityje neįvyks. Pasimokę iš istorijos, jie vengia reikšti savo nuomonę viešai, tačiau mąsto lygiai taip pat. Kai kurie apžvalgininkai netgi tvirtina, jog mokslas kaip disciplina priėjo kelio galą: mokslui neliko jokių svarbių atradimų.*

Vis dėlto, paskutiniai dvidešimtojo amžiaus dešimtmečiai, kaip ir devynioliktojo amžiaus pabaiga, pateikė tam tikrų užuominų apie tai, kas mūsų laukia ateityje. Viena iš svarbiausių — tai susidomėjimas vadinamąja kvantų technologija. Daugelyje mokslo sričių bandoma sukurti naujas technologijas, pajėgias išnaudoti pagrindines subatominės realybės savybes, o tai iš esmės pakeistų mūsų sampratą apie įmanomus ir neįmanomus dalykus.

---

* John Horgan, *The End of Science* (New York: Addison-Wesley, 1996). T. p. žr.: Gunther Stent, *Paradoxes of Progress* (New York: W. H. Freeman, 1978).

Kvantų technologija kategoriškai prieštarauja sveikam protui. Ji sukurs tokį pasaulį, kuriame kompiuteriai veiks net neįjungti; bus tiriami objektai, anksčiau nekėlę jokio susidomėjimo. Iš vienos molekulės galima bus sukurti neįsivaizduojamos galios kompiuterius. Informacija pasieks adresatą akimirksniu — tam nereikės nei telegrafo, nei kitų transliavimo priemonių. Tiriant ką nors tolima, neliks fizinio kontakto būtinybės. O teleportacija — „Mestelk mane, Skoti!" — bus įprastas ir dažnai vartojamas reiškinys.

1990-aisiais pasirodė pirmieji kvantinės technologijos tyrimų rezultatai. 1995-aisiais aštuonių mylių atstumu persiųsti kvantiniai ultrasaugūs pranešimai leidžia manyti, kad ateinančiame amžiuje bus sukurtas kvantinis internetas. Los Alamose fizikai išmatavo žmogaus plauko storį lazeriu, kuris, tiesą sakant, fiziškai nesilietė su plaukais, tik *galėjo* liestis. Šie keisti, prieštaringi rezultatai pradėjo naują besąveikinę tyrinėjimų sritį, ir toks procesas buvo pavadintas „kažką surasti neieškant".

O 1998-aisiais trijose laboratorijose — Insbruke, Romoje ir Kalifornijos Technologijos Institute — buvo pademonstruota kvantinė teleportacija*. Kalifornijos technologų grupės lyderis Jeffas Kimble'as teigė, kad teleportaciją galima pritaikyti kietos būsenos objektams: „Kvantinė vienos realybės būsena gali būti perkelta į kitą... Mes žinome, kaip tai padaryti."** Kimble'as, be abejo, nesiūlė teleportuoti žmogaus, tik galvojo, jog kas nors pabandys atlikti tai su bakterijomis.

Šios kvantinės keistenybės, prieštaraujančios logikai ir sveikam protui, nesulaukė didelio visuomenės dėmesio, tačiau netrukus viskas pasikeis. Remiantis kai kuriais apskaičiavimais, naujojo šimtmečio pradžioje dauguma pasaulio fizikų dirbs vienaip ar kitaip su kvantų technologija susijusiose srityse.***

•

Todėl nenuostabu, kad mūsų amžiaus paskutiniojo dešimtmečio viduryje keletas korporacijų užsiėmė kvantų tyrimu. 1991-aisiais įsikūrė

* Dik Bouwmeester ir kt., „Experimental Quantum Teleportation", *Nature* 390 (11 Dec. 1997): 575-9.

** Maggie Fox, „Spooky Teleportation Study Brings Future Closer," Reuters, 22 Oct. 1998. Jeffriui R. Kimble'ui, žr.: A. Furusawa ir kt., „Unconditional Quantum Teleportation," *Science* 282 (23 Oct. 1998): 706-9.

*** Colin P. Williams ir Scott H. Clearwater, *Explorations in Quantum Computing* (New York: Spinger-Verlag, 1998). T. p. žr.: Gerard J. Milburn, *Schrödinger's Machines* (New York: W. H. Freeman, 1997) ir *The Feynman Processor* (Reading, Mass.: Perseus, 1998).

„Fudžitsu Kvantinė Įranga". 1993-iaisiais IBM subūrė kvantų tyrimų grupę, kuriai vadovavo šios srities pradininkas Charlesas Bennettas.* Po to sekė ATT ir kitos kompanijos, Kalifornijos Technologijos Institutas bei kiti universitetai, vyriausybinės įstaigos, kurių viena yra Los Alamose. Jų darbais sekė ir Niu Meksikos mokslinių tyrimų kompanija ITC. Įsikūrusi netoli Los Alamoso, jau šio dešimtmečio pradžioje ITC pasiekė neįtikėtinų rezultatų. Tiesą sakant, būtent ITC buvo pirmoji kompanija, sugebėjusi 1998-aisiais praktiškai pritaikyti pažangią kvantinę technologiją.

Žvelgiant į praeitį susidaro įspūdis, kad lyderės vaidmenį naujų technologijų sferoje ITC lėmė gana keistos aplinkybės ir, žinoma, paprasčiausia sėkmė. Nors kompanija teigė, jog atradimai nekelia jokios grėsmės, vadinamoji „sugrąžinimo" ekspedicija labai aiškiai parodė juose slypinčius pavojus. Du žmonės žuvo, trečias dingo, dar vienas patyrė rimtų sužeidimų. Be abejo, ką tik baigusiems universitetus ekspedicijos nariams naujoji kvantų technologija, dvidešimt pirmojo amžiaus pranašas, nė iš tolo nepriminė grėsmės židinio.

---

* C. H. Bennett ir kt., „Teleporting and Unknown Quantum State via Dual Classical and Einstein-Podolsky-Rosen Channels", *Physical Review Letters* 70 (1993): 1895.

1357-aisiais įvyko įprastas dėl asmeninės nesantaikos kilęs karas. Prie Dordonės upės stovinčius Kastelgardo ir La Roko miestus pradėjo valdyti kilnusis anglų riteris seras Oliveris de Vansas. Pasak visų šaltinių, šis „pasiskolintas valdovas" buvo sąžiningas ir garbingas, todėl žmonės jį mylėjo. Balandžio mėnesį į sero Oliverio žemes įsiveržė du tūkstančiai siautėjančių plėšikų — riterių atskalūnų, vadovaujamų nuo bažnyčios atskirto vienuolio Arno de Servolio, praminto „arkivyskupu". Sudeginęs Kastelgardą iki pamatų, Servolis sulygino su žeme šalia stūksantį Šventosios Motinos vienuolyną, išžudė vienuolius ir sugriovė garsųjį Dordonės vandens malūną. Po to Servolis nusivijo serą Oliverį iki pat La Roko tvirtovės, kur įvyko žiaurus mūšis.

Oliveris gynė savo pilį narsiai ir sumaniai. Šių laikų istorikai šauniojo riterio nuopelnus priskiria jo patarėjui karo klausimais Eduardui de Džounsui. Nedaug žinoma apie šią legendomis apipintą asmenybę. Sakoma, kad jis turėjo galią akimirksniu išnykti. Metraštininkas Odreimas teigia, kad jis atvyko iš Oksfordo, tačiau kiti šaltiniai kildina jį iš Milano. Keliavo jis su grupele padėjėjų, todėl greičiausiai buvo pamokslininkas, pasisamdydavęs bet kam, kas tik sumokėdavo. Jis mokėjo naudotis tada visiškai naujomis technologijomis — paraku ir šaunamaisiais ginklais...

Pagaliau Oliveris neteko savo neprieinamos tvirtovės, kai šnipas į vidų suleido arkivyskupo kareivius. Tokios išdavystės — tai tipiškas to laiko painių intrigų pavyzdys.

Prancūzijos šimtametis karas,
M. D. Backesas, 1996.

ŠIRDIES KANJONAS

Jeigu kvantų teorija jūsų neapstulbino,
reiškia jūs jos nesupratote.

NEILSAS BOHRAS, 1927

Niekas nesupranta kvantų teorijos.

RICHARDAS FEYNMENAS, 1967

Nereikėjo jiems važiuoti trumpiausiu keliu.

Denas Beikeris krūpčiojo kiekvieną kartą, kai jo naujasis sedanas „Mersedesas S 500" subarškėdavo purviname kelyje, vedančiame gilyn į šiaurės Arizonos navahų rezervatą. Prieš akis atsivėrė visiškai blankus peizažas: pažvelgęs į rytus galėjai įžiūrėti tolumoje stūksančius raudonus stalkalnius, į vakarus driekėsi nyki dykuma. Paskutinį kaimelį — dulkėmis nusėtus namus, bažnyčią ir mažą prie uolos prigludusią mokyklą — jie pravažiavo prieš pusvalandį ir nuo to laiko daugiau nieko nematė, netgi paprastos tvoros. Tiktai tuščia rausvo atspalvio dykuma. Jau kokią valandą jie nesutiko kitos mašinos. Buvo pats vidurdienis, ir į juos tvieskė nuožmūs saulės spinduliai. Beikeris, keturiasdešimtmetis statybų rangovas iš Finikso, kuo toliau, tuo labiau nerimavo. Ypač todėl, kad jo architektė žmona, būdama meniškos prigimties žmogus, visai nesirūpino tokiais praktiškais dalykais kaip benzinas ar vanduo. Kuro bakas jau buvo pustuštis, o mašina pradėjo kaisti.

— Liza, ar mes važiuojame teisinga kryptimi? — paklausė jis.

— Be abejo,— atsakė ji. — Gide rašoma, kad už keturių mylių nuo Širdies kanjono kelias išsišakoja.

— Tačiau Širdies kanjoną mes pravažiavome prieš dvidešimt minučių. Tikriausiai jos nepastebėjome.

— Kaip mes galėjome nepastebėti prekyvietės?

— Nežinau. — Beikeris spoksojo į kelią. — Bet čia nieko nėra. Ar tikrai to nori? Na, mes juk galime nusipirkti įžymiuosius navahų kilimus ir Sedonoje. Ten pardavinėjami visokių rūšių kilimai.

— Sedonoje jie neautentiški, — paniekinamai prunkštelėjo ji.

— Aišku, kad autentiški, brangute. Kilimas yra kilimas.

— Audinys.

— Gerai jau, — atsiduso jis. — Tebūnie audinys.

— Patikėk, tai ne tas pats, — tarė ji. — Sedonoje pardavinėja tik turistams skirtą šlamštą, kurį gamina ne iš vilnos, o iš akrilo. Noriu audinių iš rezervato. Girdėjau, kad prekyvietėje yra senasis Hostyno Kaho smėlio spalvos audinys. Ir aš noriu jį gauti.

— Gerai, Liza. — Savo ruožtu, Beikeris nematė prasmės pirkti dar vieną navahų kilimą ar audinį, nesvarbu kaip pavadinsi. Ir taip turėjo jų jau gal porą tuzinų. Išmėtyti po visą namą. O kiek dar guli spintose.

Kurį laiką jie tylėjo. Nuo kaitros oras virpėjo, ir kelias tolumoje atrodė panašus į sidabrinį ežerą. Kartais jie išvysdavo miražus — iškylančius namus ir žmones, — tačiau privažiavus arčiau vaizdas pranykdavo.

Denas Beikeris vėl atsiduso:

— Tikriausiai nepastebėjome jos.

— Pavažiuokime dar porą mylių, — paprašė žmona.

— Kiek tiksliai?

— Nežinau. Na, dar porą mylių.

— Kiek tiksliai, Liza? Nuspręskime dabar.

— Dar dešimt minučių, — atsakė ji.

— Gerai. Dešimt minučių.

Jis žiūrėjo į kuro matuoklį, kai Liza, prisidengusi ranka burną, suriko:

— Denai!

Pakėlęs akis, Beikeris spėjo įžiūrėti kažkokią figūrą — rudais drabužiais apsirengusį vyriškį šalikelėje — ir pajuto stiprų smūgį į mašinos šoną.

— O dieve! — suklykė ji. — Mes jį partrenkėme!

— Ką?

— Mes partrenkėme tą vyruką.

— Ne. Tai tik duobė.

Pro veidrodėlį Beikeris išvydo, kad žmogus tebestovi šalikelėje. Jiems nuvažiuojant, ruda figūra pranyko dulkių debesyje.

— Mes jo nekliudėme, — prabilo Beikeris. — Jis tebestovi.

— Denai, mes jį kliudėme, aš mačiau.

— Nemanau, brangute.

Beikeris vėl dirstelėjo į veidrodėlį, tačiau išskyrus dulkių debesį už mašinos jis daugiau nieko nematė.

— Geriau sugrįžkime, — pasiūlė ji.

— Kodėl?

Beikeris buvo įsitikinęs, kad jo žmona klysta, ir kelyje stovinčio žmogaus jie nepartrenkė. Net jei būtų taip atsitikę ir vyriškis būtų lengvai susižeidęs — įsidrėskęs ar nusibrozdinęs galvą, — tai reikštų, kad kelionėje jiems teks praleisti labai daug laiko. Iki vakaro jie Finikso tikrai nepasiektų. Po šias dykynes slankiojantis žmogus, be abejo,

yra navahas; jiems tektų nuvežti jį į ligoninę ar bent jau į artimiausią didelį miestą, tai yra, į Gelapą, kuris visiškai nepakeliui...

— Maniau, jog tu nori sugrįžti, — tarė ji.

— Noriu.

— Na, tai ko mes laukiame?

— Man nereikia jokių problemų, Liza.

— Denai, netikiu savo ausimis.

Jis atsiduso ir sulėtino greitį.

— Gerai jau. Suku, suku.

Jis, atsargiai vairuodamas, kad neįstrigtų į raudoną šalikelės smėlį, apsuko mašiną ir patraukė ten, iš kur jie atvyko.

•

— Jėzau.

Nuspaudęs stabdį, Beikeris iššoko į lauką ir paskendo dulkių debesyje, kurį sukėlė jo paties mašina. Jam užėmė kvapą, kai pajuto užplūdusią karščio bangą. Čia turbūt apie penkiasdešimt laipsnių, pagalvojo jis.

Dulkėms išsisklaidžius, Beikeris pamatė netoliese gulintį žmogų, bandantį remtis į žemę alkūnėmis. Maždaug septyniasdešimties metų vyriškis buvo pliktelėjęs, apžėlęs barzda ir visas drebėjo. Jis buvo šviesaus gymio ir neatrodė panašus į navahą. Rudi drabužiai karojo ant jo lyg sutana. Galbūt jis kunigas, pamanė Beikeris.

— Ar jums viskas gerai? — paklausė jis, padėdamas žmogui atsisėsti.

Senis atsikosėjo:

— Aha, viskas gerai.

— Gal norite atsistoti? — Jis pajuto palengvėjimą pamatęs, kad niekur nėra kraujo pėdsakų.

— Po minutėlės.

Beikeris apsidairė.

— Kur jūsų mašina?

Senis vėl atsikosėjo. Vos nulaikydamas galvą jis spoksojo į purviną kelią.

— Denai, man rodos, jis sužeistas, — pasigirdo žmonos balsas.

— Aha. — Beikeris ir pats pastebėjo, kad vyriškis buvo lyg apsvaigęs. Jis vėl apsidairė, tačiau lygioje dykumoje nieko nesimatė, išskyrus virpančią miglą.

Jokios mašinos. Nieko.

— Įdomu, kaip jis čia pateko, — tarstelėjo Beikeris.

— Na, ko lauki? Reikia nuvežti jį į ligoninę, — pasakė Liza.

Beikeris suėmė senį už pažastų ir padėjo jam atsistoti. Vyriškio drabužiai buvo sunkūs lyg būtų pasiūti iš fetro, tačiau pats jis nė trupučio neprakaitavo. Tiesą sakant, jo kūnas atrodė vėsus, beveik šaltas.

Jiems einant per kelią, senukas rėmėsi į Beikerį visu svoriu. Kai Liza atidarė dureles, jis ištarė:

— Aš galiu kalbėti. Aš galiu trepsėti.

— Gerai. Puiku. — Denas pasodino jį ant galinės sėdynės.

Žmogus susirangė tarytum gemalas. Po sutana jis dėvėjo įprastus drabužius: džinsus ir languotus marškinius. Avėjo sportbačiais. Jis uždarė dureles, o Liza atsisėdo į savo vietą. Kurį laiką Beikeris dvejojo ir stovėjo lauke po kaitria dykumos saule. Kaip tas vyrukas čia atsidūrė ir kodėl jis buvo vienas? Vilkėdamas tiek daug drabužių ir nė trupučio nesuprakaitavęs?

Lyg būtų tik ką išlipęs iš mašinos.

Gal jis iš tiesų važiavo automobiliu, pamanė Beikeris. Galbūt jis užsnūdo? Gal įvyko avarija, ir jo mašina nuslydo nuo kelio? Galbūt joje tebėra kas nors?

Jis išgirdo kaip senukas sumurmėjo:

— Pasverk, išgerk. Ateik, pasveik ir kaip.

Nutaręs apsižvalgyti, Beikeris patraukė į kitą kelio pusę. Jis peržengė didelę duobę, nusprendė parodyti ją žmonai, paskui pagalvojo, kad neverta.

Šalikelėje nesimatė jokių padangų žymių, užtat smėlyje jis aiškiai išvydo senio pėdsakus, vedančius į dykumą. Už trisdešimties jardų pastebėjo išdžiūvusį slėnį, siaurą daubą, įsirėžusią į peizažą. Atrodo, žmogus pasirodė iš ten.

Jis nusekė pėdsakais, atsistojo ant skardžio ir pažvelgė žemyn. Jokios mašinos. Tiktai gyvatė, vinguriuojanti tolyn tarp uolų. Jis sudrebėjo.

Už poros pėdų, pašlaitėje, gulėjo baltas, spindintis saulėje keraminis daikčiukas. Beikeris nuropojo žemyn apžiūrėti jo. Tai buvo kažkas panašaus į elektros izoliaciją, maždaug kvadratinio colio dydžio. Denas pakėlė jį ir nustebo pajutęs, kad daiktas vėsus. Galbūt jis pagamintas iš naujausios medžiagos, kuri nesugeria šilumos?

Atidžiau jį patyrinėjęs, Beikeris aptiko ant kraštelio išspausdintas raides ITC. O šoninėje įduboje stirksojo mygtukas. Įdomu, kas atsitiktų paspaudus jį. Stovėdamas kaitroje tarp didžiulių uolų, jis paspaudė mygtuką.

Nieko neįvyko.

Jis vėl paspaudė. Ir vėl nieko.

Beikeris išlipo iš daubos ir grįžo prie mašinos. Senukas miegojo garsiai knarkdamas. Liza vartė žemėlapį.

— Artimiausias didelis miestas yra Gelapas.

Beikeris užvedė variklį.

— Ką gi, važiuojame į Gelapą.

•

Sugrįžę į pagrindinį kelią, jie pasijuto kur kas geriau. Senukas vis dar miegojo. Liza pažvelgė į jį ir prabilo:

— Denai...

— Ką?

— Matei jo rankas?

— Joms kas nors ne taip?

— Pirštų galiukai.

Beikeris atitraukė žvilgsnį nuo kelio ir užmetė akį į galinę sėdynę. Vyro pirštai buvo paraudę iki pat sąnarių.

— Na ir kas? Paprasčiausiai nudegė.

— Tik pirštų galus? Kodėl ne visą ranką?

Beikeris gūžtelėjo pečiais.

— Kai mes įsodinome jį į mašiną, pirštai atrodė normaliai, — pasakė ji.

— Brangute, galbūt tu nepastebėjai.

— Pastebėjau, nes jis pasidaręs manikiūrą. Dar pagalvojau — kaip keista: dykumoje vaikšto senis pasidaręs manikiūrą.

— Aha. — Beikeris dirstelėjo į laikrodį. Įdomu, kiek laiko jie praleis Gelapo ligoninėje. Tikriausiai valandų valandas.

Jis atsiduso.

Priešais driekėsi tuščias kelias.

• • •

Pusiaukelėje į Gelapą senukas pabudo ir atsikosėjęs paklausė:

— Ar mes jau čia? Atvykom nakčia?

— Kaip jūs jaučiatės? — pasiteiravo Liza.

— Jaučiuosi? Man niežti nosį. Puikiai, tiesiog puikiai.

— Kuo jūs vardu?

Žmogus mirktelėjo Lizai.

— Bastaus po lankas dėl kvantinės pūgos.

— Bet koks jūsų vardas?

— Vardas — auksinis kardas.

— Jis viską rimuoja, — įsiterpė Beikeris.

— Aš pastebėjau, Denai, — atšovė ji.

— Vienoje televizijos laidoje sakė, kad rimavimas gali reikšti šizofreniją.

— Rimavimas yra skaičiavimas, — pasakė žmogus ir pradėjo garsiai, beveik rėkdamas, dainuoti pagal seną Džono Denverio melodiją:

Bastausi šiuos laukuos dėl kvantinės pūgos,
Ieškau savo gimtinės,
Senos Juodos Uolos, tik ji mane paguos.
Bastausi šiuos laukuos dėl kvantinės pūgos.

— O dieve, — sumurmėjo Beikeris.

— Sere, ar galite pasakyti savo vardą? — vėl pabandė jį prakalbinti Liza.

— Niobis — lengvas grobis. Dėl gauruotos ypatybės nebus jokios lygybės.

Beikeris atsiduso:

— Brangute, tas vyrukas pamišęs.

— Pamišęs smirdėtų kaip kojos, jei jį pavadintum kitaip.

Tačiau jo žmona nepasidavė.

— Sere? Ar žinote savo vardą?

— Gordonas. — Žmogus rėkė, o ne kalbėjo. — Gordonas. Stenlis. Būkite su šeima.

— Bet sere...

— Liza, — įsiterpė Beikeris. — Palik jį ramybėje. Tegu jis sau sėdi. Mūsų dar laukia ilgas kelias.

— Ieškau savo gimtinės, juodoji magija tikra tragedija, kaime pūga, šąla ranka, — užstaugė senis ir po akimirkos vėl pakartojo tą pačią tiradą.

— Ar labai ilgas? — pasiteiravo Liza.

— Neklausk.

•

Prieš atvykdamas į vietą jis paskambino, todėl kai mersedesas sustojo Makkinlio ligoninės traumatologinio skyriaus prieangyje, sanitarai jau laukė jų. Senis nesipriešino, kai jį paguldė ant neštuvų, tačiau įsiaudrino ir pradėjo rėkti vos tik pabandžius jį pririšti.

— Paleiskit mane, tegu jus bala!

— Tai — jūsų pačių saugumui, — pasakė vienas sanitaras.

— Jūsų žodžiai manęs neguodžia. Saugumo reikia tiktai niekšams.

Sanitarų darbas Beikeriui padarė įspūdį — jie švelniai, bet tvirtai pririšo senį prie neštuvų. Iš paskos pasirodžiusi mažutė tamsiaplaukė moteris su baltu chalatu jį irgi sužavėjo.

— Mano vardas Beverli Tsosi, — prisistatė ji, ištiesdama ranką. — Aš esu budinti gydytoja.

Ji atrodė rami ir šaltakraujiška, nors vyras ant neštuvų, kol jį vežė į vidų, staugė nesustodamas:

— Bastaus šiuos laukuos dėl kvantinės pūgos!

Priimamajame sėdintys žmonės atsigręžė į jį. Beikeris pastebėjo dešimties ar vienuolikos metų berniūkštį su parišta ranka, sėdintį šalia motinos ir smalsiai žiūrintį į senį. Po akimirkos vaikas sušnibždėjo kažką savo motinai.

Senis niekaip neužsičiaupė:

— Ieškau saaaaaaavo gimtiiiiinėėės...

— Ar seniai jis taip elgiasi? — paklausė gydytoja Tsosi.

— Nuo pat pradžių. Nuo to momento, kai įsodinome jį į mašiną.

— Išskyrus laiką, kai miegojo, — pridūrė Liza.

— Ar jis buvo be sąmonės?

— Ne.

— Jį pykino? Gal vėmė?

— Ne.

— Kur jūs jį radote? Už Širdies kanjono?

— Maždaug už penkių, dešimties mylių.

— Tikra dykynė.

— Jūs žinote tą vietą? — pasidomėjo Beikeris.

— Aš užaugau šiose apylinkėse. — Ji vos vos šyptelėjo. — Činle.

Kai rėkiantis seniokas pradingo už durų, Tsosi pasiūlė:

— Gal palauktumėte manęs čia? Pasistengsiu kuo greičiau viską išsiaiškinti ir pranešti jums. Žinoma, tai šiek tiek užtruks, todėl, manau, jūs norėsite ko nors užkąsti.

•

Beverli Tsosi buvo etatinė universitetinės Albakverko klinikos gydytoja, tačiau pastaruoju metu du kartus per savaitę ji viešėdavo pas savo senelę Gelape. Norėdama papildomai užsidirbti, tomis dienomis ji dirbdavo Makkinlio ligoninės traumų skyriuje. Šis pastatas su moderniu, išdažytu ryškiai raudona spalva ir padailintu rožinėmis juostomis, fasadu, Beverli patiko. Ligoninės personalas dirbo bendruomenės labui negailėdamas jėgų. Ji mėgo ir patį Gelapą, kur kas mažesnį

už Albakverką, bet mielesnį širdžiai ir tinkamesnį gyventi moteriai, kurios gyslomis teka indėnų kraujas.

Traumų skyriuje dažniausiai tvyrodavo ramybė, tad nenuostabu, kad įsiaudrinusio ir plyšaujančio senio pasirodymas sukėlė didelį sąmyšį. Praskleidusi gretimas lovas skiriančią širmą, ji pastebėjo, jog sanitarai jau spėjo nuvilkti rudą fetrinį senio chalatą ir nuauti sportbačius. Šis vis dar muistėsi, tad niekas nesivargino jį atrišti. Džinsus ir maškinius teko perkirpti.

Vyresnioji seselė Nensi Hud paaiškino Beverli, kad marškiniai vis tiek nepataisomai sugadinti. Ant kišenės vingiavo rantyta linija, o audinio raštas toje vietoje buvo nelygus.

— Suplėšęs marškinius, jis vėl juos susiuvo. Sakyčiau, labai jau grubus darbas.

— Ne, — paprieštaravo sanitaras, laikydamas juos rankoje. — Niekas jų nesiuvo. Medžiaga vientisa. Žinoma, keista, kad raštas nelygus ir viena pusė didesnė už kitą...

— Šiaip ar taip, drabužių jis nepasiges, — nutraukė vyruką Nensi ir, švystelėjusi marškinius ant grindų, atsisuko į Tsosi. — Nori jį ištirti?

Vyriškis elgėsi kaip laukinis, todėl Beverli papurtė galvą:

— Ne dabar. Prijunkit prie abiejų rankų lašelines ir iškratykite kišenes. Gal rasite kokį asmens pažymėjimą. Jei ne, nusiųskite faksu į Kolumbijos apygardą jo pirštų atspaudus. Gal ten bus duomenų apie šį žmogų.

•

Po dvidešimties minučių Beverli Tsosi apžiūrinėjo vaiką, kuris susilaužė ranką žaisdamas beisbolą. Neišvaizdus berniūkštis su akiniais lyg ir didžiavosi savo sportine trauma.

Vėliau pasirodė Nensi Hud.

— Mes apieškojome tą keistuolį.

— Ką nors radote?

— Nieko ypatingo. Nei piniginės, nei kreditinių kortelių, nei raktų. Tik šitai. — Ji padavė Beverli popieriaus ritinėlį, panašų į atspaudą iš kompiuterio, su keistais taškų ir grotelių raštais. Apačioje matėsi užrašas „st. mer. vien.".

— Stmervien? Ką tai reiškia?

Hud papurtė galvą:

— Mano nuomone, jis paprasčiausias psichas.

— Na, to žmogaus aš niekaip nenuraminsiu, jei nesužinosiu, kas dedasi jo makaulėje. Reikėtų patikrinti kaukolę, ištirti galimus traumų arba hematomos atvejus.

— Beve, nepamiršk, kad rentgeno kabinetą dabar remontuoja. Užtruksi ten visą amžinybę. Geriau pabandyk su MRS[1]. Nuskenuok visą kūną, ir bus baigta.

— Gerai, užsakyk kabinetą.

Nensi jau ruošėsi eiti, bet staiga sustojo.

— Beje, — tarė ji. — Turiu šiokių tokių naujienų. Džimis atvyko, iš policijos.

•

Denas Beikeris nenustygo vietoje. Jo spėjimas, kad Makkinlio ligoninėje teks praleisti valandų valandas, pasitvirtino. Grįždami iš užkandinės, kurioje suvalgė buritą su raudonu čili padažu, jie mašinų stovėjimo aikštelėje pastebėjo policininką, braukiantį ranka per mersedeso šonines dureles. Vien nuo to vaizdo Beikerį nupurtė šiurpas. Iš pradžių nusprendė prieiti prie policininko, tačiau po to persigalvojo. Geriau jau žingsniuoti atgal į priimamąjį. Paskambinęs dukteriai pranešė, kad į Finiksą jie grįš vėlai, galbūt tik kitą dieną.

Daugiau nieko neliko, tik laukti. Apie ketvirtą valandą Beikeris neiškentė ir pasuko link registratūros pasiteirauti apie senio likimą. Ten sėdinti moteriškė paklausė:

— Jūs esate nukentėjusiojo giminaitis?

— Ne, bet...

— Tada prašome palaukti. Gydytoja netrukus pasirodys.

Dūsaudamas jis grįžo į savo vietą. Po akimirkos vėl atsistojo, priėjo prie lango ir pažvelgė į savo automobilį. Policininko nebebuvo, tačiau iš už valytuvo kyšojo lapelis. Beikeris subarbeno pirštais į palangę. Jei tuose provincijos miesteliuose patenki į bėdą, gali atsitikti bet kas. Kuo ilgiau jis laukė, tuo daugiau ateities vizijų regėjo. Senukas guli komoje; iš miesto jų neišleis, kol jis neatgaus sąmonės. Senukas numirė; juos apkaltins žmogžudyste. Gal ir neapkaltins, tačiau po keturių dienų teks dalyvauti tardyme.

Pagaliau prie jų priėjo žmogus, tačiau ne mažutė gydytoja, o jaunas, gal dvidešimties metų ilgaplaukis policininkas — uniforma tvarkingai išlyginta, ant ženkliuko užrašytas vardas DŽEIMSAS VO-

[1] MRS — magnetinio rezonanso skeneris.

NEKA. Įdomu, iš kokios jis genties kilęs, pagalvojo Beikeris. Tikriausiai hopis arba navahas.

— Ponai Beikeriai? — Voneka labai mandagiai prisistatė. — Ką tik buvau pas gydytoją. Ji baigė daryti tyrimus ir jau gavo MRS rezultatus. Nerasta absoliučiai jokių įrodymų, kad žmogų partrenkė mašina. Jūsų mersedesą aš pats apžiūrėjau. Neradau jokių susidūrimo ženklų. Greičiausiai jūs trenkėtės į duobę ir pamanėte, kad užkliudėte jį. Kelias ten ne pats geriausias.

Beikeris piktai dėbtelėjo į žmoną, bet ši nesiteikė atsakyti į jo žvilgsnį.

— Ar jis pasveiks? — paklausė Liza.

— Rodos, taip.

— Tai mes galime važiuoti? — prabilo Beikeris.

— Brangusis, galbūt atiduotum policijai savo radinį?

— O taip. — Jis išsitraukė mažąjį keraminį kvadratėlį. — Radau netoli tos vietos.

Policininkas pavartė daikčiuką rankose.

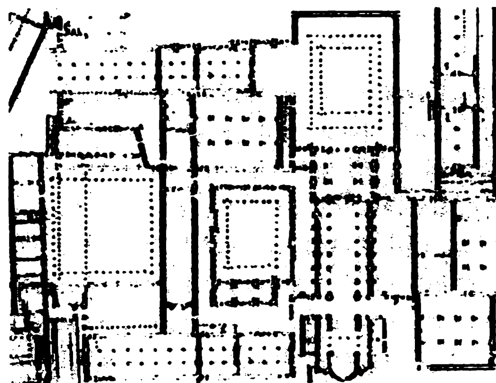
— ITC, — perskaitė jis užrašą. — Kur tiksliai jį radote?

— Maždaug už trisdešimties jardų nuo kelio. Pamaniau, gal jis patyrė avariją, todėl patikrinau. Bet mašinos neradau.

— Gal yra dar kas nors?

— Ne. Tai viskas.

— Ką gi, ačiū, — padėkojo Voneka, įsikišdamas kvadratėlį į kišenę. Kurį laiką jis tylėjo, paskui prabilo. — Beje, vos nepamiršau. — Jis ištraukė popieriaus ritinėlį ir atsargiai išvyniojo. — Štai ką radome jo drabužiuose. Gal esate kažką panašaus regėję anksčiau?

Beikeris dirstelėjo į popierių: daugybė taškų, išdėstytų grotelių forma.

— Ne, — atsakė jis. — Nieko tokio anksčiau nemačiau.

— Ne jūs davėte tai senukui?

— Ne.

— Gal numanote, kas tai galėtų būti?

— Ne. Neturiu žalio supratimo.

— Rodos, aš žinau, kas tai yra, — įsiterpė žmona.

— Tikrai? — pasitikslino policininkas.

— Taip. Gal galite duoti, hmm... — Ir ji paėmė popieriaus skiautelę.

Beikeris atsiduso. Dabar Liza elgėsi kaip architektė, kritišku žvilgsniu tyrinėdama ženklus, sukiodama juos ir šiaip, ir taip, žiūrėdama į taškus iš visų pusių. Beikeris suprato, kodėl ji taip daro. Liza stengėsi atitraukti dėmesį nuo to fakto, kad ji klydo — kad mašina iš tiesų atsitrenkė į *duobę*, ir dėl jos kaltės jiems teko praleisti čia kiaurą dieną. Ji bandė pateisinti iššvaistytą vėjais laiką, kaip nors suteikti šiam įvykiui svarbos.

— Taip, — pagaliau pasakė ji. — Aš žinau, kas tai yra. Tai bažnyčia.

Beikeris vėl pažvelgė į taškelius.

— Bažnyčia?

— Na, tiksliau sakant, pirmojo aukšto planas. Matai? Štai čia ilgoji kryžiaus ašis. Čia nava... Matai? Be jokių abejonių, tai bažnyčia, Denai. O likusi paveiksliuko dalis — stačiakampiai kitų stačiakampių viduje, visi tiesūs... žinai, tai netgi panašu į vienuolyną.

— Vienuolyną? — pakartojo policininkas.

— Manyčiau, taip, — patvirtino ji. — O tas užrašas apačioje „st. mer. vien."? Argi „vien." nėra vienuolyno santrumpa? Aišku, kad taip. Sakau jums, tai vienuolynas. — Ji atidavė paveiksliuką policininkui.

Beikeris reikšmingai pažvelgė į laikrodį.

— Mums jau tikrai reikėtų važiuoti.

— Žinoma. — Voneka suprato užuominą. Atsisveikindamas paspaudė jiems rankas. — Ačiū už pagalbą. Atleiskit, kad privertėme laukti. Malonios kelionės.

Beikeris tvirtai apkabino žmoną per liemenį ir išsivedė ją į dienos šviesą. Dabar lauke buvo vėsiau; rytuose kilo karšto oro balionai, kuriais Gelapas garsėjo. Jis priėjo prie mašinos. Už valytuvo kyšantis lapelis pasirodė esąs reklaminis vietinės parduotuvės bukletas apie turkio juvelyrinių dirbinių pardavimą. Ištraukęs lapelį, Denas suglamžė jį ir nusviedė po ratais. Žmona sėdėjo šalia ir spoksojo į tolumą, sukryžiavusi rankas ant krūtinės. Jis užvedė variklį.

— Gerai jau, atsiprašau, — suniurzgė ji, tačiau Beikeris nieko daugiau ir nesitikėjo.

Jis palinko artyn ir pabučiavo jai į skruostą.

— Ne, tu pasielgei teisingai. Mes išgelbėjome senukui gyvybę.

Liza nusišypsojo.

Jis išvažiavo iš mašinų stovėjimo aikštelės ir pasuko į greitkelio pusę.

Į ligoninę paguldytas senis miegojo, deguonies kaukė dengė dalį jo veido. Beverli Tsosi davė jam lengvų raminamųjų, todėl dabar jis buvo atsipalaidavęs ir lengvai kvėpavo. Kartu su maskalerų apačiu Džo Nieto, kvalifikuotu terapeutu ir puikiu diagnostiku, ji stovėjo prie lovos galo peržiūrinėdama ligonio duomenis.

— Baltasis vyriškis, maždaug septyniasdešimties metų. Sutrikęs, pasimetęs, nesiorientuojantis laike. Nedidelis kraujo krešulys širdyje, šiek tiek padidėję kepenų enzimai. Daugiau nieko.

— Ir mašina jo nepartrenkė?

— Akivaizdu, kad ne. Žinai, kas keista. Tie žmonės sako radę jį besibastantį šiaurinėje Širdies kanjono pusėje. Ten tuščia dešimties mylių spinduliu.

— Na ir kas?

— Džo, tas vyrukas nerodo jokių išsekimo ženklų. Nei dehidracijos, nei ketozės. Jis netgi neįdegęs saulėje.

— Manai, kad jį kas nors išmetė iš mašinos? Dink, seneli, ir palik mūsų distancinį pultą ramybėje?

— Aha, gal ir taip.

— O kaip dėl jo pirštų?

— Nežinau, — atsakė ji. — Matyt, jis turi kraujotakos problemų. Jo pirštų galiukai šalti, purpurinės spalvos. Gali net gangrenuoti. Kad ir kas tai būtų, ligoninėje jam tik dar labiau pablogėjo.

— Gal jis diabetikas?

— Ne.

— Reino liga?

— Ne.

Priėjęs arčiau lovos, Nieto apžiūrėjo jo pirštus.

— Žala periferinė — pakitę tiktai galiukai.

— Teisingai. Jeigu jo nebūtų radę dykumoje, sakyčiau, jog tai nušalimas.

— Beve, patikrink, ar jis neapsinuodijęs kietaisiais metalais. Kadmiu arba arsenu. Tada paaiškėtų, kas atsitiko jo pirštams ir kodėl jis elgiasi lyg silpnaprotis.

— Aš paėmiau pavyzdžius. Bet kietųjų metalų laboratorija yra Albakverko klinikoje. Ataskaitą gausiu tik po trijų dienų.

— Gal turi jo asmens pažymėjimą ar kokius nors medicininius įrašus?

— Nieko. Įtraukėme jį į dingusiųjų asmenų sąrašą ir išsiuntėme pirštų atspaudus į Vašingtono duomenų bazę. Tačiau atsakymą gausime ne anksčiau kaip po savaitės.

Nieto linktelėjo galva.

— Ką jis ten vapaliojo, įsiaudrinęs?

— Kartojo vis tą patį rimuodamas. Kažką apie Gordoną ir Stenlį. Paskui užtraukdavo „Bastaus šiuos laukuos dėl kvantinės pūgos".

— Kvantinės? Čia lotyniškai?

Ji gūžtelėjo pečiais.

— Jau seniai nebuvau bažnyčioje.

— Tikriausiai tai lotyniškas žodis, — nusprendė Nieto.

Staiga jie išgirdo balsą:

— Atsiprašau... — Kalbėjo akiniuotas berniukas, sėdintis ant lovos kartu su motina kitoje kambario pusėje.

— Mes vis dar laukiame chirurgo, Kevinai, — atsiliepė Beverli. — Kai jis ateis, apžiūrėsime tavo ranką.

— Tai ne „kvantinė pūga", — tarė vaikas. — Jis minėjo „kvantinę putą".

— Ką?

— Kvantinę putą. Jis sakė „kvantinė puta".

Gydytojai priėjo prie jo. Nieto atrodė susidomėjęs.

— O kas yra ta kvantinė puta?

Berniukas rimtai pažvelgė į juos ir sumirksėjo.

— Labai mažoje subatominėje terpėje erdvėlaikio struktūra yra netaisyklinga. Ji ne glotni, bet panaši į burbuliukus, putas. Ji tiriama kvantų aplinkoje, todėl vadinama kvantine puta.

— Kiek tau metų? — paklausė Nieto.

— Vienuolika.

— Jis labai daug skaito, — įsiterpė motina. — O tėvelis dirba Los Alamose.

Nieto linktelėjo galva.

— Kevinai, kokia šio reiškinio esmė?

— Jokia, — atsakė vaikas. — Paprasčiausiai, tokia yra visata subatominėje terpėje.

— Įdomu, kodėl tas senukas kalbėjo apie ją?

— Todėl, kad jis — įžymus fizikas, — paaiškino į kambarį įžengęs Voneka. Rankoje jis laikė popieriaus lapą. — Ką tik gavome pranešimą iš dingusiųjų asmenų duomenų bazės. Džozefas A. Traubas, septyniasdešimt vienerių metų fizikas. Tyrinėjo įvairias medžiagas. Superlaidžių metalų specialistas. Juodojoje Uoloje įsikūrusi ITC tyrimų kompanija, kurioje jis dirbo, šį vidurdienį pranešė apie Traubo dingimą.

— Juodoji Uola? Tai juk netoli Sandijos, Niu Meksiko viduryje. — Kaip, po velnių, tas vyrukas atsidūrė Arizonoje, prie Širdies kanjono?

— Nežinau, — atsakė Beverli, — bet jis...

Nuaidėjo pavojaus signalas.

•

Viskas įvyko taip greitai, kad Džimis Voneka stovėjo priblokštas ir nieko nesuvokdamas. Pakėlęs galvą, senis pažiūrėjo į juos laukiniu žvilgsniu ir apsivėmė krauju. Deguonies kaukė paraudo, iš po jos tryško kraujo čiurkšlės, kurių srovelė tekėjo jo skruostais bei smakru ir ištepliojo pagalvę bei sieną. Jis skendo savo paties kraujyje.

Nedelsdama nė sekundės Beverli pribėgo prie senio. Paskui ją atskubėjo Voneka.

— Pasukite galvą! — sušuko Nieto, bėgdamas link lovos. — Pasukite ją!

Beverli nutraukė nuo veido deguonies kaukę ir bandė pasukti vyro galvą, tačiau šis, vis dar gargaliuodamas, priešinosi; plačiai išplėstose akyse buvo matyti panika. Voneka prišoko prie gydytojos, sugriebė abiejomis rankomis galvą ir smarkiai truktelėjo ją, parversdamas ligonį ant šono. Senis vėl išsivėmė; kraujas aptaškė kompiuterių ekranus ir patį Voneką.

— Siurblį! — suriko Beverli, rodydama pirštu į vamzdelį ant sienos.

Grindys buvo kruvinos, todėl Voneka, viena ranka bandydamas laikyti senį, kita — suimti vamzdelį, paslydo ir griebėsi už lovos krašto.

— *Ei*, žmonės! — šaukė Tsosi. — Man reikia jūsų pagalbos! Siurblį! — Ji klūpėjo, sukišusi pirštus į žmogaus burną, ir stengėsi ištraukti jo liežuvį. Šiaip taip atsistojęs, slidžiomis nuo kraujo rankomis Vo-

neka paėmė iš Nieto siurbimo įtaisą. Gydytojas tuo metu atsuko vožtuvą įtaisytą sienoje. Beverli stvėrė neopreno zondą ir pradėjo siurbti skystį iš vyriškio burnos bei nosies. Vamzdeliu nutekėjo kraujas. Žmogus sunkiai įkvėpė oro, atsikosėjo, tačiau vis labiau silpo.

— Man tai visiškai nepatinka, — tarė Beverli. — Geriau mes... — Iš ekrano sklindantis pavojaus signalas pakito — garsas tapo aukštas ir lygus. *Nutrūko širdies veikla.*

— Velniai rautų, — nusikeikė ji. Krauju nusidažė visas švarkas ir palaidinukė. — Elektrošoką! Paruoškite elektrošoką!

Nieto stovėjo prie lovos ištiesęs rankas ir pasiruošęs. Voneka atsitraukė, tuo tarpu Nensi Hud brovėsi artyn pro žmones, susibūrusius aplinkui.

— Įjunkit, — ištarė Nieto ir nuleido rankas. Kūnas pašoko į viršų nuo elektros iškrovos. Subildėjo ant lentynos išrikiuoti buteliukai. Monitoriaus signalas nesiliovė kaukęs.

— Užtrauk širmą, Džimi, — pasakė Beverli.

Atsisukęs, jis kitame kambario gale pamatė akiniuotą berniuką, kuris išsižiojęs stebėjo įvykius. Vienu truktelėjimu Voneka aklinai užtraukė širmą.

•

Po valandos išsekusi Beverli Tsosi atsisėdo prie stalo parašyti trumpos ataskaitos su visiškai netikėta, bet aiškia pabaiga — ligonis mirė. Kol ji apžiūrinėjo lenteles, kabinete pasirodė Džimis Voneka, laikantis rankoje jai skirtą puodelį kavos.

— Ačiū, — tarė ji. — Beje, gal turi ITC kompanijos telefono numerį? Turiu jiems paskambinti.

— Padarysiu tai už tave, — atsakė Voneka, trumpam uždėjęs ranką jai ant peties. — Užtenka tau šiandien vargų.

Nespėjus jai paprieštarauti, Voneka priėjo prie kito stalo, atsivertė užrašų knygelę ir surinko numerį. Laukdamas atsakymo, jis nusišypsojo Beverli.

— ITC tyrimai.

Jis prisistatė ir pranešė:

— Skambinu dėl jūsų dingusio darbuotojo Džozefo Traubo.

— Vieną minutėlę. Sujungsiu jus su personalo skyriaus direktoriumi.

Keletą minučių jis laukė. Ragelyje skambėjo muzikėlė. Atsisukęs į Beverli, jis pačiu nerūpestingiausiu balsu, kokiu tik sugebėjo, pasiteiravo:

— Gal norėtum kartu papietauti? Ar ruošiesi važiuoti pas senelę?

Ji toliau rašė, nepakeldama akių nuo lentelių.

— Važiuosiu pas senelę.

Jis gūžtelėjo pečiais.

— Aš tik paklausiau.

— Bet ji anksti eina miegoti. Apie aštuntą valandą.

— Iš tiesų?

Ji šyptelėjo, vis dar žiūrėdama į savo užrašus.

— Taip.

— Ką gi, tada gerai, — pralinksmėjo Voneka.

— Gerai.

Po sekundės jis išgirdo ragelyje moterišką balsą:

— Prašome truputį palaukti. Tuojau sujungsiu jus su vyriausiuoju viceprezidentu.

— Ačiū. — Pagalvok tik, vyriausiasis viceprezidentas.

Po trakštelėjimo pasigirdo solidus vyriškas balsas:

— Džonas Gordonas klauso.

— Daktare Gordonai, kalba Džeimsas Voneka iš Gelapo policijos skyriaus. Skambinu iš Makkinlio ligoninės. Deja, turiu jums blogų naujienų.

Už ITC konferencijos salės lango švietė geltona popiečio saulė, ir visos penkios laboratorijos iš stiklo ir plieno Juodosios Uolos tyrimų komplekse atspindėjo jos šviesą. Tolumoje virš dykumos kaupėsi tamsūs audros debesys. Bet pačioje salėje nė vienas iš dvylikos ITC tarybos narių nekreipė jokio dėmesio į vaizdą. Jie gėrė kavą prie šoninio stalo, kalbėjosi ir laukė prasidedant susirinkimą, kurie paprastai baigdavosi vėlai vakare, kadangi ITC prezidentas Robertas Donidžeris garsėjo savo nemigos priepuoliais ir dienotvarkę sudarydavo pagal savo įgeidžius. Reikėtų atiduoti duoklę talentingam Donidžerio protui, nes tarybos nariai, būdami aukščiausio rango karininkai arba pagrindiniai investuotojai, vis tiek ateidavo į susirinkimus.

Kaip tik dabar Donidžeris ir turėjo pasirodyti. Jo apkūnusis viceprezidentas Džonas Gordonas nujautė, kodėl. Tebekalbėdamas mobiliuoju telefonu, Gordonas patraukė link durų. Vienu metu jis buvo Oro Pajėgų projektų vadybininkas ir vis dar buvo išlikusi jo kariška laikysena. Žydras kostiumas gulėjo kaip nulietas, juodi batai žvilgėjo.

Priglaudęs telefoną prie ausies, jis pasakė „Aš supratau, pareigūne" ir dingo už durų.

Kaip jis ir manė, Donidžeris blaškėsi po koridorių lyg hiperaktyvus vaikas. Dajana Kramer, vyriausioji ITC advokatė, stovėjo šalia jo ir klausėsi. Gordonas matė, kaip Donidžeris piktai grūmoja jai pirštu. Akivaizdu, kad jis buvo įsiutęs ir skaitė jai moralą.

•

Robertas Donidžeris buvo trisdešimt aštuonerių metų talentingas fizikas ir milijardierius. Nepaisant nuo alaus iškilusio pilvuko ir žilstelėjusių plaukų, jis atrodė gana jaunai. Dėl savo elgesio kai kuriems jis priminė paauglį. ITC tapo trečiąją kompanija, į kurią jis investavo savo pinigus. Šis žmogus susikrovė turtą kitų sąskaita, tačiau sarkastiškas jo valdymo stilius buvo bjaurus. Beveik visi kompanijos darbuotojai jo bijojo.

Iš pagarbos tarybos susirinkimui Donidžeris pakeitė chaki šortus ir nertinį žydru kostiumu. Tačiau vilkėdamas jį ITC prezidentas jautėsi nepatogiai — lyg berniukas, kurį tėvai privertė tvarkingai apsirengti.

— Ką gi, labai jums ačiū, pareigūne Voneka, — tarė Gordonas į ragelį. — Mes viską sutvarkysime. Taip. Nedelsiant. Dar kartą ačiū jums. — Gordonas išjungė telefoną ir atsisuko į Donidžerį. — Traubas negyvas. Jie atpažino kūną.

— Kur jis?

— Gelape. Iš ligoninės priimamojo skambino policininkas.

— Kokia, jų nuomone, mirties priežastis?

— Jie nežino. Spėja, jog tai buvo širdies smūgis. Tačiau jiems kilo problemų dėl pirštų. Kraujotakos problemų. Pagal įstatymą jie privalo atlikti skrodimą.

Donidžeris numojo ranka — įprastas susierzinimo ženklas.

— Man nusišikt. Skrodimas nieko neparodys. Perkeliant Traubą įsivėlė daug klaidų. Nieko jie nesupras. Kodėl gaišini mane su šituo mėšlu?

— Bobai, ką tik mirė vienas tavo darbuotojų, — ištarė Gordonas.

— Teisybė, — šaltai atsiliepė Donidžeris. — Žinai, ką pasakysiu? Šūdą aš galiu padaryti. Kaip man jo gaila. Ajajai. Nusiųsk gėlių ir sutvarkyk visą šį reikalą, gerai?

•

Tokiais momentais Gordonas giliai įkvėpdavo ir primindavo sau, kad Donidžeris niekuo nesiskyrė nuo kitų jaunų ir agresyvių korporacijų

valdytojų. Jis primindavo sau, jog, nepaisant sarkazmo, Donidžeris beveik visada būdavo teisus. Be to, šis žmogus taip elgėsi visą gyvenimą.

Roberto Donidžerio genialumas išryškėjo dar vaikystėje, kai besimokydamas pradinėje mokykloje jis susidomėjo inžinerijos vadovėliais. Devynerių metų berniūkštis galėjo sutaisyti bet kokį elektrinį įrengimą — radijo imtuvą arba televizorių, — knibinėdamas vakuuminius vamzdelius ir laidus, kol prietaisas vėl pradėdavo veikti. Motinai susirūpinus, kad jo nenutrenktų elektra, vaikas atrėžė: „Nebūk idiotė." Kai mirė mylima močiutė, Donidžeris nepraliejo dėl jos nė vienos ašarėlės, tik pareiškė, kad senolė liko jam skolinga dvidešimt septynis dolerius, ir jis tikisi sulaukti kompensacijos.

Aštuoniolikos metų, baigęs Stenforde fizikos mokslus su aukščiausiu pagyrimu, Donidžeris išvyko į Fermi institutą netoli Čikagos. Po pusės metų metė darbą, paaiškinęs direktoriui, jog „dalelyčių fizika tinka tik prisiekusiems onanistams". Jis grįžo į Stenfordą ir įsitraukė į kur kas daugiau, anot jo, žadančią veiklą: pradėjo tirti superlaidų magnetizmą.

Tai buvo masinis bėgimo iš universitetų laikotarpis. Įvairių sričių mokslininkai steigė kompanijas, kuriose praktiškai įgyvendindavo savo sumanymus. Po vienerių metų Stenforde Donidžeris įkūrė „TechGeit". Čia buvo gaminami jo paties išrasti mikroschemų graviūros elementai. Stenfordo viršūnėlėms papriekaištavus, kad Donidžeris padarė šiuos atradimus jų laboratorijoje, šis atšovė: „Jei turite problemų, paduokite mane į teismą, jei ne — geriau užsičiaupkite."

Būtent „TechGeit" kompanijoje Donidžeris pagarsėjo šiurkščiu valdymo stiliumi. Susitikimų su mokslininkais metu jis įsitaisydavo kambario kampe, supdavosi ant dviejų kėdės kojelių ir šaudydavo klausimus į kairę ir į dešinę: „Ką manote apie tai?", „Kodėl nedarote to?", „Kas jums trukdo dirbti?" Išgirdęs tinkamą atsakymą, Donidžeris iškošdavo pro dantis: „Galbūt..." Jo lūpose šis žodis skambėjo kaip pats geriausias pagyrimas. Bet jei kas nors nepatikdavo — paprastai taip ir būdavo, — jis užkriokdavo: „Ar jūsų smegenėlės suminkštėjo?", „Ar jūsų gyvenimo svajonė buvo tapti *idiotais*?", „Norite pasilikti kvailiais?", „Jūs tikri puspročiai!" Ypač smarkiai įsiutęs jis staugdavo: „Šūdžiai! Jūs suknisti šūdžiai!"

„TechGeit" darbuotojai susitaikė su „mirties įsikūnijimo" įniršio priepuoliais, kadangi fizikos srityje jis buvo kur kas geresnis specialistas negu jie. Donidžeris suvokė, kokios problemos kildavo jo pavaldiniams, o kritikuodamas jis išdėstydavo teisingas ir esmines pasta-

bas. Nemalonu pripažinti, tačiau vėžį varanti valdymo maniera kuo puikiausiai pasiteisino. Per dvejus metus „TechGeit" padarė stebėtiną pažangą.

1984-aisiais Donidžeris pardavė savo kompaniją už šimtą milijonų dolerių. Dar tada žurnalas *Times* įtraukė jį į jaunesnių nei dvidešimt penkerių metų amžiaus žmonių penkiasdešimtuką, „kuriems lemta pakeisti mūsų pasaulį". Bilas Geitsas su Stivu Džobsu taip pat buvo paminėti tame sąraše.

•

— Velniai rautų! — Donidžeris atsisuko į Gordoną. — Ar aš pats turiu viską daryti? Jėzau! Kur jie rado Traubą?

— Dykumoje. Navahų rezervate.

— O *tiksliau*?

— Mano žiniomis, už dešimties mylių į šiaurę nuo Širdies kanjono. Ten aplinkui — nė gyvos dvasios.

— Gerai. Susisiek su Bareto iš apsaugos ir liepk jam nuvaryti Traubo mašiną į dykumą. Tegu nuleidžia padangą ir pasišalina.

Dajana Kramer atsikrenkštė. Ji buvo tamsiaplaukė, ką tik įkopusi į ketvirtą dešimtį moteris; dėvėjo juodą kostiumėlį.

— Man tai nepatinka, Bobai, — tarė ji savo advokato balsu. — Tu bandai suklastoti įrodymus...

— Būtent tai aš ir darau! Čia ir yra visa esmė. Kas nors panorės sužinoti, kaip Traubas ten atsidūrė. Tegu sau randa jo mašiną.

— Bet mes nenutuokiame, kur...

— Visiškai nesvarbu. Daryk, kaip sakau.

— Tada Bareto ir dar kažkas sužinos apie visą šį...

— Kam tai, po velnių, rūpi? Niekam. Daryk, kaip sakau, Dajana.

Kurį laiką jie tylėjo. Vis dar nepatenkinta ir susiraukusi Kramer spoksojo į grindis.

— Paklausyk. — Donidžeris vėl atsisuko į Gordoną. — Prisimeni Garmaną? Jis bandė pasirašyti kontraktą, naudingą mano ankstesniai kompanijai? Prisimenį į spaudą nutekėjusią informaciją?

— Taip, — atsakė Gordonas.

— Kaip tu jaudinaisi dėl to reikalo! — Išsišiepė Donidžeris, paskui paaiškino Kramer. — Garmaną, tą storą paršą, žmona privertė laikytis dietos, tad neilgai trukus jis numetė daug svorio. Mes pašnibždėjome žiniasklaidai, kad Garmanas nepagydomai serga vėžiu, o jo kompanijai gresia žlugimas. Jis viską neigė, bet niekas netikėjo. Visi matė, kaip jis atrodo. Todėl kontraktą gavome mes, o vėliau aš nu-

siunčiau didžiulį krepšį vaisių jo žmonai. — Donidžeris nusikvatojo. — Svarbiausia — tai, kad niekam nešovė į galvą susieti nutekėjusią informaciją su mumis. Viskas sąžininga, Dajana. Verslas yra verslas. Nuvarykit tą prakeiktą mašiną į dykumą.

Ji linktelėjo, tačiau tebežiūrėjo į grindis.

— Pirmiausia — tęsė Donidžeris — aš noriu sužinoti, kaip Traubas pateko į perkėlimo aikštelę. Jo sąskaitoje ir taip jau per daug kelionių ir jų padarinių. Jis peržengė visas leistinas ribas. Traubo niekas neišvalė prieš perkėlimą. Jam jokiu būdu nebuvo galima to daryti. Ten galingiausia apsauga. Kaip jis pateko į kambarį?

— Manome, kad jis pasinaudojo technikos priežiūros patalpomis, — atsakė Kramer. — Jis palaukė iki vakaro ir, keičiantis pamainoms, įgyvendino savo sumanymą. Mes viską tikriname.

— Nenoriu, kad jūs *tikrintumėte,* — sarkastiškai ištarė Donidžeris. — Noriu, kad viskas būtų *sutvarkyta,* Dajana.

— Mes sutvarkysime, Bobai.

— Geriau jau pasistenkite, velniai rautų. Šiuo metu kompanijai iškilo trys reikšmingos problemos, ir atsitikimas su Traubu — pati menkiausia iš jų. Kitos dvi šimtą kartų svarbesnės.

•

Donidžeris turėjo perspektyvių dalykų uoslę. 1984-aisiais jis pardavė „TechGeit", kai suprato, kad ateitis priklauso kompiuterinėms mikroschemoms. Tada tai atrodė absurdiška. Kas pusantrų metų mikroschemų galingumas padvigubėdavo, o jų kaina sumažėdavo tik per pusę. Donidžerio nuomone, tam turėjo įtakos didėjantis mikrochemų komponentų skaičius. Tai negalėjo tęstis amžinai. Pagaliau elektros grandinių padaugės tiek, kad mechanizmai išsilydys nuo karščio. Be abejo, kompiuterių galingumas turi tam tikras ribas. Donidžeris nutuokė, jog visuomenei reikės vis galingesnių kompiuterinių prietaisų, tačiau kaip įvykdyti šią užduotį, jis neturėjo žalio supratimo.

Žlugus visiems planams, Donidžeris grįžo prie savo ankstesnio pomėgio — superlaidaus magnetizmo. Jis įkūrė naują kompaniją „Advanced Magnetics", kuriai priklausė keletas reikšmingų magnetinio rezonanso skenavimo, sukėlusio revoliuciją medicinoje, išradimo patentų. Už kiekvieną naują MRS aparatą „Advanced Magnetics" gaudavo ketvirtį milijono dolerių. „Auksinius kiaušinius dedanti višta" — taip apibūdino ją Donidžeris. — „Ne daug įdomesnis užsiėmimas už vištos nupešimą." 1988-aisiais, viskuo pasibodėjęs ir ieškodamas nau-

jų iššūkių mokslo pasaulyje, jis pardavė kompaniją. 28-erių metų vyriškio turtas buvo vertinamas milijardu dolerių. Tačiau jis pats manė dar turįs daug ką nuveikti.

Kitais metais jis įkūrė ITC.

•

Vienas iš Donidžerio idealų, fizikas Ričardas Feimenas, dar septintojo dešimtmečio pradžioje iškėlė hipotezę, kad pritaikius kvantines atomo savybes būtų galima pagaminti kompiuterį. Teoriškai toks „kvantinis kompiuteris" būtų milijardus kartų galingesnis už bet kurį iki šiol sukurtą aparatą. Tačiau Feimenas turėjo omeny visiškai naujas technologijas — joms išrasti prireiktų mažų mažiausiai laimingo atsitiktinumo, — kurios pakeistų nusistovėjusias taisykles. Niekas nežinojo, kaip praktiškai įgyvendinti Feimeno idėją, todėl neilgai trukus visi ją pamiršo.

Tik ne Donidžeris.

1989-aisiais jis sumanė pagaminti pirmąjį kvantinį kompiuterį. Jo ketinimai atrodė tokie radikalūs ir rizikingi, kad Donidžeris nusprendė neskelbti jų viešai. Savo naujosios kompanijos, ironiškai pavadintos „Tarptautine technologijų korporacija"[1] pagrindinę atstovybę jis įkūrė Ženevoje, pritraukdamas pas save fizikus, dirbančius CERNe[2].

Kitus keletą metų nieko nebuvo girdėti nei apie Donidžerį, nei apie jo kompaniją. Buvo manoma, jei apskritai kas nors jį prisimindavo, kad jis metė visus reikalus. Pagaliau turtuoliai technokratai neretai dingdavo iš akiračio, kai tik susikraudavo kapitalą.

1994-aisiais žurnalas *Times* sudarė sąrašą jaunesnių nei keturiasdešimt metų žmonių, kurių dėka „keičiasi mūsų pasaulis". Roberto Donidžerio tarp jų nebuvo. Niekas jo neprisiminė, niekam jis nerūpėjo.

Tais pačiais metais ITC persikėlė į Jungtines Valstijas, įkūrė laboratorijų tinklą Niumeksike, Juodojoje Uoloje, į šiaurę nuo Albakverko. Supratingam stebėtojui nebūtų praslydęs pro akis faktas, kad jis vėl apsistojo ten, kur knibždėte knibžda fizikų. Tačiau aplinkui nebuvo jokių stebėtojų.

Niekas neatkreipė dėmesio, kad 90-aisiais ITC kompanija pastoviai augo. Niumeksike augo laboratorijų skaičius, buvo samdoma vis

---

[1] angl. International Technology Corporation (ITC).

[2] CERN (pranc. Conseil Europe'en pour la Recherche Nucle'aire) — Europos atominių tyrimų laboratorija.

daugiau fizikų. Donidžerio direktorių taryba išaugo nuo šešių iki dvylikos žmonių — pagrindinių ITC investuotojų. Jie visi pasirašė drakoniškus slaptus dokumentus, kuriais įsipareigojo būti smarkiai priklausomi nuo kompanijos; jei prireiks, — pasitikrinti melo detektoriumi, leisti ITC slapta klausytis jų telefoninių pokalbių. Be to, Donidžeris pareikalvo minimalaus 300 milijonų dolerių įnašo. „Tokia yra vietos taryboje kaina", — arogantiškai paaiškino jis. „Jei norite sužinoti, ką aš sumaniau, ir dalyvauti mūsų veikloje, mokėkite trečdalį milijardo. Man nusispjaut, ką jūs nuspręsite daryti."

Tačiau, be abejo, jam nebuvo nusispjaut. ITC leido pinigus gąsdinančiu tempu: per pastaruosius devyneris metus jie išleido daugiau kaip tris milijardus dolerių. Donidžeris žinojo, kad jiems prireiks dar daugiau šlamančiųjų.

•

— Pirmoji mūsų problema, — pasakė Donidžeris, — tai pinigai. Iki aušros reikia gauti dar vieną milijardą. — Jis linktelėjo galą konferencijų salės pusėn. — Jie nesutiks svarstyti šio klausimo. Turėsiu priversti juos įtraukti į tarybą dar tris narius.

— Tavęs laukia sunkus darbas, — pastebėjo Gordonas.

— Žinau. Jie regi dideles išlaidas ir nori žinoti, kada jos baigsis. Jie nori pamatyti konkrečius rezultatus. Būtent tai aš ruošiuosi jiems šiandien pateikti.

— Kokius rezultatus?

— Pergalę, — paaiškino Donidžeris. — Tiems šikniams reikia pergalės. Stulbinančių naujienų apie vieną iš mūsų projektų.

Kramer įtraukė pro dantis oro, bet Gordonas aplenkė ją:

— Bobai, visi projektai yra ilgalaikiai.

— Kuris nors vienas jau tikriausiai artėja prie pabaigos. Tarkim, Dordonė.

— Ne. Nepatarčiau taip manyti.

— O man reikia pergalės, — užsispyrė Donidžeris. — Profesorius Džonstonas su savo mokslo guzais sėdi Prancūzijoje jau trejus metus, ir visa tai mūsų sąskaita. Galėtų kažką parodyti.

— Dar ne, Bobai. Beje, mes vis dar neturime visos žemės.

— Žemės yra pakankamai.

— Bobai...

— Tuo užsiims Dajana. Galės juos švelniai paspausti.

— Profesoriui Džonstonui tai nepatiks.

— Neabejoju, jog Dajana susitvarkys su Džonstonu.

Konferencijų salės durys prasivėrė ir pro jas iškišo galvą vienas Donidžerio pavaduotojų.

— Po velnių, būsiu po minutės! — suriko šis, tačiau užtruko trumpiau, nes nieko nelaukęs nuskubėjo prie durų.

Metęs per petį „Darykit, kaip sakau!", jis įėjo į kambarį ir uždarė duris.

•

Gordonas su Kramer žingsniavo koridoriumi. Jos aukštakulniai kaukšėjo į grindis. Dirstelėjęs žemyn, Gordonas pastebėjo, jog prie labai oficialaus juodo Džilo Sandero kostiumėlio ji priderino tos pačios spalvos elegantiškus batelius. Tokia buvo Kramer — gundanti ir kartu nepasiekiama.

— Ar žinojai apie tai anksčiau? — paklausė Gordonas.

Ji linktelėjo.

— Man pasakė prieš valandą.

Nutylėjęs Gordonas pasistengė užgniaužti susierzinimą. Jau dvylika metų, nuo pat „Advanced Magnetics" laikų, jis dirba su Donidžeriu. ITC kompanijoje jis prižiūrėjo pagrindinius industrinius tyrimus, vykdomus dviejuose žemynuose. Jam teko įdarbinti tuzinus fizikų, chemikų, kompiuterių specialistų. Jis privalėjo išmokti viską apie superlaidžius metalus, fraktalinį spaudimą, kvantinius išvedžiojimus, jonų pasiskirstymo principus. Jis iki kaklo paniro į teorinę fiziką, ypač bjaurią sferą, ir vis dėlto sugebėjo susidoroti su problemomis. Tyrimai buvo atliekami laiku ir pagal planą, išlaidos pernelyg neviršijo numatytų normų. Nepaisant sėkmingo darbo, Donidžeris niekada nepasitikėjo juo šimtu procentų.

Kita vertus, Kramer siejo su Donidžeriu ypatingi ryšiai. Pradėjusi karjerą advokatų kontoroje, ji dirbo kompanijos gerovei. Donidžerio nuomone, ji buvo protinga ir išsilavinusi moteris, todėl ją ir pasamdė. Vienerius metus ji buvo Donidžerio meilužė, ir, nors šiems santykiams jau seniai atėjo galas, jis vis dar įsiklausydavo į Kramer nuomonę. Dirbdama čia, ji sugebėjo sutvarkyti keletą potencialiai grėsmingų problemų.

— Dešimt metų, — prabilo Gordonas, — mes slėpėme naujas technologijas. Atvirai kalbant, tai tikras stebuklas. Įvykis su Traubu — pirmasis toks, išslydęs mums iš rankų. Dėkui Dievui, visus galus pradangino kažkoks pusgalvis policininkas, kuris nieko neišsiaiškins. Bet Donidžeris sumanė pajudinti Prancūziją. Žmonės ne kvaili, jie moka

prie dviejų pridėti du. Jau ir taip turime pranešimų apie mus persekiojančią žurnalistę Paryžiuje. Bobas gali netyčia atskleisti kortas.

— Jis apmąstė šį reikalą. Tai — antra didelė problema.

— Viešumas?

— Taip.

— Ir jam tai nerūpi?

— Net labai rūpi. Bet, rodos, jis jau sumanė, kaip viską sutvarkyti.

— Tikiuosi, — atsiduso Gordonas, — nes kitą kartą gali neatsirasti jokio pusgalvio policininko, kuris raustųsi po mūsų nešvarius skalbinius.

•

Kitą rytą, ieškodamas Beverli Tsosi, į Makkinlio ligoninę atvyko Džeimsas Voneka. Jis nusprendė pasidomėti senuko skrodimo rezultatais. Sužinojęs, jog Beverli šiuo metu yra skenavimo skyriuje, jis užlipo į ketvirtą aukštą.

Voneka rado ją mažame geltoname kambarėlyje šalia balto skenerio besikalbančią su MRS techniku Kelvinu Či. Šis sėdėjo prie kompiuterio stebėdamas nespalvotus atvaizdus ekrane. Penki ratilai vienoje linijoje. Nuolat besikeičiant paveiksliukams, ratilai tolygiai mažėjo.

— Kelvinai, — pasakė ji, — tai neįmanoma. Tai turėtų būti žmogaus rankų darbas.

— Tu pati manęs paprašei peržiūrėti duomenis, — atkirto jis. — O dabar manimi netiki. Aš tau sakau, Beve, čia — ne dirbtinis produktas. Viskas tikrų tikriausia. Pažvelk į kitą ranką.

Či sutarškino klavišus, ir ekrane pasirodė horizontalus ovalas, kurio viduje švytėjo penki blyškūs ratilai.

— Matai? Čia kairės rankos delno pjūvis. — Jis atsisuko į Voneka. — Praktiškai būtų tas pats, jei mėsininkas perkirstų jūsų ranką ant kaladės.

— Tiesiog nuostabu, Kelvinai.

— Na, aš tik noriu, kad visi suprastų.

Jis vėl atsisuko į ekraną.

— Gerai, įsižiūrėkime atidžiau. Penki ratilai — tai penki delno kaulai. Tie daikčiukai yra sausgyslės, jungiančios pirštus. Nepamirškit, kad raumenys, priverčiantys judėti ranką, yra priekinėje jos dalyje. Gerai. Tas mažytis ratukas — tai stipinkaulio arterija. Pro riešą kraujas patenka į delną. Taigi, dabar judam išorėn nuo riešo į atskiras pjūvio atkarpas. — Paveiksliukai ekrane pasikeitė. Ovalas susiaurėjo,

o kaulai atsiskyrė vienas nuo kito lyg besidalijanti ameba. Liko tik keturi ratilai.

— Gerai. Dabar mes matome tik pirštus ir mažytes arterijas juose, kurios kuo toliau, tuo labiau šakojasi ir mažėja. Bet vis dar lieka įžiūrimos. Gerai. Judam link pirštų galiukų. Kaulai padidėjo, tapo beveik natūralaus dydžio, sąnariai... O dabar... Stebėkite arterijas, žiūrėkite kaip jos eina... atkarpa po atkarpos... *Štai.*

Voneka susiraukė.

— Atrodo, lyg sustreikavo kompiuteris. Tarytum kažkas šokinėjo ekrane.

— Kažkas *iš tiesų* šokinėjo,— patvirtino Či.— Viena nuo kitos atsiskyrė arteriolės. Jos nesijungia. Tuojau parodysiu dar kartelį.— Jis grįžo į praeitą atkarpą, paskui — į dar ankstesnę. Aiškiai matėsi, kaip mažučių arterijų apskritimai išsiskyrė į skirtingas puses.

— Štai kodėl tam vyrukui ėmė gangrenuoti pirštai. Sutriko kraujotaka, nes nesijungė arteriolės. Lyg netiktų viena kitai.

Beverli papurtė galvą.

— Kelvinai...

— Aš tau sakau. Ne tik čia, bet ir kitose kūno vietose. Taip pat ir širdyje. Vyrukas mirė nuo širdies smūgio? Nieko nuostabaus, nes skilvelio sienelės irgi nesijungia.

— Tai seni audiniai susidarymo požiūriu,— papurtė ji galvą.— Ką tu kalbi, Kelvinai? Jam buvo septyniasdešimt vieneri. Kad ir kas buvo jo širdžiai, ji normaliai veikė daugiau nei septyniasdešimt metų. Taip pat ir rankos. Jei arteriolės jau anksčiau buvo atsiskyrusios, jis jau seniai būtų be pirštų. Tačiau nieko jiems neatsitiko. Šiaip ar taip, jis susižalojo visai neseniai, o ligoninėje jam tik pablogėjo.

— Tvirtini, jog tai aparato kaltė?

— Tikriausiai. Kartais juk pasilieka klaidų ir pačiame kompiuteryje. Diskeliai irgi nėra tobulybės viršūnė.

— Beve, aš patikrinau kompiuterį. Jis puikiai veikia.

Ji gūžtelėjo pečiais.

— Atleisk, bet aš tuo netikiu. Kažkur slypi problema. Jei jau esi įsitikinęs savo teisumu, nueik į morgą ir pats asmeniškai patikrink tą vyruką.

— Bandžiau,— atsakė Či.— Kūną jau išvežė.

— Tikrai?— Nustebo Vonekas.— Kada?

— Penktą ryto. Kažkas iš jo kompanijos.

— Na, ji įsikūrusi gana toli, prie Sandijos. Gal jie tebeveža kūną...

— Ne, — papurtė galvą Či. — Šį rytą jį kremavo.

— Iš tiesų? Kur?

— Gelapo lavoninėje.

— Jį sudegino čia? — Vonekas atrodė dar labiau nustebęs.

— Paklausykit manęs, — tarė Či. — Su tuo vyruku, be jokios abejonės, įvyko kažkas labai keista.

Sukryžiavusi rankas ant krūtinės, Beverli nužvelgė abu vyrus.

— Nieko čia keisto, — atšovė ji. — Kompanijos atstovai paprasčiausiai paskambino kam reikia. Susitarė su lavonine ir jį kremavo. Įprastas reikalas, ypač kai nėra šeimos. Baik tas nesąmones ir geriau pakviesk meistrus, kad sutaisytų aparatą. Tavo MRS paprasčiausiai sugedo — štai ir viskas.

• • •

Džimis Voneka norėjo kuo greičiau užbaigti Traubo bylą, tačiau grįžęs į ligoninės priimamąjį, jis išvydo plastikinį maišą su senio drabužiais ir asmeniniais daiktais. Nieko kito neliko daryti, tik vėl surinkti ITC kompanijos numerį. Šį kartą jis kalbėjosi su kitu viceprezidentu — ponia Kramer, nes daktaras Gordonas buvo susirinkime.

— Aš skambinu dėl daktaro Traubo, — tarė jis.

— O taip. — Liūdnas atodūsis.— Vargšas daktaras Traubas. Jis buvo puikus žmogus.

— Jo kūną šiandien kremavo, bet pas mus liko jo asmeniniai daiktai. Nežinau, ką liepsite su jais daryti.

— Daktaras Traubas neturi giminių, — atsakė Kramer. — Nemanau, kad kam nors prisireiks jo drabužių. Apie kokius asmeninius daiktus jūs kalbate?

— Na, kišenėje radome planą. Kažkas panašaus į bažnyčią ar vienuolyną.

— Aha...

— Gal žinote, kodėl jis nešiojosi vienuolyno planą?

— Neturiu supratimo. Tiesą sakant, pastarąsias porą savaičių daktaras Traubas elgėsi labai keistai. Nuo to laiko, kai mirė jo žmona, jį kankino depresija. Ar jūs esate tikras, jog tai vienuolynas?

— Ne, nesu. Aš nežinau, kas tai. Jūs turbūt norėtumėte atgauti schemą?

— Jeigu tik jums nebus sunku jį atsiųsti.

— O keraminis daikčiukas?

— Keraminis daikčiukas?

— Na, tai toks colio dydžio kvadratėlis su užrašu ITC.

— A... Gerai. Jokių problemų.

— Įdomu, kas tai galėtų būti?

— Kas tai galėtų būti? Tai asmens tapatybės ženklelis.

— Nieko panašaus anksčiau nesu matęs.

— Jis naujoviškas. Reikalingas tam, kad galėtum praeiti pro apsaugą.

— Ir jį norėtumėte susigrąžinti?

— Jei tik jūsų neapsunkins šis darbas. Žinote, duosiu jums mūsų adresą. Jūs tik sudėkite viską į voką ir išsiųskite. Pašto išlaidas mes apmokėsime.

Džimis Voneka pakabino ragelį ir pagalvojo: „Šūdą mala".

•

Paskambinęs vietinės katalikų parapijos kunigui, tėvui Groganui, jis papasakojo apie planą ir perskaitė santrumpas „st. mer. vien.".

— Tai *Sainte Mère* vienuolynas, — atsakė šis iš karto.

— Vis dėlto, *tai* vienuolynas?

— Be abejo.

— Kur jis yra?

— Neįsivaizduoju. Tai ne ispaniškas pavadinimas. „Mère" prancūziškai reiškia motiną. Šventoji motina yra Mergelė Marija. Galbūt jis Luizianoje.

— Kaip jį būtų galima surasti? — pasiteiravo Voneka.

— Kažkur turėjau vienuolynų sąrašą. Po valandos kitos aš jums paskambinsiu.

•

— Atleisk, Džimi. Nematau čia jokios paslapties.

Karlosas Čavezas buvo Gelapo policijos viršininko padejėjas, besiruošiantis išeiti į pensiją. Nuo pat pradžių jis stengėsi padėti Vonekai savo patarimais. Dabar sėdėjo užsikėlęs kojas ant stalo ir skeptiškai klausėsi Džimio pasakojimo.

— Štai, kas man kelia įtarimą. Tie žmonės už Širdies kanjono rado išprotėjusį ir kliedintį senį, tačiau ant jo kūno nebuvo nei nudegimo, nei dehidracijos, nei išsekimo ženklų, — paaiškino Voneka.

— Na, senio šeimyna paprasčiausiai išstūmė jį iš mašinos.

— Ne. Jis neturi jokių giminių.

— Gerai. Tada jis pats ten nuvažiavo.

— Niekas nematė mašinos.

— Kas tas niekas?

— Jį radę žmonės.

Čavezas atsiduso:

— O tu pats važiavai į Širdies kanjoną paieškoti mašinos?

Prieš atsakydamas Voneka sudvejojo.

— Ne.

— Patikėjai kažkieno žodžiais.

— Taip, tikriausiai.

— Tikriausiai? Nori pasakyti, kad mašina vis dar gali ten būti?

— Aha. Galbūt.

— Gerai. Ką darei toliau?

— Paskambinau į ITC kompaniją.

— Ir ką jie tau pasakė?

— Kad dėl žmonos mirties jį kankino depresija.

— Natūralu.

— Nemanau, — paprieštaravo Voneka. — Aš skambinau to namo, kuriame gyveno Traubas, valdytojui. Jo žmona mirė prieš metus.

— Ką gi, artėja metinės. Būtent tada ir sustiprėja depresijos priepuoliai, Džimi.

— Galbūt reikėtų šnektelėti su žmonėmis iš ITC kompanijos?

— Kam? Vyruką rado už dviejų šimtų penkiasdešimties mylių nuo jo darbo vietos.

— Žinau, bet...

— Kas bet? Kiek kartų rezervatuose yra užstrigę turistai? Tris, keturis kartus per metus? Paprastai jie jau būna pakratę kojas arba miršta vėliau, ligoninėje. Tiesa?

— Taip...

— Dykumoje jie beveik visada atsiranda dėl vienos iš dviejų priežasčių. Arba tai kokie nors Naujojo Amžiaus propoguotojai iš Sedonos, atvykę pabendrauti su savo Dievu-ereliu ir užstrigę čia sugedus mašinai, arba depresijos slegiami nelaimėliai. Arba ir viena, ir kita. Tas senukas buvo aiškiai prislėgtas.

— Jų žodžiais tariant...

— Todėl, kad mirė jo žmona. Ei, aš tuo galiu patikėti. — Karlosas atsiduso. — Kartais žmonės pernelyg džiūgauja, kartais — puola į depresiją.

— Tačiau į kai kuriuos klausimus dar neatsakyta, — nepasidavė Voneka. — Štai, kad ir tas planas bei keraminis kvadratėlis...

— Džimi, neįmanoma atsakyti į visus klausimus. — Karlosas pažvairavo į jį. — Kas yra? Stengiesi padaryti įspūdį tai mažylei gydytojai?

— Kokiai gydytojai?

— Puikiausiai supranti, ką turiu omenyje.

— Ne, po velnių. Jai šis reikalas irgi neatrodo įtartinas.

— Ji teisi. Palik viską ramybėje.

— Bet...

— Džimi. — Karlosas Čavezas papurtė galvą. — Paklausyk manęs. Palik viską ramybėje.

— Gerai.

— Aš rimtai kalbu.

— Gerai, — sutiko Voneka. — Gerai. Paliksiu viską ramybėje.

•

Kitą rytą Šiproko policija susėmė gaują trylikamečių paauglių, besitrankančių mašina su Niu Meksikos valstijos numeriais. Automobilis buvo registruotas Džozefo Traubo vardu. Vaikai tvirtino radę jį šalikelėje, netoli Širdies kanjono. Spynelėje kyšojo raktas. Paaugliai svaiginosi alkoholiu, todėl prilaistytas alaus mašinos vidus atrodė kaip šiukšlynas.

Voneka nesivargino važiuoti į Šiproką ir pamatyti tai savo akimis.

•

Praėjus dar vienai dienai, jam paskambino tėvas Groganas.

— Aš patikrinau, — pasakė jis, — bet niekur pasaulyje neradau Sainte Mère vienuolyno.

— Gerai, — tarė Voneka. — Ačiū. — Kažko panašaus jis ir tikėjosi. Dar vienas akligatvis.

— Kažkada Prancūzijoje stovėjo toks vienuolynas, bet keturioliktajame amžiuje jį sudegino iki pamatų. Liko tik griuvėsiai. Tiesą sakant, Jeilo ir Tulūzos universiteto archeologai dabar atlieka ten tyrimus. Kiek suprantu, nieko ypatingo jie neiškapstė.

— Aha... — Staiga jis atsiminė priešmirtinius senio žodžius. Jo beprasmišką rimavimą „Prancūzijoj Jeilas, atradimams peilis". Kažkas panašaus.

— Kur jis yra? — paklausė Voneka.

— Kažkur Prancūzijos pietvakariuose, prie Dordonės upės.

— Dordonės? Gal galite pasakyti, kaip rašyti šį žodį?

DORDONĖ

Šlovingoji praeitis tėra iliuzija.
Lygiai taip pat, kaip ir šlovingoji dabartis.

EDVARDAS DŽONSTONAS

Tiršta rūko skraistė supo sraigtasparnį iš visų pusių. Įsitaisiusi ant užpakalinės sėdynės, Dajana Kramer nejaukiai pasimuistė. Tose vietose, kur migla šiek tiek prasisklaidydavo, ji matė medžių viršūnes, kyšančias visai arti.

— Ar mes būtinai turime skristi taip žemai? — suniurnėjo ji.

Šalia piloto sėdintis Andrė Marekas nusijuokė:

— Nesijaudinkit. Mes visiškai saugūs.

Tačiau Marekas, rodos, apskritai dėl nieko nesijaudino. Jis buvo aukštas ir stiprus dvidešimt devynerių metų vyras, kurio raumenys veržte veržėsi pro berankovius marškinėlius. Niekam net į galvą nešautų, kad jis dėstė Jeile istoriją, o dabar yra antrasis asmuo, atsakingas už Dordonės projektą. Kaip tik ten jie ir skrido.

— Netrukus rūkas išsisklaidys. — Marekas kalbėjo su vos juntamu olandišku akcentu. Kramer žinojo apie jį viską: baigęs Utrechto universitetą, Marekas atstovavo naujai, „eksperimentinei" istorijai. Jis siekė atkurti praeitį, išgyventi ir patirti jos poveikį, kad geriau viską suprastų. Marekas buvo fanatiškai atsidavęs mokslui; jis ištyrinėjo viduramžių kalbą, papročius, rūbus iki menkiausių smulkmenų; žinojo net, kaip kautis riterių turnyre. Matydama jį, Kramer galėjo tuo patikėti.

— Stebiuosi, kad su mumis nevyksta profesorius Džonstonas. — Būtent su juo Kramer tikėjosi turėti reikalų. Pagaliau, ji atstovauja kompanijai, kuri finansuoja tyrimus. Pagal protokolą, Džonstonas pats, asmeniškai, turėjo ją lydėti. Be to, Kramer manė galėsianti pradėti paruošiamuosius įtikinėjimo darbus jau sraigtasparnyje.

— Deja, profesorius Džonstonas anksčiau buvo numatęs susitikimą.

— Tikrai?

— Su Fransua Belenu, už senovines relikvijas atsakingu ministru. Jis grįžta iš Paryžiaus.

— Suprantu. — Kramer pasijuto geriau. Na žinoma, iš pradžių Džonstonas privalo sutvarkyti reikalus su valdžia. Dordonės projektas buvo visiškai priklausomas nuo gerų santykių su Prancūzijos vyriausybe. — Gal iškilo kokių nors problemų? — Pasiteiravo ji.

— Abejoju. Jie seni draugai.

Sraigtasparnis išniro iš rūko į ryto saulės šviesą. Apačioje matėsi ilgi šešėliai, tįstantys nuo akmeninių ūkių sodybų sienų.

Skrisdami virš vienos fermos jie pastebėjo plasnojančias žąsis ir moteriškę su prijuoste, kuri pagrūmojo jiems kumščiu.

— Mes nepatinkame jai. — Marekas parodė moterį savo raumeninga ranka.

Už jo nugaros įsitaisiusi Kramer užsidėjo akinius nuo saulės.

— Nenuostabu. Dabar tik šešios ryto. Kam reikėjo taip anksti išskristi?

— Dėl šviesos, — atsakė Marekas. — Ankstyvo rytmečio šešėliai lyg kontūriniai žemėlapiai parodo, kur yra pasėliai ir visa kita. — Jis nuleido ranką žemyn. Prie sraigtasparnio apatinių atramų buvo pritvirtinti trys masyvūs geltoni prietaisai. — Dabar mes vežamės šios teritorijos stereo žemėlapius, infraraudonųjų, ultravioletinių spindulių ir šoninio skenavimo radarus.

Pro užpakalinį langelį Kramer išvydo šešių pėdų ilgio sidabrinį vamzdį.

— Kas tai?

— Protoninis magnetometras.

— Aha. O kam jis reikalingas?

— Su juo mes ieškome dirvoje magnetinių anomalijų, kurios galbūt padėtų rasti žemėje palaidotas miesto sienas, keramikos dirbinius arba metalus.

— Gal jums reikia papildomos įrangos?

— Ne, ponia Kramer. Mes gavome viską, ko prašėme. Labai jums ačiū.

Sraigtasparnis skriejo virš tankaus miško. Neilgai trukus ji išvydo pilkas uolas, įsiterpusias į žalią peizažą lyg neprašyti svečiai. Jai teko pripažinti, kad Marekas — puikus gidas. Jis kalbėjo beveik nesustodamas.

— Tos kalkinės uolos — tai senovinio pajūrio liekanos. Prieš milijonus metų šioje Prancūzijos dalyje tyvuliavo jūra. Bėgant amžiams ji išseko, o sekluma sukalkėjo, akmenys tapo minkšti. Uolos čia tiesiog išvarpytos urvų.

Iš tiesų Kramer regėjo daugybę žiojėjančių olų.

— Kiek jų daug, — tarstelėjo ji.

Marekas linktelėjo.

— Pietinėje Prancūzijoje beveik visada gyveno žmonės; daugiau nei keturis šimtus tūkstančių metų. Nuo neandertaliečių iki šių laikų tai — pats ilgiausias gyvenimo vienoje vietovėje laikotarpis.

Kramer nekantriai pakinkavo galva.

— O ką galite pasakyti apie projektą?

— Netrukus būsime vietoje.

Už miško atsivėrė platūs laukai su šen bei ten išmėtytomis sodybomis. Dabar jie skrido link kaimo ant kalno viršūnės; ji pamatė akmeninių namų tankynę, siaurus keliukus ir į dangų kylantį pilies bokštą.

— Čia — Beinekas, — pasakė Marekas, atsukęs jai nugarą. — O štai ir Doplerio signalas. — Per ausines Kramer išgirdo vis greitėjančius elektroninius pypsėjimus.

— Trumpam stabtelėsime, — tarė pilotas.

Marekas dirstelėjo į savo prietaisus, kuriuose žalsvai švytėjo pustuzinis švieselių.

— Gerai, — vėl prabilo pilotas. — Darome skersinį pjūvį. Trys... du... vienas...

Banguojančios ir žalios nuo miškų kalvos pasislėpė už stačios uolos, ir po sekundės Dajana Kramer išvydo plačiai išsidriekusį Dordonės slėnį.

•

Vinguriuojanti kilpomis lyg ruda gyvatė, Dordonės upė atsirado slėnyje prieš šimtus tūkstančių metų. Netgi tokiu ankstyvu paros metu ant vandens suposi keletas valtelių.

— Viduramžiais Dordonė skyrė dvi kariaujančias puses, — tarė Marekas. — Viename upės krante įsikūrė prancūzai, kitame — anglai. Kautynės vykdavo tai čia, tai ten. Tiesiai po mumis stovi Beinekas, prancūzų fortas.

Kramer pažvelgė žemyn į spalvingą turistų miestelį, apstatytą įstabaus grožio namais su tamsiais akmeniniais stogais. Beinekas iškilo tiesiai prieš uolą ir driekėsi palei upę iki pat senosios pilies sienų.

— Štai čia, — parodė Marekas pirštu į kitą upės pusę, — jūs matote anglų tvirtovę Kastelno.

Kramer išvydo geltoną pilį, stūksančią toli ant kalno. Ji buvo nedidelė, bet gražiai restauruota — trys apvalūs bokštai, jungiantys aukštas sienas, grakščiai stiebėsi link dausų. Aplink ją irgi įsikūrė margaspalvis turistų miestelis.

— Bet juk čia ne mūsų projektas... — prasižiojo Kramer.

— Teisybė, — atsakė Marekas. — Aš tik rodau jums bendrą regiono planą. Prie Dordonės upės stovi daug pilių, anksčiau kariavusių viena prieš kitą. Mes įtraukėme į savo projektą panašią porą. Netrukus ten būsime, dar keletą mylių pasroviui.

•

Sraigtasparnis padarė posūkį ir virš banguojančių kalvų nuskriejo į vakarus. Turistinė zona pasiliko už nugaros. Kramer apsidžiaugė vėl pamačiusi miškus. Jie pralėkė virš mažo Anvo miestelio šalia upės, paskui vėl pakilo virš kalvos. Greitai prieš jos akis atsivėrė žalias laukas, kurio centre riogsojo akmeninių pastatų liekanos ir apgriuvusios keistos kampinės sienos. Kažkada čia stovėjo miestas su namais, išsidėsčiusiais aplink pilies mūrus. Dabar čia kėpsojo krūva akmenų, o iš pačios pilies liko tik dviejų apvalių bokštų pamatai ir nedidelės juos jungiančios sienos atkarpos. Šen bei ten griuvėsiuose bolavo palapinės. Ji pastebėjo maždaug tuziną dirbančių žmonių.

— Prieš trejus metus ši vietovė priklausė ožkas auginančiam ūkininkui. Prancūzai beveik užmiršo miškais apaugusius griuvėsius. Mes iškirtome medžius ir bandėme kai ką atstatyti. Tai, ką jūs matote, kažkada buvo žymi anglų tvirtovė Kastelgardas.

— Čia Kastelgardas? — Kramer atsiduso. Kokios varganos liekanos. Matėsi tiktai keletas miestą žyminčių sienų. Iš pačios pilies beveik nieko neliko.

— Maniau, jis bus ne toks sugriuvęs.

— Ilgainiui mes jį atstatysime. Kažkada Kastelgardas buvo didelis miestas su įspūdinga pilimi, — atsiliepė Marekas. — Tačiau tam prireiks mažiausiai poros metų.

Įdomu, pagalvojo Kramer, kaip reikės viską paaiškinti Donidžeriui, kuris įsivaizdavo, esą Dordonės projektas smarkiai pažengęs į priekį. Pagrindinius rekonstrukcijos darbus bus ypač sunku pradėti, nes dabar apie tikslų vietovės planą galima spręsti tik iš atskirų fragmentų. Ji buvo tikra, kad profesorius Džonstonas dels pradėti darbus.

— Mes įkūrėme savo štabą tame ūkyje. — Marekas parodė sodybą netoli griuvėsių. Už vieno iš dviejų akmeninių namų buvo ištemptas žalias tentas. — Jei norite geriau apsižvalgyti, galime apskrieti dar vieną ratą.

— Ne. — Kalbėdama Kramer stengėsi nuslėpti nusivylimą. — Traukiam toliau.

— Gerai. Tada skrendam link malūno.

Pasisukęs sraigtasparnis nulėkė į šiaurę. Žemė apačioje leidosi nuokalne, kol prie Dordonės krantų virto lyguma. Jie kirto plačią tamsiai rusvą upę ir priartėjo prie jos viduryje iškilusios salos. Tarp šiaurinio kranto ir salos putojo siauresnis, gal penkiolikos pėdų, vandens ruožas. Čia ji išvydo dar vieno pastato griuvėsius — net neįmanoma pasakyti, kas tai apskritai buvo.

— Kas čia? — paklausė ji, žvelgdama žemyn.

— Vandens malūnas. Kažkada virš upės driekėsi tiltas su dideliais vandens sukamais ratais. Išgautą energiją naudojo malti grūdams ir pūsti dumples plieno gamybai.

— Čia visiškai niekas neatstatyta. — Kramer atsiduso.

— Teisybė, — sutiko Marekas. — Bet mes atliekame tyrimus. Vienas mūsų absolventų — Krisas Hjuzas kaip reikiant padirbėjo prie griuvėsių. Štai jis, apačioje, kartu su profesoriumi.

Kramer pastebėjo nediduką tamsiaplaukį jaunuolį, stovintį už aukštos, įspūdingos figūros, kurios savininkas, kaip ji suprato, buvo profesorius Džonstonas. Nė vienas iš jų nepažvelgė į virš galvos praskrendantį sraigtasparnį. Jie buvo sutelkę dėmesį darbui.

Upė liko už nugaros. Jie skrido virš lygumos į rytus. Vėliau pralėkė žemų, stačiakampių sienų kompleksą, ryto šviesoje panašų į tamsių linijų rezginį. Kramer spėjo, jog sienų aukštis ne daugiau kaip pora colių, tačiau jų kontūrai labai aiškiai priminė nedidelio miesto planą.

— Kas čia? Dar vienas miestas?

— Tai Šventosios Motinos vienuolynas, — paaiškino Marekas. — Vienas turtingiausių ir galingiausių Prancūzijos vienuolynų. Keturioliktajame amžiuje buvo sudegintas iki pamatų.

— Matau, ten vyksta kasinėjimo darbai, — tarė Kramer.

— Taip. Čia svarbiausia mūsų darbų aikštelė.

Skrisdama pro šalį, ji pamatė didžiules kvadratines duobes, atvėrusias vienuolyno katakombas. Kramer suprato, kodėl joms skiriamas toks didelis dėmesys — archeologai tikėjosi atkasti iš po žemės daugiau išlikusių rankraščių, nors nemažai jų jau buvo rasta.

Sraigtasparnis pajudėjo nedidelio miestelio prancūzų teritorijoje krypimi. Paskui pakilo iki kalkių uolos viršūnės.

— Čia ketvirtoji ir paskutinė mūsų tyrinėjimų vieta, — pasakė Marekas. — Virš Bezenako miesto stovi tvirtovė. Viduramžiais ją vadino La Roku. Nors ji ir prancūzų pusėje, iš tikrųjų ją pastatė anglai, ketinę galutinai čia įsitvirtinti. Kaip matote, ji gana didelė.

Ir iš tiesų: ant kalno viršūnės stūksojo milžiniškas pastatų kompleksas su dvigubomis sienomis, išsidriekusiomis per penkiasdešimt akrų. Ji atsiduso su palengvėjimu. La Roko tvirtovė atrodė išsilaikiusi geriau nei kitos. Sienos irgi nevisiškai sugriautos. Galima susidaryti kur kas aiškesnį buvusio miesto vaizdą.

Tačiau čia knibždėte knibždėjo turistų.

— Jūs įleidote turistus? — Jos balse pasigirdo išgąstis.

— Ne mes taip nusprendėme, — atsakė Marekas. — Kaip žinote, kasinėjimo darbai čia pradėti neseniai, tad prancūzų vyriausybė turėjo palikti šią vietą atvirą lankytojams. Bet, žinoma, kai tik pradėsime rekonstrukciją, mes vėl ją uždarysime.

— Kada tai įvyks?

— O... Teks palaukti nuo dvejų iki penkerių metų.

Ji nutylėjo. Sraigtasparnis apsuko ratą ir pakilo aukščiau.

— Taigi, — tęsė Marekas. — Galima sakyti, kad apžvalgą baigėme. Iš čia jūs matote visą mūsų projektą: La Roko tvirtovę, lygumose — vienuolyną, malūną, o už upės — Kastelgardo tvirtovę. Norite dar kartą viską apžiūrėti?

— Ne, — atsakė Kramer. — Galime grįžti. Pakankamai prisižiūrėjau.

Jeilo istorijos profesorius Edvardas Džonstonas pažvairavo į sraigtasparnį, dusliai ūžiantį virš galvos. Jis skrido į pietus, link Domo, kur buvo nusileidimo aikštelė. Žvilgtelėjęs į laikrodį, Džonstonas tarė:

— Tęskime, Krisai.

— Gerai, — atsakė šis. Krisas Hjuzas pritvirtino stebėjimo sistemą prie kompiuterio, užkelto ant trikojo, ir paspaudė mygtuką. — Po minutės baigsiu viską reguliuoti.

Kristoferis Stiuartas Hjuzas anksčiau buvo vienas iš Džonstono studentų. Projekte dalyvavo penki profesoriaus — niekas kitaip jo ir nevadino — buvę mokiniai bei pora tuzinų dabartinių absolventų, susižavėjusių klausant įvadinio vakarų civilizacijos kurso.

Edvardą Džonstoną lengva pamilti, pagalvojo Krisas. Perkopęs šeštą dešimtmetį plačiapetis vyras atrodė tvirtai suręstas. Žvitri eisena darė energingo ir stipraus žmogaus įspūdį. Įdegęs, tamsių akių ir sardoniškų manierų, jis labiau panašėjo į Mefistofelį nei į istorijos profesorių.

Tačiau rengėsi jis tipiškais koledžo dėstytojo drabužiais. Netgi gamtoje jis dėvėjo iki kaklo susagstytus marškinius ir kaklaraištį. Vienintelė išlyga dirbant lauke buvo džinsai ir storapadžiai batai.

Studentai mylėjo Džonstoną todėl, kad jis nuoširdžiai rūpinosi jais: kartą per savaitę suruošdavo pietus savo mokiniams namuose, o jei kam nors iškildavo problemų dėl mokslų, pinigų ar tėvų, jis įveikdavo visus sunkumus, rodos, net nesistengdamas.

Krisas atsargiai atidarė metalinę dėžę, gulinčią prie jo kojų; pirmiausiai ištraukė permatomą skysto kristalo ekraną ir pritvirtino jį vertikaliai virš kompiuterio, kurį teko dar kartą įjungti, kad atpažintų ekraną.

— Po poros sekundžių viskas bus baigta, — tarė jis. — Stebėjimo sistema tikrinama.

Džonstonas kantriai linktelėjo galva ir nusišypsojo.

Krisas buvo ką tik baigęs universitetą, kur studijavo mokslo pasiekimų istoriją — pakankamai kontroversišką sritį. Nesiveldamas į diskusijas jis sutelkė dėmesį ne ties šiuolaikiniu mokslu, o ties viduramžių technologijomis. Jis tapo metalurgijos, ginklų gamybos, odminystės, trilaukės sėjos ir dar daugelio kitų sričių ekspertu. Daktaro disertaciją jis nusprendė rašyti apie įspūdingas, bet visiškai užmirštas viduramžių malūnų technologijas.

Ypač didelį jo susidomėjimą kėlė Šventosios Motinos vienuolyno malūnas.

Džonstonas ramiai laukė.

Kai Krisas studijavo pirmame kurse, abu jo tėvai žuvo autokatastrofoje. Būdamas vienturtis, jis puolė į depresiją ir jau ruošėsi mesti mokslus. Džonstonas apgyvendino jaunuolį savo namuose, kur rūpinosi juo tris mėnesius, o vėliau dar daug metų globojo jį lyg tikras tėvas, padėdamas išspręsti visas problemas — pradedant gimdytojų nekilnojamu turtu ir baigiant merginomis.

Po tėvų mirties Krisas įsivėlė į nuotykius su moterimis. Gašlūs vilioklio meilužio žvilgsniai seminarų metu, beprotiški naktiniai apsilankymai jo kambaryje, kai jis pats gulėdavo su kita mergina, slapti susitikimai viešbučiuose su filosofijos profesoriumi, kurį kankino bjaurus skyrybų procesas — visa tai tapo įprastu Kriso gyvenimu. Nenuostabu, kad gerais pažymiais jis negalėjo didžiuotis. Neiškentęs Džonstonas atsivedė jį į savo namus ir keletą vakarų praleido kaldamas jaunuoliui į galvą gyvenimo tiesas.

Tačiau Krisas nebuvo linkęs klausytis. Jeilo valdžia pagrasino išmesti jį iš universiteto, ir, jei ne profesorius, užtaręs už vaikiną žodį, taip ir būtų atsitikę. Ši rizikinga gyvenimo stadija grąžino Krisui norą mokytis ir jis stačia galva pasinėrė į studijas. Pažymiai netrukus pagerėjo; pasibaigus mokslams jis pagal pažangumą buvo penktas viso kurso studentas. Tačiau dėl visų šių įvykių jis tapo užsidaręs. Sulaukusį dvidešimt ketverių metų Krisą retkarčiais kankino nervų priepuoliai bei apetito stoka. Atsipalaiduoti jis pajėgdavo tik su moterimis.

•

— Pagaliau, — tarė Krisas. — Prasideda.

Skystų kristalų ekrane sušvito ryškiai žalios linijos, kurios idealiai atitiko malūno griuvėsių kontūrus. Tai buvo pats naujausias architektūrinių struktūrų modeliavimas. Anksčiau maketus tekdavo rankomis drožti ir montuoti iš baltos tuščiavidurės putos. Tačiau toks darbas eidavo lėtai, ir ką nors pakeisti būdavo ypač sudėtinga.

Šiais laikais visus maketus sukuria kompiuteriai. Procesas vyksta greitai, be to, juos labai lengva pertvarkyti. Šio metodo pagalba galima tikrinti maketus lauke, suderinti juos su realiais objektais. Į kompiuterį įvedus koordinates ir pritaikius stebėjimo sistemą, pritvirtintą ant trikojo, vaizdelis ekrane tiksliai atitikdavo objekto planą.

Jie stebėjo, kaip žali kontūrai virsta apibrėžtomis formomis — tvirtu, dengtu akmeniniu tiltu su trimis vandens sukamais ratais.

— Krisai, tu net sutvirtinimus padarei. — Džonstonas atrodė patenkintas.

— Žinau, tai šiek tiek rizikinga...

— Ne, ne, — paprieštaravo profesorius. — Manau, tai normalu. Apie malūnus su apsauginiais sutvirtinimais rašė daugybė knygų, ir, žinoma, visais laikai dėl jų vykdavo nesibaigiantys mūšiai. Tačiau tokio tipo malūnų buvo tik keletas: vienas stovėjo Burže, kitą neseniai atrado Montobane, šalia esančiame slėnyje. Dauguma istorikų, tyrinėjančių viduramžius, manė, kad tokie malūnai būdavo statomi retai.

— Kolonos cokolis prie vandens labai didelis, — pasakė Krisas. — Kai tik malūną apleido, vietiniai išnešiojo visus akmenis savo namų statybai. Bet cokolį paliko, nes paprasčiausiai nesugebėjo jo nutempti. Mano nuomone, tiltas buvo milžiniškas. Tikriausiai su apsauginiais sutvirtinimais.

— Galbūt tu teisus, — sutiko Džonstonas. — Aš manau...

Tuo momentu sutraškėjo prie diržo prisegta racija:

— Krisai? Profesorius su tavim? Atvyksta ministras.

Džonstonas pažvelgė į purviną kelią, vinguriuojantį tolumoje, šalia upės. Link jų skuodė žalias „Lendroveris" su baltu užrašu ant šonų, palikdamas už savęs debesį dulkių.

— Taip, iš tiesų, — tarė jis. — Tai Fransua. Skuba, kaip visada.

•

— Eduardai! Eduardai! — Fransua Belenas griebė profesorių už pečių ir išbučiavo abu skruostus. Stambus, plikteléjęs ir energingas Belenas

tratėjo savo gimtąja kalba lyg automatas. — Man brangusis drauge, kaip ilgai nesimatėme. Kaip sekasi?

— Gerai, — atsakė Džonstonas, žengdamas žingsnį atgal nuo šio džiaugsmo protrūkio. Kiekvieną kartą, kai Belenas per smarkiai reikšdavo savo draugiškus jausmus, galėjai tikėtis nemalonumų. — O tu, Fransua? Kas geresnio?

— Vis tas pats, tas pats. Bet mano amžiuje to pakanka. — Apsidairęs jis lyg sąmokslininkas uždėjo ranką Džonstonui ant peties. — Eduardai, turiu paprašyti tavo paslaugos. Man iškilo šiokių tokių sunkumų.

— Tikrai?

— Žinai tą žurnalistę iš *L'Express*...

— Ne, jokiu būdu.

— Bet Eduardai...

— Aš jau šnekėjau su ja telefonu. Jai visur vaidenasi sąmokslai. Kapitalizmas, korporacijos — tai blogio įsikūnijimas...

— Taip, taip, Eduardai. Tavo tiesa. — Jis palinko arčiau. — Bet ji dalijasi lova su kultūros ministru.

— Laukas dėl to nesusiaurės, — atšovė Džonstonas.

— Eduardai, prašau. Žmonės pradeda įsiklausyti į jos žodžius. Ji gali sukelti problemų. Ir man. Ir tau. Ir visam projektui.

Džonstonas atsiduso.

— Juk žinai, sklando nuomonė, kad amerikiečiai sugriauna visas kultūrines vertybes, patys tokių neturėdami. Kinas ir muzika jau dabar kelia nepasitenkinimą. Be to, apskritai norėta uždrausti amerikiečiams dirbti prancūzų kultūros židiniuose.

— Pasenusios naujienos, — atkirto Džonstonas.

— Jus finansuojanti ITC kompanija irgi prašė pakalbėti su ja.

— Iš tiesų?

— Taip. Kažkokia ponia Kramer norėtų su tavim šnektelėti.

Džonstonas vėl atsiduso.

— Užtruksi tik porą minučių, aš tau pažadu. — Belenas mostelėjo į Lendroverio pusę. — Ji mašinoje.

— Tu pats ją atsivežei?

— Eduardai, aš stengiuosi tau paaiškinti. Vertink šią moterį rimtai. Jos vardas Luiza Delver.

Jai išlipus iš mašinos, Džonstonas išvydo liekną, tamsiaplaukę, maždaug trisdešimt penkerių metų gražių ir ryškių veido bruožų moterį. Apsirengusi kaip ir kiekviena subrendusi europietė, savo drabužiais išreikšdama rafinuotą, užslėptą seksualumą. Ji dėvėjo ekspedici-

jai prideramais chaki spalvos marškinėliais ir kelnėmis. Ant kaklo tabalavo fotoaparatas, vaizdo kamera ir nedidelis magnetofonas. Moteris spėriai žingsniavo link jų laikydama rankoje užrašų knygutę. Atrodė labai dalykiška.

Bet priartėjus ji sulėtino žingsnį.

Delver ištiesė ranką.

— Profesoriau Džonstonai. — Ji kalbėjo angliškai be akcento, šypsojosi šiltai ir nuoširdžiai. — Negaliu apsakyti kaip džiaugiuosiu, kad jūs sutikote pasimatyti su manimi.

— Ką jūs, ką jūs. — Džonstonas suėmė jos ranką. — Jūs ilgai keliavote, panele Delver, ir aš būsiu laimingas galėdamas jums padėti.

Džonstonas laikė jos ranką, ji nesiliovė šypsotis. Dar po dešimties sekundžių Delver pareiškė, kad jis pernelyg geras, o profesorius paprieštaravo sakydamas, jog tai yra mažiausiai, ką jis gali dėl jos padaryti.

•

Nedidelė grupelė žingsniavo pro vienuolyno kasinėjimų vietą: profesorius su panele Delver, už jų kiek atokiau, bet tiek, kad galėtų girdėti pokalbį, sekė Krisas ir Belenas. Pastarojo veide švietė tylaus pasitenkinimo šypsenėlė. Krisui dingtelėjo į galvą, kad su kultūros ministru tvarkyti reikalus galima įvairiais būdais.

Kalbant apie profesorių, jo žmona mirė prieš daugelį metų, ir Krisas niekada nematė jo su kita moterimi, nors, žinoma, sklandė visokie gandai. Krisą žavėjo Džonstono bendravimo maniera. Net ir dabar jis stengėsi skirti žurnalistei visą savo dėmesį, sudarydamas įspūdį, jog šiuo momentu jam nėra nieko svarbiau už galimybę paplepėti su Delver. Krisą persekiojo nuojauta, kad ši moteris užduoda ne tokius priekabius klausimus, kokius buvo sugalvojusi anksčiau.

— Kaip žinote, profesoriau, — tarė ji, — jau kurį laiką mano laikraštis renka informaciją straipsniui apie ITC kompaniją.

— Taip, mane pasiekė tokie gandai.

— Ar aš teisi, sakydama, jog šiuos kasinėjimus finansuoja ITC?

— Taip.

— Ir jie išleidžia milijoną dolerių per metus?

— Teisybė.

Kurį laiką jie ėjo tylėdami. Rodos, ji stengėsi kuo tiksliau suformuluoti kitą klausimą.

— Kai kas iš laikraščio mano, — pasakė ji, — jog viduramžių archeologijai skiriama per daug pinigų.

— Na, galite pranešti savo kolegoms, — atšovė Džonstonas, — kad taip nėra. Tiesą sakant, tai labai vidutiniška suma tokiai didelei vietovei. ITC tiesiogiai mums duoda du šimtus penkiasdešimt tūkstančių, o dar šimtą penkiasdešimt perveda universitetui, aštuoniasdešimt tūkstančių skiria stipendijoms, kelionėms bei pragyvenimo išlaidoms ir penkiasdešimt tūkstančių laboratorijai bei duomenų kaupimui.

— Bet juk pinigų yra daug daugiau. — Ji žaidė šratinuku, vyniodama juo plaukų sruogą, ir žvitriai mirksėjo. Ji blizgina į profesorių akis, pagalvojo Krisas. Anksčiau jis niekada nematė taip darančios moters. Tikrai prancūziškas užsiėmimas.

Tačiau profesorius, rodos, nieko nepastebėjo.

— Aišku, jų yra daugiau, — sutiko jis. — Bet mes tų pinigų negauname. Jie skirti rekonstrukcijos darbams, už kuriuos, kaip žinote, perpus turės sumokėti Prancūzijos vyriausybė.

— Be abejo, — tarė ji. — Taigi, jūsų nuomone, pusė milijono dolerių — visiškai normali suma?

— Na, galime pasiteirauti Fransua, — atsakė Džonstonas. — Šioje Prancūzijos dalyje dirbama dvidešimt septyniose archeologinėse vietovėse — nuo paleolito kasinėjimų, kuriuos atlieka Ciuricho universitetas su Karnegiu-Melonu, iki romėnų tvirtovių, kurias tyrinėja Bordo ir Oksfordo universitetai. Metinės šių projektų išlaidos vidutiniškai siekia pusę milijono dolerių.

— Aš nežinojau to. — Atvirai sužavėta, ji žvelgė jam tiesiai į akis. Pernelyg atvirai, pamanė Krisas. Staiga jam pasidingojo, kad galbūt jis klaidingai įvertino įvykius. Tikriausiai tai vienas iš jos naudojamų būdų informacijai išgauti.

Džonstonas atsigręžė į Beleną, einantį paskui.

— Fransua? Ką pasakysi?

— Manau, tu žinai, ką darai, tiksliau — ką sakai. Finansavimas svyruoja nuo keturių iki šešių šimtų tūkstančių dolerių ribose. Skandinavai, vokiečiai ir amerikiečiai kainuoja daugiau, paleolito kasinėjimai — mažiau. Taip, pusė milijono — tai maždaug vidurkis.

Panelė Delver neatitraukė žvilgsnio nuo Džonstono:

— Profesoriau, ar dažnai finansavimo klausimais tenka palaikyti ryšius su ITC?

— Beveik niekada.

— Niekada? Tikrai?

— Jų prezidentas, Robertas Donidžeris, pasirodė čia prieš dvejus metus. Istorijoje jis mažai ką nutuokia, bet žavisi archeologine veikla entuziastingai, lyg mažas vaikas. Kartą per mėnesį čia atvyksta kuris nors ITC viceprezidentas. Vienas kaip tik neseniai atvažiavo. Tačiau apskritai jie palieka mus ramybėje.

— O ką jūs žinote apie pačią ITC kompaniją?

Džonstonas gūžtelėjo pečiais.

— Jie užsiima kvantų fizika. Gamina MRS detales, medicininę įrangą ir panašiai. Jie plėtoja keletą duomenų surinkimų technologijų, paremtų kvantų teorija, kurios tiksliai nustato archeologinių radinių amžių. Mes stengiamės jiems padėti.

— Suprantu. Ar tos technologijos veikia?

— Mes turime jų prototipus. Kol kas jos pasirodė pernelyg jautrios darbams laukuose. Labai greitai sugenda.

— Todėl ITC jus ir finansuoja — kad išbandytumėte naują įrangą?

— Ne, — atsakė Džonstonas. — Viskas atvirkščiai. ITC gamina įrangą dėl tos pačios priežasties, dėl kurios jie mus finansuoja — Bobas Donidžeris žavisi istorija. Mes esame jo hobis.

— Brangus hobis.

— Tik ne jam, — papurtė galvą Džonstonas. — Jis milijardierius. Nusipirko Gutenbergo Bibliją už dvidešimt tris milijonus dolerių. Už Rueno gobelenus aukcione paklojo septyniolika milijonų. Mūsų projektui jis išleidžia kišenpinigius.

— Galbūt. Bet ponas Donidžeris, be abejo, yra kietas verslininkas.

— Taip.

— Jūs iš tiesų manote, kad jis padeda dėl savo asmeninių pomėgių? — Jos balsas skambėjo švelniai. Rodos, ji norėjo šiek tiek paerzinti profesorių.

Džonstonas pažvelgė tiesiai į ją.

— Ką gali žinoti, panele Delver, kokie būna tikrieji žmonių motyvai.

Šis reikalas jam kelia įtarimą, pagalvojo Krisas.

Atrodo, Delver irgi tai pajuto, todėl iš karto nukreipė pokalbį dalykine linkme:

— Taip, suprantama. Bet aš klausiu dėl kitos priežasties. Ar teisybė, kad tyrimų rezultatai jums nepriklauso? Visi atradimai atitenka ITC?

— Teisybė.

— Ar tai jūsų netrikdo?
— Jei dirbčiau „Microsoft" kompanijoje, mano tyrimų rezultatai priklausytų Bilui Geitsui. Visi atradimai atitektų Bilui Geitsui.
— Taip. Bet juk tai ne tas pats?
— Kodėl ne? ITC yra pramoninė kompanija, ir Donidžerio finansavimo sąlygos niekuo nesiskiria nuo kitų pramoninių kompanijų. Manęs tai nejaudina. Mes turime teisę skelbti savo atradimus — jie netgi sumoka už tai.
— Tik tada, kai patys pritaria jų leidybai.
— Taip. Pirmiausia savo ataskaitas siunčiame ITC. Tačiau dar nebuvo tokio atvejo, kad jas atmestų.
— Jokių slaptų ITC planų jūs neįžvelgiate? — paklausė Delver.
— O jūs? — pasiteiravo Džonstonas.
— Na, nežinau. Būtent todėl jūsų ir klausiu. Be abejo, aplinkui sklando gandai apie ypač keistus ITC kompanijos elgesio aspektus.
— Kokius aspektus?
— Jie, pavyzdžiui, suvartoja daugiausiai ksenono visame pasaulyje.
— Ksenono? Turite omeny dujas?
— Taip. Jomis užpildomi lazerių ir elektronų vamzdeliai.
Džonstonas gūžtelėjo pečiais.
— Nesuprantu, kuo čia dėtas aš. Jie gali sau turėti ksenono, kiek tik užsigeidžia.
— O kuo paaiškinti jų susidomėjimą naujaisiais metalais? Neseniai ITC nusipirko Nigerijos kompaniją, kuri tiekia jiems niobį.
— Niobį? — Džonstonas papurtė galvą. — Kas yra niobis?
— Panašus į titaną metalas.
— Kur jis naudojamas?
— Superlaidžiuose magnetuose ir atominiuose reaktoriuose.
— Ir jums įdomu, kam ITC jo reikia? — Džonstonas vėl papurtė galvą. — Pati jų paklauskite, panele Delver.
— Klausiau. Jie atsakė, kad jis reikalingas magnetizmui tirti.
— Na štai. Ar turite priežasčių netikėti jais?
— Ne, — atsakė ji. — Jūs pats minėjote, kad ITC yra tyrimų kompanija. Pagrindinėje jų Juodosios Uolos bazėje, kažkur Niu Meksikoje, dirba du šimtai fizikų. Tai, be jokių abejonių, kompanija, naudojanti aukščiausios kategorijos technologiją.
— Taip...
— Todėl man ir įdomu: kam tokiai kompanijai reikia tiek daug žemės?

— Žemės?

— Atokiose viso pasaulio vietovėse ITC įsigijo didžiulius žemės sklypus: Sumatros kalnuose, šiaurinėje Kambodžoje, pietryčių Pakistane, centrinės Gvatemalos džiunglėse, Peru plokščiakalniuose.

Džonstonas susiraukė.

— Jūs esate tuo tikra?

— Taip. Europa irgi ne išimtis. Penki šimtai hektarų į vakarus nuo Romos, septyni šimtai hektarų Vokietijoje, netoli Heidelbergo, tūkstantis hektarų Prancūzijos kalvose už Loto upės. Ir pagaliau čia.

— Čia?

— Taip. Pasinaudoję akcinėmis britų ir švedų bendrovėmis, jie labai tyliai nusipirko penkis šimtus hektarų aplink šią vietą. Tai daugiausiai miškai ir dirbamos žemės.

— Akcinėmis bendrovėmis?

— Tokiais atvejais būna sunku atsekti pėdsakus. Nežinia, ko ITC nori, bet jie aiškiai siekia slaptumo. Tad kodėl tokia kompanija finansuoja jūsų tyrimus ir tuo pačiu metu perka žemę aplink kasinėjimų vietą?

— Neturiu supratimo, — atsakė Džonstonas. — Juk ITC ji net nepriklauso. Prisimenate, pernai jie padovanojo visą žemės plotą — Kastelgardą, Šventosios Motinos vienuolyną ir La Roką — Prancūzijos valdžiai.

— Žinoma. Kad atleistų nuo mokesčių.

— Vis dėlto, ITC čia nieko nepriklauso. Kam jiems pirkti žemę aplinkui?

— Būsiu laiminga, galėdama parodyti jums visą surinktą medžiagą.

— Galbūt taip ir reikėtų padaryti.

— Viskas guli mašinoje.

Jie nužingsniavo link Lendroverio. Stebėdamas juos, Belenas sučepsėjo:

— Vaje, vaje. Šiais laikais niekuo neįmanoma pasitikėti.

Krisas jau ruošėsi atsakyti jam savo laužyta prancūzų kalba, kai įsijungė racija:

— Krisai? — Kalbėjo projekto technologas Deividas Sternas. — Krisai? Profesorius su tavim? Paklausk jo, ar jis pažįsta kokį nors Džeimsą Voneką.

Krisas paspaudė racijos mygtuką.

— Profesorius dabar užsiėmęs. Kas atsitiko?

— Tas vyrukas iš Gelapo. Jis skambino du kartus. Nori atsiųsti mūsų vienuolyno paveiksliuką, kurį sakosi radęs dykumoje.

— Ką? Dykumoje?

— Gal jam šiek tiek galvoje pasimaišė? Tvirtina esąs policininkas ir veblena apie kažkokį negyvą ITC darbuotoją.

— Tegul atsiunčia jį elektroniniu paštu, — pasakė Krisas. — Pažiūrėk, ką jis ten turi.

Jis išjungė raciją; Belenas vėl čepsėdamas pažiūrėjo į laikrodį, paskui pažvelgė į mašiną, prie kurios stovėjo Džonstonas su Delver ir beveik susiglaudę galvomis atidžiai tyrinėjo dokumentus.

— Manęs laukia dar ne vienas susitikimas, — ištarė jis graudžiu balsu. — Kas žino, kiek visa tai užtruks?

— Tikriausiai neilgai, — atsakė Krisas.

•

Po dvidešimties minučių Belenas jau sėdėjo savo mašinoje šalia panelės Delver, o Krisas ir profesorius atsisveikindami mojavo jiems rankomis.

— Rodos, pokalbis praėjo neblogai, — prabilo Džonstonas.

— Ką ji parodė?

— Keletą žemės aplink šią vietą pirkimo sutarčių. Manęs jos neįtikino. Keturis sklypus įsigijo investicinė vokiečių kompanija, apie kurią mažai kas žinoma. Du sklypai atiteko britų advokatui — jis tvirtina, kad išėjęs į pensiją apsigyvens čia. Dar vieną sklypą nupirko olandų bankininkas savo dukteriai, ir taip toliau.

— Metų metus Perigorde žemę įsigydavo britai arba olandai, — tarė Krisas. — Nieko čia naujo.

— Kaip pirštu į akį. Ji mano, kad visų sandėrių galai sueina į ITC. Bet tai niekuo nepagrįsti įtarinėjimai. Pasakėlės lengvatikiams.

Mašinai pranykus iš akiračio, jie apsisuko ir patraukė prie upės. Saulė buvo aukštai danguje, ir oras tapo šiltesnis.

Krisas atsargiai tarstelėjo:

— Žavinga moteris.

— Man atrodo, kad ji per daug sunkiai dirba, — atsakė Džonstonas.

Jie sėdo į valtį, pririštą prie upės kranto, ir Krisas nuirklavo į Kastelgardo pusę.

•

Išlipę iš valties, jie pradėjo kopti į Kastelgardo kalno viršūnę. Netrukus pasirodė pirmieji pilies sienų ženklai. Iš šios pusės tai tebuvo žolėmis apaugę pylimai, ties trupėti pradėjusia uola virtę aukštais skar-

džiais. Po šešių šimtų metų jie atrodė taip, lyg būtų sukurti pačios gamtos. Bet tai tikrai buvo sienų liekanos.

— Žinai, — tarė profesorius. — Jai paprasčiausiai nepatinka korporacinis finansavimas. Bet archeologiniai kasinėjimai visada priklausė nuo labdaros. Prieš šimtą metų tyrimus rėmė atskiri žmonės: Karnegis, Pybodis, Stefordas. Šiais laikais tokią prabangą gali sau leisti tik turtingos korporacijos, todėl „Nippon TV" remia Sistinos koplyčią, britų „Telekomas" — Jorką, „Philips Electronics" — Tulūzos tvirtovę, o ITC finansuoja mus.

— Vilką mini, vilkas čia, — burbtelėjo Krisas, kai užlipę į kalną jie pastebėjo tamsią Dajanos Kramer figūrą, stoviniuojančią šalia Andrė Mareko.

Profesorius atsiduso:

— Visa diena šuniui ant uodegos. Kiek žada čia būti?

— Jos lėktuvas stovi Beržerake. Pagal tvarkaraštį ji turėtų išskristi trečią po pietų.

•

— Atleiskite dėl tos moters, — prabilo Dajana Kramer, kai Džonstonas priartėjo. — Ji nervina visus, bet mes nieko negalime padaryti.

— Belenas sakė, jūs norėjote, kad aš su ja pasikalbėčiau.

— Mes norime, kad visi su ja kalbėtų, — atsakė Kramer. — Stengiamės parodyti, jog neturime jokių paslapčių.

— Jai, rodos, didžiausią rūpestį kėlė šioje apylinkėje ITC perkama žemė?

— ITC perka žemę? — Kramer nusijuokė. — Tokių dalykų dar nesu girdėjusi. Ar ji klausinėjo jūsų apie niobį ir atominius reaktorius?

— Tiesą sakant, taip. Ji minėjo, kad jūs įsigijote kompaniją Nigerijoje, norėdami užsitikrinti niobio tiekimą.

— Nigerija. — Kramer papurtė galvą. — O Dieve. Mes gauname niobį iš Kanados. Tai nėra jau toks retas metalas. Kaina — tik septyniasdešimt penki doleriai už svarą. — Ji vėl papurtė galvą. — Mes pasiūlėme jai apsilankyti laboratorijose, pasikalbėti su mūsų prezidentu, atsivesti fotografus ir savo ekspertus — ką tik nori. Bet ne. Modernios žurnalistikos taisyklė — nesinaudoti prieš nosį padėtais faktais.

Kramer mostelėjo ranka į Kastelgardo griuvėsius.

— Nesvarbu, — tarė ji. — Daktaras Marekas padovanojo man nuostabią apžvalginę kelionę — sraigtasparniu ir pėsčiomis. Akivaizdu, kad jūs puikiai čia dirbate. Aiškiai matoma pažanga, o pats darbas

yra nepaprastai aukšto akademinio lygio, duomenys kaupiami ypač gerai. Darbuotojai viskuo patenkinti. Su tuo šauniai susitvarkote. Tiesiog pasakiška. Mane tai labai džiugina. Beje, Marekas sakė, kad vėluoja į savo... kaip ji vadinasi?

— Į palašų — plačiaašmenių kardų — pamoką, — pasakė Marekas.

— Teisingai. Į palašų pamoką. Manau, jam jau reikia eiti. Tai ne pianinu mokytis groti. Tokios pamokos negalima atšaukti. Galbūt jūs galėtumėte palaikyti man kompaniją?

— Žinoma, — sutiko Džonstonas.

Supypsėjo Kriso racija:

— Krisai? Su tavimi nori kalbėti Sófija.

— Aš jai vėliau paskambinsiu.

— Ne, ne, — įsiterpė Kramer. — Jūs geriau eikite. Aš pabūsiu su profesoriumi.

Džonstonas skubiai atkirto:

— Paprastai Krisas vaikšto su manimi ir tvarko užrašus.

— Na, šiandien mums tikriausiai nereikės jokių užrašų.

— Ką gi, gerai. — Jis atsisuko į Krisą. — Tik palik man savo raciją.

— Jokių problemų. — Krisas atsegė raciją nuo diržo ir padavė ją Džonstonui, kuris demonstratyviai įjungė balso perdavimo režimą.

— Ačiū, — pasakė profesorius. — Dabar jau bėk, paskambink Sofijai. Juk žinai — ji nepakenčia laukti.

— Teisybė, — tarė Krisas.

Džonstonui ir Kramer nupėdinus pro griuvėsius, jis pats nurūko lauku link akmeninio namo, kuriame buvo jų štabas.

•

Šalia trupančių Kastelgardo sienų tyrinėtojų komanda nusipirko aptriušusią akmeninę klėtį, suremontavo ją ir uždengė naują stogą. Čia tilpo visa elektroninė įranga, laboratorijos reikmenys bei archyvinius duomenis kaupiantys kompiuteriai. Prie namo, po žaliu ištemptu tentu, mėtėsi užrašai ir archeologinės iškasenos.

Krisas įėjo pro duris. Viduje vienas didelis kambarys buvo padalytas į dvi dalis. Kairiajame susikūprinusi ties pergamentais sėdėjo komandos lingvistė ir grafologijos specialistė Elzė Kastner. Nekreipdamas į ją dėmesio Krisas žengė į dešinįjį kambarį, užgrūstą elektroniniais prietaisais. Čia buvo įsitaisęs Deividas Sternas, liesas ir akiniuotas jų projekto techninis ekspertas, tuo metu kalbėjęs telefonu.

— Ką gi, jums reikia nuskenuoti dokumentą stambiu planu ir atsiųsti mums. Ar turite skenerį?

Krisas paskubomis pradėjo krapštytis aplink stalą, ieškodamas laisvos racijos. Bet nė vienos nerado. Visi pakrovėjai buvo tušti.

— Policijos skyriuje nėra skenerio? — nustebo Sternas. — Ach, jūs juk nesate... Na, tai nueikite ten ir pasinaudokite policijos skeneriu.

Krisas paplekšnojo Sternui per petį ir be garso ištarė: *Raciją*.

Linktelėjęs Sternas atsegė savąją nuo diržo.

— Taip, ligoninės skeneris tiks. Galbūt ten atsiras, kas jums padės. Mums reikia standartinio vaizdo formato, dvylikos — aštuoniasdešimties iš dešimties — dvidešimt keturių. Paruošę atsiųskite jį mums.

Krisas išlėkė į lauką, pakeliui junginėdamas visus iš eilės kanalus.

Nuo namo prieangio atsivėrė platus vaizdas. Jis pastebėjo Džonstoną su Kramer, kurie vaikščiojo ant plokščiakalnio krašto ir apžiūrinėjo vienuolyną. Rankoje ji laikė užrašų knygutę ir rodė kažką popieriuje.

Per aštuntą kanalą jis išgirdo Kramer balsą:

— ...nereikšmingas tyrimų pagreitinimas.

— Prašau? — paklausė profesoriaus balsas.

•

Per savo vielinių akinių viršų profesorius Džonstonas pažvelgė į priešais stovinčią moterį.

— Tai neįmanoma, — pasakė jis.

Ji giliai įkvėpė.

— Galbūt aš nelabai gerai viską paaiškinau. Jau dabar jūs atliekate kai kuriuos rekonstrukcijos darbus. Bobas tik norėtų padidinti jų skaičių iki pilnos programos.

— Suprantu. Bet tai neįmanoma.

— Pasakykite, kodėl?

— Todėl, kad mes per mažai žinome, — piktai atrėžė Džonstonas. — Klausykite, mes rekonstruojame pastatus tiktai dėl saugumo. Sutvirtinome sienas tam, kad jos neužgriūtų archeologų. Tačiau atstatyti visas vietas mes dar nesame pasiruošę.

— Na, bent jau dalį. Pavyzdžiui, vienuolyną. Juk įmanoma atstatyti bažnyčią ir dengtą arkadą šalia jos, valgyklą ir...

— Ką? — nutraukė ją Džonstonas. — Vienuolių valgyklą? — Jis parodė pirštu į sienų ir susikertančių griovių raizgalynę. — Kas sakė, jog valgykla yra prie arkados?

— Na, aš...

— Matote? Būtent tai aš ir turiu omeny. Mes dar nežinome tiksliai, kur buvo valgykla. Tik visai neseniai pradėjome manyti ją esant prie arkados, bet nesame tuo tikri.

Ji irzliai atšovė:

— Profesoriau, akademiniai tyrinėjimai gali niekada nesibaigti. Bet realiais rezultatais grindžiamame pasaulyje...

— Aš esu abiem rankom už rezultatus. Tačiau tokių kasinėjimų esmė — nekartoti praeities klaidų. Prieš šimtą metų architektas Violetas la Diukas bandė atstatyti kultūros paminklus visoje Prancūzijoje. Kai kurie darbai buvo labai vykę, bet kai pritrūkdavo informacijos, jis kai ką paprasčiausiai išgalvodavo. Ir dauguma pastatų virto vien jo fantazijos vaisiais.

— Suprantu, jūs norite kruopštaus...

— Jeigu būčiau žinojęs, kad ITC reikia Disneilendo, niekada nebūčiau sutikęs dirbti.

— Mums nereikia Disneilendo.

— Būtent tai jūs ir turėsite, jei prasidės rekonstrukcijos darbai, panele Kramer. Gausite fantaziją. Pažadėtąją viduramžių žemę.

— Ne, — atsakė ji, — galiu garantuoti, kad mums nereikia jokių fantazijų. Mes norime kruopščios šios vietovės istorinės rekonstrukcijos.

— Dabar tai neįmanoma.

— Mes galvojame kitaip.

— Kaip?

— Su visa pagarba, profesoriau, jūs esate pernelyg atsargus. Žinote daugiau, nei jums atrodo. Pavyzdžiui, Kastelgardo miestas pilies papėdėje. Jį juk tikrai galima atstatyti.

— Na... galbūt kurią nors dalį.

— Tai viskas, ko mes prašome. Atstatyti bent dalį.

•

Iškišęs nosį į lauką, Deividas Sternas pamatė Krisą su racija prie ausies.

— Klausaisi svetimų pokalbių, Krisai?

— Šššš. Tai labai svarbu.

Sternas gūžtelėjo pečiais. Jis nelabai suprato visą šį istorikų entuziazmą. Pats mokėsi fizikos, todėl į pasaulį žvelgė kitokiu žvilgsniu. Jo kažkodėl nejaudino dar viena atrasta viduramžių krosnies plyta ar keletas kaulų kapavietėje. Šiaip ar taip, Sternas sutiko imtis darbo — jam reikėjo rūpintis elektronine įranga, daryti įvairias chemines ana-

lizes, apskaičiuoti išgaunamos anglies amžių — tik todėl, kad galėtų būti šalia savo merginos, kuri lankė vasaros mokyklą Tulūzoje. Jį suintrigavo mintis apie kvantinį amžiaus apskaičiavimą, tačiau kol kas nė vienas prietaisas nepatenkino jo lūkesčių.

Per raciją pasigirdo Kramer balsas:

— Jeigu jau atstatysite dalį miesto, tą patį galėsite padaryti ir su išorine pilies siena. Štai šia atkarpa. — Ji parodė į žemą sienelę nelygiais kraštais, tįstančią iš pietų į šiaurę.

— Na, tai būtų įmanoma... — tarė profesorius.

— Jūs galėtumėte pratęsti sieną į pietus, — toliau kalbėjo Kramer, — ten kur prasideda miškas, kurį iškirtę atstatytumėte bokštą.

Sternas su Krisu susižvalgė.

— Apie ką ji čia šneka? — burbtelėjo Sternas. — Kokį dar bokštą?

— Miško mes dar netyrinėjome, — atsakė Krisas. — Žadame iškirsti jį šią vasarą, o rudenį pradėti apžvalgą.

Jie išgirdo profesoriaus balsą:

— Jūsų pasiūlymas labai įdomus, panele Kramer. Žinote, aptarsiu jį su kitais, o per priešpiečius mes vėl susitiksime.

Krisas išvydo, kaip apačioje, lauke, stovintis profesorius atsisuko tiesiai į juos ir pirštu dūrė į miško pusę.

•

Kirtę griuvėsių laukymę, jie ėmė kopti į žaliojo pylimo viršūnę ir netrukus atsidūrė miške. Liauni medžiai augo arti vienas kito, todėl jų vėsiame šešėlyje tvyrojo prieblanda. Krisas Hjuzas ėjo palei senąją išorinę pilies sieną, kuri iš pradžių siekė juosmenį, vėliau pažemėjo iki pavienių akmenų ir pagaliau dingo atžalyne.

Toliau jam teko eiti susilenkus, skinantis kelią pro paparčius ir nedidelius augalus, kad įžiūrėtų sienos likučius.

Miškas dar labiau sutankėjo. Čia buvo neįtikėtinai ramu. Jis prisiminė tą dieną, kai pirmą kartą išvydo Kastelgardą — beveik visoje vietovėje žaliavo medžiai. Keletas samanotų ir apkerpėjusių sienų atrodė taip, lyg būtų tikras gamtos kūrinys. Tačiau, iškirtus mišką ir pradėjus kasinėjimus, ši paslapties skraistė pranyko.

Sternas sekė paskui jį. Retai išeinantis iš savo laboratorijos Sternas, rodos, džiaugėsi šiuo pasivaikščiojimu.

— Kodėl medžiai tokie maži? — paklausė jis.

— Todėl, kad tai jaunas miškas, — atsakė Krisas. — Beveik visiems Perigordo miškams ne daugiau kaip šimtas metų. Šią žemę anksčiau naudojo vynuogėms auginti.

— Ir kas joms atsitiko?

Krisas gūžtelėjo pečiais.

— Ligos pražudė. Šimtmečio pabaigoje įsiveisė pernelyg daug amarų, filokserų. Neilgai trukus miškai ataugo. — Po to pridūrė. — Prancūzų vyndariai atsidūrė ties žlugimo riba. Juos išgelbėjo tik iš Kalifornijos atgabentos vynuogės, atsparios filokseroms. Tačiau šį faktą jie linkę pamiršti.

Besikalbėdami jie nesiliovė žiūrėti į žemę. Šen bei ten radę akmenų, sugebėdavo nepamesti senosios sienos pėdsakų.

Staiga siena dingo. Lyg skradžiai žemę prasmego. Dabar teks grįžti ir ieškoti galo.

— Velnias.

— Kas yra? — paklausė Sternas.

— Nerandu sienos. Ji buvo čia, — mostelėjo Krisas ranka. — Dabar ji dingo.

Jie stovėjo atžalyno tankmėje. Aukštaūgiai paparčiai augo susiraizgę su vynuogienojais, kurių spygliai braižė jų nuogas kojas. Sternas vilkėjo kelnes, todėl jis brovėsi į priekį, nesiliaudamas kalbėti:

— Na, nežinau, ji turi būti kažkur čia...

Krisas neabejojo, jog teks sugrįžti. Kai tik nusisuko, stengdamasis įžiūrėti savo pėdsakus, išgirdo Sterno riksmą.

Krisas staigiai atsigręžė.

Sterno niekur nesimatė. Dingo kaip į vandenį.

Krisas liko miške visiškai vienas.

•

— Deividai?

Pasigirdo dejonė:

— Aaa... velnias.

— Kas atsitiko?

— Susitrenkiau kelį. Velniškai skauda.

Krisas niekur jo nematė.

— Kur tu?

— Duobėje, — atsakė Sternas. — Aš įkritau. Atsargiau, jei eisi čia...— Niurzgėjimas. Keiksmai. — Nesivargink. Aš galiu stovėti. Viskas gerai. Tiesą sakant... *ei*!

— Kas?

— Vieną minutėlę.

— Kas ten?

— Palauk, gerai?

Krisas išvydo kaip sulingavo lapija ir Sternui patraukus į kairę į visas puses prasiskyrė paparčiai. Po kurio laiko pasigirdo gana keistai skambantis jo balsas:

— Ee... Krisai?

— Kas yra?

— Tai sienos dalis. Išlinkusi.

— Ką ten sakai?

— Rodos, aš stoviu ant apvalaus bokšto liekanų, Krisai.

— Baik juokus, — atšovė šis ir pagalvojo: iš ku[illegible]mer galėjo apie *tai* žinoti?

•

— Patikrink kompiuterį. Galbūt bokštą anksčiau užfiksavo sraigtasparnio radaras, tik mes neatkreipėme dėmesio.

— Vėlyvos popietės infraraudonieji spinduliai čia būtų tikę geriausiai. — Sternas sėdėjo įprastoje vietoje, ant kelio užsidėjęs ledų maišelį.

— Kodėl vėlyvos popietės?

— Klintys gerai sulaiko šilumą. Štai kodėl urviniams žmonėms patiko čia gyventi. Netgi žiemą Perigordo kalkinės uolos urve dešimčia laipsnių šilčiau nei lauke.

— Todėl po pietų...

— Siena išlaiko šilumą, o miškas atvėsta. Ekrane viskas matysis.

— Net jei siena po žeme?

Sternas gūžtelėjo pečiais.

Krisas įsitaisė prie kompiuterio ir pradėjo spaudinėti klavišus. Aparatas švelniai supypsėjo ir vaizdelis ekrane netikėtai pasikeitė.

— Olialia. Mums atsiuntė žinutę.

Pašto dėžutėje buvo tik vienas pranešimas, bet jam persiųsti į kompiuterį prireikė nemažai laiko.

— Įdomu, kas čia rašo.

— Duodu galvą nukirsti, tai tas vyrukas Voneka, — pasakė Sternas. — Prašiau, kad atsiųstų didelio formato brėžinį. Matyt, sumažinti jo nepavyko.

Ekrane atsirado vaizdas: geometrines figūras sudarantys taškeliai. Jie iš karto atpažino Šventosios Motinos vienuolyną.

Plane buvo daug jiems nežinomų detalių.

Džonstonas įdėmiai tyrinėjo ekraną, barbendamas pirštais į stalo paviršių.

— Argi ne keista, — galiausiai tarė jis, — kad Belenas su Kramer pasirodė čia tą pačią dieną.

Jo asistentai susižvalgė.

— Kas čia keisto? — paklausė Krisas.

— Manęs Belenas neprašė su ja susitikti. Bet juk jis visada nori palaikyti ryšį su finansavimo šaltiniais.

— Na, jis atrodė labai užsiėmęs, — tarstelėjo Krisas.

— Būtent. — Džonstonas atsigręžė į Sterną. — Atspausdink šį brėžinį. Pažiūrėsime, ką pasakys mūsų architektė.

•

Penkiasdešimties pėdų aukštyje, tik per porą colių nuo aplūžusių gotikinių Kastelgardo koplyčios lubų, kabėjo Katerina Erikson — žydraakė, tamsiai įdegusi, šviesios pelenų spalvos plaukais. Prisitvirtinusi apsauginiais diržais, ji šaltakraujiškai užsirašinėjo duomenis apie konstrukcijas virš jos galvos.

Tyrinėtojų komandoje Erikson atsirado vėliausiai iš visų ir įsijungė į projektą tik prieš porą mėnesių. Ji bandė studijuoti architektūrą Jeile, bet neilgai trukus nusivylė pasirinkta sritimi ir perėjo į istorijos skyrių. Ją, kaip ir kitus, Džonstonas įkalbėjo dirbti kartu: „Mesk šalin tas senas knygas ir užsiimk tikra istorija — tokia, kurią gali pačiupinėti rankomis".

Ką gi, galima ir rankomis — būtent tai ji ir darė, kabėdama ore. Keitė tam neprieštaravo: užaugusi Kolorade, ji buvo prisiekusi alpinistė. Kiekvieną sekmadienį ji ropšdavosi į uolas, stūkstančias aplink Dordonę. Nuostabiausia, kad aplinkui niekas nesimaišydavo — namuose, norint kopti į aukštumas, tekdavo pastovėti eilutėje.

Spektroskopinei analizei iš skirtingų plotų ji atkirto keletą sudžiūvusių kalkių skiedinio gabaliukų. Įdėjo juos į atskirus plastikinius maišelius, kabančius ant krūtinės lyg šovininės.

Ji žymėjo maišelius, kai išgirdo balsą:

— Kaip tu iš ten nusileidi? Norėčiau kai ką parodyti.

Dirstelėjusi per petį, ji išvydo apačioje stovintį Džonstoną.

— Labai paprastai, — atsakė ji ir, atleidusi diržus, švelniai nuslydo žemyn. Atsistojo ant kietos žemės ir nupurtė ant veido užkritusias geltonas plaukų sruogas. Keitė Erikson nebuvo gražuolės įsikūnijimas — motina dažnai tai kartodavo, — bet jos veidelyje atsispindėjo patraukliausi vyrams amerikietiški bruožai.

— Tu tikriausiai bet kur užsikabarotum, — pasakė Džonstonas.

Ji atsegė diržus.

— Tai vienintelis būdas surinkti reikiamus duomenis.

— Tu sakai — tu žinai.

— Rimtai. Jeigu norite sužinoti architektūrinę koplyčios istoriją, man reikia užkopti į viršų ir paimti kalkių skiedinio pavyzdžius. Nes lubos buvo perdarytos daugybę kartų — ar tam, kad neįlūžtų į vidų, ar dėl karo metu patirtos žalos.

— Na žinoma, — tarstelėjo Džonstonas.

— Aišku, aš nesu tuo visiškai tikra. Pagrindinės pilies struktūros — didžioji salė ir vidiniai statiniai — suręsti tvirtai, bet kai kurios sienos nėra labai gerai sumūrytos. Gal jos buvo pristatytos rengiant slaptus išėjimus, kurių yra net keletas. Vienas net veda į virtuvę! Matyt, kažką kankino paranoja, todėl darbai atlikti pernelyg skubotai. — Ji nusivalė rankas į šortus. — Na, nesvarbu. Ką norite man parodyti?

Džonstonas įteikė popieriaus lapą su taškeliais, sudarančiais geometrines figūras.

— Kas tai? — paklausė ji.

— Pati pasakyk.

— Panašu į Šventosios Motinos vienuolyną.

— Iš tiesų?

— Mano manymu, taip. Tiktai...

Ji išėjo iš koplyčios ir nužvelgė vienuolyno kasinėjimų plotą, nusidriekusį lygumose, už mylios. Rankose laikomas piešinukas beveik tiksliai atitiko visus kontūrus.

— Hmm...

— Kas?

— Kai kurių šiame brėžinyje pažymėtų vietų mes dar nesame atradę, — atsakė ji. — Prie bažnyčios prijungta koplyčia, antroji arkada šiauriniame kvadrate ir... Tai panašu į sienomis uždengtą sodą... Iš kur gavote šitą paveiksliuką?

•

Markisako restoranas stovėjo ant plokščiakalnio krašto, nuo kurio vėrėsi vaizdas į visą Dordonės slėnį. Kramer pakėlė akis ir nustebo, pamačiusi profesorių su Mareku ir Krisu. Ji susiraukė. Kramer norėjo papietauti viena, todėl sėdėjo prie dviems žmonėms skirto staliuko.

Jie visi atsisėdo šalia jos. Marekas pristūmė dvi kėdes nuo gretimo staliuko. Palinkęs į priekį, profesorius įdėmiai ją nužvelgė.

— Panele Kramer, — pasakė jis. — Kaip jūs sužinojote, kur stovi kunigo namas?

— Kunigo namas? — Ji gūžtelėjo pečiais. — Na, nežinau. Gal perskaičiau savaitiniame jūsų pranešime. Ne? Galbūt daktaras Marekas kažką minėjo. — Ji pažvelgė į rimtus atėjusiųjų veidus. — Ponai, vienuolynai — tai ne mano specialybė. Matyt, kažkur nugirdau.

— O bokštas miške?

— Tikriausiai buvo jūsų apžvalginėse ataskaitose. Arba senose fotografijose.

— Nebuvo. Mes patikrinome.

Profesorius pastūmė jai piešinį.

— Paaiškinkite, iš kur pas ITC darbuotoją Džozefą Traubą atsirado smulkesnis negu mūsų pačių vienuolyno planas?

— Nežinau... Iš kur jūs gavote jį?

— Iš Niu Meksiko Gelapo policininko, kurį domina tie patys klausimai.

Ji tylėdama žiūrėjo į juos.

— Panele Kramer, — galiausiai ištarė Džonstonas. — Man rodos, jūs naudojatės mumis kaip priedanga. Man rodos, kad už mūsų nugaros jūs atliekate savo tyrimus, kurių rezultatais nenorite dalytis. Nujaučiu, jog su Belenu deratės dėl dalykų, apie kuriuos mums nesiteikiate pranešti. Garantuoju, prancūzų valdžia tikrai apsidžiaugs, radusi progą ištrenkti amerikiečius iš savo kultūrinio paveldo žemės.

— Profesoriau, tai netiesa. Galiu jus užtikrinti.

— Ne, panele Kramer, negalite. — Jis pažvelgė į laikrodį. — Kada jūs išskrendate?

— Trečią valandą.

— Esu pasirengęs vykti su jumis.

Jis atstūmė kėdę nuo stalo.

— Bet aš skrendu į Niujorką.

— Geriau pakeiskite savo planus ir apsistokite ties Niu Meksiku.

— Jūs norėsite pamatyti Bobą Donidžerį, o aš nežinau jo dienotvarkės.

— Panele Kramer. — Jis persisvėrė per stalą. — *Sužinokite.*

•

Profesoriui išėjus, Marekas pasakė:

— Meldžiu tavęs, Viešpatie, būk maloningas jo kelionei ir tesugrįžta jis sveikas ir gyvas atgalios.

Jis visada sakydavo šiuos žodžius išvykstantiems draugams. Prieš šešis šimtus metų tai buvo pati mėgstamiausia grafo Džefrio de Turo frazė.

• • •

Kai kas manė, jog Mareko susižavėjimas praeitimi virto tikra manija. Bet toks jau jis buvo: dar vaikystėje Mareką patraukė viduramžiai, ir dabar jis, rodos, gyveno juose. Kartą, pietaudamas viename restorane, jis prasitarė draugui, jog neketina želdintis barzdos. Esą šiais laikais tai nemadinga. Apstulbęs draugas užprotestavo: „Šneki nesąmones; pažiūrėk, kiek barzdočių sėdi aplinkui". Į tai Marekas atsakė: „Ne, ne, aš norėjau pasakyti *mano* laikais", turėdamas omeny tryliktąjį—keturioliktąjį amžius.

Daug mokslininkų, tyrinėjančių viduramžius, gali skaityti senovinėmis kalbomis, o Marekas sugebėjo jomis *kalbėti*: senosiomis anglų ir prancūzų, provanso, lotynų. Jis puikiai išmanė to laiko apsirengimą ir papročius. Įvertinęs savo atletišką stotą ir miklumą, jis nusprendė įvaldyti to meto karo meną. Galų gale, kalbėjo jis, tais laikais karai niekada nesibaigdavo. Jis išmoko joti ant karo žirgo Peršerono. Ir praktikuodamasis su besisukančiu manekenu, įgudo pakankamai gerai valdyti ietį. Jis taip gerai šaudė iš lanko, kad netrukus pats pradėjo mokyti kitus juo naudotis. O dabar jis mokėsi kautis palašu.

Tačiau, įsigilinęs į praeitį, jis kartais prarasdavo ryšį su dabartimi. Profesoriui netikėtai išvykus, visi projekto darbuotojai pajuto nerimą tarytum būtų atplėšti nuo tikro tėvo. Tarp absolventų sklandė patys keisčiausi gandai: ITC nori nutraukti finansavimą; ITC nori paversti projektą viduramžišku atrakcionu; ITC užmušė kažką dykumoje ir pakliuvo į bėdą. Darbas sustojo, žmonės daugiau nieko neveikė, tik kalbėjo.

Pagaliau, norėdamas duoti atkirtį gandams, Marekas nusprendė sušaukti susirinkimą. Jis sukvietė visus po žaliuoju tentu ir paaiškino, jog tarp profesoriaus ir ITC iškilo tam tikrų nesutarimų, todėl Džonstonas išvyko į jų bazę. Marekas teigė, esą tai tik nesusipratimas ir netrukus abi pusės jį sutvarkys. Jis pasakė, kad palaikys ryšį su profesoriumi, kuris žadėjo skambinti jiems kas dvylika valandų. Jis tikisi, jog profesorius greitai grįš, ir vėl viskas bus kaip visada.

Tai nepadėjo. Gilaus nerimo jausmas neišsisklaidė. Keletas studentų pasiūlė paplaukioti valtimis, nes dirbti tokią dieną buvo per karšta. Pagaliau supratęs, kokios nuotaikos tvyro komandoje, Marekas leido jiems eiti.

Vienas po kito visi nusprendė likusią dienos dalį paskirti laisvalaikiui. Prie juosmens prisirišusi kelis svarus metalo, pasirodė Keitė ir paskelbė kopsianti į uolą už Gageko. Ji pasiteiravo Kriso, ar šis nenorėtų prisijungti (palaikyti virvės — alpinizmas jam nebuvo prie šir-

dies), tačiau jis atsakė trauksiąs su Mareku į žirgyną. Sternas pareiškė, jog važiuos pietauti į Tulūzą. Rikas Čangas išvyko į Les Ezi aplankyti paleolitinius reliktus tiriančio kolegos. Vienintelė Elzė Kastner, grafologė, pasiliko akmeninėje klėtyje kantriai palinkusi prie dokumentų. Marekas paklausė, ar ji nenorinti eiti su juo. Bet Elzė atsakė „Nejuokauk, Andre" ir dirbo toliau.

•

Jojimo centras prie Suilako buvo už keturių mylių. Čia Marekas treniruodavosi du kartus per savaitę. Tolimajame apleisto lauko kampe, ant besisukančio stovo, jis iškėlė T raidės formos strypą, prie kurio vieno galo buvo pritvirtinta kvadratinė pagalvėlė, o prie kito — odinė bokso kriaušė.

Taip atrodė kovos pratybų manekenas — senas kaip pasaulis išradimas. Vienuoliai jį nupiešė savo metraščiuose jau prieš tūkstantį metų. Tiesą sakant, pagal tokius paveikslėlius Marekas ir sukūrė savąją versiją.

Pagaminti manekeną pasirodė visiškai lengva. Daug sunkiau buvo gauti padorią ietį. Eksperimentinėje istorijoje Marekui nuolat tekdavo susidurti su tokio pobūdžio problemomis. Beveik nė vieno praeities objekto neįmanoma pagaminti šiuolaikiniame pasaulyje. Netgi kai pinigai nekelia rūpesčių, ačiū ITC tyrimų fondui.

Viduramžiais dvikovų ietis tekindavo vienuolikos pėdų ilgio medinėmis staklėmis. Toks buvo standartinis jų dydis. Tačiau kur mūsų dienomis atrasti tokias stakles? Po ilgai trukusios paieškos Marekas aptiko šiaurinėje Italijoje, prie Austrijos sienos, netradicinio medžio apdirbimo gamyklėlę. Jie patvirtino galį ištekinti reikiamo dydžio pušines ietis, bet apstulbo, išgirdę užsakymo skaičių. Marekui jų reikėjo mažiausiai dvidešimties. „Ietys lūžta" — paaiškino jis. — „Man jų reikia daug." Kad nesusižeistų skriejančiomis medžio atplaišomis, prie futbolininko šalmo jis pritaisė tinklo antveidį. Jodamas ant žirgo su tokiu šalmu jis patraukdavo žmonių dėmesį, nes atrodė lyg išprotėjęs bitininkas.

Galiausiai Marekas neatlaikė modernių technologijų įtakos ir paprašė beisbolo lazdų kompanijos pagaminti jam iečių iš aliuminio, su kuriomis buvo lengviau išlaikyti pusiausvyrą; be to, jos ir atrodė tikroviškiau, nors neatitiko viduramžių normų. Saugotis medžio atplaišų daugiau nereikėjo, todėl jis dėvėjo įprastą jojiko šalmą.

Kaip tik dabar ir buvo užsimaukšlinęs jį ant galvos.

Iš lauko pakraščio jis pamojavo prie manekeno stovinčiam Krisui.

— Krisai? Pasiruošęs?

Šis linktelėjo ir, pasukęs strypą tinkamu kampu, mostelėjo ranka. Marekas nuleido ietį ir paragino pentinais žirgą.

Treniruotis su manekenu atrodė apgaulingai paprasta. Raitelis šuoliuoja link strypo ir stengiasi įbesti ieties galiuką į kvadratinę pagalvėlę. Jei pasisekdavo, strypas pasisukdavo, leisdamas pralėkti kol odinė kriaušė netrenkė į galvą. Senovėje maišas būdavo toks sunkus, kad lengvai ištrenkdavo neprityrusį raitelį iš balno. Tačiau Marekui užteko ir skausmingo stuktelėjimo, kurį tekdavo patirti iš savo daug lengvesnės kriaušės.

Per pirmąjį jojimą jis tiksliai pataikė į pagalvėlę, tačiau nespėjo išvengti smūgio į kairiąją ausį. Įtempęs vadeles ir sustabdęs žirgą, jis risčia grįžo atgal.

— Krisai, nenori pabandyti?

— Gal vėliau, -- atsakė šis, ruošdamas strypą naujam jojimui.

Pastaruoju metu Marekas buvo įkalbėjęs Krisą kartą ar keletą pasimankštinti su manekenu, bet įtarė, kad jis sutiko tai daryti tik dėl netikėtai kilusio susidomėjimo visais žirgininkystės aspektais.

Marekas apsuko savo kovos žirgą, privertė jį atsistoti piestu ir vėl puolė. Per pirmą treniruotę visu greičiu šuoliuojant link manekeno pataikyti į pėdos dydžio taikinį jam atrodė be galo sunku. Dabar jis, paprastai pataikydamas keturis kartus iš penkių, galėjo didžiuotis savo naujais įgūdžiais.

Žirgo kanopos dusliai dundėjo į žemę. Jis nuleido ietį.

— Sveikas, Krisai!

Krisas atsisuko ir pamojavo merginai ant žirgo. Tuo metu Mareko ietis dūrė į taikinį, ir odinis maišas, apsukęs ratą, smogė Krisui į veidą.

•

Pritrenktas ir girdėdamas mergaitiško juoko atgarsius, Krisas išsitiesė ant žemės. Ji greitai iššoko iš balno ir padėjo jam atsistoti ant kojų.

— Oi, Krisai, atleisk, kad juokiuosi, — tarė ji savo elegantiška britų tartimi.— Dėl visko kalta aš. Atitraukiau tavo dėmesį.

Kaip visada Krisas gėrėjosi jos grožiu — ypač tokiu, kaip šis, momentu — geltonos plaukų sruogos, rodos, žvilgėjo popiečio saulėje kurdamos kontrastą gilioms violetinėms akims. Sofija Ris-Hemton buvo pati gražiausia mergina, kokią tik jis matė savo gyvenime.

— Oi Krisai, Krisai. — Sofija valė jo veidą vėsiais pirštų galiukais. — Aš iš tiesų atsiprašau. Na štai. Jau geriau?

Dvidešimtmetė Sofija, tik ketveriais metais jaunesnė už jį, mokėsi Čeltenhemo koledže. Jos tėvas, Hju Hemtonas, dirbo advokatu Londone; tyrimų komandos vasarai nuomojama sodyba priklausė jam. Sofija su savo draugais apsigyveno netoliese. Vieną dieną ji užsuko į tėvo ūkį kažko paimti, ir Krisas, pamatęs ją, įsirėžė į medžio kamieną.

Štai tokie mūsų santykiai, pagalvojo jis liūdnai. Sofija pažvelgė į jį ir tarė:

— Įspūdis, kurį tau darau, Krisai, man malonus, bet aš jaudinuosi dėl tavo saugumo. — Ji sukikeno ir švelniai pabučiavo Krisą į skruostą. — Aš tau skambinau šiandien.

— Žinau, bet buvau lyg surištas. Mus ištiko krizė.

— Krizė? Kas gi sukelia archeologines krizes?

— Na, supranti, finansavimo problemos.

— O taip. ITC gauja iš Niu Meksikos. — Iš jos lūpų tai skambėjo lyg pasaulio pabaiga. — Ar žinai, kad jie norėjo pirkti tėvo ūkį?

— Tikrai?

— Jie pasakė, esą nuomosis jį daugelį metų, todėl paprasčiau būtų jį nusipirkti. Aišku, tėtis atsisakė.

— Aišku. — Jis nusišypsojo. — Papietausime?

— Oi, Krisai, šiandien negaliu. Bet rytoj — mielai. Gerai?

— Žinoma.

— Susitiksime rytą? Dešimtą valandą?

— Tvarka. Pasimatysime dešimtą valandą.

— Aš netrukdysiu tau dirbti?

— Tu juk žinai, kad trukdysi.

— Galime pasimatyti diena vėliau.

— Ne, ne, — skubiai atsakė jis. — Rytoj dešimtą valandą.

Atvirai kalbant, Sofija Hemton buvo pernelyg graži, jos figūra pernelyg tobula, manieros pernelyg žavios, kad būtų galima patikėti egzistuojant tokias būtybes iš kūno ir kraujo. Tik Marekas jos privengė.

Užtat Krisas išgyveno ekstazę.

Jai nujojus, Marekas vėl pasiruošė pulti. Šį kartą Krisas išsisuko nuo manekeno smūgio. Risnodamas atgal, Marekas tarstelėjo:

— Tave vedžioja už nosies, drauge mano.

— Galbūt, — sutiko Krisas. Tiesą pasakius, jo tai nė kiek nejaudino.

Kita diena aptiko Mareką vienuolyne, kur jis padėjo Rikui Čangui kasinėti katakombas. Jie krapštėsi čia jau ne vieną savaitę. Darbas ėjo-

si lėtai dėl dažnai pasitaikančių žmonių palaikų. Kastuvui atsitrenkus į kaulus, kasėjai jį mesdavo šalin ir čiupdavo menteles bei šepetėlius.

Rikas Čangas buvo antropologas, mokantis elgtis su rastais palaikais. Radęs žirnio didumo kaulo gabalėlį, jis galėjo tiksliai nustatyti, ar tai dešiniojo, ar kairiojo riešo dalis, kam jis priklausė — vyrui ar moteriai, vaikui ar suaugusiam, seniai žmogus mirė ar ne.

Tačiau čia rasti griaučiai buvo kažkokie keisti. Pirmiausia — visi vyriškos lyties, kai kurie iš jų paženklinti kautynių žaizdomis. Kaukolėse žiojėjo skylės, paliktos strėlių. Keturioliktajame amžiuje nuo strėlių šūvių žūdavo dauguma kareivių. Bet apie kovas prie vienuolyno sienų metraščiuose nebuvo rašoma. Niekas anksčiau apie jas negirdėjo.

Tyrinėjant kažką panašaus į surūdijusį šalmą, subirbė Mareko mobilusis telefonas. Skambino profesorius.

— Kaip sekasi? — pasiteiravo Marekas.

— Kol kas viskas gerai.

— Ar susitikote su Donidžeriu?

— Susitiksiu šią popietę.

— Ir kas toliau?

— Dar nežinau.

— Jie vis dar nori pradėti rekonstrukcijas?

— Na, negaliu tiksliai pasakyti. Čia ne viskas taip, kaip aš tikėjausi. — Profesorius atrodė išsiblaškęs ir susirūpinęs.

— Nesuprantu.

— Telefonu negaliu apie tai šnekėti. Tik norėjau pasakyti, kad paskambinsiu ne anksčiau kaip po dvylikos valandų. Gal net po dvidešimt keturių.

— Aha. Gerai. Viskas tvarkoj?

— Tvarkelė, Andrė.

Marekas nebuvo tuo tikras.

— Gal jums reikia aspirino? — Jei kitas žmogus negalėdavo laisvai kalbėti, šia slapta fraze jie klausdavo, kas atsitiko.

— Ne, ne.

— Rodos, jūsų mintys skraido kažkur kitur.

— Sakyčiau, esu nustebęs. Bet šiaip viskas gerai. Bent jau aš taip manau. — Po trumpos pauzės jis paklausė. — Kaip jums einasi? Kaip sekasi darbai?

— Aš dabar vienuolyne su Riku. Kasinėjame katakombas ketvirtajame kvadrate. Baigsime šiandien, vėliausiai — rytoj.

— Nuostabu. Taip ir toliau dirbkite, Andrė. Paskambinsiu po dienos kitos.

Ir padėjo ragelį.

Prisegęs telefoną prie diržo, Marekas susiraukė. Ką, po velnių, tai galėtų reikšti?

Virš galvos griausmingai praskrido sraigtasparnis su pritvirtintais po juo tyrimo prietaisais. Sternas kursuodavo tuo pačiu maršrutu rytą ir po pietų, norėdamas patikrinti naują Kramer informaciją ir pažiūrėti, ką iš tikrųjų parodys prietaisai.

Įdomu, kaip jam sekasi, pagalvojo Marekas. Tačiau, norint su juo pasikalbėti, reikėjo racijos. Greičiausiai ją būtų galima rasti akmeninėje klėtyje.

•

— Elze, — į namo vidų įžengęs tarė Marekas, — kur yra racija? Noriu šnektelėti su Deividu.

Žinoma, Elzė Kastner nieko neatsakė. Ji toliau spoksojo į dokumentus, padėtus priešais. Elzė buvo patraukli, tvirtai sudėta moteris, sugebanti sutelkti visą dėmesį ties jai rūpimais dalykais. Ji galėjo valandų valandas šifruoti pergamentų raštą. Jai ne tik reikėjo mokėti šešias pagrindines viduramžių Europos kalbas, bet ir išmanyti seniai į praeitį nugrimzdusius dialektus, žargoną bei įvairias santrumpas. Marekas džiaugėsi jos priklausymu jo komandai, nors Elzė visada laikėsi nuošaly nuo kitų. Kartais ji atrodė šiek tiek keistoka.

— Elze? — pakartojo jis.

Ji staigiai pakėlė galvą.

— Ką? O, atleisk, Andrė. Aš tik, hmm, šiek tiek... — Ji parodė ranka į pergamentą. — Vienuolynas pateikė sąskaitą vokiečių grafui, kuris su asmenine palyda — dvidešimt devyniais žmonėmis bei trisdešimt keturiais arkliais — apsistojo čia nakčiai. Matai, kiek asmenų lydėjo po šalį keliaujantį grafą. Tik gaila, kad lotyniškai ir provanso dialektu ranka rašytų kringelių beveik neįmanoma perskaityti.

Elzė paėmė pergamentą ir nunešė jį prie fotoaparato, pritvirtinto ant keturkojo stovo, su šviesą į visas puses pliekiančiu stroboskopu. Išlyginusi pergamentą, ji įvedė į objektyvą atpažinimo kodą, nureguliavo liniuotę standartiniu dviejų colių atstumu ir spragtelėjo mygtuką.

— Elze? Man reikia racijos pakalbėti su Deividu.

— Oi, atleisk. Ji ant kito stalo. Su lipnia juostele.

Radęs, ko jam reikėjo, Marekas prabilo į mikrofoną:

— Deividai? Čia Andrė...

— Sveikas, Andrė. — Jo balsas vos girdėjosi per sraigtasparnio griausmą.

— Ką radai?

— Nieko, absoliučiai nieko, — atsakė Sternas. — Patikrinome vienuolyną ir mišką. Jokių Kramer nurodytų ženklų. Nei iš skenerio, nei iš radaro. Nepadėjo nei ultravioletiniai, nei infraraudonieji spinduliai. Neįsivaizduoju, kaip jie padarė tuos atradimus.

•

Jie lėkė ant žirgų visu greičiu žole apaugusiu kalvagūbriu ir žvalgėsi į upę. Na, bent jau ji šuoliavo, nes Krisas tik strykčiojo ant balno, abiem rankom laikydamasis tokio širdžiai mielo gyvenimo. Paprastai iškylaujant kartu, ji risnodavo žingine ir stengdavosi prisitaikyti prie jo menkesnių gebėjimų valdyti arklį. Bet šiandien ji spygavo iš džiaugsmo lėkdama laukais kaip patrakusi.

Krisas bandė neatsilikti nuo jos. Mintyse jis meldė, kad visa tai greičiau baigtųsi. Ir iš tiesų netrukus ji sustojo, tramdydama savo juodą prunkščiantį ir prakaituotą eržilą. Ji švelniai tapšnojo jam per sprandą ir laukė atjojančio Kriso.

— Argi tai ne nuostabu? — sušuko ji.

— O taip, nepaprasta. — Jis vos atgavo kvapą. — Tai jau tikrai.

— Turiu pasakyti, Krisai, tau gerai sekasi. Išmokai laikytis balne.

Jis tegalėjo linktelėti pritardamas. Nuo strykčiojimų jam skaudėjo užpakalį, o šlaunys degte degė — taip smarkiai jis spaudė arklio šonus.

— Kaip čia gražu! — Ji parodė upę ir tolumoje ant uolų stūksančias pilis. — Kaip didinga ir žavu.

Paskui ji pažvelgė į laikrodį, ir šis galvos kryptelėjimas Krisą suerzino. Tačiau pati iškyla pasirodė stebėtinai maloni. Sofija jojo greta, žirgai beveik lietėsi galvomis. Palinkusi virš Kriso peties, mergina šnibždėjo jam į ausį švelnius žodžius, o kartą, apsivijusi rankomis, pabučiavo jį į lūpas ir staiga nusisuko, akivaizdžiai susidrovėjusi tokio drąsos protrūkio.

Iš ten, kur jie stovėjo, matėsi visa vietovė: Kastelgardo griuvėsiai, vienuolynas, La Rokas ant kalno. Virš galvos spėriai slinko debesys, mesdami šešėlį ant slėnio. Oras buvo šiltas ir švelnus. Aplinkui tvyrojo tyla, girdėjosi tik tolumoje burzgiantis automobilis.

— O Krisai, — tarė ji ir vėl pabučiavo vaikiną. Lūpoms išsiskyrus, ji pažvelgė žemyn ir staiga pamojavo.

Vingiuotame kelyje į jų pusę lėkė geltonas kabrioletas, panašus į sportinę mašiną su dusliai riaumojančiu varikliu. Kai jis sustojo, iš už vairo pakilo vyriškis ir persėdo ant užpakalinės sėdynės.

— Naidželai! — sušuko ji džiaugsmingai.

Vyrukas mašinoje tingiai pamojavo, ranka nubrėždamas puslankį.

— Ach, Krisai, ar būsi toks gerutis...? — Sofija įdavė jam savo žirgo vadeles ir nuskuodė žemyn nuo kalno, kur puolė vairuotojui ant kaklo. Kabrioletui nuvažiuojant, ji pažvelgė atgal į Krisą ir pasiuntė jam oro bučinį.

•

Restauruotas viduramžių miestas Sarlatas ypač žavus tapdavo vakaro prieblandoje, kai artimus pastatus ir siauras gatveles švelniai nušviesdavo dujiniai žibintai. Turni kelyje įsikūrusiame atviro lauko restorane po baltais skėčiais sėdėjo Marekas su savo kolegomis ir vakaro vėsoje gėrė tamsiai raudoną Kahoro vyną.

Krisui Hjuzui paprastai patikdavo tokie pasisėdėjimai, bet šiandien jis niekaip nerado sau vietos. Tai oras per tvankus, tai metalinė kėdutė pernelyg kieta. Jis užsisakė savo mėgstamą patiekalą *pintade aux cèpes*, tačiau perlinė višta šį kartą strigo gerklėje, o grybai buvo per minkšti. Net pokalbis ėmė jį erzinti. Šiaip jau absolventai plepėdavo apie praėjusios dienos darbus, bet šį vakarą prie jų prisijungė dvi trisdešimtmečių amerikiečių poros, jaunosios architektės Keitės Erikson draugai iš Niujorko — biržos makleriai su savo merginomis. Krisui jie nepatiko iš pirmo žvilgsnio.

Vyrai labai dažnai keldavosi nuo stalo ir pliurpdavo mobiliaisiais telefonais. Moterys dirbo reklamos agentėmis vienoje leidybos firmoje; jos ką tik dalyvavo svarbiame vakarėlyje, skirtame naujai Martos Stiuart knygai. Ši išpuikėlių kompanija Krisui labai greitai įkyrėjo. Kaip ir dauguma sėkmingai į verslą įsisukusių žmonių, jie laikė akademinio sluoksnio atstovus šiek tiek protiškai atsilikusiais, nesugebančiais veikti realiame pasaulyje ir žaisti tikrus žaidimus. O galbūt, pamanė Krisas, jie paprasčiausiai nesugeba suvokti, kaip galima pasirinkti profesiją, kuri nesukraus tau milijono iki dvidešimt ketverių metų.

Vis dėlto jam teko pripažinti, kad elgėsi jie labai maloniai: gėrė daug vyno, uždavinėjo daugybę klausimų apie projektą, kuriuos, deja, jie šimtus kartų girdėjo iš turistų: *Kuo ypatinga ši vieta? Iš kur jūs žinote, kokioje vietoje reikia kasti? Iš kur jūs žinote, ko ieškoti? Ar giliai kasate ir iš kur žinote, kada sustoti?*

— Kodėl jūs čia dirbate? Kuo ši vieta ypatinga? — paklausė viena moteris.

— Tai tipiška viduramžių epochos vietovė, — atsakė Keitė — su dviem besikaunančiomis pilimis. Nuostabiausia tai, kad jos ilgai stovėjo apleistos, niekieno nekasinėjamos.

— Ar tai gerai? Na, kad čia viskas apleista? — Moteris susiraukė: jos pasaulėlyje tokia būsena buvo blogo tono požymis.

— Labai pageidautina, — įsiterpė Marekas. — Mūsų darbe tikrų galimybių ką nors atrasti būna tik tada, kai žmonės apleidžia tokias vietas. Pavyzdžiui, kaip Sarlatą. Šį miestą.

— Čia labai miela, — pasakė viena moteris. Vyrai pasitraukė į šalį pakalbėti telefonais.

— Esmė ta, kad šis senovinis miestas išliko visiškai atsitiktinai, — paaiškino Keitė. — Kažkada Sarlatas buvo piligrimų gyvenvietė, išdygusi prie vienuolyno. Kai Sarlatas užaugo iki didelio miesto, pastarajam teko ieškoti tylos ir ramybės kitur. Jis išsiplėtė iki klestinčio Dordonjė rajono prekybos centro. Bet ilgainiui jis tapo nebe toks svarbus, ir dvidešimtąjame amžiuje pasaulis jį užmiršo. Miestas gyveno taip vargingai, kad net neturėjo pinigų atstatyti pačius seniausius namus, kuriuose nebuvo nei elektros, nei vandentiekio. Daugumą jų žmonės apleido.

Keitė papasakojo, kad 1950-aisiais miestelio valdžia nusprendė nugriauti senąjį kvartalą ir pastatyti naujus, šiuolaikiškus namus.

— Bet Andrė Malro neleido to daryti. Jis įtikino prancūzų vyriausybę finansuoti restauraciją. Žmonės galvojo, kad jis pamišo. O pažiūrėkite, koks Sarlatas dabar — pats tikriausias viduramžių miestas Prancūzijoje ir gausiausiai turistų lankoma vietovė šalyje.

— Jis gražus, — abejingai tarstelėjo moteris. Netikėtai prie stalo grįžo abu vyrai ir susikišo telefonus į kišenes, visa povyza rodydami, jog daugiau neketina jais naudotis.

— Kas atsitiko? — Paklausė Keitė.

— Birža užsidarė, — paaiškino vienas iš jų. — Ką jūs ten kalbėjote apie Kastelgardą? Kuo jis ypatingas?

— Mes sakėme, kad niekas anksčiau jo nekasinėjo, — prašneko Marekas. — Bet jis mums taip pat svarbus, nes Kastelgardas yra tipiškomis keturioliktojo amžiaus sienomis aptvertas miestas. Šiaip jau, jis daug senesnis, bet dauguma gynybinių konstrukcijų buvo pastatytos arba atnaujintos būtent tame šimtmetyje: storesnės sienos, vidinės sienos, daugiau griovių ir sudėtingų mechanizmų vartų.

— Kada tai buvo? Tamsos amžiais? — paklausė vienas vyriškis, pildamasis į taurę vyno.

— Ne, — atsakė Marekas. — Kalbant tiksliai, tai — vėlyvieji viduramžiai.

— Na, šiandien aš tai tikrai grįšiu vėlai, — tarė vyriškis. — O kas buvo prieš tai? Ankstyvieji viduramžiai?

— Teisingai, — linktelėjo galva Marekas.

— Valio. — Vyriškis pakėlė taurę. — Nors kartą atspėjau.

•

Maždaug nuo 40-ųjų metų prieš Kristų Europą pradėjo valdyti romėnai. Pietų Prancūzijos regionas anksčiau buvo romėnų kolonija Akvitanija. Visoje Europoje jie tiesė kelius, prižiūrėjo prekybą ir teisėtvarką. Europa klestėjo.

Apie 400-uosius metus po Kristaus Roma pamažu atitraukė savo karius ir paliko tuščias įgulas. Sugriuvus imperijai, Europą užplūdo anarchija, užtrukusi penkis šimtus metų. Gyventojų skaičius mažėjo, prekyba sunyko, miestai susitraukė. Šalį puldinėjo barbarų ordos: gotai ir vandalai, hunai ir vikingai. Ankstyvieji viduramžiai ir buvo tamsos amžiai.

— Bet pirmajam tūkstantmečiui baigiantis reikalai pradėjo taisytis, — pasakojo Marekas. — Susiklostė nauja socialinė struktūra, kurią mes dabar vadiname feodalizmu — tais laikais žmonės šito žodžio nežinojo.

Galingi feodalai savo žemėse įvedė tvarką. Naujoji sistema kuo puikiausiai veikė. Atsigavo žemės ūkis. Suklestėjo prekyba ir miestai. Po poros šimtų metų Europa vėl sėkmingai gyvavo su dar didesniu gyventojų skaičiumi, negu valdant Romos imperijai. Todėl 1200-uosius galima vadinti vėlyvųjų viduramžių pradžia — augančios ekonomikos ir klestinčios kultūros laikotarpiu.

Amerikiečių požiūris į tai buvo skeptiškas:

— Tai kam jie tada statė tiek daug gynybinių sienų?

— Dėl šimtamečio karo, — atsakė Marekas, — tarp Anglijos ir Prancūzijos.

— Kodėl jie kariavo? Dėl religijos?

— Ne. Religija su tuo neturi nieko bendro. Tais laikais visi buvo katalikai.

— Tikrai? O kur pasidėjo protestantai?

— Tada nebuvo jokių protestantų.

— O kur jie buvo?

— Tuo metu jie dar nespėjo savęs išrasti, — atšovė Marekas.

— Iš tiesų? Tai kodėl vyko karas?

— Dėl valdžios. Matote, Anglija valdė didžiulę Prancūzijos dalį.

Vienas iš vyriškių skeptiškai susiraukė.

— Ką jūs sakote? Anglija kažkada valdė Prancūziją?

Marekas atsiduso.

•

Jis vadino tokius žmones laikinaisiais provincialais — jiems nerūpėjo praeitis ir jie tuo didžiavosi.

Laikinieji provincialai buvo įsikalę į galvą, kad svarbiausia yra dabartis, o praeities įvykius galima ramiai pamiršti. Savo naujovėmis mus stulbina šiuolaikinis pasaulis, o ne praeitis. Studijuoti istoriją beprasmiška, lygiai kaip ir mokytis Morzės abėcėlės arba važnyčioti keturkinkę karietą. Viduramžiai — visi tie riteriai žvangančiais metaliniais šarvais, ponios, apsisiautusios į chalatus panašiais drabužiais ir ant galvos užsimaukšlinusios smailias kepures — nėra verti absoliučiai jokio dėmesio.

Tačiau tiesa yra ta, kad šiuolaikinis pasaulis buvo išrastas viduramžiais. Jie pradėjo viską — pradedant teisine sistema ir baigiant valstybių susikūrimu, technologijų tobulinimu, netgi romantiškąja meilės samprata. Tie biržos makleriai turėtų žinoti, kad rinkos ekonomikos pradmenys irgi atsirado tais laikais. O jeigu jie to nežino, jie neturi žalio supratimo, kas yra jie patys. Kodėl jie tai daro, ką jie daro. Iš kur jie atsirado.

Profesorius Džonstonas dažnai sakydavo, jog neišmanydamas istorijos, neišmanai nieko ir esi lyg tas lapas, kuris nesupranta esąs medžio dalis.

•

Biržos makleriai ir toliau klausinėjo užsispyrusių, nieko nenutuokiančių apie diskutuojamą dalyką žmonių balsais.

— Tikrai? Anglija kažkada valdė Prancūzijos dalį? Bet juk tai nesąmonė. Jie visada nekentė vieni kitų.

— Ne visada, — atsakė Marekas. — Prieš šešis šimtus metų viskas buvo kitaip. Anglai su prancūzais bendravo daug artimiau. Kai normandai 1066-aisiais užkariavo britų salas, visa Anglijos diduomenė buvo prancūzų kilmės. Jie kalbėjo prancūziškai, valgė prancūzišką maistą, vaikėsi prancūzų madų. Todėl nenuostabu, kad jie valdė dalį pačios Prancūzijos. Čia, pietuose, jiems daugiau nei šimtmetį priklausė Akvitanija.

— Na, tai kodėl kilo karas? Prancūzai užsimanė pasilikti žemes sau?

— Panašiai.

— Aišku, — pasakė vyriškis ir išmanančiai linktelėjo galva.

•

Marekas tęsė savo paskaitą. Krisas leido laiką, bandydamas sugauti Keitės žvilgsnį. Žvakės šviesoje jos griežti veido bruožai sušvelnėjo. Netikėtai pačiam sau, Krisas pamanė ją esant patrauklią.

Tačiau į jo žvilgsnį Keitė neatsakė. Ji buvo sutelkusi dėmesį ties savo draugais. Kaip tipiška, pagalvojo Krisas. Nesvarbu, ką žmonės sako, o moteris traukia valdžia ir pinigais aptekę vyrai. Netgi tokie lėkšti, kaip šie du.

Jis pradėjo tyrinėti vyrukų laikrodžius. Ant jų riešų, laisvai susegti metaliniais dirželiais, lyg moteriškos apyrankės tabalavo dideli ir sunkūs „Roleksai". Tai buvo turto ir abejingumo požymis, įprastas nerūpestingumas, parodantis, jog dabar jie leidžia sau paatostogauti. Tai jį erzino.

Krisas neiškentė, kai vienas vyrukas pradėjo žaisti su laikrodžiu, sukiodamas jį aplink riešą. Triukšmingai pakilęs nuo stalo jis sumurmėjo atsiprašymą, esą privalo patikrinti kai kurių tyrimų rezultatus ir patraukė Turni gatve link mašinų stovėjimų aikštelės prie senojo kvartalo.

Aplinkui vaikščiojo, rodos, vieni įsimylėjėliai: į parankes įsikibusios porelės, moterys, nuleidusios galvą ant savo vyrų pečių. Jie elgėsi laisvai, nevaržomai gėrėdamiesi aplinka ir nesivargindami kalbėtis. Kiekviena pro šalį praėjusi porelė jį tik dar labiau suerzindavo, todėl Krisas paspartino žingsnį.

Naidželas!

Kokio idioto vardas gali būti Naidželas?

• • •

Kitą rytą, vėl kabodama Kastelgardo koplyčios viršuje, Keitė išgirdo, kaip sutraškėjo jos racija:

— Karštas čili! Karštas čili! Ketvirtajame kvadrate! Ateikit užkąsti! *Priešpiečiai paruošti.*

Tai buvo signalas, reiškiantis naują atradimą. Jie naudojo kodines frazes, nes žinojo, jog vietinė valdžia slapta klausosi jų pokalbių. Į kitas archeologines aikšteles vyriausybė retkarčiais atsiųsdavo savo agentus, kurie konfiskuodavo radinius, tyrinėtojams net nespėjus jų užregistruoti ir įvertinti. Nors prancūzai, šiaip jau, vertino savo seno-

vines iškasenas — daugeliu atvejų labiau nei amerikiečiai, — vietiniai inspektoriai buvo pagarsėję nepataisomu charakteriu. Žinoma, negalima užmiršti neigiamo požiūrio į užsieniečius, ketinančius pasisavinti kilmingąją Prancūzijos istoriją.

Jos žiniomis, ketvirtasis kvadratas buvo vienuolyne. Ji niekaip negalėjo apsispręsti, ar likti koplyčioje, ar skuosti ten. Galų galę apsistojo ties antruoju variantu. Tiesą sakant, kasdieninis darbas nepasižymėjo įvykiais ir labai įdomia veikla. Jiems visiems reikėjo to entuziazmo protrūkio, kuris lydi kiekvieną atradimą.

Ji žingsniavo Kastelgardo griuvėsiais. Skirtingai nuo kitų, Keitė sugebėjo atkurti miestą mintyse, įsivaizduoti jį tokį, koks jis kažkada buvo. Jai patiko Kastelgardas — šaunus karo metais pastatytas miestas, alsuojantis autentika, kurios ji niekada negalėjo pajusti architektūros mokykloje.

Jausdama ant kaklo ir kojų karštus saulės spindulius, ji gal šimtąjį kartą pagalvojo, kaip džiaugiasi atvykusi į Prancūziją ir nepasilikusi Niu Heivene, kur dabar sėdėtų ankštoje A&A kompanijos dirbtuvėlėje, žiūrėdama pro langą į pseudokolonijinį Deivenporto koledžą ir pseudogotikinę Payne Whitney sporto salę. Architektūros mokykla Keitę varė į neviltį. Menų ir architektūros pastatas ją paprasčiausiai vedė iš proto. Ji niekada nesigailėjo perėjusi į istoriją.

Na, žinoma, kas nenorėtų pasilepinti pietų Prancūzijos vasaros teikiamais malonumais. Ji puikiai pritapo prie Dordonės projekto komandos. Ir vasara išties pasitaikė maloni.

Be abejo, jai teko atremti kai kurių vyrų merginimą. Pirmajam noras tai daryti praėjo Marekui. Po jo sekė Rikas Čangas. Netrukus teks turėti reikalą su Krisu Hjuzu, kuris sunkiai pakėlė tai, kad britų mergina jį atstūmė ir vaikščiojo aplinkui lyg uodegą pabrukęs šunytis. Vakar vakarienės metu ji pastebėjo Krisą spoksant į ją. Vyrai kartais nesupranta, kad noras atsigriebti už nesėkmę gali būti šiek tiek įžeidžiantis.

Paskendusi mintyse ji priėjo prie upės, kur jų komanda laikė nedidelę valtį.

Čia jos laukė išsišiepęs Krisas Hjuzas.

•

— Irkluosiu aš, — pasiūlė Krisas. Ji sutiko. Lengvais mostais vaikinas išplukdė juos į upės vidurį. Ji tylėjo, sėdėjo užsimerkusi ir atsukusi veidą į saulę, kuri maloniai šildė kūną.

— Graži diena, — išgirdo ji Kriso balsą.

— Taip, graži.

— Žinai, Keite, — pradėjo jis. — Man labai patiko vakarienė. Pamaniau, galbūt...

— Labai malonu iš tavo pusės, Krisai, bet aš norėčiau būti tau atvira.

— Dėl ko?

— Visai neseniai aš nutraukiau santykius su vienu žmogum.

— O. Aha...

— Ir dabar kurį laiką nenoriu niekam įsipareigoti.

— O. Aišku. Supratau. Bet gal mes vis tik...

Ji nusišypsojo pačia maloniausia šypsena.

— Nemanau.

— O. Gerai. — Ji pastebėjo, kad Krisas susiraukė. — Žinai, tu teisi. Galbūt geriausia būtų pasilikti tik kolegomis.

— Kolegos, — pakartojo ji ir paspaudė jam ranką.

Valtis priplaukė prie kranto.

Prie vienuolyno stoviniavo didelis būrys žmonių, žiūrinčių į iškastą duobę.

Tai buvo dvidešimties pėdų pločio ir dešimties pėdų gylio kvadratas. Šiaurinėje ir rytinėje pusėje buvo matyti nugludinti akmeninių arkų šonai — pats tikriausias požymis, kad prisikasta iki katakombų. Pačios arkos buvo užpiltos žemėmis. Praėjusią savaitę jie bandė kapstytis po šiaurine arka, bet nieko nepešė. Parėmė ją rastais ir paliko ramybėje.

Šiandieninio džiaugsmo priežastimi tapo rytinė arka, po kuria jie pastaruoju metu kasė tunelį. Darbas ėjosi lėtai dėl nuolat atrandamų žmonių palaikų. Pasak Riko Čango, jie priklausę kareiviams.

Pažvelgusi žemyn Keitė išvydo, jog iš abiejų šonų įgriuvo tunelio sienos ir užvertė jį žeme. Dabar čia kėpsojo pylimas, panašus į nuošliaužą, iš kurios kyšojo daugybė parudavusių kaukolių ir ilgų kaulų. Tai stabdė tolesnį darbą.

Apačioje ji pamatė Riką Čangą, Mareką ir netgi išdrįsusią išlįsti iš savo urvo Elzę. Pritvirtinusi ant trikojo skaitmeninį fotoaparatą, Elzė fotografavo. Vėliau nuotraukas nuskenuos į kompiuterį ir pavers trimatėmis. Vienos valandos intervalo tikslumu bus užfiksuota kiekviena archeologinių kasinėjimų stadija.

Pakėlęs akis Marekas pastebėjo ant duobės krašto stypsančią Keitę.

— Ei, — šūktelėjo jis. — Aš ieškojau tavęs. Lipk žemyn.

Ji nusiropštė kopėčiomis į duobę. Spiginant kaitriai vidurdienio saulei, ji užuodė purvo kvapą ir silpną organinių puvėsių tvaiką. Atlūžusi nuo skeleto, prie jos kojų atriedėjo kaukolė. Tačiau Keitė jos nelietė — žinojo, kad judinti kaulus buvo Riko Čango privilegija.

— Čia, matyt, katakombos, — prašneko Keitė, — bet šių kaulų niekas nesaugojo. Ar kada nors čia vyko mūšiai?

Marekas gūžtelėjo pečiais.

— Čia visur vyko mūšiai. Mane labiau domina *tai*. — Jis parodė pirštu į apvalią, šiek tiek suplotą ir be jokių pagražinimų arką.

— Cistersų ordino laikų, galbūt dvyliktojo amžiaus...

— Labai gerai. Bet kas *čia*? — Tiesiai po centriniu arkos išlenkimu žiojėjo trijų pėdų pločio juoda anga.

— O kaip tu manai? — paklausė ji.

— Aš manau, kad mums reikia tenai nusileisti. Tuojau pat.

— Kodėl? — nustebo Keitė. — Kam taip skubėti?

— Apačioje, rodos, atsivėrė atvira erdvė, — prabilo Čangas. — Viena ar net kelios patalpos.

— Na ir kas?

— Galbūt pirmą kartą per šešis šimtus metų į jas pateko oro.

Marekas pridūrė:

— Ore, kaip žinai, yra deguonies.

— Tikitės ten rasti žmogaus rankų darbo iškasenų?

— Nežinau, ką ten rasime, — atsakė Marekas, — bet per porą valandų deguonis gali pridaryti nemažai žalos. — Jis atsigręžė į Čangą. — Ar mes turime čia gyvatę?

— Ne, ją dabar taiso Tulūzoje. — Gyvate jie vadino optinio pluošto kabelį, prie kurio buvo kabinama vaizdo kamera. Paprastai ją naudodavo ten, kur būdavo neįmanoma prieiti.

— Kodėl jums paprasčiausiai nepripumpuoti ten azoto? — paklausė Keitė. Sunkesnės už orą dujos užpildytų ertmę lyg vanduo ir apsaugotų visus dirbinius nuo ardančio deguonies poveikio.

— Neturime pakankamai dujų, — atšovė Marekas. — Didžiausiame balione yra tik penkiasdešimt litrų.

To nepakako.

Ji parodė ranka kaukoles.

— Suprantama, bet jei dabar ruošiatės ką nors daryti, galite suardyti...

— Dėl skeletų neverta jaudintis,— įsiterpė Čangas. — Juos ir taip jau pajudino iš vietos. Panašu, jog čia masinė kapavietė. Iš šitų kaulų

mes nedaug ką sužinosime. — Nusisukęs jis pakėlė galvą. — Krisai, kur yra atšvaitai?

— Ne pas mane. Rodos, paskutinį kartą mačiau juos čia.

Vienas iš studentų paprieštaravo:

— Ne, jie trečiajame kvadrate.

— Raskite juos. Elze, ar jau baigei fotografuoti?

— Skubos darbą velnias renka.

— Baigei ar ne?

— Po minutėlės.

Čangas pakvietė porą studentų ir paprašė jų atnešti atšvaitus. Šie džiaugsmingai nuskuodė vykdyti paliepimo.

Marekas kreipėsi į kitus:

— Klausykit, žmonės, man reikia žibintuvėlių, kuprinių, deguonies balionėlių, filtrų, švininio lyno, įrankių — *tuojau pat.*

Nepaisydama viršuje tvyrančio susijaudinimo, Keitė toliau tyrinėjo angą po arka, kuri jai pasirodė silpnai suręsta. Akmenys taip ir taikėsi išbyrėti. Paprastai arkos forma priklauso nuo sienų, spaudžiančių centrinį jos akmenį, svorio. Bet čia visas viršutinis išlinkis, rodės, tuojau įgrius. Žemės nuošliaužos prie atsivėrusios skylės irgi nekėlė pasitikėjimo. Ji matė, kaip šen bei ten nubyrėdavo smulkūs akmenėliai. Šis vaizdas Keitei nepatiko.

— Andrė, manau, kad ten lipti nesaugu.

— Kas kalba apie lipimą? Mes nuleisime tave virve.

— Mane?

— Aha. Nuo arkos viršaus po truputį leisime žemyn. — Matyt jos veide sustingo išgąstis, nes jis plačiai išsišiepė. — Nesijaudink. Aš eisiu su tavim.

— Tu, tikiuosi, supranti: jei mes klystame ... — ji užbaigė sakinį mintyse — *...būsime gyvi palaidoti po žeme.*

— Na, kas yra? — paklausė Marekas. — Išsigandai?

Daugiau jis nieko nesakė.

•

Po dešimties minučių ji jau kabėjo po arka. Ant nugaros užsimetė kuprinę su deguonies balionėliu ir dviem žibintuvėliais, kabančiais ant diržų lyg granatos. Ant veido užsitraukė kaukę su filtru. Racijos laidai jungėsi su baterija kišenėje. Su tokiu svoriu ant pečių ji jautėsi nejaukiai ir nepatogiai. Marekas stovėjo virš jos, laikydamas rankose lyną. Apačioje, iš duobės, įtemptu žvilgsniu ją stebėjo Rikas su savo studentais.

Ji pakėlė akis į Mareką.

— Penkias pėdas.

Jis atvyniojo penkias pėdas lyno ir Keitė nuslydo žemyn, švelniai atsiremdama į purviną pylimą. Iš po kojų nuriedėjo žemės gurvuoliai. Ji palinko į priekį.

— Dar tris pėdas.

Keitė atsirėmė į pylimą visu svoriu, bet šis ją išlaikė. Mergina neramiai dirstelėjo į arką. Centrinio akmens kraštai buvo aptrupėję.

— Ar viskas gerai? — šūktelėjo Marekas.

Keitė nuropojo link žiojėjančios skylės. Atsegusi žibintuvėlį, ji vėl pažvelgė į Mareką.

— Nežinau, ar tau pavyks, Andrė. Žemė gali neišlaikyti tavo svorio.

— Cha cha. Labai juokinga. Viena tu niekur neisi, Keite.

— Na, bent jau nuleiskite mane ten iš pradžių.

Ji įjungė žibintuvėlį, patikrino ar veikia racija, užsitraukė ant burnos kaukę ir dabar kvėpavo pro filtrus, paskui nušliaužė link prarajos ir netrukus pradingo tamsoje.

•

Oras viduje pasirodė stebėtinai vėsus. Geltonas žibintuvėlio spindulys šokinėjo ant plikų akmeninių sienų ir grindų. Čangas buvo teisus: tai atvira erdvė po vienuolynu. Rodos, nemaža, tik tolimąjį praėjimą užtvėrė žvyro kalnas. Kažkodėl šioje salėje nebuvo matyti daug žemių. Ji pašvietė į lubas, norėdama įvertinti padėtį. Nieko aiškaus neįžiūrėjo.

Keitė šliaužė į priekį, pasiremdama rankomis ir keliais, paskui pradėjo leistis žemyn ir po kurio laiko nučiuožė ant žemės.

— Aš jau apačioje, — ištarė ji į mikrofoną.

Aplinkui tvyrojo tamsa ir drėgmė. Priplėkęs nemalonus kvapas jautėsi net per filtrus, kurie, šiaip jau, naikino tik bakterijas ir virusus. Daugelyje kasinėjimo aikštelių niekas nesivargindavo dėtis kaukių, bet čia jų reikėjo. Keturioliktajame amžiuje šiame regione siautė maras, kuris išnaikino trečdalį gyventojų. Paprastai vieną epidemijos formą pernešdavo žiurkės, tačiau kita sklisdavo oru, per kosulį ar čiaudulį. Todėl einant į seną, hermetiškai izoliuotą vietą, reikėjo pasirūpinti...

Ji išgirdo metalinį žvangesį ir atsisukusi pamatė besileidžiantį žemyn Mareką. Ėmęs slysti, jis nušoko ant žemės. Po to įsivyravusioje tyloje jie girdėjo, kaip nuo pylimo byra smulkūs akmenukai.

— Ar supranti, — prašneko Keitė, — kad mus čia gali gyvus palaidoti.

— Būk optimistė, — tarė Marekas ir žengė į priekį, laikydamas rankose didžiulius fluorescencinius žibintus su atšvaitais, kurie apšvietė didžiąją salės dalį. Dideliam jų nusivylimui patalpa pasirodė esanti tuščia. Kairėje stovėjo akmeninis riterio sarkofagas su reljefiniu dangčiu. Sarkofago viduje nieko nebuvo. Į sieną rėmėsi gruoblėtas medinis stalas. Ant jo irgi nieko nesimatė. Į kairę vedė koridorius, kurio gale į viršų kilo akmeniniai laiptai, pradingstantys žemių sankaupoje. Kitoje salės pusėje praėjimas buvo užverstas žemių krūva.

— Visas tas džiaugsmas... dėl nieko, — atsiduso Marekas.

Tačiau Keitę labiau jaudino tai, kad ant galvos nepradėtų byrėti grumstai. Ji įdėmiai apžiūrėjo dešinėje stūksantį žemių kalną.

Ir būtent čia kai ką išvydo.

— Andrė, — tarė ji, — ateik čia.

•

Toje vietoje ji pamatė rudos spalvos vos vos blizgantį atsikišimą. Patrynusi ranka, Keitė rado sviestinio popieriaus ritinėlį, į kurį buvo kažkas įvyniota.

Marekas dirstelėjo jai per petį.

— Labai gerai, labai gerai.

— Ar tais laikais jie turėjo sviestinį popierių?

— O taip. Jau, rodos, devintajame amžiuje jį išrado vikingai. To laikotarpio Europoje tai buvo dažnai naudojama medžiaga. Nors vienuolyne mes dar nesame radę nieko, kas būtų įvyniota į sviestinį popierių.

Jis padėjo Keitei rausti žemę. Atsargiai žerdami į šalį grumstus, kad nesujudintų pylimo, jie sparčiai atkasė dviejų pėdų pločio ryšulį, surištą alyvuota virve.

— Spėju, jog tai dokumentai, — pasakė Marekas. Iš virpančių fluorescencinėje šviesoje pirštų matėsi, kaip smarkiai jis trośko išvynioti ryšulį, tačiau sutvardė savo emocijas. — Pasiimsime kartu.

Pasikišęs jį po pažastimi, Marekas patraukė link išėjimo. Keitė paskutinį kartą dirstelėjo į žemės pylimą, galvodama, jog gal kas nors liko nepastebėta. Nusuko žibintuvėlį į kitą pusę ir...

Ji stabtelėjo.

Akies krašteliu Keitė pamatė kažką žvilgantį. Ji vėl apsidairė. Tik po kurio laiko pastebėjo, ko ieškojo.

Iš žemės kyšojo mažas stiklo gabaliukas.

— Andrė, — tarė ji. — Radau dar kažką.

•

Plonas stiklas buvo visiškai skaidrus išlenktu ir lygiu kraštelių, beveik šiuolaikinė kokybės. Pirštų galiukais nuvaliusi žemes, ji suprato radusi akinių stiklą.

Dvigubas lęšis.

— Kas tai? — Andrė priėjo prie jos.

— Gal tu gali pasakyti?

Prikišęs artyn žibintuvėlį ir nosimi beveik liesdamas stiklą, Marekas atidžiai jį apžiūrėjo.

— Kur jį radai? — Balsas skambėjo nerimastingai.

— Čia.

— Gulintį štai taip, atviroje vietoje? — Marekas atrodė įsitempęs ir kalbėjo beveik kaltinančiu tonu.

— Ne, matėsi tik kraštelis. Žemes nuvaliau aš.

— Kaip?

— Pirštų galiukais.

— Sakai, kad jis buvo iš dalies užkastas? — Rodos, jis negalėjo tuo patikėti.

— Ei, kas tau darosi?

— Prašau, atsakyk į klausimą.

— Ne, Andrė. Jis buvo užkastas *beveik visas*, išskyrus kairįjį kraštelį.

— Geriau jau būtum jo nelietusi.

— Tai jau tikrai. Jei tik būčiau žinojusi, jog taip elgsies...

— Turime kaip nors visa tai paaiškinti, — tarė jis. — Apsisuk.

— Ką?

— *Apsisuk.* — Griebęs Keitę už pečių, Marekas šiurkščiai ją pastūmė.

— Jėzau. — Ji pakreipė galvą, norėdama pamatyti, ką jis daro. Labai lėtai, vedžiodamas žibintuvėliu per kuprinę, žemyn link šortų, Marekas tyrinėjo jos paviršių. — Ee... Manai, kad...

— Prašau, patylėk.

Po minutės jis baigė savo darbą.

— Atsegtas apatinės kišenėlės užtrauktukas. Ar tu lietei jį?

— Ne.

— Kišenė buvo atsegta visą laiką? Dar prieš užsidedant kuprinę?

— Tikriausiai...

— Gal tu tryneisi prie sienos ir tokiu būdu ją atsegei?

— Nemanau. — Palei sienas ji elgėsi atsargiai, nes nenorėjo, kad jos įgriūtų.

— Ar esi tuo tikra?

— Dėl Dievo meilės, Andrė. Ne, aš nesu tuo tikra.

— Gerai, dabar patikrink mane. — Jis padavė Keitei savo žibintuvėlį ir atsuko jai nugarą.

— Kaip tave tikrinti?

— Tas stiklas — tai užkratas. Mums reikės paaiškinti, kaip jis čia pateko. Pažiūrėk, galbūt mano paties kuprinė nesandariai uždaryta.

Ji patikrino, bet nieko nepastebėjo.

— Ar atidžiai žiūrėjai?

— Taip, atidžiai, — atšovė ji irzliai.

— Labai jau trumpai.

— Andrė, visai netrumpai.

Marekas spoksojo į žemės pylimą, nuo kurio byrėjo smulkūs akmenukai.

— Turbūt jis iškrito iš mūsų kuprinių ir tada buvo užpiltas žemėmis...

— Turbūt.

— Jeigu jau sugebėjai atkapstyti jį pirštu, reiškia stiklas negalėjo būti giliai po žeme.

— Ne, ne. Pačiame paviršiuje.

— Tas lęšis kažkaip pateko čia kartu su mumis. Kol tyrinėjome sviestinį popierių, jis iškrito iš kuprinės ir buvo užpiltas žemėmis. Paskui tu jį pamatei ir atkasei. Tai vienintelis paaiškinimas.

— Gerai.

Jis išsitraukė fotoaparatą ir keletą kartų iš skirtingų kampų nufotografavo stiklą. Tik po to, atsargiai suėmęs radinį pincetais, įmetė jį į plastikinį maišelį. Užklijavo jį lipnia juosta ir atidavė Keitei.

— Turėk jį, tik, prašau, nešk labai atsargiai. — Jis atrodė šiek tiek atsipalaidavęs ir šnekėjo su Keite kur kas malonesniu balsu.

— Gerai, — atsakė Keitė ir jie pradėjo kopti žemės šlaitu į paviršių.

•

Juos pasitiko džiaugsmingi studentų sveikinimo šūksniai; sviestinio popieriaus paketas atiteko Elzei, kuri iš karto nunešė jį į sodybą. Visi, išskyrus Čangą su Krisu Hjuzu, juokėsi ir šypsojosi. Mikrofonų dėka jie girdėjo kiekvieną oloje ištartą žodį, todėl atrodė paniurę ir nusivylę.

Visi žino, kad užkratas archeologiniuose kasinėjimuose yra ypač rimtas reikalas. Dėl nerūpestingai atlikto darbo kyla klausimas, ar ir

kiti grupės atradimai yra autentiški. Tipiškas tokio atvejo pavyzdys — nedidelis skandaliukas įvykęs, prieš metus Les Ezi.

Les Ezi dirbo paleolito eros specialistai, po uolų iškylomis tiriantys ankstyvųjų žmonių gyvenimą. Prisikasus iki sluoksnio, priklausančio 320000-tiesiems metams prieš Kristų, vienas iš archeologų rado iš žemių kyšantį neišpakuotą prezervatyvą. Žinoma, niekam ir į galvą nešovė priskirti radinį priešistoriniam periodui. Tačiau tai galėjo reikšti tik vieną dalyką — jie nerūpestingai atliko savo darbą. Komandoje kilo panika, kuri neapleido netgi tada, kai absolventas — vadovas buvo gėdingai išvytas atgal į Paryžių.

— Kur tas lęšis? — paklausė Krisas Mareko.

— Pas Keitę.

Ji padavė ryšulėlį Krisui. Kol kiti džiūgavo, šis nusisuko ir iškėlė maišelį į šviesą.

— Be jokių abejonių, pagamintas šiais laikais. — Jis nesmagiai papurtė galvą. — Pabandysiu jį ištirti, o tu, Marekai, nepamiršk paminėti savo radinio ataskaitoje.

Marekas atsakė, kad nepamirš.

Atsigręžęs į kitus, Rikas Čangas suplojo rankomis.

— Gerai. Baikite džiūgauti ir grįžkite prie darbo!

•

Pagal Mareko grafiką, šaudymo iš lanko pratybos vykdavo dieną. Studentus šis užsiėmimas linksmino, todėl jie stengdavosi niekada jo nepraleisti; pastaruoju metu prie jų prisijungė ir Keitė. Šiandien taikinį atstojo šiaudinė kaliausė, patupdyta už penkiasdešimties jardų. Jaunuoliai stovėjo išsirikiavę prie linijos, o Marekas žirgliojo jiems už nugarų.

— Norint užmušti žmogų, — kalbėjo Marekas, — reikia prisiminti: ant krūtinės jis, greičiausiai, dėvi šarvus. Mažiau tikėtina, kad jie dengia galvą, kaklą arba kojas. Todėl, norint jį užmušti, reikia taikytis į galvą arba į liemenį, kurio šarvai neslepia.

Keitę prajuokino Mareko žodžiai. Andrė pernelyg rimtai žiūrėjo į tokius dalykus. *Norint užmušti žmogų*. Tarytum jis pats tikėjo tuo, ką sakė. Besišildant po kaitria pietų Prancūzijos saule ir besiklausant tolumoje gaudžiančių mašinų signalų, ši mintis atrodė šiek tiek absurdiška.

— Jei norite žmogų tik sustabdyti, — tęsė Marekas, — šaukite jam į kojas. Parkris akimirksniu. Šiandien dirbsime su penkiasdešimties svarų lankais.

Marekas turėjo omeny jėgą, būtiną įtempti lanką, kuris, be abejo, irgi buvo sunkus. Mankštintis su juo — ne pats lengviausias užsiėmimas. Strėlių ilgis siekė tris pėdas. Daugeliui studentų iš pradžių kildavo nemažai problemų. Paprastai po kiekvienos treniruotės Marekas liepdavo jiems pakilnoti svarsčius, kad sustiprėtų raumenys.

Pats Marekas galėjo įtempti šimto svarų lanką. Jis tvirtino (nors tuo sunku buvo patikėti), jog būtent tokio dydžio ginklus naudojo keturioliktajame amžiuje. Praktiškai nė vienas iš komandos narių negalėjo šaudyti tokiais lankais.

— Gerai, — šnekėjo Marekas. — Įtempkite lankus, nusitaikykite, šaukite. — Strėlės nušvilpė į viršų. — Ne, ne, ne, Deividai, tempk, kol pradės drebėti rankos. Stenkis kontroliuoti padėtį. Karlai, kokia tavo stovėsena? Bobai, per aukštai. Dyna, nepamiršk pirštų. Taip daug geriau, Rikai. Gerai, dar kartelį. Įtempkite lanką, nusitaikykite ir... šaukite!

•

Vėlyvą popietę su Mareku per raciją susisiekė Sternas ir paprašė užsukti į sodybą, kadangi turįs gerų naujienų. Marekas rado jį prie mikroskopo, tyrinėjantį lęšį.

— Kas yra?

— Štai. Pažiūrėk. — Jis pasitraukė į šoną ir Andrė palinko prie mikroskopo. Šen bei ten, ties lęšį dalijančia linija, buvo matyti balti apskritimai, panašūs į bakterijas.

— Kur man žiūrėti?

— Į kraštą.

Jis perstūmė kairįjį kraštą į regėjimo lauką. Lūžtančiuose šviesos spinduliuose kraštelis atrodė nepaprastai baltas. Paskui Marekas pastebėjo, jog baltumas padengė ir patį lęšį.

— Tai bakterijos, — paaiškino Sternas. — Primena uolos laką.

Šiuo terminu buvo vadinamos pelėsių bakterijos ir kerpės, susikaupusios ant vidinių uolų sienų. Organinė šių medžiagų prigimtis leido tiksliai nuspėti jų amžių.

— Ar galima sužinoti jų amžių? — paklausė Marekas.

— Būtų galima, — atsakė Sternas. — Jeigu jų būtų pakankamai daug. Bet taip nėra. Iš tokio mažo bakterijų kiekio mes nieko gero nesužinosime. Neverta net stengtis.

— Ir kas toliau?

— Esmė ta, kad šis kraštelis, anot Keitės, kyšojo iš po žemių.

— Teisingai...

— Galime daryti išvadą, kad jis senas. Nežinau, ar labai, bet tai tikrai ne užkratas. Rikas tiria visus šiandien rastus kaulus. Kai kurie jų yra iš vėlesnių periodų nei mūsų — XVIII, gal XIX amžiaus. Ką tai reiškia? Kažkas tuo metu galėjo turėti pasiėmęs lęšį.

— Na, nežinau. Jis atrodo taip šiuolaikiškai padarytas...

— Bet nebūtinai naujas, — tarė Sternas. — Geros šlifavimo technologijos egzistuoja jau porą šimtų metų. Paprašysiu optikos specialisto iš Niu Heiveno patikrinti šį lęšį. Elzė dabar tiria rastus dokumentus. Gal išsiaiškins ką nors neįprasto. Tuo tarpu, manau, mes visi galime atsipalaiduoti.

— Ką gi, naujienos išties geros, — išsišiepė Marekas.

— Taip ir galvojau, kad apsidžiaugsi. Pasimatysime per pietus.

Pietauti jie susitarė už dviejų mylių — ant uolos stovinčio kaimelio, senojo Domo, aikštėje. Visą dieną paniurusiam Krisui iki vakaro grįžo gera nuotaika, ir dabar jis su džiaugsmu laukė artėjančių pietų. Įdomu, pagalvojo jis, ar Marekas gavo kokių nors žinių iš profesoriaus, o jei ne, ką jiems tada reikės daryti. Vis dėlto viduje kirbėjo viltis.

Jo gera nuotaika išnyko kaip dūmas, kai atvykęs į restoraną pamatė prie staliuko sėdinčias biržos maklerių poreles. Matyt, juos vėl pakvietė kartu papietauti. Krisas jau ruošėsi pasipustyti padus, bet nuo stalo pašoko Keitė ir, apsivijusi rankomis vaikiną aplink liemenį, nutempė jį prie stalo.

— Geriau nereikia, — tyliai tarė jis. — Negaliu pakęsti tų žmonių. — Bet jaunoji architektė, paspaudusi Krisą, pasodino jį ant kėdės. Krisas suprato, kad makleriai greičiausiai šiandien visiems stato vyno — devyniasdešimt penktųjų Šato Latif-Rotšildą, kainuojantį ne mažiau nei du tūkstančiai frankų už butelį.

Gerai jau, po velnių, pasiliksiu, pagalvojo jis.

— Koks žavus miestelis, — prašneko viena moteris. — Šiandien mes vaikščiojom išilgai jo sienų. Jos tokios ilgos ir aukštos. O į miestą veda tokie gražučiai vartai, na, žinote, su apvaliais bokšteliais iš šonų.

Keitė linktelėjo:

— Argi ne ironiška, kad dauguma šių kaimelių, kurie mums dabar atrodo tokie žavūs, buvo paprasčiausi keturioliktojo amžiaus prekybos centrai.

— Prekybos centrai? Kaip tai? — nustebo moteris.

Tuo momentu sutraškėjo Mareko racija:

— Andrė? Girdi mane?

Kalbėjo Elzė. Su kitais ji niekada nepietaudavo — iki vėlumos rūšiuodavo dokumentus.

— Taip, Elze, — atsiliepė Marekas.

— Radau kažką labai keisto.

— Taip...

— Ar galėtų Deividas sugrįžti? Man reikia jo pagalbos darant bandymus. Bet, žinote, vyručiai, jei tai vienas iš jūsų pokštų, aš nejuokais įniršiu.

Trakštelėjusi racija išsijungė.

— Elze?

Jokio atsako.

Marekas apžvelgė stalą.

— Kažkas iškrėtė jai pokštą?

Jie visi neigiamai papurtė galvas.

— Galbūt jos nervai neišlaikė, — tarė Krisas Hjuzas. — Tai manęs nestebintų — tiek laiko praleidžiant prie pergamentų.

— Pažiūrėsiu, ko jai reikia. — Deividas Sternas pakilo nuo stalo ir netrukus pradingo tamsoje.

Krisas norėjo eiti su juo, tačiau pamatęs Keitės žvilgsnį ir šypsnį, vaikinas patogiau atsirėmė į kėdės atkaltę ir paėmė į rankas taurę vyno.

•

— Jūs sakėte, tie miestai buvo lyg ir prekybos centrai?

— Taip, dauguma, — atsiliepė Keitė Erikson. — Įsigydami žemės, prekeiviai dažnai rizikuodavo kaip ir šiuolaikinių parduotuvių tinklų savininkai. Net miestų išsidėstymas primena prekybos centrus.

Apsisukusi ji ranka parodė apačioje plytinčią Domo aikštę.

— Ar matote centre tą dengtą medinę prekyvietę? Čia aplinkui daugybė tokių turgelių. Tai reiškia, jog miestas buvo *bastide*, gynybinėmis sienomis aptverta gyvenvietė. Keturioliktajame amžiuje Prancūzijoje pridygo apie tūkstantį tokių *bastide*. Kai kurie iš jų pastatyti tam, kad būtų išlaikyta teritorija. Bet šiaip jau juos statė, norėdami užsidirbti pinigų.

Šie žodžiai patraukė biržos atstovų dėmesį.

Metęs skvarbų žvilgsnį į Keitę, vienas vyriškis paklausė:

— Nesuprantu, kaip kaimas gali uždirbti pinigų.

Keitė nusišypsojo.

— Keturioliktojo amžiaus ekonomika. Įsivaizduok esąs bajoras ir tau priklauso daugybė žemės. Tais laikais Prancūzija buo miškinga šalis. Ne išimtis ir tavo valdos, kur stūkso gūdžios girios, o jose bastosi vilkų gaujos. Na, galbūt dar turi keletą ūkininkų, mokančių tau menkus žemės nuomos pinigus. Tačiau iš to nepraturtėsi. Tau kaip kilmingojo luomo atstovui visą laiką trūksta pinigų — tai karui, tai ištaigingoms pramogoms.

— Taigi, ką daryti, norint padidinti iš žemės gaunamas pajamas? Pastatyti naują miestą. Pritraukti į jį žmonių, viliojant juos tam tikromis mokesčių nuolaidomis ir į miesto chartiją įtrauktomis ypatingomis laisvėmis. Praktiškai atleidi miestiečius nuo feodalinių prievolių.

— Kodėl jiems daromos tokios nuolaidos? — paklausė vienas vyriškis.

— Todėl, kad į miestą atsikraustys pirkliai ir ims veikti prekyvietės. Įvairių mokesčių forma tu surinksi kur kas daugiau pinigų. Apmokestinsi viską — kelius į miestą, patį įvažiavimą į miestą, prekystalius turguje, prižiūrinčių tvarką kareivių išlaikymą, leidimą dirbti palūkininkams.

— Neblogai, — tarė vyriškis.

— Visai neblogai. Be to, dar gauni tam tikrą procentą nuo visų turguje parduodamų prekių.

— Tikrai? Kokį procentą?

— Tai priklauso nuo vietos ir pačių prekių. Paprastai nuo vieno iki penkių procentų. Todėl nenuostabu, jog aplink prekyvietes ir atsirado miestai. Patys matote, kaip ši vieta išsidėsčiusi. Pažiūrėkite į bažnyčią. — Ji mostelėjo ranka į šoną. — Ankstesniais amžiais miestų centrai būdavo maldos namai. Bent kartą per dieną žmonės eidavo klausyti mišių. Visas jų gyvenimas virė aplink bažnyčią. Bet Dome ji stovi kažkur pašonėje, o miesto centru tapo turgus.

— Iš jo gaunami visi pinigai?

— Ne visai. Gynybinėmis sienomis aptvertas miestas saugodavo savo apylinkes, todėl šalia kurdavosi nauji ūkiai ir, žinoma, iš karto padidėdavo pajamos iš žemės mokesčių. Kaip bežiūrėsi, naujas miestas — tai patikima investicija. Štai kodėl jų buvo tiek daug pristatyta.

— Dėl šios vienintelės priežasties?

— Ne, kitus miestus statė kariniais sumetimais, nes...

Sutraškėjo Mareko racija. Vėl kalbėjo Elzė:

— Andrė?

— Taip, — atsiliepė Marekas.

— Geriau pats čia ateik. Neišmanau, ką daryti.

— Kas? Kas atsitiko?

— Ateik. *Tuojau pat.*

Garsiai birbiant generatoriui, visa sodyba žavingai švytėjo tamsiame lauke po žvaigždėtu dangumi.

Jie visi buvo name. Elzė sėdėjo viduryje, prie stalo, nukreipusi akis į vaikinus. Tačiau jos žvilgsnis klajojo kažkur toli.

— Elze?

— Tai neįmanoma, — tarė ji.

— Kas neįmanoma? Kas atsitiko?

Marekas dirstelėjo į Deividą Sterną, bet šis, nulindęs į kampą, vis dar krapštėsi prie savo analizių.

Elzė atsiduso:

— Nežinau... nežinau...

— Klausyk, pradėk pasakoti nuo pradžių, — pasakė Marekas.

— Gerai. Nuo pradžių. — Atsistojusi ji perėjo kambarį ir parodė į pergamentų krūvą, gulinčią ant brezento. — Štai jums pradžia. Šiandien vienuolyne iškastą dokumentų ryšulį pažymėjau M-031. Deividas paprašė kuo greičiau juos sutvarkyti.

Vyrukai stebėjo ją netardami nė žodžio.

— Gerai, — tęsė Elzė. — Aš peržiūrėjau ryšulį. Štai kaip tai darau. Vienu metu paimu dešimt pergamentų ir nusinešu juos prie stalo. — Ji taip ir padarė. — Paskui atsisėdu ir peržvelgiu kiekvieną iš eilės. Tada, padariusi vieno puslapio santrauką, įrašau ją į kompiuterį. Nufotografuoju puslapius čia. — Ji priėjo prie kito stalo ir pakišo pergamentą po fotoaparatu.

— Elze, mes žinome procedūras... — pradėjo Marekas.

— Ne, — dygiai nutraukė ji. — Nieko jūs nežinote. — Grįžusi prie savo darbo vietos ji paėmė kitą pergamentą. — Gerai. Taip aš tvarkau kiekvieną iš jų. Šioje krūvoje yra įvairiausių dokumentų: sąskaitų, laiškų kopijų, atsakymai į vyskupo įsakymus, ataskaitos apie grūdų derlius, vienuolyno turto aprašymai. Jie visi datuojami maždaug nuo 1357-ųjų metų.

Kalbėdama, ji vartė pergamentus vieną po kito.

— Staiga — pasakė ji, pakėlusi paskutinįjį, — pamačiau štai ką.

Jie pažiūrėjo.

Niekas nieko nesakė.

Pergamentas buvo tokio pat dydžio kaip ir visi kiti, bet vietoj tirštai išmargintų lotynų ir senovės prancūzų kalbomis raštų, jame buvo matyti tik du žodžiai, pakeverzoti gryniausia anglų kalba:

PADĖKITE MAN
1357. 07. 04

— Jei dar kam nors kyla abejonių, — pasakė Elzė, — galiu patvirtinti, jog tai profesoriaus braižas.

• • •

Kambaryje įsivyravo tyla. Visi stovėjo lyg ištikti stabo ir nepratarė nė žodžio.

Marekas galvoje žaibo greičiu permetė visas įmanomas galimybes. Detalios, enciklopedinės viduramžių žinios kažkada jam padėjo pakliūti į Niujorko Metropoliteno muziejų, kur daug metų jis buvo neetatinis konsultantas meno dirbinių klausimais. Todėl atskirti klastotes jis sugebėdavo kuo puikiausiai. Žinoma, viduramžių dokumentų klastočių pasitaikydavo retai — dažniausiai tai būdavo į apyrankę, pagamintą prieš dešimt metų, inkrustuoti brangakmeniai arba Brukline padirbti šarvai, — tačiau jis turėjo gana didelę šių reikalų patirtį.

— Ką gi, vėl viskas nuo pradžių, — pagaliau prabilo Marekas. — Ar tu esi tikra, jog tai profesoriaus braižas?

— Taip, — atsakė Elzė, — be abejo.

— Iš kur žinai?

Ji šniurkštelėjo:

— Andrė, aš juk grafologė. Bet jei nori, gali pats įsitikinti.

Ji ištraukė Džonstono raštelį, pakeverzotą prieš dvi dienas ir prisegtą prie sąskaitos: AR GALITE PATIKRINTI ŠĮ UŽSAKYMĄ? Šalia ji padėjo pergamentą. — Didžiąsias raides analizuoti lengviausia. Pavyzdžiui, jo *T* šiek tiek pasvirusi. Jis brėžia vertikalią liniją, atitraukia parkerį nuo popieriaus ir viršuje brūkšteli horizontalią liniją. Arba *P*. Staigiu judesiu braukia liniją žemyn, grįžta į viršų ir pripiešia pusapvalį lankelį. Arba *E*, kurią jis rašo kaip *L*, o paskui zigzagais prideda dar du brukšnelius. Jokių abejonių, tai jo braižas.

— Ar negalėjo kas nors jo padirbti?

— Ne. Klastotė neįmanoma. Tai jo raštas.

— Galbūt jis taip pajuokavo? — prabilo Keitė.

— Jei taip, pokštas visai nejuokingas.

— O pats pergamentas, ar jis senas kaip ir kiti puslapiai? — paklausė Marekas.

— Taip. — Deividas Sternas priėjo prie jų. — Nors neturime galimybių apskaičiuoti datą darydami anglies analizę, vis tik, sakyčiau, — taip, jis toks pats senas, kaip ir kiti puslapiai.

Kaip tai įmanoma? — pagalvojo Marekas, bet garsiai paklausė:

— Ar tikrai? Šis pergamentas atrodo kitaip — paviršius lyg ir šiurkštesnis.

— Taip ir yra, — sutiko Sternas, — nes blogai nugrandytas. Viduramžiais pergamentas buvo vertinga medžiaga. Panaudojus jį, rašmenis nuskusdavo ir vėl naudodavo. Bet jei peršviesime šį puslapį ultravioletiniais spinduliais... Išjunkite kas nors šviesą. — Keitė padarė, ko jis prašė, ir tamsoje Sternas uždiebė purpurinę lempą.

Marekas iš karto pastebėjo daugiau rašmenų pergamente — blyškių, bet vis dar įžiūrimų.

— Nori pasakyti, jog tai profesoriaus darbas? — nustebo Krisas.

— Neturiu žalio supratimo, ar jis nugrandė popierių. Šiaip jau, darbas atliktas grubiai.

— Gerai, viską išsiaiškinti galime vienínteliu būdu. — Marekas atsisuko į Sterną. — Kokia tavo nuomonė apie rašalą, Deividai? Ar jis autentiškas?

Prieš atsakydamas Sternas sudvejojo:

— Nesu tikras.

— Nesi tikras? Kodėl?

— Cheminiu požiūriu viskas taip, kaip ir turėtų būti, — paaiškino Sternas. — Geležies oksidas susimaišęs su organiniu junginiu, galu. Šiek tiek anglies pajuodinimui ir penki procentai cukrozės dėl žvilgesio. Paprastas tų laikų geležies-galo rašalas. Bet tai dar nieko nereiškia.

— Teisingai. — Anot Sterno, tai galėjo būti ir klastotė.

— Todėl peržvelgiau geležies ir galo koncentraciją, — tęsė Deividas, — ką visada darau abejotinose situacijose. Taip galima nustatyti tikslų rašale esančių medžiagų kiekį. Koncentracija parodė, kad šis rašalas yra panašus, bet netapatus kituose dokumentuose naudotam.

— Panašus, bet netapatus, — pakartojo Marekas. — Kaip panašus?

— Na, jūs patys žinote, kad viduramžiais rašalą maišydavo ranka prieš rašant, nes jis greitai išdžiūdavo. Galas yra organinė medžiaga — tai juodojo ąžuolo gilės, — todėl nenuostabu, kad rašalas sugesdavo. Kartais į jį siekdami apsaugoti įpildavo vyno. Šiaip ar taip, galo ir geležies santykis viename ar kitame dokumente dažnai skir-

tingas. Maždaug nuo dvidešimties iki trisdešimties procentų. Pagal šiuos procentus mes pakankamai tiksliai galime pasakyti, ar du dokumentai yra parašyti tą pačią dieną, tuo pačiu rašalu. Šiame pergamente geležies sudėtis skiriasi nuo kitų puslapių dvidešimt devyniais procentais.

— Kam tai rūpi, — tarstelėjo Marekas. — Skaičiai nepatvirtins nei autentiškumo, nei klastotės. Ar darei spektrinę analizę?

— Taip, ką tik baigiau. Štai trys dokumentai, profesoriaus — viduryje. — Trys linijos ir daugybė spygliukų bei daubelių. — Ir vėl: panašu, bet neidentiška.

— *Ne taip jau* panašu, — paprieštaravo Marekas, žiūrėdamas į spygliukus. — Nes, be procentų skirtumo, profesoriaus rašale dar yra daugybė kitų cheminių komponentų, įskaitant ir... pavyzdžiui, kas čia?

— Chromas.

Marekas atsiduso:

— Tai reiškia, kad jis parašytas šiais laikais.

— Nebūtinai.

— Anksčiau chromo nenaudojo.

— Teisybė, bet retkarčiais jo *galima* rasti metraščiuose. Nors ir nedažnai.

— Ar chromo yra šiame slėnyje?

— Ne, — atsakė Sternas, — bet chromu prekiavo visoje Europoje, kadangi jo dėdavo ne tik į rašalą, bet ir į audinių dažus.

— O kaip dėl kitų teršalų? — Marekas mostelėjo ranka ir papurtė galvą. — Atleiskite, bet aš paprasčiausiai tuo netikiu.

— Pritariu, — sutiko Sternas. — Tai greičiausiai pokštas.

— Sužinosime tiksliai, kai bus atlikta anglies analizė, — pasakė Marekas. — Anglis-14 parodys ir rašalo, ir pergamento amžių su ne didesne nei penkiasdešimt metų paklaida. To pakaks, kad išsispręstų klastotės problema.

— Jeigu jau prakalbome apie tai, norėčiau dar padaryti termoliuminescencinę ir lazerinę analizę, — įsiterpė Sternas.

— Tokių dalykų čia nepadarysi.

— Ne. Nuvešiu jį į Les Ezi. — Šis miestelis kitame slėnyje buvo pietų Prancūzijos priešistorinių tyrimų centras su gerai įrengta laboratorija, kurioje buvo atliekama anglies-14 ir kalio-argono analizė apskaičiuojant archeologinių radinių amžių, o taip pat neutronų aktivacija bei kiti sudėtingi testai. Lauko sąlygomis gautų rezultatų neįmanoma sulyginti su kruopščiais Paryžiaus ar Tulūzos tyrimais, bet čia

mokslininkai gaudavo atsakymus į rūpimus klausimus per porą valandų.

— Ar sugebėsi nuvykti ten šį vakarą? — paklausė Marekas.

— Pasistengsiu.

Prie grupelės vėl prisijungė Krisas. Jis skambino profesoriui mobiliuoju telefonu.

— Nieko, — pranešė jis. — Atsiliepė balso paštas.

— Ką gi, mums čia daugiau nėra ką veikti, — tarė Marekas. — Mano manymu, šis pranešimas yra kvailas pokštas. Neįsivaizduoju, kas galėjo mums jį iškrėsti. Rytoj ištirsime anglį ir sužinosime pergamento amžių. Neabejoju, išaiškės, kad jis pagamintas šiais laikais. Nors ir labai gerbiu Elzę kaip specialistę, tai tikriausiai — klastotė.

Elzė papūtė lūpas.

— Šiaip ar taip, — tęsė Marekas, — rytoj turėtų paskambinti profesorius ir viską mums išaiškinti. O dabar siūlau griūti į savo lovas ir gerai pailsėti.

Švelniai uždaręs duris, Marekas įjungė šviesą ir apsidairė.

Kaip ir tikėjosi, kambarys buvo nepriekaištingai švarus lyg vienuolio celė. Šalia lovos kėpsojo penki ar šeši tyrimų dokumentų ryšuliai. Ant stalo, už kompiuterio, gulėjo daugiau popieriaus lapų. Atidaręs stalčių, jis sparčiai išnaršė jo turinį.

Tačiau nerado, ko ieškojo.

Jis priėjo prie spintos. Viduje tvarkingai kabėjo profesoriaus drabužiai, skiriami nedidelių tarpelių. Marekas paplekšnojo per visas kišenes, bet vėl nieko nerado. Galbūt čia jų nėra, pagalvojo jis. Galbūt profesorius pasiėmė juos į Niu Meksiką.

Kitoje kambario pusėje stovėjo komoda. Jis atidarė viršutinį stalčių: mažame indelyje mėtėsi monetos, amerikietiškų dolerių banknotai, suveržti gumele, ir keletas asmeninių daiktų — peilis, parkeris, dar vienas rankinis laikrodis. Nieko neįprasto.

Staiga jis pastebėjo plastikinį dėklą ir pavertė jį ant šono.

Ištraukęs dėklą, atidarė. Jame rado akinius, kuriuos išėmė ir padėjo ant stalo.

Akiniai buvo su dvigubais ovalo formos lęšiais.

Panaršęs savo kišenėje, ištraukė plastikinį maišelį; paskui išgirdo, kaip už nugaros kažkas sugirgždėjo. Marekas atsisuko ir išvydo į vidų įeinančią Keitę Erikson.

— Kapstaisi po jo apatinius drabužius? — Jos antakiai pakilo į viršų. — Pro durų apačią sklido šviesa, todėl aš nusprendžiau patikrinti.

— Nepasibeldus?

— Ką tu čia darai? — paklausė ji. Tada pastebėjo plastikinį maišelį.— Ar čia yra tai, apie ką galvoju?

— Taip.

Marekas ištraukė dvigubą lęšį iš maišelio su pincetais ir padėjo jį šalia profesoriaus akinių.

— Neidentiškas, — tarė ji. — Bet, mano galva, tai jo lęšis.

— Aš irgi taip manau.

— Bet juk mes visi tai įtarėme. Jis vienintelis iš visos komandos nešioja akinius su dvigubais lęšiais. Tas užkratas greičiausiai yra jo.

— Tai ne užkratas, — atsakė Marekas. — Šis lęšis yra senas.

— Ką?

— Deividas aiškina, kad baltas kraštelis — tai bakterijų židinys. Jis nėra šiuolaikinis, Keite. Jis senas.

Mergina pažiūrėjo iš arčiau.

— Negali būti. Lęšis nušlifuotas taip, kaip ir profesoriaus akinių stiklai. Jis tikrai pagamintas mūsų laikais.

— Deividas tvirtina, kad jis senas.

— Ar labai?

— To jis negali pasakyti.

— Datos nesužinojo?

Marekas papurtė galvą.

— Per mažai organinių medžiagų.

— Tokiu atveju, — tarė ji, — į kambarį įsibrovei, nes... — Ji nutilo, žiūrėdama tai į akinius, tai į Mareką. — Andrė, tu pats sakei, kad raštas yra suklastotas.

— Taip, sakiau.

— Ir vis dėlto paprašei Deivido atlikti anglies testus dar *šį vakarą*?

— Taip.

— Tada atėjai su stiklu čia, nes tau kėlė nerimą... — ji papurtė galvą, lyg norėdama praskaidrinti mintis. — Kas? Kas tau kelia nerimą? Kas čia dedasi?

Marekas pažvelgė į ją.

— Neturiu žalio supratimo. Kažkokios kvailystės.

— Bet tu esi sunerimęs.

— Taip, — atsakė Marekas. — Sunerimęs.

• • •

Išaušus naujai dienai, užslinko kaitra; iš giedro dangaus akinančiai spigino saulė. Rytą profesorius nepaskambino. Neiškentęs Marekas pats susuko jam porą kartų, tačiau atsiliepdavo tik balso paštas: „Palikite žinutę, aš jums vėliau paskambinsiu".

Iš Sterno irgi jokių žinių. Susisiekus su Les Ezi, jiems buvo pasakyta, kad Sternas užsiėmęs. Laborantas susierzinusiu balsu jiems paaiškino:

— Jis vėl daro tuos testus. Jau trečią kartą.

Kodėl? — pagalvojo Marekas. Galbūt reikėtų pačiam nuvažiuoti į Les Ezi. Kelias artimas. Paskui nusprendė pasilikti. Gal paskambins profesorius.

Bet jis taip ir nepaskambino.

Įdienojus prabilo Elzė:

— Hmm...

— Kas yra?

Ji žiūrėjo į kito pergamento lapą.

— Šis dokumentas gulėjo virš profesoriaus raštelio, — tarė ji.

Marekas priėjo arčiau.

— Na ir kas?

— Rodos, ant jo yra rašalo žymių nuo profesoriaus parkerio. Matai? Štai čia ir čia.

Marekas gūžtelėjo pečiais.

— Tikriausiai skaitinėjo jį prieš rašydamas.

— Bet tos žymės paraštėse, — paprieštaravo ji. — Atrodo lyg pastabos.

— Kokios pastabos? — paklausė jis. — Apie ką tas dokumentas?

— Ištrauka iš gamtos istorijos. Kažkoks vienuolis aprašė požeminę upę. Sako, reikia būti atsargiems tam tikrose vietose, žiūrėti, kur statai kojas, ir panašiai.

— Požeminė upė... — Mareko tai nesudomino. Paprastai vienuoliai būdavo išsimokslinę vyrai ir dažnai rašydavo nedideles apybraižas apie vietos geografiją, apie staliaus darbus, apie tinkamą laiką genėti vaismedžius, kaip išsaugoti grūdus žiemą, ir taip toliau. Jie buvo žinių ištroškę keistuoliai ir dažnai klysdavo.

— Marselis turi raktą, — perskaitė ji. — Įdomu, ką tai reiškia. Šią vietą profesorius pažymėjo. Paskui... kažkas apie... milžiniškas pėdas... ne... milžino pėdas..? Ir dar lotyniškas žodis *vivix*.. Nagi, nagi... tokio dar negirdėjau...

Ji atvertė žodyną.

Marekas nerado sau vietos. Susierzinęs jis vaikštinėjo iš kampo į kampą.

— Keista, — tarė ji. — Tokio žodžio *vivix* nėra. Bent jau šiame žodyne. — Elzė kruopščiai persirašė jį į savo užrašų knygutę.

Marekas atsiduso.

Valandos slinko kankinančiai lėtai.

Profesorius taip ir nepaskambino.

Trečią valandą dienos po didžiuoju tentu popiečio pertraukai pradėjo rinktis studentai. Stovėdamas tarpduryje Marekas juos stebėjo. Jaunuoliai atrodė nerūpestingai nusiteikę — jie kvatojo, kumščiavosi ir pokštavo.

Suskambo telefonas, ir jis tuojau pat atsisuko. Ragelį pakėlė Elzė.

— Taip, jis čia...

Jis nuskubėjo į kambarį.

— Profesorius?

Elzė papurtė galvą:

— Ne, kažkas iš ITC. — Ir padavė jam ragelį.

— Čia Andrė Marekas, — pasakė jis.

— O taip. Prašau, pone Marekai, palaukti. Kiek žinau, su jumis nori kalbėti ponas Donidžeris.

— Tikrai?

— Taip. Mes jau keletą valandų bandome su jumis susisiekti. Prašau, palaukite, kol jį surasiu.

Stojo ilga pauzė. Pasigirdo klasikinės muzikos kūrinėlis. Uždengęs ragelį delnu, Marekas atsisuko į Elzę:

— Tai Donidžeris.

— Olialia, koks įvertinimas. Pats didysis bosas.

— Kam Donidžeriui manęs reikia?

Po penkių minučių, jam vis dar tebelaukiant, į kambarį įžengė Sternas, purtydamas galvą:

— Tu nepatikėsi.

— Kuo? — paklausė Marekas, laikydamas ragelį.

Nieko nesakęs Sternas įteikė jam lapelį su užrašu:

$$638 \pm 47$$

— Ką tai turėtų reikšti? — paklausė Marekas.

— Rašalo amžių.

— Apie ką čia kalbi?

— Apie pergamento rašalą, — atsakė Sternas. — Jam šeši šimtai trisdešimt aštuoneri metai, plius minus keturiasdešimt septyneri metai.

— Ką? — nesuprato Marekas.

— Tu teisingai išgirdai. Rašalas pagamintas 1361-aisiais.

— *Ką?*

— Žinau, žinau, — nuramino jį Sternas. — Bet mes kartojome tą patį testą tris kartus. Dėl autentiškumo nekyla jokių abejonių. Jei čia profesoriaus braižas, jis turėjo parašyti tai prieš šešis šimtus metų. — Marekas apvertė popieriaus lapelį. Kitoje pusėje buvo užrašyta:

1361 ± 47 metai

Ragelyje trakštelėjus nutilo muzika ir pasigirdo griežtas balsas:

— Kalba Bobas Donidžeris. Čia jūs, pone Marekai?

— Taip.

— Galbūt manęs neprisiminate, bet mes jau kartą matėmės prieš porą metų, kai pas jus lankiausi.

— Kuo puikiausiai prisimenu.

— Skambinu dėl profesoriaus Džonstono. Mes labai nerimaujame dėl jo saugumo.

— Ar jis dingo?

— Ne, ne. Mes tiksliai žinome, kur jis yra.

Kažkodėl jo balso tonas privertė Mareką pašiurpti.

— Gal galiu su juo pašnekėti? — paklausė jis.

— Deja, šiuo metu tai neįmanoma.

— Ar profesoriui gresia pavojus?

— Sunku pasakyti. Tikiuosi, kad ne. Bet mums reikės jūsų grupės pagalbos. Jau išsiunčiau lėktuvą.

•

— Pone Donidžeri, — tarė Marekas, — rodos, mes gavome iš profesoriaus Džonstono raštelį, kuriam šeši šimtai metų...

— Tik ne telefonu, — nukirto Donidžeris, bet Marekas pastebėjo, kad jis nenustebo. — Prancūzijoje dabar trečia valanda dienos, tiesa?

— Taip, šiek tiek po trijų.

— Gerai, — pasakė Donidžeris. — Pasirinkite tris komandos narius, kurie geriausiai žino Dordonės regioną, ir visi atvažiuokite į Beržerako oro uostą. Daiktų galite neimti. Kai atvyksite, jumis bus pasirūpinta. Lėktuvas nusileidžia šeštą valandą jūsų laiku. Sėdę į jį atskrisite į Niu Meksiką. Ar aišku?

— Taip, bet...
— Tada ir pasimatysime.
Ir Donidžeris padėjo ragelį.

Deividas Sternas pažvelgė į Mareką.
— Apie ką jūs šnekėjotės?
— Pasiimk pasą, — paliepė jam Marekas.
— Ką?
— Pasiimk savo pasą ir atvaryk čia mašiną.
— Mes kažkur išvykstame?
— Taip, išvykstame, — atsakė Marekas ir čiupo raciją.

Nuo La Roko tvirtovės pylimo Keitė Erikson žvalgėsi žemyn, į platų, apaugusį žole vidinį kiemą už dvidešimties pėdų. Apačioje šurmuliavo įvairiausių tautybių turistai, pasidabinę ryškiais marškiniais ir šortais. Iš visų pusių žybsėjo fotoaparatai.

Tiesiai po savimi Keitė išgirdo mergaitė balsą:
— *Dar viena* pilis. Ko mes nematėme tose kvailose pilyse, mama?
— Jomis domisi tavo tėvelis, — atsakė motina.
— Bet jos visos tokios pačios.
— Žinau, mažute...

Netoliese, tarp žemų sienų, stovėjo tėvas.
— Štai čia, — paskelbė jis savo šeimai, — buvo didžioji menė.

Žiūrėdama iš viršaus Keitė suprato, kad jis klysta. Vyriškis stypsojo virtuvės griuvėsiuose. Kairėje sienoje vis dar matėsi trijų krosnių žymės. Tiesiai vyrui už nugaros buvo akmeninis vandens lovys.
— Čia jie keldavo pokylius, čia apsilankydavo riteriai, prisiekdami karaliui.

Keitė atsiduso. Niekas nerado jokių įrodymų, kad La Roke kažkada gyveno karalius. Priešingai — rasti dokumentai teigė, jog ši pilis, kurią vienuoliktajame amžiuje pastatė Armanas de Kleri, visada buvo privati nuosavybė. Vėliau, keturioliktajame amžiuje, ją perstatė: išmūrijo dar vieną išorinių sienų ratą ir papildomai nuleido pakeliamų tiltų. Darbus atliko riteris Fransua Le Grosas arba Frensis Storulis maždaug 1302-aisiais.

Nepaisant vardo, Fransua buvo anglų riteris, todėl jis statė La Roką laikydamasis angliško tvirtovių stiliaus, kuriam pradžią davė Edvardas I. Pilys turėjo būti didelės, su erdviais vidiniais kiemais ir pra-

bangiais apartamentais. Tai tiko meniškos sielos, tingios prigimties ir slegiamam piniginių problemų Fransua. Jam teko užstatyti savo pilį, o vėliau parduoti. Per šimtametį karą La Roką valdė daugybė riterių. Tačiau apsauginiai įtvirtinimai atsilaikė: kovoje tvirtovės niekas nesugebėjo užgrobti; šeimininkai keitėsi tik po komercinių sandėrių.

Kalbant apie didžiąją menę, ji buvo kairėje. Iš likusių griuvėsių vis dar aiškiai matėsi kur kas didesnės — beveik šimto pėdų ilgio — patalpos kontūrai. Pro akis negalėjo prasprūsti milžiniškas, devynių pėdų aukščio ir dvylikos pėdų pločio, židinys. Keitė žinojo, kad bet kuri tokio dydžio salė privalėjo turėti akmenines sienas ir sijomis paremtą stogą. Taip, sienos viršuje ji pastebėjo įrantas, skirtas horizontalioms sijoms. Virš jų dar turėtų būti kryžminė stogo atrama.

Ant siauro pylimo pro ją prasispraudė britų turistų grupė. Ji išgirdo gido balsą:

— Šią tvirtovę 1363-iaisiais pastatė seras Frensis Blogulis, kuriam teko nemažai paplušėti. Šiaip jau savo požemiuose jis mėgo kankinti vyrus ir moteris, ypač vaikus. Kairėje jūs matote Meilės Šuolį. Nuo čia 1292-aisiais mirčiai į glėbį šoko Madam de Reno, užsitraukusi gėdą po to, kai pastojo nuo vyro arklininko. Dar ir dar netyla ginčai, ar ji nukrito pati, ar ją nustūmė įsiutęs sutuoktinis...

Keitė atsiduso. Ir iš kur jie traukia tas nesąmones? Ji atvertė savo brėžinių knygelę, kurioje piešė sienų kontūrus. Ši tvirtovė, kaip ir kitos, turėjo slaptų išėjimų. Bet Frensis Storulis buvo prityręs architektas. Beveik visus išėjimus jis skyrė apsaugai nuo priešų. Vienas jų vedė nuo pylimo iki didžiosios menės galinės sienos, prie pat židinio. Kitas išėjimas vedė pro dantytas bokštų sienas link pietinio pylimo.

Tačiau paties svarbiausio išėjimo ji vis dar negalėjo aptikti. Pasak keturioliktojo amžiaus rašytojo Fruasaro, La Roko tvirtovės užpuolikai niekaip nesugebėdavo užgrobti, nes nerasdavo slapto išėjimo, kuriuo į pilį buvo gabenamas maistas ir vanduo. Sklido gandai, kad slaptas išėjimas jungėsi su uolos urvais, kurie ir išvesdavo į išorę.

Kažkur.

Lengviausia būtų jį aptikti, jei žinotum, kurioje pilies vietoje slaptas išėjimas baigiasi. Bet ieškant išėjimo jai prireiks techninės pagalbos. Geriausiai būtų padirbėti su žemės radaru, tik reikia, kad iš pilies išsinešdintų žmonės. Ją uždaro pirmadieniais; galbūt ateinantį pirma...

Trakštelėjo jos racija:

— Keite?

Kalbėjo Marekas.

Ji paspaudė mygtuką.

— Klausau.

— Kuo greičiau grįžk į štabą. Ypatinga padėtis.

Daugiau jis nieko nepranešė.

•

Panirę devynias pėdas po vandeniu, kol vyniojosi aplink save lyną, Krisas Hjuzas girdėjo šnypščiantį reguliatorių. Su tokia apsauga nebaisi jokios upės srovė. Matomumas po vandeniu šiandien buvo neblogas, apie dvylika pėdų, todėl jis gerai įžiūrėjo didžiulį malūno tilto piloną, kuris baigėsi tiesia linija išrikiuotais uolienos luitais. Šie akmenys — tai buvusio tilto griuvėsiai.

Krisas judėjo palei liniją lėtai juos apžiūrinėdamas. Jis ieškojo griovelių arba įrantų, į kurias galėjo būti įstatytos sijos. Retkarčiais jis bandydavo pakelti akmenis, tačiau tai padaryti po vandeniu, neišlaikant pusiausvyros, buvo labai sunku.

Paviršiuje suposi plastikinis plūduras, iš kurio kyšojo naro vėliavėlė su raudonais dryžiais, sauganti jį nuo poilsiaujančių irkluotojų. Bent jau tam ji buvo skirta.

Staiga jis pajuto, kad lyną kažkas truktelėjo. Išniręs iš vandens, jis atsitrenkė galva į geltonos valtelės korpusą. Irkluotojas laikė rankoje plastikinį plūdurą ir šaukė nesuprantama kalba. Rodos, vokiškai. Ištraukęs iš burnos kandiklį, jis pasakė:

— Palik tą daiktą ramybėje, gerai?

Jam atsakė vokiškas tratėjimas. Susierzinęs irkluotojas rodė į krantą.

— Klausyk, vyruti, nežinau, ko tu...

Žmogus nesiliovė rėkęs ir rodęs pirštu į krantą.

Krisas pažvelgė į tą pusę.

Ten stovėjo vienas jų studentas, laikydamas rankoje raciją. Krisui prireikė šiek tiek laiko, kol suprato, ką jis šaukia

— Marekas liepė tau grįžti į štabą. Tuojau pat.

— Jėzau, ar negali jis pusvalandį palaukti, kol baigsiu...

— Jis pasakė *tuojau pat*.

• • •

Toli virš kalnų pakibo audrą pranašaujantys tamsūs debesys. Išjungęs telefoną Donidžeris pasakė:

— Jie sutiko atvykti.

— Gerai. — Dajana Kramer stovėjo priešais jį. — Mums prisireiks jų pagalbos.

— Deja. — Pakilęs nuo stalo, jis pradėjo matuoti žingsniais kambarį. Donidžeris nenustygdavo vietoje, kai įtemptai apie ką nors mąstydavo.

— Niekaip nesuprantu, kaip mes sugebėjome prarasti profesorių, — tarė Kramer. — Matyt, jis įžengė į pasaulį. Tu liepei jam to nedaryti. Liepei ten neiti. Bet jis vis tiek įžengė į pasaulį.

— Mes nežinome, kas atsitiko, — atšovė Donidžeris. — Nė velnio nežinome.

— Tik tai, kad jis parašė raštelį.

— Taip. Pasak Kastner. Kada su ja kalbėjai?

— Vakar. Ji paskambino, kai tik sužinojo. Ji yra patikimas šaltinis, ir...

— Nesvarbu. — Donidžeris irzliai numojo ranka. — Tai nėra esmė.

Tokia išraiška jo veide atsirasdavo tada, kai, jo manymu, būdavo kalbama apie nereikšmingus dalykus.

— Kur esmė? — paklausė Kramer.

— Kaip jį sugrąžinti. Svarbiausia yra sugrąžinti tą žmogų. Tai ir yra esmė.

— Be abejo, — sutiko Kramer. — Tai svarbiausia.

— Mano nuomone, tas senas bezdalius yra tikras šiknius. Bet jeigu mes jo nesugrąžinsime, teks patirti viešumo košmarą.

— Taip. Košmarą.

— Bet aš susitvarkysiu, — tarė Donidžeris.

— Tu susitvarkysi, be jokių abejonių.

Per daugelį metų Kramer išsiugdė įprotį kartoti Donidžerio žodžius, kai jį ištikdavo nuotaikų kaitos priepuolis. Žiūrint iš šalies, toks elgesys galėjo atrodyti kaip padlaižiavimas, tačiau Donidžeriui tai padėdavo. Išgirdęs kartojamus sakinius jis paprastai nesutikdavo su Kramer, kuri suprato, jog tokiais atvejais yra paprasčiausia klausytoja. Tai nebuvo dviejų žmonių pokalbis. Donidžeris kalbėjosi tik su savimi.

— Problema ta, — tarė Donidžeris, — kad padaugėjo pašaliečių, žinančių apie mūsų technologijas, bet mes už tai negauname atitinkamo atlygio. Man atrodo, tie studentai irgi nesugebės jo sugrąžinti.

— Jie turi daugiau galimybių.

— Tai tik prielaida. — Jis pagreitino žingsnį. — Niekuo nepagrįsta.

— Sutinku, Bobai, nepagrįsta.

— O paieškos komanda? Ką siuntėte?

— Gomez ir Baretą. Profesoriaus jie niekur nerado.

— Kiek laiko jie ten išbuvo?

— Rodos, apie valandą.

— Į pasaulį nebandė įžengti?

Kramer papurtė galvą:

— Nėra prasmės taip rizikuoti. Jie — tik porelė buvusių jūrų pėstininkų, Bobai. Jie nežinotų, ko ieškoti, net jei ir būtų įžengę. Nesuprastų, ko saugotis ir bijoti. Ten viskas visiškai kitaip.

— Bet tie studentai gali žinoti, ko ieškoti.

— Mes taip galvojame.

Sugriaudėjo tolimas perkūnas. Į langą pradėjo barbenti pirmieji stambūs lašai. Donidžeris nukreipė akis į lietų.

— O jei prarasime ir studentus?

— Viešumo košmaras.

— Galbūt, — sutiko Donidžeris. — Mums teks pasiruošti ir šiai galimybei.

Ūžiant reaktyviniams varikliams prie jų pririedėjo *Gulfstream V* lėktuvas su užrašu ITC ant uodegos. Nusileido trapas, ir uniformuota palydovė išvyniojo ant laiptų raudoną kilimą.

Absolventai žiūrėjo netikėdami savo akimis.

— Čia tai bent, — prašneko Krisas. — *Raudonas kilimas.*

— Eime, — tarė Marekas ir užsimetęs kuprinę ant pečių žengė į priekį.

Į savo kolegų klausimus Marekas neatsakinėjo. Jis tik papasakojo apie anglies analizės rezultatus. Pasakė, kad negali to paaiškinti. Paskui pranešė, kad ITC prašė jų skubiai atvykti ir padėti profesoriui. Daugiau nė žodžio. Jis pastebėjo, jog Sternas irgi laiko liežuvį už dantų.

Lėktuvo vidus spindėjo sidabriška spalva. Palydovė paklausė, ko jie norėtų išgerti. Prie šios prabangos keistai nesiderino tvirtai suręstas vyriškis trumpai kirptais žilais plaukais, kuris juos pasitiko. Nors žmogus vilkėjo kostiumą, jo maniera spausti ranką ir laikysena Marekui pasirodė kariška.

— Mano pavardė Gordonas, — prisistatė jis. — Esu ITC viceprezidentas. Sveiki atvykę. Į Niu Meksiką skrisime devynias valandas keturiasdešimt minučių. Geriau prisisekite diržus.

Jie susėdo į krėslus jausdami, kaip lėktuvas pajudėjo pakilimo taku. Po akimirkos sugriaudėjo varikliai, ir Marekas pro langą išvydo išnykstantį Prancūzijos peizažą.

•

Galėjo būti ir blogiau, pagalvojo Gordonas sėdėdamas gale ir žvilgsniu varstydamas grupelę. Tiesa, jie atrodė kaip tikri akademikai. Šiek tiek sutrikę ir nesiorientuojantys situacijoje. Be to, jie nebuvo išsiugdę komandos jausmo.

Bet, iš kitos pusės žiūrint, jų fizinė parengtis visai nebloga, ypač to užsieniečio Mareko. Lyg ir stiprus vaikinas. Moteriškė irgi nieko sau. Gerai išsivystę raumenys, stangri oda. Pasitikinti savimi laikysena. Galbūt ji ir išlaikys spaudimą, pagalvojo jis.

Užtai gražuoliukas absoliučiai bevertis. Gordonas atsidūsėjo, kai Krisas Hjuzas pažvelgė pro langą ir, pamatęs savo atspindį, perbraukė plaukus ranka.

Dėl ketvirto, kvailai atrodančio, vaikio Gordonas niekaip negalėjo apsispręsti. Akivaizdu, kad jis daug laiko praleido lauke: drabužiai susidėvėję, akiniai subraižyti. Tačiau Gordonas jo asmenyje atpažino laboratorijos krapštuką, viską žinantį apie įvairius prietaisus ir elektrines grandines, bet nieko neišmanantį apie išorinį pasaulį. Sunku pasakyti, kaip jis reaguos reikalams pasisukus pavojinga linkme.

Tas dičkis, Marekas, paklausė:

— Gal pagaliau mums paaiškinsite, kas čia dedasi?

— Manau, jūs ir pats žinote, pone Marekai.

— Aš turiu šešių šimtų metų senumo pergamentą su profesoriaus ranka rašytais žodžiais. Šešių šimtų metų senumo rašalu.

— Taip, tiesa.

Marekas papurtė galvą.

— Tik niekaip negaliu tuo patikėti.

— Šiuo atveju, — tarė Gordonas, — tai paprasčiausia technologinė realybė. Tai yra tikra. Tai gali būti padaryta. — Jis priėjo prie grupelės ir įsitaisė šalia.

— Kalbate apie keliones laike? — pasitikslino Marekas.

— Ne, — atsakė Gordonas. — Jokiu būdu. Kelionės laike yra neįmanomas dalykas. Visi tai žino.

•

— Pati laiko kelionių koncepcija yra beprasmė, nes laikas neturi tėkmės. Mums atrodo, kad laikas nestovi vietoje, bet tai — tik mūsų ner-

vinės sistemos atsakas į aplinką. Iš tikrųjų judame mes, o ne laikas, kuris niekada nekinta. Jis paprasčiausiai *yra*. Todėl praeitis ir ateitis — tai ne skirtingose erdvėse išsidėstę taškai kaip, pavyzdžiui, Paryžius ir Niujorkas. Į praeitį nenukeliausi.

Jie žiūrėjo į jį netardami nė žodžio.

— Labai svarbu suprasti, — tęsė Gordonas, — kad ITC neturi nieko bendro su kelionėmis laike, bent jau tiesiogiai. Mes ištobulinome kažką panašaus į keliones erdvėje. Tiksliau kalbant, mes naudojamės kvantų technologija, norėdami valdyti ortogonalinės universalios visatos koordinuotus pokyčius.

Jie nieko nesuprato.

— Tai reiškia, — pasakė Gordonas, — kad universalioje visatoje mes keliaujame iš vienos vietos į kitą. Universalioji visata — tai pasaulis, kurį apibrėžia kvantų mechanika...

— Kvantų mechanika? — įsiterpė Krisas. — Kas tai yra?

Gordonas padarė pauzę.

— Na, tai gana sunkus dalykas. Kadangi jūs esate istorikai, pasistengsiu paaiškinti viską iš istorinių pozicijų.

•

— Prieš šimtą metų, — pradėjo Gordonas, — fizikai manė, kad energija — šviesa, magnetizmas arba elektra — tai ištisinių bangų formos. Netgi šiais laikais mes kalbame apie „radijo bangas“ ir „šviesos bangas“. Faktiškai pripažindami, jog visos energijos rūšys yra bangų prigimties, fizikai padarė vieną didžiausių devynioliktojo amžiaus atradimų.

— Bet jie susidūrė su nedidele problema, — tęsė jis. — Pasirodo, kad šviesai reaguojant su metalo plokštele, išsiskiria elektros srovė. Fizikas Maksas Plankas ištyrė reaguojančios su plokštele šviesos ir gautos elektros kiekio santykį ir padarė išvadą, kad energija nėra nepertraukiama banga. Ją sudaro atskiri vienetai, kuriuos jis pavadino kvantais.

— Energijos kvantų atradimas davė pradžią kvantinei fizikai, — pasakė Gordonas.

— Po poros metų Einšteinas įrodė, jog fotoelektrinį poveikį galima paaiškinti remiantis tokia prielaida: šviesa susideda iš dalelių, kurias jis pavadino fotonais. Fotonai, atsitrenkę į metalą, išstumia elektronus ir sukuria elektrą. Matematinės lygtys puikiausiai išsisprendė. Jos atitiko požiūrį, kad šviesa susideda iš dalelių. Kol kas viskas aišku?

— Taip...

— Netrukus fizikai suprato, kad ne tik šviesa, bet ir visos energijos rūšys susideda iš dalelių. Atomų branduoliuose buvo sunkiosios dalelės, aplink juos dūzgė lengvi elektronai. Taigi, pagal naują požiūrį, viskas yra dalelės. Aišku?

— Aišku...

— Jos yra atskiri vienetai arba kvantai. O teorija, apibūdinanti dalelių elgseną, vadinasi kvantų teorija. Pagrindinis dvidešimtojo amžiaus atradimas.

Klausytojai palingavo galvomis.

— Fizikai nesiliauja jas tyrinėję, bet tik dabar pradeda suvokti, jog dalelės — labai jau keisti sutvėrimai. Niekada nesi tikras, kur jos yra, negali jų tiksliai išmatuoti, neįmanoma nuspėti, ką jos darys. Kartais jos elgiasi kaip dalelės, kartais — kaip bangos. Kartais viena dalelė sąveikauja su kita, esančia už milijonų mylių. Ir taip toliau. Pati teorija pradėjo skambėti beprotiškai.

— Apie ją galima pasakyti du dalykus. Pirma, ją visą laiką kažkas patvirtina. Tai dažniausiai įrodinėjama teorija mokslo istorijoje. Kvantų mechanika remiasi prekybos centų skeneriai, lazeriai ir kompiuterių mikroschemos. Nekyla nė mažiausių abejonių, kad kvantų teorija yra tikslus mūsų visatos matematinis apibūdinimas.

— Problema ta, kad tai *tik* matematinis apibūdinimas. Lygčių rinkinys. Fizikai nesugebėjo vaizdžiai suvokti pasaulio, egzistuojančio pagal tas lygtis — jis buvo pernelyg keistas ir prieštaringas. Todėl Einšteinui teorija nepatiko. Jo manymu, ji turėjo per daug trūkumų. Tačiau ji vis pasitvirtindavo, ir situacija nepaliaujamai blogėjo. Galų gale net mokslininkams, gavusiems Nobelio premiją už svarų indėlį į kvantų teorijos vystymą, teko pripažinti, kad jos nesupranta.

— Kokia keista padėtis. Didesnę dvidešimtojo amžiaus dalį mes turime visų naudojamą ir pripažįstamą visatos teoriją, bet niekas negali paaiškinti, ką ji mums sako apie pasaulį.

— Ką tai turi bendro su daugiasluoksnėmis visatomis?

— Tuojau papasakosiu.

•

— Lygtis bandė paaiškinti daug fizikų, — tęsė Gordonas. — Tačiau dėl vienos ar kitos priežasties jiems nepasisekė. 1957-aisiais fizikas Hjugas Everetas pasiūlė naujovišką ir drąsią kvantų teorijos interpretaciją. Jo manymu, mūsų visata — ta, kurią mes matome, — kalnų,

medžių, žmonių ir galaktikų visata — yra tik viena iš daugelio šalia egzistuojančių visatų.

Jos nuolat skyla; mūsų visatoje Hitleris pralaimėjo karą, kitoje laimėjo; vienur Kenedis žuvo, kitur išliko gyvas; viename pasaulyje rytą išsivalei dantis, kitame — ne. Ir taip toliau, ir panašiai. Begalybė pasaulių.

Everetas pavadino tai kvantų mechanikos „daugybės pasaulių" interpretacija. Jo paaiškinimas atitiko kvantines lygtis, bet fizikams buvo sunku sutikti su tokiu požiūriu. Jiems nepatiko nuolat skylančių visatų idėja. Jie neįstengė patikėti, kad realybė gali įgauti tokia formas.

— Dauguma fizikų ir dabar atsisako tuo patikėti, — pasakė Gordonas. — Nors niekas taip ir nesugebėjo įrodyti, jog teorija klaidinga.

Pats Everetas neturėjo kantrybės klausytis kolegų priekabių. Jis tvirtino, esą teorija teisinga, tikite jūs tuo ar ne. Netikinčiuosius Everetas apšaukdavo trumparegiais ir senamadiškais, lygindavo juos su mokslininkais, kuriems pro ausis praslydo Koperniko teorija, teigianti, kad saulės sistemos centras yra pati saulė (tuo metu tai buvo laikoma nesąmone).

— Everetas tvirtino, kad pasaulių *iš tiesų* yra daugybė; kad *iš tiesų* yra daugybė visatų, egzistuojančių šalia mūsų. Jas pavadino vienu žodžiu „daugiavisatė".

— Palaukite, — pertraukė jį Krisas. — Tai iš tikrųjų teisybė?

— Taip, — patvirtino Gordonas. — Teisybė.

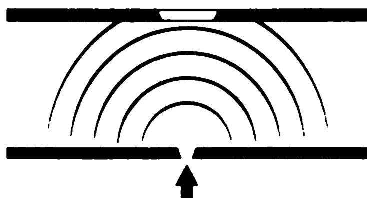
— Iš kur jūs žinote? — paklausė Marekas.

— Aš jums parodysiu. — Jis paėmė aplanką su užrašu „ITC/ CTC technologijos".

•

Ištraukęs tuščią popieriaus lapą jis pradėjo piešti.

— Tai pats paprasčiausias eksperimentas. Jį kartoja jau du šimtus metų. Štai dvi lygiagrečios sienelės. Pirmojoje — vertikalus pjūvis.

— Dabar nukreipiame šviesą į pjūvį. Ant kitos sienelės jūs matote...

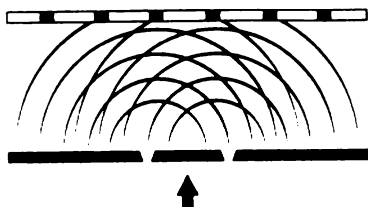
— Baltą liniją, — pasakė Marekas, — sukurta šviesos, sklindančios pro plyšį.

— Teisingai. Gauname kažką panašaus į tai. — Gordonas ištraukė kortelę su nuotrauka.

ITC viceprezidentas piešė toliau.

— Taigi, dabar vietoj vieno jūs turite du vertikalius pjūvius. Pašvieskime į juos ir ant kitos sienelės pamatysite...

— Dvi vertikalias linijas, — pasakė Marekas.

— Ne. Išvysite tamsių ir šviesių juostų eilę.

— O jei apšviesite keturis plyšius, — tęsė Gordonas, — gausite beveik dvigubai mažiau juostų.

Marekas susiraukė:

— Ką tai reiškia? Daugiau pjūvių — mažiau juostų? Kodėl?

— Mano piešinys būtų pats geriausias paaiškinimas. Šviesos bangos, praėjusios pro plyšius, susipina. Vienur jų padaugėja, kitur sumažėja. Todėl ant sienelės kaitaliojasi šviesa ir tamsa. Mes sakome, kad bangos susiduria, ir tai, ką jūs matote, yra interferencijos modelis.

— Na, ir kas čia blogo? — pasiteiravo Krisas Hjuzas.

— Blogai yra tai, — atsakė Gordonas, — kad aš jums pateikiau devynioliktojo amžiaus paaiškinimą. Jis buvo absoliučiai priimtinas,

kai visi manė, kad šviesa yra banga. Bet nuo Einšteino laikų mes žinome, kad šviesa susideda iš dalelių, vadinamų fotonais. Taigi, kaip paaiškinti šį modelį turint omenyje fotonus?

Tylėdami jie pakratė galvom.

Pirmą kartą prašneko Deividas Sternas.

— Jūs pernelyg paprastai apibūdinote daleles. Priklausomai nuo situacijos jos vis dėlto turi bangų ypatybių. Dalelės gali susidurti viena su kita. Šiuo atveju fotonai taip ir daro, šviesos spindulyje sukurdami tą patį modelį.

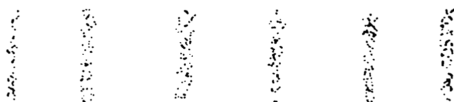
— Skamba logiškai, — sutiko Gordonas. — Galų gale, juk šviesos spindulys turi miriadus fotonų. Nesunku įsivaizduoti, kad jie kažkaip sąveikauja, sukurdami interferencijos modelį.

Jie linktelėjo, pritardami. Taip, tai įsivaizduoti nesunku.

— Ar tai tiesa? — pasakė Gordonas. — Ar taip iš tiesų vyksta? Vienas iš būdų išsiaiškinti — tai fotonų sąveikos atmetimas. Paimkime atskirą fotoną ir paeksperimentuokime. Susilpninate šviesos spindulį iki vieno fotono. Pridedate prie pjūvių detektorius — tokius jautrius, kad jie sugeba užregistruoti vieną vienintelį fotoną. Gerai?

Šį kartą jie linktelėjo kur kas lėčiau.

— Taigi, jokie fotonai nesąveikauja, nes pro plyšį jie eina po vieną. Detektoriai užfiksuoja, kur jie pataiko, ir mes gauname maždaug tokį rezultatą.

— Ką gi mes matome? — tęsė Gordonas. — Atskiri fotonai pataiko į tam tikrą vietą ir niekur kitur. Lygiai taip pat kaip ir įprastame šviesos spindulyje. Bet šį kartą jie juda po vieną. Kiti fotonai jiems nesudaro kliūties. Bet juk kažkas tai daro, nes mes vėl gauname interferencijos modelį. Štai klausimas: kas susiduria su fotonais?

Tyla.

— Pone Sternai?

Šis papurtė galvą:

— Jei apskaičiuotume tikimybes...

— Nenuklyskime į matematiką. Grįžkime į realų pasaulį. Galų gale, šis eksperimentas jau buvo atliktas — su tikrais fotonais, kuriuos fiksuodavo tikri detektoriai. Bet kažkas su jais vis tiek susiduria. Klausimas: kas?

— Turi būti kitų fotonų, — atsakė Sternas.

— Taip, — sutiko Gordonas, — bet kur jie? Detektoriai kitų fotonų nefiksuoja. Tai kur gi jie yra?

Sternas atsiduso ir pasiduodamas iškėlė rankas:

— Gerai, tebūnie.

— Ką turi omeny? Kas tebūnie? — nesuprato Krisas.

Gordonas linktelėjo Sternui:

— Paaiškinkite jiems.

— Jis sako, kad vienafotonė interferencija įrodo kur kas didesnės už mūsų visatą realybės egzistavimą. Sąveika vyksta, tačiau mūsų visatoje tam nėra jokios priežasties, todėl kiti fotonai tikriausiai atsiranda iš kitų pasaulių. O tai įrodo paralelinių visatų egzistavimą.

•

— Atleiskite, — tarė Marekas, — gal galite pakartoti? Kodėl kitos visatos susiduria su mūsiške?

— Tokia yra daugiavisatės prigimtis, — atsakė Gordonas. — Nepamirškite, kad visi pasauliai nuolat skyla; tai reiškia, kad yra daugybė visatų, panašių į mūsiškę. Būtent panašios ir sąveikauja. Kiekvieną kartą, kai mūsų visatoje užsižiebia šviesos spindulys, tuo pačiu metu jis atsiranda ir kitose, panašiose, visatose, ir jų fotonai sąveikauja su mūsų fotonais, sukurdami interferencijos modelį.

— Ir jūs tvirtinate, jog tai tiesa?

— Duodu galvą nukirsti. Šį eksperimentą kartojo daugybę kartų.

Marekas susiraukė. Keitė nuleido akis į stalą, o Krisas krapštėsi galvą.

Pagaliau prabilo Deividas Sternas:

— Ne visos visatos panašios į mūsiškę?

— Ne.

— Laikas irgi ne visur *vienodas*?

— Ne, tikrai ne.

— Vadinasi, kai kurie pasauliai egzistuoja ankstesniame laike?

— Taip. Tiesą sakant, jų yra begalybė, įvairiausiuose praeities perioduose.

Kurį laiką Sternas mąstė.

— Jūs tvirtinate, kad ITC sukūrė technologijas, kurių pagalba galima keliauti į kitas visatas?

— Būtent tai aš ir tvirtinu, — atsakė Gordonas.

— Kaip?

— Paprastai tariant, išrausėme skylę kvantinėje putoje.

— Turite omeny Vylerio putą? Subatominius erdvėlaikio svyravimus?

— Taip.

— Bet juk tai neįmanoma.

Gordonas nusišypsojo.

— Netrukus patys įsitikinsite.

— Tikrai? Ką tai reiškia? — nustebo Marekas.

— Aš maniau, jūs jau viską supratote, — tarė Gordonas. — Profesorius Džonstonas įstrigo keturioliktajame amžiuje. Mes norime, kad jūs ištrauktumėte jį iš ten.

•

Visi tylėjo lyg vandens į burną prisisėmę. Palydovė paspaudė mygtuką, ir virš langų nusileido užuolaidėlės. Paskui paklojo kušetes kabinoje, ant kiekvienos iš jų padėdama didžiules ausines.

— Mes vykstame į praeitį?— prabilo Krisas Hjuzas. — Kaip?

— Paprasčiau bus viską parodyti, — atsakė Gordonas ir įteikė jiems po celofano maišelį su tabletėmis. — Išgerkite jas.

— Kas čia? — paklausė Krisas.

— Trijų rūšių raminamieji. Atsigulkite ir klausykitės, kas sakoma per ausines. Galite pamiegoti. Skrydis trunka tik dešimt valandų, todėl visko nespėsite įsisavinti. Bent jau priprasite prie kalbos ir tarimo.

— Kokios kalbos? — Krisas paėmė tabletes.

— Senovinės anglų ir prancūzų.

— Aš jas moku, — tarė Marekas.

— Abejoju, ar esate susipažinęs su taisyklingu tarimu. Užsidėkite ausines.

— Bet juk niekas nežino taisyklingo tarimo, — išsprūdo Marekui. Po akimirkos jis suprato pergudravęs pats save.

— Manau, suprasite, kad *mes* žinome.

Krisas atsigulė į lovą. Palindęs po antklode, jis užsidėjo ausines. Dabar bent jau nesigirdėjo reaktyvinių variklių.

Tos tabletės turbūt labai stiprios, pagalvojo jis, nes staiga pasijuto visiškai atsipalaidavęs. Ausinėse išgirdo balsą:

— Giliai įkvėpkite. Įsivaizduokite esąs nuostabaus grožio sode. Jūs pažįstate šią dvelkiančia ramybe vietą. Priešais matote duris į rūsį. Atidarote jas. Jūs žinote, koks tai rūsys, nes jis yra jūsų. Leidžiatės žemyn akmeninias laiptais. Visa aplinka alsuoja ramybe. Sulig kiekvienu žingsniu girdite balsus, kurių malonu ir lengva klausytis.

Pasigirdo vienas kitą keičiantys vyro ir moters balsai:

— Paduok man kepurę. *Yiff may mean haht.*

— Štai, imk. *Hair baye thynhatt.*

— Ačiū. *Grah mersy.*

— Nėra už ką. *Ayepray thee.*

Sakiniai ilgėjo. Netrukus Krisas vos spėjo juos sekti.

— Man šalta. Mielai apsivilkčiau paltą. *Ayeam chillingcold, ee wolld leifer half a coot.*

Nejučiomis Krisas grimzdo į miegą. Viduje vis dar kirbėjo jausmas, kad jis leidžiasi laiptais žemyn į aidinčią bei raminančią vietą. Nors paskutiniai du sakiniai, kuriuos jis prisiminė, nuskambėjo šiek tiek bauginančiai.

— Pasiruošk kovai. *Dicht theeselv to ficht.*

— Kur mano kardas? *Whar beest mee swearde?*

Jis giliai atsiduso ir užmigo.

JUODOJI UOLA

Nerizikuosi — nelaimėsi.

DŽOFRIS DE ŠARNI, 1358

Nuo trapo nužengus ant šlapio pakilimo tako, juos pasitiko žvarbi naktis ir žvaigždėtas dangus. Rytuose šmėžavo kalnų kontūrai, virš kurių žemai plaukė debesys. Jų jau laukė Lendkruzeris.

Netrukus automobilis išsuko į greitkelį. Iš abiejų pusių augo tankūs miškai.

— Kur mes esame?— paklausė Marekas.

— Valanda kelio į šiaurę nuo Albakverko, — atsakė Gordonas. — Artimiausias miestas — Juodoji Uola. Ten įsikūręs mūsų tyrimų centras.

— Tikra dykynė, — tarstelėjo Marekas.

— Tiktai naktį. Tiesą sakant, Juodojoje Uoloje yra penkiolika technologinių tyrimų kompanijų. Be to, netoliese ūkso Sandia ir Los Alamosas. Šiek tiek toliau rastumėte Baltuosius Smėlynus.

Pavažiavus dar keliolika mylių, pasirodė žaliai ir baltai išdažytas ženklas: ITC JUODOSIOS UOLOS LABORATORIJA. Pasukęs į dešinę, Lendkruzeris nuriedėjo vingiuotu keliuku į miškingus kalnus.

Ant užpakalinės sėdynės įsitaisęs Sternas paklausė:

— Jūs minėjote, kad galite susisiekti su kitomis visatomis?

— Taip.

— Per kvantinę putą?

— Teisingai.

— Bet juk tai nesąmonė, — tarė Sternas.

— Kodėl? Kas *yra* toji kvantinė puta? — pasiteiravo Keitė, sunkiai tramdanti žiovulį.

— Visatos atsiradimo liekanos, — atsakė Sternas ir paaiškino, kad iš pradžių visata buvo milžiniško tankio materijos rutuliukas. Prieš aštuoniolika milijardų metų įvyko didysis sprogimas — rutuliukas išsklido į visas puses.

— Po sprogimo visata tapo panaši į netaisyklingą sferą, kurios viduje ji pati (visata) nebuvo visur vienoda, būtent todėl galaktikos susiformavo netaisyklingų formų ir nevienodai išsidėsčiusios. Esmė

ta, kad išsiplėtusi sfera turėjo nedidelių trūkumų, kurie iki šiol niekur nedingo ir yra mūsų visatos dalis.

— Tikrai? Kur jie?

— Subatominiame lygmenyje. Kai šnekame apie kvantinę putą, mes paprasčiausiai turime omenyje erdvėlaikio nelygumus ir pūsleles. Skylių putoje gali būti, gali ir nebūti.

— Jos yra, — įsiterpė Gordonas.

— Bet kaip pritaikyti jas kelionėms? Pro tokias mažas skylutes žmogaus neprakiši. Pro jas *nieko* neįmanoma prakišti.

— Teisingai, — sutiko Gordonas. — Popieriaus lapo telefonu irgi neišsiųsi. Tam reikia fakso.

Sternas susiraukė.

— Tai visiškai skirtingi dalykai.

— Argi? — atšovė Gordonas. — Persiųsti gali bet ką, jei tik žinai kompresijos ir kodavimo būdus. Tiesa?

— Teoriškai — taip, — tarė Sternas. — Bet jūs teigiate, kad galima suspausti ir užkoduoti informaciją apie žmogų.

— Teisingai.

— To neįmanoma padaryti.

Pralinksmėjęs Gordonas nusišypsojo.

— Kodėl?

— Todėl, kad žmogų sudaro milijardai ląstelių, slepiančių savyje įvairiausių cheminių elementų ir molekulių, neskaitant biocheminės būsenos. Joks kompiuteris nesugebės suvirškinti tiek daug informacijos.

— Tai — tik informacija, — gūžtelėjo pečiais Gordonas.

— Taip, bet jos paprasčiausiai per daug.

— Mes suspaudžiame ją fraktalinių algoritmų pagalba.

— Net ir tada informacijos lieka per daug...

— Atleiskite, — įsiterpė Krisas. — Norite pasakyti, kad jūs suspaudžiate žmogų?

— Ne. Mes suspaudžiame informacijos apie žmogišką būtybę atitikmenį.

— Kaip tai daroma?

— Pasitelkus į pagalbą kompresijos algoritmus. Toks metodas leidžia prigrūsti į kompiuterį duomenų užimant kuo mažiau vietos. Tas pats yra su vaizdo standartais vizualinei medžiagai. Ar esate su jais susipažinęs?

— Na, tik tiek, kad turiu juos naudojančią programinę įrangą.

— Gerai, — tarė Gordonas. — Visos kompresijos programos veikia taip pat, ieškodamos duomenų panašumų. Tarkim, jūs turite rožės piešinį, sudarytą iš milijonų pikselių. Kiekvienas iš jų turi savo vietą ir spalvą. Tai trys milijonai informacijos vienetų — galybė informacijos. Tačiau dauguma pikselių bus raudoni, supami tokių pačių raudonų pikselių. Todėl programa skenuoja paveiksliuką, vieną liniją po kitos, tikrindama, ar šalia esantys pikseliai yra tos pačios spalvos. Jei taip, programa siunčia kompiuteriui pranešimą: nuspalvink penkiasdešimt pikselių raudonai, kitus dešimt — pilkai, ir taip toliau. Atskiro vieneto informacijos programos neteikia. Jos duoda instrukcijas, kaip atkurti piešinį, sumažindamos duomenų apimtį dešimtį kartų.

— Juk kalba eina ne apie dviejų, o trijų matmenų gyvą būtybę, kuriai atkartoti apdorojama daug daugiau informacijos...

— Teisybė, — sutiko Gordonas. — Tam prireiks galingo paralelinio perdirbimo.

— Kas tai yra? — Krisas suraukė antakius.

— Sujungi kelis kompiuterius, ir darbas einasi daug greičiau. Didelis paralelinio perdirbimo kompiuteris talpins šešiolika tūkstančių procesorių. Milžinišką aparatą sudarys trisdešimt du tūkstančiai procesorių. Mes valdome *trisdešimt du milijardus* sujungtų procesorių.

— Milijardus? — tarė Krisas.

Sternas palinko į priekį.

— Tai neįmanoma. Net jei pabandytume tokį padaryti... — Akis nukreipęs į mašinos stogą, jis pradėjo skaičiuoti. — Tarkim, jei paliekam vieno colio tarpelį... gausime namą... ee... dviejų tūkstančių šešių šimtų... pusės mylios dydžio namą. Netgi pavertęs jį kubu, vis tiek turėsime milžinišką pastatą. Tokio niekaip neįmanoma įrengti. Apie aušinimo sistemą net kalbos negali būti. Ji paprasčiausiai neveiks, nes procesorius skirs per didelis atstumas.

Gordonas šypsojosi ir laukdamas žiūrėjo į Sterną.

— Vienintelis būdas perdirbti tokią gausybę informacijos, — tęsė Sternas, — tai panaudoti kvantines atskirų elektronų ypatybes. Bet tada mes jau pradedame šnekėti apie kvantinį kompiuterį, o tokio dar niekas nesukūrė.

Gordonas šypsojosi į ūsą.

— Ar sukūrė? — paklausė Sternas.

•

— Pasistengsiu paaiškinti Deivido žodžius, — tarė Gordonas kitiems. — Paprasti kompiuteriai skaičiuoja remdamiesi dviem elektro-

nų būsenom, kurios yra pažymėtos vienetu ir nuliu. Taip jie ir dirba — stumdo šiuos skaičiukus į visas puses. Prieš dvidešimt metų Ričardas Feinmenas prabilo apie galimybę sukurti ypač galingą kompiuterį, naudojantį visas trisdešimt dvi kvantines elektronų būsenas. Šiais laikais daugelyje laboratorijų bandoma sukurti kvantinį kompiuterį. Jo privalumas — neįsivaizduojamo dydžio galia, kuri tikrai sugebėtų apdoroti ir suspausti trijų matmenų gyvą būtybę į elektronų srautą. Veikia taip pat kaip faksas. Elektronų srautą galima persiųsti per kvantinę putą ir atkurti kitoje visatoje. Mes taip ir darome. Tai — ne kvantų teleportacija. Dalelės čia niekuo dėtos. Tai — tiesioginis persiuntimas į kitą visatą.

•

Grupė spoksojo į jį užkandusi žadą. „Lendkruzeris įsuko į išvalytą miško plotą. Jie pamatė triaukščius namus iš plytų ir stiklo, kurie atrodė stebinančiai paprasti. Jie kuo puikiausiai galėjo priklausyti bet kuriai priemiesčio gamyklėlei.

— Čia ITC? — prabilo Marekas.

— Mes nemėgstame afišuotis, — tarė Gordonas. — Tiesą sakant, pasirinkome šią vietą dėl senų šachtų. Žinote, šiais laikais taip sunku aptikti gerai išsilaikiusias kasyklas. Jų reikia daugybei fizikos projektų.

Šiek tiek nuošaliau, spindint lauko šviesoms, keletas vyrų bandė paleisti blyškų šešių pėdų spindulio oro balioną. Stebint atvykėliams, jis su tabaluojančiu instrumentų ryšuliu švelniai pakilo į viršų.

— Kam to reikia? — paklausė Marekas.

— Kiekvieną valandą mes stebime debesis, ypač — kai užslenka audra. Mus domina, ar oras turi kokį nors poveikį.

— Poveikį kam? — pasitikslino Marekas.

Automobilis sustojo prie didžiausio pastato. Atidaręs duris, apsaugos vyrukas plačiai nusišypsojo ir pasakė:

— Sveiki atvykę. Ponas Donidžeris laukia jūsų.

• • •

Donidžeris ir Gordonas sparčiai žingsniavo koridoriumi. Kramer sekė iš paskos. Pakeliui Donidžeris permetė akimis popieriaus lapą, kuriame buvo surašyti istorikų vardai ir kilmė.

— Kaip jie atrodo, Džonai?

— Geriau, negu tikėjausi. Jie puikios fizinės formos. Idealiai pažįsta regioną ir laikotarpį.

— Ar ilgai reikės juos įtikinėti?

— Manau, jie pasiruošę. Tik atsargiau kalbėk apie riziką.

— Siūlai būti ne visiškai nuoširdžiam? — pasiteiravo Donidžeris.

— Stenkis atidžiau rinkti žodžius, — atsakė Gordonas. — Proto jiems netrūksta.

— Tikrai? Ką gi, pažiūrėsime.

Ir jis plačiai atvėrė duris.

Keitė ir jos kolegos buvo palikti pilkoje konferencijų salėje. Joje stovėjo subraižytas stalas, aplink kurį rikiavosi sudedamos kėdutės. Ant vienos sienos kabėjo didžiulė lenta, visa prirašinėta formulių. Keitei jos nieko nereiškė. Jau norėjo klausti Sterno, kai į kambarį įsiveržė Donidžeris.

Keitę nustebino jaunas jo veidas. Vyriškis atrodė nedaug vyresnis už juos, ypač matant jį apsiavusį sportbačiais ir dėvintį džinsus bei gyvsidabrio spalvos trumparankovius marškinėlius. Netgi tokį vėlų vakarą jis buvo kupinas energijos, žvitriai žingsniavo aplink stalą ir kreipėsi į juos vardais spausdamas rankas.

— Keite. — Jis nusišypsojo merginai. — Kaip malonu tave matyti. Perskaičiau preliminarią koplyčios tyrimo ataskaitą. Turiu pasakyti, labai įspūdinga.

Apstulbusi ji vos įstengė išstenėti padėkos žodį, o Donidžeris jau spaudė ranką kitam žmogui.

— O, Krisai. Džiaugiuosi vėl tave matydamas. Man patiko tavo požiūris į malūno tilto maketavimą kompiuteryje. Tai verta dėmesio.

Krisas vos spėjo linktelėti galva, o Donidžeris jau šnekėjo su kitu:

— Ir Deividas Sternas. Mes nebuvome susitikę. Bet, kiek žinau, esi fizikas kaip ir aš.

— Teisingai...

— Sveikas atvykęs. O, Andrė. Nė kiek nesusitraukei per tą laiką. Spėju, kad tavo ataskaita apie Edvardo I laikų riterių turnyrus išvertė mesjė Kontaminą iš kojų. Šauniai padirbėta. Prašau visus sėstis.

Jiems susėdus Donidžeris atsistojo priekyje.

— Eisiu tiesiai prie reikalo. Man reikia jūsų pagalbos. Ir pasakysiu, kodėl. Per pastaruosius dešimt metų mano kompanija sukėlė mokslinę revoliuciją, sukurdama visiškai naują technologiją. Ji nėra skirta karo tikslams. Aš nesiekiu pelningai ją parduoti. Priešingai, tai

visiškai nepiktybinė ir taiki technologija, skirta užtikrinti žmonijos gerovę. *Nuostabią* gerovę. Bet man reikia jūsų pagalbos.

— Tik pagalvokite, — tęsė Donidžeris, — kaip netolygiai dvidešimtajame amžiuje vystėsi įvairių mokslo šakų technologijos. Fizikai dirba su pačiais pažangiausiais prietaisais, įskaitant ir daugybės mylių pločio atomų akceleratorius. Tas pats chemijoje ir biologijoje. Prieš šimtą metų Faradėjui su Maksvelu teko nertis iš kailio savo miniatiūrinėse laboratorijose, o Darvinas dirbo su užrašų knygele ir mikroskopu. Šiandien su tokiais paprastais įrankiais neįmanoma padaryti svarbių atradimų. Mokslas yra visiškai priklausomas nuo pažangių technologijų. O kaipgi humanitarinė pakraipa? Kas per tą patį laiką įvyko joje?

Donidžeris išlaikė retorinę pauzę.

— Nieko. Štai atsakymas. Jokių reikšmingų technologijų. Literatūros arba istorijos mokslininkai dirba *lygiai taip pat*, kaip ir jų pirmtakai. O, tiesa, atsirado šiokių tokių pokyčių tiriant dokumentų autentiškumą ir, žinoma, dabar visi naudojasi kompaktiniais diskais. Bet iš esmės kasdieninis mokslininkų darbas yra *lygiai toks pats*.

Jis apžvelgė visus iš eilės.

— Taigi, prieš akis akivaizdi nelygybė. Humanitarinės pakraipos žinios — nesubalansuotos. Viduramžių mokslininkai, be abejo, didžiuotųsi, kad iki dvidešimt pirmojo amžiaus jų mokslo sferoje įvyko revoliucinių permainų. Bet fizikoje per vieną šimtmetį įvyko *trys* revoliucijos. Devynioliktojo amžiaus fizikai diskutavo dėl visatos amžiaus ir saulės energijos šaltinio. Dabar tai žino kiekvienas mokinukas. Šiais laikais mes išbraidėme visatą skersai ir išilgai, nuo galaktikų iki subatominių dalelių lygmens. Mes tiek daug išmokome, kad galime tiksliai papasakoti, kas atsitiko pirmomis visatos atsiradimo minutėmis. Ar galėtų viduramžių humanitarai džiaugtis tokia pažanga? Ne. Kodėl? Todėl, kad iki šiol nebuvo sukurta naujų technologijų, skirtų istorijos tyrinėjimams.

Nuostabi kalba, pagalvojo Gordonas. Viena geriausių — žavinti, energinga, gal kiek pagražinta. Tačiau faktas lieka faktu: Donidžeris pateikė jiems populiarų projekto apibūdinimą neatskleisdamas tikrųjų tikslų. Nepaaiškindamas, kas čia iš tiesų dedasi.

— Kaip jau minėjau, man reikės jūsų pagalbos.

Donidžerio nuotaika pasikeitė. Dabar jo balsas skambėjo lėtai ir liūdnai, su rūpesčio gaidele.

— Jūs žinote, kad profesorius Džonstonas atvyko susitikti su mumis dėl neva slepiamos informacijos. Tam tikra prasme taip ir buvo. Mes turėjome šiokios tokios neskleistinos informacijos. Paprasčiausiai negalėjome paaiškinti, iš kur ją gavome.

Todėl, kad susimovė Kramer, pagalvojo Gordonas.

— Profesorius Džonstonas prirėmė mus prie sienos, — tęsė Donidžeris. — Manau, jūs žinote, kaip jis tai daro. Net prigrasino atskleisti viską žiniasklaidai. Galiausiai mums teko parodyti jam technologijas, kurias netrukus pamatysite ir jūs. Jis susižavėjo lyg vaikas — jums tai irgi gresia — ir pareiškė norą vykti į praeitį, įsitikinti jos egzistavimu savo akimis.

Donidžeris stabtelėjo.

— Mes nenorėjome profesoriaus išleisti, bet jis vėl pagrasino. Pagaliau neliko kito pasirinkimo. Tai atsitiko prieš tris dienas. Jis tebėra ten. Jis paprašė jūsų pagalbos, pasiųsdamas žinutę. Jūs pažįstate vietovę ir laikotarpį geriau negu bet kas kitas visame pasaulyje. Jūs privalote sugrąžinti profesorių. Jūs esate vienintelis jo išsigelbėjimas.

•

— Kas tiksliai įvyko su juo praeityje? — paklausė Marekas.

— Mes nežinome, — atsakė Donidžeris. — Matyt, jis sulaužė taisykles.

— Taisykles?

— Supraskite, ši technologija dar labai jauna. Naudodami ją, mes stengiamės laikytis visų atsargumo priemonių. Jau porą metų mes siunčiame į praeitį stebėtojus — buvusius jūrų pėstininkus, apmokytus kariškius. Be abejo, jie nėra istorikai, todėl tenka laikyti juos už trumpo pavadžio.

— Ką tai reiškia?

— Mes draudžiame savo stebėtojams įžengti į pasaulį. Jie užtrukdavo ten ne ilgiau nei valandą. Nuo aparato nesitraukdavo toliau nei penkiasdešimt jardų. Niekam ir į galvą nešaudavo palikti jį ir įžengti į pasaulį, tiksliau sakant, eiti, kur akys veda.

— Išskyrus profesoriui,— tarė Marekas.

— Taip, greičiausiai.

— Mums irgi teks tai padaryti, jei norime jį surasti. Teks įžengti į pasaulį.

— Taip, — sutiko Donidžeris.

— Ir mes esame pirmieji, kurie tai padarys?

— Taip. Jūs ir profesorius.

Tyla.

Staiga Mareko veidas nušvito plačia šypsena:

— Nuostabu. Negaliu sulaukti išvykimo momento.

Tačiau kiti nepratarė nė žodžio. Jie atrodė sunerimę ir sudirgę.

Galiausiai prabilo Sternas:

— O kaip tas dykumoje rastas vyrukas...?

— Džo Traubas, — atsakė Donidžeris. — Vienas geriausių mūsų fizikų.

— Ką jis ten veikė vienas?

— Turbūt važinėjosi mašina — buvo rastas jo automobilis, — bet niekas nežino, kodėl.

— Rodos, jam ne viskas buvo gerai. Kažkas su pirštų galiukais...

— Skrodimo ataskaitoje tai nepaminėta, — nukirto Donidžeris. — Jis mirė nuo širdies smūgio.

— Ir tai neturi nieko bendro su jūsų nauja technologija?

— Visiškai nieko bendro, — patvirtino Donidžeris.

•

Po šių žodžių vėl stojo tyla. Ant savo kėdutės pasimuistė Krisas:

— Paaiškinkite neprofesionalui, ar jūsų technologija saugi?

— Saugesnė už automobilio vairavimą, — nedvejodamas atšovė Donidžeris. — Jums pateiks trumpą informaciją, paskui išsiųs į praeitį lydimus patyrusių stebėtojų. Kelionė tęsis daugiausiai dvi valandas. Jums tereikia sugrąžinti profesorių.

Krisas Hjuzas barbeno pirštais į stalą. Keitė prikando lūpą. Visi tylėjo.

— Klausykite, jūs turite teisę rinktis, vykti ten ar ne, — pasakė Donidžeris. — Bet profesorius paprašė jūsų pagalbos ir, manau, nevalia jo nuvilti.

— Kodėl paprasčiausiai nesiunčiate stebėtojų? — paklausė Sternas.

— Todėl, kad jie per mažai žino, Deividai. Tai visiškai kitoks pasaulis. Jūsų žinios — tai privalumas. Jūs detaliai pažįstate vietovę ir laikotarpį. Mokate kalbas ir žinote papročius.

— Grynai iš akademinės pusės, — tarė Krisas.

— Jau ne tik, — atšovė Donidžeris.

•

Gordonas išsivedė grupelę susipažinti su technologijomis. Donidžeris žiūrėjo, kaip jie tolsta, paskui apsisuko, kai į kambarį įžengė Kramer. Ji viską stebėjo per vaizdo kamerą.

— Ką manai, Dajana? — pasiteiravo Donidžeris. — Ar jie eis?

— Taip, eis.

— Ar jiems pavyks?

Kramer trumpam nutilo.

— Duočiau penkiasdešimt procentų.

• • •

Jie ėjo nuožulnia betonu išgrįsta plokštuma — tokia plačia, kad ja laisvai galėtų važiuoti sunkvežimis. Netrukus jiems teko sustoti, nes kelią užtvėrė sunkios plieninės durys. Marekas pastebėjo pustuzinį į juos nukreiptų apsaugos vaizdo kamerų, pritvirtintų viršuje. Prie durų Gordonas pakėlė galvą į kamerą ir šiek tiek palaukė.

Durys atsidarė.

Gordonas suleido juos į nedidelį kambarį. Plieniniai vartai griausmingai užsitrenkė. ITC viceprezidentas priėjo prie kitos užtvaros ir vėl šiek tiek lukterėjo.

— O pats negalite jos atidaryti? — paklausė Marekas.

— Ne.

— Kodėl? Jumis nepasitiki?

— Jie niekuo nepasitiki, — atsakė Gordonas. — Patikėkite, čia nepatenka niekas, jei mes to nenorime.

Durys atsidarė.

Jie įžengė į metalinį narvą. Oras jame buvo vėsus ir truputį suplėkęs. Durims užsitrenkus, narvas girgždėdamas pradėjo leistis žemyn.

Marekas suprato, kad jie lifte.

— Leisimės tūkstantį pėdų, — tarė Gordonas. — Apsišarvuokite kantrybe.

•

Liftui sustojus, durys vėl prasivėrė. Jie patraukė tolyn ilgu tuneliu girdėdami, kaip aidi žingsniai.

— Čia valdymo ir priežiūros lygis, — pasakė Gordonas. — Patys mechanizmai įrengti dar penkiais šimtais pėdų žemiau.

Grupelė sustojo prie dvejų permatomų, tamsiai mėlynos spalvos durų. Iš pradžių Marekas pagalvojo, kad jos pagamintos iš ypač storo

stiklo. Tačiau joms prasivėrus vyrukas išvydo, kaip raibuliuoja paviršius.

— Vanduo,— paaiškino Gordonas. — Apsaugai mes naudojame daugybę vandens. Kvantų technologija labai jautriai reaguoja į išorinius dirgiklius — kosmoso spindulius, netikrus elektromagnetinius laukus, ir panašiai.

Tolumoje jie pastebėjo pačios paprasčiausios laboratorijos koridorių. Prasispraudę pro dar vieną stiklo užtvarą, jie pateko į antiseptiškai baltai išdažytą patalpą. Ant pirmųjų durų kairėje kabėjo užrašas PASIRUOŠ. Ant kitų — Į AIKŠT. O ant tolimiausių — lentelė su žodžiu PERKĖL.

Gordonas patrynė rankas.

— Ką gi, eime, pasiruošime kelionei.

Kambarys pasirodė nedidelis ir priminė Marekui ligoninės laboratoriją; čia jis pasijuto nejaukiai. Viduryje stūksojo septynių pėdų aukščio ir penkių pėdų pločio vamzdis, kurio viduje matėsi pilkšvos juostos.

— Kas tai? — paklausė Marekas. — Soliariumas?

— Tiesą sakant, tai pats pažangiausias rezonanso skeneris, gerokai galingesnis už MRS. Šį kartą aparatui teks nemažai padirbėti. Gal jūs, daktare Marekai, norėtumėte jį išbandyti pirmas?

— Aš? Lįsti ten? — parodė Marekas į vamzdį. Pusiau praviras jis panešėjo į karstą.

— Nusirengęs ženkite į vidų. Veikia lygiai taip pat kaip ir MRS. Nepajusite visiškai nieko. Mes lauksime jūsų už šių durų.

Jie suėjo į kitą kambarį. Durims užsitrenkus, Marekas daugiau jų nematė.

Pamatęs kampe kėdę, priėjo prie jos, nusirengė ir pakabino drabužius. Paskui žengė į skenerį. Pyptelėjo garsiakalbis, ir jis išgirdo Gordono balsą:

— Daktare Marekai, pažvelkite apačion.

Marekas pakluso.

— Matote ratą ant grindų? Prašau atsistoti taip, kad pėdos neišlįstų už jo ribų. — Jis taip ir padarė. — Ačiū, puiku.

Griausmingai ūždamos, durys ant vyrių užsidarė. Joms besihermetizuojant, pasigirdo šnypštimas.

— Nepraleidžia oro? — paklausė Marekas.

— Taip turi būti. Dabar šiek tiek atšals. Kol vyksta kalibracija, bus tiekiamas deguonis su priedais. Jūs nesergate klaustrofobija?

— Iki šiol nesirgau. — Marekas žvalgėsi aplinkui. Pilkšvos juostos pasirodė besančios plastiku aptrauktos angos, kuriose dūzgė švytintys mechanizmai. Oras pastebimai atvėso.

— Puiku. Ar gerai jaučiatės?

— Lyg būčiau pipirų trintuvėje, — burbtelėjo Marekas.

Gordonas nusijuokė.

— Kalibracija baigta. Dabar bus automatiškai skaičiuojamas laikas. Klausykite instrukcijų.

— Gerai.

Trakštelėjimas. Marekas pasiliko vienas.

Prabilo įrašytas balsas:

— Prasidėjo skenavimas. Įjungiame lazerius. Žiūrėkite tiesiai prieš save. Tik ne į viršų.

Po akimirkos visas vamzdžio vidus nušvito ryškiai žydra spalva. Rodos, net oras švytėjo.

— Lazeriai poliarizuoja ksenono dujas. Po penkių sekundžių jos bus įsiurbtos į vidų.

Ksenono dujos? — pagalvojo Marekas.

Žydra spalva aplinkui dar labiau paryškėjo. Jis pažvelgė į rankas, bet per virpantį orą vos įstengė jas įžiūrėti.

— Pasiekta tinkama ksenono koncentracija. Prašome giliai įkvėpti.

Įkvėpti ksenono? — pasibaisėjo Marekas.

— Nejudėkite trisdešimt sekundžių. Pasiruošęs? Stovėkite ramiai... akys atmerktos... giliai įkvėpkite... sulaikykite kvapą... *Pradedame*!

Netikėtai juostos ėmė suktis beprotišku greičiu. Paskui viena po kitos ėmė šokinėti aukštyn ir žemyn, tarytum kažko ieškotų, bet nerastų. Kiekviena juosta judėjo atskirai. Mareką nukratė šiurpas, nes pasijuto taip, lyg jį stebėtų tūkstančiai akių.

Įrašytas balsas priminė:

— Prašau stovėti ramiai. Liko dvidešimt sekundžių.

Aplinkui ūžė ir dūzgė juostos. Staiga viskas sustojo. Tyla truko porą sekundžių. Paskui trakštelėjo mechanizmai, ir juostos vėl ėmė šokinėti pirmyn ir atgal, tuo pačiu metu judėdamos horizontaliai.

— Prašau stovėti kuo ramiau. Liko dešimt sekundžių.

Juostos pradėjo suktis ratu. Lėtai išlaikydamos bendrą ritmą, dabar jos dirbo kaip vienas agregatas. Po akimirkos vėl viskas sustojo.

— Skenavimas baigtas. Ačiū už bendradarbiavimą.

Žydroji šviesa pranyko, ir durys ant vyrių šnypšdamos atsivėrė. Marekas žengė į lauką.

•

Gordonas sėdėjo prie kompiuterio ekrano šalia esančiame kambaryje. Kiti prisitraukė kėdes link jo.

— Dauguma žmonių, — prabilo Gordonas, — nesupranta, kad MRS keičia kvantines jūsų kūno atomų būsenas, tiksliau sakant, kampinę branduolinių dalelių kinetinę energiją. Kvantinės būsenos keitimas MRS pagalba nedaro jokio neigiamo poveikio. Jūs absoliučiai nieko nepastebite.

— Paprastas MRS veikia su nepaprastai galingu magnetiniu lauku — tarkim, 1,5 teslos arba dvidešimt penkis tūkstančių kartų stipresniu už žemės lauką. Mums to nereikia. Mūsų žinioje — superlaidžios kvantinės interferencijos prietaisai arba SKIP. Jie tokie jautrūs, kad gali išmatuoti rezonansą be jokių magnetų, pasitelkę pačios žemės magnetinį lauką.

Į kambarį įėjo Marekas.

— Kaip aš atrodau?— pasiteiravo jis.

Ekrane švytėjo permatomos Mareko galūnės, išmargintos raudonų taškelių.

— Čia jūs matote kaulų smegenis, stuburą ir kaukolę, — paaiškino Gordonas. — Tuojau išryškės kiti organai. Štai kaulai... — Jie išvydo visus griaučius. — ...Ant jų traukiasi raumenys...

Stebėdamas atsirandančius raumenis, Sternas tarė:

— Jūsų kompiuteris neįtikėtinai greitai dirba.

— O, mums teko jį sulėtinti, — numojo ranka Gordonas, — kitaip nieko nespėtumėt pamatyti. Tikras perdirbimo laikas faktiškai lygus nuliui.

Sternas išpūtė akis.

— Nuliui?

— Visai kitas pasaulis, — linktelėjo galva Gordonas. — Pasenusios mokslinės prielaidos čia netinka. — Jis atsisuko į kitus. — Kuris toliau?

•

Jie nužygiavo koridoriumi iki durų su užrašu PERKĖL.

— Kodėl mes visa tai darėme?— paklausė Keitė.

— Tai vadinama pasiruošimu, — pasakė Gordonas. — Padeda greičiau persikelti, nes į kompiuterius jau pervesta didesnė dalis informacijos apie jus. Atliksime paskutinį skenavimą, kad sutvarkytume įvairius neatitikimus, ir galėsite keliauti.

Jie įžengė į dar vieną liftą, paskui vėl įveikė dvejas vandeniu užpildytas duris.

— Ką gi, — tarė Gordonas. — Štai ir atėjome.

•

Jie atsidūrė milžiniškoje, ryškiai apšviestoje atviroje erdvėje. Oras buvo šaltas. Grupelė žingsniavo metalinėmis lentynomis, pakibusiomis virš grindų per šimtą pėdų. Žvelgdamas žemyn, Krisas pastebėjo aplink stūksančias vandens primpumpuotas sienas su nedideliais tarpais, pro kuriuos laisvai galėjo pralįsti žmogus. Viduje pusrutulio forma išsidėstė trys mažesnės sienos. Šių viduje — dar mažesnės. Visi puslankiai buvo išdėstyti taip, kad sienų tarpai nesutaptų. Žiūrint iš viršaus, struktūra apačioje priminė labirintą.

Jos centre atsivėrė dvidešimties pėdų skersmens erdvė. Čia kėpsojo pustuzinis į narvą panašių telefono būdelės dydžio prietaisų, išdėliotų, kur papuola. Metaliniai paviršiai buvo nudažyti pilkšvai. Aptvare sklandė balti miglos debesėliai. Ant grindų gulėjo cisternos. Visur driekėsi susirangę lyg gyvatės kabeliai. Visa tai panašėjo į darbo patalpą. Ir iš tiesų prie narvų krapštėsi keli vyrai.

— Čia yra perkėlimo aikštelė, — pasakė Gordonas. — Kaip matote, labai gerai apsaugota. Štai ten statome antrą, bet baigsime tik po poros mėnesių. — Jis mostelėjo ranka į kitą pusę, kur stiebėsi kitos koncentrinės sienos. Jos dar nebuvo užpildytos vandeniu.

Tarp lentynų, į stiklinių sienų centrą, nusileido liftas.

— O mes ar galime ten eiti? — paklausė Marekas.

— Ne, dar ne.

Pakėlęs galvą pamojavo ranka vienas iš technikų. Gordonas šūktelėjo:

— Normai, kiek laiko liko iki degimo patikrinimo?

— Keletas minučių. Gomez netrukus pasirodys.

— Gerai. — Gordonas atsisuko į istorikus. — Kylam į stebėjimo būdelę.

•

Ant platformos, tamsioje žydrynėje stūksojo pilkšvi švelniai ūžiantys mechanizmai. Palei grindis sunkėsi balti garai. Pasirėmę rankomis ir atsiklaupę, du darbininkai mėlynais kombinezonais krapštėsi prie vieno aparato pagrindo.

Tai buvo atviri cilindrai, stovintys ant tvirto metalinio pamato. Viršų irgi dengė metalinės plokštės, paremtos trimis strypais.

Nuo grotų nutraukę juodo kabelio raizginį, techniniai darbuotojai prijungė jį prie aparato stogo lyg degalinės prižiūrėtojai, užpildantys automobilio kuro baką.

Tarp stogo ir pagrindo tvyrojo tuščia erdvė. Tiesą sakant, mašinų paprastumas nuvylė stebėtojus. Strypai buvo keisti, trikampiai ir nusėti baltais taškais. Blyškiai žydri dūmai, rodos, sunkėsi čia pat iš po stogo.

Nieko panašaus į tokius mechanizmus Keitė anksčiau nematė. Siauroje stebėjimo būdelėje ji spoksojo į milžinišką ekraną. Už jos, prie kompiuterių, sėdėjo du techniniai darbuotojai, vilkintys marškiniais trumpomis rankovėmis. Žiūrint į ekranus susidarydavo įspūdis, kad žvelgi pro langus, nors iš tikrųjų, stebėjimo būdelėje langų nebuvo.

— Jūs matote naujausią CTC technologiją, — pasakė Gordonas. — Santrumpa reiškia uždaro laiko kreivę[1] — erdvėlaikio topologiją, kurią naudojame vykdami į praeitį. Šiems aparatams mes sukūrėme absoliučiai naujas technologijas. Prieš jūsų akis šeštoji versija. Pirmąjį veikiantį prototipą paleidome prieš trejus metus.

Krisas žiūrėjo į mašinas nepratardamas nė žodžio. Keitė Erikson žvalgėsi po kambarį. Neramus Sternas kandžiojo viršutinę lūpą. Jį stebėjo Marekas.

— Visos svarbiausios technologijos — tęsė Gordonas, — yra įmontuotos į pagrindą, įskaitant indžio-galio-arsenido kvantinę atmintį, kompiuterio lazerius ir baterijas. Garus išskiriantys lazeriai, žinoma, yra strypuose. Pilkšvos spalvos metalas — tai niobis, slėgio cisternos pagamintos iš aliuminio, akumuliatorius — iš polimerų.

Prie mechanizmų pasirodė jauna vyriškos laikysenos moteris trumpais raudonais plaukais. Ji vilkėjo chaki marškinėlius, šortus ir avėjo tokios pačios spalvos storapadžius batus — atrodė taip, lyg būtų išsiruošusi į safarį.

— Kelionėje jums talkins Gomez. Ji vyksta į praeitį atlikti vadinamojo „degimo patikrinimo". Fiksuojantį datą navigacinį žymeklį ji jau sudegino, o dabar įsitikins, ar kruopščiai padarė savo darbą. — Jis įjungė mikrofoną. — Sju? Būk gera, parodyk žymeklį.

Moteris pakėlė į viršų baltą stačiakampio formos kapsulę, ne didesnę už pašto ženklą, lengvai telpančią delne.

— Jo reikia keliaujant į praeitį ir norint išsikviesti mašiną sugrįžti... Sju? Parodyk mums mygtuką.

---

[1] Uždaro laiko kreivė — angl. Closed Timelike Curve (CTC).

— Jei tik sugebėsite įžiūrėti, — tarė ji paversdama kapsulę ant šono. — Štai čia yra mažutėlis išsikišimas, kurį spaudžiate nykščio nagu. Galite išsikviesti mašiną, kai esate pasirengęs sugrįžti.

— Ačiū, Sju.

Vienas technikas sušuko:

— Lauko rėmai!

Jie dirstelėjo į kompiuterių ekranuose banguojantį trijų matmenų paviršių su staigiu pakilimu, panašiu į kalno viršūnę, viduryje.

— Gražu, — tarstelėjo Gordonas. — Klasikinis pavyzdys. — Paskui paaiškino kitiems. — Mūsų įranga remiasi SKIP, todėl vietiniame magnetiniame lauke galime aptikti menkiausius neatitikimus — mes vadiname juos „lauko rėmais". Pradedame juos registruoti dvi valandas prieš sugrįžtant mašinai. Maždaug tiek laiko jau fiksuojame šiuos.

— Kokios mašinos? — nesuprato Keitė.

— Sju.

— Bet ji dar neišvyko.

— Žinau, tai skamba beprasmiškai. Bet kvantiniai reiškiniai yra labai prieštaringi dalykai.

— Jūs tvirtinate, kad sugaunate Sju grįžimo signalų jai dar neišvykus?

— Taip.

— Kodėl?

Gordonas atsiduso:

— Sudėtinga paaiškinti. Faktiškai tai tėra galimybės funkcija — mes regime mašinos grįžimo tikimybę. Tačiau niekas iš mūsų taip nesako. Ji paprasčiausiai grįžta. Tiksliau kalbant, lauko rėmai parodo mums aukštą tokio įvykio galimybės procentą.

Keitė papurtė galvą:

— Nieko nesuprantu.

— Tarkime taip, — pasakė Gordonas, — įprastiniame pasaulyje egzistuoja tam tikri priežasties ir padarinio savitumai. Iš pradžių atsiranda priežastys, ir tik vėliau padariniai. Kvantų erdvėje ne viskas vyksta tokia eilės tvarka. Rezultatai gali sutapti su priežastimis arba net atsirasti anksčiau už jas. Tai, ką jūs matote dabar, yra tik nedidelis mano žodžių įrodymas.

•

Įžengusi į vieno iš mechanizmų vidų, Gomez įkišo baltąjį žymeklį į pagrindo įpjovą.

— Instaliuotas, jis nurodo mašinai kelią pirmyn ir atgal, — paaiškino Gordonas.

— Iš kur mums žinoti, kad grįšime saugiai? — paklausė Sternas.

— Keliaujant daugiavisatėje, sukuriama kažkas panašaus į potencinę energiją. Tai būtų galima lyginti su spyruokle, pasiruošusia bet kuriuo momentu atšokti atgal. Todėl mašinos sugrįžimas yra visiškai nesudėtingas procesas. Kelionė į priekį — daug sudėtingesnė. Tam ir reikia navigacinio žymeklio, kadangi jame užkoduota visa būtina informacija.

Palinkęs į priekį jis paspaudė garsiakalbio mygtuką:

— Sju? Kiek laiko tavęs nebus?

— Minutę, galbūt dvi.

— Gerai. Įjunkite sinchronizatorius.

Dabar pradėjo kalbėti technikai, sukinėjantys jungiklius prietaisų skyde ir žvilgčiojantys į informaciją ekranuose.

— Patikrinti helį.

— Pilnas bakas, — atsakė techninis darbuotojas žiūrėdamas į ekraną.

— Elektromagnetinis rezonansas?

— Tvarka.

— Sureguliuoti lazerius.

Vienas darbuotojas pasuko jungiklį, ir iš metalinių strypų į mašinos centrą iššovė žalių spindulių strėlės, nusėdamos ramiai stovinčią užsimerkusią Gomez žaliais taškeliais.

Strypai lėtai pradėjo suktis. Moteris, stovinti centre, nepajudėjo iš vietos. Jos kūnu driekėsi horizontalios žalios juostos. Staiga viskas sustojo.

— Lazeriai sureguliuoti.

— Sju, pasimatysime po minutės, — pasakė Gordonas ir atsisuko į kitus. — Ką gi, prasideda.

•

Puslankiai vandens skydai aplink narvą nušvito šviesiai žydra spalva. Vėl sukosi mechanizmai, o moteris ramiai stovėjo centre.

Ūžesys pasidarė garsesnis, padidėjo sukimosi greitis. Moteris stoviniavo rami ir atsipalaidavusi.

— Šiai kelionei, — tarė Gordonas, — prireiks vienos ar dviejų minučių. Nors baterijų užtenka trisdešimt septynioms valandoms. Būtent tiek mašina gali užtrukti atvykimo vietoje, ne daugiau.

Strypai sukosi lyg vilkeliai. Pasigirdo greitas kalenimas, tarytum kažkas šaudytų iš kulkosvaidžio.

— Kliūčių pašalinimas: infraraudonieji spinduliai tikrina erdvę aplink mašiną. Dviejų metrų spinduliu iš abiejų pusių. Tai saugumo priemonė. Mes juk nenorėtume, kad sugrįžusi mašina įstrigtų akmeninės sienos viduje. Išleidžiamas ksenonas. Štai, prasideda.

Aparatas ūžė visu garsu. Aptvaras sukosi taip greitai, kad strypų kontūrai visiškai išskydo. Bet moterį jie matė kuo puikiausiai.

Pasigirdo įrašytas balsas.

— Stovėkite ramiai... akys atmerktos... giliai įkvėpkite... Sulaikykite kvapą... *Pradedame*!

Nuo mašinos viršaus nusileido žiedas, skenuojantis Gomez nuo galvos iki kojų.

— Dabar žiūrėkite atidžiai, — pasakė Gordonas. — Tai vyksta labai sparčiai.

Keitė išvydo, kaip iš strypų į centrą šovė violetinių lazerių ugnis. Vieną akimirką moteris aparato viduje nušvito balta spalva. Po akimirkos trenkė akinantis žaibas. Užsimerkusi Keitė nusisuko. Kai vėl atsigręžė, akyse raibuliavo juodi ratilai, ir kurį laiką ji nieko nematė. Paskui suprato, kad mašina sumažėjo ir atsikabino nuo kabelių, kurie dabar kabojo palaidi.

Dar vienas lazerio žybsnis.

Mašina vėl susitraukė. Moteris irgi. Gomez ūgis siekė vos tris pėdas, ir sulig kiekvienu ryškiu lazerio pliūpsniu ji vis labiau mažėjo.

— Jėzau... — nutęsė Sternas. — Įdomu, ką jauti *tuo momentu*?

— Nieko, — atsakė Gordonas. — Nieko nejauti. Nuo odos iki smegenų informacija nervais ateina per šimtą milisekundžių. Išgarinimas lazeriu užtrunka tik penkias nanosekundes.

— Bet ji tebėra čia.

— Jau nebe. Ji dingo po pirmo lazerio žybsnio. Šiuo metu kompiuteris tiktai apdoroja duomenis. Tai, ką jūs matote, yra laipsniško suspaudimo rezultatas. Spaudimas siekia nuo trijų iki minus dviejų...

Plykstelėjo dar vienas žaibas. Narvas sparčiai traukėsi. Trys pėdos, dvi pėdos, viena pėda — vos iškilęs virš grindų. Moteris jo viduje atrodė lyg lėlytė, aprengta chaki spalvos apdarais.

— Minus keturi, — pasakė Gordonas. Prie pat grindų vėl trenkė ryškus baltas tvykstelėjimas. Keitė nebematė narvo.

— Kas jam atsitiko?

— Jis tebėra čia.

Tvykstelėjimas. Šį kartą žybtelėjo prie pat žemės.

— Minus penki.

Šviesos pliūpsnių padaugėjo; mirgėdami it jonvabaliai, jie vis labiau silpo. Gordonas skaičiavo:

— Ir minus keturiolika... Viskas.

Daugiau šviesos iškrovų nebuvo.

Nieko.

Narvas išnyko. Jo vietoje teliko tamsios guminės grindys.

— Ir mes turėsime *tai* daryti? — paklausė Keitė.

•

— Tai nėra nemalonu, — nuramino ją Gordonas. — Sąmonės neprarasite nė akimirkai, ko, šiaip jau, negaliu paaiškinti. Duomenims galutinai susitraukus, jūs patenkate į subatominę erdvę, kurioje sąmonė egzistuoti negali. Vis dėlto ji egzistuoja. Mūsų manymu, tai tikriausiai dirbtinis produktas — perkėlimo metu kilusi haliucinacija. Analogiška ligonio amputuota koja būsenai — jis įsivaizduoja jaučiąs nupjautą galūnę. Pavadinkime tai įsivaizduojamu protu. Žinoma, perkėlimas užtrunka nepaprastai trumpai, kelias nanosekundes. Šiaip ar taip, žmogaus sąmonės vis tiek niekas nesupranta.

Keitė suraukė antakius. Jau kurį laiką ji stebėjo „funkcija svarbiau už formą“ tipo architektūrą: argi nenuostabu, kad šioms milžiniškoms požeminėms struktūroms būdinga koncentrinė simetrija — šiek tiek primena viduramžių pilis, nors jas statant niekam ir į galvą nešovė pasirūpinti estetika. Jiems paprasčiausiai reikėjo išspręsti savo mokslines problemas. Rezultatas ją sužavėjo.

Bet dabar, pamačiusi, kokiam tikslui iš tiesų *naudojamos* šios mašinos, ji stengėsi įsisąmoninti, ką regėjo jos akys. Architektūrinis išsilavinimas čia niekuo negalėjo padėti.

— Bet šis, hmm, žmogaus mažinimo metodas... juk reikėjo suardyti jos...

— Ne. Mes ją sunaikinome, — atvirai prisipažino Gordonas. — Privalome sunaikinti originalą, norėdami rekonstruoti jį kitu pavidalu. Be vieno nebus kito.

— Tai ji mirė?

— Nesakyčiau. Suprantate...

— Bet jei sunaikinate vieną žmogaus pavidalą, — nutraukė jį Keitė, — argi jis nemiršta?

Gordonas atsiduso:

— Įprastiniais terminais sunku paaiškinti. Jeigu jus rekonstruoja *tuo pačiu metu*, kai sunaikina, — argi tai mirtis? Jūs nemirėte, tik persikėlėte kažkur kitur.

•

Širdyje Sternas jautė, kad Gordonas neatskleidžia visos tiesos apie šią technologiją. Vien tiktai regint išlinkusius vandens skydus ir įvairius prietaisus ant grindų, viduje pradėjo kirbėti jausmas, jog kažkas liko nutylėta. Jis pabandė išsiaiškinti:

— Taigi, dabar ji kitoje visatoje?

— Teisingai.

— Jūs persiuntėte ją į kitą visatą kaip faksogramą?

— Būtent.

— Nejaugi kitame gale nereikia fakso aparato, kad ją atstatytumėte?

Gordonas papurtė galvą:

— Ne, nereikia.

— Kodėl?

— Nes ji jau ten.

Sternas susiraukė.

— Ji jau ten? Kaip tai įvyko?

— Persiuntimo momentu žmogus iš karto atsiduria kitoje visatoje, ir jo atstatinėti nėra jokio reikalo.

— Kodėl?

— Paprastai kalbant, toks yra daugiavisatės bruožas. Vėliau galėsime plačiau pasikalbėti šiuo klausimu. Nesu tikras, kad datalės rūpi visiems.

Kažkas čia *slypi*, pagalvojo Sternas. Kažkas, ko Gordonas nenori pasakyti. Jis vėl pažvelgė į perkėlimo aikštelę, ieškodamas kokių nors keistų smulkmenų, šiai vietai nepriklausančių daiktų. Nes abejonių nekilo — kažkas čia ne taip.

— Jūs, rodos, minėjote, jog siuntėte į praeitį tik porą žmonių.

— Taip, teisingai.

— Tiktai po vieną?

— Taip. Labai retai iš karto du.

— Kam tada tiek daug mašinų? — pasidomėjo Sternas. — Suskaičiavau aštuonias. Ar nepakaktų dviejų?

— Jūs matote mūsų tyrimų programos rezultatus, — atsakė Gordonas. — Mes nuolatos tobuliname savo projektą.

Gordono atsakymas nuskambėjo pakankamai įtikinamai, tačiau Sternas buvo tikras, kad pastebėjo kažką jo akyse — galbūt užslėptą nerimo žybsnį.

Be jokių abejonių, čia kažkas slypi.

— Mano manymu, — tarė Sternas, — reikėtų tobulinti pačias mašinas.

Gordonas gūžtelėjo pečiais, bet nieko neatsakė.

Be jokių abejonių.

— Ką čia veikia darbininkai? — Sternas toliau zondavo padėtį. — Jis parodė ranka į vyrus, kurie pasirėmę alkūnėmis klūpėdami krapštėsi prie vieno aparato pagrindo. — Štai, prie tos mašinos, kampe. Ką būtent jie taiso?

— Deividai, — prabilo Gordonas, — aš manau...

— Ar ši technologija *tikrai* saugi? — spaudė jį Sternas.

Gordonas atsiduso:

— Pats pažiūrėk.

Didžiajame ekrane pasirodė grindys su nenutrūkstamais šviesos pliūpsniais.

— Ji grįžta, — tarė Gordonas.

Žybsniai tapo ryškesni. Jie vėl išgirdo kalenimą — iš pradžių tylų, po to garsesnį. Staiga visu dydžiu iš niekur išniro narvas; ūžesys nurimo, palei žemę nuvilnijo miglelė, ir iš aptvaro, mojuodama žiūrovams ranka, išlipo moteris.

Sternas pažvairavo į ją. Gomez atrodė kuo puikiausiai — tokia pati, kaip ir prieš išvykimą.

Gordonas pažvelgė į jį.

— Patikėk manimi, tai absoliučiai saugu. — Jis atsisuko į ekraną. — Kaip ten viskas atrodo, Sju?

— Nuostabiai, — atsakė ji. — Perkėlimas vyksta šiaurinėje upės pusėje. Izoliuotoje vietovėje, miške. Oras irgi neblogas turint omenyje, jog ten dabar balandis. — Ji dirstelėjo į laikrodį. — Surinkite savo komandą, daktare Gordonai. Einu, paruošiu dar vieną navigacinį žymeklį. Tada visi grįšime į praeitį ir ištrauksime iš ten senuką, kol jo dar niekas nesužalojo.

— Prašyčiau gultis ant kairiojo šono. — Apsivertusi ant stalo Keitė su nerimu stebėjo pagyvenusį vyriškį baltu chalatu, kuris pakėlė į viršų kažką panašaus į pistoletą ir prikišo jai prie ausies. — Pajusite šilumą.

Šilumą? Karštis nudegino jai visą ausį.

— Kas *tai*?

— Organinis polimeras, — atsakė vyriškis. — Nenuodingas ir nesukelia alergijos. Palaukite aštuonias sekundes. Dabar pakramtykite. Geriau prisiderins prie ausies. Kramtykite toliau.

Ji išgirdo nutolstančius žingsnius. Už jos, ant kito stalo, gulėjo Krisas, po to — Sternas, po to — Marekas. Senis traukė tą pačią giesmelę:

— Prašyčiau gultis ant kairiojo šono. Pajusite šilumą...

Netrukus jis grįžo. Apvertė ją ir suleido karšto polimero į kitą ausį.

— Ši medžiaga eksperimentinė, — tarė jis, — bet dar nė karto neapvylė. Po savaitės polimeras savaime suyra.

Vėliau vyriškis liepė visiems atsistoti. Įgudusia ranka ištraukė jiems iš ausų plastikinius implantus.

— Aš klausa nesiskundžiu, — pasakė Keitė Gordonui. — Klausos aparato man nereikia.

— Tai ne klausos aparatas, — atsakė Gordonas.

Kitoje kambario pusėje, pasičiupęs ausų kamštelius, vyriškis gręžė juose skylutes ir montavo į vidų elektroninę aparatūrą. Jis dirbo stebėtinai greitai ir netrukus vėl užlipino skylutes.

— Tai mechaninis vertėjas ir radijo mikrofonas. Tam atvejui, jei prireiktų suprasti, ką sako žmonės.

— Bet aš nesugebėsiu jiems atsakyti, — tarė Keitė.

Marekas niūktelėjo jai alkūne.

— Nesijaudink. Provanso ir senovės prancūzų kalbomis aš susišneku.

— Ach, kaip puiku, — atšovė ji sarkastiškai. — Tu ruošiesi išmokyti mane visko per penkiolika minučių? — Ji buvo įsitempusi iki kraštutinumo. Netrukus ją sunaikins arba išgarins, arba velniai žino, ką dar padarys, todėl aštrūs žodžiai jai išsprūdo savaime.

Marekas nustebo.

— Ne, — rimtai pasakė jis. — Bet jei būsi šalia manęs, aš tavimi pasirūpinsiu.

Jo neapsimestinis nuoširdumas nuramino Keitę. Jis vėjais žodžių nemėto. Marekas pasirūpins manimi, pagalvojo Keitė ir šiek tiek atsipalaidavo.

Neilgai trukus jiems į ausis sukišo odos spalvos kamštelius.

— Šiuo metu jie neveikia, — tarė Gordonas. — Norėdami juos įjungti, patapšnokite ausį pirštu. O dabar prašom čia...

•

Gordonas įteikė jiems po nedidelį odinį krepšelį.

— Mes kūrėme pirmosios pagalbos vaistinėlę, tai — prototipai. Laikykite juos prie savęs, po drabužiais. Jūs esate pirmieji įžengę į kitą pasaulį, todėl gali ko nors prisireikti.

Atrišęs vieną krepšelį, jis ištraukė mažutę, keturių colių dydžio ir vieno colio skersmens, aliumininę dėžutę, panašią į skutimosi putų tūtelę.

— Galime aprūpinti jus tik tokia apsauga. Čia dvylika dozių etileno dihidrido su proteinu. Pademonstruosiu su katinu. Eidži? Kur tu, Eidži?

Ant stalo užšoko juodas katinas. Gordonas paglostė jį ir papurškė dujų jam į snukį. Katinas sumirksėjo, šnarpštelėjo ir griuvo ant šono.

— Netenka sąmonės per šešias sekundes, — paaiškino Gordonas. — Atsigavus pradeda kankinti amnezija. Tik nepamirškite, kad veikia labai trumpai. Reikia šauti žmogui tiesiai į veidą, jeigu norite tinkamo poveikio.

Katinas jau pradėjo judėti, kai Gordonas vėl įkišo ranką į krepšelį ir ištraukė iš jo tris raudonus cukraus gabaliuko dydžio kubelius, suteptus vašku. Atrodė kaip petardos.

— Kuriant ugnį jums pravers šie daikčiukai, — tarė jis. — Truktelėkite už virvutės, ir jie užsidegs po penkiolikos, trisdešimties arba šešiasdešimties sekundžių — priklausomai nuo to, koks skaičius užrašytas ant viršaus. Vaškas nepraleidžia vandens, bet perspėju: kartais jie nesuveikia.

— Kuo blogai žiebtuvėlis? — paklausė Krisas.

— Netinkamas pasirinktam periodui. Plastiko ten vežtis negalite. — Gordonas vėl čiupo krepšelį. — Taigi, čia pirmosios pagalbos vaistinėlė — nieko ypatingo. Vaistai nuo uždegimo, nuo viduriavimo, nuo spazmų ir skausmo. Juk nenorėtumėte apsivemti pilyje. O nuo vandens tablečių negalime jums duoti.

Sterną užvaldė nerealumo jausmas. Vemti pilyje?

— Klausykite, hmm...

— Galiausiai kišenė įrankiams su peiliu ir visrakčiu. — Gordonas padėjo sulankstomą peilį, panašų į šveicarišką, atgal į krepšelį. — Galbūt jums neprireiks nieko, bet turėti šiuos daiktus privalote. O dabar eikite ir apsirenkite.

•

Sternas niekaip negalėjo atsikratyti kirbančio nerimo. Pakilusi nuo siuvimo mašinos geraširdiškos išvaizdos senutė padavė jam drabužius: iš pradžių lininius apatinius, panašius į boksininko šortus, tik be elastinės gumos, paskui odinį diržą ir juodus vilnonius antblauzdžius.

— Kas čia? — paklausė Sternas. — Triko?

— Tai paprasčiausios kelnės, branguti, tik glaudžiai prigludančios prie kojų.

Jose irgi nebuvo elastinės gumos.

— Kaip jas prilaikyti?

— Pakišti po diržu arba pririšti dubleto raišteliais.

— Raišteliais?

— Teisingai, branguti.

Sternas žvilgtelėjo į kitus. Jie ramiai rinkosi į glėbį savo drabužius. Rodos, jie žinojo, kam kiekvienas iš jų yra skirtas, ir elgėsi taip šaltakraujiškai, tarytum vaikštinėtų po parduotuvę. Tačiau Sternas buvo pasimetęs; jis pajuto kylančią paniką. Sternui padavė baltus lininius marškinius, nutįsusius iki blauzdų, ir dubletu vadinamą švarkelį, pasiūtą iš veltinio. Galiausiai įteikė ant plieninės grandinės kabantį durklą, į kurį jis pašnairavo su nepasitikėjimu.

— Visi nešioja durklus. Prireiks valgant, jei ne kam nors daugiau.

Sternas užmetė jį ant krūvos viršaus ir pradėjo naršyti drabužius, ieškodamas „raištelių".

— Apdarus parinkome neutralius, — pasakė Gordonas. — Nei labai prastus, nei prabangius. Tokia apranga labiausiai tiktų vidutinių pajamų pirkliui, rūmų pažui arba nusigyvenusiam bajorui. — Sternui padavė batus, kurie labau priminė odines šlepetes su smailiais galais, tik šiuose buvo sagtys.

Senutė nusišypsojo:

— Nesijaudink, vaikeli. Jie minkštais puspadžiais — kaip ir tavo sportbačiai.

— Kodėl drabužiai tokie purvini? — paklausė Sternas.

— Na, tu juk nori pritapti prie aplinkos?

•

Jie suėjo į persirengimo kambarį. Stenas dirstelėjo į kitus vyrus.

— Kaip rengtis šiuos ee...

— Nori žinoti, kaip rengėsi keturioliktajame amžiuje? — pasiteiravo Marekas. — Tai paprasta. — Jis buvo nusimetęs savo drabužius

ir atsipalaidavęs vaikštinėjo aplinkui nuogas. Vyruko raumenys pūpsojo lyg kalnai. Sternas baimingai nusimovė kelnes.

— Iš pradžių, — tarė Marekas, — užsidėk apatinius. Jie pasiūti iš puikios kokybės lino. Tais laikais gamino gerus lino audinius. Norint prilaikyti šortus, reikia aplink juosmenį apjuosti diržą ir atlenkti kelnaičių viršų. Tada jos laikysis. Aišku?

— Diržas nešiojamas *po* drabužiais?

— Taip. Kad prilaikytų apatinius. Tada užsimauni kelnes. — Marekas pradėjo trauktis juodus vilnonius antblauzdžius. Jie atrodė panašūs į pėdkelnes, kokias nešioja maži vaikučiai.

— Matai, viršuje virvelės?

— Mano kelnės kaip maišas, — pasiskundė Sternas traukdamas jas aukštyn ir tapšnodamas per kelius.

— Viskas gerai. Iš tiesų jos ir neturi būti labai glaudžiai aptemptos. Dabar paimk lininius marškinius. Paprasčiausiai apsivilk juos per galvą. Ne, ne, Deividai, iškirpte į priekį.

Burbėdamas po nosimi, Sternas ištraukė rankas ir apsuko marškinius.

— Galiausiai švarkas, — pasakė Marekas imdamas į rankas švarkelį. — Apsaugo ir nuo vėjo, ir nuo šalčio. Dėvi jį visada, lauke ir namuose. Nusivelki tik kai labai karšta. Matai raištelius vidinėje pusėje? Prakišk juos pro marškinių kilpeles ir pririšk prie kelnių.

Su savo apdaru Marekas susitvarkė per porą sekundžių. Sternas su pasitenkinimu pastebėjo, kad Krisas krapštėsi ilgiau. Jam niekaip nesisekė pačiam užsirišti mazgų iš nugaros pusės.

— Sakai, labai paprasta? — suniurnėjo jis.

— Tu pažiūrėk į drabužius, kuriuos dėvi kiekvieną dieną, — tarstelėjo Marekas. — Vidutinio sluoksnio vakariečio apdaras susideda iš dvylikos dalių. Šis — tiktai iš šešių.

Sternas apsivilko dubletą, siekiantį blauzdas. Truktelėjo jį žemyn, bet suglamžė marškinius, tad galiausiai Marekui teko padėti jam susitvarkyti ir tvirčiau pririšti kelnes.

Paskui Marekas užkabino grandinę su durklu aplink Sterno juosmenį ir žengė žingsnį atgal grožėdamasis juo.

— Štai ir viskas. Kaip jautiesi?

Sternas nejaukiai pasimuistė.

— Kaip supančiotas viščiukas.

Marekas nusijuokė:

— Nieko, viprasi.

•

Keitė buvo bebaigianti rengtis, kai į kambarį įėjo Suzana Gomez, į praeitį keliavusi jaunoji moteris. Ji vilkėjo to laiko drabužius ir buvo užsitraukusi peruką. Kitą ji padavė Keitei.

Ši nutaisė grimasą

— Teks jį nešioti, — tarė Gomez. — Trumpi moters plaukai yra gėdos arba erezijos ženklas. Niekam neatskleisk tikrojo savo plaukų ilgio.

Keitė užsitraukė peruką ir tapo ilgaplauke blondine. Ji atsisuko į veidrodį ir nepažino savęs. Dabar ji atrodė jaunesnė, švelnesnė. Silpnesnė.

— Arba taip, arba apsikirpk visai trumpai, vyriškai, — tarė Gomez. — Tau rinktis.

— Būsiu su peruku, — atsakė Keitė.

• • •

Pažvelgusi į Viktorą Bareto, Dajana Kramer pasakė:

— Viktorai, tu žinai taisykles.

— Taip, — sutiko jis, — bet problema ta, kad jūs išsiunčiate mus į naują misiją. — Bareto buvo lieknas, atletiško sudėjimo trisdešimtmetis. Anksčiau dirbęs policininku, jis jau dvejus metus trynėsi kompanijoje ir spėjo užsitarnauti kompetentingo apsaugininko reputaciją. Gaila tik, kad vaikščiojo visada šiek tiek užrietęs nosį. — Dabar jūs prašote įžengti į kitą pasaulį, bet ginklų pasiimti neleidžiate.

— Taip, Viktorai. Jokių anachronizmų. Jokių modernių daiktų praeityje. Mes nuo pat pradžių vadovavomės šia taisykle. — Kramer stengėsi slopinti kylantį susierzinimą. Ak, jau tie kariškojo tipo vyrai. Kodėl su moterimis, tokiomis kaip Gomez, nekyla jokių sunkumų? Tačiau vyrai visą laiką stengėsi, jų žodžiais tariant, „pritaikyti įgytą patirtį" ITC kelionėms į praeitį. Tik jiems niekaip nesisekdavo to padaryti. Asmeniškai Kramer manė, jog vyrai šitaip bando slopinti savo nerimą. Žinoma, garsiai ji to nesakydavo. Užtenka, kad jiems sunku paklusti moters įsakymams.

Be to, vyrai nemokėjo laikyti liežuvio už dantų. Su moterimis vėlgi nebuvo jokių problemų, tačiau vyrams tiesiog magėdavo paplepėti apie keliones į praeitį. Be abejo, įvairūs kontraktai griežtai draudė tokius dalykus, bet susitarimus labai lengva užmiršti po kelių bare išgertų stikliukų. Štai kodėl Kramer informavo juos apie tam tikroje vietoje padegtus navigacinius žymeklius, kuriems teko garbė pakliūti

į kompanijos mitologijos lobynus šiais pavadinimais: Tunguska, Vezuvijus, Tokijas. Vezuvijaus žymeklis nukeltų jus į Neapolio įlanką, į 79-uosius metus, rugpjūčio 24-ąją, 7-ą valandą ryto, prieš pat išsiveržiant ugnikalniui, nušlavusiam nuo žemės paviršiaus visas gyvas būtybes. Tunguska paliktų jus Sibire 1908-aisiais laukti atskriejančio gigantiško meteorito, išnaikinusio gyvybę šimto mylių spinduliu. Atsidūrę Tokijuje 1923-iaisiais, galėtumėte pasidžiaugti žemės drebėjimu, sugriovusiu miestą iki pamatų. Jei tik pasklistų gandas apie projektą jūsų rankose, galėtų atsirasti ne tas žymeklis. Niekas iš kariškių nebuvo visiškai tikras, ar tai tiesa, ar tik pačios kompanijos sukurta mitologija.

Kramer tai tiko.

— Skiriate naują misiją, — pakartojo Bareto lyg nebūtų išgirdęs jos atsakymo. — Prašote vykti į kitą pasaulį — tiesiai į priešų liniją, taip sakant, be jokių ginklų.

— Jus visus mokė kautis vienas prieš vieną. Tave, Gomez — visus jus.

— Mano manymu, to nepakanka.

— Viktorai...

— Su visa derama pagarba, ponia Kramer, jūs, rodos, nesuvokiate susidariusios padėties, — užsispyrė Bareto. — Jūs jau praradote du žmones. Tris, jei skaičiuosime ir Traubą.

— Ne, Viktorai. Mes nieko nepraradome.

— Traubą — tikrai.

— Visai ne, — atkirto ji. — Traubas vyko savanoriškai, be to, jį kankino depresija.

— Jūs manote, kad jį kankino depresija?

— Mes žinome tai, Viktorai. Po žmonos mirties jis buvo lyg nesavas, norėjo nusižudyti. Nepaisant to, kad jis jau pasiekė leistinų kelionių ribą, Traubas vis tiek norėjo vykti į praeitį tobulinti technologijų. Jis turėjo idėjų, kaip modifikuoti mašinas. Stengėsi, kad liktų kuo mažiau perkėlimo trūkumų. Jis akivaizdžiai suklydo. Asmenine mano nuomone, jis apskritai neketino grįžti atgal. Tai buvo savižudybė.

— Robą jūs irgi praradote, — tarė Bareto, — o jis ne koks prakeiktas savižudis.

Kramer atsiduso. Prieš dvejus metus Robas Dekardas tapo vienu pirmųjų praeities stebėtojų. Ir jis vienas iš pirmųjų patyrė perkėlimo defektus.

— Tai įvyko gerokai anksčiau, Viktorai. Technologija buvo ne tokia tobula. Po kelių kelionių Robas pastebėjo nedidelius defektus. Jis primygtinai reikalavo tęsti. Bet mes jo nepraradome.

— Jis išvyko ir niekada negrįžo, — pasakė Bareto. — Tokia yra tiesa.

— Robas tiksliai žinojo, ką daro.

— O dabar profesorius.

— Profesoriaus mes nepraradome, — atsakė Kramer. — Jis tebėra gyvas.

— Jūs to tikitės. Bet nežinote, kodėl jis negrįžo.

— Viktorai...

— Aš tik sakau, kad šiuo atveju logika neatitinka misijos pobūdžio. Jūs prašote mūsų prisiimti bereikalingą riziką.

— Tu neprivalai vykti, — ištarė Kramer švelniai.

— Ne, po velnių, aš ne tai norėjau pasakyti.

— Tau nebūtina to daryti.

— Ne, aš vyksiu.

— Na, tada teks laikytis taisyklių. Į kitą pasaulį nepateks jokių šiuolaikinių technologijų. Aišku?

— Aišku.

— Akademikai apie tai neturi nieko žinoti.

— Ne, ne, po velnių, ne. Aš juk profesionalas.

— Gerai, — linktelėjo galva Kramer.

Ji stebėjo išeinantį Bareto. Atrodė paniuręs, tačiau jam teks su tuo susitaikyti. Galiausiai jie visi taip elgėsi. Tai labai svarbi taisyklė, pagalvojo Kramer. Nepaisant Donidžerio išvedžiojimų, kad istorijos neįmanoma pakeisti, faktas lieka faktu — niekas nieko tiksliai nežinojo ir nenorėjo rizikuoti. Praeityje neturi likti jokių ginklų, modernių daiktų nei plastiko.

Ir niekada nelikdavo.

Sternas ir jo kolegos sėdėjo žemėlapiais nukrautame kambaryje atsirėmę į kietas kėdučių atkaltes. Jie klausėsi Suzanos Gomez, neseniai grįžusios iš kelionės į praeitį. Tačiau ji tarškėjo tokia greitakalbe, kad Sternas vos įstengė ją suprasti.

— Mes keliaujame į pietvakarių Prancūziją, į Šventosios Motinos vienuolyną prie Dordonės krantų. Atvyksime į 1357-uosius metus, balandžio 7-ąją, ketvirtadienį, keturios minutės po aštuonių ryto — tada

profesorius parašė raštelį. Mums pasisekė, nes Kastelgarde rengiamas riterių turnyras, ir į jį sugužės minios žmonių iš aplinkinių gyvenviečių. Todėl mūsų niekas nepastebės.

Ji patapšnojo per žemėlapį.

— Kad geriau orientuotumėtės, — vienuolynas yra čia. Kastelgardas štai ten, už upės. O La Roko tvirtovė stovi ant skardžio virš vienuolyno. Klausimų turite?

Jie papurtė galvas.

— Gerai. Padėtis regione nėra visai rami. Kaip žinote, 1357-aisiais jau maždaug dvidešimt metų vyko šimtametis karas. Prieš septynis mėnesius anglai laimėjo mūšį prie Puatjė, kur paėmė į nelaisvę Prancūzijos karalių. Dabar už jį reikalauja išpirkos. Be karaliaus Prancūzija ūžia kaip bičių avilys.

— Šiuo metu Kastelgardą valdo seras Oliveris de Vansas, anglų riteris, gimęs Prancūzijoje. Jis užėmė ir La Roką, kur pradėjo tvirtinti pilies gynybines sienas. Seras Oliveris pasižymi nenuspėjamu charakteriu ir yra pagarsėjęs savo bjauriu būdu. Už jo žiaurumus mūšiuose žmonės vadina jį „Kresi mėsininku".

— Taigi, Oliveriui priklauso abu miestai? — pasitikslino Marekas.

— Šiuo metu taip. Tačiau grupuotė atskalūnų riterių, kuriems vadovauja nuo bažnyčios atskirtas kunigas Arno de Servolis...

— Arkivyskupas, — įsiterpė Marekas.

— Taip, būtent arkivyskupas. Jie keliauja į šį regioną ir, be jokių abejonių, bandys užgrobti pilis. Mūsų manymu, iki jų atvykimo liko dar kelios dienos. Tačiau kova gali įsiliepsnoti bet kuriuo momentu; mums teks suktis kuo greičiau.

Ji priėjo prie kito, smulkesnio mastelio, žemėlapio su vienuolyno statiniais.

— Atvykimo taškas Šventosios Motinos pamiškėje. Iš čia matomas vienuolynas. Ten iš karto ir eisime. Kaip žinote, pagrindinį dienos maistą Šventojoje Motinoje patiekia dešimtą valandą ryto, todėl tikėtina, kad tuo metu profesorius bus ten. Jei pasiseks, rasime jį ir sugrąžinsime į namus.

— Iš kur jūs tiek žinote? — pasiteiravo Marekas. — Maniau, kad į kitą pasaulį dar niekas nebuvo įžengęs.

— Teisingai, niekas. Bet stebėtojai, nors ir nenutoldami nuo savo mašinų, pateikė mums pakankamai daug informacijos apie tą laikotarpį. Dar klausimų bus?

Jie neigiamai papurtė galvas.

— Gerai. Svarbiausia — vienuolyne rasti profesorių. Jeigu jis patrauks į Kastelgardą arba La Roką, ieškojimai užsitęs. Visa misija suskirstyta minučių tikslumu. Tikiuosi, užtruksime ten ne ilgiau negu dvi—tris valandas. Laikysimės kartu. Jei kas nors atsiskirs nuo grupės, tegu pasinaudoja mikrofonais ausyse, kad susisiektų su kitais. Rasime profesorių ir tuojau pat grįšime. Aišku?

— Supratome.

— Jus lydėsiu aš ir Viktoras Bareto. Jis stovi štai ten, kampe. Pasisveikink, Vikai.

Antrasis palydovas, rūstus vyrukas, atrodė taip, lyg anksčiau būtų buvęs jūrų pėstininkas — tvirtas ir pajėgus daug nuveikti. Bareto drabužiai priminė valstiečio: pasiūti iš storos, šiurkščios medžiagos, jie laisvai kabojo ant kūno. Jis vos vos linktelėjo galva. Matėsi, kad vyriškio nuotaika — ne pati geriausia.

— Gerai, — tarė Gomez, — ar dar turite klausimų?

— Profesorius Džonstonas išbuvo ten tris dienas? — prabilo Krisas.

— Taip.

— Ką apie jį galvoja vietiniai? Na, iš kur jis atsirado, ir panašiai?

— Mes nežinome, — atsakė Gomez. — Visų pirma nežinome, kodėl jis paliko savo mašiną. Tikriausiai buvo kažkokia priežastis. Kadangi jis jau atsidūrė kitame pasaulyje, profesoriui būtų paprasčiausia apsimesti raštininku arba mokslininku iš Londono, piligrimu, keliaujančiu į Ispaniją pas Santjagą de Kompastelą. Šventosios Motinos vienuolynas yra pakeliui, todėl neretai piligrimai apsistoja ten dienai ar net visai savaitei, ypač jei siekia susidraugauti su abatu, kuris yra labai originali asmenybė. Gal profesorius taip ir pasielgė, gal ne. Mes tiesiog nežinome.

— Palaukite, palaukite, — įsiterpė Krisas. — Ar jo buvimas ten nepakeis vietinės istorijos? Ar jis nepaveiks įvykių?

— Ne.

— Iš kur jūs žinote?

— Nes jis negali to padaryti.

— O kaip dėl laiko paradoksų?

— Laiko paradoksų?

— Taip, — tarė Sternas. — Na, kai grįžti į praeitį užmušti savo senelio, kad negalėtum gimti ir grįžęs į praeitį užmušti savo senelio...

— O, *tai.* — Ji nekantriai pakratė galvą. — Laiko paradoksai neegzistuoja.

— Ką jūs kalbate? Aišku, kad egzistuoja.

— Ne, jų nėra. — Iš už nugaros atsklido ryžtingas balsas. Jie atsisuko ir pamatė Donidžerį. — Laiko paradoksai neegzistuoja.

•

— Ką jūs turite omenyje? — Sterną įžeidė toks šiurkštus atsakymas.

— Vadinamieji „laiko paradoksai" neturi nieko bendro su laiku, — pasakė Donidžeris. — Tai — tik viliojančios, bet klaidingos hipotezės apie istoriją. Viliojančios, nes žmonės jaučia pasitenkinimą, manydami galį daryti įtaką įvykiams. Klaidinančios, nes, žinoma, tai neįmanoma.

— Kas neįmanoma — daryti įtaką įvykiams?

— Taip.

— Bet juk tai netiesa.

— Ne. Tiesa. Paimkime pavyzdį iš dabartinių laikų. Tarkim, einate į stadioną žiūrėti beisbolo. Žaidžia Metsai su Jankiais, ir pastarieji akivaizdžiai laimi. Jūs norite, kad laimėtų Metsai. Ką gi daryti? Esate tik žmogus iš minios. Jei bandysite lįsti prie žaidėjų, jus iš karto sustabdys. Jei stengsitės patekti į žaidimo lauką, jus tiesiog išspirs iš stadiono. Visi patys paprasčiausi veiksmai pasibaigs nesėkme, ir žaidimo rezultato jūs vis tiek nepakeisite.

— Tarkim, jūs griebiatės kraštutinių priemonių — norite nušauti Jankių pičerį[1]. Tą pačią sekundę, kai išsitrauksite pistoletą, jus užgrius fanai. Net jei ir pasiseks iššauti, greičiausiai nepataikysite. Net jei ir pataikysite, koks bus rezultatas? Jo vietą užims kitas pičeris ir Jankiai vis tiek laimės.

— Tarkim, jūs griebiatės dar drastiškesnių priemonių. Paleisite nervus paralyžiuojančias dujas ir išžudysite visus esančius stadione. Vėlgi sėkmės tikimybė nedidelė, nes, visų pirma, nepavyks to padaryti. Net jei ir pasiseks visus išnuodyti, žaidimo rezultato nepakeisite. Galite ginčytis iki užkimimo, kad pakreipėte istoriją kita linkme — galbūt taip ir yra, — tačiau Metsams vis tiek nepadėsite laimėti. Liksite tas, kas esate: paprasčiausias žiūrovas.

— Tą patį galima pritaikyti daugumai istorinių atvejų. Vienas

[1] Pičeris — (beisbole) paduodantis kamuoliuką žaidėjas.

žmogus neįstengs reikšmingai pakeisti įvykių. Žinoma, masė gali „pakeisti istorijos tėkmę". Bet vienas? Niekada.

— Tikriausiai, — sutiko Sternas. — Bet aš *galiu* užmušti savo senelį. O jeigu jis bus miręs, aš negimsiu, negalėsiu jo nušauti. Štai jums ir paradoksas.

— Taip, aišku, jeigu jūs iš tiesų nužudėte savo senelį. Tačiau praktiškai tai sunku padaryti. Tiek daug dalykų mūsų gyvenime susiklosto ne taip. Galbūt nesutiksite jo reikiamu momentu. Galbūt pakeliui jus partrenks autobusas. Galbūt jūs įsimylėsite arba jus suims policija. Arba, susitikęs su juo akis į akį, nesugebėsite paspausti gaiduko.

— Bet *teoriškai*...

— Turint reikalų su istorija, teorijos tampa bevertėmis, — paniekinamai ištarė Donidžeris. — Teorijos yra geros tik tada, kai gali nuspėti ateities rezultatus. Tačiau istorija — tai tik žmonių poelgių archyvas. Jokia teorija negali nuspėti žmonių poelgių.

Jis patrynė rankas.

— Ką gi, gal baigtume savo išvedžiojimus ir pasiruoštume kelionei.

Iš grupelės pusės pasigirdo murmėjimas.

Sternas atsikrenkštė ir tarė:

— Tiesą sakant, aš tikriausiai niekur nevyksiu.

Marekas to tikėjosi. Jis matė, kaip nejaukiai pasitarimo metu Sternas muistėsi ant savo kėdės, tarytum niekaip nesugebėtų patogiai įsitaisyti. Nuo pat pradžių Sterno nerimas vis augo.

Pats Marekas nė kiek nedvejojo dėl išvykimo. Nuo pat jaunystės jis gyveno ir kvėpavo viduramžiais, įsivaizduodamas save Varburge ir Karkasone, Avinjone arba Milane. Jis stojo į velsiečių, kariaujančių su Edvardu I, gretas. Jis matė, kaip pasidavė Kalė miesto gyventojai, ir dalyvavo Šampanės mugėse. Jis gyveno prabangiuose Eleonoros iš Akvitanijos ir Diuko de Beri rūmuose. Marekas vyks į kelionę nepaisydamas jokių aplinkybių. O štai Sternas...

— Atleiskite, — tarė šis. — Bet tai ne mano darbas. Prisijungiau prie profesoriaus komandos, nes į Tulūzos vasaros mokyklą atvyko mano draugė. Aš nesu istorikas. Aš tiksliųjų dalykų mokslininkas. Bet to, mano manymu, tai nesaugu.

— Abejoji dėl mašinų saugumo? — pasiteiravo Donidžeris.

— Ne, dėl pačios vietos. 1357-ieji. Po Puatjė Prancūzijoje įsiliepsnojo pilietinis karas. Po šalį klajoja gaujos kareivių. Banditai, perpjautos gerklės, anarchija — tai ne man.

Marekas pritariamai linktelėjo galva. Ką jau ką, bet tikrąją padėtį Sternas suvokia. Keturioliktojo amžiaus pasaulis jau neegzistuoja, bet kažkada jis buvo kupinas pavojų. Religingas — dauguma žmonių bent kartą per dieną eidavo į bažnyčią, — bet tuo pačiu metu, nepaprastai žiaurus. Priešų armijos žudydavo visus iš eilės, moteris ir vaikus. Nėščiąsias išdarinėdavo įdomumo dėlei. Šiame pasaulyje riterystės idealai tapo tuščiais žodžiais, aplinkui siautė plėšikavimai ir žmogžudystės. Moterys buvo laikomos silpnomis ir bejėgėmis, tačiau jos valdydavo turtus, turėdavo meilužių tiek, kiek norėjo, kurdavo žmogžudysčių ir maištų sąmokslus. Šiame pasaulyje sienos ir sąjungininkai keisdavosi vos ne kiekvieną dieną. Tai buvo mirties, gyvybes šluojančių marų ir ligų, nuolatinės karo padėties pasaulis.

— Be abejo, mes nieko neverčiame, — tarė Gordonas.

— Bet nepamiršk, — įsiterpė Donidžeris, — kad jūs nebūsite vieni. Mes siunčiame su jumis palydovus.

— Atleiskite, — kaip užsuktas kartojo Sternas. — Atleiskite.

Galiausiai įsikišo Marekas.

— Tegu jis lieka. Deividas teisus. Ne jam šis laikotarpis. Ne jam šis darbas.

— Jeigu jau apie tai prakalbome, — pasakė Krisas, — aš pamąsčiau, kad irgi nepriklausau tam laikotarpiui. Mano sferai artimesnis vėlyvasis tryliktasis, o ne keturioliktasis amžius. Galbūt man pasilikti su Deividu...

— Išmesk tai iš galvos, — Marekas trinktelėjo Krisui per petį. — Tau viskas bus gerai. — Marekas pavertė tai pokštu, nors suprato, kad Krisas nė trupučio nejuokauja.

Nė trupučio.

Čia buvo šalta. Aplink kulkšnis sunkėsi žvarbi migla, kuri raibuliavo jiems einant link mašinų.

Keturių narvų pagrindai buvo sujungti vienas su kitu. Penktasis stovėjo atskirai.

— Tai mano, — pareiškė Bareto, žengdamas į pastarąjį. Jis sustingo viduryje, išsitiesė visu ūgiu ir nukreipė žvilgsnį į priekį laukdamas išvykimo.

Į vieną iš sujungtų narvų įlipo Suzana Gomez.

— Eikite su manimi, — pasakė ji. Marekas, Keitė ir Krisas išsirikiavo kitose mašinose. Rodos, jos laikėsi ant spyruoklių, nes žengiant paviršius šiek tiek lingavo.

— Visi savo vietose?

Jie pritariamai sumurmėjo.

— Moterims pirmenybė, — tarė Bareto.

— Čia tu gerai pasakei. — Akivaizdu, kad Gomez nejautė didelės meilės savo kolegai. — Gerai. Išvykstame.

Kriso širdis ėmė smarkiai daužytis. Galva pasidarė tuščia, ir jis pajuto apimančią paniką. Vaikinas tvirtai suspaudė kumščius.

— Atsipalaiduokite, — pasakė Gomez. — Kelionė jums patiks. — Ji įkišo žymeklį į plyšį grindyse ir vėl išsitiesė.

— Na, štai. Neužmirškite stovėti ramiai.

Mašinos pradėjo ūžti. Krisas pajuto po kojomis nedidelę vibraciją. Ūžesys pagarsėjo. Aplink pagrindą raibuliavo migla. Mašinos sužviegė tarytum viena į kitą trintųsi metalo plokštės. Garsas augo, kol virto nenutrūkstamu spiegimu.

— Tai nuo skysto helio, — paaiškino Gomez. — Vėsina metalą iki superlaidžios temperatūros.

Žviegimas netikėtai liovėsi, ir prasidėjo kalenimas.

— Infraraudonaisiais spinduliais tikrina plotą, — vėl paaiškino ji.

Visas Kriso kūnas nevalingai virpėjo. Jis pabandė susivaldyti, tačiau kojos nesiliovė drebėjusios. Vieną akimirką jis pajuto paniką — galbūt reikėtų viską atšaukti, — paskui išgirdo įrašytą balsą:

— Stovėkite ramiai... akys atmerktos...

Per vėlu, pagalvojo jis. Per vėlu.

— ... giliai įkvėpkite... sulaikykite kvapą... *Pradedame!*

Iš viršaus, nuo galvos iki kojų, nusileido žiedas, kuris trakštelėjo pasiekęs pagrindą. Po sekundės iš visų pusių žybtelėjo akinanti šviesa, ryškesnė už saulę, tačiau jis visiškai nieko nepajuto. Tiesą sakant, jis jautėsi taip, lyg stebėtų visus įvykius iš šalies.

Pasaulis aplinkui paskendo bežadėje tyloje.

Jis išvydo, kaip Bareto mašina didėja, įgauna gigantiškų kontūrų pavidalą. Virš jo stūksojo pats Bareto, kurio veido poros išsiplėtė iki milžiniško dydžio.

Vėl žybsniai.

Bareto mašina ne tik didėjo, bet ir tolo nuo jo. Prieš akis tolyn driekėsi tamsios gumos grindų plotas.

Vėl žybsniai.

Gumines grindis vagojo reljefiniai ratai, kurie pradėjo kilti aukštyn lyg juodos uolos. Netrukus jos užaugo iki dangoraižių dydžio, susijungdamos viršuje ir užstodamos šviesą. Galiausiai dangoraižiai susiliejo, ir pasaulį užtvindė tamsa.

Vėl žybsniai.

Jie lėtai grimzdo į tamsą. Po kurio laiko prieš Kriso akis aplinkui ėmė tviskėti žiburiukai, susijungę į grotelių formą. Atrodė, tarytum jie būtų patekę į kažkokią kristalinę struktūrą. Žiburiukai vis ryškėjo ir didėjo, kol galiausiai virto švytinčiais kamuoliais išskydusiais kraštais. Įdomu, ar tai atomai, pagalvojo jis.

Daugiau grotelių Krisas nematė, vien tik kelis artimiausius kamuolius. Jo narvas artėjo prie vieno iš jų, pulsuojančio ir žaižaruojančio įvairiausiomis spalvomis.

Jie atsidūrė kamuolio viduje ir paniro į švytintį rūką, kuris, rodos, net tvinkčiojo nuo energijos pertekliaus.

Netikėtai švytėjimas nusilpo ir pranyko.

Jie pakibo blankioje tamsoje. Daugiau nieko nebuvo.

Tamsa.

Staiga Krisas pajuto, kad jie vėl leidžiasi. Į šniokščiantį juodą vandenyną, apsupti juodos nakties. Jis plakėsi ir virė, išskirdamas šviesiai žydro atspalvio putas. Nusileidus iki paviršiaus putų padaugėjo. Krisas pastebėjo vieną ryškiai žydrai žibantį burbulą.

Didindama greitį mašina skriejo link švytėjimo. Vieną akimirką Krisas baimingai pagalvojo, kad jie išsitėkš į putas. Patekęs į burbulo vidų jis išgirdo veriantį cypimą.

Netikėtai stojo tyla.

Tamsa.

Tuštuma.

Iš stebėjimo būdelės Sternas matė, kaip žybsniai vis silpo ir mažėjo, kol galutinai pradingo. Mašinos išnyko. Techniniai darbuotojai tuoj pat ėmėsi Bareto narvo ir pradėjo jo perkėlimą.

Sternas spoksojo į gumines grindis, kur dar prieš porą sekundžių buvo Krisas ir jo kolegos.

— Kur jie dabar? — paklausė jis Gordono.

— O, jie jau atvyko į vietą, — atsakė šis. — Jie jau *ten*.

— Juos atstatė?

— Taip.

— Be fakso aparato kitame gale?

— Teisingai.

— Pasakykite man, kaip? — paprašė Sternas. — Papasakokite man smulkmenas, kurios kitus būtų tik nuvarginusios.

— Gerai, — sutiko Gordonas. — Čia nėra nieko baisaus. Paprasčiausiai kitiems jos būtų pasirodžiusios... na, *trikdančios*.

— Aha.

— Grįžkime prie interferencijos modelių. Jei prisimenate, jie parodo, kad kitos visatos gali paveikti mūsiškę. Mums nereikia nė piršto pajudinti. Interferencija įvyksta savaime.

— Taip.

— Ši sąveika iš tikrųjų egzistuoja: ji atsitinka kiekvieną kartą, kai mes pastatome lenteles su plyšiais.

Sternas linktelėjo. Jis stengėsi suvokti, apie ką kalbama, tik niekaip nesuprato, kur suka Gordonas.

— Taigi žinome, jog tam tikrose situacijose galime pasikliauti kitų visatų poreikiais. Mes leidžiame fotonus pro plyšį, o kitos visatos sąveikauja su jais.

— Aišku...

— Jei mes siunčiame žmogų pro putos skylę, kitame gale jį visada rekonstruoja. Tuo mes irgi galime pasikliauti.

Stojo trumpa pauzė.

Sternas susiraukė.

— Vieną minutėlę. Norite pasakyti, kad išsiųstą žmogų rekonstruoja *kita visata*?

— Visiškai teisingai. Na, bent jau turėtų taip būti. Mes juk negalime to padaryti, nes mūsų ten nėra. Mes esame čia, šioje visatoje.

— Taigi, rekonstruojate ne *jūs*...

— Ne.

— Todėl, kad nežinote kaip, — tarė Sternas.

— Todėl, kad nebūtina žinoti, — atkirto Gordonas. — Taip pat, kaip ir su lėkštėmis. Prie stalo jų niekas neklijuoja, kad nenukristų ant žemės. Jos pačios ten guli. Mes pasinaudojame savo visatos ypatybe, trauka. O šiuo atveju naudojamės daugiavisatės ypatybėmis.

Sternas vėl susiraukė. Ši analogija jam iš karto sukėlė nepasitikėjimą — pernelyg jau viskas sklandu ir paprasta.

— Kvantų teorijos esmė yra ta, kad visatos iš dalies sutampa. Kai kvantinis kompiuteris skaičiuoja, įkinkęs į darbą visas trisdešimt dvi kvantines elektrono savybes, jis tą patį daro ir kitose visatose. Techniškai kalbant.

— Taip, techniškai...

— Ne, jis iš tiesų tai daro.

Vėl stojo trumpa pauzė.

— Galbūt lengviau bus suprasti, jei pažiūrėsite į viską kitos visatos žvilgsniu. Ji mato staiga atvykstantį žmogų. Iš kitos visatos.

— Taip...

— Štai jums tiesa. Žmogus *tikrai* atvyko iš kitos visatos, bet ne iš mūsų.

— Pakartokite.

— Žmogus atvyksta ne iš mūsų visatos.

Sternas sumirksėjo.

— Tai iš kur?

— Jis atsiranda iš pasaulio, kuris beveik visais aspektais panašus į mūsiškį. Išskyrus tai, kad jo mokslininkai žino, kaip rekonstruoti žmogų kitame gale.

— Jūs juokaujate.

— Ne.

— Tada Keitė, nuvykusi ten, nėra ta pati Keitė, kurią mes išsiuntėme iš čia? Ji — iš kitos visatos?

— Taip.

— Ji beveik Keitė? Panaši į Keitę? Pusiau Keitė?

— Ne, ji Keitė. Ji beveik identiška mūsiškei, kiek apie tai įmanoma spręsti iš atliktų eksperimentų. Nes mūsų ir jos visatos yra beveik tapačios.

— Vis dėlto tai nėra ta pati Keitė, kurią mes išsiuntėme?

— Žinoma, ne. Ji buvo sunaikinta, o vėliau rekonstruota.

— Ar jautiesi nekaip, kai tai atsitinka? — paklausė Sternas.

— Tik vieną ar dvi sekundes, — atsakė Gordonas.

• • •

Tamsa.

Tyla. Tolumoje pasirodė balta šviesa.

Ji vis artėja. Greitai artėja.

Kriso kūną nupurtė it stipria elektros srove. Pirštai ėmė nerviškai trūkčioti. Akimirkai jis *pajuto* savo kūną taip, kaip jaučiame drabu-

žius, ką tik juos apsivilkę: griaučius, apglėbiančią mėsą, jos svorį, gravitacijos trauką; savo kūną, spaudžiantį padus. Galvą perskrodė akinantis skausmas. Krisas pasimuistė ir sumirksėjo.

Jis stovėjo saulės šviesoje. Oras buvo vėsus ir drėgnas. Milžiniškuose medžiuose čiulbėjo paukščiai. Pro tankią lapiją skverbėsi saulės spinduliai. Jis stypsojo nutviekstas vieno iš jų. Įrenginys atsidūrė ant purvino, siauro miško keliuko. Tiesiai priešais jį, proskynoje, buvo matyti viduramžių kaimelis.

Arčiau dirbamos žemės plotai ir trobelės; nuo šiaudinių stogų lyg plunksnelės aukštyn kilo pilki dūmai. Paskui akmeninės miesto sienos ir stogai. Galiausiai, tolumoje, pilis su apvaliais bokšteliais.

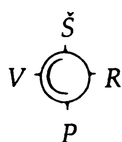
Jis iš karto atpažino vietovę: tai Kastelgardo miestas bei tvirtovė. Ir ne kokie nors griuvėsiai. Čia stūksojo tikri mūrai.

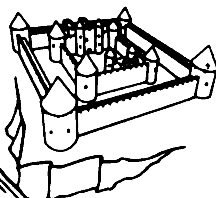
Jis atvyko.

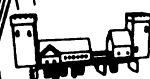
KASTELGARDAS

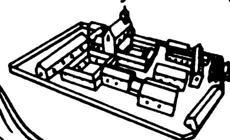
Pasaulyje nėra nieko tikresnio už mirtį.

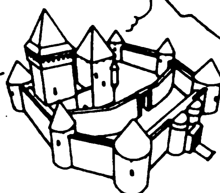
ŽANAS FRUASARAS, 1359

Š
V
R
P

koplyčia
Miškai
La Rokas
kaimas

malūnas

vienuolynas
uolos
Dordonė

miškai
kaimas
laukai
turnyrų
laukas
Kastelgardas

37 : 00 : 00

Gomez nerūpestingai iššoko iš aparato. Marekas ir Keitė, lėtai nužengę nuo narvo pagrindo, apspangę dairėsi aplinkui. Krisas irgi nulipo ant samanomis apžėlusios žemės.

— Fantastika! — sušuko Marekas ir tuojau pat peršoko purviną keliuką, kad geriau matytų miestą. Keitė nusekė paskui jį. Rodos, mergina vis dar buvo šoko būsenoje.

Tačiau Krisas nepanoro trauktis nuo išsilaipinimo vietos. Jis lėtai apsisuko ir pažvelgė į mišką — tamsią, tankią ir pirmykštę girią. Medžiai stūksojo iškėlę šakas iki dausų. Kai kurie buvo tokiais storais kamienais, kad už jų būtų galėję pasislėpti trys ar keturi žmonės. Aukštybėse išsiskleidę lapijos kupolai užtemdė visą žemę.

— Argi ne gražu? — tarė Gomez lyg ir pajutusi Kriso nerimą.

— Taip, gražu, — atsakė šis. Bet iš tiesų taip nemanė. Kažkuo šis miškas jį baugino. Krisas vis sukosi aplinkui, bandydamas suvokti, kas čia ne taip, ko čia trūksta. Neiškentęs ištarė balsu:

— Kas čia *ne taip*?

Ji nusijuokė:

— Ach, štai kokios bėdos. Paklausyk.

Kurį laiką Krisas stovėjo tyliai, ištempęs ausis. Čiulbėjo paukščiai, medžių lapus švelniai kedeno vėjelis. Ne daugiau...

— Aš nieko negirdžiu.

— Teisingai, — pritarė Gomez. — Daugumai žmonių, pirmą kartą atvykusių čia, tai nepatinka. Aplinkui nėra jokio triukšmo: nei radijo, nei televizijos, nei lėktuvų, nei pravažiuojančių automobilių. Jokių mechaninių garsų. Mes taip įpratome juos visą laiką girdėti dvidešimtajame amžiuje, kad tyla pradeda kelti siaubą.

— Gali būti. — Bent jau jis iš tikrųjų taip jautėsi. Nusisukęs nuo medžių, pažvelgė po kojomis į saulės apšviestą taką. Išmaltas kanopų purvas tarpais siekė dvi pėdas gylio.

Tai arklių pasaulis, pagalvojo jis.

Jokių mašinų. Vien kanopų pėdsakai.

Jis giliai įkvėpė ir lėtai iškvėpė. Netgi oras čia kitoks. Svaigus ir gaivinantis, tarytum turėtų daugiau deguonies.

Apsisukęs pamatė, kad aparatai dingo. Gomez, rodos, dėl to nesuko galvos.

— Kur mašinos? — Jis stengėsi, kad balsas neišduotų susijaudinimo.

— Jos nuplaukė.

— *Nuplaukė*?

— Pilnai pakrautos jos būna šiek tiek nestabilios. Išslysta iš šio momento. Todėl mes jų ir nematome.

— Kur jos? — paklausė Krisas.

Ji gūžtelėjo pečiais.

— Tiksliai nežinome. Tikriausiai kitoje visatoje. Nesvarbu, kur; viskas bus gerai. Jos visada sugrįžta.

Demonstruodama savo žodžių teisumą, ji pakėlė keraminį žymeklį ir nykščio nagu paspaudė mygtuką. Blykstelėjo ryški šviesa, ir mašinos sugrįžo: visi keturi narvai stovėjo tose pačiose vietose, kaip ir anksčiau.

— Jos pabus čia vieną ar dvi minutes, bet galiausiai vėl nuplauks, — paaiškino Gomez. — Aš paleidžiu jas, kad nesimaišytų ant kelio.

Krisas supratingai linktelėjo: ji išmano, ką kalba. Tačiau mintis apie nuplaukiančias mašinas jam kėlė šiokį tokį nerimą; šie aparatai — tai atgalinis bilietas į namus, todėl Krisui visai nepatiko, kad jos elgiasi pagal savo taisykles ir gali išnykti kada panorėjusios. Ar skristų kas nors lėktuvu, jei lakūnas pareikštų, esą jis „nestabilus"? — pagalvojo jis ir pajuto kakta žliaugiantį šaltą prakaitą.

Kad atitrauktų dėmesį nuo tokių minčių, Krisas nusekė paskui kitus, kirsdamas keliuką ir stengdamasis neįklimpti į purvą. Vėl atsistojęs ant kietos žemės prasibrovė pro juosmenį siekiančių, panašių į rododendrus augalų tankumyną.

Jis dirstelėjo į Gomez.

— Ar čia reikia ko nors saugotis?

— Tiktai gyvačių, — atsakė ji. — Jos šliaužioja apatinėmis šakomis ir nukritusios ant pečių gali įkąsti.

— Nuostabu. Ar jos nuodingos?

— Nepaprastai.

— Mirtinos?

— Nesijaudink. Jų nėra labai daug, — nuramino Gomez.

Krisas nusprendė daugiau neklausinėti. Išėjęs į proskyną, kurią apšvietė pro lapiją prasiskverbę saulės spinduliai, jis pažvelgė žemyn ir išvydo už dviejų šimtų pėdų laukuose vingiuojančią Dordonę. Ne daug tepasikeitė iki dvidešimtojo amžiaus, pagalvojo jis.

Užtat pats peizažas atrodė visiškai kitaip. Į viršų stiebėsi sveiki Kastelgardo mūrai. Už sienų driekėsi dirbamos žemės plotai. Kai kuriuos sklypus dabar arė žmonės.

Jo žvilgsnis nukrypo į dešinę, kur matėsi didingas vienuolynas ir malūno tiltas, sutvirtintas apsauginėmis sienomis. *Mano* tiltas, pamanė Krisas. Tiltas, kurį tyrinėjo visą vasarą...

Deja, jo konstrukcija atrodė visai ne taip, kaip Krisas įsivaizdavo ir rekonstravo kompiuteryje.

Jis pamatė keturis, o ne tris ratus, besisukančius upės srovėje. Pats tiltas nebuvo vientisas statinys. Jį sudarė mažiausiai dvi atskiros dalys, primenančius namelius. Didesnis — suręstas iš akmens, o kitas — iš medžio. Panašu, kad juos statė skirtingais laikais. Iš akmeninio namo nuolat virto pilki dūmai. Galbūt čia tikrai kalamas plienas, pagalvojo Krisas. Turint vandens energija pučiamas dumples galima pasistatyti tikrą aukštakrosnę. Tada būtų įmanoma paaiškinti, kodėl namai stovi atskirai. Malūnuose, kuriuose malami grūdai, nevalia nieko deginti — netgi žvakės. Štai kodėl jie maldavo tiktai dieną.

Įsigilinęs į detales jis atsipalaidavo.

Stovėdamas purvino kelio pakrašty, Marekas spoksojo į Kastelgardo kaimą ir jautė užplūstančią nuostabą.

Jis buvo čia.

Svaigstančia iš džiaugsmo galva jis tyrinėjo prieš akis atsivėrusį vaizdą. Apačioje laukuose vaikščiojo valstiečiai, dėvintys antblauzdžius ir raudonas, žydras, oranžines bei rausvas tunikas. Prie tamsios žemės spalvos dar labiau išryškėdavo. Dauguma laukų jau buvo apsodinti, vagos užartos. Ankstyvą balandį pavasarinių javų — miežių, žirnių, avižų ir pupų — sėja jau ėjo į pabaigą.

Jis matė naujai ariamą lauką. Juodus geležinius ašmenis traukė du jaučiai. Arklas raižė žemę lygiomis vagomis. Marekas su pasitenkinimu įžiūrėjo atitinkančias laikotarpį nedideles ašmenų atšakas.

Už artojo ėjo valstietis. Jis sėjo grūdus, ritmiškai mosuodamas ranka. Ant peties kabojo krepšys su sėklomis. Už jo nugaros į vagą leidosi paukščiai, lesantys grūdus. Neilgai jie tuo džiaugėsi. Iš kito lauko ant arklio atjojo vyriškis, traukdamas paskui save medines „T"

raidės formos akėčias su dideliu akmeniu, pritvirtintu dėl svorio. Jos užvertė vagas žemėmis, taip apsaugodamos grūdus.

Viskas, rodos, judėjo tuo pačiu švelniu ir pastoviu ritmu: sėjanti grūdus ranka, verčiantis vagą arklas, vartančios žemę akėčios. Ryto ramybės nedrumstė beveik jokie garsai, išskyrus vabzdžių zvimbimą ir paukščių čiulbėjimą.

Už laukų kilo dvidešimties pėdų aukščio siena, supanti Kastelgardo miestą. Tamsūs mūrai buvo šiek tiek sudūlėję. Vieną jų dalį kaip tik taisė. Nauji akmenys atrodė šviesesni, pilkai geltonos spalvos. Susikūprinę sparčiai dirbo mūrininkai. Ant sienų šen bei ten slankiojo grandininius šarvus vilkintys sargybiniai, kurie retkarčiais nervingai stabtelėdavo ir nukreipdavo žvilgsnį į tolumas.

Aukščiausiai iškilusi stūksojo pilis su apvaliais bokštais ir juodais akmeniniais stogais. Ant mažesnių bokštelių plevėsavo vėliavos, padabintos ta pačia emblema: skydas su sidabrine rože pilkos ir kaštoninės spalvos fone.

Tai suteikė tvirtovės vaizdui šventiškumo. Ir iš tiesų tiesiai už miesto sienų, lauke, turnyrui buvo įrengta didžiulė medinė pakyla žiūrovams, primenanti dvidešimtojo amžiaus stadionų atviras tribūnas. Ten pat būriavosi minia žmonių. Netoliese stovėjo keletas riterių. Žirgai kinkavo galvas, pririšti šalia ryškiaspalvių palapinių, išsidėsčiusių aplink visą turnyro lauką. Tarp palapinių maklinėjo pažai ir arklininkai, nešiojantys ginklus ir vandenį žirgams.

Apžvelgęs Kastelgardą Marekas giliai, su pasitenkinimu, atsiduso.

Viskas tiksliai taip, kaip ir turėtų būti, iki menkiausios smulkmenos. Viskas tikra.

Jis buvo čia.

Keitė Erikson sutrikusi spoksojo į Kastelgardą. Šalia jos lyg įsimylėjėlis dūsavo Marekas, tik ji nesuprato, kodėl. Na žinoma, dabar Kastelgardas atrodė gyvesnis, atgavęs savo buvusią šlovę, su nesugriuvusiais namais ir pilimi. Bet apskritai atsivėręs vaizdas nedaug skyrėsi nuo įprasto prancūziško kaimo. Gal tik šiek tiek labiau atsilikęs, su arkliais ir jaučiais vietoje traktorių. Visais kitais atvejais... na, jis ne taip jau smarkiai ir skyrėsi.

Žvelgiant architekto akimis, didžiausias skirtumas tarp praeities ir dabarties būtų *lauzes* stiliaus juodo akmens stogai. Šias sunkenybes reikėjo itin stipriai paremti iš vidaus, todėl Perigorde jie daugiau niekur, išskyrus turistų lankomas vietoves, nebuvo naudojami. Prancū-

zijoje ji įprato matyti namus geltonais stogais su išlenktomis romėniškomis arba plokščiomis prancūziškomis čerpėmis.

Bet čia visur kyšojo *lauzes* stogai. Nesimatė jokių čerpių.

Atidžiai tyrinėdama peizažą, ji pastebėjo daugiau įvairių smulkmenų. Pavyzdžiui, čia buvo daugybė arklių: jų tiesiog knibždėte knibždėjo laukuose, turnyrų aikštėse, purvinuose keliuose ir ganyklose. Ji suskaičiavo ne mažiau nei šimtą arklių. Tiek daug gyvulių vienoje vietoje ji niekur nebuvo mačiusi, netgi gimtajame Kolorade. Įvairiausių rūšių arkliai: nuo gražuolių blizgančių eržilų, dalyvaujančių turnyre, iki nusivariusių kuinų laukuose.

Nors dauguma žmonių, dirbančių žemę, dėvėjo pilkus vargingus drabužius, buvo ir kitokių, kurie puikavosi tokiomis žvilgančiomis spalvomis, kad priminė Keitei Karibų salų gyventojus. Išmargintus įvairiaspalviais lopais apdarus galėjai įžiūrėti iš tolo. Rodos, tokia tada buvo mada.

Be to, ji aiškiai matė nužymėtas ribas tarp nedidelių gyvenamųjų plotų, miestą, laukus ir juos supantį mišką, išsidriekusį į visas puses tankiu žaliu kilimu. Be jokių abejonių, giria šiame peizaže užėmė daugiausiai vietos. Keitė jautė visu kūnu laukinę gamtą, kurioje žmonėms atiteko įsibrovėlių vaidmuo. Beje, nereikšmingų įsibrovėlių.

Vėl pažvelgus į Kastelgardo miestą, ją apėmė jausmas, kad kažko trūksta, bet ko, pirštu parodyti negalėjo. Galiausiai suprato nematanti kaminų.

Jokių kaminų.

Valstiečių trobelių šiaudiniai stogai paprasčiausiai buvo su skylėmis, pro kurias virto dūmų kamuoliai. Mieste, nors ir su akmeniniais stogais, visi statiniai buvo vienodi: dūmai ėjo iš skylės arba iš angos sienoje. Virš pilies — irgi nė vieno kamino.

Šioje Prancūzijos dalyje kaminų dar nebuvo. Kažkodėl ją nupurtė siaubas pagalvojus apie tokios įprastos architektūrinės detalės trūkumą. Pasaulis be kaminų. Kada gi juos išrado? Ji negalėjo tiksliai prisiminti. Be abejo, 1600-aisiais jie jau kyšojo iš visų stogų. Tačiau tai įvyks tik tolimoje ateityje.

Šio pasaulio „ateityje", priminė ji sau.

Už jos nugaros pasigirdo Gomez balsas:

— Ką, po galais, tu čia darai?

•

Atsigręžusi Keitė pamatė, kad atvyko paniurėlis Bareto. Jo narvas stūksojo kitoje keliuko pusėje už poros jardų.

— Darau tai, ką noriu, velniai rautų, — atšovė jis.

Vyriškis stovėjo pakėlęs šiurkščios medžiagos tuniką, atidengęs sunkų odinį diržą su pistoleto dėklu ir dviem granatomis. Jis tikrino savo ginklą.

— Jeigu jau įžengsime į kitą pasaulį, — pasakė Bareto, — aš noriu būti pasiruošęs nenumatytiems atvejams.

— Šių daiktų su savimi nesineši.

— Tu velniškai klysti, sesute.

— Ne. Žinai, kad tai draudžiama. Gordonas niekada neleistų čia įsinešti modernių ginklų.

— Bet Gordono čia nėra, tiesa?

— Klausyk, velniai tave rautų... — Gomez pamojavo baltu keraminiu žymekliu prieš Bareto nosį.

Rodos, ji grasina grįžti atgal.

36 : 50 : 22

Stebėjimų būdelėje prie ekrano sėdintis techninis darbuotojas tarė:

— Gauname lauko rėmų signalą.

— Tikrai? Tai — geros naujienos, — tarė Gordonas.

— Kodėl? — Paklausė Sternas.

— Kažkas sugrįš per dvi valandas, — paaiškino Gordonas. Be jokių abejonių, tai bus mūsų draugai.

— Vadinasi, jie ras profesorių ir grįš atgal nepraėjus dviem valandom?

— Būtent... — Nebaigęs sakinio Gordonas nutilo. Jo žvilgsnį prikaustė banguojantis vaizdelis ekrane. Vilnijančiame paviršiuje kyšojo kreivės smaigalys. — Ar tai..?

— Taip, — atsakė technikas.

— Bet amplitudė pernelyg didelė.

— Taip. Laiko intervalai irgi trumpėja. Greitai.

— Kažkas grįžta *dabar*?

— Taip. Visai netrukus.

Sternas dirstelėjo į laikrodį. Paieškos komandos nebuvo tik porą minučių. Taip greitai jie negalėjo rasti profesoriaus.

— Ką tai reiškia? — paklausė jis Gordono.

— Nežinau, — atsakė šis. Tiesą sakant, tokia įvykių raida jo visiškai netenkino. — Tikriausiai jiems kilo šiokių tokių nesklandumų.

— Kokių dar nesklandumų?

— Na, manau, kad mechaninių. Galbūt tai perkėlimo defektas.

— Kas yra perkėlimo defektas? — paklausė Sternas.

— Pagal mano apskaičiavimus atvykimas įvyks po dvidešimties minučių ir penkiasdešimt septynių sekundžių, — įsiterpė technikas, matuojantis lauko stiprumą ir laiko intervalus.

— Kiek jų grįžta? — paklausė Gordonas. — Visi?

— Ne. Tiktai vienas.

36 : 49 : 19

Krisas Hjuzas nieko negalėjo sau padaryti; jis vėl pajuto augantį nerimą. Nepaisant vėsaus ryto oro, jį mušė šaltas prakaitas, o širdis daužėsi pasiutusiu greičiu. Pasitikėjimo savimi neįkvėpė ir ginčas Bareto su Gomez.

Jis grįžo prie keliuko apeidamas purvo klampynes. Marekas su Keite nusekė paskui. Jie stovėjo nuošaly laukdami, kol išsispręs palydovų konfliktas.

— Gerai, po velnių, *gerai,* — girdėjosi griausmingas Baretto balsas. Išsitraukęs savo ginklus, jis atsargiai sudėjo juos į narvą. — Gerai. Ar *dabar* esi patenkinta?

Gomez kalbėjo tyliai, beveik pašnibždomis, todėl Krisas neišgirdo jos atsakymo.

— *Puiku,* — suurzgė Bareto.

Gomez vėl kažką švelniai pasakė. Bareto griežė dantimis. Stovėti ir klausytis jų buvo nejauku, tad Krisas atsitraukė porą žingsnių, atsukęs palydovams nugarą ir laukdamas, kol pasibaigs ginčas.

Jis nustebo pamatęs, kad keliukas gana stačiai vingiuoja žemyn. Pro medžių tarpą apačioje jis matė lygumas, kuriose stūksojo vienuolynas — geometriškai išsidėstę kiemai, dengti praėjimai ir smėlio spalvos arkados, apsuptos aukštų akmeninių mūrų. Beje, visai netoli, galbūt už ketvirčio mylios. Ne toliau.

— Velniop juos, aš einu, — pasakė Keitė ir nužingsniavo keliuku. Susižvalgę Marekas ir Krisas nusekė paskui ją.

— Ei, žmonės, nepradinkite iš akių, — sušuko jiems Bareto.

— Geriau jau einam, — tarė Gomez.

Bareto sulaikė ją už rankos.

— Nepajudėsime iš vietos, kol neišsiaiškinsime, kokia bus šios ekspedicijos tvarka.

— Ir taip viskas aišku, — atšovė Gomez.

Palinkęs prie jos, Bareto sušnypštė:

— Man nepatinka, kaip tu...

Likusią sakinio dalį jis ištarė pernelyg tyliai, girdėjosi tik įsiūčio kupinas gargaliavimas.

Krisas apsidžiaugė, kai už keliuko vingio jie pradingo iš akiračio.

•

Keitė sparčiai žingsniavo jausdama atslūgstančią įtampą. Dėl šio ginčo ji pasijuto sudirgusi. Iš paskos sekė Marekas su Krisu. Pastarasis vėl buvo susirūpinęs, ir Marekas stengėsi jį nuraminti. Ji nenorėjo klausytis pokalbio, todėl pagreitino žingsnį. Pagaliau jau vien būti čia, šioje fantastiškoje girioje, milžiniškų medžių apsuptyje...

Po kelių minučių ji atsiplėšė nuo draugų, bet neabejojo, kad šie yra netoli. Jai patiko būti vienai. Miškas skleidė vėsą ir maloniai ramino. Ji klausėsi paukščių čiulbėjimo bei savo pačios žingsnių. Vieną akimirką Keitei pasirodė, jog išgirdo dar kažką. Ji stabtelėjo.

Taip, tolumoje sklido garsas: kažkas bėgo. Rodos, jis artėjo keliuku. Ji išgirdo kažką švokščiant ir sunkiai atgaunant kvapą.

Ir dar kažkas — lyg tolimo griaustinio dundėjimas. Ji stengėsi suprasti, kas tai, kai netikėtai iššoko berniukas.

Vaikas dėvėjo juodas kelnes, ryškiai žalią vatinį švarkelį, o ant galvos buvo užsimaukšlinęs juodą kepurę. Matėsi, kad jis bėga jau ilgą laiką, nes veidas degė raudoniu nuo įtampos. Pamatęs ją, žingsniuojančią keliu, berniukas apstulbo. Artėdamas link Keitės, jis suriko:

— *Aydethee amsel*! *Grassa due*! *Aydethee*!

Po akimirkos ji išgirdo ausyse vertimą: „Slėpkis, moterie! Dėl Dievo meilės! Slėpkis!"

Nuo ko slėptis? — pagalvojo Keitė. Šiuose miškuose — nė gyvos dvasios. Galbūt ji neteisingai suprato? Galbūt jo žodžius blogai išvertė? Skuosdamas pro ją, berniukas vėl sušuko „Slėpkis!" ir stipriai pastūmė Keitę į medžių tankmę. Suklupusi ant šaknies, ji nuvirto į atžalyną. Susitrenkė galvą ir pajuto aštrų skausmą bei užplūstančią svaigulio bangą. Lėtai stodamasi ant kojų, ji pagaliau suvokė, koks tai dundesys.

Arkliai.

Šuoliuoja visu greičiu į jos pusę.

•

Krisas išvydo keliu bėgantį berniuką ir po sekundės išgirdo jį persekiojančių arklių šuoliavimą. Neatgaudamas kvapo vaikas stabtelėjo šalia jų, susilenkė dvilinkas ir galiausiai sugebėjo išstenėti:

— Slėpkitės! Slėpkitės!

Paskui jis metėsi į miško tankmę.

Marekas nekreipė dėmesio į berniuką. Jis žiūrėjo sau po kojomis.

Krisas susiraukė.

— Ką tai turėtų reikšti..?

— *Dabar.* — Marekas apkabino draugo pečius ir visu kūnu griuvo į lapiją.

— Jėzau, — suniurzgė Krisas. — Gal pasakytum man...

— *Ššš!* — nutildė jį Marekas uždengdamas burną delnu. — *Nori, kad mus užmuštų?*

Ne, pagalvojo Krisas, dėl to jam abejonių nekyla: mirties jis nelinki niekam.

Į kalną lėkė šeši raiteliai su plieniniais šalmais, grandininiais šarvais ir besiplaikstančiom kaštoninėmis bei pilkomis mantijomis. Žirgus dengė juodas audinys su sidabrinėmis gijomis. Vaizdas išties grėsmingas. Dėvintis šalmą su juoda plunksna vadas parodė į priekį ir suriko:

— *Godin*!

Gomez su Bareto stovėjo nejudėdami šalia kelio. Juos, rodos, ištiko stabas, pamačius, kas atjoja į jų pusę. Juodasis raitelis palinko balne ir plačiu mostu sumosavo kardu, pralėkdamas pro Gomez.

Krisas išvydo prieš save begalvį moters kūną, krintantį ant žemės ir trykštantį krauju. Bėgdamas link miško, visas kruvinas Bareto garsiai keikėsi. Ant kalno užjojo daugiau raitelių, rėkiančių „*Godin*! *Godin*!" Vienas jų apsuko žirgą ir įtempė lanką.

Strėlė įsmigo bėgančiam Bareto į kairįjį petį. Plieninis smaigalys išlindo pro kitą pusę, smūgis pargriovė jį ant kelių.

Dėdamas visus į šuns dienas Bareto šiaip ne taip atsistojo ir pagaliau pasiekė mašiną.

Pakėlęs diržą, ištraukė vienos granatos žiedą ir jau ruošėsi mesti, bet kita strėlė pataikė jam tiesiai į krūtinę. Bareto veide pasirodė nuostaba. Jis griuvo, išsikėtodamas ant narvo pagrindo. Stingstančiomis rankomis jis pabandė ištraukti strėlę iš krūtinės, tačiau trečiasis šūvis perskrodė jo gerklę. Granata iškrito iš rankų.

Žvengdami stojosi piestu žirgai, raiteliai suko ratus aplink, šaukdami ir rodydami į mašiną.

Plykstelėjo baltas žaibas.

Vėliau Krisas dažnai matydavo prieš akis tą vaizdą: sulig kiekvienu blyksniu narvas traukiasi, o Bareto sėdi jame nejudėdamas.

Po kelių akimirkų mašina pranyko. Raitelių veiduose pasirodė baimės ženklai. Vadas su juodąja plunksna kažką sušuko kitiems, ir

visa grupelė, sudrožusi botagais per arklių šonus, nušuoliavo į kalno viršūnę pradingdami iš akių.

Juodasis raitelis irgi apsuko žirgą, bet šis užkliuvo už Gomez lavono. Keikdamasis raitelis ėmė sukiotis; arklys stojosi piestu, trypdamas moters kūną. Iš jo tryško kraujas. Priekinės gyvulio kojos nusidažė tamsiai raudona spalva. Galiausiai raitelis jį sutramdė ir, paskutinį kartą nusikeikęs, prisijungė prie kitų.

— *Jėzau.* — Viskas įvyko taip netikėtai, taip įprastai žiauriai...

Ropodamas Krisas atsistojo ant kojų ir išbėgo į kelią.

Gomez kūnas gulėjo purvo baloje neatpažįstamai sutraiškytas. Viena ranka kėpsojo ant žemės. Šalia jos mėtėsi baltas keraminis žymeklis.

Sudaužytas į šipulius.

Krisas pakėlė jį. Prietaiso detalės pabiro jam iš rankų; baltos ir sidabrinės dalelės iškrito ant žemės ir nutiško į purvą. Tą pačią sekundę jis suvokė tikrąją padėtį.

Žuvo abu palydovai.

Dingo viena mašina.

Navigacinis žymeklis, kuris turėtų padėti jiems grįžti į namus, sutrupintas.

Tai reiškia, kad jie įstrigo čia ilgam. Įkalinti šioje vietoje be palydovų, be jokios pagalbos. Ir be jokios galimybės sugrįžti atgal.

Niekada.

36 : 30 : 42

— Žiūrėkite, — pasakė techninis darbuotojas. — Jau atvyksta.

Ant guminių grindų, išlinkusių vandens skydų centre, žybtelėjo silpni šviesos tvykstelėjimai.

Gordonas dirstelėjo į Sterną.

— Po minutės mes jau žinosime, kas atsitiko.

Žybsniai sustiprėjo, ir virš grindų pradėjo ryškėti mašinos kontūrai. Kai aukštis pasiekė dvi pėdas, Gordonas nusikeikė:

— Velniai rautų! Su tuo vyruku vienos bėdos.

Sternas kažką pasakė, bet Gordonas nekreipė dėmesio. Jis išvydo Bareto, atsirėmusį į strypą — be jokių abejonių, negyvą. Narvas padidėjo iki natūralaus dydžio. Jis pamatė pistoletą Bareto rankose ir akimirksniu suprato, kas atsitiko. Nepaisant specialaus Kramer per-

spėjimo, tas kalės vaikas vis tiek pasiėmė su savimi ginklus. Na žinoma, todėl Gomez atsiuntė jį atgal ir...

Ant grindų nuriedėjo nedidelis tamsus daiktas.

— Kas čia? — paklausė Sternas.

— Nežinau. — Gordonas įdėmiai tyrinėjo ekranus. — Panašu į gra...

Nugriaudėjo galingas sprogimas, šluojantis viską aplinkui. Ekranuose žybtelėjo balta spalva. Stebėjimų patalpoje juos pasiekęs garsas buvo keistai iškreiptas ir priminė trukdžių traškėjimą. Perkėlimo aikštelę užtvindė pilkšvi dūmai.

— Šūdas. — Gordonas trenkė kumščiu į prietaisų skydą.

Aikštelėje klykė technikai. Vieno žmogaus veidas nusidažė krauju. Po sekundės jį išvertė iš kojų vandens srovė, ištvinusi iš apsauginio skydo, suskaldytą granatos skeveldrų. Banguojantis vanduo siekė tris pėdas, bet netrukus jis ištekėjo, palikdamas virš grindų šnypščiančius garus.

— Iš baterijų nutekėjo fluoro vandenilio rūgštis, — pranešė Gordonas.

Dengiamos dūmų sienos, aikštelėje lakstė figūros su deguonies kaukėmis, padedančios sužeistiems technikams. Viršutinės sijos subraškėjo ir krisdamos sudaužė likusius sveikus vandens skydus. Kitos sijos trenkėsi į grindis.

Stebėjimų patalpoje kažkas padavė Sternui deguonies kaukę, kitą įteikė Gordonui. Pastarasis iš karto užsitraukė savąją ant veido.

— Mes turime eiti, — tarė jis. — Čia užnuodytas oras.

Sternas spoksojo į ekranus. Pro dūmus jis įžiūrėjo dūžtančias išvartytas mašinas, iš kurių sunkėsi garai ir žalsvos dujos. Viena vis dar stovėjo sveika, bet netrukus ant jos užvirto jungusi sienas sija ir suknežino į šipulius.

— Mašinų nebeliko, — pasakė Sternas. — Ar tai reiškia...

— Taip, — linktelėjo galva Gordonas. — Kurį laiką tavo draugams teks pasikliauti savo pačių jėgomis.

36 : 30 : 00

— Nusiramink, Krisai, — pasakė Marekas.

— Nusiraminti? *Nusiraminti*? — Krisas vos nerėkė. — Pažiūrėk, Andrė, dėl Dievo meilės — jos žymeklis sulaužytas. Mes neturime

žymeklio. Tai reiškia, kad negalime grįžti namo. Tai reiškia, kad mes susimovėme, Andrė. Ir tu nori, kad aš nusiraminčiau?

— Taip, Krisai, — ištarė šis tyliu, bet tvirtu balsu. — Būtent to aš ir noriu. Prašau, nusiramink. Valdykis.

— Kam, po galais, to reikia? Kam? Pažvelk tiesai į akis, Andrė: mus visus čia išžudys. Ir pats tai žinai. Mus visus, po velnių, čia išžudys. Nėra *jokios išeities*.

— Ne, yra.

— Mes juk neturime nė trupinėlio *maisto*, mes nė velnio neturime. Įstrigome šioje... šioje *šiknaskylėje* be nieko, ir... — Jis nutilo ir pažvelgė į Mareką. — Ką tu sakei?

— Sakiau, kad išeitis yra.

— Kokia?

— Tu nemąstai. Ta kita mašina grįžo atgal. Į Niu Meksiką.

— Na ir kas?

— Jie pamatys, kokia jo būklė...

— Mirusiojo būklė, Andrė. Jis *miręs*.

— Svarbiausia, jie supras, kad kažkas negerai. Ir atvyks mūsų pasiimti. Atsiųs kitą mašiną.

— Iš kur žinai?

— Jie tikrai taip padarys. — Marekas ėmė leistis nuo kalno.

— Kur eini?

— Paieškoti Keitės. Turime laikytis vienas kito.

— Aš pasiliksiu čia.

— Kaip nori. Tik nejudėk iš vietos.

— Nesijaudink. Būsiu čia.

Krisas parodė pirštu į žemę.

— Būtent šioje vietoje anksčiau atsirado mašina. Ir būtent čia aš pasiliksiu.

Marekas sparčiu žingsniu leidosi žemyn ir netrukus pradingo už kelio vingio. Krisas liko vienas. Tą pačią sekundę jis susimąstė, ar nevertėtų bėgti paskui Mareką. Galbūt geriau nelikti čia vienam. Reikia laikytis vienam kito — taip sakė Marekas.

Jis žengė kelis žingsnius, paskui sustojo. Ne, pamanė Krisas. Jis žadėjo pasilikti šioje vietoje. Stabtelėjęs pasistengė atgauti kvapą.

Pažvelgė žemyn ir pamatė trypčiojąs ant Gomez rankos. Staigiai atšokęs, pasitraukė kelis jardus į šalį, kad nematytų lavono. Kvėpavimas grįžo į normalias vėžes. Jis vėl galėjo blaiviai mąstyti. Marekas buvo teisus. Jie atsiųs kitą mašiną. Tikriausiai visai netrukus. Ar ji

nusileis čia? Ar paprastai atvykstama į šias vietas? Galbūt kur nors kitur, apylinkėse?

Kaip ten bebūtų, Krisas neabejojo privaląs pasilikti ten, kur dabar stovi.

Jis pažvelgė į kelią, kuriuo nuėjo Marekas. Kur dabar Keitė? Turbūt kažkur toliau. Už poros šimtų jardų.

Jėzau, kaip norisi namo.

Staiga dešinėje pasigirdo šakų traškėjimas.

Kažkas artėjo link jo.

Krisas įsitempė, nes ginklo prie savęs neturėjo. Paskui prisiminė krepšelį, pririštą prie diržo ir paslėptą po drabužiais. Ten juk guli dujų kapsulės. Vis geriau nei nieko. Nevikriais judesiais pakėlė švarką, ieškodamas kap...

— *Sss.*

Jis atsisuko. Iš miško tankmės išniro tas pats berniukas. Ant jo lygaus veido nesimatė nė vieno barzdos plaukelio. Jam ne daugiau nei dvylika metų, nusprendė Krisas. Vaikas sušnibždėjo:

— *Arkith. Thou. Earwashman.*

Nieko nesuprasdamas, Krisas susiraukė, bet po akimirkos ausyse suskambo plonas balselis: „Ei. Tu. Airi". Pradėjo dirbti vertimo aparačiukas, suvokė jis.

— Ką?

— *Coumen hastealu.* — Ausyse išgirdo „Ateik greičiau".

Skubindamas jį, berniukas nervingai pamojavo ranka.

— Ateik. Seras Gajus netrukus supras, kad pametė pėdsakus. Grįš atgal ieškoti jų.

— Bet...

— Čia pasilikti negali. Jis užmuš tave. Ateik.

— Bet... — Nevilties kupinu gestu Krisas mostelėjo į tą pusę, kur nuėjo Marekas.

— Tarnas tave suras. Ateik.

Jis išgirdo kanopų dundėjimą, kuris sparčiai garsėjo.

— Ar tu kvailas? — išpūtė akis vaikas. — Ateik.

Dundėjimas artėjo.

Krisas sustingo vietoje, neapsispręsdamas, ką daryti.

Berniukas prarado kantrybę. Niekinamai papurtęs galvą jis puolė į mišką ir tuojau pat pradingo tankiame atžalyne.

Krisas vėl liko vienas. Jis dirstelėjo į kelią, bet Mareko nesimatė. Pažvelgė į kitą pusę, iš kurios sklido artėjančių žirgų garsas. Jo širdis ėmė beprotiškai daužytis.

Reikia apsispręsti. Dabar.

— Aš ateinu, — suriko jis berniukui.

Apsisuko ir puolė į girios tankmę.

•

Keitė sėdėjo ant nuvirtusio medžio, ranka atsargiai liesdama galvą ir pakrypusį peruką. Ant pirštų galiukų pasiliko kraujo pėdsakų.

— Ar susižeidei? — paklausė prie jos priėjęs Marekas.

— Nemanau.

— Leisk, pažiūrėsiu.

Pakėlęs peruką, Marekas išvydo ant pakaušio sukepusį kraują ir trijų colių ilgio pjūvį. Žaizda jau nebekraujavo. Raudonas skystis ėmė džiūti ant peruko tinklelio. Galbūt reikėtų ją susiūti, pamanė Marekas. Nieko, apsieis ir be siūlių.

— Išgyvensi. — Jis vėl uždėjo peruką ant galvos.

— Kas ten atsitiko? — paklausė ji.

— Abu palydovai žuvo. Likome tik mes. Krisas šiek tiek supanikavo.

— Krisas supanikavo. — Ji linktelėjo galva, tarytum to ir būtų laukusi. — Geriau jau eime pas jį.

Jiems beeinant keliu, Keitė paklausė:

— O kaip dėl žymeklių?

— Tas vyrukas su savuoju išskrido atgal. Gomez kūną sutrypė arkliai, ir jos žymeklis sulūžo.

— O dar vienas?

— Koks?

— Ji turėjo dar vieną.

— Iš kur žinai?

— Ji pati sakė. Atsimeni? Grįžusi iš žvalgybos ar iš kažkur kitur, ji kalbėjo, kad viskas gerai. Liepė mums negaišti ir susiruošti kelionei. Ir dar pasakė: „Einu, sudeginsiu atliekamą žymeklį" ar panašiai.

Marekas suraukė antakius.

— Turėtų būti dar vienas, — tarė Keitė.

— Ką gi, Krisas apsidžiaugs išgirdęs tai.

Jie suko paskutinį kelio vingį. Staiga sustojo lyg ištikti stabo. Kriso niekur nebuvo.

•

Braudamasis pro atžalyną, nekreipdamas dėmesio į kojas draskančius gervuogienojus, kurie kibo prie kelnių, Krisas pagaliau išvydo vaikiš-

čią, bėgantį penkiasdešimt jardų į priekį. Tačiau berniukui jo nereikėjo. Jis nesustodamas skuodė į kaimo pusę. Krisas stengėsi neatsilikti ir bėgo iš paskos.

Už nugaros, ant tako trypčiojo ir prunkštė žirgai, šūkavo vyrai. Jis išgirdo riksmą „Miškuose!" ir atsakymą keiksmažodžio pavidalu. Ten, kur takelis baigėsi, žemę dengė tanki augmenija. Krisui teko ropoti per nuvirtusius medžius, pūvančius jų kamienus, lūžusias blauzdos storio šakas ir apžėlusius gervuogėmis plotus. Ar čia arkliai prajos? Ar raiteliai nusileis ant žemės? O gal ne? Ar jie vysis?

Velnias, jie tikrai vysis.

Krisas nesiliovė bėgęs. Dabar jis atsidūrė pelkėje. Jis spraudėsi pro augalus, išsikerojusius iki juosmens ir dvokiančius tarytum šeškai, slydinėjo po purvyną, gilėjantį sulig kiekvienu žingsniu. Krisas klausėsi savo paties dvėsavimo ir šliurpsinčių kojų.

Už nugaros nieko nesigirdėjo.

Netrukus žemė tapo sausesnė, ir jis galėjo bėgti greičiau. Dabar Krisą ir berniuką, kuris tebeskuodė kaip pametęs galvą, skyrė tik dešimt žingsnių. Krisas net šniokštė bandydamas jį pavyti, tačiau to padaryti nepajėgė.

Jis bėgo toliau. Kairėje ausyje kažkas trakštelėjo:

— Krisai?

Kalbėjo Marekas.

— Krisai, kur tu?

Kaip atsakyti? Ar čia yra mikrofonas? Paskui prisiminė girdėjęs iš jų kažką apie kaulų laidumą ir garsiai pasakė:

— Aš... aš... bėgu.

— Girdžiu. Kur tu bėgi?

— Berniukas... Į kaimą...

— Bėgi į kaimą?

— Nežinau. Atrodo.

— Tau atrodo? Krisai, kur tu esi?

Netikėtai už nugaros Krisas išgirdo trenksmą, vyrų šūkavimus ir arklių žvengimą.

Krisą vijosi raiteliai. O jis paliko tokius aiškius pėdsakus — išlaužytas šakas ir kojų įspaudus purve. Jį susekti bus labai lengva.

Šūdas.

Krisas pradėjo bėgti dar greičiau — kiek tik leido jėgos. Staiga jis suprato, kad berniukas dingo iš akių.

Jis sustojo gaudydamas orą ir apsisuko aplink. Žiūrėjo...

Dingo.

Berniukas išnyko.

Krisas liko vienas miške.

O raiteliai artėjo link jo.

•

Stovėdami purviname kelyje ir žvelgdami iš viršaus į vienuolyną, Marekas su Keite klausėsi savo ausinukų, kuriuose tvyrojo tyla. Keitė paplekšnojo per ausį, norėdama geriau girdėti.

— Jokio garso.

— Galbūt jo dabar neįmanoma pasiekti, — gūžtelėjo pečiais Marekas.

— Kodėl jis bėga į kaimą? Rodos, jis seka tą berniuką. Kodėl jis taip daro?

Marekas dirstelėjo į vienuolyną. Iki jo ne daugiau kaip dešimt minučių kelio.

— Profesorius tikriausiai ten, apačioje. Mes galėtume paimti jį ir grįžti namo. — Jis susierzinęs spyrė į kelmą. — Tai būtų buvęs visiškai lengvas darbas.

— Jau nebe, — atsakė Keitė.

Aštrus traškesys ausinukuose privertė juos krūptelėti. Jie vėl išgirdo sunkiai šniokščiantį Krisą.

— Čia tu, Krisai? — prabilo Marekas.

— Negaliu... negaliu dabar kalbėtis.

Jis šnabždėjo ir atrodė persigandęs.

•

— Ne, ne, *ne*! — sušvokštė berniukas, iškišęs galvą pro milžiniško medžio šakas. Jis, švilptelėjo, pasigailėjęs Kriso, kuris sukinėjosi ant žemės lyg vilkelis su panika veide. Vaikas pamojavo jam ranka.

Krisas pradėjo keberiotis medžiu, bandydamas prisitraukti iki žemiausių šakų. Apžergęs kojomis kamieną, jis stengėsi pasikelti į viršų. Tačiau berniukui toks lipimo būdas akivaizdžiai nepatiko.

— Ne! Ne! Rankomis! Naudokis tik rankomis! — sušnibždėjo jis susierzinęs. — Tu *iš tiesų* kvailas — žiūrėk, kokias žymes tavo pėdos paliko ant kamieno.

Kabėdamas ant šakos Krisas pažvelgė žemyn. Vaikas buvo teisus. Ant žievės labai aiškiai driekėsi purvo šliūžės.

— Prisiekiu nukryžiuotuoju, mums galas, — sušuko berniukas virš Kriso galvos ir švelniai nušoko ant žemės.

— Ką tu darai? — nustebo Krisas.

Tačiau berniukas nulėkė šalin, šokinėdamas per gervuoges ir dairydamasis tai į vieną, tai į kitą medį. Nusiritęs ant žemės, Krisas nusekė paskui jį.

Vaikas nervingai murmėjo sau po nosimi ir tyrinėjo aplinką. Rodos, jis ieškojo didelio medžio su žemomis šakomis, bet nė vienas netiko. Kanopų dundėjimas garsėjo.

Paklaidžiojęs šimtą jardų, jie atsidūrė gumbuotų žemaūgių krūmokšnių plote. Čia buvo daugiau erdvės ir labiau švietė saulė, nes dešinėje augo ne tiek jau daug medžių. Krisas pamatė, kad jie bėga link skardžio, kurio apačioje stūksojo miestas ir vingiavo upė. Berniukas atšoko nuo skaisčių saulės spindulių ir puolė į tankmę. Visai netikėtai jis rado tinkamą medį. Pamojęs Krisui prieiti arčiau pasakė:

— Lipk pirmas. Tik be kojų.

Priklaupęs vaikas sunėrė pirštus ir įsitempė. Krisui pasirodė, kad jaunuolis pernelyg smulkus ir jo svorio nepakels, bet šis tik nekantriai linktelėjo galva. Krisas uždėjo koją ant jo rankų ir, ištiesęs savąsias, sučiupo žemiausią šaką. Su berniuko pagalba jis prisitraukė, stenėdamas šiaip taip užsiropštė ant šakos ir liko ant jos gulėti dvilinkas. Pažvelgė žemyn į savo palydovą, kuris sušvokštė:

— Judinkis.

Krisas vargais negalais atsiklaupė, paskui atsistojo. Kitos šakos buvo arti, todėl jis lipo aukštyn nesustodamas.

Žemiau į orą šoktelėjęs vaikiščias sugriebė šaką ir lengvai prisitraukė. Nors ir liesas, jis buvo stebėtinai stiprus ir užtikrintai kopė į viršų. Dabar net dvidešimt pėdų skyrė Krisą nuo žemės. Degančiomis rankomis ir vos atgaunantis kvapą, jis nė nemanė sustoti ir kabinosi į vieną šaką po kitos.

Berniukas sugriebė jam už blauzdos, ir Krisas sustingo. Lėtai ir atsargiai atsisukęs, jis išvydo po savimi suakmenėjusį vaiką, paskui išgirdo arklių prunkštimą ir suprato, kad garsas sklinda iš visai arti.

Labai arti.

•   •

Apačioje tyliai ir lėtai pirmyn judėjo šeši raiteliai. Jie vis dar buvo šiek tiek tolėliau ir tik retkarčiais suboluodavo pro lapijoje žiojėjančias spragas. Sušnarpštus žirgui raitelis pasilenkė ir švelniai patapšnojo jam per sprandą kad nutiltų.

Vyrai žinojo, kad jų aukos netoli. Persikreipę savo balnuose jie tyrinėjo žemę, žvalgėsi tai į vieną, tai į kitą pusę. Laimei arkliai risnojo pro žemaūgius krūmokšnius, kuriuose dingo visi pėdsakai.

Bendraudami rankų gestais jie išsiskyrė. Dabar jie jojo tiesiai abipus medžio. Krisas sulaikė kvapą. *Jei tik jie pakels galvas...*

Bet jie nepakėlė.

Vyrai judėjo tolyn, giliau į mišką. Galiausiai vienas iš jų prabilo. Tas pats raitelis, ant kurio šalmo puikavosi juoda plunksna. Tas pats, kuris nukirto Gomez galvą. Jo antveidis buvo pakeltas.

— Užteks. Jie paspruko.

— Kaip? Nušoko nuo uolos?

Juodasis riteris papurtė galvą.

— Vaikiščias ne toks jau kvailas.

Krisas matė tamsius jo veido bruožus ir juodas akis.

— Jis tik vaikas, milorde.

— Nuo skardžio jis galėjo nukristi tik atsitiktinai. Ne kitaip. Bet, man rodos, mes nuklydome ne ten. Grįžkime tuo pačiu keliu.

— Taip, milorde.

Apsisukę raiteliai nujojo atgalios. Jie vėl aplenkė medį ir, plačiai pasklidę, patraukė į saulės apšviestą plotą.

— Galbūt rasime jų pėdsakus esant geresnei šviesai.

Krisas su palengvėjimu atsiduso.

Berniukas patapšnojo jam per koją lyg sakydamas — šauniai išsisukome. Jie palaukė, kol raiteliai nutolo bent šimtą jardų ir beveik dingo iš akiračio. Vaikas tyliai nusliuogė nuo medžio. Krisas padarė stengdamasis iš visų galių tą patį.

Atsistojęs ant žemės, Krisas pamatė nutolstančius raitelius, kurie kaip tik artėjo prie išpurvinto medžio, Juodasis riteris prajojo pro šalį nieko nepastebėjęs. Tada kitas...

Čiupęs Krisą už rankos, berniukas nusitempė jį į atžalyną.

Pasigirdo šūksmas:

— Sere Gajau! Pažiūrėkite čia! Medis! Jie medyje!

Vienas iš riterių pastebėjo pėdsakus.

Šūdas.

Raiteliai persikreipė balnuose, žvelgdami aukštyn. Nepasitikėdamas, juodasis vadas grįžo atgal.

— A? Parodyk.

— Čia jų nematau, milorde.

Riteriai dairėsi į visas puses.

Ir vienas išvydo juos.

— Ten!

Raiteliai puolė į priekį.

Berniukas pradėjo bėgti iš visų jėgų.

— Šventasis Dieve, dabar mes tikrai pražuvome, — išstenėjo jis, dirstelėjęs per petį. — Plaukti moki?

— Plaukti? — nustebo Krisas.

Aišku, kad moka. Bet šiuo metu jis galvoja ne apie tai. Jie lėkė kiek kojos neša link proskynos.

Link uolos.

Jie leidosi nuokalne; iš pradžių nedidele nuožulnuma, toliau — stačiu šlaitu. Augmenija praretėjo: šen bei ten matėsi geltonai balti klintinio akmens plotai.

Juodasis riteris užstaugė, bet Krisas nesuprato, ką.

Jie pasiekė skardžio kraštą, ir berniukas nedvejodamas šoko į atsivėrusią erdvę.

Krisas stabtelėjo nenorėdamas sekti paskui. Dirstelėjęs atgal, išvydo puolančius riterius su pakeltais į viršų kardais.

Nėra iš ko rinktis.

Apsisukęs Krisas nubėgo prie uolos krašto.

Marekas krūptelėjo išgirdęs ausinėse Kriso riksmą, kuris po trenksmo netikėtai nutrūko.

Smūgis.

Jis stovėjo su Keite įtempę ausis ir laukdami.

Daugiau nieko neišgirdo. Net trikdžių traškėjimo.

Visiškai nieko.

— Jis mirė? — paklausė Keitė.

Marekas nieko neatsakė. Jis sparčiai nužingsniavo prie Gomez lavono, pasilenkė ir pradėjo kapstytis po purvą.

— Nagi, — tarė jis. — Padėk man surasti tą žymeklį.

Kelias minutes jie įtemptai ieškojo. Marekas sugriebė papilkėjusią ir sustingusią Gomez ranką, pakėlė ją jausdamas šaltą odą ir pervertė visą kūną. Šis tėškėsi atgal į purvą.

Būtent tada jis pamatė ant Gomez riešo supintą iš žiedelių apyrankę. Anksčiau jos nepastebėjo arba bent jau manė ją esant šio laikotarpio aprangos dalimi. Tačiau ji visiškai netiko keturioliktajam amžiui. Netgi paprasta valstietė čia dėvi metalines, išskobtas iš akmens arba blogiausiu atveju — medines apyrankes, jei apskritai ką nors dėvi. Šis daikčiukas labiau priminė hipių laikų papuošalą.

Marekas atsargiai ją palietė ir nustebo supratęs, kad ji kieta lyg būtų pagaminta iš kartono. Jis patraukė už riešo ieškodamas skląstelio, užspaudžiančio žiedus, ir staiga pastebėjo paslėptą už apyrankės mažą elektroninį chronometrą, primenantį paprasčiausią rankinį laikrodį.

Chronometras rodė skaičius: 36 : 10 : 27.

Ir jie tiksėjo atgaline tvarka.

Jis iš karto suprato, kas tai — jiems skirtas laikas iki mašinoje išsieikvos baterija. Iš pradžių jie turėjo trisdešimt septynias valandas. Dabar jau prarado penkiasdešimt minučių.

Reikėtų jį pasilaikyti, pagalvojo Marekas. Nuėmė apyrankę nuo riešo ir užsirišo ant savojo, užšaudamas mažutį skląstelį.

— Radome chronometrą, — tarė Keitė, — bet ne žymeklį.

Jie kapstėsi po purvą dar penketą minučių. Galiausiai, nors ir labai nenoriai, Marekui teko pripažinti karčią tiesą.

Žymeklio nebuvo. O be jo mašina niekur negrįš.

Krisas teisus: jie pakliuvo į spąstus.

36 : 28 : 04

Stebėjimų patalpoje nuolat aidėjo pavojaus signalas. Abu technikai pakilo nuo prietaisų skydo ir dingo iš kambario. Sternas pajuto, kaip Gordonas tvirtai sugriebė jį už rankos.

— Mes privalome išeiti, — pasakė jis. — Oras užterštas fluoro vandenilio rūgštimi. Perkėlimo aikštelėje pasklido nuodai, ir garai netrukus pasieks mus. — Jis išvedė Sterną iš patalpos.

Sternas atsigręžė į ekranus, kuriuose matėsi netvarkingai ant žemės sukritusios ir dūmuose skendinčios sijos.

— O jeigu jie grįš, kai čia nieko nebus?

— Nesijaudink, — atsakė Gordonas. — Tai neįmanoma. Sensoriams reikia šešių metrų erdvės iš visų pusių, tai yra, po du metrus iš kiekvienos. Tiek nėra. Todėl sensoriai neleis mašinai sugrįžti. Kol visko nesutvarkysime.

— Kiek tai užtruks?

— Iš pradžių turėsime urve pakeisti orą.

Gordonas nusivedė Sterną ilguoju koridoriumi link lifto. Aplinkui lakstė daugybė žmonių. Tunelyje aidėjo jų balsai.

— Pakeisti urve orą? Labai daug darbo. Kiek tai užtruks?

— Teoriškai — devynias valandas, — atsakė Gordonas.

— Teoriškai?

— Anksčiau niekad to nedarėme. Bet, aišku, esame pasirengę šiai problemai. Tuoj pat įsijungs didieji ventiliatoriai.

Po poros sekundžių visą tunelį užtvindė griaudėjimas. Sternas pajuto vėjo gūsį, prispaudusį drabužius prie kūno.

— Kas bus po to, kai perfiltruosite orą?

— Atstatysime perkėlimo aikštelę ir lauksime jų sugrįžtant, — pasakė Gordonas. — Viskas vyks pagal numatytą planą.

— O jeigu jūs būsite nepasiruošę, kai jie sumanys grįžti?

— Tai — ne problema, Deividai. Mašina atsisakys veikti, ir tiek. Nukels juos ten pat, kur ir anksčiau. Bent jau tą kartą.

— Vadinasi, jie užstrigo, — tarė Sternas.

— Šiuo metu — taip. Jie užstrigo, — sutiko Gordonas. — Ir mes niekuo negalime jiems padėti.

36 : 13 : 17

Pribėgęs prie uolos krašto Krisas Hjuzas metėsi į atvirą erdvę, rėkdamas ir mojuodamas rankomis bei kojomis lyg spragilais. Po savimi, dviem šimtais pėdų žemiau, jis išvydo Dordonę, vinguriuojančių žaliame slėnyje. Per aukštai, ir upė per sekli. Be jokių abejonių, jis užsimuš.

Krisas pastebėjo, kad skardis nėra visai statmenas — už dvidešimties pėdų iš jo kyšojo žemės lopinėlis — stati, kampuota uola, negausiai apžėlusi žemaūgiais medžiais ir krūmais.

Jis trenkėsi šonu į žemę, prarado žadą nuo smūgio ir tuojau pat pradėjo ridentis link krašto. Bandydamas sustoti, desperatiškai griebėsi žolių kuokštų, tačiau šie lengvai išsiraudavo. Riedėdamas žemyn, pamatė ištiestą berniuko ranką, tačiau nesugebėjo jos sugriebti. Pasaulis nesuvaldomai sukosi aplinkui. Vaikas su siaubo išraiška veide pasiliko jam už nugaros. Krisas suprato, kad nukris nuo krašto tiesiai į bedugnę...

Jis trenkėsi į medį ir pajuto pilve aštrų skausmą, kuris nuvilnijo per visą kūną. Kurį laiką net nesuvokė, kur esąs: jautė tik viską užgožiantį skausmą. Pasaulis mirguliavo žalsvai baltom spalvom. Jis lėtai ėmė atsigauti.

Medis sustabdė jo kritimą, bet dabar Krisas negalėjo atgauti žado. Skausmas raižė kūną lyg peilis. Akyse praplaukė žvaigždutės, ku-

rios netrukus išnyko, ir galiausiai jis pamatė savo kojas, nukarusias nuo uolos krašto.

Ir slenkančias.

Slenkančias žemyn.

Plona pušelė lėtai linko nuo jo svorio. Krisas pajuto, kad šliuožia kamienu ir niekaip negali sustoti. Sugriebęs medį rankomis, stipriai suspaudė. Tai padėjo. Daugiau jis nebeslydo. Prisitraukdamas kamienu, palengva kilo ant uolos.

Tada dideliam savo siaubui pastebėjo iš uolienos plyšių išraunamas šaknis — vieną po kitos, išblyškusias nuo saulės. Kamienas netrukus virs — tai tik laiko klausimas.

Jis pajuto trūktelėjimą už apykaklės ir išvydo virš savęs stovintį berniuką, kuris užvilko jį ir pastatė ant kojų. Vaikas atrodė susierzinęs.

— Nagi, ateik, *tuojau pat*!

— Jėzau, — išstenėjo Krisas ir išsitiesė ant uolos, gaudydamas kvapą. — Leisk minutėlę...

Pro ausį lyg kulka prazvimbė strėlė. Jam į veidą padvelkė vėjelis. Krisą pribloškė jėga, su kuria ji buvo paleista. Įkvėptas baimės nuropojo šalin, sulinkęs atsistojo ir puolė slapstytis nuo vieno medžio prie kito. Netoliese prašvilpė dar viena strėlė.

Iš viršaus į juos žiūrėjo raitelis.

— Kvailys! Idiotas! — užriko juodasis riteris ir smogė šauliui, išmušdamas iš rankų lanką. Daugiau strėlių nebuvo.

Berniukas nusitempė Krisą už rankos. Šis nežinojo, kur veda takas, bet vaikas, rodos, kažką sumąstė. Viršuje raiteliai apsisuko ir patraukė atgal į mišką.

Kelias baigėsi ties siaura, ne daugiau kaip vienos pėdos pločio, briauna, kuri vingiavo aplink uolą. Po ja aiškiai matėsi upės ruoželis. Krisas įsižiūrėjo į vandens juostą, tačiau berniukas stvėrė jam už smakro ir staigiu truktelėjimu pakėlė galvą.

— Nežiūrėk žemyn. Eime.

Vaikas prigludo prie uolos, laikydamasis už akmeninės sienos, ir atsargiai pajudėjo briauna. Krisas sekė jo pavyzdžiu vis dar sunkiai alsuodamas. Jis žinojo: jei tik sudvejos, sąmonę užvaldys panika. Vėjas plaikstė drabužius ir vis taikėsi nutempti žemyn. Jis prispaudė skruostą prie šilto akmens ir iki mėlynumo įtempė pirštus kovodamas su užplūstančia siaubo banga.

Jis matė, kaip berniukas pradingo už kampo. Krisas sekė iš paskos. Kampas buvo status, o akmenys toje vietoje iškritę ir palikę žiojėjantį plyšį. Krisas atsargiai peržengė jį ir su palengvėjimu atsiduso.

Šioje uolos pusėje jis išvydo ilgą medžiais apaugusį žalią šlaitą, kuris tęsėsi iki pat upės. Berniukas mojavo jam, ir Krisas nuskubėjo į priekį.

— Nuo čia eiti bus lengviau. — Vaikas ėmė leistis žemyn. Krisas nusekė iš paskos ir iš karto suprato, kad žingsniuoti šlaitu bus ne pyragai. Po medžiais tvyrojo tamsa, kelias buvo status ir purvinas. Slystelėjęs vaikas nučiuožė taku ir pradingo miške. Krisas bandė laikytis už šakų, bet praradęs pusiausvyrą tėškėsi į klampynę ir nuslydo. Kažkodėl tuo momentu į galvą šovė mintis: *Aš esu Jeilo universiteto absolventas. Aš esu technologijų istorijos specialistas.* Rodos, jis stengėsi išsaugoti savo tapatybę, pamažu blėstančią iš sąmonės. Tai — lyg sapnas, kurį atsibudęs netrukus pamiršti.

Čiuoždamas purvynu Krisas trankėsi į medžius, šakos braižė veidą, tačiau sulėtinti kritimą jis neįstengė.

Atsidusęs Marekas atsistojo. Ant Gomez kūno nesimatė jokio žymeklio. Jis tuo neabejojo. Šalia trypčiojo prikandusi lūpą Keitė.

— Aš *tikra*, ji sakė turinti dar vieną žymeklį. Aš *tikra*.

— Neįsivaizduoju, kur jis gali būti, — tarė Marekas.

Išsiblaškiusi, Keitė pasikrapštė galvą — palietė peruką ir gumbą po juo, pajuto skausmą.

— Tas prakeiktas perukas...

Ji nutilo ir pažvelgė į Mareką.

Staiga ji kelio pakraščiu patraukė link miško.

— Kur ji pradingo? — paklausė Keitė.

— Kas?

— Galva.

Po akimirkos rado ją ir nustebo pamačiusi, kokia ji maža. Galva be kūno neatrodė labai didelė. Keitė stengėsi nežiūrėti į kaklo strampą.

Kovodama su kylančiu šleikštuliu, ji pasilenkė ir apvertė galvą. Į ją žvelgė pilkas veidas ir nieko nematančios akys. Pro išglebusius žandikaulius kyšojo liežuvis. Burnoje dūzgė musės.

Pakėlusi peruką ji iš karto pastebėjo keraminį žymeklį, kuris buvo prilipdytas prie tinklelio. Keitė nuplėšė jį.

— Turiu, — pasakė mergina.

Pavarčiusi jį rankoje Keitė išvydo ant vieno šono mygtuką su maža lempute — tokį trumpą ir siaurą, kad nuspausti jį galėjai tik nykščio nagu.

Na, štai. Pagaliau jį radome, pagalvojo Keitė.

Priėjęs artyn Marekas atidžiai pažvelgė į žymeklį.

— Panašu į jį.

— Vadinasi, galime grįžti namo, — pasakė Keitė, — kada tik užsimanysime.

— Ar tu nori grįžti? — paklausė Marekas.

Ji susimąstė.

— Mes vykome surasti profesorių, — galiausiai tarė ji. — Manau, mes privalome tai padaryti.

Marekas išsišiepė.

Staiga jie išgirdo kanopų dundėjimą ir nėrė į krūmus, spėdami pasislėpti prieš pat pasirodant šešiems raiteliams, kurie nušuoliavo purvinu keliu žemyn link upės.

•

Krisas upės pakraščiu svirduliuodamas ėjo į priekį, iki kelių klimpdamas pelkyne. Prie veido, plaukų ir drabužių lipo purvas, kurio buvo tiek daug, kad galėjai fiziškai jausti jo svorį. Prieš save jis išvydo vandenyje besiteliuškuojantį berniuką.

Prasibrovęs pro likusią klampynės dalį, Krisas nučiuožė į upę. Vanduo buvo ledinis, bet jis nekreipė į tai dėmesio. Panardinęs galvą, ranka perbraukė plaukus ir patrynė veidą bandydamas nusivalyti purvą.

Tuo metu vaikas išlipo į kitą upės krantą ir įsitaisęs ant uolienos atbrailos šildėsi prieš saulę. Jis kažką pasakė Krisui, bet šis neišgirdo. Po akimirkos ausinės išvertė žodžius:

— Tu nenusivelki drabužių maudydamasis?

— Kam? Tu juk nenusivilkai?

Berniukas gūžtelėjo pečiais.

— Gali nusirengti, jei nori.

Perplaukęs upę Krisas išlipo į krantą. Jo drabužiai tebebuvo purvini, ir dabar jis pasijuto sužvarbęs. Nusirengęs iki diržo ir lininių šortų, jis praskalavo savo viršutinius apdarus vandenyje ir ištiesė juos džiūti ant akmens. Jo kūną išmargino nubrozdinimai, randai ir mėlynės. Truputį skaudėjo, bet netrukus odą maloniai sušildė saulės spinduliai, ir jam palengvėjo. Krisas pakėlė į viršų veidą ir užsimerkė. Jis girdėjo laukuose ramiai dainuojančias moteris, paukščių čiulbėjimą, bangelių teškenimąsi į krantą. Akimirkai jis pajuto užplūstant tokią gilią ramybę, kokios nejautė niekada gyvenime.

Gulėdamas ant uolienų Krisas, matyt, nusnaudė kelias minutes, nes jį pažadino berniuko balsas:

— *Howbite thou speakst foolsimple ohcopan, eek invich array thouart. Essay thousooth Earisher?*

Po sekundės ausyje išgirdo plonytį vertėjo balselį:

— Sprendžiant iš to, kaip tu aiškiai kalbi su savo draugu ir kaip apsirengęs. Pasakyk tiesą. Tu airis?

Neskubėdamas ir lėtai viską apmąstydamas Krisas linktelėjo galva. Vaikas turbūt nugirdo jį kalbant kelyje su Mareku ir nusprendė, kad jie airiai. Tegul sau taip mano. Didelės žalos nebus.

— Ei, — atsakė jis.

— *Ei?* — pakartojo vaikiščias. Jis lėtai ištarė skiemenį, iššiepdamas lūpas ir apnuogindamas dantis. — *Ei?* — Tokio žodžio jis, rodos, nežinojo.

Jis nesupranta, ką reiškia „Ei"? — nustebo Krisas. Ką gi, pabandysiu kitaip.

— *Oui?* — tarė jis.

— *Oui... oui...* — Berniukas nesusigaudė, apie ką jis šneka. Paskui nušvito. — *Ouric? Seyngthou ourie?* — Pasigirdo vertimas. — Apdriskęs? Sakai, apdriskęs?

Krisas papurtė galvą.

— Aš sakau „taip". — Šis pokalbis jį sutrikdė.

— Cccaip? — sučepsėjo vaikas.

— Taip, — linktelėjo Krisas.

— Aa... *Earisher.* — Pasigirdo vertimas. — Aa... airis.

— Taip.

— Mes sakome *yeaso. Oriwis, thousay trew.*

Krisas ištarė — *Thousay trew,* — ir ausinės išvertė jo paties žodžius. — Tu sakai tiesą.

Atsakymas berniuką patenkino. Kurį laiką jie tylėjo. Paskui jis nužvelgė Krisą nuo galvos iki kojų ir tarė:

— Vadinasi, tu esi švelnuolis?

Švelnuolis? Krisas gūžtelėjo pečiais. Aišku, kad švelnuolis. Jis tikrai ne karys.

Berniukas supratingai linktelėjo.

— Taip ir maniau. Tavo elgesys viską pasako, net jei drapanos ir neatitinka tavo laipsnio.

Krisas nieko neatsakė. Nelabai suprato, apie ką kalbama.

— Kuo tu vardu? — paklausė berniukas.

— Kristoferis Hjuzas.

— Aa. Kristoferis de Hjuzas,— lėtai ištarė vaikas. Rodos, jis įtemptai mąsto apie jo pavardę, tiktai Krisas nesuprato, kodėl. — Kur yra Hjuzas? Airių žemėje?

— *Thousay trew.*

Stojo dar viena pauzė. Kurį laiką jie šildėsi saulėje.

— Ar tu riteris? — pagaliau paklausė vaikas.

— Ne.

— Tada esi skvairas, — nutarė berniukas. — Bus gerai ir tai. Kiek tau metų? Dvidešimt vieneri?

— Beveik pataikei. Dvidešimt ketveri.

Berniukas net sumirksėjo iš nuostabos. Kuo jam netinka mano amžius? — Pagalvojo Krisas.

— Gerasis skvaire, aš esu be galo dėkingas už jūsų pagalbą gelbstint mane nuo sero Gajaus ir jo kompanijos. — Jis bedė pirštu į kitą upės pusę, iš kur juos stebėjo šeši raiteliai. Jie girdė savo arklius, nenuleisdami akių nuo Kriso ir berniuko.

— Bet aš tavęs negelbėjau, — atsakė Krisas Hjuzas. — Tai tu mane ištraukei už ausų.

— *Ištraukei už ausų?* — Vėl sutrikęs žvilgsnis.

Vaikinas atsiduso. Atrodo, dvidešimtojo amžiaus metaforos netinka šiam laikui. Kaip sunku išreikšti netgi paprasčiausią mintį! Tokios pastangos jį išsekino. Bet Krisas nepasidavė:

— Vis dėlto, ne aš tave išgelbėjau, o tu mane.

— Gerasis skvaire, jūs pernelyg kuklus. — Ankstesnis berniuko familiarumas dingo. — Aš jums skolingas už mano gyvybės išsaugojimą, tad būsiu laimingas galėdamas jums patarnauti pilyje.

— Pilyje? — pakartojo Krisas.

Marekas su Keite atsargiai iškišo galvas iš miško tankmės ir patraukė link vienuolyno. Raitelių, nušuoliavusių keliuku, nebuvo nė ženklo. Aplinkui tvyrojo ramybė. Tiesiai prieš juos driekėsi vienuolyno žemių sklypai, atskirti akmeninėmis sienelėmis. Vieno sklypo kampe stūksojo aukštas šešiakampis akmens luitas, primenantis gotikinės bažnyčios bokšto smaigalį.

— Ar tai *montjoie*? — paklausė Keitė.

— Šaunuolė, — atsakė Marekas. — Teisingai, tai gairė, arba žemės atžyma. Jų čia pilna.

Jie ėjo tarp sklypų link dešimties pėdų aukščio mūrų, juosiančių visą vienuolyną. Valstiečiai laukuose nekreipė į juos dėmesio. Upėje

pasroviui plaukė barža su kroviniais, uždengtais audeklu. Laivagalyje stovintis valtininkas linksmai dainavo.

Šalia vienuolyno spietėsi valstiečių lūšnelės, už kurių jie išvydo duris sienoje. Tokiam dideliam plotui reikėjo mažiausiai keturių įėjimų iš visų pusių. Šis nebuvo pagrindinis, bet Marekas nusprendė iš pradžių apsistoti ties juo.

Slinkdami tarp trobesių, jie išgirdo žirgo prunkštimą ir švelnų, raminantį arklininko balsą. Pakėlęs ranką Marekas sustabdė Keitę.

— Kas yra? — Sušnabždėjo ji.

Marekas dūrė pirštu į priekį. Už dvidešimties jardų, paslėpti už vienos lūšnelės nuo pašalinių akių, mindžikavo penki arkliai — prabangiai išpuošti, raudonu aksomu ir sidabrinėmis gijomis apmuštais balnais. Gyvulių šonais leidosi purpurinio audinio juostos.

— Tai — ne darbiniai arkliai, — tarstelėjo Marekas ir apsižvalgė. Bet raitelių niekur nesimatė.

— Ką darysime? — paklausė Keitė.

Krisas Hjuzas sekė paskui berniuką, einantį link Kastelgardo kaimo, kai jo ausinės netikėtai sutraškėjo, ir jis išgirdo Keitės balsą:

— Ką darysime?

— Tiksliai nežinau, — atsakė Marekas.

Krisas įsiterpė į jų pokalbį.

— Ar jau radote profesorių?

Berniukas atsigręžė į jį.

— Ar man sakote, skvaire?

— Ne, vaike, kalbuosi su savimi.

— *Kalbosi savim*? — Pakartojo berniukas purtydamas galvą. — Jus sunku suprasti.

Ausyje pasigirdo Mareko balsas:

— Krisai? Kur, po velnių, tu esi?

— Einame į pilį, — išdainavo Krisas, — tokią žavią dieną. — Jis pažvelgė į dangų, apsimesdamas, kad iš tiesų šneka su savimi.

— Kodėl ten eini? — paklausė Marekas. — Ar vaikas vis dar su tavimi?

— Taip, labai žavią.

Berniukas vėl atsisuko su nerimo išraiška veide.

— Kalbate su niekuo? Ar viskas tvarkoje su jūsų galva?

— Taip, — atsakė Krisas, — viskas tvarkoje. Tik norėčiau, kad pilyje prie mūsų prisijungtų mano bendražygiai.

— Kodėl? — nustebo Marekas.

— Neabejoju, kad po kurio laiko jie prisijungs, — tarė berniukas. — Papasakokite man apie juos. Ar jie irgi airiai? Švelnuoliai kaip jūs ar tik tarnai?

— Kodėl sakei jam, kad esi švelnuolis? — Paklausė Marekas.

— Šis žodis geriausiai mane apibūdina.

— Krisai, švelnuoliais čia vadinama diduomenė. Ponai ir ponios. Tai reiškia kilmingą prigimtį. Pritrauksi į save dėmesį ir sulauksi trikdančių klausimų, į kuriuos nesugebėsi atsakyti.

— Vaje, — pasakė Krisas.

— Esu tikras, tai geriausiai jus apibūdina, — tarė berniukas. — Jūsų *copains* irgi švelnuoliai?

— Tu sakai tiesą, — linktelėjo Krisas. — Mano bendražygiai irgi švelnuoliai.

— Krisai, velniai tave rautų! — riktelėjo ausyje Marekas. — Nešnekėk to, apie ką neturi žalio supratimo. Jei toliau taip elgsies, prisivirsi košės.

•

Krisas pasiūlė stovinčiam prie valstiečių trobelės Marekui:

— Surask profesorių, gerai?

Berniukas kažko klausė jo, bet tolesnį pokalbį nutraukė trikdžiai.

Marekas apsisuko ir pažvelgė į Kastelgardą kitoje upės pusėje. Jis pastebėjo Krisą ir priekyje žengiantį berniuką.

— Krisai, — tarė jis. — Aš matau tave. Grįžk atgal ir prisijunk prie mūsų. Turime laikytis vienas kito.

— Neįmanoma.

— Kodėl? — Marekas susierzino.

Tiesiogiai į šį klausimą Krisas neatsakė:

— O kas tokie, gerasis sere, yra tie raiteliai kitame krante?

Metęs žvilgsnį į kitą pusę, Marekas išvydo balnuose sėdinčius vyrus, kurie leido žirgams gerti vandenį ir nenuleido akių nuo savo aukų.

— Tai seras Gajus de Maležanas, vadinamas „Gajumi Juodąja Galva". Jis pasisamdęs tarnauti lordui Oliveriui. Seras Gajus — pagarsėjęs žmogžudystėmis ir piktadarybėmis riteris.

Ausyje pasigirdo Keitės balsas:

— Jis negali sugrįžti dėl tų riterių.

— Tu sakai tiesą, — tarė Krisas.

Marekas papurtė galvą.

— Visų pirma, jam nereikėjo mūsų palikti.

Už nugaros sugirgždėjusios durys privertė Mareką atsigręžti. Jis pamatė pažįstamą profesoriaus Džonstono figūrą, kuri išniro iš vienuolyno mūrų šešėlio į saulę. Profesorius buvo vienas.

35 : 31 : 11

Edvardas Džonstonas vilkėjo tamsiai mėlyną dubletą ir mūvėjo juodas kelnes; drabužiai buvo paprasti, neišsiuvinėti ir be papuošimų, suteikiantys jam konservatyvaus mokslininko išvaizdą. Jis iš tiesų galėjo apsimesti keliaujančiu raštininku iš Londono. Tikriausiai ir Džofris Čoseris, kitas to laiko raštininkas, savo kelionėse rengėsi tokiais drabužiais.

Profesorius nerūpestingai žengė į ryto šviesą, bet staiga susvyravo. Jie nuskubėjo prie Džonstono ir pamatė, kad jis sunkiai kvėpuoja. Pirmieji jo žodžiai buvo:

— Ar turite žymeklį?

— Taip, — atsakė Marekas.

— Jūs tik dviese?

— Ne. Su mumis dar Krisas. Bet jo čia nėra.

Susierzinęs Džonstonas papurtė galvą.

— Gerai. Veikti reikia greitai. Oliveris Kastelgarde... — Jis mostelėjo ranką į miestą kitoje upės pusėje — ... bet nori persikraustyti į La Roką prieš atvykstant Arno. Jis labiausiai baiminasi dėl slapto kelio į La Roką. Visi aplinkui iš proto kraustosi ieškodami to tunelio, nes jo reikia abiems — ir Oliveriui, ir Arno. Čionykščiai laiko mane išminčiumi. Abatas paprašė patyrinėti senus metraščius, ir aš radau...

Prasivėrė durys, ir į lauką išbėgo kareiviai pilkos ir kaštoninės spalvos apsiaustais. Jie smogė Marekui ir Keitei, kurie griuvo ant žemės. Mergina vos nepametė peruko. Tačiau su profesoriumi elgėsi pagarbiai ir jo nelietė, bet apsupo iš abiejų pusių lyg eskortas. Atsistojęs ant kojų ir purtydamas dulkes Marekas suprato, kad jiems įsakė nesužeisti profesoriaus.

Netardamas nė žodžio Marekas stebėjo, kaip Džonstonas ir kareiviai užlipo ant žirgų ir nujojo keliu.

— Ką darysime? — sušnibždėjo Keitė.

Profesorius patapšnojo sau per galvą ir išdainavo tarytum giedodamas maldą:

— Sekite paskui mane. Pasistengsiu surinkti visus į vieną vietą. Raskite Krisą.

Kartu su berniuku Krisas atsidūrė prie įėjimo į Kastelgardą: dvigubus medinius vartus, sutvirtintus sunkiais geležiniais strypais. Vartai buvo atviri, juos saugojo kareivis pilkos ir purpurinės spalvos apsiaustu. Sargybinis paklausė jų:

— Statysite palapinę? Tiesite ant žemės audinį? Penki soliai, jei norite prekiauti turguje turnyro dieną.

— *Non sumus mercatores,* — tarė vaikas. — Mes ne pirkliai.

Krisas išgirdo sargybinio atsakąُ:

— *Anthaubeest, ye schule payen. Quinquesols maintenant, aut decem postea.* — Kurį laiką vertėjas tylėjo, bet Krisas suprato, kad sargybinis kalba keistu anglų, prancūzų ir lotynų kalbų mišiniu.

Paskui ausyje nuskambėjo balselis:

— Jei jau esate čia, privalote mokėti. Penki soliai dabar arba dešimt vėliau.

Berniukas papurtė galvą.

— Ar matai kur nors prekes?

— *Herkle, non.* — Ausinukas išvertė: — Prisiekiu Herakliu, ne.

— Štai tau ir atsakymas.

Nepaisant jauno amžiaus, berniukas šnekėjo dygiai lyg būtų pripratęs įsakinėti. Sargybinis tik gūžtelėjo pečiais ir nusisuko. Jie abu praėjo pro vartus ir pateko į kaimą.

Čia pat, už sienų, matėsi keli ūkiai ir aptverti žemės sklypai. Aplinkui tvyrojo kiaulių smarvė. Jie ėjo pro šiaudiniais stogais dengtas trobas ir tvartus, pilnus kriuksinčių paršelių, paskui lipo laiptais iki akmenimis grįstos vingiuotos gatvės, iš kurios abiejų pusių dunksojo akmeniniai pastatai. Dabar jie atsidūrė pačiame mieste.

Gatvelė buvo siaura, ir joje knibždėte knibždėjo žmonių. Namai trijų aukštų, su atsikišusiais viršutiniais, užtikrinančiais pavėsį. Pirmuosiuose aukštuose įsikūrė mažos parduotuvėlės: kalvio, staliaus, taip pat darančio statines, siuvėjo ir mėsininko. Pastarasis, užsirišęs dėmėtą klijuotės prijuostę, skerdė lauke kvykiantį paršą. Jie apėjo kraujo klanus ir ant grindinio išdribusius vidurius.

Gatvelė ūžė nuo žmonių šurmulio, o nuo sklindančio kvapo Krisui susisuko galva. Neilgai trukus jie pateko į akmenimis išgrįstą aikštę su dengtomis prekyvietėmis. Krisas prisiminė kasinėjimus. Tada čia buvo paprastas laukas. Jis stabtelėjo ir apsižvalgė, bandydamas palyginti savo žinias su tuo, ką dabar matė.

Aikštę kirto ir prie berniuko atbėgo gražiai apsirengusi jauna mergaitė, laikanti krepšį su daržovėmis, kuri susirūpinusiu balsu ištarė:

— Brangusis *sere*, jūsų dingimas smarkiai supykdė serą Danielį.

Berniukas sudirgo, pamatęs ją, ir irzliu balsu atšovė:

— Tad pasakykite mano dėdei, kad netrukus pas jį apsilankysiu.

— Jis nepaprastai apsidžiaugs išgirdęs tai, — tarė ji ir nuskubėjo link siauro praėjimo.

Berniukas nulydėjo Krisą kita kryptimi. Apie įvykusį pokalbį jis neužsiminė nė puse žodžio, tik ėjo pirmyn murmėdamas sau po nosimi.

Jie priėjo didelę aikštę, esančią tiesiai prieš pilį. Šioje ryškioje ir spalvingoje vietoje ant žirgų iškilmingai jojo riteriai, nešantys besiplaikstančias ore vėliavas.

— Šiandien daug svečių, — tarė berniukas. — Susirinko į turnyrą.

Prieš juos driekėsi pakeliamasis tiltas į pilį. Krisas pažvelgė į milžiniškus mūrus ir aukštus bokštus. Sienomis vaikščiojo kareiviai, stebėdami minią iš viršaus. Prie vartų juos pasitiko du sargybiniai. Jiems priėjus arčiau, Krisas įsitempė.

Bet sargybiniai visiškai nekreipė dėmesio. Vienas nerūpestingai linktelėjo galva, kitas krapštėsi nuo bato purvą, atsukęs nugarą.

Krisą nustebino jų abejingumas.

— Jie nesaugo įėjimo?

— O kam? — atšovė vaikas.— Dabar juk diena. Ir mūsų niekas nepuola.

Iš pilies nešinos krepšiais išėjo trys moterys, apsimuturiavusios galvas baltu audiniu, iš po kurio matėsi tik veidai. Sargybiniai vėl neparodė jokio susidomėjimo. Moterys plepėjo, juokėsi — ir jų nesustabdė.

Krisas suvokė, kad jam įtaką daro giliai įsišakniję istoriniai anachronizmai, kurių tiesa niekas neabejojo. Pilys taip pat buvo tvirtovės, ir įėjimai į jas visada būdavo ginami — kasami grioviai, statomi pakeliamieji tiltai, ir panašiai. Visi galvojo, kad įėjimai aršiai saugomi bet kuriuo paros metu.

Tačiau, anot berniuko, kam to reikia? Taikos metu pilis tapdavo judriu visuomeniniu centru, žmonės atvykdavo pasimatyti su lordu ir įteikti jam dovanų. Nebuvo jokios priežasties ją saugoti. Ypač, vaiko žodžiais tariant, dieną.

Krisas sugavo save mąstant apie modernius įstaigų pastatus, kuriuos saugodavo tik naktimis — dieną apsauginių darbas būdavo teikti lankytojams informaciją. Tikriausiai šie sargybiniai irgi tai darė.

Nors kita vertus...

Žengęs pro vartus, jis pažvelgė į nuleidžiamųjų grotų smailes — didelė geležinė konstrukcija kabojo pakelta virš galvos. Jis žinojo, kad grotas galima nuleisti bet kuriuo momentu. Jei taip atsitiktų, įeiti į tvirtovę būtų neįmanoma. Išeiti taip pat.

Į pilį jis pateko pakankamai lengvai, tik abejojo, ar neiškils sunkumų ją paliekant.

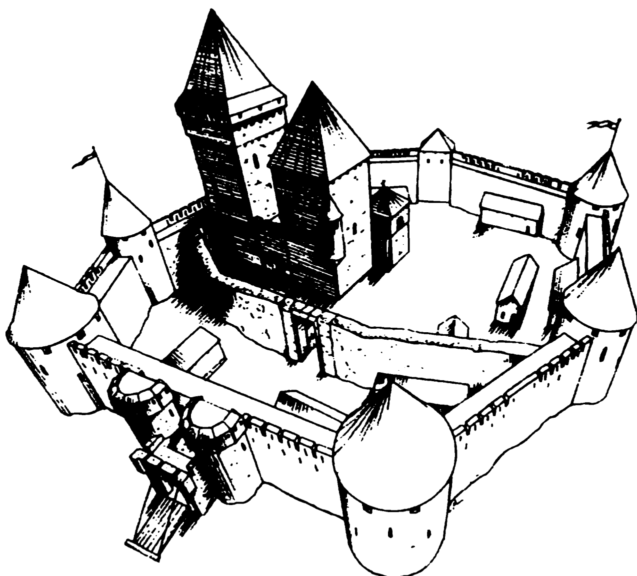
•

Jie atsidūrė didžiuliame kieme, kurį iš visų pusių supo akmeninės sienos. Čia pat stovėjo daugybė arklių, grupelėmis savo priešpiečius valgė kareiviai, dėvintys pilkos ir kaštoninės spalvos tunikas. Krisas pastebėjo medinius parapetus, pritvirtintus prie mūrų aukštai virš galvos. Priešais stūksojo dar vienas akmeninis keturių aukštų pastatas su bokšteliais. Tai buvo pilis pilies viduje. Berniukas nulydėjo Krisą į ją.

Iš vienos atvirų durų pusės stovėjo sargybinis ir kramtė viščiuko sparnelį. Vaikas pasakė:

— Mus kviečia ledi Kler. Ji nori, kad šis airis stotų jai tarnauti.

— Tebūnie, — suniurnėjo sargybinis nė kiek nesusidomėjęs, ir jie žengė į vidų. Priekyje Krisas pamatė arkų galeriją, vedančią į di-

džiąją salę, kurioje stoviniavo plepantys vyrai ir moterys. Jų drabužiai buvo prabangūs, o balsai aidėjo tarp akmeninių sienų.

Tačiau berniukas nė nesiteikė į juos žvilgtelėti. Jis nusivedė Krisą vingiuotais siaurais laiptais į antrą aukštą, paskui patraukė akmeniniu koridoriumi su daugybe kambarių.

Trys baltai apsirengusios tarnaitės puolė į priekį ir karštai apkabino vaiką. Jų veiduose nušvito palengvėjimas.

— Miledi, dėl Dievo meilės, jūs grįžote.

— Miledi? — ištarė Krisas.

Jam nespėjus užčiaupti burnos, juodoji kepurė buvo nusviesta šalin, o pečiais nuvilnijo geltonų plaukų sruogos. Linktelėjusi ji padarė reveransą.

— Nuoširdžiai apgailestauju ir maldauju jūsų atleidimo už šią apgavystę.

— Kas jūs? — išlemeno apstulbęs Krisas.

— Mane vadina Kler.

Ji išsitiesė ir pažvelgė Krisui tiesiai į akis. Jis suprato, kad mergina vyresnė, nei jis anksčiau galvojo. Galbūt dvidešimt dvejų arba dvidešimt trejų metų. Ir labai graži.

Jis sužiopčiojo, bet nieko nepasakė. Neturėjo žalio supratimo, ką sakyti ar daryti. Jautėsi kvailai ir nejaukiai.

Visiems tylint, prie jo prisiartino viena tarnaitė ir pasakė:

— Jūsų žiniai, tai ledi Kler iš Eltamo, neseniai tapusi našle. Seras Džefris iš Eltamo, jos vyras, kuriam priklausė žemės Gvejene ir Midlsekse, mirė nuo žaizdų, gautų Puatjė mūšyje. Dabar miledi globoja seras Oliveris, šios pilies valdovas. Jis mano, kad ledi Kler privalo būti ištekinta, ir parinko jai į vyrus serą Gajų de Maležaną — žymų šiuose kraštuose didiką. Bet tokia partija miledi netenkina.

Kler metė merginai perspėjantį žvilgsnį, bet ši užsimiršusi plepėjo toliau:

— Miledi apskelbė visam pasauliui, kad seras Gajus nepajėgus apginti jos valdų Prancūzijoje ir Anglijoje. Vis tik seras Oliveris gaus mokestį už šią santuoką, o Gajus...

— *Elein.*

— Miledi,— linktelėjo galva mergina ir spruko prie kitų tarnaičių, kurios kažką šnibždėjosi kampe, akivaizdžiai ją apkalbėdamos.

— Pakaks šnekų, — pasakė Kler. — Štai mano gelbėtojas. Skvairas Kristoferis iš Hjuzo. Jis ištraukė mane iš gruobuoniško glėbio sero Gajaus, kuris siekė paimti jėga tai, ko nesugebėjo gauti mergindamasis.

— Ne, ne, — įsiterpė Krisas, — buvo visai ne taip.

Ir nutilo pajutęs, kad visi spokso į jį išsižioję ir išplėtę akis.

— Teisybė, jis kalba keistai, — tarė Kler, — nes yra kilęs iš atokios Airijos žemės dalies. Jis kuklus, kaip ir pridera didikui. Jis *tikrai* mane išgelbėjo, todėl šiandien pristatysiu jį savo globėjui, kai tik Kristoferis gaus tinkamus drabužius. — Ji atsigręžė į vieną iš tarnaičių. — Ar tik ne mūsų vyriausiasis arklininkas skvairas Brendonas yra tokio paties sudėjimo? Atnešk jo žydrąją eilutę, sidabrinį diržą ir geriausias baltas kelnes. — Ji įteikė merginai kapšelį. — Sumokėk, kiek paprašys, tik greičiau.

Mergina nurūko vykdyti įsakymo. Ji prabėgo pro šešėlyje stovintį ir stebintį juos niūrios išvaizdos pagyvenusį vyriškį, kuris vilkėjo prabangią kaštoninio velveto mantiją, išsiuvinėtą sidabrinėmis lelijomis, ir šermuonėlių apykaklę.

— Kaip laikotės, miledi? — paklausė jis artėdamas.

Ji padarė reveransą.

— Gerai, sere Danieli.

— Grįžote saugiai?

— Dėkui Dievui.

Paniuręs vyriškis prunkštelėjo:

— Tikrai, turėtumėte būti jam dėkinga. Jūs piktnaudžiaujate netgi Jo kantrybe. O iškyla — ar jos sėkmė atpirko pavojus?

Kler prikando lūpą.

— Aš nieko nesibijau.

— Ar matėte abatą?

Ji šiek tiek sudvejojo.

— Ne.

— Kalbėkite tiesą, Kler.

Ji papurtė galvą.

— Sere, aš nemačiau jo. Abatas buvo išvykęs į medžioklę.

— Gaila, — tarė seras Danielis. — Kodėl nepalaukėte jo?

— Nedrįsau, nes į šventovę įsibrovė sero Oliverio vyrai, kad jėga išsivestų magistrą. Bijojau, kad neišsiaiškintų, kas esu, todėl pabėgau.

— Taip, taip, tas magistras kelia nerimą, — niūriai ištarė seras Danielis. — Jis kiekvienam ant liežuvio galo. Ar žinote, kas kalbama apie jį? Esą magistras gali atsirasti kur nori kaip šviesos blyksnis. — Seras Danielis papurtė galvą. Sunku pasakyti, ar jis pats tuo tikėjo. — Tikriausiai jis patyręs parako magistras. — Jis lėtai ištarė *pahrakho,* tarytum šis žodis būtų egzotiškas ir nepažįstamas. — Ar turėjote progą regėti magistrą?

— Taip. Aš kalbėjau su juo.

— O?

— Abatui išvykus, aš susiradau jį, nes kalbama, kad magistras pastaruoju metu labai susidraugavo su abatu.

Kiek įmanydamas Krisas Hjuzas stengėsi sekti pokalbio eigą ir galiausiai suprato, jog šnekama apie profesorių.

— Magistras? — įsiterpė jis.

— Jūs pažįstate magistrą? — paklausė Kler. — Edvardą de Džonsą?

Jis tuojau pat sutriko.

— Hmm... ne... ne... Neturiu žalio supratimo, kas jis toks, ir...

Apstulbęs, seras Danielis spoksojo į Krisą. Paskui atsisuko į Kler.

— Ką jis sako?

— Sako, kad nepažįsta magistro.

Nuo senio veido nedingo nuostaba.

— Kokia kalba?

— Lyg ir anglų su keltiška priemaiša.

— Tokios keltų kalbos nesu girdėjęs. — Jis dirstelėjo į Krisą. — Ar šnekate *la Langue — doc?* Ne? *Loquerisquide Latine?*

Jis klausė, ar Krisas šneka lotyniškai. Vaikinas šiek tiek suprato šią kalbą, bet jo akademinės žinios apsiribojo skaitymu. Šnekėti ja Krisas niekad nebandė. Užsikertančiu balsu jis ištarė:

— *Non, Senior Danielis, solum perpaululum. Perdoleo.* Tik truputį, atleiskite.

— *Per... per... dicendo ille Ciceroni persimilis est.* Jis kalba kaip Ciceronas.

— *Perdoleo.* Atleiskite.

— Tada galite ir patylėti. — Senis vėl atsigręžė į Kler. — Ką jums sakė magistras?

— Jis niekuo negalėjo man padėti.

— Ar jis žino, ką mes norime išsiaiškinti?

— Ne.

— Bet abatas žino, — tarė seras Danielis. — Jis *turi* žinoti. Nes per paskutinįjį La Roko atstatymą architektu dirbo jo pirmtakas, Laono vyskupas.

— Magistras sakė, kad Laonas nebuvo architektas.

— Ne? — Seras Danielis susiraukė. — Iš kur pas jį tokios žinios?

— Manau, iš abato. Arba galbūt pats išskaitė senuosiuose metraščiuose. Magistras apsiėmė sutvarkyti ir surūšiuoti visus Šventosios Motinos vienuolyno pergamentus.

— Tikrai? — mąsliai suniurnėjo seras Danielis. — Įdomu, kodėl?

— Nespėjau paklausti, nes į šventovę įsiveržė sero Oliverio vyrai.

— Na, netrukus magistras bus čia, — pasakė jos dėdė. — Ir lordas Oliveris pats galės pakartoti šiuos klausimus... — Jis vėl suraukė antakius akivaizdžiai nepatenkintas tokia įvykių eiga.

Staiga senis atsigręžė į jauną devynių ar dešimties metų berniuką, stovintį jam už nugaros.

— Nuvesk skvairą Kristoferį į mano kambarius, kur jis galės išsimaudyti.

Išgirdusi tai, Kler metė į senį piktą žvilgsnį.

— Dėde, negriaukite mano planų.

— Ar kada nors taip dariau?

— Bent jau bandėte.

— Brangusis vaike, — tarė jis, — didžiausias mano rūpestis yra jūsų saugumas ir jūsų garbė.

— Savo garbės, dėde, aš niekam neužstačiau. — Kler ryžtingai priėjo prie Kriso, apkabino jo kaklą ir pažvelgė į akis. — Aš skaičiuosiu kiekvieną mūsų išsiskyrimo sekundę ir ilgėsiuos jūsų visa širdimi. — Jos akis suvilgė ašaros.

Švelniai palietusi jo lūpas savosiomis, ji žengė atgal, nenoriai paleisdama jį. Pirštai lėtai paleido jo kaklą. Krisas apsvaigo nuo merginos prisilietimo. Kokia ji graži...

Kostelėjęs seras Danielis paliepė berniukui:

— Pasirūpink skvairu Kristoferiu ir padėk jam išsimaudyti.

Vaikas nusilenkė Krisui. Kambaryje visi tylėjo. Rodos, atėjo laikas pasišalinti. Jis linktelėjo galva ir pasakė:

— Ačiū jums.

Krisas tikėjosi išvysti apstulbusius žvilgsnius, bet nors kartą tokių išvengė. Jie suprato jo žodžius. Seras Danielis šaltai linktelėjo, ir Krisas išėjo iš kambario.

34 : 25 : 54

Pakeliamuoju tiltu nukaukšėjo žirgai. Profesorius žiūrėjo į priekį, nekreipdamas dėmesio į jį lydinčius kareivius. Prie vartų stoviniavę sargybiniai beveik nepažvelgė į raitelius, jojančius į pilį. Po akimirkos profesorius dingo iš akiračio.

Netoliese tilto mindžikavo Keitė.

— Ką dabar darysime? — paklausė ji. — Ar seksime paskui?

Marekas nieko neatsakė. Atsigręžusi mergina pamatė, kad jo akys nukreiptus į du riterius ant žirgų, besikaunančius kardais už pilies sienų plytinčioje aikštėje. Panašu, jog tai buvo parodomosios varžybos. Riterius ratu supo jaunuoliai, pasipuošę ryškiai žaliomis arba geltonomis livrėjomis, be abejo, kovojančių raitelių spalvomis. Susirinko didelė minia žiūrovų, kurie juokėsi, įžeidinėjo ir drąsino vieną arba kitą riterį. Arkliai suko ratus vos nesiglausdami šonais, ir šarvuoti vyrai beveik lietėsi antveidžiais. Oras virpėjo nuo kardų žvangėjimo.

Nejudėdamas Marekas spoksojo į juos.

Keitė patapšnojo jam per petį.

— Klausyk, Andrė, profesorius...

— Palauk truputį.

— Bet...

— *Palauk truputį.*

•

Pirmą kartą Mareko širdyje sukirbėjo nerimo gaidelės. Iki šiol viskas šiame pasaulyje turėjo savo vietą. Vienuolynas ir valstiečiai laukuose atrodė taip, kaip jis ir tikėjosi. Turnyro aikštė įrengta taip, kaip jis įsivaizdavo. Netgi Kastelgardo miestas, įžengus į jį, atitiko viduramžių standartus. Keitė šlykštėjosi mėsininku, skerdžiančiu kiaulę, ir iš kailiadirbių kubilų sklindančia smarve, bet Marekui tai nesukėlė jokių emocijų. Metų metus jis regėjo mintyse tokiu vaizdelius.

Tik ne tai, pagalvojo jis stebėdamas riterius.

Jie kovėsi taip greitai! Kardai žvangėjo be perstojo, smūgiai pylėsi iš apačios ir iš viršaus. Pati kova labiau priminė fechtavimąsi nei kautynes kardais. Tylos akimirkos prieš jiems susidaužiant trukdavo ne ilgiau nei vieną, ar dvi sekundes. Grumtynės tęsėsi be jokios pauzės.

Marekas visada galvojo, jog tokios kovos vyksta lėtai: nerangūs šarvuoti vyrai laiko rankose tokius sunkius kardus, kad jais užsimoti reikia nemažai pastangų. Norėdamas pakartoti mirtį nešantį kirtį, turi pailsėti ir pasiruošti kitam smūgiui. Jis skaitė metraščiuose apie išsekusius po mūšių vyrus ir manė, jog tai nesibaigiančių, lėtų kovų tarp plienu apsišarvavusių kareivių padarinys.

Tačiau šie riteriai buvo dideli ir galingi iš bet kurios pusės pasižiūrėjus. Jų žirgai — tikri milžinai. Jie patys atrodė šešių ar net daugiau pėdų ūgio ir nepaprastai stiprūs.

Žinoma, Mareko negalėjo apkvailinti mažas muziejuose išstatytų šarvų dydis — jis žinojo, kad tokia ginkluotė naudota tik ceremo-

nialų metų, geriausiu atveju — tokioje rizikos nereikalaujančioje veikloje, kaip viduramžių paradai. Be to, Marekas įtarė, nors ir negalėjo įrodyti, kad dauguma išlikusių gausiai išpuoštų ir išgraviruotų šarvų specialiai buvo gaminta parodoms ir sumažinta ketvirtadaliu, kad labiau išryškėtų subtili meistro apdaila.

Iki dvidešimtojo amžiaus tikrųjų kautynių šarvų neišliko. Tačiau jis perskaitė pakankamai daug metraščių ir žinojo, kad patys žymiausi kariai paprastai buvo tvirti vyrai — aukšti, raumeningi ir nepaprastai stiprūs. Jis skaitė, kaip jie treniruodavosi ir su džiaugsmu atlikdavo žygdarbius savo širdies damų garbei.

Vis dėlto nieko panašaus jis nė iš tolo neįsivaizdavo. Šie vyrai kovojo su įniršiu, greitai ir nesustodami. Grumtynės, rodos, galėjo tęstis kiaurą dieną. Nė vienas iš jų nerodė nė menkiausio nuovargio ženklų, tarytum tokia įtempta kova jiems teiktų malonumą.

Stebėdamas jų agresyvumą ir greitį, Marekas suprato, kad, jei būtų jo valia, pasirinktų tokią kautynių taktiką — pasitelkęs visas savo jėgas bei ištvermę, stengtųsi nuvarginti priešininką. Jo mintyse tokios grumtynės atrodė lėtesnės tik dėl pasąmonėje glūdinčio įsitikinimo, kad praeityje vyrai buvo silpnesni, nerangesni arba turėjo ne tokią lakią vaizduotę kaip šiuolaikinis žmogus.

Marekas žinojo, kad su tokia pranašumo jausmo problema tenka susidurti kiekvienam istorikui. Tik nenutuokė, jog ir pats nėra išimtis.

Iki šio momento.

Prireikė šiek tiek laiko, kol per minios šūkavimus jis išgirdo staugiančius riterius, kurių fizinis pasiruošimas buvo toks, kad kautynių metu jiems dar užteko kvapo laidyti vienas kitam įžeidimų ir kandžių replikų srautą.

Tada jis pamatė, kad jie kovoja ne bukais, o tikrais aštriabriauniais karo kardais. Vis dėlto sužaloti savo partnerio jie nesiruošė. Tai — tik apšilimas prieš artėjantį turnyrą. Linksmas, nerūpestingas požiūris į mirtiną pavojų vos nepakirto Marekui kojų. Kaip ir greitis bei įniršis, su kuriuo jie kovėsi.

Mūšis tęsėsi dar dešimt minučių, kol vieną riterį galingas smūgis ištrenkė iš balno. Jis nukrito ant žemės, bet tuojau pat kvatodamas pašoko ant kojų. Per rankas plaukė lažybų pinigai. Pasigirdo šūksniai: „Dar kartą! Dar kartą!" Tarp jaunuolių su livrėjomis kilo muštynės. Abu riteriai apsikabinę patraukė į užeigą.

Marekas išgirdo Keitės balsą:

— Andrė...

Jis lėtai atsisuko.

— Andrė, ar viskas gerai?

— Kuo puikiausiai, — atsakė jis. — Bet man teks daug ko išmokti.

•

Jie žingsniavo pakeliamuoju tiltu, artėdami link sargybinių. Marekas pajuto, kaip mergina įsitempė.

— Nesijaudink, — nuramino jis. — Aš kalbu provansietiškai.

Jiems priėjus arčiau, anapus griovio įsiliepsnojo dar vienerios kautynės, ir sargybiniai stebėjo jas nekreipdami į nieką dėmesio. Žengę po akmenine arka, jie atsidūrė pilies kieme.

— Kaip paprastai mes įėjome. — Nustebusi Keitė apsižvalgė. — Kas dabar?

•

Šalta, pagalvojo Krisas, vienais apatiniais sėdėdamas ant kėdės mažame sero Danielio kambarėlyje. Šalia jo gulėjo dubuo su garuojančiu vandeniu ir medžiagos skiautė skirta praustis. Berniukas dubenį iš virtuvės nešė taip, tarytum laikytų rankose aukso luitą. Iš jo elgesio buvo galima spręsti, kad su karštu vandeniu čia elgiamasi pagarbiai.

Krisas kruopščiai grandė nuo savęs purvą, atsisakydamas berniuko pagalbos. Dubuo buvo mažas, ir vanduo netrukus pajuodavo. Galiausiai jis sugebėjo iškrapštyti nešvarumus iš panagių, nutrinti juos nuo kūno ir netgi nuo veido, žiūrėdamas į mažą metalinį veidrodėlį, kurį vaikas jam įteikė.

Jis liko patenkintas, tačiau berniukas nelaiminga veido išraiška sudejavo:

— Skvaire Kristoferi, *jūs nešvarus.* — Jis atkakliai reikalavo leisti atlikti likusį darbą jam pačiam.

Krisui nieko neliko, tik sėdėti drebant ant medinės kėdės, kol berniukas jį šveitė. Jo nuomone, tai truko vos ne visą valandą. Krisą suglumino tokios pastangos. Jis visada manė, kad viduramžiais žmonės buvo nešvarūs ir dvokė, skendėdami savo laiko purve. Bet čionykščiai švarą, rodos, dievino. Visi, kuriuos jis sutiko pilyje, buvo nepriekaištingai švarūs ir niekuo nesmirdėjo.

Netgi tualetas, kuriuo berniukas primygtinai siūlė pasinaudoti prieš išsimaudant, neatrodė toks baisus, kokį Krisas tikėjosi išvysti. Įrengtas miegamajame už medinių durų, siauras, su akmenine pakyla virš dubens, neturinčio dugno ir sujungto su vamzdžiu. Atmatos, be abejo, nusileisdavo į pirmąjį pilies aukštą, ir iš ten jas kas dieną išmes-

davo. Berniukas paaiškino, kad kiekvieną rytą tarnas išplauna vamzdį kvapniu vandeniu ir į sienos kaištį įdėdavo skaniai kvepiančių žolių. Todėl nemalonaus dvoko čia nesijautė. Tiesą sakant, apgailestaudamas pagalvojo Krisas, lėktuvų tualetuose kur kas labiau smirda.

Be viso šito, jie dar šluostosi baltomis lininėmis servetėlėmis. Ne, dingtelėjo Krisui, viskas ne taip, kaip jis tikėjosi.

Vienintelis privalumas, kai esi priverstas šitaip sėdėti — tai galimybė paplepėti su berniuku, kuris geranoriškai ir lėtai atsakinėjo Krisui, lyg šis būtų idiotas. Tačiau tai padėjo vaikinui išgirsti jo balsą dar prieš ausinuko vertimą. Netrukus jis suprato, kad mėgdžiojimas padeda: jei tik nesivaržytų kalbėti metraščiuose skaitytomis archainėmis frazėmis — daugumą jų vaikas pats naudojo, — pašnekovas jį suprastų daug lengviau. Tad neilgai trukus Krisas jau sakė „Methinks" vietoj „Aš manau", „an" vietoj „jeigu", ir „for sooth" vietoj „teisybė". Sulig kiekvienu nedideliu pokyčiu vaikas vis geriau jį suprasdavo.

Krisas tebesėdėjo ant kėdės, kai į kambarį įžengė seras Danielis, nešinas tvarkingai sulankstytais prabangiais drabužiais. Senis padėjo juos ant lovos.

— Taigi, Kristoferi iš Hjuzo. Įsipainiojote į santykius su mūsų protingąja gražuole.

— Ji išgelbėjo gyvybę manąją. — Jis ištarė *is-gėl-beo,* ir seras Danielis, rodos, suprato.

— Viliuosi, jog tai nesukels jums nemalonumų.

— Nemalonumų?

Seras Danielis atsiduso.

— Ji sakė, mano drauge Krisai, kad esate didikas, bet vis tik ne riteris. Esate skvairas?

— Taip, teisybė.

— Labai jau *senas* skvairas, — tarstelėjo seras Danielis. — Kokiais ginklais jūs apmokytas kautis?

— Kokiais ginklais... — Krisas susiraukė. — Na, aš, hmm...

— Ar apskritai, jus mokė? Sakykite aiškiai: kokiais ginklais mokate kautis?

Krisas nusprendė sakyti tiesą.

— Teisybė ta, kad aš... na... aš esu mokslų žmogus.

— Mokslų žmogus? — Nesuprasdamas senis papurtė galvą. — *Escolie? Esne discipulus? Studesne sub magistro?* Mokotės, kad taptumėte magistru?

— *Ita est.* Netgi taip.

— *Ubi?* Kur?

— Hmm... Oksforde.

— Oksforde? — suprunkštė seras Danielis. — Tuomet čia jums nėra ką veikti su manąja ledi. Patikėkite mano žodžiais, čia ne vieta *scolere*. Leiskite aš jums paaiškinsiu visas aplinkybes.

•

— Serui Oliveriui reikia pinigų išlaikyti savo kareivius, tad jis plėšia visus aplinkinius miestus. Dabar jis verčia Kler tekėti, kad gautų savo dalį. Gajus de Maležanas pateikė gerą, labai viliojantį pasiūlymą. Tačiau Gajus nėra turtingas ir užmokėti pajėgtų tik tuo atveju, jei užstatytų dalį miledi žemės. Tam ji niekada nepritars. Daug kas mano, kad lordas Oliveris ir Gajus jau seniai yra sudarę slaptą sandėrį — vienas parduos ledi Kler, kitas parduos jos žemes.

Krisas nieko neatsakė.

— Šiai santuokai yra ir daugiau kliūčių. Kler nekenčia Maležano ir įtaria jį prisidėjus prie jos vyro mirties. Gajus lankėsi pas Džefrį jo mirties valandą. Visus nustebino jo netikėtas atsisveikinimas su šiuo pasauliu. Nors ir patyręs rimtų sužeidimų, jis gijo labai sparčiai. Niekas tiksliai nežino, kas įvyko tą dieną, tačiau sklando gandai — daug gandų — apie nuodus.

— Suprantu, — tarė Krisas.

— Tikrai? Abejoju. Štai jums tema apmąstyti: šioje pilyje miledi laikoma it kalinys. Galbūt ji retkarčiais iš čia ir išsprunka, tačiau visos savo palydos išsivesti kartu ji negali. Jeigu ji paslapčia išvyktų ir grįžtų į Angliją — to ji nepaprastai trokšta, — lordas Oliveris atkeršytų man ir visai jos svitai. Ji žino tai, todėl yra priversta pasilikti.

— Lordas Oliveris nori, kad ji ištekėtų, bet miledi kuria įvairius planus tikėdamasi atšaukti vestuves. Tiesa, kad ji protinga. Bet lordas Oliveris nėra kantrybės įsikūnijimas ir netrukus ims spartinti įvykių eigą. Jos vienintelė viltis — tenai. — Seras Danielis mostelėjo ranka pro langą.

Krisas priėjo prie jo ir pažvelgė į lauką.

Pro aukštą langą buvo matyti kiemas ir dantytas išorinių pilies mūrų viršus. Už jo Krisas išvydo miesto stogus ir pačią miesto sieną su sargybiniais, vaikštančiais ant pylimo. Tolumoje driekėsi laukai ir miškai.

Krisas klausiamai dirstelėjo į serą Danielį.

— Ten, mano *scolere*, — parodė senis, — laužai.

Prisimerkęs Krisas vos vos įžiūrėjo stulpą blyškių dūmų, virstančių žydra migla. Tai viskas, ką jis matė.

— Ten Arno de Servalis su bendražygiais, — paaiškino seras Danielis. — Jie įsikūrę ne toliau nei už penkiolikos mylių. Atvyks čia po dienos, vėliausiai — po dviejų. Visi tai žino.

— Ir seras Oliveris?

— Jis nujaučia, kad mūšis su Arno bus žiaurus.

— Ir vis tiek rengia turnyrą.

— Tai garbės reikalas, — tarė seras Danielis. — Jo kvailos garbės. Žinia, jei tik galėtų, visus išvaikytų. Bet nedrįsta. Ir čia slypi pavojus jums.

— Pavojus man?

Seras Danielis atsiduso ir pradėjo vaikščioti iš kampo į kampą.

— Dabar apsirenkite, deramai pasiruoškite susitikti su lordu Oliveriu. Pasistengsiu nukreipti artėjančią nelaimę.

Apsisukęs senis išėjo iš kambario. Krisas pažvelgė į berniuką, kuris liovėsi trynęs jo kūną.

— Kokią nelaimę? — paklausė jis.

33 : 12 : 51

Keista, bet šiais laikais viduramžius tyrinėjantys mokslininkai neturi jokios informacijos apie keturioliktojo amžiaus pilių interjerą. Nei paveikslų, nei vaizdingų aprašymų metraščiuose, nei menkiausių pastabų paraštėse — visiškai nieko. Anksčiausi to laikotarpio vaizdiniai iš tikrųjų buvo sukurti šimtmečiu vėliau. Visas interjeras, maistas, apranga atspindėjo penkioliktąjį, o ne keturioliktąjį amžių.

Todėl dabartiniai mokslininkai net nenutuokia, kokie tada buvo baldai, sienų dekoracijos, kaip žmonės rengėsi ir elgėsi. Pavyzdžiu galima laikyti Londono Taueryje atkastus karaliaus Edvardo I apartamentus, kuriuos restauravus buvo paliktos tuščios tinkuotos sienos, kadangi niekas nežinojo, kaip jas anksčiau dekoruodavo.

Štai kodėl menininkai, atkurdami keturioliktojo amžiaus kultūrinį paveldą, yra linkę demonstruoti blankius interjerus ir tuščius kambarius su vos keliais baldais — viena kita kėde ar spinta, bet ne daugiau. Dėl informacijos stokos ir kilo padrikas to laikotarpio gyvenimo įvaizdis.

Visa tai žaibo greičiu praskriejo Keitės Erikson galvoje, jai įžengus į didžiąją Kastelgardo menę. Jai teko garbė išvysti tokių dalykų, kokių nė vienas istorikas anksčiau neregėjo. Ji nusekė paskui Mareką,

braudamasi pro minią, priblokšta prieš akis atsivėrusios prabangos ir netvarkos.

Didžioji menė žaižaravo lyg milžiniškas brangakmenis. Pro aukštus langus liejosi saulės spinduliai, nutvieksdami gobelenus auksiniais apvadais, atsispindėdami nuo raudonai bei geltonai dažytų lubų. Ant vienos salės sienos kabojo didžiulis žydras audinys su sidabrinėmis lelijomis. Kitoje pusėje buvo matyti mūšį vaizduojantis gobelenas: riteriai su visomis regalijomis, sidabriniais šarvais, žydrais ir baltais, raudonais ir geltonais apsiaustais, plevėsuojančiomis aukso gijomis siuvinėtomis vėliavomis.

Menės gale stovėjo milžiniškas įmantriai išpuoštas židinys — toks didelis, kad į jį nenusilenkdamas galėjo įžengti žmogus. Išraižyta atbraila žvilgėjo auksu, mirgančiu saulės šviesoje. Didžiulė pertvara, skirianti židinį, irgi buvo paauksuota. Virš atbrailos kabojo lauke skraidančias gulbes vaizduojantis gobelenas su raudonų bei geltonų gėlių apvadais.

Salė liudijo puikų skonį: apdaila prabangi ir žavinga, galbūt, žvelgiant iš dvidešimtojo amžiaus taško, šiek tiek moteriška. Tačiau žmonių elgesys — triukšmingas ir grubus — nė trupučio nederėjo su tokiu grožiu ir ištaiga.

Tiesiai priešais židinį stovėjo ilgas stalas, uždengtas balta linine staltiese su auksiniais, iki viršaus prikrautais valgio, indais. Aplinkui graibstydami jiems patinkantį maistą lakstė šunyčiai, kol jų nenuvaikė besikeikiantis vyriškis, sėdėjęs užstalės viduryje.

Lordas Oliveris de Vansas buvo maždaug trisdešimties metų, mažytėmis akutėmis, įspraustomis į mėsingą ir nešvankų veidą, kuriame visą laiką švietė pašaipus žvilgsnis. Lūpas laikė kietai sučiauptas, nes burnoje trūko poros dantų. Jo drabužiai įmantrumu niekuo nenusileido pačiai menei: žydrai geltonas apsiaustas su aukšta auksine apykakle ir kailinė kepurė. Krūtinę puošė mėlynų liepsnelės kiaušinio dydžio brangakmenių vėrinys. Ant pirštų jis mūvėjo žiedus su milžiniškais ovaliniais deimantais auksiniuose aptaisuose. Peiliu pasmeigęs mėsą, jis valgė garsiai čepsėdamas ir kažką niurnėdamas savo pašnekovams.

Nepaisant prabangios išvaizdos, jis pats atrodė irzlus bei pavojingas — krauju pasruvusios akys budriai šaudė po menę, pasiruošusios atremti bet kokius įžeidimus, provokuojančios stoti į kovą. Jis buvo sudirgęs ir bet kuriuo momentu galėjo pakelti kumštį. Kai vienas šunytis vėl atbėgo pasiieškoti maisto, Oliveris nedvejodamas dūrė jam

į pasturgalį peilio smaigaliu. Kruvinas gyvulys pašoko ir viauksėdamas išdūmė iš salės.

Nusikvatojęs lordas Oliveris nuvalė kraują nuo ašmenų ir valgė toliau.

Prie stalo sėdintys vyrai pritariamai nusijuokė iš pokšto. Iš pirmo žvilgsnio buvo matyti, kad jie kareiviai. Oliverio bendraamžiai, prabangiai apsirengę — nors nė vieno apdaras negalėjo prilygti puošniems vado drabužiams. Šalia įsitaisė trys ar keturios jaunos merginos. Gražios, bet nešvankios, siauromis suknelėmis ir palaidais vešliais plaukais jos kikeno, grabinėdamos rankomis po stalu.

Keitei stebint šį vaizdą, į galvą netikėtai šovė vienas žodžių junginys: *karo vadas*. Viduramžių karo vadas, sėdintis užgrobtoje pilyje su savo kareiviais ir jų prostitutėmis.

Į grindis pokštelėjo medinė kuoka, ir šauklys garsiai pranešė:

— Milorde! Magistras Edvardas de Džonsas!

Ji atsisuko ir pamatė pro minią besibraunantį Džonstoną.

Pakėlęs akis, lordas Oliveris atgalia ranka nusivalė nuo pagurklio padažą.

— Sveiki atvykę, magistre Edvardusai. Nors nežinau, ar jūs magistras, ar *magicien*[1] .

— Lorde Oliveri, — provansietiškai ištarė profesorius ir vos vos linktelėjo galva.

— Magistre, kodėl jūs toks atšiaurus? — Apsimesdamas Oliveris nutaisė nepasitenkinimo grimasą. — Jūs iš tiesų žeidžiate mane. Ką tokio padariau, kad nusipelnyčiau jūsų nemalonės? Esate nepatenkintas, kad išvedžiau jus iš vienuolyno? Galėsite pavalgyti ir čia, aš jums pažadu. Netgi geriau. Be to, abatui nereikia jūsų, o man reikia.

Džonstonas stovėjo tiesiai, netardamas nė žodžio.

— Neturite ką pasakyti? — Oliveris piktai dėbtelėjo į Džonstoną. Jo veidas tapo tamsus lyg audra. — *Tai pasikeis,* — suurzgė jis.

Džonstonas nepajudėjo ir tylėjo toliau.

Praėjo šiek tiek laiko. Susitvardęs lordas Oliveris ironiškai šyptelėjo:

— Nagi, nagi, nesipykime. Su visa pagarba prašau jūsų malonės būti mano patarėju. Esate išmintingas, o man reikia jūsų išminties — taip sako šitie garbingieji riteriai. — Prie stalo nuaidėjo šiurkštus kvatojimas. — Man pasakojo, kad galite nuspėti ateitį.

— Jokia gyva esybė negali to daryti, — atsakė Džonstonas.

---

[1] Magicien — (pranc.) burtininkas.

— Tikrai? Manau, magistre, jūs pajėgsite. Meldžiu, nuspėkite savąją. Neleisiu tokiam įžymiam žmogui daug kentėti. Ar žinote, kaip jūsų bendravardis, velionis karalius Edvardas Kvailasis, pasitiko savo lemtį? Matau iš veido, kad žinote. Vis dėlto jūsų tada nebuvo pilyje, o aš buvau. — Jis niūriai nusišypsojo ir atsilošė krėsle — Ant jo kūno neliko jokių žymių.

Džonstonas lėtai linktelėjo:

— Jo riksmą galėjai išgirsti už mylios.

Keitė klausiamai žvilgtelėjo į Mareką, ir šis paaiškino:

— Jie kalba apie Anglijos karalių Edvardą II. Jį įkišo į kalėjimą ir vėliau nužudė. Įkalintojai nenorėjo, kad ant jo matytųsi kokių nors kankinimo žymių, todėl į tiesiąją žarną įstatė vamzdį, pro kurį į vidurius kišo iki raudonumo įkaitusį žarsteklį, kol karalius mirė.

Keitė sudrebėjo.

— Beje, jis buvo žydras, — šnipštelėjo Marekas. — Todėl tokia egzekucija visiems pasirodė labai sąmojinga.

— Išties jo riksmą galėjai išgirsti už mylios, — pritarė Oliveris. — Tad gerai pamąstykite. Jūs žinote daug dalykų, kuriuos aš irgi noriu sužinoti. Būsite mano patarėjas arba jums ne vieta šioje žemėje.

Lordą Oliverį pertraukė riteris, nepastebėtai pakilęs nuo stalo ir pašnabždėjęs jam kažką į ausį. Riteris buvo apsirengęs prabangiais pilkos ir kaštonų spalvos drabužiais, tačiau jo veide spindėjo atšiaurus užgrūdinto, seno kareivio žvilgsnis. Nuo kaktos iki smakro, pasislėpdamas po apykakle, driekėsi gilus randas. Išklausęs Oliveris kreipėsi į jį:

— Tikrai? Taip manai, Robertai?

Po šių žodžių riteris vėl kažką sušnibždėjo, nenuleisdamas akių nuo profesoriaus. Kol klausėsi, lordas Oliveris irgi spoksojo į jį.

— Ką gi, pamatysime, — galiausiai tarė jis.

Kresnasis riteris nesiliovė šnabždėjęs, ir Oliveris linktelėjo pritardamas.

•

Stovėdamas minioje, Marekas atsisuko į dvariškį ir provansietiškai paklausė:

— Meldžiu atleidimo, kas tasai garbingasis prie sero Oliverio?

— Drauge mano, tai seras Robertas de Keras.

— De Keras? — pakartojo Marekas. — Aš nepažįstu jo.

— Jis dar naujas žmogus lordo svitoje. Tarnauja tik metus, tačiau pateko į sero Oliverio malonę.

— Tikrai? Už ką?

Vyriškis vos vos gūžtelėjo pečiais, lyg sakydamas — kas žino, kodėl taip atsitinka prie to stalo? Tačiau atsakymas nuskambėjo kitaip:

— Seras Robertas atsakingas už karinius reikalus ir yra lordo Oliverio patikėtinis šiais klausimais. — Tylesniu balsu pridūrė. — Žinia, jis nepatenkintas, kad kitas patarėjas gali užimti jo vietą. Ir dar toksai įžymus žmogus.

— Aha, — linktelėjo Marekas. — Suprantu.

Ir iš tiesų seras Robertas kažką primygtinai aiškino paskubomis šnabždėdamas, kol neapsikentęs Oliveris mostelėjo ranka, lyg norėdamas atsiginti nuo uodo. Riteris tuojau pat nusilenkė ir pasitraukė jam už nugaros.

— Magistre, — tarė Oliveris.

— Milorde.

— Man pranešė, kad jūs žinote šį tą apie graikiškąją ugnį.

Į minią įsimaišęs Marekas prunkštelėjo ir tarė Keitei:

— Niekas to nežino.

Taip ir buvo. Graikiškoji ugnis — vienas žymiausių istorinių galvosūkių. Visa griaunanti padegamoji medžiaga, lyg ir sukurta šeštajame amžiuje, dėl kurios atsiradimo ginčijasi net šių laikų mokslininkai. Niekas nenutuokė, kas yra ta graikiškoji ugnis ir kaip ją išgauti.

— Taip, — pasakė Džonstonas. — Žinau.

Marekas išpūtė akis. Akivaizdu, kad profesorius suvokia, koks priešininkas jam teko, tačiau žaidimas tampa pernelyg pavojingas. Jam, be abejo, bus liepta įrodyti savo žinias.

— Galite pats išgauti graikiškąją ugnį? — paklausė Oliveris.

— Galiu, milorde.

— Aha. — Oliveris metė žvilgsnį į serą Robertą. Rodos, jo patikėtinis davė blogą patarimą.

— Tai nebus sunku, — pasakė profesorius, — jei turėsiu savo padėjėjus.

Štai kokie reikalai, pagalvojo Marekas. Profesorius davė pažadą, norėdamas surinkti juos visus į vieną vietą.

— Ką? Padėjėjus? Jūs turite padėjėjų?

— Taip, milorde, ir...

— Ką gi, jie galės jums padėti, magistre. O jei ne, mes patys jums suteiksime visą reikalingą pagalbą. Dėl to neverta rūpintis. O kaip dėl ugnies rasos — „Natos ugnies“? Ją irgi galite uždegti?

— Taip, milorde.

— Ir mums įrodysite savo žinias?

— Kada tik panorėsite, milorde.

— Labai gerai, magistre. Labai gerai. — Lordas Oliveris nutilo, įdėmiai žvelgdamas į profesorių. — Jūs taip pat žinote paslaptį, kurią labiausiai trokštu išsiaiškinti?

— Sere Oliveri, tos paslapties aš nežinau.

— *Žinai! Ir pasakysi man!* — Suriko jis trinktelėdamas į stalą taurę. Jo veidas nusidažė raudoniu, kaktoje išpampo gyslos; jo balsas aidėjo menėje, nes visi netikėtai nutilo. — *Šiandien pat man pasakysi!* — Ant stalo gūžėsi vienas iš šunėkų. Oliveris smogė atgalia ranka, ir jis inkšdamas nusirito ant grindų. Kai šalia sėdinti mergina pabandė užstoti gyvulį, jis nusikeikė ir iš visų jėgų trenkė jai per veidą, pargriaudamas ir ją, ir krėslą. Mergina pasiliko gulėti be sąmonės, užvertusi į viršų kojas.

— *Aš įtūžęs! Aš toks įtūžęs!* — suriaumojo seras Oliveris pakildamas nuo stalo. Jis piktai apsižvalgė, padėjęs ranką ant kardo. Akys blaškėsi po salę lyg ieškodamos atpirkimo ožio.

Menėje visi nutilo, nejudėdami ir nukreipę žvilgsnį sau po kojomis. Rodės, viskas šioje salėje suakmenėjo, o gyvas liko tik lordas Oliveris. Iš įniršio jis švokštė. Pagaliau ištraukė kardą ir kirto ašmenimis į stalą. Suskambėjo pašokusios į orą lėkštės ir taurės, o kardas įsmigo į medį.

Oliveris varstė profesorių nuožmiu žvilgsniu, bet po kurio laiko ėmė atgauti savitvardą, jo įniršis išblėso.

— Magistre, *jūs įvykdysite mano įsakymą!* — suriko jis ir mostelėjo ranka sargybiniams. — Išveskite jį ir suteikite progą viską apmąstyti.

Šiurkščiai sugriebę profesorių, sargybiniai ištempė jį pro nuščiuvusią minią. Keitė su Mareku prasibrovė į priekį, bet Džonstonas jų nepastebėjo.

Lordas Oliveris dėbtelėjo į nuščiuvusią menę.

— Sėskitės ir linksminkitės, — suurzgė jis, — kol vėl nepraradau kantrybės.

Tuojau pat pradėjo groti muzikantai, ir salę pripildė minios keliamas triukšmas.

•

Netrukus paskui profesorių išsekė Robertas de Keras. Mareko manymu, jo dingimas nereiškė nieko gero. Jis kumštelėjo Keitę, parodydamas, kad reikia sekti de Kerą, bet tuo metu į grindis vėl taukštelėjo šauklio lazda.

— Milorde! Ledi Kler de Eltam ir skvairas Kristoferis de Hjuzas.

— Velnias, — keiktelėjo Marekas.

Į menę įžengė jauna graži moteris, šalia jos ėjo Krisas Hjuzas, dabar vilkintis prašmatnius dvaro drabužius. Jis atrodė puikiai, tačiau buvo labai sutrikęs.

Prisiglaudęs prie Keitės, Marekas plekštelėjo sau per ausį ir sušnabždėjo:

— Krisai, kol esi čia, nesiimk jokių veiksmų ir nepraverk burnos. Aišku?

Krisas nepastebimai linktelėjo galva.

— Elkis taip, lyg nieko nesuprastum. Neturėtų būti labai sunku.

Prasibrovę pro minią, Krisas su mergina artėjo link ilgojo stalo, prie kurio sėdintis lordas Oliveris stebėjo juos su neslepiamu susierzinimu. Mergina žemai, beveik iki grindų, nusilenkė ir kurį laiką pasiliko stovėti nuolankiai nuleista galva.

— Nagi nagi, — irzliai ištarė lordas Oliveris, mostelėjęs paukščio kulšimi. — Toks malonės meldimas jums nedera.

— Milorde. — Ji išsitiesė.

Oliveris prunkštelėjo:

— Ką gi čia atsitempėte su savimi? Dar vienas jūsų grožio apakintas laimikis?

— Jums malonėjus, milorde, pristatau Kristoferį iš Hjuizo, skvairą iš Airijos, kuris išgelbėjo mane nuo piktadarių, ketinusių mane pagrobti ar pasielgti dar blogiau.

— Kas? Piktadariai? Norėjo pagrobti? — Pralinksmėjęs lordas Oliveris pažvelgė į savo riterius.

— Sere Gajau? Ką pasakysite?

Piktai atsistojo tamsių bruožų vyriškis. Seras Gajus rengėsi tik juodai — juodi grandininiai šarvai, juodas apsiaustas su tokios pačios spalvos ereliu, išsiuvinėtu ant krūtinės.

— Milorde, bijau, kad ledi Kler leidžia sau linksmintis mūsų sąskaita. Ji labai gerai žino, kad aš su savo vyrais ruošiausi ją išgelbėti, nes pamačiau patekus ją į bėdą. — Seras Gajus pajudėjo link Kriso, perverdamas jį įniršio kupinu žvilgsniu. — Štai tas žmogus, milorde, kurio dėka ji rizikavo savo gyvybe. Matau tik vieną priežastį, kodėl ji šį vyrą gina — norėdama pasipuikuoti savo neeiliniu sąmoju.

— A? — nesuprato Oliveris? — Sąmoju? Ir kas čia sąmojingo, ledi Kler?

Moteris gūžtelėjo pečiais.

— Tiktai žmogus be sąmojo įžvelgia pokštus ten, kur jų nėra.

Tamsusis riteris prunkštelėjo:

— Jūs savo žodžiais stengiatės nuslėpti tiesą. — Maležanas priėjo prie Kriso ir sustojo taip arti, kad jų veidus skyrė vos pora colių. Įdėmiai žvelgdamas į vaikiną, jis tyčia lėtai ėmė nusiiminėti grandininę pirštinę. — Skvairas Kristoferis, ar taip jus vadina?

Krisas nieko neatsakė, tik linktelėjo galva.

Krisas buvo persigandęs. Jis pateko į padėtį, apie kurią nieko nenutuokė. Stovėjo salėje, pilnoje kraujo ištroškusių kareivių, ne ką geresnių už paprastus miesto galvažudžius, priešais juodą įsiutusį vyrą, kuriam iš burnos sklido supuvusių dantų, česnakų ir vyno dvokas.

Ausinėse jis išgirdo Mareko balsą:

— Nesvarbu, kad ir kas atsitiktų, — neprasižiok.

Seras Gajus pašnairavo į jį.

— Aš uždaviau jums klausimą, skvaire. Ar atsakysite? — Jis vis dar nusiiminėjo pirštinę, ir Krisas neabejojo tuoj gausiąs kumščiu į galvą.

Marekas priminė:

— Tylėk.

Krisas mielai pakluso šiam patarimui. Jis giliai įkvėpė, norėdamas susivaldyti. Jo kojos virpėjo lyg būtų tapusios guminėmis. Jis pajuto galįs akimirksniu apalpti priešais šį riterį. Todėl kaip įmanydamas stengėsi suimti save į rankas.

Seras Gajus atsigręžė į merginą.

— Madam, ar jūsų gelbėtojas skvairas sugeba šnekėti? Ar tiktai dūsauti?

— Jums leidus, sere Gajau, jis kilęs iš svetimų kraštų ir mūsų kalbos nesupranta.

— *Dic mihi nomen tuum, scutari.* Pasakykite man savo vardą.

— Deja, sere Gajau, lotyniškai jis irgi nekalba.

Maležanas paniekinančiai į jį pažvelgė.

— *Commodissime.* Tai patogiausia šiam kvailiui skvairui, nes neįmanoma paklausti, kaip jis čia atvyko ir kokiu tikslu. Airių skvairas dabar toli nuo namų, ir vis tik jis ne piligrimas. Jis niekam netarnauja. Kas jis? Ko jam čia reikia? Pažiūrėkite, kaip jis dreba. Ko jis bijosi? Milorde, mes juk nesiruošiame jo skriausti — nebent jį atsiuntė Arno išžvalgyti padėties. Todėl ir stovi lyg suakmenėjęs. Bailys nedrįstų prasižioti.

Marekas sušnibždėjo:

— Neatsakyk...

Maležanas trenkė Krisui į krūtinę.

— Taigi, bailusis skvaire, aš vadinu jus šnipu ir niekšu, neturinčiu drąsos prisipažinti, kas toks esąs. Gal jausčiau panieką jums, jei būtumėte vertas bent jos.

Riteris su pasišlykštėjimu papurtė galvą ir, nusiėmęs pirštinę, sviedė ją ant žemės. Žvangtelėjusi pirštinė nukrito prie Kriso kojų. Seras Gajus įžūliai nusisuko ir patraukė atgal link stalo.

Visa salė įsitempusi spoksojo į Krisą.

Kler sušnibždėjo:

— Pirštinę...

Jis dirstelėjo akies kampučiu į merginą.

— *Pirštinę*!

Kuo čia dėta ta pirštinė? — Pagalvojo jis pasilenkdamas ir pakeldamas ją. Nemažai sveriančią pirštinę jis ištiesė Kler, bet ši jau buvo nusisukusi, sakydama:

— Riteri, jūsų iššūkį skvairas priėmė.

Kokį iššūkį? — nesuprato Krisas.

Seras Gajus tuojau pat atsakė:

— Trys ietys be antgalių. *À outrance*. Žūtbūtinė kova.

— Kvaileli tu, — sudejavo Marekas. — Dabar tai prisidirbai.

•

Seras Gajus atsigręžė į Oliverį:

— Milorde, meldžiu jūsų leidimo pradėti šiandienos turnyrą mūsų dvikova.

— Tebūnie taip, — sutiko šis.

Prasmukęs pro žmones, prie stalo prisiartino seras Danielis ir nusilenkė.

— Milorde, šį kartą mano dukterėčios juokai nuėjo per toli, ir padariniai nėra jų verti. Galbūt ją linksmina mintis, kad sugebėjo išprovokuoti serą Gajų, įžymųjį riterį, stoti į kovą su paprasčiausiu skvairu ir taip užsitraukti nešlovę. Bet serui Gajui nederėtų pasiduoti josios vyliams.

— Ką manote? — Kreipėsi į juodąjį riterį lordas Oliveris.

Seras Gajus Maležanas nusispjovė:

— Skvairas? Duodu galvą nukirsti, jis ne skvairas. Po apgaulinga išore slepiasi riteris, sukčius ir šnipas. Už apgavystes jam bus atseikėta. Šiandien pat aš su juo susigrumsiu.

— Jums leidus, milorde, — tarė seras Danielis, — ne jam ši dvikova skirta. Jis iš tiesų yra tik skvairas — nemoka elgtis su ginklais ir netinka kautis su jūsų garbinguoju riteriu.

Krisas vis dar stengėsi suvokti, kas čia dedasi, kai į priekį išėjo Marekas ir prašneko svetima kalba, šiek tiek primenančia prancūzų. Krisas nusprendė, jog tai provansietiška tartis, ir išgirdo ausinukuose vertimą:

— Milorde, — tarė Marekas, ramiai nusilenkdamas. — Šis garbusis ponas sako tiesą. Skvairas Kristoferis yra mano bendražygis, bet jis ne karys. Sąžiningumo dėlei prašau jūsų leidimo apginti Kristoferio garbę ir priimti iššūkį.

— Priimti iššūkį? Aš jūsų nepažįstu.

Krisas pastebėjo, kad ledi Kler žiūri į Mareką su neslepiamu susidomėjimu.

— Jums leidus, prisistatysiu. Esu seras Andrė de Marekas, kilęs iš Eno. Siūlausi kovoti už jį ir, temato Dievas, parodysiu kilmingajam riteriui, ko esu vertas.

Susimąstęs lordas Oliveris pasikasė sprandą.

Seras Danielis pastebėjo, kad jis negali apsispręsti, todėl įsiterpė:

— Milorde, nelygių jėgų dvikova turnyro pradžioje nei suteiks šiai dienai grožio, nei pasiliks atsiminimuose. Manau, de Marekas geriau tiktų šiai kovai.

Lordas Oliveris dirstelėjo į Andrė, laukdamas, ką šis pasakys.

— Milorde, — tarė Marekas. — Jei mano draugas Kristoferis yra šnipas, vadinasi, ir aš esu toks. Apšmeižęs jį, seras Gajus apšmeižė ir mane. Todėl meldžiu malonės apginti savo gerą vardą.

Rodos, lordą Oliverį pralinksmino tokia įvykių eiga.

— Ką pasakysite, Gajau?

— Tai sąžininga, — atsakė juodasis riteris. — Manau, de Marekas gali būti vertas sekundanto vardo, jei tik moka elgtis su ginklais taip, kaip pliauškia liežuviu. Todėl jam teks garbė susikauti su manuoju sekundantu, seru Čarlzu de Gonu.

Iš už stalo galo pakilo aukštas vyriškis. Dėl savo blyškaus veido, plokščios nosies ir krauju pasruvusių akių jis priminė pitbulį. Riteris prabilo paniekos pilnu balsu:

— Su malonumu pabūsiu sekundantas.

Marekas pabandė atkreiptį į save dėmesį paskutinį kartą:

— Ką gi, atrodo, seras Gajus bijo iš pradžių susikauti su manimi.

Po šių žodžių ledi Kler atvirai nusišypsojo Marekui, kuris ją akivaizdžiai sudomino. Serą Gajų tai suerzino dar labiau.

— Aš nieko nebijau, — atšovė jis, — ir mažiausiai eniečio. Jei liksite gyvas po grumtynių su mano kovotoju — kuo labai abejoju, — aš su džiaugsmu stosiu į dvikovą ir išmušiu iš jūsų tą įžūlumą.

— Tebūnie taip, — tarė lordas Oliveris ir nusisuko, tuo parodydamas, kad diskusija baigta.

32 : 16 : 01

Vienas paskui kitą į žole apaugusį lauką iššuoliavo žirgai, po kurių kanopomis drebėjo žemė. Marekas su Krisu stovėjo prie žemos tvoros, stebėdami pratybas. Pastarajam turnyro aikštė pasirodė milžiniška — futbolo stadiono dydžio. Iš abiejų pusių išsidėsčiusiose tribūnose beveik neliko tuščių vietų. Prie turėklų rikiavosi triukšmingi ir prastai apsirėdę žiūrovai iš kaimo.

Pro juos prajojo dar viena pora raitelių. Žirgai prunkštė, šuoliuodami į priekį.

— Ar gerai jodinėji? — paklausė Marekas.

Krisas gūžtelėjo pečiais.

— Na, jodinėjau šiek tiek su Sofija.

— Tada galbūt man pavyks išsaugoti tavo gyvybę. Bet privalai elgtis taip, kaip aš liepsiu.

— Gerai.

— Iki šiol tau nepavykdavo, — priminė Marekas. — Šį kartą privalai.

— Gerai jau, gerai.

— Tau tereikia išsilaikyti balne iki smūgio. Kai seras Gajus pamatys, koks iš tavęs prastas raitelis, jam neliks nieko kito, kaip durti tau į krūtinę, kuri yra geriausias taikinys ant šuoliuojančio žirgo. Noriu, kad jo smūgis nukryptų į metalinę plokštę ant krūtinės. Aišku?

— Nukreipti smūgį į krūtinę, — gailiu balsu ištarė Krisas.

— Pajutęs dūrį, krisk iš balno. Neturėtų būti labai sunku. Griūk ant žemės ir *nejudėk* lyg būtum netekęs sąmonės. Beje, ir taip gali atsitikti. Jokiu būdu nesistok. Ar supratai?

— Nesistoti.

— Teisingai. Nesvarbu, kas įvyks, paprasčiausiai gulėk. Jei seras Gajus numes tave nuo žirgo ir tu neteksi sąmonės, dvikova tuo ir pasibaigs. Bet jei atsistosi, jis pareikalaus dar vienos ieties arba iškvies tave kautis kardais ir užmuš.

— Nesistoti, — pakartojo Krisas.

— Teisingai, — tarė Marekas. — Nesvarbu, kas atsitiks. Svarbiausia — nesistoti. — Jis paplojo Krisui per petį. — Jei pasiseks, žiūrėk, liksi gyvas.

— Jėzau, — išstenėjo Krisas.

Drebindami žemę, pro juos prašuoliavo kiti žirgai.

•

Už turnyro aikštės ribų pūpsojo daugybė mažų ir apvalių palapinių, išmargintų ryškiomis juostomis ir vingiuotomis linijomis. Virš jų plevėsavo vėliavėlės, šalia stovėjo pririšti žirgai. Šen bei ten zujo pažai bei skvairai, nešini ginklais, balnais, šienu arba vandeniu. Keli pažai rideno statines, kurių viduje kažkas tyliai šiugždėjo.

— Tai smėlis, — paaiškino Marekas. — Jie ridena grandininius šarvus smėlyje, kad šis išimtų rūdis.

— Aha. — Krisas stengėsi sutelkti dėmesį ties nereikšmingomis detalėmis, norėdamas atitraukti mintis nuo neišvengiamo likimo. Bet širdyje jautėsi taip, lyg eitų į savo paties egzekuciją.

Jie įžengė į palapinę, kurioje lūkuriavo trys pažai; kampe liepsnojo nedidelė ugnelė. Ant ištiestos medžiagos gulėjo šarvai. Metęs į juos akį, Marekas tarstelėjo:

— Bus gerai. — Ir apsisuko išeiti.

— Kur eini?

— Į kitą palapinę, apsirengti.

— Bet aš nežinau, kaip...

— Tau padės pažai, — nuramino jį Marekas.

Krisas pažvelgė į atskiras šarvų dalis, išdėstytas ant žemės. Jo žvilgsnį patraukė šalmas su smailiu antgaliu — užsivožęs jį, Krisas taps panašus į didelę antį. Akims buvo skirti tik siauri plyšiai. Šalia jo gulėjo kitas šalmas, daug paprastesnis, ir Krisas pagalvojo...

— Gerai, skvaire, jei malonėsite... — prabilo geriau už kitus apsirengęs vyriausiasis pažas, maždaug keturiolikos metų berniukas. — Meldžiu jus, atsistokite štai čia. — Jis parodė pirštu į palapinės vidurį.

Sustingęs Krisas juto, kaip daugybė pirštų grabinėja jo kūną. Jie spėriai nutraukė drabužius, palikę jį vien lininiais apatiniais marškiniais ir šortais. Vaikams išvydus kūną, jų balsuose pasigirdo susirūpinimo gaidelės.

— Ar jūs sergate, skvaire? — paklausė vienas pažas.

— Hmm, ne...

— Karštligė, ar šiaip kokia liga išsekino jūsų kūną?

— Ne, — susiraukė Krisas.

Užsičiaupę jie pradėjo rengti vaikiną. Iš pradžių storus antblauzdžius, tada vatinius, užsegamus priekyje marškinius. Jie liepė sulenkti rankas, bet Krisas vos įstengė tai padaryti, nes medžiaga buvo nežmoniškai stora.

— Jie sukietėjo nuo plovimo, bet netrukus suminkštės, — tarė vienas pažas.

Krisas taip nemanė. Jėzau, aš vos pajudu, o jie dar neuždėjo šarvų. Prie blauzdų, kelių ir šlaunų buvo tvirtinamos metalinės plokštės. Uždėjus kiekvieną šarvų dalį, jo paprašydavo sulenkti galūnę — žiūrėdavo, ar ne per kietai suveržė.

Tada per galvą jam užmovė grandininius šarvus, kurių svoris spaudė Kriso pečius. Dedant metalinę plokštę ant krūtinės, vyriausiasis pažas klausinėjo tokių dalykų, į ką Krisas nesugebėjo atsakyti.

— Sėdite aukštai ar užpakalinėje pusėje?

— Ietį atstatysite ar nuleisite?

— Priekinę gugą sutvirtinate ar ne?

— Kaip žemai nuleidžiate balnakilpes?

Krisas burbtelėjo sau kažką po nosimi. Su kiekviena šarvo dalimi sekė naujas klausimas.

— Kojas suveržti tvirtai ar ne?

— Rankų apsaugas ar šonines plokštes?

— Kardas iš kairės ar iš dešinės?

— Po šalmu palikti daugiau vietos ar ne?

Metalinėms plokštėms uždengiant kiekvieną kūno dalį, jį vis labiau ėmė slėgti svoris. Pažai dirbo sparčiai, ir po kelių minučių jis jau stovėjo su šarvais. Pasitraukę į šalį, jie apžiūrėjo Krisą.

— Ar gerai, skvaire?

— Gerai, — sumurmėjo jis.

— Dabar šalmas. — Jo pakaušį ir taip jau dengė kažkokia metalinė apsauga. Nepaisant to, Krisui ant galvos uždėjo šalmą su smailiuoju antgaliu. Krisas paniro į tamsą, nematydamas nieko, išskyrus vaizdą pro siaurus plyšius akims.

Jo širdis pradėjo daužytis. Čia nebuvo oro. Jis neturėjo kuo kvėpuoti. Krisas trūktelėjo šalmą bandydamas pakelti antveidį, bet šis nepajudėjo iš vietos. Jis pasijuto įkalintas. Vaikinas girdėjo savo paties kvėpavimą, atsimušantį nuo įšilusių vidinių metalo šonų. Jis pradėjo dusti. *Čia nėra oro.* Sugriebęs šalmą ėmė jį traukti.

Pažai nuėmė jį nuo galvos, smalsiais žvilgsniais varstydami Krisą.

— Ar viskas gerai, skvaire?

Krisas užsikosėjo ir linktelėjo, nepasikliaudamas savo sugebėjimu kalbėti. To daikto ant galvos jis daugiau nesidės. Po akimirkos pažai išlydėjo jį iš palapinės prie žirgo.

Jėzau Kristau, pagalvojo jis.

Žirgas buvo gigantiškas, ir jo kūną dengė daugiau metalo negu patį Krisą. Išgraviruota plokštė virš galvos, ant krūtinės ir iš šonų. Nepaisydamas šarvų, ugningas gyvulys nenustygo vietoje ir prunkštė į pažą, laikanti pavadžius. Tikras karo žirgas, kur kas energingesnis, nei jo anksčiau jodinėti arkliai. Bet didžiausią nerimą jam kėlė dydis — tas prakeiktas arklys toks didelis, kad Kriso galva nesiekė jam net nugaros. Medinis balnas buvo pakeltas dar aukščiau. Laukdami pažai mindžikavo aplinkui. Ką jam daryti? Tikriausiai lipti aukštyn.

— Kaip man, hmm...

Jie sumirksėjo iš nuostabos. Žengęs į priekį, vyriausiasis pažas sklandžiai paaiškino:

— Dėkite ranką čia, skvaire, ant medinės rankenos, ir stiebkitės į viršų.

Krisas ištiesė ranką, tačiau vos pasiekė gugą — stačiakampę išraižytą medžio rankeną balno priekyje. Apglėbęs ją pirštais, sulenkė kelį ir kyštelėjo koją į balnakilpę.

— Hmm. Manau, skvaire, jums derėtų kišti kairiąją pėdą.

Na žinoma, kairiąją. Jis tai žinojo, tik buvo įsitempęs ir sutrikęs. Jis pabandė ištraukti dešinę koją, bet šarvai užstrigo balnakilpėje. Nerangiai pasilenkęs, ėmė grabinėti ją rankomis, bet jam nepavyko išsipainioti. Galiausiai koja išsprūdo ir, praradęs pusiausvyrą, jis dribo ant nugaros šalia priekinių žirgo kanopų. Persigandę pažai tuojau pat nutempė jį į šalį.

Jie pastatė Krisą ant kojų ir padėjo užsikeberioti į viršų. Kildamas visu virpančiu kūnu aukštyn, vaikinas jautė į savo pasturgalį įremtas rankas. Jis perkėlė koją — Jėzau, kokia ji sunki — ir žvangėdamas nusileido ant balno.

Krisas pažvelgė į apačią. Iki žemės tikriausiai ne mažiau nei dešimt pėdų. Jam įsitaisius, arklys pradėjo žvengti, purtyti galvą, vis atsisukdamas ir besdamas snukiu į balnakilpes. *Tas prakeiktas arklys nori man įkąsti,* pagalvojo Krisas.

— Vadžias, skvaire! Vadžias! Sutramdykite jį!

Krisas trūktelėjo vadeles, bet milžiniškas žirgas nekreipė dėmesio. Jis tebesimuistė ir bandė įkąsti.

— Stipriau, skvaire! Parodykite jam!

Sutelkęs visas jėgas, Krisas įtempė vadeles. Vieną akimirką jam pasirodė, kad sulaužė gyvuliui sprandą, bet šis tik suprunkštė ir, staiga nusiraminęs, nuleido galvą.

— Labai gerai, skvaire.

Pasigirdo trimitai.

— Pirmasis dvikovos signalas, — pasakė pažas. — Turime eiti į turnyro aikštę.

Jie paėmė žirgo vadžias ir nusivedė Krisą į žole apaugusį lauką.

36 : 02 : 00

Pirma nakties. Iš savo kabineto ITC tyrimų centre Robertas Donidžeris žvelgė žemyn į įėjimą į požeminę laboratoriją, apšviestą aplinkui stovinčių greitosios pagalbos mašinų plieskiančiais žibintais. Jis girdėjo medicinos darbuotojų racijų traškesius ir stebėjo, kaip iš tunelio išeina žmonės. Pamatė Gordoną su tuo vaikiščiu, Sternu. Nė vienas iš jų neatrodė sužeistas.

Lango stikle pasirodė Kramer atspindys. Ji ką tik įžengė į kabinetą ir sunkiai kvėpavo. Neatsisukdamas Donidžeris paklausė:

— Kiek sužeistų?

— Šeši. Du rimtai.

— Ar labai rimtai?

— Žaizdos nuo skeveldrų ir vidaus organų nudeginimas toksinėmis medžiagomis.

— Ką gi, jiems teks vykti į UK. — Jis turėjo omenyje universitetines Albakverko klinikas.

— Taip, — sutiko Kramer. — Aš spėjau jiems trumpai paaiškinti, ką turi sakyti. Nelaimingas atsitikimas laboratorijoje. Taip pat paskambinau Vitliui iš UK, priminiau jam paskutinius mūsų įnašus. Manau, problemų nebus.

Donidžeris žiūrėjo pro langą.

— Gali ir būti, — tarė jis.

— Atstovai ryšiams su visuomene gali tai sutvarkyti.

— Arba ne.

Pastaruoju metu tokį darbą ITC atliko dvidešimt šeši žmonės, išsibarstę po visą pasaulį. Jie privalėjo nukreipti visuomenės susidomėjimą ITC veikla kita kryptimi — tiems, kas teiraudavosi, ši kompa-

nija gamino magnetometrų ir medicininių skenerių superlaidžią kvantinę įrangą, kurią sudarė šešių colių ilgio sudėtingi elektromechaniniai elementai. Spaudai paruoštuose tekstuose vyraudavo pribloškiantys ir nuobodūs kvantinių charakteristikų aprašymai.

Tais retais atvejais, kai atsirasdavo labiau susidomėjusių žurnalistų, ITC pakviesdavo juos apsilankyti pagrindinėje bazėje Niu Meksikoje. Žurnalistus vedžiodavo po specialiai atrinktas tyrimų laboratorijas. Vėliau didelėje susirinkimų salėje aprodydavo gaminamą įrangą — gradiometro rites, montuojamas į kriostatus, superlaidžius skydus ir elektrinius kūnus. Paaiškinimai būdavo siejami su Maksvelo lygtimis ir elektros krūvio judėjimu. Beveik visada reporteriai išmesdavo iš galvos kuriamus straipsnius apie ITC. Vieno jų žodžiais tariant, „Plaukų džiovintuvų gamintojų konferencija, ir ta būtų įdomesnė."

Šiaip Donidžeris įstengė laikyti paslaptyje pati didžiausią dvidešimtojo amžiaus mokslinį atradimą. Iš dalies tai tebuvo savisauga: tokios kompanijos, kaip IBM ir Fujitsu, irgi pradėjo kvantinius tyrimus, todėl paties Donidžerio labui, nors jis lenkė visus ketveriais metais, geriau jau niekas nesuprastų, kaip toli jis pažengė šioje srityje.

Žinoma, Donidžeris kuo puikiausiai suvokė, kad dar liko labai daug darbų, todėl slaptumas jam buvo būtinas kaip vanduo. Jis dažnai sakydavo išsišiepęs lyg vaikas:

— Jei žmonės žinotų, ką mes darome, jie *tikrai* panorėtų mus sustabdyti.

Bet tuo pačiu metu Donidžeriui buvo aišku, kad slaptumo visais laikais neišlaikys. Anksčiau ar vėliau, galbūt po nelaimingo atsitikimo, viskas iškils į paviršių. Taip įvykus, jam teks susitvarkyti su padariniais.

Klausimas tik, ar tai vyksta dabar.

•

Jis stebėjo išvažiuojančias greitosios pagalbos mašinas su kaukiančiomis sirenomis.

— Tik pagalvok, — tarė jis Kramer, — dar prieš dvi savaites mūsų vienintelis galvos skausmas buvo prancūzų žurnalistė. Vėliau atsirado Traubas, tas depresuojantis senas šunsnukis, įstūmęs kompaniją į pavojų. Traubo mirtis priviliojo čia policininką iš Gelapo, kuris tebekaišioja nosį aplinkui. Paskui Džonstonas. Ir jo keturi studentai. Da-

bar į ligoninę guldomi šeši technikai. Mums iš rankų išsprūsta daugybė žmonių, Dajana. Pavojus nenumaldomai didėja.

— Manai, kad mums nepavyksta kontroliuoti padėties, — tarė ji.

— Galbūt, — atsakė Donidžeris, — jei tik aš neįsikišiu. Juk žinai, poryt atvyksta trys potencialūs tarybos nariai. Pasistenkime vėl sulįsti į pogrindį.

Ji linktelėjo:

— Nesijaudink, mes susidorosime.

— Gerai. — Jis atsisuko nuo lango. — Pasirūpink, kad Sternas nakvotų čia. Žiūrėk, kad užmigtų, ir užblokuok telefonus. Rytoj Gordonas tegu nesitraukia nuo jo nė per žingsnį. Darykit, ką norit, galite vedžioti jį po bazę, tik nepaleiskite iš akių. Rytoj aštuntą ryto sukviesk atstovus ryšiams su visuomene į susirinkimą. Pasitarimas dėl perkėlimo aikštelės tvarkymo devintą valandą. Tiems šūdžiams iš žiniasklaidos liepk pasirodyti vidurdienį. Dabar sukviesk visus čia, kad tinkamai pasiruoštų.

— Gerai, — tarė ji.

— Galbūt man nepavyks suvaldyti situacijos, bet aš bent jau, velniai rautų, pasistengsiu.

Jis susiraukė, per stiklą žiūrėdamas, kaip tamsoje prie tunelio būriuojasi žmonės.

— Kada jie galės grįžti į požemius?

— Po devynių valandų.

— Tada galėsime surengti dar vieną gelbėjimo operaciją? Išsiųsti kitą komandą?

Kramer kostelėjo.

— Na...

— Ar tu sergi? Ar tai reiškia neigiamą atsakymą?

— Visas mašinas sunaikino sprogimas, Bobai, — paaiškino ji.

— Visas?

— Atrodo, taip.

— Tad viskas, ką galime padaryti, — tai atstatyti aikštelę ir sėdėti, prispaudus subines laukti, ar jie grįš sveiki gyvi?

— Taip, teisingai. Mes niekaip negalime jų išgelbėti.

— Ką gi, tikėsimės, jie supranta visą reikalą, — tarė Donidžeris, — nes dabar jiems teks pasikliauti savo pačių jėgomis. Nors apsišik, bet aš linkėčiau jiems sėkmės.

31 : 40 : 44

Pro siaurus antveidžio plyšius Krisas Hjuzas matė, kad tribūnose beveik neliko vietų — ten sėdėjo vienos moterys. Prie turėklų, dešimčia pėdų žemiau, prilipo prastuomenė, garsiais riksmais reikalaudama turnyro pradžios. Krisą rytiniame lauko kampe supo pažai, besistengiantys suvaldyti arklį, kuris suerzintas minios šauksmo, pradėjo muistytis ir stotis piestu. Pažai bandė paduoti Krisui absurdiškai ilgą ir nepatogią laikyti rankoje ietį. Krisas paėmė ją ir tuoj pat išmetė, kai žirgas ėmė prunkšti bei trypčioti vietoje.

Už barjero, įsispraudusią tarp prastuomenės, jis išvydo Keitę, kuri padrąsinančiai šypsojosi, tačiau dėl besimuistančio žirgo jis negalėjo atsakyti tuo pačiu.

Netoliese Krisas pastebėjo šarvuotą Mareko figūrą, irgi apsuptą pažų.

Žirgui vėl pasisukus — ir kodėl tie vaikigaliai nelaiko pavadžių? — į regėjimo lauką pateko tolimasis aikštės galas, kur ramiai balne sėdėjo seras Gajus de Maležanas. Jis dėjosi ant galvos šalmą su juoda plunksna.

Kriso arklys dar kartą apsisuko ratu. Jis išgirdo trimitus ir pamatė, kaip žiūrovai atsigręžė į tribūną. Iš pavienių plojimų jis miglotai suvokė, kad savo vietą užėmė lordas Oliveris.

Vėl sutrimitavo.

— Skvaire, jums duotas signalas, — tarė vienas pažas, paduodamas jam ietį. Šį kartą Krisas sugebėjo ją išlaikyti pakankamai ilgai, kad pasidėtų ant gugos išpjovos. Ji gulėjo skersai balno, smaigalys buvo nukrypęs į kairę. Arkliui apsisukus, pažai suriko ir pabiro į visas puses, nes ietis prašvilpė jiems tiesiai virš galvų.

Vėl sutrimitavo.

Beveik nieko nematydamas pro plyšius, Krisas trūktelėjo vadeles, norėdamas suvaldyti žirgą. Akies krašteliu įžiūrėjo jį stebintį serą Gajų, kurio arklys nepajudėjo iš vietos. Krisas neįstengė sutvardyti savojo; gyvulys visai pasiuto. Įpykęs ir susierzinęs, jis paskutinį kartą iš visų jėgų patraukė vadžias:

— Velniai tave rautų, ko lauki? Šuoliuok!

Staiga žirgas sukinkavo galva, suglaudė ausis.

Ir puolė į priekį.

•

Įsitempęs Marekas stebėjo puolimą. Jis ne viską pasakė Krisui. Nebuvo reikalo dar labiau jį gąsdinti. Be abejo, seras Gajus pasistengs užmušti Hjuzą, taikydamasis į galvą. Šis lyg pašėlęs, kratėsi balne, ietis šokinėjo rankoje aukštyn žemyn, o kūnas lingavo į visas puses. Prastas taikinys, bet seras Gajus atrodė patyręs — Marekas tuo neabejojo, — todėl bandys durti į galvą. Galbūt nepataikys iš pirmo karto, bet apsisuks ir vėl pasiruoš smogti mirtiną smūgį.

Jis stebėjo besikratantį per lauką Krisą, kuris vos ne vos laikėsi balne, ir jį puolantį serą Gajų, tobulai kontroliuojantį savo judesius — kūnas pasviręs į priekį, sulenktoje rankoje atstatyta ietis.

Na, pagalvojo Marekas, bent jau yra šioks toks šansas, kad Krisas išliks gyvas.

•

Krisas mažai ką matė. Svirduliuodamas balne į visas puses, jis lyg per miglą įžiūrėjo tribūnas, žemę ir link jo artėjantį raitelį. Bet negalėjo pasakyti, ar seras Gajus toli ir kiek laiko liko iki susidūrimo. Jis tik girdėjo griaudinčius kanopų dūžius bei ritmišką žirgo šniokštimą. Jis kratėsi balne kaip išprotėjęs ir stengėsi išlaikyti ietį. Viskas užėmė kur kas daugiau laiko, nei jis tikėjosi. Krisas jautėsi taip, tarytum jotų žirgu jau gerą valandą.

Paskutinę sekundę jis išvydo siaubingu greičiu artėjantį serą Gajų. Staiga ranka pajuto atatranką, ir ietis trenkėsi į dešinįjį šoną. Tuo pat metu kairįjį petį pervėrė aštrus skausmas. Nuo smūgio jis susiūbavo ir išgirdo lūžtančio medžio garsą.

Užriaumojo minia.

Jo arklys nušuoliavo į priekį, į kitą aikštės galą. Krisas buvo apsvaigintas. Kas atsitiko? Jo petį degino žiaurus skausmas. Jo ietis lūžo per pusę.

Ir jis tebesėdėjo balne.

Šūdas.

•

Marekas nusiminė. Nepasisekė: smūgis nuslydo ir neišmušė Kriso iš balno. Dabar jiems teks pulti vienam kitą iš naujo. Jis dirstelėjo į serą Gajų, kuris keikėsi, griebdamas iš pažų rankų naują ietį, paskui apsuko arklį ir pasiruošė pulti.

Kitame gale Krisas stengėsi išlaikyti jam paduotą sveiką ietį, siūbuojančią ore lyg metronomas. Galiausiai permetė ją ant balno, bet dabar pradėjo muistytis žirgas.

Gajus buvo pažemintas ir įsiutęs. Jis nekantravo, todėl nieko nelaukdamas šniojo pentinais per gyvulio šonus ir puolė į priekį.

Ach tu šunsnuki, pagalvojo Marekas.

•

Pastebėjusi vienpusę ataką, minia užstaugė iš nuostabos. Krisas išgirdo ir atsigręžęs pamatė visu greičiu atšuoliuojantį Gajų. Savojo žirgo niekaip neįstengė suvaldyti. Jis trūktelėjo vadžias ir tuo pat metu išgirdo *pliaukšt*, kai vienas iš arklininkų užvažiavo botagu gyvuliui per pasturgalį.

Žirgas sužvengė ir suglaudė ausis.

Antrasis bandymas nežadėjo nieko gero — šį kartą Krisas žinojo, kas jo laukia.

•

Po smūgio krūtinę užliejo skausmo banga, ir jo kūnas pakilo į orą. Viskas atrodė kaip sulėtintame filme. Jis matė išslystantį balną, arklio šonus ir, pakrypęs žemyn bei atkraginęs galvą, žydrą dangų.

Jis krito šonu ant žemės. Metaliniame šalme subildėjo pakaušis. Prieš akis išskydo mėlynos dėmės, kurios didėjo ir pilkėjo. Ausyse pasigirdo Mareko balsas:

— *Pasilik, kur esi*!

Tolumoje nuaidėjo trimitai. Pasaulis išbluko, ir jis lėtai nugarmėjo į tamsą.

•

Tolimajame aikštės kampe Gajus apsuko žirgą, pasiruošęs pulti, bet nuskambėję trimitai skelbė kitos dvikovos pradžią.

Marekas nuleido ietį, paragino žirgą ir puolė į priekį. Seras Čarlzas de Gonas atšuoliavo iš kitos pusės. Jis girdėjo nuolatinį kanopų dundėjimą ir minios ošimą — žiūrovai suprato, kad ši dvikova bus kur kas geresnė. Žirgas lėkė nepaprastai greitai. Seras Čarlzas artėjo link jo tokiu pačiu greičiu.

•

Pasak viduramžių metraščių, sunkiausia riterių turnyre yra ne išlaikyti ietį arba tiksliai smūgiuoti, o šuoliuoti tiesiai ir nebandyti išvengti susidūrimo — nepasiduoti panikai, kuri artėjant link priešininko užplūsta kiekvieną raitelį.

Marekas skaitė senovinius tekstus, bet tik dabar suvokė jų esmę: jis ėmė drebėti, galūnėse pajuto silpnumą, virpėjo šlaunys, spaudžiančios arklio šonus. Jis prisivertė susikoncentruoti, sutelkti dėmesį į vieną tašką ir nukreipti ietį į vieną liniją su seru Čarlzu. Tačiau ginklo galiukas vis tiek judėjo žemyn ir aukštyn. Lygiau. Jis pradėjo ramiau kvėpuoti ir pajuto grįžtančias jėgas. Ištiesino ietį. Liko aštuoniasdešimt jardų.

Priešininkai puolė vienas kitą, lėkdami visu greičiu.

Marekas pastebėjo, kaip seras Čarlzas pakėlė ietį aukščiau. Taikysis į galvą? Ar tik apsimeta? Dvikovos metu riteriai dažnai paskutiniu momentu keisdavo taikinį. Ar jis irgi pakeis?

Šešiasdešimt jardų.

Smūgiuoti į galvą rizikinga, jei į ją nesitaiko abu riteriai. Tiesai laikoma ietis smigs į kūną sekundės dalele anksčiau, negu pakelta: toks ginklų pakėlimo kampo dėsnis. Pirmasis susidūrimas išjudins iš vietos abu raitelius, todėl pataikymo į galvą tikimybė dar labiau sumažėja. Tačiau patyręs riteris sugebėtų ištiesti ietį, kad ši pailgėtų šešiais—aštuoniais coliais, ir durtų pirma. Reikia turėti nepaprastai stiprią ranką, jei nori suvaldyti atatranką ir atšokusią atgal ietį — tada svarbiausias smūgis tektų žirgui. Tokiu atveju įmanoma sumaišyti priešininkui visas kortas.

Penkiasdešimt jardų.

Seras Čarlzas tebelaikė ietį iškėlęs. Po akimirkos priglaudė ją ir balne pasviro į priekį. Dabar geriau valdė ginklą. Ar jis vėl apsimetinėja?

Keturiasdešimt jardų.

To niekaip nepavyks sužinoti. Marekas nusprendė besti į krūtinę. Atstatė ietį ir daugiau jos nekraipė į šonus.

Trisdešimt jardų.

Jo ausyse aidėjo kanopų griausmas ir minios staugimas. Viduramžių metraštis perspėjo: „Susidūrimo metu jokiu būdu neužsimerkite. Smūgiuodamas žiūrėkite prieš save".

Dvidešimt jardų.

Jis plačiai išplėtė akis.

Dešimt.

Tas šunsnukis vėl pakėlė ietį.

Taikysis į galvą.

Smūgis.

•

Skilo medis, ir šis garsas priminė pistoleto šūvį. Kairiajame petyje Marekas pajuto veriantį skausmą. Nepaisydamas jo, nušuoliavo iki aikštės galo, numetė sulaužytą ietį ir ištiesė ranką, prašydamas naujos. Tačiau pažai išpūtę akis spoksojo į lauką.

Atsigręžęs jis pamatė gulintį ant žemės ir nejudantį serą Čarlzą.

Paskui pastebėjo, kaip sero Gajaus žirgas pasistojo piestu prie Kriso kūno. Štai, ką jis sumanė, suprato Marekas. Mirtinai sutrypti Krisą.

Marekas apsisuko, išsitraukė kardą ir iškėlė jį aukštyn.

Įnirtingai rėkdamas, jis puolė atgal į lauką.

•

Minia klykė daužydama turėklus lyg būgnus. Atsigręžęs seras Gajus pamatė artėjantį Mareką. Paskui pažvelgė žemyn į Krisą ir spustelėjo pentinais žirgą, pasiruošęs sutraiškyti gulintį kūną.

— Gėda! Gėda! — ošė minia. Netgi lordas Oliveris pakilo ant kojų, apstulbintas tokio įvykių posūkio.

Tuo momentu Marekas pasiekė serą Gajų ir, negalėdamas sustabdyti žirgo, riktelėjo „Šūdžiau!" bei trenkė jam per galvą plokščiąja kardo puse. Žinoma, toks smūgis jo nesužalos, bet užtat įžeis ir privers palikti Krisą ramybėje. Taip ir atsitiko.

Seras Gajus tuojau pat atsisuko į užpuoliką, o Marekas, įtempęs vadžias, aukštai iškėlė kardą. Ištraukęs savąjį iš makščių, seras Gajus įnirtingai sumojavo, virpindamas ašmenimis orą. Kardai žvangėdami susikirto. Marekas pajuto, kaip rankoje nuo smūgio vibruoja ginklas. Užsimojęs smogė iš viršaus, taikydamas į galvą. Gajus atrėmė smūgį. Arkliai sukosi vietoje, kardai be perstojo žvangėjo.

Mūšis prasidėjo. Pasąmonės kertelėje Marekas žinojo, kad ši kova baigsis vieno iš jų mirtimi.

•

Keitė stebėjo dvikovą nuo turėklų. Marekas gerai laikėsi ir fiziškai buvo gerokai stipresnis už savo priešininką, tačiau plika akimi matėsi, kad seras Gajus turi daug daugiau patirties. Mareko kirčiai buvo aršesni, bet kūnas ne taip gerai apsaugotas. Jis ir pats tai suprato. Seras Gajus, beje — irgi, todėl stengėsi atitraukti žirgą, kad galėtų plačiai užsimoti. O Marekas bandė laikytis arčiau ir neleisti atitolti lyg boksininkas, susikabinęs su savo priešininku.

Tačiau tai ilgai nesitęs: anksčiau ar vėliau seras Gajus atsitrauks pakankamai toli — bent jau sekundei — ir galės smogti lemiamą kirtį.

•

Šalmo viduje Mareko plaukai kiaurai permirko nuo prakaito. Į akis sruvo graužiantys lašai. Jis papurtė galvą bandydamas juos nukratyti. Bet tai nedaug padėjo.

Po kurio laiko jam ėmė trūkti oro. Pro antveidžio plyšius matėsi, kad seras Gajus atrodė nė kiek nepailsęs: jis nenumaldomai puolė, ritmiškai mojuodamas kardu. Marekas suprato — reikia kažko griebtis, kol jis visai nenusivarė nuo kojų. Reikia išmušti juodąjį riterį iš vėžių.

Jo dešinė ranka, laikanti kardą, ėmė degti nuo įtampos. Bet kairioji nė kiek nepavargo. Galbūt pasinaudoti ja?

Verta pamėginti.

Spūstelėjęs žirgą pentinais, Marekas priartėjo prie pat sero Gajaus. Dabar jie beveik lietėsi krūtinėmis. Atrėmęs kirtį, jis smogė kairiąja ranka Maležanui į šalmo apačią ir su pasitenkinimu išgirdo duslų galvos smūgį į metalines sieneles.

Nieko nelaukęs, Marekas persimetė kardą į kitą ranką ir trenkė rankena į šalmą. Pasigirdo garsus trenksmas ir Gajaus kūnas sutrūkčiojo balne. Jo pečiai akimirksniui sukniubo, ir Marekas smogė dar stipriau, suprasdamas, jog tokie daužymai riterį žaloja.

Tačiau to neužteko.

Per vėlu. Švilpdamas plačiu lanku, Gajaus kardas kirto jam per nugarą. Marekas pajuto geliantį skausmą, lyg per pečius kažkas būtų tvojęs botagu. Ar grandininiai šarvai atlaikė? Ar jį sužeidė? Judinti rankas jis, rodos, galėjo. Užsimojęs trenkė ašmenimis jam į pakaušį. Gajus neatrėmė kirčio, ir šis nuskambėjo tarytum gongas. Matyt jis apsvaigintas, pagalvojo Marekas.

Jis vėl užsimojo, apsuko arklį ir smogė kardu į kaklą. Gajus atmušė smūgį, tačiau jo jėga pargriovė riterį ant nugaros. Svirduliuodamas jis nuslydo nuo balno. Dar bandė sugriebti gugą, bet nepasiekęs dribo ant žemės.

Marekas vėl atsisuko, bandydamas nulipti nuo žirgo. Minia užriaumojo. Atsigręžęs jis pamatė, kad seras Gajus lengvai pašoko ant kojų. Pasirodo, jis tik vaidino esąs sužeistas. Užsimojęs kardu smogė Marekui, kol šis lipo nuo žirgo. Andrė nerangiai atrėmė smūgį: jo koja vis dar tabalavo balnakilpėje. Paskui, kažkaip išsilaisvinęs, trenkė atgal. Seras Gajus buvo stiprus ir pasitikintis savimi karys.

Marekas suprato patekęs į dar bjauresnę padėtį. Jis aršiai puolė, bet dę Maležanas lengvai gynėsi ir tvirtai stovėjo ant kojų. Pritrūkęs kvapo, Marekas švokštė; jis neabejojo: — seras Gajus kuo puikiausiai viską girdi ir žino, ką reiškia tokie garsai.

Marekas pailso.

Serui Gajui tereikėjo trauktis ir palaukti, kol jis visai išseks.

Nebent...

Kairėje pusėje, išsitiesęs ant nugaros, paklusniai gulėjo Krisas.

Sulig kiekvienu smūgiu Marekas traukėsi dešinėn. Gajus judėjo atgal — ten, kur jį varė Andrė. Link Kriso.

•

Krisas pakirdo nuo kardų žvangesio. Lyg girtas apsidairė. Jis gulėjo ant nugaros, spoksodamas į žydrą dangų. Bet gyvas. Kas atsitiko? Pasuko galvą juodo šalmo viduje. Lauką matė tik pro siaurus plyšius, todėl netrukus pajuto užplūstančią klaustrofobiją ir mušantį karštį.

Jį ėmė pykinti, bet vemti šalmo viduje Krisas nenorėjo. Čia per maža vietos. Jis užsprings savo paties vėmalais. Reikia nusiimti šalmą. Vis dar gulėdamas, sugriebė jį abejomis rankomis.

Ir patraukė.

Jis nepajudėjo iš vietos. Kodėl? Ar jis pririštas? Ar todėl, kad Krisas išsitiesęs ant žemės?

Jis tuoj apsivems. Tame prakeiktame šalme.

Jėzau.

Persigandęs jis ėmė ridinėtis po žemę.

•

Marekas desperatiškai mojavo kardu. Pamatęs, kad Krisas už sero Gajaus nugaros juda, jis norėjo liepti savo draugui pasilikti vietoje, bet neužteko kvapo pratarti žodį.

Marekas nesustodamas puolė.

Tuo tarpu Krisas traukė nuo galvos šalmą, bandė jį nusiimti. Šokinėjantį atgal ir su malonumu atmušinėjantį smūgius serą Gajų nuo jo skyrė dešimt jardų.

Marekas suprato, kad netrukus visai pails. Jis užsimodavo vis silpniau, o seras Gajus vis dar atrodė stiprus. Jis tik traukėsi atgal ir stengėsi atremti kirčius, laukdamas tinkamos progos.

Penki jardai.

Krisas apsivertė ant pilvo ir bandė stotis. Dabar jis klūpėjo ir rėmėsi rankomis, panarinęs galvą. Pasigirdo žiaukčiojimas.

Gajus to nepraleido pro ausis. Jis truputį pasisuko...

Marekas puolė, galva trenkdamas jam į krūtinę. Seras Gajus susvirduliavo ir, užkliuvęs už Kriso, dribo ant žemės.

Maležanas greitai nusirideno, bet Marekas spėjo pribėgti ir priminti dešiniąją Gajaus ranką, išspirdamas ginklą. Kita koja prispaudė kairįjį petį. Aukštai iškėlė savo kardą, pasiruošęs smeigti.

Minia nuščiuvo.

Gajus nejudėjo.

Marekas lėtai nuleido kardą, nukirto Gajaus šalmo raiščius ir smaigaliu pakėlė jį. Iš de Maležano ausies sunkėsi kraujas.

Seras Gajus nuožmiai dėbtelėjo į jį ir nusispjovė.

Marekas vėl pakėlė kardą. Jį užplūdo įniršis, kūną bei rankas degino aitrus prakaitas, akys pasruvo krauju nuo įsiūčio ir išsekimo. Tvirtai suspaudęs kardo rankeną, jis pasiruošė nukirsti galvą.

Gajus tai suprato.

— Pasigailėkit! — suriko jis taip garsiai, kad išgirdo visi.

— Maldauju, pasigailėkit! — rėkė jis. — Šventosios Trejybės ir Mergelės Marijos vardu! Pasigailėkit! Pasigailėkit!

Minia sustingo.

Laukdama.

•

Marekas sudvejojo. Pasąmonės kertelėje jis girdėjo kuždantį balsą: *Užmušk tą šunsnukį, antraip vėliau pasigailėsi.* Jis suprato, kad apsispręsti turi greitai. Kuo ilgiau čia stovės išsižergęs virš sero Gajaus, tuo labiau jį ims kankinti dvejonės.

Marekas pažvelgė į minią, apgulusią turėklus. Niekas nejudėjo, tik žiūrėjo išpūtę akis. Jis dirstelėjo į tribūnas, kur sėdėjo pats lordas Oliveris su poniomis. Niekas nė nekrustelėjo. Lordas Oliveris tarytum suakmenėjo. Marekas atsigręžė į užtvarą remiantį būrelį pažų, kurie irgi buvo sustingę. Staiga vienas iš jų beveik nesąmoningu gestu brūkštelėjo sau per kaklą: nukirsk galvą.

Geras patarimas, pagalvojo Marekas.

Jis vis dar dvejojo. Aikštėje tvyrojo mirtina tyla, išskyrus Kriso dejones ir žiaukčiojimus, kurie galiausiai ir pažadino Mareką iš sąstingio. Jis nulipo nuo sero Gajaus ir ištiesė ranką, norėdamas padėti atsistoti.

Seras Gajus sugriebė ją ir pakilo ant kojų.

— Tu, šunsnuki, pasimatysime pragare, — sušnypštė jis ir, apsisukęs ant kulno, nuėjo šalin.

Tarp samanotų pievų ir laukinių gėlių vingiavo upeliukas. Krisas klūpėjo panardinęs veidą į vandenį. Po kurio laiko išniro, taškydamasis purslais ir kosčiodamas. Pažvelgė į Mareką, kuris tupėjo šalia ir žvelgė tolyn nieko nematančiomis akimis.

— Man viso to — iki kaklo, — pasakė Krisas. — *Iki kaklo.*

— Įsivaizduoju.

— Mane galėjo užmušti. Ir tai vadinama sportu? Žinai, kas tai? Viščiukų ant žirgų žaidimas. Tie žmonės *išprotėję.* — Jis vėl panardino galvą.

— Krisai.

— Nekenčiu vemti. *Nekenčiu.*

— Krisai.

— Ko? Ko nori? Sakysi, kad mano šarvai surūdys? Andrė, man nusišikt.

— Ne, — atšovė Marekas. — Tik tavo marškiniai išbrinks, ir tada šarvus tikrai bus sunku nusiimti.

— Iš tiesų? Tegu visi aplinkui nusprogsta. Tie pažai viskuo pasirūpins. — Krisas griuvo į samanas ir atsikosėjo. — Jėzau, niekaip negaliu atsikratyti tos smarvės. Reikia išsimaudyti, ar kokį velnią.

Marekas sėdėjo šalia netardamas nė žodžio ir leido jam išsilieti. Kriso rankos nepertraukiamai drebėjo. Jam čia ne vieta, pagalvojo Marekas.

•

Lauke treniravosi lankininkai pilkų bei kaštoninių spalvų apsiaustais. Nepaisydami džiaugsmingo klegesio, kuris sklido iš turnyro aikštės, jie kantriai šaudė į taikinius — atsitraukdavo ir vėl šaudavo. Senieji metraščiai sakė tiesą: anglų lankininkai buvo labai drausmingi ir treniruodavosi kiekvieną dieną.

— Tie vyrai tampa naująja karine jėga, — tarė Marekas. — Nuo jų priklauso mūšio baigtis. Pažiūrėk.

Krisas pasirėmė ant alkūnės.

— Juokauji, — nustebo jis. Šauliai stovėjo nutolę nuo apvalių taikinių per du šimtus jardų. Mažos figūrėlės užtikrintai pakėlė lankus. — Jie rimtai bandys pataikyti?

Nuo švilpiančių strėlių pajuodavo dangus. Jos susmigo į taikinius arba į žemę šalia jų.

— Čia tai bent, — išsižiojo Krisas.

Po akimrkos į orą pakilo dar vienas spiečius. Paskui — dar vienas ir dar. Marekas tyliai skaičiavo. Tarpas tarp jų buvo trys sekundės. Vadinasi, tai — tiesa, pagalvojo jis: anglų lankininkai iš tikrųjų gali iššauti dvidešimt kartų per minutę. Taikiniai apaugo strėlių mišku.

— Tokio antpuolio riteriai tiesiog negali ištverti, — pasakė Marekas. — Žūva ir raiteliai, ir jų žirgai. Štai kodėl anglų riteriai kaunasi nulipę ant žemės. O prancūzai laikosi senų tradicijų — juos paprasčiausiai išskerdžia per atstumą. Prie Kresi žuvo keturi tūkstančiai riterių, prie Puatjė — dar daugiau. Šiems laikams tai — dideli skaičiai.

— Kodėl prancūzai nekeičia taktikos? Nejau nemato, kas dedasi?

— Mato, bet tai reikštų viso jų gyvenimo būdo pabaigą — tiesą sakant, visos kultūros. Riteriai priklauso kilmingųjų luomui. Paprastiems žmonėms jų gyvenimo būdas neįkandamas. Riteris pats privalo pirktis šarvus ir turėti bent tris karo žirgus, taip pat išlaikyti padėjėjų bei pažų svitą. Iki šiol būtent kilmingieji riteriai nulemdavo mūšio baigtį. Dabar jų era baigėsi. — Jis parodė į lankininkus lauke. — Tie žmonės priklauso prastuomenei. Jie laimi kovas dėl drausmės ir darnos. Asmeniniais žygdarbiais jie neužsiima: gauna atlyginimą ir dirba savo darbą. Jie tampa karinių mūšių ateitimi — apmokamos, drausmingos, beveidės kuopos. Riteriai nugrims į užmarštį.

— Išskyrus turnyrus, — rūgščiai ištarė Krisas.

— Suprantama. Ir netgi čia — virš grandininių šarvų dedamos metalo plokštės, saugantis strėlių, kurios gali įsiskverbti praktiškai bet kur. Todėl riteriams reikia metalinių šarvų. Ir jų arkliams — taip pat. Bet su tokiomis salvėmis... — Marekas mostelėjo ranka į švilpiančių strėlių lietų ir gūžtelėjo pečiais. — Su jais bus viskas baigta.

Krisas pažvelgė į turnyro aikštės pusę.

— Na, pagaliau, pačiu laiku!

Atsisukęs Marekas išvydo link jų einančius penkis pažus su livrėjomis, kuriuos sekė du sargybiniai, vilkintys raudonos bei juodos spalvos apsiaustais.

— Galų gale atsikratysime to prakeikto metalo.

Vyrams artėjant, Krisas su Mareku atsistojo jų pasitikti. Vienas sargybinis tarė:

— Jūs sulaužėte turnyro taisykles ir užtraukėte gėdą kilmingajam riteriu Gajui Maležanui bei geriesiems lordo Oliverio tarnams. Jūs esate suimti ir eisite su mumis.

— Palaukit, — išsižiojo Krisas. — *Mes* užtraukėme *jam* gėdą?

— Eisite su mumis.

— Palaukite, palaukite.

Sargybinis trenkė Krisui į pakaušį ir pastūmė į priekį. Marekas nužingsniavo šalia jo. Supami sargybinių jie patraukė į pilį.

•

Keitė tebebuvo turnyro aikštėje ir ieškojo Kriso su Andrė. Iš pradžių nusprendė pasidairyti po palapines, bet prie jų slankiojo vyrai — riteriai, skvairai, pažai, — todėl ji greitai persigalvojo. Šis pasaulis visiškai kitoks — ore tvyrojo smurtas, ir ji niekaip neatsikratė jausmo, kad vaikšto skustuvo ašmenimis. Beveik visi čia buvo jauni — po lauką išdidžiai slampinėjo dvidešimtmečiai riteriai, o skvairai buvo paprasčiausi paaugliai. Keitė dėvėjo paprastus drabužius, rodančius, kad ji nepriklauso kilmingųjų kastai. Jeigų ją nusitemptų ir išprievartautų, niekas nekreiptų pernelyg didelio dėmesio.

Nors lauke buvo pats vidurdienis, ji pagavo save besielgiančią taip, lyg vaikščiotų po naktines Niu Heiveno gatves. Stengėsi nepasilikti viena, maišėsi tarp žmonių, plačiu lanku apeidavo vyriškių susibūrimo vietas.

Ji spraudėsi palei tribūnos turėklus, girdėdama džiaugsmingus minios šūksnius, kai pradėjo kovoti kita riterių pora. Palapinės rikiavosi kairėje. Tačiau Mareko ir Kriso niekur nesimatė. Bet jie dingo iš aikštės tik prieš porą minučių. Galbūt jie palapinėse? Pastarąją valandą ausinėse ji negirdėjo jų balsų ir nusprendė, jog tai dėl šalmų, kuriuos dėvėjo vaikinai. Dabar jie jau turėjo būti nusiėmę šalmus.

Staiga ji pastebėjo savo draugus sėdinčius visai netoli, prie nuokalnėje vinguriuojančio upelio.

Ji ėmė leistis šlaitu. Dėl spiginančios saulės galva po peruku sukaito ir pradėjo niežtėti. Galbūt reikėtų jo atsikratyti ir paprasčiausiai paslėpti plaukus po kepure. O jei nusikirptų juos dar trumpiau, galėtų lengvai apsimesti vaikinu.

Būtų įdomu, pagalvojo ji, kuriam laikui tapti vyru.

Ji mąstė, kur gauti žirkles, kai išvydo link Mareko artėjančius kareivius ir sulėtino žingsnį. Ausinuke vis dar nieko nesigirdėjo, nors per tokį atstumą jie turėtų kuo puikiausiai susikalbėti.

Gal jie išjungti? Ji plekštelėjo per ausį.

Ir tuojau pat išgirdo Kriso balsą: „*Mes* užtraukėme *jam* gėdą?" Tada kažkas neaiškiai suburbėjo. Ji pamatė, kaip kareiviai stumia Krisą į pilies pusę. Marekas žingsniavo šalia.

Šiek tiek palaukusi, Keitė nusekė paskui.

•

Kastelgarde nebuvo nė gyvos dvasios: parduotuvėlės užrakintos, aidinčiose gatvėse tuščia. Visi išėjo į turnyrą, ir tai apsunkino Mareko, Kriso ir kareivių sekimą. Jai tekdavo lūkuriuoti, kol jie pasislėpdavo už kampo, paskui sparčiai bėgti iki posūkio ir vėl laukti, kol jie pranyks iš akiračio.

Ji suprato, jog tokiu elgesiu kelia įtarimą. Tačiau aplinkui nieko nesimatė. Viršutiniame vieno namo aukšte prie lango užsimerkusi sėdėjo moteris ir šildėsi prieš saulę. Bet žemyn nepažvelgė nė karto. Gal miegojo.

Ji atsidūrė atvirame lauke prieš pilį. Čia taip pat nebuvo nė gyvos dvasios — nei riterių ant piestų besistojančių žirgų, nei draugiškų peštynių, nei plevėsuojančių vėliavų. Kareiviai kirto tiltą. Sekdama paskui juos, Keitė išgirdo turnyro aikštėje staugiančią minią. Sargybiniai sušuko kareiviams ant sienų, klausdami kas ten dedasi. Nuo viršaus aikštė matėsi kaip ant delno. Atsakymą palydėjo gausūs keiksmai, matyt, dėl pralоštų lažybų.

Tokioje jaudulio kupinoje atmosferoje ji įėjo į pilį niekieno nepastebėta.

•

Keitė pateko į nedidelį išorinį tvirtovės kiemą. Ji pastebėjo prie stulpų pririštus arklius, kurių niekas neprižiūrėjo. Aplinkui nesimatė nė vieno kareivio — jie visi užsikabarojo ant sienų stebėti turnyro.

Ji apsižvalgė ieškodama Mareko su Krisu, tačiau jų irgi nesimatė. Nežinodama, ką daryti toliau, ji patraukė link durų į didžiąją menę ir išgirdo žingsnius, aidinčius spiraliniais laiptais.

Keitė pradėjo kopti į viršų, vis sukdama ratus, tačiau žingsniai nutilo.

Matyt, jie leidosi žemyn.

Ji nulėkė į apačią. Laiptai baigėsi akmeniniame, apkerpėjusiame ir drėgname koridoriuje žemomis lubomis, kur iš abiejų pusių buvo kameros. Ji žvilgtelėjo pro vienos iš jų pravertas duris, bet nieko neįžiūrėjo. Kažkur priekyje už posūkio nuaidėjo balsai ir sužvangėjo metalas.

Keitė atsargiai pajudėjo į priekį. Tikriausiai ji dabar po didžiąja sale. Mintyse pabandė atgaminti vaizdą, kurį taip dažnai regėjo pastarąsias porą savaičių kasinėdama pilies griuvėsius. Tačiau šio koridoriaus ji neįstengė atsiminti. Galbūt prieš daugelį šimtmečių jį užgriuvo žemės?

Vėl sužvangėjo metalas ir nuaidėjo juokas.

Tada pasigirdo žingsniai.

Po akimirkos Keitė suprato, kad jie artėja.

•

Marekas nukrito ant permirkusių, pūvančių šiaudų. Aplinkui tvyrojo baisus dvokas. Šalia jo suklupo Krisas, paslydęs pliurėje. Kameros durys užsitrenkė. Jie atsidūrė tolimajame koridoriaus gale. Pro grotas Marekas išvydo nueinančius kvatojančius sargybinius. Vienas tarė:

— Ei, Paolo, kur susiruošei? Pasilik čia ir saugok juos.

— Kam? Jie niekur nedings. Aš noriu pamatyti turnyrą.

— Dabar tavo eilė. Lordas Oliveris liepė juo saugoti.

Pasigirdo protestai ir keiksmų lavina. Vėl kažkas nusijuokė, ir žingsniai nutolo. Paskui pasirodė kresnas sargybinis, kuris dirstelėjo į juos pro grotas ir vėl nusikeikė. Jis buvo nepatenkintas: dėl šių kalinių teks praleisti visą spektaklį. Spjovęs ant jų kameros grindų, pasitraukė į šoną ir atsisėdo ant medinės kėdės. Dabar Marekas matė tik jo šešėlį ant kitos sienos.

Rodos, jis rakinėjo dantis.

Marekas priėjo prie grotų, norėdamas pažiūrėti, kas sėdi kitose kamerose. Dešiniojoje nieko nesimatė, bet priešais jis išvydo tamsoje į sieną atsirėmusią figūrą.

Akims pripratus, jis įžiūrėjo profesorių.

30 : 51 : 09

Sternas sėdėjo asmeniniame Donidžerio valgomajame. Nedideliame kambarėlyje stovėjo keturiems žmonėms padengtas stalas. Gordonas įsitaisė priešais ir godžiai kramtė omletą su kumpiu. Sternas stebėjo jo trumpai kirptą viršugalvį, kai šis pasilenkęs skaptavo su šakute virtą kiaušinį. Vyrukas valgė sparčiai.

Lauke palengva kilo saulė, spinduliuojanti virš rytinių kalnų. Sternas pažvelgė į laikrodį: šešios ryto. Mašinų stovėjimo aikštelėje technikai leido oro balioną. Jis prisiminė Gordono žodžius, esą tai vyksta kiekvieną valandą. Balionas greitai kilo į dangų ir netrukus pradingo debesyse. Vyrai net nesivargino jį stebėti, o paprasčiausiai nupėdino į artimiausią pastatą.

— Kaip skrudinta duona? — pasiteiravo Gordonas, pakėlęs galvą. — Gal nori ko kito?

— Ne, ji nebloga, — numojo ranka Sternas. — Tik aš ne alkanas.

— Paklausyk seno kariškio patarimo. Kai prieš nosį guli maistas, suvalgyk jį, nes nežinia, kada užkandžiausi kitą kartą.

— Neabejoju, jog tai tiesa. Bet aš nesu alkanas.

Gordonas gūžtelėjo pečiais ir kramtė toliau.

Į kambarį įėjo vyras, dėvintis krakmolytus padavėjo marškinius.

— O, Haroldai, — šūktelėjo Gordonas. — Ar kava paruošta?

Vyras atsakė:

— Taip, sere. Jei norite, — kapučino.

— Mieliau išgerčiau juodos.

— Žinoma, sere.

— O tu, Deividai? — paklausė Gordonas. — Kavą gersi?

— Prašyčiau be grietinėlės.

— Žinoma, sere. — Haroldas išėjo.

Sternas spoksojo pro langą, klausydamasis Gordono čepsėjimo ir šakutės skrebenimo į lėkštę. Galiausiai tarė:

— Ar aš teisingai suprantu? Šiuo metu jie negali grįžti, tiesa?

— Tiesa.

— Todėl, kad nėra perkėlimo aikštelės.

— Tiesa.

— O *kada* jie galės grįžti?

Gordonas atsiduso ir su visa kėde atsitraukė nuo stalo.

— Viskas bus gerai, Deividai. Mes viską sutvarkysime.

— Kiek laiko tai užtruks?

— Na, galime paskaičiuoti. Po trijų valandų urve bus išvalytas oras. Pridėkime dar vieną valandą įvairiems matavimams. Jau keturios valandos. Paskui dar dvi nuolaužų valymui. Jau šešios. Ir dar reikės atstatyti vandens skydus.

— Atstatyti vandens skydus? — pakartojo Sternas.

— Tuos tris vandens žiedus. Jie būtini.

— Kodėl?

— Kad sumažintume iki minimumo perkėlimo klaidas.

— Kas tai yra — perkėlimo klaidos? — paklausė Sternas.

— Atstatymo defektai, atsirandantys, kai mašina rekonstruoja žmogų.

— Sakėte, kad nepasitaiko jokių klaidų, kad atstatymas vyksta sklandžiai.

— Visais atžvilgiais, taip. Jei mus saugo skydai.

— O jeigu ne?

Gordonas atsiduso:

— Deividai, skydai mus *saugos*. — Jis dirstelėjo į laikrodį. — Geriau pataupyk nervus. Praeis dar keletas valandų, kol sutaisysime perkėlimo aikštelę. Jaudiniesi visai be reikalo.

— Man iš galvos neišeina mintis, kad galime kažką padaryti jų labui. Nusiųsti žinutę ar kaip nors kitaip susisiekti.

Gordonas papurtė galvą.

— Ne. Jokių žinučių. Tai paprasčiausiai neįmanoma. Kuriam laikui jie visiškai atkirsti nuo mūsų, ir mes niekuo negalime jiems padėti.

30 : 40 : 39

Keitė Erikson prisispaudė prie sienos, jausdama į nugarą besiskverbiančią drėgmę. Ji pasislėpė vienoje iš kamerų ir sustingo sulaikiusi kvapą, kol pro ją praėjo sargybiniai, užrakinę Mareką su Krisu. Jie kvatojo ir, rodos, buvo geros nuotaikos. Keitė išgirdo balsus:

— Seras Oliveris baisiai susierzino, kai tas enietis apmulkino jo leitenantą.

— O kitas dar geresnis! Joja kaip kvailelis, bet sulaužė dvi ietis kovoje su Juodąja Galva. — Nuskambėjo juokas.

— Teisybė, jis irgi apkvailino Juodąją Galvą. Už tai seras Oliveris nuridens jų galvas dar neužslinkus nakčiai.

— Arba, sakyčiau, nukirs galvas dar prieš vakarienę.

— Ne, vėliau. Bus didesnė minia. — Vėl nuskambėjo juokas.

Jie nuėjo tolyn, ir balsai nuslopo. Keitė vos girdėjo juos. Po kurio laiko sekė trumpa pauzė — ar jie lipa laiptais? Ne, dar ne. Ji vėl išgirdo kvatojimą, bet šį kartą keistą, šiek tiek dirbtiną.

Kažkas negerai.

Ji atidžiai klausėsi. Sargybiniai, rodos, kalbėjo apie serą Gajų ir ledi Kler. Bet tiksliai negirdėjo.

— ... mūsų ledi labai suerzino jį... — ir vėl juokas.

Keitė susiraukė.

Balsai ne tokie jau tylūs.

Negerai. Jie grįžta atgal.

Kodėl? — pagalvojo ji. Kas atsitiko?

Ji dirstelėjo į durų pusę ir ten išvydo savo pačios pėdsakus, vedančius į kamerą.

Jos batai permirko nuo žolės prie upelio. Vyrų, beje, irgi, todėl koridoriaus viduryje matėsi daugybė šlapių ir purvinų pėdsakų. Bet viena pora kojų nukrypo nuo tiesaus kelio į kamerą.

Jie kažkaip pastebėjo.

Velnias.

Pasigirdo balsas:

— Kada šiandien baigsis turnyras?

— Turėtų baigtis dar prieš tris.

— Kodėl taip anksti? Iki to laiko visi nespės susikauti.

— Lordas Oliveris skuba į vakarienę ir susitikti su arkivyskupu.

Ji klausėsi ir bandė suskaičiuoti skirtingus balsus. Kiek sargybinių čia buvo? Ji stengėsi prisiminti. Mažiausiai trys. O gal penki? Tuo metu ji neatkreipė dėmesio.

Velnias.

— Sako, kad arkivyskupas atsiveda tūkstantį ginkluotų vyrų...

Grindimis nuslinko šešėlis. Dabar jie stovėjo abipus kameros.

Ką jai daryti? Jokiu būdu negalima leistis pagaunamai. Ji moteris ir čia jai ne vieta. Sugavę sargybiniai ją išprievartaus ir užmuš.

Tačiau jie juk nežino, kad ieško moters. Dar ne. Už durų įsivyravo tyla, paskui sučežėjo kojos. Ką jie dabar darys? Tikriausiai pasiųs vieną žmogų į vidų, o kiti pasiruoš, išsitrauks kardus ir aukštai juos iškels...

Laukti Keitė negalėjo. Žemai susilenkusi ji puolė į priekį.

Ir atsitrenkdama į sargybinį, ėjusį pro duris, smogė jam į kelį. Šis suriko iš skausmo bei nuostabos ir nugriuvo. Kiti sargybiniai puolė šaukti, už nugaros į akmenį sužvangėjo kardas, įskeldamas kibirkštį, ir ji nesidairydama nurūko į priekį.

— Moteris! Moteris!

Jie bėgo paskui Keitę.

Ji sparčiai kopė spiraliniais laiptais. Kažkur iš apačios sklido šarvų skambėjimas. Pasiekusi pirmą aukštą, daug negalvojo ir padarė pirmą į galvą šovusį dalyką: nulėkė tiesiai į didžiąją menę.

Joje nebuvo nė gyvos dvasios. Stalai paruošti šventei, bet dar neapkrauti maistu. Ji bėgo pro stalus, ieškodama, kur pasislėpti. Už gobelenų? Ne. Jie per daug prigludę prie sienų. Po staltiesėmis? Ne, sargybiniai čia tikrai ieškos ir suras ją. Kur? *Kur?* Ji pastebėjo milžinišką židinį su tebeliepsnojančia ugnimi. Valgomajame juk turi būti slaptas išėjimas. Ar Kastelgarde, ar La Roke? Ji tiksliai neprisiminė, o galėjo dirbti labiau sutelkusi dėmesį.

Sąmonės kertelėje ji išvydo save pilies griuvėsiuose, apsirengusią chaki spalvos šortais ir trumparankoviais marškiniais bei avinčią „Nike" spoortbačius. Ji tingiai slampinėja, užsirašydama šiokias tokias

pastabas. Vienintelis jos rūpestis — jei toks apskritai egzistavo — buvo patenkinti savo asmenybės moksliškosios pusės smalsumą.

Ji turėjo dirbti labiau sutelkusi dėmesį!

Keitė išgirdo artėjančius vyrus. Laiko liko visai nedaug. Nuskuodė prie devynių pėdų aukščio židinio ir pasislėpė už milžiniškos auksu žibančios pertvaros. Ryškiai liepsnojo ugnis, jos kūną laižė karščio bangos. Ji girdėjo, kaip vyrai subėgo į salę ir šūkaudami pradėjo jos ieškoti. Sulinkusi už pertvaros, Keitė sulaikė kvapą ir suakmenėjo.

•

Ji išgirdo spyrius ir dūžius, lėkščių ant stalo skambėjimą. Ką jie šneka, nelabai suprato, nes viską užgožė liepsnos pleškėjimas. Nuaidėjo metalo garsas, lyg ant žemės būtų nukritęs kažkoks didelis daiktas; panašu į fakelo stovą.

Ji laukė nekrutėdama.

Vienas vyras išlojo klausimą, bet atsakymo ji neišgirdo. Jis vėl suriko, ir šį kartą sargybinio žodžius lydėjo švelnus balsas. Rodos, ne vyriškas. Su kuo jie kalba? Ar tik ne su moterimi? Keitė įtempė ausis: taip, be jokių abejonių, tai — moteris.

Vėl pasigirdo balsai ir sužvangėjo nubėgančių sargybinių šarvai. Metusi akį pro paauksuotos pertvaros kraštelį, ji matė, kaip vyriškiai išbėga pro duris.

Dar šiek tiek luktelėjusi, ji išlindo iš už pertvaros.

Keitė pamatė mažą mergaitę, ne vyresnę nei dešimties ar vienuolikos metų. Galvą apsimuturiavusi balta medžiaga, iš po kurios matėsi tik veidelis. Ji vilkėjo palaidą, beveik žemę siekiančią rožinę suknelę ir iš auksinio ąsočio pilstė į taures vandenį.

Mergaitė sugavo jos žvilgsnį ir žiūrėjo į ją, nepratardama nė žodžio.

Keitė laukė, kol ji suriks, bet mergaitė tylėjo. Ji tik smalsiai spoksojo į Keitę ir po sekundės prabilo:

— Jie nubėgo laiptais į viršų.

Keitė apsisuko ir išlėkė iš salės.

•

Sėdėdamas kameroje Marekas girdėjo pro langą sklindantį trimitų aidą ir tolimą minios ošimą. Sargybinis dirstelėjo į viršu gailiu žvilgsniu, iškeikė Mareką su profesoriumi ir grįžo prie medinės kėdės.

Džonstonas tyliai tarė:

— Ar tebeturite žymeklį?

— Taip, — atsakė Marekas. — Turime. O jūs savąjį?

— Ne. Pamečiau praėjus trims minutėms po atvykimo.

Profesorius papasakojo, kad nusileido miškais apaugusiose lygumose, visai netoli upės ir vienuolyno. ITC užtikrino jį, jog tai idealiai tinkamas apleistas taškas. Nesitraukdamas nuo mašinos, jis galės apžiūrėti visas pagrindines kasinėjimų vietas.

Tolimesnius įvykius lėmė nelaimingas atsitiktinumas: profesorius pasirodė tuo metu, kai pro šalį į mišką traukė grupelė medkirčių, užsimetusių ant pečių kirvius.

— Jie pamatė šviesos blyksnius paskui mane ir puolė ant kelių melsdamiesi. Pagalvojo, jog išvydo stebuklą. Vėliau nusprendė, jog tai jokie burtai ir iškėlė kirvius, — paaiškino profesorius. — Maniau, jie mane sukapos, bet, dėkui Dievui, moku provansietiškai. Įtikinau juos nuvesti mane į vienuolyną ir leisti vienuoliams užsiimti šiuo reikalu.

Jie atėmė Džonstoną iš medkirčių, nurengė jį ir apžiūrėjo visą kūną, ieškodami stigmų.

— Tiesą sakant, jie dairėsi po gana neįprastas vietas. Tada aš pareikalavau susitikti su abatu, kuris norėjo sužinoti, kur yra slaptas kelias į La Roką. Spėju, kad prisižadėjo Arno. Na, aš jam pamėtėjau mintį pasiknaisioti po senus vienuolyno metraščius. — Profesorius išsišiepė. — Ir pats pasisiūliau peržiūrėti visus pergamentus.

— Ir ką?

— Rodos, aš jį radau.

— Išėjimą?

— Manau, kad taip. Jis eina šalia požeminės upės ir, greičiausiai, yra labai ilgas. Prasideda nuo vietos, vadinamos žaliąja koplyčia. Tam, kad rastum įėjimą, reikia rakto.

— Rakto?

Sargybinis kažką suurzgė, ir Marekas kuriam laikui nutilo. Ant kojų pakilo Krisas, valydamas drėgnus šiaudus nuo kelnių.

— Privalome iš čia ištrūkti, — pasakė jis. — Kur Keitė?

Marekas papurtė galvą. Keitė tebėra laisvėje, nebent koridoriuje pasigirdę sargybinių šūksniai reikštų, kad ją pagavo. Bet jis taip nemanė. Jei tik pavyks susisiekti su Keite, galbūt ji pajėgs iškrapštyti juos iš čia.

Vadinasi, reikės kažkaip įveikti sargybinį. Problema ta, kad medinę kėdę, ant kurios jis sėdėjo, ir koridoriaus vingį skyrė dvidešimt jardų. Užklupti jį netikėtai jokiu būdu nepavyks. Jei Keitė atsidurtų ausinukų veikimo atstumu, jie galėtų...

Krisas ėmė daužyti kameros grotas ir visu balsu šaukti:

— Ei! Sargybini! Ei, tu!

Marekui nespėjus ir žodžio ištarti, sargybinis šoko prie Kriso, kuris ištiesė pro grotas rankas ir jam mojavo.

— Ei! Ateik čia! Ei!

Priėjęs artyn, sargybinis tvojo Krisui per ranką, ir iš karto užsikosėjo, nes šis papurškė jam dujų balionėliu. Kareivis susvirduliavo. Krisas ištiesė ranką, sugriebė sargybinį už apykaklės ir papurškė jam į veidą antrą kartą.

Užvertęs akis sargybinis griuvo ant žemės lyg pakirstas. Kriso ranka, tebelaikanti apykaklę, atsitrenkė į grotas. Sucypęs iš skausmo, jis paleido kareivį, ir šis nusirideno į koridoriaus vidurį.

Nepasiekiamas.

— Gerai padirbėta, — tarstelėjo Marekas. — Kas toliau?

— Galėtum ir padėti man, — atšovė Krisas. — Labai jau tavo neigiamas požiūris. — Krisas atsiklaupė ir iškišo ranką pro grotas iki pat pažasties, graibydamas orą. Jis beveik lietė sargybinio koją. Bet tik beveik. Juos skyrė šeši coliai. Stenėdamas Krisas dar labiau ištempė ranką. — Jei tik turėtume ką nors — lazdą ar kablį, — su kuo galėtume patraukti...

— Tai nepadės, — pasakė profesorius iš kitos kameros.

— Kodėl?

Jis išėjo į šviesą ir pažvelgė pro grotas.

— Todėl, kad jis neturi rakto.

— Neturi rakto? Kur jis?

— Kabo ant sienos. — Džonstonas parodė pirštu į koridoriaus mūrus.

— Tai šūdas, — nusikeikė Krisas.

Suvirpėjo ant grindų gulinčio sargybinio ranka. Spazmiškai sutrūkčiojo viena koja.

Krisas supanikavo.

— Ką dabar darysime?

•

— Keite, ar girdi mane? — ištarė Marekas.

— Aš čia.

— Kur?

— Koridoriuje. Grįžau, nes sargybiniai nesusipras ieškoti manęs čia.

— Keite, ateik greičiau.

Marekas išgirdo atbėgančių žingsnių aidą.

Sargybinis atsikosėjo, apsivertė ant nugaros ir pasirėmė į žemę alkūne. Apsižvalgęs jis skubiai pradėjo stotis.

Jis rėmėsi visomis keturiomis, kai pasirodė Keitė ir spyrė jam į galvą. Sargybinis vėl nugriuvo, bet sąmonės neprarado, tik buvo apsvaigintas. Lėtai kildamas jis papurtė galvą.

— Keite, — sušnypšė Marekas. — Raktus...

— Kur?

— Ant sienos.

Pasitraukusi nuo sargybinio, ji nukabino sunkų žiedą. Įkišo vieną raktą į Mareko kameros spyną, bet šis nesisuko.

Urgzdamas kareivis metėsi ant merginos, nustūmė ją nuo grotų į koridoriaus vidurį. Jie grūmėsi, raičiodamiesi ant grindų. Ji buvo kur kas mažesnė už vyriškį, todėl jis lengvai nugalėjo Keitę.

Marekas iškišo abi rankas pro grotas, ištraukė raktą ir įkišo kitą, bet šis irgi netiko.

Sugriebęs Keitei už kaklo, sargybinis ėmė ją smaugti.

Marekas išbandė kitą raktą. Vėl nepasisekė. Ant žiedo kabojo dar šeši raktai.

Keitė pamėlynavo. Ji žiaukčiojo ir duso. Kumščiais trankė sargybinio rankas, tačiau be rezultato. Spyrė į kirkšnis, bet apsiaustas jį apsaugojo.

— Peilį! Peilį! — suriko Marekas, bet mergina, rodos, jo nesuprato. Jis išbandė kitą raktą. Ir vėl nepasisekė. Iš kitos kameros Džonstonas kažką sušuko sargybiniui prancūziškai.

Šis pakėlė galvą ir grubiai atšovė. Tuo tarpu Keitė išsitraukė savo durklą ir iš visų jėgų smeigė jam į petį. Deja, grandininių šarvų ašmenys neįveikė. Ji dūrė dar ir dar kartą. Įniršęs sargybinis pradėjo daužyti jos galvą į akmenines grindis, norėdamas priversti ją išmesti peilį.

Marekas išbandė kitą raktą.

Garsiai girgždėdamas, jis pasisuko.

Profesorius su Krisu suriko, ir Marekas atlapojo duris. Sargybinis atsisuko į jį, paleido Keitę ir pašoko ant kojų. Ši užsimojo ir smeigė durklu į neapsaugotas kojas. Kareivis sustaugė iš skausmo. Marekas du kartus stipriai trenkė jam per galvą. Sargybinis sudribo ir daugiau nepajudėjo.

Krisas atrakino profesoriaus duris. Atsistojo Keitė, lėtai atgaudama buvusią veido spalvą.

Išsitraukęs baltą žymeklį, Marekas prilietė nykščiu mygtuką.

— Gerai, pagaliau mes visi kartu. — Jis apsižvalgė. — Ar pakaks vietos, jei čia išsikviesime mašiną?

— Ne, — atsakė Krisas. — Iš kiekvienos pusės turi būti papildomai šešios pėdos.

— Mums reikia daugiau erdvės. — Profesorius atsisuko į Keitę. — Ar žinai, kaip iš čia ištrūkti?

Mergina linktelėjo galva, ir jie pajudėjo koridoriumi link išėjimo.

30 : 21 : 02

Greitai ir užtikrintai Keitė užvedė juos spiralinias laiptais. Kova su sargybiniu kažkaip ją atpalaidavo: blogiausia, kas galėjo įvykti, įvyko, ir ji išliko gyva. Nors galva tvinkčiojo nuo skausmo, Keitė jautėsi kur kas ramesnė. Ji net atsiminė iš ankstesnių laikų visus praėjimus.

Užlipę į pirmą aukštą, bėgliai dirstelėjo į kiemą, kuriame buvo daugiau žmonių, nei jie tikėjosi. Iš turnyro grįžo pulkai kareivių, riterių ir dvariškių prabangiais drabužiais. Matyt, jau trečia valanda. Nors kiemas vis dar skendėjo vidurdienio šviesoje, šešėliai akivaizdžiai pradėjo ilgėti.

— Mes negalime ten eiti, — papurtė galvą Marekas.

— Nesijaudink. — Keitė užvedė juos į antrą aukštą ir greitai perbėgo akmeniniu koridoriumi iki nedidelių šeimai arba svečiams skirtų miegamųjų.

Už jos nugaros prašneko Krisas:

— Aš čia buvau. — Jis parodė į vienas duris. — Šiame kambaryje gyvena Kler.

Marekas prunkštelėjo, bet Keitė nesustojo. Tolimajame koridoriaus gale ant kairiosios sienos kabojo gobelenas. Pakėlė jį — gobelenas pasirodė stebėtinai sunkus — ir pradėjo spaudyti akmenis.

— Aš įsitikinusi, kad jis čia, — tarė mergina.

— Dėl ko įsitikinusi? — paklausė Krisas.

— Dėl išėjimo, kuris nuves mus į užpakalinį kiemą.

Ji pasiekė mūrų galą, bet durų nerado. Teko pripažinti, kad sienoje iš tiesų nesimatė jokių slapto išėjimo ženklų. Akmenys buvo įtvirtinti gražiai ir lygiai, be jokių atsikišimų ar įpjovų. Nė ženklo, kad čia galėtų kažkas būti. Pridėjusi skruostą prie sienos, Keitė apžvelgė ją akies krašteliu — atrodė, lyg būtų pastatyta iš monolito.

Kas negerai?

Gal čia ne ta vieta?

Ji negalėjo suklysti. Durys turi kažkur būti. Ji grįžo atgal ir vėl ėmė spaudyti akmenis. Nieko. Galiausiai praėjimą ji rado tik gryno atsitiktinumo dėka. Jie išgirdo balsus kitame koridoriaus gale — kažkas lipo laiptais. Atsisukusi Keitė brūkštelėjo koja per pamatinį akmenį.

Ir pajuto, kad šis sujudėjo.

Pasigirdus metaliniam žvangtelėjimui, priešais Keitę per porą colių prasivėrė durys. Ją nustebino, kaip meistriškai mūrai maskavo plyšį.

Keitė pastūmė jas, ir visi suėjo į vidų. Marekas žengė paskutinis, nuleidęs gobeleną ir uždaręs duris.

Jie pateko į tamsų, siaurą praėjimą. Kas porą jardų sienose buvo išgręžtos skylutės, pro kurias sunkėsi blyški šviesa, todėl fakelų neprireikė.

Pirmą kartą sudarinėdama išėjimo planą, dar Kastelgardo griuvėsiuose, Keitė nusistebėjo, kam jis apskritai reikalingas. Bet dabar, atsidūrusi čia, viską suprato.

Šis koridorius niekur neveda. Jis skirtas šnipinėti žmones, gyvenančius antrame aukšte.

Jie tyliai judėjo į priekį. Iš šalia esančio kambario sklido balsai — moters ir vyro. Prisiglaudę prie mažų skylučių, jie stabtelėjo ir pažvelgė pro jas.

Keitė išgirdo Kriso dūsavimus, kurie nuskambėjo kaip dejonės.

Iš pradžių Krisas įžiūrėjo tiktai vyro ir moters siluetus, stovinčius priešais langą. Prireikė šiek tiek laiko, kol jo akys priprato prie ryškios šviesos. Tada jis suprato, jog mato ledi Kler ir serą Gajų. Jie laikėsi susikibę už rankų ir intymiai glaudėsi vienas prie kito. Seras Gajus aistringai ją pabučiavo, ir mergina atsakė su tokiu pat įkarščiu, apkabinusi jo kaklą.

Krisas spoksojo išpūtęs akis.

Įsimylėjėliams atsiskyrus, seras Gajus įdėmiai pažvelgė jai į akis ir tarė:

— Miledi, jūsų elgesys ir nedovanotinas nemandagumas išprovokavo juoką man už nugaros ir kalbas, esą aš bailys. Aš tai laikau įžeidimu.

— Taip turi būti, — atsakė ji. — Mūsų abiejų labui. Jūs žinote tai kuo puikiausiai.

— Ir vis tik pageidaučiau, kad jūs nebūtumėte tokia įžūli.

— Iš tiesų? Kokiai gi man būti? Ar jūs norite laimės, kurios trokštam mes abu? Gerasis riteri, jūs žinote, ką mums reikia daryti. Kol priešinuosi santuokai, daug žmonių tebesėja įtarimo sėklą, kad jūs pridėjote savo juodąją ranką prie mano vyro mirties. Bet jei lordas Oliveris privers mane tekėti nepaisant visų mano pastangų, niekas negalės skųstis, esą velioniui aš nejutau pagarbos. Tiesa?

— Tiesa, — gailiai linktelėjo jis.

— Dabar pamąstykite, kaip pasikeistų aplinkybės, jei imčiau reikšti jums malonę. Tie patys liežuvautojai netrukus imtų šnabždėti, kad aš pati prisidėjau prie savo vyro pirmalaikio galo, ir tokios paskalos pasiektų jo šeimą Anglijoje. Jau ir taip jie mąsto, kaip perimti mano valdas. Jiems trūksta tik dingsties. Todėl seras Danielis įdėmiai seka kiekvieną mano judesį. Gerasis riteri, moters garbė yra labai trapi: ją galima labai lengvai sutepti, bet susigrąžinti — niekada. Mūsų sielos bus saugios, kol rodysiu jums atkaklų priešiškumą. Tad meldžiu jus nekreipti dėmesio į užgriuvusią gėdą, kuri taip erzina. Vietoj to galvokite apie artėjantį atpildą.

Krisas išsižiojo ir neužsičiaupė. Ji elgėsi taip pat intymiai — šiltas žvilgsnis, žemas balsas, kaklą glamonėjanti švelni ranka, — kaip ir su juo. Krisas manė, kad merginą sugundė jo žavesys. Bet, pasirodo, ledi Kler sugundė jį patį.

Nepaisant glamonių, niūrus sero Gajaus veidas neprašviesėjo.

— O jūsų apsilankymai vienuolyne? Pageidaučiau, kad ten daugiau neitumėte.

— Kodėl? Pavyduliaujate abatui, milorde? — Ji erzino Gajų.

— Aš dar kartą sakau — pageidaučiau, kad ten daugiau neitumėte, — užsispyrusiu balsu pakartojo jis.

— Bet mano tikslas pateisinamas, nes tas, kas žino La Roko paslaptį, gali įsakinėti lordui Oliveriui. Jis privalės klausytis, nes pats trokšta ją atskleisti.

— Tačiau miledi jos nesužinojo, — atkirto seras Gajus. — Ar abatas ką nors nutuokia?

— Abato nemačiau, — atsakė Kler. — Jis buvo išvykęs.

— Magistras tvirtina nieko nežinąs.

— Jo žodžiais tariant. Teks užsukti pas abatą dar kartą, galbūt rytoj.

Pasigirdo beldimas į duris ir prislopintas vyriškas balsas.

— Tai tikriausiai seras Danielis, — tarė Maležanas.

— Greičiau, milorde, į slaptavietę!

Seras Gajus nuskubėjo prie sienos, už kurios slėpėsi bėgliai, atitraukė gobeleną ir, jų dideliam siaubui, atidaręs duris, žengė į siaurą praėjimą. Akimirką seras Gajus spoksojo, netikėdamas savo akimis, paskui pradėjo šaukti:

— Kaliniai! Jie visi pabėgo! Kaliniai!

Jo riksmą pasigavo ledi Kler, kuri išbėgo į koridorių.

Profesorius atsisuko į savo studentus.

— Jei mus išskirs, traukite į vienuolyną. Suraskite brolį Marselį. Jis turi raktą nuo slapto išėjimo.

Jiems nespėjus atsakyti, į koridorių pasipylė kareiviai. Krisas pajuto, kaip jį sugriebė šiurkščios rankos.

Juos sugavo.

30 : 10 : 55

Tarnams puošiant stalą, didžiojoje menėje skambėjo liutnios stygos. Lordas Oliveris ir seras Robertas šoko su merginomis susikabinę už rankų, o šokių mokytojas mušė ritmą ir entuziastingai šypsojosi. Po kelių žingsniukų lordas Oliveris atsigręžė į savo partnerę, tačiau išvydo atsuktą nugarą. Jis nusikeikė.

— Tai niekniekis, milorde, — tuojau pat nuramino jį mokytojas, kurio veide sustingo šypsena. — Jei prisimenate, reikią žengti į priekį, į priekį, apsisukti, atgal, apsisukti ir atgal. Mes praleidome apsisukimą.

— Nieko aš nepraleidau, — atšovė Oliveris.

— Jūsų tiesa, milorde, — skubiai įsiterpė seras Robertas. — Šį samyšį sukėlė blogai sugrota muzikinė frazė. — Jis rūsčiai nužvelgė berniuką su liutnia.

— Ką gi, tebūnie. — Oliveris užėmė ankstesnę poziciją ir ištiesė merginai ranką. — Kaip ten — į priekį, į priekį, apsisukti, atgal..?

— Labai gerai. — Šokių mokytojas šypsojosi ir mušė ritmą. — Štai taip, jums pavyko...

Nuo durų pasigirdo balsas:

— Milorde.

Muzika nutilo. Susierzinęs Oliveris atsigręžė ir išvydo serą Gajų su sargybiniais, apsupusiais profesorių ir dar kelis žmones.

— Ko reikia?

— Milorde, paaiškėjo, kad magistras turi bendrininkų.

— Ką? Kokių bendrininkų?

Lordas Oliveris priėjo arčiau ir pamatė enietį — tą kvailį airį, kuris nemoka jodinėti, bei jauną iššaukiančios išvaizdos moterį trumpais plaukais.

— Kas čia per bendrininkai?

— Milorde, jie tvirtina esą magistro padėjėjai.

— Padėjėjai? — Vienas lordo Oliverio antakis pakilo aukštyn. — Brangusis magistre, kai sakėte turįs padėjėjų, aš nemaniau, kad jie pilyje.

— Ir pats to nežinojau, — atsakė profesorius.

Lordas Oliveris prunkštelėjo.

— Jūs negalite būti padėjėjai. — Jis nužvelgė visus. — Esate bent dešimčia metų vyresni, nei turėtumėte būti. Anksčiau jūs neparodėte nė ženklo, kad pažįstate magistrą. Jūs kalbate netiesą. Visi. — Jis papurtė galvą ir tarė serui Gajui. — Aš netikiu jais ir noriu išsiaiškinti teisybę. Bet ne dabar. Nuveskite juos į požemius.

— Milorde, iš ten jie pabėgo.

— Pabėgo? Kaip? — Jis nekantriai mostelėjo ranka, nelaukdamas atsakymo. — Kokia mūsų vieta saugiausia?

Robertas de Keras pašnibždėjo jam kažką į ausį.

— Mano miegamasis bokšte? Kur laikau panelę Alisą? — Oliveris pradėjo juoktis. — Taip, išties saugu. Užrakinkite juos ten.

— Aš viskuo pasirūpinsiu, milorde, — tarė seras Gajus.

— Tie „padėjėjai" užtikrins jų pono gerą elgesį. — Jis niūriai šyptelėjo. — Tikiuosi, magistre, jūs pasimokysite šokti su manimi?

Visus tris jaunuolius grubiai ištempė iš salės. Lordas Oliveris pamojo ranka, ir šokių mokytojas su liutnistu, tyliai nusilenkę, pasišalino. Moterys irgi. Seras Robertas šiek tiek dvejojo, bet, sugavęs skvarbų Oliverio žvilgsnį, tuojau pat dingo iš salės.

Liko tik tarnai, tvarkę stalą. Menėje tvyrojo tyla.

— Taigi, magistre, kokį žaidimą jūs sugalvojote žaisti?

— Dievas liudytojas, jie — mano padėjėjai, kaip ir sakiau nuo pat pradžių, — tarė profesorius.

— Padėjėjai? Vienas iš jų yra riteris.

— Jis jaučiasi skolingas, todėl tarnauja man.

— O? Skolingas?

— Išgelbėjau jo tėvui gyvybę.

— Tikrai? — Oliveris apėjo aplink profesorių. — Kaip?

— Vaistais.

— Ir kas jam kėlė skausmą?

Palietęs ausį, Džonstonas pasakė:

— Milorde, jei norite būti tikras mano žodžių teisumu, atveskite čia riterį Mareką, ir jis patvirtins tai, ką aš sakau dabar. Išgelbėjau vandenlige sergantį jo tėvą arnikos vaistažolėmis, ir tai įvyko Hemstede, kaimelyje prie Londono, praeitų metų rudenį. Iškvieskite jį ir pats paklauskite.

Oliveris nieko neatsakė.

Jis nužiūrinėjo profesorių piktu žvilgsniu.

Tylą pertraukė į salę įėjęs miltuotas vyriškis:

— Milorde.

Oliveris staigiai atsisuko.

— *Ko reikia*?

— Milorde, delikatesai.

— Delikatesai? Labai gerai, tik greičiau.

— Milorde. — Vyras nusilenkė, spragtelėdamas pirštais. Įbėgo du berniukai, ant pečių nešdami padėklą.

— Pirmasis patiekalas, milorde — viduriai.

Ant padėklo gulėjo žarnų rinkės ir didelės gyvulio sėklidės bei penis. Oliveris priėjo arčiau, atidžiai nužvelgdamas atneštą maistą.

— Ką tik sumedžioto šerno viduriai, — linktelėjo jis galva. — Atrodo neblogai. — Jis atsisuko į profesorių. — Kaip vertinate mano virtuvę?

— Iš ties puiki. Jūsų delikatesai labai gerai pagaminti ir neprarade tradicinio žavesio. Ypač nuostabiai atrodo sėklidės.

— Ačiū, sere, — nusilenkė virėjas. — Jums leidus, jos pakepintos su cukrumi ir džiovintomis slyvomis. O žarnos apdėliotos vaisiais ir padengtos suplaktu kiaušiniu bei šviesiu alumi ir medumi.

— Gerai, gerai, — tarė Oliveris. — Paduosi prieš antrąjį patiekalą?

— O taip, lorde Oliveri.

— Koks kitas delikatesas?

— Marcipanai, milorde, nudažyti kiaulpienių ir krokų spalvomis. — Virėjas vėl nusilenkė ir mostelėjo ranka. Į salę atskubėjo kiti berniukai su padėklu, ant kurio stovėjo didžiulis Kastelgardo tvirtovės maketas su dantytomis penkių pėdų aukščio bokštų sienomis, nuspalvintomis blyškiai geltonai, lyg tikri mūrai. Saldėsis iki menkiausios detalės atitiko pilį — iš cukrinių bokštelių kyšojo mažytės vėliavėlės.

— *Elégant*! Gerai padirbėta! — sušuko Oliveris ir iš pasitenkinimo suplojo rankomis, džiūgaudamas lyg vaikas. — Esu sužavėtas.

Jis vėl atsigręžė į profesorių ir pamojo ranka į maketo pusę.

— Jūs žinote, kad netoli pilies įsikūrė tas piktadarys Arno, ir aš privalau ją apginti.

— Taip, — linktelėjo galva Džonstonas.

— Kaip jūs patartumėte išdėstyti pajėgas Kastelgarde?

— Milorde, Kastelgardo aš visai nesaugočiau.

— Tikrai? Kodėl taip sakote? — Priėjęs prie stalo, Oliveris prisipylė į taurę vyno.

— Kiek kareivių jums prireikė atimant pilį iš gaskonų?

— Penkiasdešimties, šešiasdešimties — ne daugiau.

— Štai jums ir atsakymas.

— Bet mes nepuolėme jos iš priekio, o veikėme slapta ir pasikliovėme gudrumu.

— Kodėl gi arkivyskupui taip nepadarius?

— Jis gali pabandyti, bet mes jo lauksime ir būsim pasiruošę antpuoliui.

— Galbūt, — tarė Džonstonas, — o gal ir ne.

— Taigi, jūs *esate* klastingas...

— Ne, milorde: ateities aš nematau. Tokių sugebėjimų neturiu. Aš tik bandau patarti, todėl sakau, kad arkivyskupas nenusileis jums savo gudrumu.

Oliveris susiraukė ir kuriam laikui paniro į slegiančią tylą. Paskui, rodos, pastebėjo virėją ir berniukus su padėklais. Rankos mostu nuvijo juos šalin. Jiems išeinant, tarė:

— Gerai prižiūrėkite delikatesus, kad nieko jiems neatsitiktų, kol nepamatys svečiai. — Po akimirkos jie vėl liko vieni. Oliveris parodė į gobelenus. — Arba šiai piliai.

— Milorde, — tarė Džonstonas. — Jums nebūtina saugoti šios tvirtovės, kai turite kitą, daug geresnę.

— Ką? Kalbate apie La Roką? Bet joje yra viena silpna vieta — slaptas išėjimas, kurio niekaip negaliu atrasti.

— Iš kur jūs žinote, kad išėjimas egzistuoja?

— Jis tikrai yra, nes La Roką statė senasis architektas Laonas. Žinote jį? Ne? Jis buvo mūsų vienuolyno abato pirmtakas. Vyskupas pasižymėjo gudrumu, ir kai prireikdavo jo pagalbos atstatant miestą, pilį, ar bažnyčią, jis visada palikdavo slaptus praėjimus, apie kuriuos tik pats žinodavo. Kiekviena tvirtovė turėdavo silpnų vietų, ir jei kildavo toks reikalas, Laonas galėdavo parduoti savo žinias užpuoli-

kams. Senasis Laonas nepaprastai rūpinosi Motina Bažnyčia ir dar labiau — savimi.

— Ir vis tik, — pasakė Džonstonas, — niekas nežino, kur yra tas kelias; jis gali ir neegzistuoti. Reikėtų pagalvoti apie ką kita, milorde. Kiek kareivių dabar jums priklauso?

— Du šimtai dvidešimt ginkluotų vyrų, du šimtai penkiasdešimt lankininkų ir du šimtai ietininkų.

— Arno būryje dvigubai daugiau žmonių, — tarė Džonstonas, — jei ne trigubai.

— Taip manote?

— Tiesa, jis niekuo nesiskiria nuo paprasto vagies, tačiau jis tapo įžymiu vagimi, kai nužygiavo į Avinjoną ir pareikalavo popiežių papietauti su jo vyrais bei sumokėti dešimt tūkstančių lirų, kad paliktų miestą nesugriautą.

— Teisybė? — Lordo Oliverio veide pasirodė nerimo išraiška. — Apie tai aš negirdėjau. Žinoma, sklando gandai, jog Arno *ketina* žygiuoti į Avinjoną galbūt jau kitą mėnesį. Ir, mano manymu, jis pagrasins pačiam popiežiui. Kol kas jis to nedarė. — Oliveris susiraukė. — Ar darė?

— Jūs kalbate tiesą, milorde, — skubiai atsakė profesorius. — Norėjau pasakyti, kad jo sumanymų drąsa privilioja kareivius vos ne kiekvieną dieną. Dabar jis turi tūkstantį bendražygių. O gal net du tūkstančius.

Oliveris purkštelėjo:

— Aš nebijau.

— Neabejoju tuo, tačiau šios pilies griovys per seklus. Ji turi tik vieną pakeliamąjį tiltą, vienerius vartus be spąstų ir vienerias pakeliamąsias grotas. Iš rytų pusės sienos pernelyg žemos. Maisto ir vandens jūs galite sukaupti tik porai dienų. Jūsų įgula neišsiteks mažuose kiemeliuose — vyrai negalės laisvai judėti.

— Štai ką pasakysiu, — tarė Oliveris. — Šioje pilyje paslėpti mano turtai, ir aš pasiliksiu čia.

— Aš jums patarčiau susirinkti viską, ką tik galite, ir kuo greičiau išvykti. La Rokas stovi ant stačios uolos su skardžiais iš dviejų pusių. Iš trečios — gilus griovys. Dveji vartai, dvejos pakeliamosios grotos ir du pakeliamieji tiltai. Net jeigu užpuolikams pasisektų prasibrauti pro išorinius vartus...

— *Aš žinau La Roko privalumus*!

Džonstonas nutilo.

— *Ir nenoriu klausytis jūsų prakeiktų pamokymų*!

— Jūsų valia, lorde Oliveri. Deja.

— Deja? *Deja?*

— Milorde, aš nieko negaliu patarti, jei stumiate mane į tokią padėtį.

— Padėtį? Nieko aš nestumiu, magistre. Kalbu tiesiai šviesiai, be jokių užuolankų.

— Kiek vyrų išsiuntėte į La Roką?

Oliveris nejaukiai pasimuistė.

— Tris šimtus.

— Vadinasi, savo turtus jau perkėlėte į La Roką.

Lordas Oliveris dėbtelėjo į jį iš padilbų, bet nieko neatsakė. Apsuko aplink Džonstoną ratą ir vėl pažvairavo. Galiausiai tarė:

— Jūs spaudžiate mane ten vykti, sukeldamas manąsias baimes.

— Ne, milorde.

— Norite, kad persikelčiau į La Roką, nes žinote, jog tvirtovė per silpna. Esate Arno parankinis ir ruošiate dirvą jo užpuolimui.

— Milorde, jei La Rokas, jūsų nuomone, blogesnis, kodėl ten paslėpėte savo turtus?

Oliveris gailiai purkštelėjo:

— Mokate parinkti žodžius.

— Milorde, jūsų veiksmai rodo, kuri tvirtovė geresnė.

— Tebūnie. Paklausykite, magistre, jei aš vyksiu į La Roką, jūs eisite kartu su manimi. Jei pašalietis sužinos apie slaptą išėjimą, aš asmeniškai pasirūpinsiu, kad Edvardo galas, palyginus su jūsų... — Jis sukikeno iš žodžių dviprasmybės. — ...atrodys grynas malonumas.

— Aš supratau, — tarė Džonstonas.

— Tikrai? Tad pasistenkite ir neužmiršti.

•

Krisas Hjuzas dairėsi pro langelį.

Šešiasdešimčia pėdų žemiau, šešėlyje, skendėjo kiemas. Didžiojoje menėje matėsi vyrai ir moterys prabangiais drabužiais. Jis išgirdo prislopintus muzikos garsus. Regint tokį šventinį vaizdą, Kriso nuotaika dar labiau sugedo ir jis pasijuto nuo visų atskirtas. Juos visus tris nužudys — ir nieko čia nebepakeisi.

Juos užrakino mažame kambarėlyje centrinio bokšto viršuje, iš kurio galėjai matyti pilies sienas ir už jų besidriekiantį miestą. Šis kambarys akivaizdžiai priklausė moteriai — vienoje pusėje stovėjo verpimo ratelis ir altorius. Paviršutinius pamaldumo ženklus užgožė kambario viduryje riogsanti milžiniška lova raudono pliušo užvalkalais,

apdengta kailiais. Tvirtose ąžuolinėse duryse buvo įstatyta nauja spyna. Seras Gajus pats užrakino jas, palikęs vieną sargybinį viduje ir du anapus durų.

Šį kartą jie niekur nepaspruks.

Pasiklydęs mintyse, Marekas sėdėjo ant lovos ir žiūrėjo į tolumą nieko nematančiomis akimis. Arba galbūt klausėsi, uždengęs delnu vieną ausį. Tuo tarpu Keitė neramiai matavo žingsniais kambarį, prieidama tai prie vieno, tai prie kito lango, ir žvilgtelėdama į lauką. Prie tolimiausiojo ji iškišo galvą, dirstelėjo žemyn, tada atžygiavo prie Kriso ir persisvėrė pro jo langą.

— Vaizdas visur vienodas, — tarstelėjo Krisas. Tokia nerami Keitė jį erzino.

Staiga jis pastebėjo, kaip mergina iškišo ranką ir apčiupinėjo akmenis bei kalkes.

Krisas metė klausiamą žvilgsnį.

— Galbūt, — linktelėjo ji, — galbūt.

Krisas pats ištiesė ranką ir palietė sieną, kuri buvo beveik tobulai lygi, tik šiek tiek išlinkusi. Tiesiu taikymu nudribtum į kiemą.

— Juokauji, — tarė jis.

— Ne, nė trupučio.

Jis vėl iškišo galvą. Kieme, be dvariškių, vaikščiojo daugybė žmonių. Valydami šarvus bei prižiūrėdami riterių arklius, plepėjo ir juokėsi keletas skvairų. Iš dešinės, ant pylimo, slampinėjo sargybiniai. Jie pastebėtų bet kokį jos judesį.

— Tave pamatys.

— Prie šito lango. Bet ne prie ano. Mūsų vienintelė problema... — Ji linktelėjo galva į sargybinio pusę. — Ar gali kuo nors padėti?

— Aš juo pasirūpinsiu, — pasakė nuo lovos Marekas.

— Kas čia, po galais, darosi? — Krisas sudirgo ir ėmė garsiai kalbėti. — Jūs juk nemanote, kad man pavyks pačiam tai padaryti?

— Ne, žinoma, ne.

— Velniai rautų, man atsibodo toks jūsų elgesys. — Krisas atrodė įsiutęs. Jis apsidairė ieškodamas, kuo būtų galima trenkti, griebė mažą kėdutę nuo verpimo ratelio ir patraukė link Mareko.

Išvydęs tai, sargybinis pribėgo prie Kriso ir sušuko:

— *Non, non, non.*

Jis net nepastebėjo, kaip iš už nugaros Marekas jam tvojo metaline žvakide. Sargybinis sulinko per pusę. Sugavęs jį, Andrė tyliai paguldė ant grindų. Iš sargybinio galvos ant rytietiško kilimo sruvo kraujas.

— Jis negyvas? — paklausė Krisas.

— Koks skirtumas. Šnekėk toliau, kad mūsų balsus girdėtų kareiviai už durų.

Keitė tuo metu jau buvo išlindusi pro langą.

•

Teks atlikti solo partiją, pagalvojo ji, prilipusi prie sienos šešiasdešimties pėdų aukštyje.

Jos drabužius kedeno vėjas. Pirštų galiukais mergina kabinosi į sukietėjusio skiedinio atsikišimus. Kartais jie nutrupėdavo, ir Keitė stverdavosi už kitos vietos. Šen bei ten žiojėjo plyšeliai — pakankamai dideli, kad galėtum įkišti pirštus.

Anksčiau ji laipiodavo kur kas sunkiau įveikiamomis sienomis. Bet kuris Jeilo pastatas — štai kur sudėtingas kopimas. Tačiau tada ji visada turėdavo kreidos rankoms, alpinizmui pritaikytus batus ir apsauginį lyną. Tokių saugumo priemonių čia nebuvo.

Visai netoli.

Ji išlipo pro vakarinį langą todėl, kad jo nesimatė iš sargybinių pusės; todėl, kad jis žvelgė į miestą — mažiau tikėtina, kad ją pastebės iš kiemo; todėl, kad jis arčiausiai kito lango, pro kurį galėjai patekti į koridorių.

Visai netoli, tarė ji sau. Daugiausiai dešimt pėdų. Tik neskubėk. Nepersistenk. Iš pradžių vieną ranką, tada koją... kitą ranką...

Jau beveik, pagalvojo ji.

Jau beveik.

Po akimirkos Keitė prisilietė prie akmeninės palangės. Tvirtai sugriebė, viena ranka prisitraukė ir akies krašteliu dirstelėjo į koridorių.

Sargybinių nebuvo.

Koridorius tuščias.

Pasirėmusi abiem rankomis, Keitė persisvėrė per atbrailą ir nučiuožė ant grindų. Prisėlinusi prie užrakintų durų, ji tyliai tarė:

— Man pavyko.

Prašneko Marekas:

— O sargybiniai?

— Jų nėra. Raktų irgi.

Ji apžiūrėjo storas ir tvirtas duris.

— Jos ant vyrių? — pasiteiravo Marekas.

— Taip. Iš išorės. — Padaryti iš sunkaus suvirinamojo plieno. Keitė suprato, ko jis klausė. — Matau kaiščius. — Jei tik galėtų juos

išmušti iš vyrių, durys pačios lengvai nuvirstų. — Bet man reikia plaktuko ar kalto. Čia nieko panašaus nėra.

— Surask kur nors, — tyliai ištarė Marekas.

•

— De Kerai, — tarė lordas Oliveris, kambaryje pasirodžius riteriui su randu. — Magistras pataria mums persikelti į La Roką.

De Keras supratingai linktelėjo.

— Didelė rizika, milorde.

— Ar nemažiau rizikuotume, pasilikdami čia? — paklausė Oliveris.

— Jei magistro patarimai geri ir be jokių slaptų ketinimų, kodėl tada jo padėjėjai slėpė, kas esą, kai pirmą kartą pasirodė rūmuose? Sąžiningumu čia nė nekvepia, milorde. Pageidaučiau, kad jums būtų pasiaiškinta dėl tokio elgesio, kitaip aš negalėsiu patikėti tuo magistru nei jo patarimais.

— Ką gi, patenkinkime savo norus, — tarė Oliveris. — Atveskite čia padėjėjus, ir mes paklausime jų, ką geidžia sužinoti jūsų širdis.

— Milorde. — Nusilenkęs de Keras pasišalino iš kambario.

•

Nulipusi laiptais žemyn, kieme Keitė įsimaišė į minią. Jos manymu, išmušti kaiščiams geriausiai tiktų staliaus plaktukas, kalvio kūjis arba koks nors arklių kaustytojo įrankis. Kairėje ji pastebėjo arklininkus su žirgais ir lėtai patraukė į jų pusę. Kunkuliuojančioje žmonių spūstyje ji niekam nerūpėjo. Keitė lengvai nusigavo iki rytinės sienos ir jau mąstė, kaip atitraukti arklininkų dėmesį, kai išvydo į save nukreiptą riterio žvilgsnį.

Robertas de Keras.

Jų žvilgsniai akimirkai susitiko. Nieko nelaukdama mergina apsisuko ir nubėgo. Už nugaros likęs de Keras ėmė šauktis pagalbos. Ji brovėsi pro minią, kuri staiga tapo tikru kliūčių ruožu — ją stvarstė ir plėšė drabužius daugybė rankų. Slėpdamasi nuo žmonių, Keitė spruko pro artimiausias duris, užtrenkdama jas paskui save.

Ji suprato atsidūrusi virtuvėje.

Čia buvo siaubingai karšta ir dar daugiau žmonių negu kieme. Milžiniškuose židiniuose virš ugnies burbuliavo didžiuliai geležiniai katilai. Ant iešmų, kuriuos suko vaikas, čirškinosi gaidiena. Ji stabtelėjo nežinodama, ką daryti toliau, tačiau netrukus pro duris įgriuvo de Keras. Jis suriaumojo:

— *Tu!* — Ir užsimojo kardu.

Staigiai pasilenkusi, ji nuropojo tarp stalų, ant kurių buvo ruošiamas maistas. Kardas nusileido, į visas puses ištaškydamas medines lėkštes. Ji keturpėsčia rėpliojo po stalais. Virėjai pradėjo klykti. Keitė pamatė gigantišką pilies modelį, pagamintą iš saldumynų, atsistojo ir nurūko link jo. De Keras alsavo jai į nugarą.

Iš visų virtuvės kampų sklido vieningas virėjų choras:

— *Non,* sere Robertai, *non!* — Kai kurie vyrai taip susijaudino, kad puolė stabdyti riterį.

De Keras vėl užsimojo. Ji tūptelėjo, ir kardas perskrodė pilies bokštelius, sukeldamas baltos pudros debesį. Pamatę tai, virėjai vienu balsu sukliko lyg agonijos apimti ir užgriuvo jį savo kūnais, rėkdami, kad seras Robertas daugiau negadintų saldėsio, kuris taip sužavėjo lordą Oliverį. De Keras nusirideno ant grindų. Jis keikėsi ir bandė nusimesti žmones nuo savęs.

Pasinaudojusi sumaištimi, Keitė spruko pro duris į dienos šviesą.

•

Dešinėje ji išvydo išlinkusią koplyčios sieną. Matyt ją restauravo, nes į mūrus rėmėsi kopėčios, o ant stogo šen bei ten stypsojo pastoliai.

Keitė norėjo pasislėpti nuo minios ir nuo kareivių. Ji žinojo, kad kitoje koplyčios pusėje yra siauras praėjimas tarp pastato ir išorinės pilies bokšto sienos. Bent jau nereikės maišytis grūstyje. Bėgdama link praėjimo, ji išgirdo, kaip iš virtuvės išvirto de Keras ir ėmė šaukti kareiviams. Ji pasuko už koplyčios kampo. Grįžtelėjusi mergina pamatė, kad kareiviai lekia į kitą galą, ketindami užkirsti jai kelią.

Seras Robertas išlojo savo parankiniams įsakymus ir prisiartinęs prie kampo staiga sustojo. Lyg įkalti kareiviai sustingo šalia jo. Sutrikę jie pradėjo murmėti.

Pilį ir koplyčią skyrė keturių pėdų tarpas, tačiau jis buvo tuščias. Kitame gale pasirodė jų kolegos.

Moteris dingo.

•

Keitė kabinosi į koplyčios sieną dešimties pėdų aukštyje. Jos kūno kontūrus slėpė dekoratyvinės langų atbrailos ir tankūs vijokliai. Žinoma, bet kas pakėlęs galvą lengvai ją pamatytų. Tačiau praėjimą gaubė tamsa, ir niekam į galvą nešovė tai padaryti. Ji išgirdo piktai rėkiantį de Kerą:

— Eikite ir sukapokite kitus padėjėjus!

Kareiviai stovėjo dvejodami.

— Bet, sere Robertai, jie tarnauja lordo Oliverio magistrui.

— Pats lordas Oliveris taip liepė. Užmuškite juos.

Kareiviai nubėgo į pilį.

De Keras nusikeikė. Jis kalbėjo su likusiu vyru, tačiau labai tyliai. Vertimas ausyse traškėjo, ir ji nieko nesuprato. Tiesą sakant, ji stebėjosi, kad apskritai kažką išgirdo.

Kaip ji girdėjo juos iki šiol? Atrodė, kad de Keras buvo taip toli, ir, vis dėlto, jo balsas kuo puikiausiai skambėjo ausyse lyg būtų specialiai pagarsintas. Galbūt dėl akustinių praėjimo savybių...

Dirstelėjusi žemyn, ji pamatė kelis besitrainiojančius kareivius. Atgal grįžti negalima. Ji nusprendė lipti į viršų ir ten palaukti, kol viskas nusiramins. Koplyčios stogas tebebuvo apšviestas saulės: paprastas, dvišlaitis, nuklotas čerpėmis, su žiojėjančiomis skylėmis ten, kur vyko taisymo darbai. Prieš kopdama stačiu nuolydžiu, ji susirangė ant latako ir sušnibždėjo:

— Andrė.

Pasigirdo traškėjimas. Rodos, Marekas kažką atsakė, bet jo balsą tuojau pat užgožė trikdžiai.

— Andrė, jie ateina užmušti jūsų.

Jokio atsakymo, tik trukdžiai.

— Andrė?

Jokio atsakymo.

Bangoms sklisti tikriausiai kliudo sienos. Galbūt reikėtų palypėti iki stogo viršaus. Ji pradėjo kopti stačiu nuolydžiu, apeidama ratu taisomas vietas, prie kurių buvo pritaisytos nedidelės platformos su skiedinio dubenimis ir čerpių krūvomis. Išgirdusi paukščių čirškėjimą, ji stabtelėjo ir pastebėjo tose vietose žiojėjančias skyles...

Čežėjimas privertė ją suklusti. Keitė pamatė kareivį, lipantį per stogo viršų. Jis sustojo ir pažvelgė į merginą.

Pasirodė antras kareivis.

Štai kodėl de Keras šnabždėjo: vis dėlto jis pastebėjo Keitę ir įsakė savo parankiniams užlipti kopėčiomis iš kitos pusės.

Ji dirstelėjo į apačią. Praėjime stovintys kareiviai žiūrėjo į ją.

Perkėlęs koją per kraigą, link jos leidosi pirmasis kareivis.

Liko vienintelė išeitis. Statybininkų paliktos skylės buvo dviejų pėdų pločio. Pro jas Keitė įžiūrėjo stogo balkius, o dešimčia pėdų žemiau — akmenines koplyčios stogo arkas, virš kurių ėjo siauras medinių lentų takas.

Keitė čiūžtelėjo pro skylę ir nukrito ant lubų. Ji užuodė rūgštų dulkių bei paukščių išmatų kvapą. Ant gegnių, kampuose ir praėjimuose kėpsojo lizdai. Ji pritūpė, kai virš galvos pralėkė keli čirškiantys žvirbliai. Ir staiga ją prarijo cypiančių paukščių ir besiplaikstančių plunksnų tornado. Jų čia šimtai, suprato Keitė, ir dabar jie išgąsdinti. Jai neliko nieko kita, tik užsidengti rankomis veidą ir kurį laiką ramiai stovėti. Netrukus ausį rėžiantys garsai išblėso.

Pakėlusi galvą, ji išvydo tik porą skrendančių paukščių. Pro stogo skyles lindo kareiviai.

Ji greitai nubėgo taku link galinių durų, kurios greičiausiai vedė į bažnyčią. Kai priartėjo prie jų, durys atsidarė ir pro jas įėjo trečiasis kareivis.

Trys prieš vieną.

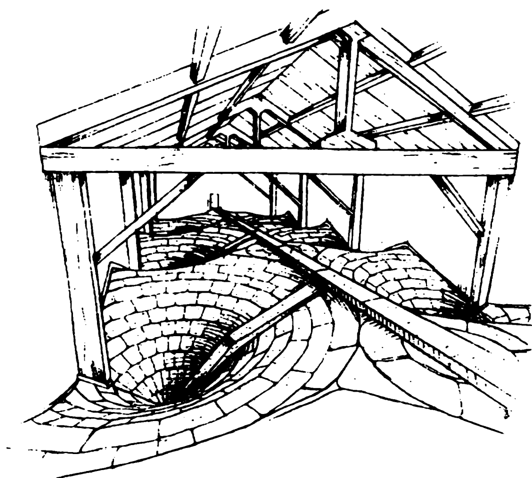
Keitė atsitraukė, judėdama taku link lubų skliautų. Tačiau prie jos artinosi kiti kareiviai, išsitraukę durklus. Dėl jų ketinimų jai nekilo jokių iliuzijų.

Ji vėl atsitraukė.

Keitė prisiminė, kaip ji kabodavo po lubomis, tyrinėdama plyšius ir šimtmečius trukusius taisymo darbus. Dabar ji stovėjo virš lubų. Siauras medinis takas akivaizdžiai rodė, kad išlinkę skliautai nėra tvirti. Ar jie labai silpni? Ar išlaikys jos svorį? Prie merginos artėjo vyrai.

Atsargiai ir netgi baikščiai ji pastatė koją ant vieno įdubusio skliauto. Perkėlė visą svorį ant kitos kojos.

Skliautas atsilaikė.

Lėtai judėdami artinosi kareiviai. Staiga vėl sunerimo paukščiai, čirkšdami ir kildami aukštyn tamsiu debesiu. Kareiviai prisidengė veidus. Aplinkui plasnojo žvirbliai, sparnais plakdami jiems per galvas. Keitė vėl žengė atbula, mindama į storą išmatų sluoksnį.

Dabar ji stovėjo tarp daugybės piltuvo formos skliautų, kurių kraštai, besijungiantys centre, buvo sumūryti iš stambesnių akmenų. Žinodama, kad jie kur kas tvirtesni, Keitė tipeno tais kraštais ir taip nusigavo iki kito koplyčios galo. Čia išvydo nedideles duris. Jos nuves mane į bažnyčios vidų, galbūt už altoriaus, pagalvojo Keitė.

Vienas kareivis nubėgo į pirmyn ir žengė ant įdubusio skliauto, norėdamas apsupti merginą iš kitos pusės. Iškeltoje rankoje laikė peilį. Pasilenkusi ji padarė apgaulingą judesį, tačiau kareivis niekur nesitraukė. Atskubėjęs jo bendražygis atsistojo šalia. Trečiasis artinosi iš nugaros. Jis irgi nužengė ant skliauto.

Keitė pajudėjo į dešinę, bet vyrai ėjo tiesiai link jos — du iš priekio, vienas iš užnugario.

Abu vyrus ir ją skyrė du jardai, kai mergina išgirdo trakštelėjimą, nuskambėjusį lyg šūvis. Ji pažvelgė žemyn ir išvydo sutrūkinėjusį skiedinį mūro siūlėse. Kareiviai ropojo atgal, tačiau plyšys jau plėtėsi, šakodamasis po jais kaip medis. Vyrai su išgąsčiu žiūrėjo sau po kojomis. Staiga akmenys ištrupėjo, ir jie nugarmėjo žemyn rėkdami iš siaubo.

Ji atsigręžė į trečiąjį kareivį, kuris suklupo ir pargriuvo, skuosdamas link medinio tako. Po jo kūnu pasigirdo traškesys, ir Keitė išvydo iš baimės išplėstas akis. Jis gulėjo ten jausdamas, kaip vienas po kito trupa akmenys. Po akimirkos, siaubingai klykdamas, jis nugarmėjo paskui savo bendražygius.

Visai netikėtai ji liko viena.

Ji stovėjo ant lubų, aplinkui čirškė paukščiai. Bijodama pajudėti, Keitė paprasčiausiai stypsojo ir stengėsi atgauti kvapą. Bet apskritai jai nieko baisaus neatsitiko.

Jai viskas gerai.

Viskas puiku.

Pasigirdo trumpas trakštelėjimas.

Tyla. Ji laukė.

Vėl *trakšt*. Šį kartą — tiesiai po kojomis. Ji palenkė galvą ir išvydo nuo savęs besidriekiančius įtrūkimus. Greitai žengė į kairę, bandydama nusigauti į saugią vietą centre, bet buvo per vėlu.

Iškrito vienas akmuo, ir jos koja įstrigo skylėje. Įsmukusi iki juosmens, ji kuo skubiau ištiesė rankas, perkeldama ant jų dalį savo svo-

rio. Kelias sekundes sustingo tokia poza sunkiai kvėpuodama. *Aš juk sakiau jam, kad lubos blogai sumūrytos,* dingtelėjo Keitei.

Nejudėdama ji mąstė, kaip išsikrapštyti iš šitos skylės. Pasirangė visu kūnu...

Tiesiai priešais ją atsivėrė plyšys, ir keli akmenys pradėjo ristis. Paskui — dar keli, ir ji su siaubu suvokė, kad tuoj nugarmės žemyn.

•

Pasilikęs bokšte, raudono pliušo kambaryje, Krisas nelabai suprato, ką išgirdo ausinėse. Panašu į „Jie ateina užmušti jūsų". Vėliau dar kažkas, bet po akimirkos Keitės balsą užgožė trikdžiai.

Atidaręs šalia altoriaus stovinčią medinę dėžę, Marekas karštligiškai ją perkratė.

— Eikš čia, padėk!

— Ką? — nesuprato Krisas.

— Šiame kambaryje Oliveris laiko savo meilužę. Duodu galvą nukirsti, jis turi čia paslėpęs ir ginklą, — paaiškino Marekas.

Prišokęs prie kitos dėžės, kuri stovėjo lovūgalyje, Krisas plačiai ją pravėrė. Joje gulėjo daugybė lininių ir šilkinių drabužių, kuriuos jis, knaisiodamasis po vidų, mėtė į orą. Drabužiai nupleveno ant grindų.

Ginklo nerado.

Nieko.

Jis dirstelėjo į Mareką. Šis stovėjo įbridęs į audinių krūvą ir purtė galvą.

Jokio ginklo.

Krisas išgirdo į jų pusę koridoriumi bėgančius kareivius. Už durų sužvangėjo traukiami iš makščių kardai.

29 : 10 : 24

— Galiu pasiūlyti „kokakolos", dietinės „kokakolos", „fantos" arba „spraito", — pasakė Gordonas. Jie stovėjo koridoriuje prie gėrimų automato.

— Išgerčiau kolos. — tarė Sternas.

Iš automato išriedėjo skardinė. Sternas paėmė ją ir ištraukė ąselę. Gordonas pasirinko „spraitą".

— Dykumoje svarbiausia — neprarasti skysčių, — pasakė jis. — Pastate sumontavome oro drėkintuvus, bet jie nelabai gerai veikia.

Jie nužingsniavo koridoriumi iki artimiausių durų.

— Pamaniau, kad norėsi tai pamatyti. — Gordonas įvedė Sterną į laboratoriją. — Vien iš istorinio smalsumo. Šioje laboratorijoje pirmą kartą įrodėme, kad mūsų technologijos veikia. — Jis įjungė šviesas.

Jie atsidūrė didelėje ir netvarkingoje patalpoje. Grindis dengė pilkos antistatinės plokštės. Nuo atvirų lubų leidosi lempos su ekranais ir metaliniai loveliai, iš kurių žemyn lyg bambos virkštelės driekėsi kabeliai į kompiuterius. Ant vieno stalo keturių pėdų atstumu stovėjo du maži prietaisai, panašūs į narvus. Juos jungė kabelis.

— Čia — Alisa, — išdidžiai parodė Gordonas į pirmąjį narvą. — O čia — Bobas.

Sternas jau žinojo, kad kvantiniai perkėlimo aparatai nuo seno vadinami „Alisa" ir „Bobu", tiksliau sakant, žymimi „A" ir „B". Jis apžiūrėjo mažuosius narvus. Viename iš jų gulėjo vaikiška plastikinė lėlė — mergaitė, aprengta laukinių vakarų stiliaus languota suknele.

— Pirmoji perkėlimo procedūra įvyko čia, — tarė Gordonas. — Mes sėkmingai perkėlėme ją iš vieno narvo į kitą. Tai buvo prieš keturis metus.

Sternas pakėlė lėlę. Paprastas pigus žaislas plastikinėmis siūlėmis, einančiomis veido ir kūno šonais. Ji atsimerkdavo ir užsimerkdavo, palingavus rankoje.

— Supranti, iš pradžių mes ketinome tik patobulinti trimačių daiktų persiuntimą. Sukurti, taip sakant, trijų matmenų fakso aparatą. Tikriausiai žinai, kad ši sritis kelia didelį susidomėjimą.

Sternas linktelėjo. Jis girdėjo apie tokius tyrimus.

— Anksčiausiai šia linkme pradėjo dirbti Stenforde, — tęsė Gordonas. — Daugybė tyrimų buvo atlikta Silikono Slėnyje. Per pastaruosius dvidešimt metų visą dokumentaciją imta siuntinėti elektronine įranga — arba faksu, arba elektroniniu paštu. Daugiau nereikia popieriaus, tik elektroninių signalų. Mokslininkai suprato, kad anksčiau ar vėliau tokiu pat būdu pavyks persiuntinėti daiktus. Pavyzdžiui, kam gabenti baldus iš užjūrio, jei gali paspausti mygtuką, ir jie atsiras artimiausioje perkėlimo stotyje. Na, kažkas panašaus.

— Aišku, jei tai įmanoma.

— Taip. Kol dirbome su paprastais objektais, mes galėjome tai padaryti. Šis atradimas suteikė mums vilties ir padrąsino. Bet, žinoma, neužtenka vien siųsti kažką kabeliais. Mes turime daryti tai oro bangomis, taip sakant. Mes pabandėme. Ir štai.

Jie kirto kambarį ir priėjo prie kitų dviejų narvų — šiek tiek didesnių ir sudėtingesnių. Jie priminė Sternui narvus, matytus po žeme. Ir jų nejungė kabelis.

— „Alisa" ir „Bobas", antrasis variantas, — pasakė Gordonas. — Mes pavadinome juos Ali ir Bobiu. Pirmasis bandymas persiųsti daiktus per atstumą.

— Ir?

— Ir mums nepasisekė. Iš Ali išsiuntėme, bet į Bobį niekas neatkeliavo. Niekada.

Sternas lėtai linktelėjo galva.

— Aišku. Objektas pateko į kitą visatą.

— Taip. Žinoma, tada mes to dar nežinojome. Na, teoriškai paaiškinti galėjome, bet kas galėjo pagalvoti, jog tokie dalykai iš tikrųjų vyksta? Prireikė velniškai daug laiko, kol viską išsiaiškinome. Galiausiai mes sukūrėme atgal sugrįžtančią mašiną, kuri išvykusi automatiškai parsiranda namo. Mes pavadinome ją „Ali — Ali — grįžk — greičiau". Ji čia.

Sternas išvydo dar didesnį narvą — beveik trijų pėdų aukščio, akivaizdžiai panašų į aparatus po žeme. Tie patys trys strypai, tas pats lazerių išdėstymas.

— Ir kas toliau?

— Eksperimentas patvirtino, kad objektai išvyksta ir sugrįžta. Todėl pradėjome siuntinėti sudėtingesnius daiktus. Netrukus mums pavyko padaryti tai su fotoaparatu ir gauti nuotraukas.

— Taip?

— Dykumos nuotraukas. Būtent šios vietos. Tik dar anksčiau, nei buvo pastatytos laboratorijos.

— Ir jūs sužinojote datą?

— Ne iš karto. Vis siuntėme tenai fotoaparatą ir gaudavome tos pačios dykumos nuotraukas. Kartais lietaus, kartais sniego fone — vis ta pati dykynė. Akivaizdu, kad jos iš skirtingų laikmečių — bet kokių? Tik pagalvok, kaip mums reikėjo nustatyti tų peizažų datą?

Sternas susiraukė. Jis suprato, kur slypėjo problema. Senų nuotraukų datas galima atsekti pagal jose vaizduojamą žmogaus rankų darbą — pastatus, automobilius, rūbus ar, pagaliau, griuvėsius. Bet negyvenama Niu Meksikos dykuma beveik nesikeičia tūkstančius ar net šimtus tūkstančių metų.

Gordonas nusišypsojo.

— Mes pastatėme fotoaparatą vertikaliai, įmontavome apsauginės linzes ir nufotografavome naktinį dangų.

— O!

— Aišku, tai suveikdavo ne visada — reikėdavo nakties ir giedro dangaus. Bet jei matai planetų išsidėstymą, gali tiksliai nustatyti me-

tus, dieną ir net valandą. Štai kaip mes pradėjome tobulinti savo navigacinę technologiją.

— Vadinasi, visas projektas pasikeitė...

— Taip. Be abejo, mes supratome, su kuo susidūrėme. Daugiau objektų kabeliu nesiuntinėjome — nebuvo prasmės. Vietoj to pradėjome tobulinti perkėlimus į kitas visatas.

— Kada ėmėtės žmonių?

— Negreitai.

Gordonas nusivedė jį už elektroninės įrangos sienos į kitą laboratorijos dalį. Čia Sternas išvydo kabančius plastikinius dėklus, pilnus vandens. Viduryje stovėjo natūralaus dydžio narvas — galbūt ne toks tobulas, kaip persikėlimo aikštelėje, tačiau visais atžvilgiais beveik identiškas.

— Štai mūsų pirmoji tikra perkėlimo mašina, — išdidžiai pasakė Gordonas.

— Palaukit, — tarė Sternas, — ar ji veikia?

— Taip, žinoma.

— Ir dabar veiktų, jei įjungtume?

— Kurį laiką ja nesinaudojome, bet, mano manymu, ji veiktų. Kodėl klausi?

— Vadinasi, jei norėčiau grįžti į praeitį, — tarė Sternas, — galėčiau... šia mašina? Teisingai?

— Taip. — Gordonas lėtai linktelėjo. — Šiuo aparatu galėtum vykti, bet...

— Klausykite, man rodos, jie pateko į bėdą, o gal atsitiko kažkas dar baisesnio.

— Galbūt.

— Ir jūs sakote, kad dabar ši mašina veikia.

Gordonas atsiduso.

— Deja, Deividai, viskas ne taip paprasta, kaip tau atrodo.

29 : 10 : 00

Keitė lėtai slydo žemyn pro byrančius lubų akmenis. Besileisdama ji sugebėjo sugriebti už nelygaus sudžiūvusio skiedinio krašto ir, turėdama ilgametės laipiojimo sienomis patirties, tvirtai suspaudė jį pirštais. Ji laikėsi viena ranka ir žvelgė į apačią, kur krito akmenys, sukeldami ant koplyčios grindų debesį dulkių. Kas atsitiko kareiviams, ji nematė.

Keitė stvėrėsi akmeninio krašto kita ranka. Ji žinojo, kad akmenys nenustos trupėję. Byrėjo visos lubos. Pati tvirčiausia vieta buvo prie sustiprinto kryžminio skliauto linijos, kur sueidavo arkos, arba prie šoninės koplyčios sienos, kurioje akmenys buvo įmūryti vertikaliai.

Ten ji ir nusprendė nusigauti.

Ištrupėjo akmuo, ir jos kairioji ranka pakibo ore. Sukryžiavo ją su dešiniąja, vėl bandydama paskirstyti kūno svorį.

Ant grindų nukrito dar vienas akmuo, kurio laikėsi kairiąja ranka. Ji suposi ore, kol rado už ko nusitverti. Dabar nuo šoninės sienos Keitę skyrė vos trys pėdos. Artėjant prie jos, akmenys pastebimai didėjo ir buvo gerokai tvirtesni.

Ji išgirdo į koplyčią įbėgusių kareivių riksmą. Neilgai trukus jie pradės šaudyti į ją iš lankų.

Ji pabandė užkelti ant atbrailos kairiąją koją. Kuo geriau pavyks paskirstyti svorį, tuo daugiau tikimybių išlikti gyvai. Jai pasisekė, ir lubos koją atlaikė. Apsukusi liemenį, ji prisitraukė visu kūnu prie krašto ir užkėlė kitą koją. Pro šalį prašvilpė pirmosios strėlės. Dar daugiau jų dusliai sutrinksėjo į akmenis, paskleisdamos baltus dūmų debesėlius. Ji gulėjo priglaudusi prie stogo.

Bet čia jai pasilikti negalima. Keitė nusirideno nuo krašto link kryžminio skliauto linijos. Jai bejudant, žemyn nugarmėjo dar keli akmenys.

Kareiviai liovėsi šaukę. Galbūt į kurį nors pataikė krintantis akmuo, pagalvojo Keitė. Bet ne: po akimirkos ji išgirdo iš koplyčios sparčiai išbėgančių kojų trepsėjimą. Lauke vyrai vėl pradėjo šūkauti, žvengė arkliai.

Kas ten dedasi?

•

Bokšto kambaryje Krisas išgirdo spynoje trekštelint raktą ir kareivių balsus, šaukiančius viduje pasilikusiam sargybiniui.

Tuo tarpu Marekas ieškojo ginklų, šokinėdamas aplinkui lyg išprotėjęs.

— Radau! — suriko jis atsiklaupęs ir dairydamasis po lova. Atsistojo ant kojų, rankoje laikydamas kardą ir ilgą durklą, kurį padavė Krisui.

Kareiviai vis dar šaukė viduje esančiam sargybiniui. Žengęs prie durų, Marekas pamojo Krisui atsistoti iš kitos pusės.

Šis padarė kaip liepiamas ir visu kūnu prisispaudė prie sienos. Anapus girdėjosi vyrų balsai — daugybė balsų. Jo širdis ėmė pašėlusiai daužytis. Krisas niekaip negalėjo atsipeikėti po sukrėtimo, kurį patyrė pamatęs, kaip Marekas užmušė sargybinį.

Jie ateina užmušti jūsų.

Šie žodžiai skambėjo jo galvoje vėl ir vėl, ir atrodė tokie nerealūs. Ginkluoti vyrai ateina jų užmušti — tai paprasčiausiai neįmanoma.

Sėdėdamas jaukioje bibliotekoje, jis ne kartą skaitė apie kraupų praeities smurtą, žudynes ir skerdynes. Jis skaitė apie patvinusias krauju gatves, apie kareivius, permirkusius raudonu skysčiu nuo galvos iki kojų, apie moteris ir vaikus, kuriuos papjaudavo nepaisant jų maldavimų pasigailėti. Kažkodėl Krisui atrodydavo, kad šios istorijos būdavo perdėtos, išpūstos. Universitete dažnas interpretuodavo senovinius tekstus ironiškai: būdavo madinga diskutuoti apie naivuolišką jų pasakojimo stilių, konteksto trūkumus, galios sureikšminimą... Tokie teoriniai išvedžiojimai pavertė istorijos mokslą protingu intelektualiniu žaidimu, kurį Krisas buvo gerai įvaldęs, tik žaisdamas kažkaip sugebėdavo pamesti realybės gijas — senieji tekstai atpasakodavo *tikras* siaubingas istorijas ir smurto kupinus įvykius. Jis, rodos, užsimiršdavo, kad skaito istorinius veikalus.

Iki šio momento, kai priverstinai atsidūrė istorijos gniaužtuose.

Spynoje pasisuko raktas.

Kitoje durų pusėje stovėjo Marekas, jo veide sustingo žiaurumas. Pro piktai iššieptas lūpas matėsi kietai sukąsti dantys. Atrodo lyg žvėris, pagalvojo Krisas. Mareko kūnas įsitempė, kai jis tvirtai suspaudė kardo kotą. Pasiruošęs smogti. Pasiruošęs žudyti.

Durys atsidarė, akimirksniui užstojusios Krisui visą vaizdą. Tačiau jis spėjo pamatyti, kaip Marekas užsimojo kardu, išgirdo riksmą ir ant grindų pliūptelėjo stipri kraujo srovė; šalia sudribo kūnas.

Durys atsitrenkė į lavoną, priremdamos Krisą prie sienos. Iš kitos pusės į jas pokštelėjo vyras ir išleido kvapą, kardui įsmigus į medį. Krisas pabandė išlįsti iš už durų, bet nugriuvęs dar vienas kūnas užkirto jam kelią.

Jis peržengė lavoną, ir durys dusliai trinktelėjo į sieną, nes Marekas dūrė dar vienam užpuolikui, ir šis susvirduliavęs nuvirto prie Kriso kojų. Kareivis buvo visas kruvinas, iš jo krūtinės fontanu kliokė kraujas. Krisas pasilenkė, norėdamas paimti iš vyriškio rankos kardą, bet šis vis dar tvirtai laikė jo kotą, nuožmiu žvilgsniu varstydamas vaikiną. Po akimirkos kareivio kūnas suglebo, ir jis atleido pirštus,

išmušdamas iš pusiausvyros Krisą, kuris susvyravo ir atsimušė nugara į sieną.

Žmogus ant grindų nesiliovė į jį žiūrėjęs. Jo veide sustingo įniršis.

Jėzau, dingtelėjo Krisui, *jis negyvas.*

Staiga jam iš dešinės į kambarį įžengė dar vienas kareivis, kuris, atsukęs nugarą Krisui, kovojo su Mareku. Jie aršiai pjovėsi, žvangindami kardais. Tačiau vyras nepastebėjo Kriso, o šis iškėlė sunkų ir griozdišką ginklą. Jis pagalvojo, ar sugebės užsimoti kardu, ar sugebės užmušti žmogų, atsukusį jam nugarą. Jis pakėlė kardą, sulenkė ranką lyg norėtų atmušti kamuoliuką beisbolo lazda — *beisbolo lazda!* — ir pasiruošė smogti, bet Marekas tuo metu nukirto iki peties vyro ranką.

Atskirta nuo kūno galūnė nukrito ant grindų, pašoko ir dusliai atsitrenkusi į sieną pasiliko gulėti po langu. Kurį laiką žmogus stovėjo priblokštas, tačiau po akimirkos Marekas vienu mostu nušniojo jo galvą, kuri sukdamasi nuskriejo oru, pokštelėjo į duris ir nukrito veidu į grindis prie Kriso kojų.

Šis skubiai šoktelėjo į šoną, ir galva nusirideno. Kai sustojo, veidas buvo pakeltas į viršų. Krisas spėjo išvysti sumirksint akis bei pajudant lūpas, tarytum galva dar būtų norėjusi kažką pasakyti. Vaikinas atsitraukė dar toliau.

Krisas pažvelgė į sudribusį begalvį kūną: iš kaklo strampo ant akmeninių grindų nesiliovė plūdęs kraujas — rodos, jo čia pritekėjo ne vienas litras. Jis pažvelgė į Mareką, kuris atsisėdo ant lovos sunkiai gaudydamas orą, išsikruvinęs visą veidą ir dubletą.

Marekas pakėlė į jį akis.

— Ar tau viskas gerai?

Krisas neįstengė atsakyti.

Jis neįstengė pratarti nė žodžio.

Staiga sugaudė kaimo bažnyčios varpai.

Pro langą Krisas išvydo liepsnojančius namus prie miesto sienos. Link jų gatvėmis bėgo žmonės.

— Ten gaisras, — tarė Krisas.

— Abejoju. — Marekas liko sėdėti ant lovos.

— Ne, tikrai. Pažiūrėk.

Jie pamatė mieste šuoliuojančius raitelius, vilkinčius pirklių rūbais, bet jojančius lyg kariai.

— Tai — tipiška diversija, — tarė Marekas, — prieš užpuolimą.

— Užpuolimą?

— Kastelgardą puola arkivyskupas.

— Jau dabar?

— Tai — tik išankstinė ataka; ne daugiau kaip šimtas kareivių. Jie stengiasi sukelti sąmyšį. Pagrindinė armijos dalis tikriausiai tebėra kitoje upės pusėje. Bet puolimas jau prasidėjo.

Akivaizdu, kad ir kiti taip manė. Į kiemą iš didžiosios menės išpuolė dvariškiai ir, palikę pilį, nuskubėjo link pakeliamojo tilto; pokylis netikėtai buvo nutrauktas. Dvariškius į šalis išbaidė grupė ginkluotų riterių, kurie griausmingai nudundėjo tiltu ir nušuoliavo miesto gatvėmis.

Pro duris įkišo galvą vos atgaunanti kvapą Keitė.

— Vaikinai? Eime. Privalome surasti profesorių, kol dar ne per vėlu.

28 : 57 : 32

Didžiojoje menėje užvirė tikras pragaras. Muzikantai išsilakstė kas kur, svečiai metėsi link durų, ant grindų žvangėdamos krito lėkštės, lojo šunys. Į mūšį išskubėjo riteriai, šaukdami įsakymus savo skvairams. Lordas Oliveris staigiai pašoko nuo ilgojo stalo ir, sugriebęs profesorių už rankos, pasakė serui Gajui:

— Mes vykstame į La Roką. Pasirūpinkite ledi Kler ir atveskite padėjėjus.

Į salę įpuolė uždusęs Robertas de Keras.

— Milorde, padėjėjai negyvi! Juos užmušė bandant pabėgti.

— Pabėgti? Jie bandė pabėgti? Rizikuodami savo šeimininko gyvybe? Eime su manimi, magistre, — niūriai kreipėsi į Džonstoną lordas Oliveris ir nusivedė jį link šoninių durų, vedančių tiesiai į kiemą.

Keitė slinko žemyn spiraliniais laiptais, o nuo jos neatsiliko Marekas su Krisu. Antrajame aukšte jiems teko sulėtinti žingsnį, nes priekyje leidosi grupelė žmonių. Už posūkio Keitė išvydo laukiančias moteris ir pagyvenusį krypuojantį vyriškį raudonu apsiaustu. Už nugaros Krisas sušuko:

— Kas atsitiko?

Ji perspėdama mostelėjo ranka. Teko palaukti dar minutėlę, kol buvo galima išpulti į kiemą.

Prieš akis atsivėrė chaotiškas vaizdas. Mojuodami botagais raiti riteriai brovėsi pro supanikavusių pokylio dalyvių kamštį. Ji girdėjo klyksmus minioje, žvengiančius arklius ir šūksnius kareivių, stovinčių ant sienų.

— Eime čia, — tarė Keitė ir nusivedė Mareką su Krisu į priekį. Glausdamiesi prie pilies sienų, jie apėjo koplyčią ir išėjo iš šono į išorinį kiemą, kuriame knibždėjo tiek pat daug žmonių.

Jie pamatė raitą Oliverį, šalia jo jojo profesorius ir grupelė ginkluotų riterių. Oliveris kažką sušuko, ir jie visi pajudėjo link pakeliamojo tilto.

Keitė paliko vaikinus ir nusivijo raitelius, bet spėjo juos išvysti tilto gale tik akies krašteliu. Oliveris pasuko į kairę, nutoldamas nuo miesto. Sargybiniai atidarė rytinius vartus. Apšviesti saulės spindulių, lordas su savo parankiniais prajojo pro juos. Už jų nugarų vartus skubiai užtrenkė.

Marekas pasivijo ją.

— Kur? — paklausė jis.

Keitė parodė į vartus, kuriuos saugojo trisdešimt riterių. Dar daugiau jų stovėjo ant sienos.

— Pro čia neprasibrausim, — tarė Marekas. Tiesiog už jų būrys kareivių nusimetė rudas tunikas, slėpusios žaliai juodus apsiaustus, ir pradėjo kautis, veržėdamiesi į pilį. Sudžeržgėjo pakeliamojo tilto grandinės. — Eime.

Jie bėgo tiltu girdėdami, kaip girgžda ir kyla po kojomis medinės lentos. Pasiekus tilto galą, jis jau buvo pakilęs trimis pėdomis. Jie šoko žemyn ir nusileido atvirame lauke.

— Kas dabar? — paklausė stodamasis Krisas. Rankoje jis tebelaikė kruviną kardą.

— Eime ten, — tarė Marekas, ir jie nubėgo į miesto centrą.

•

Jie patraukė link bažnyčios, bet teko dingti iš siauros pagrindinės gatvės, kur prasidėjo įnirtingas mūšis: Oliverio kariai, apsirengę pilkos ir kaštonų spalvos apsiaustais, pjovėsi su žaliai juodais Arno parankiniais. Marekas nusivedė juos kairėn pro ištuštėjusį turgų, kuriame akimirksniu išnyko visos prekės ir pirkliai. Jiems teko atsitraukti, nes pro šalį į pilies pusę nušuoliavo Arno riterių būrys. Vienas jų užsimojo

kardu Marekui ir kažką suriko prajodamas. Marekas nulydėjo juos akimis ir vėl pajudėjo į priekį.

Krisas dairėsi aplinkui, ieškodamas nužudytų moterų ir išskrostų kūdikių ženklų, ir nežinojo, ar jausti nusivylimą, ar palengvėjimą, kadangi nieko panašaus neišvydo. Tiesą sakant, jis nematė nė vienos moters nei vaiko.

— Jie visi pabėgo arba išsislapstė, — paaiškino Marekas. — Šiose vietose karas trunka jau ilgai, ir žmonės žino, kaip elgtis antpuolių metu.

— Kur dabar eisim? — paklausė iš priekio Keitė.

— Į kairę. Link pagrindinių vartų.

Pasukę į kairę, jie atsidūrė dar siauresnėje gatvėje ir netikėtai išgirdo už nugaros šūksnius. Atsigręžę pamatė atbėgančius kareivius. Krisas nesuprato, ar kareiviai vijosi juos, ar šiaip bėgo. Bet geriau nepradėti aiškintis.

Marekas nurūko pirmyn. Keitė su Krisu neatsiliko nuo jo. Po kurio laiko pastarasis atsisuko pažiūrėti, ar jie atitrūko, ir vieną akimirką pajuto keistą pasididžiavimą: kareiviai buvo gerokai atsilikę nuo jų.

Tačiau Marekas nesiruošė rizikuoti. Jis staigiai pasuko į šoninę gatvelę, kurioje stipriai ir nemaloniai dvokė. Visos parduotuvės buvo uždarytos. Jas skyrė siauri skersgatviai. Vienu iš jų Marekas ir nulėkė. Netrukus jie atbėgo į aptvertą tvora kiemą, kurio viduje, po pašiūre, stovėjo medinės statinės ir ėdžios. Čia tvyrojo tiesiog nepakeliama smarvė: pūvančios mėsos ir išmatų derinys.

Jie pateko į odų raugyklą.

— Greičiau, — paliepė Marekas ir, perlipę tvorą, jie nuropojo tarp garuojančių kubilų.

— Fui! — Keitė susiėmė už nosies. — Kas čia taip dvokia?

— Viščiukų šūduose mirkstančios odos, — sušnibždėjo Krisas. — Azotas, kurio yra išmatose, jas suminkština.

— Nuostabu, — tarė ji.

— Šunų šūduose taip pat.

— Nuostabu.

Atsigręžęs Krisas išvydo daugiau statinių ir ant ėdžių pakabintų kailių. Šen bei ten ant žemės kėpsojo smirdinčios gličios geltonos krūvelės — nuo odų nugrandytas riebalinis sluoksnis.

— Man graužia akis, — pasiskundė Keitė.

Krisas parodė į baltą plutą, susidariusią virš statinių. Tai buvo kalkių kubilai, pilni šarmo, kuris nugraužia nuo odos visus šerius ir likusią mėsą. Akis degino kalkių garai.

Staiga jo dėmesį patraukė skersgatvis, iš kurio atsklido bėgančių kojų trepsėjimas ir ginklų žvangesys. Pro tvoros plyšius jie išvydo Robertą de Kerą ir septynis kareivius. Šie dairėsi į visas puses, ieškodami bėglių.

Kodėl? — pagalvojo Krisas, pasislėpęs už statinės. Kodėl juos vis dar persekioja? Kuo jie tokie svarbūs, kad de Keras ignoruoja priešų antpuolį ir siekia juos užmušti?

Akivaizdu, kad smarvė šiame skersgatvyje kareiviams patiko ne ką labiau nei Krisui; netrukus de Keras išlojo įsakymą, ir jie patraukė atgal į gatvę.

— Ko jie nori? — galiausiai sušnibždėjo Krisas.

Marekas nieko neatsakė, tik papurtė galvą.

Jie vėl išgirdo šūksnius ir grįžtančių kareivių žingsnius. Bet juk tai neįmanoma. Jis dirstelėjo į Mareką, kuris irgi atrodė susirūpinęs. Skersgatvyje suriko de Keras:

— *Ici*! *Ici*! — Čia! Čia!

Tikriausiai seras Robertas paliko šioje vietoje vieną kareivį. Matyt, taip ir yra, pagalvojo Krisas, nes jo šnabždesio gatvėje tikrai niekas negalėjo išgirsti. Marekas pajudėjo į priekį, paskui dvejodamas sustojo. Per tvorą keberiojosi de Keras su savo parankiniais — iš viso aštuoni vyrai. Jų visų nenugalės.

— Andrė. — Krisas parodė į kubilą. — Čia juk šarmas.

Marekas išsišiepė.

— Pašventinkime juos. — Jis palinko prie statinės.

Įrėmę pečius į medį, jie įtempė visas jėgas ir sugebėjo ją apversti. Ant žemės išsipylė putojantis šarmas ir nutekėjo į kareivių pusę. Dvokas tiesiog vertė iš kojų. Kareiviai akimirksniu suprato, kas jiems gresia — jei tiktai šis skystis prisilies prie odos, išgrauš visą mėsą — ir užšoko atgal ant tvoros, pakeldami nuo žemės kojas. Šarmui atitekėjus iki tvoros stulpų, šie pradėjo čirkšti ir šnypšti. Nuo vyrų svorio susiūbavo visas aptvaras. Pasigirdo baimingi riksmai, ir kareiviai nuropojo atgal į skersgatvį.

— Eime, — tarė Marekas. Jis nusivedė draugus į kiemo gilumą, kur buvo dažomos odos, aplenkė pašiūrę ir išlindo į kitą skersgatvį.

•

Diena jau slinko į vakarą, ir saulės šviesa ėmė po truputį blėsti; tolumoje jie išvydo degančias sodybas, nuo kurių žeme tįso virpantys šešėliai. Kiek anksčiau gaisrus dar bandyta gesinti, bet dabar niekas tuo nebeužsiėmė. Liepsnojo stogai, ore draikėsi smilkstantys šiaudai.

Jie ėjo siauru keliuku tarp kiaulidžių. Išgąsdinti netoliese įsiliepsnojusių gaisrų, kriuksėjo ir kvykė paršai.

Eidamas degančių namų pakraščiu, Marekas pasuko link pietinių vartų, pro kuriuos jie pirmą kartą pateko į Kastelgardą. Netgi iš toli matėsi, kad prie jų vyksta įnirtingas mūšis: įėjimą beveik užtvėrė žirgų lavonai. Arno kareiviams teko ropoti per juos, norint pasiekti pilies gynėjus, kurie aršiai kovėsi mojuodami kardais ir kirviais.

Apsisukęs Marekas patraukė atgal pro dirbamos žemės plotus.

— Kur mes einam? — paklausė Krisas.

— Tiksliai nežinau. — Marekas pažvelgė į miestą supančią gynybinę sieną, kurios viršumi bėgo kareiviai, pasiruošę įsijungti į mūšį prie pietinių vartų. — Noriu užlipti ant tos sienos.

— Ant sienos?

— Štai ten. — Jis parodė į siaurą, tamsią angą mūruose su akmeniniais laiptais. Netrukus visi atsidūrė ant jos. Nuo aukščiausio taško matėsi, kad didesnė miesto dalis skendi liepsnose; ugnis priartėjo prie parduotuvėlių. Netrukus degs visas Kastelgardas. Marekas metė žvilgsnį į laukus, plytinčius už sienos. Iki žemės ne mažiau kaip dvidešimt pėdų. Apačioje augo penkių pėdų aukščio krūmai, pakankamai tankūs, kad sušvelnintų kritimą. Bet kuo toliau, tuo labiau temo.

— Atpalaiduokite savo kūnus, — paliepė jis.

— Atpalaiduoti? — nustebo Krisas.

Nieko nelaukus, Keitė pasikabino ant sienos. Atleido rankas ir nuskriejo oru. Ant žemės nusileido minkštai lyg katė. Ji dirstelėjo į juos ir mostelėjo ranka.

— Čia pakankamai aukštai, — suniurzgė Krisas. — Nenoriu susilaužyti kojos...

Iš dešinės pusės atsklido šūksniai. Siena bėgo kareiviai, iškėlę į viršų kardus.

— Tai ir nelaužyk, — tarstelėjo Marekas ir šoko. Krisas nuo jo neatsiliko ir, nusileidęs ant žemės, stenėdamas nusirideno. Lėtai pakilo ant kojų. Niekas nelūžo.

Jis pajuto palengvėjimą ir pasididžiavo savimi, bet ilgai džiaugtis neteko, nes pro ausis praskriejo pirmoji strėlė ir dusliai įsmigo prie kojų į žemę. Nuo sienos šaudė kareiviai. Marekas stvėrė jį už rankos ir nusitempė į tankmę, išsikerojusią už dešimties jardų. Jie sugriuvo ir įtempė ausis.

Beveik tą pačią akimirką virš galvų prašvilpė strėlių lietus. Bet šį kartą šaudė nuo išorinių pilies mūrų. Prieblandoje Krisas vos įžiūrėjo ant kalvos stovinčius kareivius žaliai juodais apsiaustais.

— Tai juk Arno vyrai! — pasipiktino Krisas. — Kodėl jie šaudo į *mus*?

Marekas nieko neatsakė. Prigludęs prie žemės, jis šliaužė šalin. Paskui jį sekė Keitė. Pro pat Krisą prašvilpė strėlė — taip arti, kad antgalis įdrėskė dubletą, ir jo petį akimirkai nudegino skausmas.

Jis prisispaudė prie žemės ir nušliaužė paskui draugus.

28 : 12 : 39

— Turiu ir gerų, ir blogų naujienų, — tarė Dajana Kramer, įžengusi į Donidžerio kabinetą prieš pat devynias ryto. Pats Donidžeris sėdėjo prie savo kompiuterio, maigydamas klaviatūros klavišus viena ranka, nes kitoje tuo metu laikė „kokakolos“ skardinę.

— Pradėk nuo blogos, — pasakė jis.

— Mūsų sužeistus žmones išvežė į universitetines klinikas. Kai jie ten atvyko, spėk, kas budėjo? Ta pati gydytoja, pas kurią Gelape pakliuvo Traubas. Jos pavardė Tsosi.

— Ta pati gydytoja dirba dviejose ligoninėse?

— Taip. Dažniau klinikose, bet dvi dienas per savaitę praleidžia Gelape.

— Šūdas, — tarė Donidžeris. — Ar tai teisėta?

— Žinoma. Šiaip ar taip, mūsų technikus ji ištikrino iki panagių. Tris iš jų net paguldė į MRS. Tuojau pat užsisakė skenerį, kai tik išgirdo į avariją įsivėlus ITC.

— MRS? — susiraukė Donidžeris. — Vadinasi, ji nujautė, kas atsitiko Traubui.

— Taip, — sutiko Kramer. — Be abejo, Traubą irgi patikrino MRS. Akivaizdu, kad ji kažko ieškojo. Fizinių defektų ar kažko panašaus.

— Šūdas, — pakartojo Donidžeris.

— Be to, ji sukėlė didžiausią triukšmą dėl savo paieškos. Pastatė visą ligoninę ant ausų. Išsikvietė iš Gelapo tą policininką Voneką. Atrodo, jie draugai.

Donidžeris sudejavo.

— Tik to man ir reikėjo — dar vieno pusgalvio.

— Nori išgirsti gerąsias naujienas?

— Klausau ištempęs ausis.

— Voneka skambina į Albakverko policiją. Į ligoninę atvyksta pats šefas. Keletas reporterių. Visi sėdi ir laukia skandalingų naujie-

nų. Tikisi išgirsti ką nors apie radiaciją. Pamatyti švytėjimą tamsoje. Vietoj to — didelis šnipštas. Sužeidimai visai nereikšmingi. Daugiausiai — nuo sudužusio stiklo. Netgi skeveldrų padarytos žaizdos tik paviršutinės: metalas įsmigo į poodinį sluoksnį.

— Matyt, sprogimo bangą pristabdė vandens skydai, — tarė Donidžeris.

— Man irgi taip atrodo. Tačiau tie žmonės baisiausiai nusivylė. Galiausiai sužeistuosius tris kartus patikrino MRS — jos kozirių tūzu. Nė vienas iš mūsų darbuotojų neturi perkėlimo defektų. Na, juk jie tik technikai. Albakverko šefas įsiutęs. Ligoninės administracija įsiutusi. Reporteriai savo straipsniuose pažadėjo sudirbti juos į miltus. Tuo tarpu kažkoks vyrukas su akmenimis inkstuose galuojasi mirtimi, ne jo negali patikrinti MRS, kuriuo žaidžia gydytoja Tsosi. Staiga jai tenka sukti galvą, kaip neprarasti darbo. Voneka pažemintas. Jie abu bėga slėptis.

— Nuostabu, — išsišiepė Donidžeris, trankydamas kumščiais stalą. — Taip jiems ir reikia, tiems šūdžiams.

— Galiausiai, — triumfuodama ištarė Kramer. — Pas mus sutiko apsilankyti ta prancūzų žurnalistė, Luiza Delver.

— Pagaliau! Kada?

— Kitą savaitę. Aprodysime jai tas pačias susmirdusias laboratorijas.

— Rodos, ši diena bus nepaprastai gera, — švytėjo Donidžeris. — Galbūt mums vis dėlto pavyks įslaptinti visą šį reikalą.

— Vidurdienį atvyksta žurnalistai.

— Tai — jau bloga naujiena, — paniuro Donidžeris.

— O Sternas rado seną mašinos prototipą. Nori grįžti į praeitį. Gordonas griežčiausiai draudžia, bet Sternas reikalauja tavo patvirtinimo.

Donidžeris susimąstė.

— Tegu sau vyksta.

— Bobai...

— O kas čia tokio?

— Tai velniškai nesaugu. Mašina minimaliai apsaugota. Metų metus ja niekas nesinaudojo, be to, kaip žinai, ji palieka žmonėms daug perkėlimo defektų. Jis gali nesugrįžti atgal.

— Žinau, — tarė Donidžeris. — Tai — neesminis dalykas.

— Koks dalykas esminis? — sutriko ji.

— Bareto.

— Bareto?

— Ar aš girdžiu aidą? Dajana, *pagalvok,* dėl Dievo meilės.

Kramer susiraukė ir papurtė galvą.

— Sudėk: du plius du. Ten nuvykęs, Bareto žuvo vos ne pirmą minutę. Tiesa? Kažkas į jį pribadė strėlių kelionės pradžioje.

— Taip...

— Pirmomis minutėmis, — tęsė Donidžeris, — visi stovi viename būryje aplink mašinas. Teisingai? Tai kodėl mes galvojame, kad žuvo tik Bareto ir niekas daugiau?

Kramer nutylėjo.

— Protingiausia būtų manyti, kad kažkas, užmušęs Bareto, užmušė ir juos visus. Visą kompaniją.

— Aišku.

— Vadinasi, greičiausiai jie nesugrįš. Nei profesorius, nei jo studentai. Kokia nesėkmė, bet mes galėsime paaiškinti, kur dingo visa grupė: tragiškas įvykis laboratorijoje, ir visi pavirto pelenais. Arba nelaimingas atsitikimas su lėktuvu. Niekas ir nesusiprotės...

Stojo tyla.

— Išskyrus Sterną, — prabilo Kramer. — Jis žino tiesą.

— Teisingai.

— Taigi, nori išsiųsti jį į praeitį. Atsikratyti jo visam laikui.

— Nė iš tolo, — atkirto Donidžeris. — Ei, aš griežtai tam prieštarauju. Bet jis pats siūlosi. Nori padėti savo draugams. Būčiau neteisus, jei stočiau jam skersai kelio.

— Bobai, — tarė ji. — Kartais tu elgiesi kaip tikras šunsnukis.

Staiga Donidžeris pradėjo kvatoti. Jo juokas buvo aukštas, spiegiantis, isteriškas lyg mažo vaiko. Taip juokdavosi dauguma mokslininkų. Kramer tai priminė hienos stūgsmą.

— Jei leisi Sternui vykti į praeitį, aš išeisiu iš darbo.

Donidžeris ėmė dar stipriau žviegti. Sėdėdamas kėdėje, jis atlošė galvą. Tai supykdė ją.

— Aš kalbu rimtai, Bobai.

Jis liovėsi kikenęs ir nusišluostė ištryškusias ašaras.

— Nagi, Dajana. Aš tik *juokauju*. Žinoma, mes neleisim Sternui ten vykti. Kur tavo humoro jausmas?

Kramer apsisuko pasiruošusi išeiti.

— Aš pasakysiu Sternui, kad jam draudžiama keliauti į praeitį, — tarė ji. — Bet tu nė trupučio nejuokavai.

Donidžeris vėl pradėjo juoktis. Hienos kikenimas užtvindė kambarį. Išeidama Kramer piktai trenkė durimis.

27 : 27 : 22

Pastarąsias keturiasdešimt minučių jie ropštėsi miškais apaugusiu kalnu į šiaurės rytus nuo Kastelgardo. Užkopę į aukščiausią tašką, jie stabtelėjo atsikvėpti ir pažvelgė žemyn.

— O Dieve, — išpūtė akis Keitė.

Prieš akis atsivėrė upė ir kitoje jos pusėje stovintis vienuolynas. Tačiau jų dėmesį patraukė grėsminga pilis, iškilusi aukštai virš vienuolyno — La Roko tvirtovė. Ji buvo milžiniška! Vakaro prieblandoje pilis švytėjo nuo šviesos, kuri sklido pro šimtus langų ir nuo deglų, išdėstytų ant bokštelių. Nepaisant spindesio, tvirtovė atrodė niūriai. Virš tykių apsauginio griovio vandenų kilo juodos išorinės sienos, kurių viduje stūksojo dar vienerių mūrų kontūrai su daugybe apvalių bokštų. Ansamblio centre dunksojo pati pilis su didžiąja mene ir tamsiu stačiakampiu bokštu, šaunančiu į dangų du šimtus pėdų.

— Ar panašu į mūsų laikų La Roką?— paklausė Keitės Marekas.

— Nė iš tolo, — papurtė ji galvą. — Šis statinys gigantiškas. O mūsų laikais iš pilies liko tik išorinės sienos. Čia jos net dvi: papildomo mūrų žiedo nebeliko.

— Kiek žinau, — tarė Marekas, — iki šiol niekas nesugebėjo užgrobti jos jėga.

— Matyti, kodėl, — įsiterpė Krisas. — Pažiūrėk, kaip ji išsidėsčiusi.

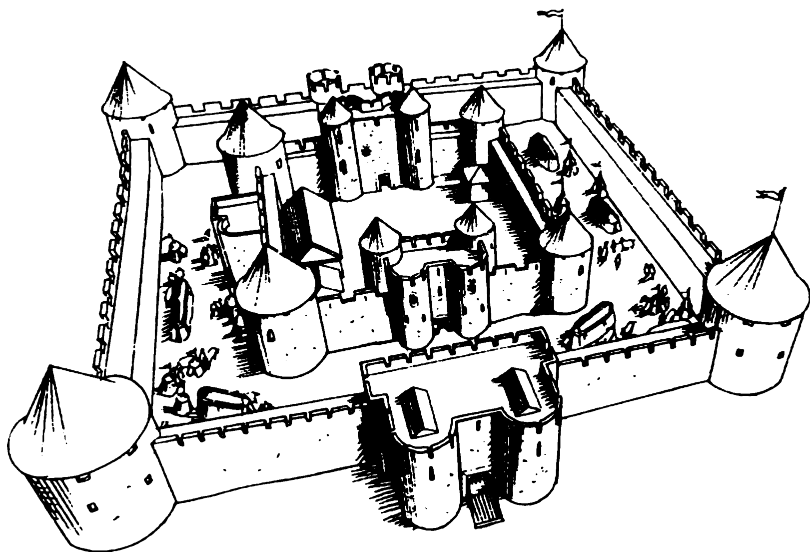
Iš rytinės ir pietinės tvirtovės pusių per penkis šimtus pėdų driekėsi skardžiai. Vakaruose, kur uola buvo ne tokia stati, stovėjo akmeniniai namai, kylantys aukštyn link pilies. Tačiau per miestą traukiantį keleivį sustabdytų platus griovys su tyvuliuojančiu vandeniu ir keletas pakeliamųjų tiltų. Šiaurėje žemė buvo daug lygesnė, bet iškirtus visus medžius toje vietoje atsivėrė plynas laukas. Bet kokia armija, puldama iš ten, būtų pasmerkta savižudybei.

Marekas parodė pirštu.

— Žiūrėkite.

Prieblandoje iš vakarų pusės į pilį jojo kareivių būrys. Du riteriai priekyje laikė fakelus, kurių šviesoje buvo vos įžiūrimi lordas Oliveris, seras Gajus ir profesorius. Kiti riteriai rikiavosi dviem eilėm už jų. Raiteliai buvo taip toli, kad atpažinti juos galėjai tik iš laikysenos. Bent jau Krisui nekilo jokių abejonių dėl to, ką jis mato.

Jis atsiduso, kai kareiviai kirto pakeliamąjį tiltą ir nujojo pro didžiulius vartus su pusapvaliais vienodais bokštais — vadinamuosius „D" formos vartus, nes, žiūrint iš viršaus, abu bokštai priminė šią raidę. Prajojančius raitelius nuo sienų stebėjo sargybiniai.

Už vartų riteriai pateko į uždarą kiemą, kuriame stovėjo daugybė medinių namukų.

— Štai ten sutelkti kareivių pulkai, — pasakė Keitė.

Grupelė nurisnojo pro vidinį kiemą, kirto dar vieną vandens griovį ir pakeliamąjį tiltą ir prajojo pro antruosius vartus su dar didesniais bokštais dvyniais: trisdešimties pėdų aukščio, nutviekstus šviesos, sklindančios pro šaudymo angas.

Ir tik atsidūrę pačiame tvirtovės centre jie nulipo nuo žirgų. Oliveris nusivedė Džonstoną į didžiąją menę, ir jie dingo iš akiračio.

•

— Profesorius sakė, — prabilo Keitė, — kad išsiskyrus eitume į vienuolyną ir surastume brolį Marselį, kuris turi raktą. Greičiausiai jis turėjo omeny raktą nuo slapto išėjimo.

Marekas pritariamai linktelėjo.

— Taip mes ir padarysime. Netrukus visai sutems. Tada galėsime judėti.

Krisas pažvelgė žemyn nuo kalno. Tamsoje jis įžiūrėjo kareivių grupeles, pasklidusias laukuose iki pat paupio. Jiems teks pro juos prasmukti.

— Norite eiti į vienuolyną šį vakarą?

Marekas vėl linktelėjo.

— Žinau, tai pavojinga, bet rytoj bus dar blogiau.

26 : 12 : 01

Mėnulio nesimatė. Tamsiame danguje žibėjo žvaigždės, retkarčiais praplaukdavo debesėlis. Marekas nusivedė juos nuo kalno pro degantį Kastelgardą į tamsos skraiste apgaubtus laukus. Krisas nustebo supratęs, kad akims pripratus jis gali kuo puikiausiai viską įžiūrėti. Tikriausiai todėl, kad čia niekas neužteršta, pagalvojo jis ir atsiminė kažkur skaitęs, esą senovėje žmonės galėjo matyti Venerą dienos metu — taip, kaip mes matome mėnulį. Žinoma, bėgant šimtmečiams tai tapo neįmanoma.

Be to, jį dar nustebino visiška nakties tyla. Vieninteliai garsai sklido iš po jų kojų — šlamanti žolė ir žemaūgių krūmų traškėjimas.

— Eisime taku, — sušnibždėjo Marekas. — Paskui paupiu.

Jie lėtai slinko į priekį. Marekas labai dažnai sustodavo, pasilenkdavo, klausydavosi dvi tris minutes ir tik tada vėl pajudėdavo. Praėjo visa valanda, kol jie išvydo purviną taką, vedantį iš miesto link upės. Pilkšvą dryžį supo tamsesnė žolė ir lapija.

Čia Marekas vėl sustojo. Nuo tylos spengė ausyse. Girdėjosi tik švelnus vėjelis. Krisas nekantravo eiti toliau. Po minutės jis pradėjo stotis ant kojų.

Marekas prispaudė jį prie žemės.

Ir pridėjo pirštą prie lūpų.

Krisas įsiklausė. Jis suvokė girdįs ne tik vėją. Iš kažkur sklido žmonių šnabždesys. Jis įtempė ausis. Priekyje kažkas sukosėjo. Vėl kostelėjimas, šį kartą arčiau, kelio pakraštyje.

Marekas parodė pirštu į kairę ir į dešinę. Tarp krūmų Krisas pastebėjo silpną blizgėjimą — tai žvaigždžių šviesa atsispindėjo nuo šarvų.

Kažkas sušiugždėjo visai netoli.

Jų tykojo pasala — kareiviai iš abiejų tako pusių.

Marekas mostelėjo į kelią, kuriuo jie ką tik atslinko, ir visi skubiai atsitraukė.

•

— Kur dabar? — sušnibždėjo Krisas.

— Prie tako nesiartinsime, — tarė Marekas. — Eisime į rytus, prie upės. Štai ten.

Krisas, įsitempęs kaip niekad, atidžiai klausėsi menkiausių garsų. Jų pačių žingsniai skambėjo taip garsiai, kad daugiau nieko ir nesigirdėjo. Dabar jis suprato, kodėl Marekas taip dažnai sustodavo. Tik taip galima įsiklausyti į tylą.

Jie pasitraukė nuo tako per du šimtus jardų ir nusėlino į upės pusę, judėdami laukais. Nors aplinkui tvyrojo bemaž juoda tamsa, Krisas jautėsi lyg stovėtų vitrinoje. Laukus skyrė žemos akmeninės sienos, todėl jie turėjo nors šiokią tokią priedangą. Tačiau nerimas nesiliovė kirbėjęs. Krisas lengviau atsikvėpė, kai jie įžengė į skendintį naktyje ir apžėlusį krūmokšniais žemės plotą.

•

Tylus, tamsus pasaulis buvo jam visiškai svetimas, tačiau Krisas greitai jį perprato. Kiekviename judesyje, beveik negirdimuose garsuose galėjo slypėti pavojus. Susilenkęs ir įsitempęs Krisas atidžiai žiūrėjo, kur deda koją, sukiodamas galvą į kairę ir į dešinę, į kairę ir į dešinę.

Jis jautėsi taip, lyg būtų žvėris. Krisas atsiminė, kaip kambaryje užpuolimo metu Marekas apnuogino dantis it būtų kokia beždžionė. Pažvelgęs į Keitę jis pamatė, kad savo elgesiu ji niekuo nesiskiria nuo jų — lygiai tokia pati įsitempusi ir susigūžusi.

Netikėtai jis sugavo save mąstant apie seminarų kabinetą Pybodžio pastate Jeilo universitete: apie jo kreminės spalvos sienas ir blizgančią tamsaus medžio apdailą, apie absolventų, sėdinčių aplink ilgą stalą, ginčus: ar procesinė archeologija priklauso istorijos, ar archeologijos šakai; ar formalusis kriterijus turi daugiau įtakos nei objektyvusis; ar derivacinė doktrina apima normatyvinius įsipareigojimus.

Nenuostabu, kad jie ginčijosi. Šie klausimai priklausė abstrakcijoms ir buvo paprasčiausi plepalai. Beprasmės diskusijos niekada nesibaigdavo, į klausimus taip niekas ir neatsakydavo. Vis dėlto debatų metu ore tvyrojo tiek įtampos ir tiek aistros. Iš kur tai? Kodėl jiems tai rūpėjo? Jis neįstengė prisiminti, kodėl tie klausimai buvo tokie svarbūs.

Žingsniuojant tamsia pakalne link upės, akademinis pasaulis blėso tolumoje, atsiminimuose liko tik neryškūs jo kontūrai. Vis dėlto, nepaisant gąsdinančios nakties, įtampos ir baimės dėl savo gyvybės, ši vieta jam atrodė keistai gyvybinga, raminanti ir net savotiškai jaudinanti...

Jis išgirdo trakštelint šakelę ir sustingo.

Marekas su Keite suakmenėjo.

Krūmuose iš kairės girdėjosi švelnus šlamesys ir tylus prunkštimas. Jie nejudėjo. Marekas suspaudė kardo kotą.

Visai netoli šnarpštė maža laukinė kiaulė.

— Reikėtų užmušti ją, — tarė Marekas. — Baisiai noriu valgyti.

Jie pajudėjo į priekį, ir tą akimirką Krisas suprato, kad kiaulę pabaidė ne jie, nes dabar neabejotinai girdėjosi daugybės bėgančių kojų trepsėjimas. Šiugždesys ir lūžtančių krūmų šakų triukšmas garsėjo.

•

Marekas susiraukė. Tamsoje jis įstengė įžiūrėti šen bei ten švystelėjančius šarvus. Į rytus traukė ne mažiau nei septyni ar aštuoni kareiviai, kurie vėl pasislėpė krūmuose ir nutilo.

Kas čia, po velnių, dedasi?

Tie kareiviai buvo apstoję purviną taką, laukdami jų. Dabar jie pasuko į rytus ir vėl užstojo kelią.

Kaip jie sužinojo?

Jis pažvelgė į susikūprinusią Keitę, bet šios veide spindėjo tik baimė.

Krisas šalia jos patapšnojo Marekui per petį ir papurtė galvą, rodydamas į savo ausį.

Marekas linktelėjo ir įsiklausė. Bet išgirdo tik pučiantį vėją. Sutrikęs atsigręžė į Krisą, kuris plekšnojo delnu per galvą.

Jis sakė „įsijunk ausinuką".

Marekas plekštelėjo per ausį.

Po trumpo trakštelėjimo jis daugiau nieko negirdėjo. Gūžtelėjo pečiais, bet Krisas laikė iškėlęs ranką: palauk. Marekas pakluso. Po poros sekundžių jis suprato girdįs tylų kvėpavimą.

Pažvelgęs į Keitę, pridėjo pirštą prie lūpų. Ji linktelėjo. Atsigręžė į Krisą. Šis irgi linktelėjo. Jie abu viską suprato. Reikia sėdėti tyliai kaip pelėms po šluota.

Marekas įtempė ausis. Tylus kvėpavimas nesiliovė.

Bet sklido ne iš jų.

Iš kažko kito.

•

Krisas sušnibždėjo:

— Andrė, čia pernelyg pavojinga. Geriau nekirskime upės šią naktį.

— Teisingai, — sutiko Marekas. — Grįžkime prie Kastelgardo ir pasislėpkime šalia jo sienų.

— Tvarkelė.

— Eime.

Tamsoje jie susižvalgė, paskui patapšnojo sau per ausis, išjungdami vertimo aparatėlius.

Jie prigludo prie žemės ir ėmė laukti. Po kelių sekundžių išgirdo, kaip pajudėjo kareiviai, laužydami tankumyno šakas. Šį kartą jie kilo į kalną — atgal į Kastelgardą.

Jie palaukė dar penkias ar šešias minutes. Tada patraukė nuokalne — tolyn nuo Kastelgardo.

•

Pirmasis iš jų viską suprato Krisas. Leisdamasis žemyn, jis nuvijo nuo galvos uodą ir rankos mostu netyčia įjungė ausinuką. Netrukus jis išgirdo kažką nusičiaudint.

Tai nebuvo nei jis, nei Marekas ar Keitė.

Po akimirkos, kai jie pastebėjo laukinę kiaulę, Krisas išgirdo kažką sunkiai alsuojant nuo įtempto bėgimo. Tačiau Marekas su Keite stovėjo tamsoje šalia jo nejudėdami.

Būtent tada jis suvokė, kad dar kažkas be jų turi ausinukus. Perkratant mintyse praėjusius įvykius, jam netikėtai šovė mintis, iš kur jie galėjo atsirasti. Gomez. Kažkas nutraukė juos nuo nukirstos Gomez galvos. Bėda tik ta...

Marekas kumštelėjo jam ir parodė į priekį.

Pakėlusi į viršų nykštį, išsišiepė Keitė.

•

Tamsoje raibuliavo ir gurgėjo plati upė. Šioje vietoje Dordonė buvo plačiausia — jie vos įžiūrėjo kitą krantą, tamsių medžių ir tankumynų liniją. Jokio ženklo, kad kas nors judėtų. Krisas įstengė įžiūrėti tik tamsius malūno tilto kontūrus. Jis žinojo, kad patį malūną nakčiai uždarys. Jame dirbama tik šviesiu paros metu, nes dulkių pilname ore net menkiausia žvakė uždegta gali sukelti sprogimą.

Marekas palietė Krisą ir rankos mostu parodė į kitą krantą. Krisas patraukė pečiais; jis nieko nematė.

Marekas vėl parodė.

Akies krašteliu Krisas įžiūrėjo kylančius pilkšvų dūmų ratilus. Bet, jei dega laužai, kodėl nesimato atšvaitų?

Jie slinko prieš srovę palei upę, kol priėjo valtį, pririštą prie kuolo. Ji suposi vandenyje, dusliai trinksėdama į pakrantės akmenis.

Marekas vėl dirstelėjo į kitą upės pusę. Nuo dūmų juos dabar skyrė nemažas atstumas.

Jis parodė pirštu į valtį. Ar surizikuosime?

Priešingu atveju jiems teks plaukti patiems, pagalvojo Krisas. Naktis buvo žvarbi, ir jis visai nenorėjo sušlapti, todėl pritariamai linktelėjo galva.

Keitė irgi sutiko.

Jie sulipo į valtį, ir Marekas tyliai nuirklavo ją per Dordonę.

•

Įsitaisiusi šalia Kriso, Keitė pagavo save mąstančią apie pokalbį, įvykusį kertant upę prieš porą dienų. Kiek dienų jau praėjo? Lyg ir dvi, pagalvojo ji, tačiau atrodė, kad praslinko ištisos savaitės.

Ji įsistebeilijo į kitą krantą, bandydama įžvelgti bent kokį judesį. Jų valtis susiliejo su tamsiu vandeniu ir tamsia kalva, tačiau jei kas žiūrėtų, tikrai juos pamatytų.

Rodos, ten nieko nebuvo. Krantas priartėjo, ir valtis, tyliai skrosdama vandens žoles, švelniai sustojo įšliuožusi į sausumą. Išlipę jie išvydo palei krantą nusidriekusį siaurą, purviną takelį. Prispaudęs pirštą prie lūpų, Marekas pajudėjo keliuku. Jis ėjo į dūmų pusę.

Atsargiai statydami kojas, Keitė su Krisu nusekė paskui.

Po poros minučių jie gavo atsakymą į tokį rūpimą klausimą. Šalia upės, sukrauti tolygiu atstumu, degė laužai. Liepsnas slėpė šarvų liekanos ir žemių sluoksnis, supiltas ant jų viršaus, todėl matėsi tik dūmai.

— Senas triukas, — šnipštelėjo Marekas. — Klaidinantys laužai.

Keitė abejojo, kam reikalingas šis „senas triukas". Galbūt parodyti didesnę jėgą, gausesnius nei iš tikrųjų, kareivių būrius. Marekas nusivedė juos pro paliktas laužavietes prie kitų, išdėstytų toliau, palei krantą. Prie pat upės girdėjosi vandens gurgėjimas. Prisiartinus prie paskutinio laužo, Marekas staigiai apsisuko ant kulno ir krito ant žemės. Keitė su Krisu pasekė jo pavyzdžiu, ir tuoj pat išgirdo girtais balsais traukiamą dainą, kurios žodžiai skambėjo maždaug taip: „Nuo alaus tu greitai prie laužo užsnausi ar įdribsi į balą ir purvo ragausi..."

Tai tęsėsi be galo. Klausydamasi žodžių, Keitė pagalvojo: tai juk „Devyniasdešimt devyni buteliai alaus ant sienos". Ir, žinoma, pakėlusi galvą, ji išvydo pustuzinį kareivių žaliai juodais apsiaustais, geriančių ir dainuojančių aplink laužavietę. Galbūt jiems įsakė triukšmauti, kad pateisintų visus tuos laužus.

Marekas mostelėjo ranka rodydamas, kad reikia atsitraukti, ir paėjus šiek tiek toliau, jis nuvedė draugus į kairę, tolyn nuo upės. Už nugaros pasilikus medžiams, stūksantiems palei krantą, jie vėl atsidūrė atviruose laukuose. Ji prisiminė, kad šioje vietoje jau buvo rytą. Be to, ji įžiūrėjo blyškiai geltonas šviesas viršutiniuose vienuolyno languose, kur greičiausiai užsisėdėjo prie darbo iki vėlumos koks nors vienuolis. Priešaky taip pat matėsi tamsūs šiaudinių lūšnelių stogų kontūrai.

Krisas parodė į vienuolyną: kodėl mes ten neiname?

Marekas sudėjo delnus po galva: visi miega.

Krisas gūžtelėjo pečiais: na ir kas?

Marekas suvaidino įsiaudrinusį ir išsigandusį. Norėjo pasakyti, kad sukels sumaištį, jei brausis ten vidury nakties.

Krisas gūžtelėjo pečiais: na ir kas?

Marekas pamojavo pirštu: bloga mintis. Be garso ištarė: *rytą*.

Krisas atsiduso.

Marekas slinko pro valstiečių trobeles, kol priėjo sudegusią sodybą, iš kurios buvo likę tik keturios sienos ir stogą remiančių sijų liekanos. Jis įsivedė draugus į vidų pro atviras duris, pažymėtas raudonu dryžiu. Keitė vos įžiūrėjo jį tamsoje.

Troboje augo aukšta žolė ir mėtėsi molinių indų duženos. Marekas perbrido žolę ir atsidūrė prie molinių puodų įskilusiais kraštais. Keitei jie priminė puodus, kuriuos matė rūmų virtuvėje. Marekas atsargiai pastatė juos ant sudegusios palangės. Ji sušnibždėjo:

— Kur mes miegosime?

Marekas parodė į žemę.

— Kodėl negalime eiti į vienuolyną? — šnipštelėjo ji, pamojusi ranka į atvirą dangų. Naktis buvo šalta. Ji norėjo valgyti ir pasišildyti uždaroje patalpoje.

— Nesaugu, — atsakė Marekas. — Miegosime čia.

Jis atsigulė ant žemės ir užsimerkė.

— Kodėl nesaugu? — paklausė ji.

— Todėl, kad ausinukus turi dar kažkas, ir tas kažkas žino, kur mes einame.

— Norėjau pašnekėti su tavim apie... — pradėjo Krisas.

— Ne dabar, — atsakė Marekas neatsimerkdamas. — Eikite miegoti.

Keitė atsigulė. Krisas įsitaisė šalia. Ji tvirčiau prisispaudė prie vaikino nugaros, norėdama sušilti. Naktis buvo velniškai šalta.

Tolumoje nugriaudėjo perkūnas.

•

Po vidurnakčio pradėjo lyti. Ji pajuto ant skruostų sunkius lašus ir atsistojo, kai ėmė pilti kaip iš kibiro. Apsižvalgiusi pamatė mažą medinę pašiūrę — pusiau sudegusią, bet tebestovinčią. Keitė nuropojo po ja ir atsisėdusi prisiglaudė prie Kriso. Marekas irgi atėjo, prigulė šalia ir tuoj pat vėl užmigo. Ji matė, kaip jam ant žandų tyška lašai, tačiau jis nieko nejautė ir toliau knarkė.

26 : 12 : 01

Ryto saulės apšviesti virš kalnų kilo pustuzunis karšto oro balionų. Laikrodis rodė beveik vienuolika valandų. Ant vieno baliono vinguriavo zigzagų raštai, kurie priminė Sternui apeiginius navahų piešinius ant smėlio.

— Atleisk, — kalbėjo Gordonas, — tačiau atsakymas griežtai neigiamas. Tuo prototipu atgal keliauti negali, Deividai. Tai pernelyg pavojinga.

— Kodėl? Maniau, kad jūsų technologijos saugios. Kodėl pavojinga?

— Aš minėjau, kad mes nepatyrėme perkėlimo defektų, kurių atsiranda atstatymo metu. Bet tai nėra visiškai tikslu.

— O?

— Paprastai jokių defektų mes nerandame. Bet jie, greičiausiai, kelionėje vis tiek atsiranda, tik būna per maži, kad juos pastebėtume. Tas pats, kaip apšvitinus radiacija — perkėlimo defektai nuolat didėja. Po vienos kelionės jų gal ir nepamatysi. Bet po dešimties ar dvidešimties, jų požymiai tampa aiškiai matomi. Tai gali būti mažas randelis ant odos. Arba nedidelis dryžis akies ragenoje. Galbūt pastebėsi diabeto ar sutrikusios kraujotakos simptomus. Taip atsitikus, ten vykti daugiau negali dėl gresiančio paūmėjimo. Tai reiškia, kad išnaudojai leistiną kelionių skaičių.

— Taip iš tiesų atsitiko?

— Taip. Keletui laboratorinių gyvūnų ir kai kuriems žmonėms. Pirmapradininkams. Jie naudojosi mašinos prototipu.

Patylėjęs Sternas paklausė:

— Kur dabar yra tie žmonės?

— Dauguma tebėra čia. Dirba mūsų kompanijoje. Bet daugiau nebekeliauja. Paprasčiausiai negali.

— Aišku. Bet aš kalbu tik apie vieną išvyką.

— Mes ilgai nesinaudojome mašina ir jos nekalibravome, — atsakė Gordonas. — Galbūt tau viskas bus gerai, o gal ir ne. Klausyk: tarkim, aš tau leisiu ten vykti, o tu, patekęs į 1357-uosius, pamatysi atsiradus tokių rimtų defektų, kad nedrįsi grįžti atgal, kadangi rizikuosi įsigyti jų dar daugiau.

— Sakote, kad man teks pasilikti tenai?

— Taip.

— Ar kam nors jau buvo atsitikę kažkas panašaus?

Prieš atsakydamas Gordonas sudvejojo:

— Galbūt.

— Turite omeny, jog viduramžiuose yra įkalintas dar kažkas iš mūsų?

— Galbūt. Mes nesame dėl to tikri.

— Tačiau tai labai svarbu, — staiga įsikarščiavo Sternas. — Jūs sakote, kad dar kažkas gali būti praeityje ir tas kažkas galėtų jiems padėti.

— Abejoju, ar tas žmogus padėtų.

— Reikėtų bent pranešti jiems. Patarti kaip nors.

— Mes niekaip negalime su jais susisiekti.

— Tiesą sakant, man rodos, jūs klystate, — atšovė Sternas.

16 : 12 : 23

Krisas pabudo dar prieš aušrą drebėdamas nuo šalčio. Dangus buvo nusidažęs pilkšva spalva, palei žemę driekėsi skystas rūkas. Jis sėdėjo po pašiūre, pritraukęs kelius iki smakro, nugara atsirėmęs į sieną. Šalia įsitaisiusi Keitė tebemiegojo. Jis pajudėjo, norėdamas pažvelgti į lauką, ir krūptelėjo nuo netikėto skausmo. Visus raumenis sutraukė mėšlungis ir nežmoniškai diegė rankas, kojas, krūtinę — visur. Dilgsėjo net kaklas pasukus galvą.

Jis nustebo, pamatęs sukrešėjusį kraują ant peties. Matyt, vakar strėlė įdrėskė kur kas labiau, nei jam atrodė, ir žaizda ėmė kraujuoti. Krisas atsargiai pajudino ranką ir suinkštė iš skausmo. Bet šiaip, rodos, nieko rimto.

Žvarbi ryto drėgmė privertė jį virpėti. Krisas troško pasišildyti prie ugnies ir ko nors užkąsti. Jo skrandis urzgė nuo alkio. Jau visą parą jis neturėjo burnoje nė trupinio. Ir dar jį kankino troškulys. Kur jie ras vandens? Ar galima gerti iš Dordonės upės? Galbūt reikėtų paieškoti šaltinio? Kur jie ras maisto?

Jis atsisuko paklausti Mareko, bet šio niekur nebuvo. Apsižvalgė aplink sodybą — jo kūną pervėrė aštrus skausmas, — tačiau Mareko neišvydo.

Jis pradėjo stotis ant kojų, kai staiga išgirdo artėjančius žingsnius. Marekas? Ne, pagalvojo jis, ten eina daugiau nei vienas žmogus. Be to, girdėjosi tylus grandininių šarvų žvangėjimas.

Žingsniai priartėjo prie pat Kriso. Jis sulaikė kvapą. Dešinėje, vos per tris pėdas virš galvos, pro atvirą langą pasirodė šarvinė pirštinė, kuri atsirėmė į palangę. Rankovė buvo žalia su juodais apvadais.

Arno kareiviai.

— *Hic nemo habitavit nuper,* — pasakė vyriškas balsas.

Nuo durų atsklido atsakymas:

— *Et intellego quare. Specta, porta habet signum rubrum. Estne pestilentiae?*

— *Pestilentiae? Certo scisne? Abeamus!*

Staigiai atitraukęs ranką, vyras skubiai pasišalino. Ausinės nieko neišvertė, nes buvo išjungtos. Teko pasikliauti savo lotynų kalbos žiniomis. Ką reiškia *pestilentiae*? Ar tik ne „marą"? Kareiviai pastebėjo žymę ant durų, todėl taip greitai atšoko.

Jėzau, pagalvojo Krisas, šis namas užkrėstas maru? Ar todėl jį ir sudegino? Ar tebeįmanoma užsikrėsti? Jo galvos neapleido tokios mintys, kol dideliam savo siaubui gilioje žolėje pamatė sušmėžavusią juodą žiurkę, sprunkančią pro tarpdurį. Krisas sudrebėjo. Pabudusi nusižiovavo Keitė.

— Kiek dabar valan...

Krisas prispaudė pirštą jai prie lūpų ir papurtė galvą.

Jis girdėjo nueinančių vyrų žingsnius, ryto migloje blėstančius jų balsus. Krisas išlindo iš pašiūrės, nušliaužė prie lango ir atsargiai iškišo galvą.

Aplinkui slankiojo mažiausiai tuzinas kareivių žaliai juodais Arno būrio apsiaustais. Jie kruopščiai tikrino visas prie vienuolyno sienos stovinčias trobeles. Staiga Krisas pamatė link kareivių artėjantį Mareką, kuris šlubavo susikūprinęs ir vilkdamas žeme vieną koją. Rankose laikė kažką žalia. Kareiviai jį sustabdė, ir Marekas vergiškai nusilenkė. Jo kūnas atrodė susitraukęs ir silpnas. Jis parodė kareiviams, ką turi rankose. Šie nusijuokė ir nustumė jį šalin. Marekas nušlubčiojo tolyn, lygiai taip pat pagarbiai susilenkęs.

•

Keitė stebėjo, kaip Marekas praėjo sudegusią sodybą ir pradingo už vienuolyno sienos. Akivaizdu, kad jis negrįš, kol čia slankios kareivių būrys.

Raukydamasis Krisas nušliaužė atgal po pašiūre. Rodos, jį sužeidė į petį: ant medžiagos matėsi sudžiūvęs kraujas. Jai atseginėjant švarką, Krisas perkreipė veidą ir sukando lūpą. Ji švelniai atitraukė lininius marškinius ir pamatė, kad visą jo šoną ir krūtinę išmušė bjauri purpurinė dėmė geltonai juodais pakraščiais. Matyt, čia jam pataikė ietis.

Matydamas jos veido išraišką, Krisas paklausė:

— Ar labai blogai?

— Rodos, tiktai didelė mėlynė. Galbūt lūžo keli šonkauliai.

— Velniškai skauda.

Ji pakėlė marškinius aukščiau, apnuogindama petį. Nuo strėlės ant jo pasiliko dviejų colių kruvinas pjūvis.

— Kaip ten? — paklausė jis, stebėdamas Keitės veidą.

— Tik įpjauta.

— Užkrėsta?

— Ne, lyg ir švaru.

Pakėlusi drabužį, ji išvydo daug purpurinių sumušimų ant nugaros ir po pažastimi. Visas jo kūnas buvo viena didelė mėlynė. Turbūt siaubingai skauda. Ją stebino tai, kad daugiau negirdėjo skundų iš Kriso lūpų. Pagaliau juk čia tas pats vyrukas, kuriam sugesdavo nuotaika, jei pusryčiams omlete rasdavo ne šviežius, o džiovintus grybus. Tas pats, kuris patempdavo lūpą, jei nepatikdavo vyno skonis.

Ji pradėjo užseginėti dubletą. Krisas tarė:

— Aš pats.

— Aš tau padėsiu.

— Juk sakiau, *aš pats*.

Ji pakėlė į viršų delnus pasiduodama.

— Gerai jau, gerai.

— Man reikia kaip nors išjudinti tas rankas, — paaiškino jis, krūpčiodamas sulig kiekviena saga. Bet užsegė visas be jos pagalbos. Paskui atsilošė į sieną ir užsimerkė, prakaituodamas nuo įtampos ir skausmo.

— Krisai...

Jis atsimerkė.

— Viskas gerai. Tikrai. Gali dėl manęs nesijaudinti. Jaučiuosi kuo puikiausiai.

Ir jis nemelavo.

Keitė pasijuto lyg sėdėtų šalia nepažįstamo žmogaus.

•

Pamačius petį ir krūtinę — purpurinę negyvos mėsos spalvą, — Krisą nustebino jo paties reakcija. Žaizda buvo rimta, ir jis tikėjosi pasibaisėsiąs ar bent jau išsigąsiąs. Vietoj to staiga pajuto kūno lengvumą, lyg niekas nerūpėtų. Iš skausmo jis vos atgavo kvapą, bet nekreipė į tai dėmesio. Krisas paprasčiausiai džiaugėsi, kad išliko gyvas ir sulaukė naujos dienos. Įprasti nusiskundimai, priekabės ir neryžtingumas netikėtai tapo nereikšmingais dalykais. Jis suprato turįs neišsenkančios energijos — bemaž agresyvaus gyvybingumo, kurio anksčiau niekada nebuvo pajutęs. Jautėsi taip, tarytum per kūną sruventų karštis. Pasaulis aplinkui atrodė gyvesnis — galėjai fiziškai jį jausti.

Pilka aušra Krisui atskleidė pirmykščio grožio. Žvarbus, drėgnas oras prisotino aromato šlapią žolę ir žemę. Jis rėmėsi nugara į akmenis. Netgi skausmas atrodė naudingas, nes išdegino visus nereikalingus pojūčius. Krisas jautėsi lyg apsinuoginęs, budrus, pasiruošęs bet kam. Čia buvo kitoks pasaulis su kitokiomis taisyklėmis.

Jis pirmą kartą suvokė jo realybę.

Visu kūnu ir siela.

•

Kareiviams dingus, grįžo Marekas.

— Ar žinote, kas čia vyksta? — paklausė jis.

— Kas?

— Kareiviai ieško trijų žmonių iš Kastelgardo: dviejų vyrų ir moters.

— Kodėl?

— Su jais nori šnektelėti Arno.

— Šaunu būti populiariam, — kreivai šyptelėjo Krisas. — Mus gaudo visi, kas netingi.

Marekas ištiesė jiems po saują žolių ir lapų.

— Lauko žalumynai. Tai pusryčiai. Suvalgykite.

Krisas kramtė juos, garsiai čepsėdamas.

— Skanumėlis, — tarė jis ir nemelavo.

— Šie karpyti lapai mažina karštį ir nuskausmina. Baltus stiebus nuskyniau nuo gluosnio. Stabdo tinimą.

— Ačiū, — pasakė Krisas. — Labai gerai.

Marekas spoksojo į jį, netikėdamas savo akimis. Paskui paklausė Keitės:

— Ar jam viskas gerai?

— Tiesą sakant, manau, kad jis jaučiasi kuo puikiausiai.

— Gerai. Valgykite ir eime į vienuolyną. Jei tik prasmuksime pro sargybinius.

Keitė nusimetė peruką.

— Tai nebus sunku. Jie ieško dviejų vyrų ir moters. Gal katras turite aštresnį peilį?

•

Laimei, jos plaukai ir taip buvo trumpi. Marekui prireikė vos poros minučių nupjaustyti ilgesnes sruogas. Kol jis dirbo, Krisas tarė:

— Mąsčiau apie praėjusį vakarą.

— Be jokios abejonės, kažkas dar turi ausines, — atsiliepė Marekas.

— Teisingai, — sutiko Krisas. — Rodos, žinau, iš kur jie atsirado.

— Gomez.

Krisas linktelėjo.

— Aš irgi taip spėju. Tu juk neišėmei jų?

— Ne. Ir nemaniau to daryti.

— Esu tikras, kad juos į ausį galėjo įsidėti kitas žmogus, pakankamai toli, kad girdėtų mus. Nors jie jam galbūt ir svetimi.

— Taip, — tarė Marekas. — Klausimas tik, kas? Čia keturioliktasis amžius. Rožiniai kamšteliai, kalbantys plonyčiais balsais, būtų palaikyti raganų išmone. Bet kas, radęs juos, prileistų į kelnes iš baimės. Išmestų iš rankų it karštą bulvę ir skuostų šalin nesidairydamas.

— Žinau, — pasakė Krisas. — Todėl, kiekvieną kartą galvodamas apie tai, matau vienintelį įmanomą atsakymą.

Marekas linktelėjo.

— Tie šunsnukiai mūsų neperspėjo.

— Dėl ko neperspėjo? — įsiterpė Keitė.

— Kad čia yra dar kažkas iš dvidešimtojo amžiaus.

— Tai vienintelis įmanomas atsakymas, — pritarė Krisas.

— Bet kas? — tarė Keitė.

Krisas mąstė apie tai visą rytą.

— De Keras, — pasakė jis. — Be jokios abejonės, tai — de Keras.

Marekas papurtė galvą.

— Pats pagalvok. Jis gyvena čia tik vienerius metus, teisingai? Niekas nežino, iš kur jis atsirado, tiesa? Jis prasimušė iki paties Oli-

verio patarėjo ir nekenčia mūsų visų, nes žino, kad galime padaryti tą patį, teisingai? Jis vedasi kareivius tolyn nuo odos raugyklos, pereina visą gatvę, *bet vos tik mes prabylame,* tuojau pat grįžta atgal. Aš jums sakau, tai — de Keras.

— Yra viena problema, — tarė Marekas. — De Keras nepriekaištingai kalba provansietiškai.

— Tu — taip pat.

— Ne. Aš šneku lyg būčiau užsienietis. Jūs abu klausėtės vertimo, o aš klausiausi jų pačių. De Keras kalba sklandžiai lyg čionykštis, tokia pačia tartimi, kaip ir visi aplinkui. Dvidešimtajame amžiuje provansiečių kalba, kaip ir lotynų, yra mirusi. Neįmanoma, kad jis būtų atvykęs iš mūsų laikų ir taip laisvai šnekėtų. Jis tikrai vietinis.

— Galbūt jis lingvistas.

Marekas papurtė galvą.

— Tai ne de Keras, — tarė jis. — Tai Gajus Maležanas.

— Seras Gajus?

— Be abejo. Aš ėmiau įtarinėti jį, kai mus sugavo slaptajame koridoriuje. Prisimenate? Mes tupėjome tyliai kaip pelės po šluota, bet jis atidaro duris ir iš karto sugauna mus. Net nebando vaizduoti nustebusio. Neišsitraukia kardo. Tiesiog ima šauktis pagalbos. Nes jau žinojo, kad mes ten.

— Iš tiesų viskas įvyko ne taip, — paprieštaravo Krisas. — Į kambarį įėjo seras Danielis.

— Tikrai? Nepamenu, kad jis būtų įėjęs.

— Atvirai kalbant, — prabilo Keitė, — aš pritariu Krisui. Tikriausiai tai de Keras. Atsidūrusi skersgatvyje tarp koplyčios ir pilies, užsikoriau siena pakankamai aukštai, bet girdėjau, kaip de Keras liepė kareiviams užmušti jus. Prisimenu, buvau per toli, kad girdėčiau jį.

Marekas išpūtė akis.

— Kas atsitiko paskui?

— Tada de Keras kažką sušnibždėjo... bet jo balso daugiau negirdėjau.

— Teisingai. Todėl, kad jis neturėjo ausinių. Jei būtų turėjęs, būtum išgirdusi viską, net ir šnabždesius. Bet neturėjo. Tai seras Gajus. Kas nukirto Gomez galvą? Seras Gajus ir jo vyrai. Labiausiai tikėtina, kad būtent jis grįžo atgal ir paėmė ausines. Jo kareiviai persigando, išvydę tvyksnius. Bet ne seras Gajus. Todėl, kad jis žinojo, kas tai. Jis — iš mūsų šimtmečio.

— Man rodos, sero Gajaus ten nebuvo, kai sužybsėjo mašina, — nesutiko Krisas.

— Lemiamas argumentas jo naudai, — tęsė Marekas, — yra siaubinga provansietiška tartis. Kalba lyg niujorkietis pro nosį.

— Bet argi jis ne iš Midlsekso? Man atrodo, jo kilmė net nebajoriška. Susidarė įspūdis, jog tapo riteriu dėl savo narsos, ne dėl šeimos.

— Jis nepakankamai gerai valdo ietį, kad išmestų tave iš balno pirmu smūgiu. Jis nepakankamai gerai valdo kardą, kad užmuštų mane dvikovoje. Tai Gajus de Maležanas.

— Nesvarbu, kas tai, — tarė Krisas, — bet jis žino, kad mes traukiam į vienuolyną.

— Teisingai. — Marekas atsitraukė per porą žingsnių nuo Keitės ir vertinančiu žvilgsniu nužvelgė jos plaukus. — Todėl kylam ir einam.

Keitė atsargiai palietė galvą.

— Ar man džiaugtis, kad neturiu veidrodžio?

Marekas linktelėjo.

— Tikriausiai.

— Ar aš panaši į vaikiną?

Marekas su Krisu susižvalgė. Pastarasis tarė:

— Lyg ir taip.

— Lyg ir taip?

— Taip. Tu panaši į vaikiną.

— Pakankamai panaši, — pridūrė Marekas.

Jie atsistojo.

15 : 12 : 09

Girgždėdamos atsidarė sunkios medinės durys. Iš tamsos į juos žiūrėjo po gobtuvo šešėliu pasislėpęs veidas.

— Tesuteikia jums Dievas gerovės, — niūriai prabilo vienuolis.

— Tesuteikia jums Dievas išminties ir sveikatos, — provansietiškai atsakė Marekas.

— Kokiu reikalu atvykote?

— Norėtume aplankyti brolį Marselį.

Vienuolis linktelėjo galva lyg būtų jų laukęs.

— Žinia, galite įeiti, — tarė jis. — Atkakote pačiu laiku, nes jis tebėra čia. — Jis pravėrė duris šiek tiek plačiau, ir jie vorele sutipeno į vidų.

Jie atsidūrė mažame ir tamsiame akmeniniame priimamajame. Užuodė kvapnų rožių bei apelsinų aromatą. Iš paties vienuolyno sklido giedorių balsai.

— Galite palikti savo ginklus čia. — Vienuolis parodė pirštu į kampą.

— Gerasis broli, bijau, kad mes negalime to padaryti, — atsakė Marekas.

— Čia jums nėra ko bijoti, — pasakė šis. — Palikite ginklus arba išeikite.

Marekas dar bandė protestuoti, paskui nusisegė kardą.

•

Vienuolis slinko priekyje į tylą nugrimzdusiu koridoriumi. Aplinkui stūksojo plikos akmeninės sienos. Pasukę už kampo, jie patraukė kitu koridoriumi. Didžiulis vienuolynas priminė labirintą.

Jis priklausė cistersams, dėvintiems baltas sutanas. Griežti cistersų ordino įstatymai buvo sukurti kaip atsakas pagedusiems benediktinams ir dominikonams. Cistersai privalėjo laikytis griežtos drausmės ir gyventi žiauraus asketizmo sąlygomis. Šimtmečių šimtmečius šis ordinas draudė bet kokias dekoracijas ant jų kuklių pastatų, bet kokius spalvingus ornamentus jų metraščiuose. Vienuoliai valgydavo tik daržoves ir duoną su vandeniu. Jokios mėsos, jokių padažų. Miegodavo ant kietų gultų. Kambariai buvo tušti ir šalti. Kiekvienas jų vienuoliško gyvenimo aspektas panašėjo į spartietišką auklėjimą. Tiesą sakant, griežta drausmė turėjo...

Pokšt!

Marekas atsisuko į tą pusę, iš kurios sklido garsas. Jie artėjo link arkados — atviro kiemo, iš trijų pusių apsupto skliautuotų koridorių. Čia paprastai būdavo skaitomos knygos ir medituojama.

Pokšt!

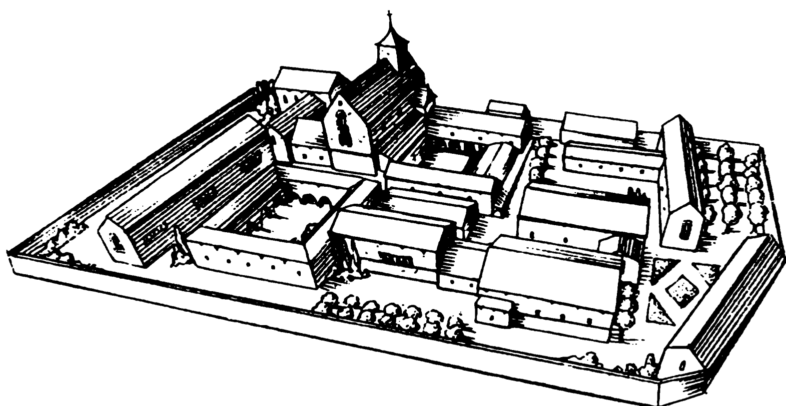
Jis išgirdo juoką. Ir vyrų šauksmus.

Pokšt! Pokšt!

Atsidūręs kieme Marekas pamatė, kad jo centre nėra nei fontano, nei sodo. Ant kietai suplūktos žemės stovėjo keturi vyrai prakaituotomis lininėmis palaidinėmis ir žaidė kažką panašaus į rankinį.

Pokšt!

Kamuolys nuplumpsėjo ant žemės, o vyrai stumdė vienas kitą, leisdami jam riedėti. Kai sustojo, vienas vyras paėmė jį ir suriko: „*Tenez!*" Paskui smogė per kamuolį plokščiu delnu. Šis atšoko nuo šoninių kiemo sienų. Žaidėjai suriko, stumdydami savo priešininkus ir

ieškodami geresnės vietos atsistoti. Po arkomis padrąsinančiai šaukė vienuoliai ir kilmingieji ponai, žvangindami rankose išloštų pinigų kapšelius.

Prie vienos sienos buvo pritvirtinta ilga medinė lenta, į kurią kamuoliukui atsitrenkus — *Pokšt!* — iš lošiančių žiūrovų pusės vėl pasigirsdavo padrąsinantys šūksniai.

Marekui prireikė šiek tiek laiko, kol suprato, ką jis regi: seniausią teniso variantą.

Tenez — tai reiškė „gaudyk" — buvo visai naujas, tik prieš dvidešimt penkerius metus išrastas, žaidimas, tapęs šio laiko visuotinio susižavėjimo objektu. Raketės ir tinklai atsiras tik po kelių šimtmečių; kol kas jis labiau priminė rankinį, kurį žaidė visi visuomenės sluoksniai. Vaikai gatvėse ir kilmingieji — pastarųjų tarpe žaidimas taip išpopuliarėjo, kad jo dėka pradėjo dygti nauji vienuolynai. Juos taip ir palikdavo nebaigtus, vos tik išplūkdavo vidinius kiemus. Karališkosios šeimynos nerimavo dėl savo princų, iškeitusių riterių prievoles į teniso kortų malonumus. Būdavo žaidžiama net vakare fakelų šviesoje. Žmonės lošdavo iš pinigų visur, kur papuola. Per savo valdymo metus Prancūzijos karalius Džonas II, dabar įkalintas Anglijoje, paklojo nemažą sumą padengti teniso skoloms. (Jis buvo žinomas Džono Gerojo vardu, tačiau pikti liežuviai tauškė, kad gerai žaisti teniso jis tikrai nemokėjo.)

— Ar dažnai čia žaidžiate? — paklausė Marekas.

— Fiziniai pratimai sustiprina kūną ir lavina protą, — tuojau pat atšovė vienuolis. — Žaidimai vyksta dviejuose kiemuose.

Praeidamas vieną iš jų, Marekas pastebėjo kelis lošėjus, dėvinčius žalius apsiaustus juodais apvadais. Jie elgėsi šiurkščiai ir rėkavo kaip tikri plėšikai.

Užlipus laiptais į antrą aukštą, Marekas tarė:

— Rodos, ordinas mielai priima Arno de Servolio vyrus.

— Teisybė, — sutiko vienuolis, — nes jie padarys mums paslaugą ir sugrąžins malūną.

— Dabar jis užgrobtas?

— Jei galima taip išsireikšti. — Vienuolis priėjo prie lango, pro kurį matėsi vinguriuojanti Dordonė ir malūno tiltas už ketvirčio mylios.

— Šventosios Motinos vienuoliai savo rankomis pastatė malūną mūsų garbaus architekto brolio Marselio kvietimu. Vienuolyne jį nepaprastai gerbia. Kaip žinote, jis buvo buvusio abato vyskupo Laono architektas. Tad malūnas, kurį jis sukūrė, o mes pastatėme, priklauso vienuolynui. Taip pat ir jo pelnas.

— Tačiau seras Oliveris reikalauja mokėti mokesčius jam, nors tam nėra jokios priežasties, išskyrus tai, kad jo armija valdo šią vietovę. Tad milordą abatą labai džiugina Arno pažadas sugrąžinti malūną ir neimti jokių mokesčių. Štai kodėl mes draugiškai elgiamės su Arno vyrais.

Besiklausant pasakojimo, Kriso galvoje kirbėjo mintis: tai juk mano tezės. Būtent tai parodė jo tyrimai. Nors dauguma žmonių tebelaikė viduramžius tamsos laikmečiu, bet iš tikrųjų tuo metu intensyviai tobulėjo technologijos, ir šiuo atžvilgiu tai nedaug kuo skyrėsi nuo mūsų laikų. Tiesą sakant, industrinė mechanizacija, tapusi vakarų kultūros skiriamuoju ženklu, prasidėjo viduramžiais. To meto didžiausias energijos šaltinis — vandens energija — buvo nepaprastai greitai tobulinamas ir naudojamas atlikti įvairiausiems darbams: ne tik malti grūdams, bet ir audžiant, kalvininkystėje, gaminant alų, plukdant sielius, maišant skiedinį ir cementą, gaminant popierių, vejant virves, spaudžiant aliejų, dumpti dumplėms, kaitinančioms plieno aukštakrosnes. Visoje Europoje buvo tvenkiamos upės — vos ne kas pusę mylios. Vandens malūnų ratai kybojo po kiekvienu tiltu. Kai kuriose vietose vandens energiją naudojo ištisa eilė malūnų.

Juos paprastai sujungdavo į vieną monopoliją. Jie būdavo pagrindiniai pajamų (ir karinių konfliktų) šaltiniai. Malūnų veiklą nuolat lydėdavo teismo procesai, žmogžudystės ir mūšiai. Prieš jų akis — geriausias pavyzdys...

— Tačiau, — prabilo Marekas, — matau, kad malūnas tebėra lordo Oliverio rankose, nes ant bokštų plevėsuoja jo vėliavėlės, o ant sienų vaikšto jo lankininkai.

Vienuolis atsakė:

— Oliveris laiko jį, nes tiltas yra visai netoli kelio į La Roką. Kas valdo malūną, tam priklauso ir kelias. Bet netrukus Arno malūną iš jo atims.

— Ir sugrąžins jums?

— Teisybė.

— Kaip vienuolynas atsidėkos Arno?

— Mes, žinoma, melsimės už jį. — Po akimirkos pridūrė. — Ir dosniai sumokėsime.

•

Jie praėjo raštinę, kur prie savo darbastalių eilėmis sėdėjo vienuoliai ir tyliai perrašinėjo rankraščius. Viskas buvo ne taip, kaip Marekas įsivaizdavo: vietoj meditacinių giesmių jų darbą lydėjo iš kiemo sklindantys riksmai ir žaidimo triukšmas. Nepaisant senojo cistersų nusistatymo prieš iliustracijas, dauguma vienuolių pergamentų paraštėse piešė puošnius ornamentus, šalia pasidėję krūvą teptukų ir skirtingų dažų pripildytų akmeninių indelių. Kai kurie piešiniai buvo nepaprastai gražūs.

— Prašom čia, — tarė vienuolis ir nuvedė juos laiptais žemyn į mažą nutviekstą saulės kiemelį. Vienoje pusėje Marekas išvydo besišildančius spinduliuose aštuonis Arno kareivius. Taip pat pastebėjo, kad jiems prie šonų kabo kardai.

Vienuolis nužingsniavo į kiemo gale stovintį nediduką namą ir įleido juos pro duris. Pasigirdo vandens čiurlenimas, ir jie pamatė didelį fontaną su baseinu. Šalia buvo giedama lotyniškai. Kambario viduryje ant stalo gulėjo nuogas baltas kūnas, kurį plovė du vienuoliai.

— *Frater Marsellus,* — sušnibždėjo jų palydovas ir nežymiai linktelėjo.

Marekas spoksojo, netikėdamas savo akimis.

Brolis Marselis buvo negyvas.

14 : 52 : 07

Iš jų reakcijos vienuolis suprato, kad jie nežinojo apie Marselio mirtį. Susiraukęs jis paėmė Mareką už rankos ir paklausė:

— Ko jums čia reikia?

— Mes vylėmės pasikalbėti su broliu Marseliu.

— Jis mirė praeitą naktį.

— Kaip jis mirė? — pasiteiravo Marekas.

— Nežinome. Patys matote, jis buvo senas.

— Mums labai skubiai reikėjo su juo pasišnekėti. Gal leistumėte apžiūrėti jo asmeninius daiktus?

— Jis neturėjo asmeninių daiktų.

— Na, bent jau ką nors...

— Jis gyveno labai paprastai.

— Ar būtų galima pamatyti jo kambarį? — paklausė Marekas.

— Atleiskite, bet tai neįmanoma.

— Aš būčiau nepaprastai dėkingas...

— Brolis Marselis buvo įsikūręs malūne. Jau daugybę metų jis turėjo ten kambarėlį.

— A... — Malūną kontroliavo Oliverio kariai. Bent jau šiuo momentu jie negalėjo ten eiti.

— Gal man pavyks jums padėti? Sakykit, koks tas skubus reikalas? — pasiteiravo vienuolis. Jis kalbėjo nerūpestingai, bet Marekas iš karto sukluso.

— Tai asmeniški dalykai. Negaliu šnekėti apie juos.

— Čia nėra nieko asmeniška. — Vienuolis patraukė link durų. Mareko viduje kirbėjo nuojauta, kad jis ims šauktis pagalbos.

— Mes atėjome čia magistro Edvarduso prašymu.

— Magistro Edavarduso! — Vienuolio elgesys stebuklingai pasikeitė. — Kodėl anksčiau nesakėte? Kas jūs magistrui Edvardusui?

— Ištikimi padėjėjai.

— Tikrai?

— Aš jums sakau tiesą.

— Kodėl anksčiai nesakėte? Magistras Edvardusas mielai čia laukiamas, nes padarė paslaugą abatui, kai jį išsivedė Oliveris.

— O...

— Eikite paskui mane, — tarė jis. — Abatas norės jus pamatyti.

— Bet mes turime...

— Abatas labai norės. Eime!

Išėjus į saulės apšviestą kiemą, Marekas pastebėjo, kiek daug kareivių žaliai juodais apsiaustais šlaistosi po kiemą. Ir ne šiaip sau dykinėja, o yra įsitempę ir pasiruošę mūšiui.

Nedidelis abato namas, išdailintas raižyto medžio lentelėmis, stovėjo tolimajame vienuolyno kampe. Juo įleido į vidų, į medžiu iškaltą priimamąjį, kur prie uždarytų durų sėdėjo susikūprinęs ir išpurtęs lyg rupūžė senas vienuolis.

— Ar lordas abatas savo kambaryje?

— O taip, bet dabar jis užsiėmęs su nusidėjėle.

Iš kito kambario sklido ritmiškas girgždesys.

— Ar ilgai jis vers ją atgailauti? — paklausė vienuolis.

— Tai gali truputį užtrukti, — atsakė senis rupūžės veidu. — Ji pridarė daug nuodėmių.

— Pageidaučiau, kad praneštumėte lordui abatui apie šių garbingų vyrų atvykimą, nes jie turi žinių iš Edvarduso de Džonso.

— Be abejo, jam bus pasakyta, — nuobodžiaujančiu balsu atšovė rupūžė, bet Marekas pastebėjo jo akyse tvykstelėjusį susidomėjimą. Jis neužmirš jų.

— Jau beveik devynios, — tarė rupūžė, dirstelėjęs į saulę. — Gal jūsų svečiai norėtų paskanauti mūsų paprasto maisto?

— Labai jums dėkui, bet mes... — Krisas užsikosėjo. Keitė kumštelėjo Marekui, ir šis įsiterpė:

— Su didžiausiu malonumu, jei tik nesutrukdysime jūsų.

— Kviečiame jus, su Dievo malone.

Jie pasuko link valgomojo, kai į kambarį įbėgo uždusęs jaunas vienuolis.

— Ateina milordas Arno! Jis nori tuojau pat susitikti su abatu.

Pašokusi ant kojų, rupūžė ištarė jiems:

— Išnykite. — Ir atidarė šonines duris.

Štai taip jie pateko į mažą kambarėlį plikomis sienomis, sujungtą su abato apartamentais. Lovos girgždesys nutilo. Pasigirdo murmėjimas — senis su rupūžės veidu skubiai pranešė abatui naujieną.

Po akimirkos atsidarė durys, ir į vidų įėjo moteris apnuogintomis kojomis ir išraudusiu veidu, ir ėmė karštligiškai taisytis drabužius. Ji buvo neįtikėtinai graži. Jai atsisukus, Krisas apstulbo pamatęs, jog tai ledi Kler.

Sugavusi jo žvilgsnį, ji paklausė:

— Ko taip žiūrite?

— Hmm, miledi...

— Skvaire, jūsų veido išraiška man nepatinka. Kaip drįstate mane smerkti? Aš — tik silpna moteris, atsidūrusi svetimame krašte, kur niekas manęs nepalaiko ir neapgina. Tačiau man reikia nusigauti į Bordo už aštuoniasdešimties mylių, iš ten — į Angliją, jei noriu apsaugoti savo vyro žemes. Tokia našlės pareiga, ir šiuo metu, nors vyksta karas ir tvyro sumaištis, aš nedvejodama darysiu viską, ko reikia atlikti šiam žygiui.

Krisas pagalvojo, jog dvejoti šiai moteriai apskritai nebūdinga. Vaikiną pritrenkė jos atvirumas. Kita vertus, Marekas į ją žiūrėjo atvirai žavėdamasis. Jis sklandžiai tarė:

— Maldauju, miledi, atleiskite jam — vargšelis dar labai jaunas ir dažnai elgiasi neapgalvotai.

— Viską lemia aplinkybės. Man reikėjo žinių, kurias galėjo suteikti tik abatas. Naudojuosi visais išgavimo būdais, kurie man pavaldūs. — Ledi Kler šokinėjo ant vienos kojos, bandydama išlaikyti pusiausvyrą, kol movėsi kojines. Užtraukusi jas, išlygino suknelę ir ištiesino smailų gobtuvą, kurį mikliai pasirišo po smakru. Dabar matėsi tik jos veidas.

Po sekundės ji tapo panaši į tikrą vienuolę. Elgėsi santūriai ir kalbėjo tyliau bei švelniau.

— Taigi, atsitiktinai jūs sužinojote tai, ko nevalia žinoti niekam. Dabar aš priklausau nuo jūsų malonės, todėl meldžiu tylėti.

— Taip ir bus, — pasakė Marekas, — nes jūsų reikalai neturi mums rūpėti.

— Aš atsakysiu jums tuo pačiu. Akivaizdu, kad abatas nenusiteikęs pasakoti Servoliui apie jūsų atvykimą. Todėl visi laikysime liežuvį už dantų. Ar aš galiu pasikliauti jumis?

— O taip, miledi, — patvirtino Marekas.

— Taip, miledi, — tarė Krisas.

— Taip, miledi, — tarė Keitė.

Išgirdusi jos balsą, Kler susiraukė ir priėjo prie Keitės.

— Ar tiesą sakai?

— Taip, miledi, — tarė Keitė.

Kler prisilietė prie jos ir užčiuopė ranka krūtis, prispaustas po tvirtu medžiaginiu raiščiu.

— Nusikirpai plaukus, mergele, — pasakė ji. — Ar žinai, kad už apsimetinėjimą vyru gresia mirties bausmė? — Sakydama tai, ji dirstelėjo į Krisą.

— Mes žinome tai, — tarė Marekas.

— Tikriausiai esi labai atsidavusi magistrui, jei nebijai slėpti savo lytį.

— Taip, miledi.

— Aš nuoširdžiausiai melsiuosi, kad jūs išliktumėte gyvi.

Atsidarė durys, ir jiems pamojo senis rupūžės veidu.

— Ateikite, garbingieji. Miledi, meldžiu jus, likite čia. Abatas pasistengs kuo greičiau patenkinti jūsų prašymą. O jūs, garbingieji, eikite su manimi.

•

Išėjus į kiemą, Krisas palinko prie Mareko ir sušnibždėjo:

— Andrė, ta moteris pritvinkusi nuodų kaip gyvatė.

Marekas šypsojosi.

— Sutinku, ji turi savyje ugnelės...

— Andrė, aš tau sakau. Negalima tikėti jos žodžiais.

— Tikrai? O man ji pasirodė labai atvira. Ji nori jaustis saugiai, ir tai tiesa.

Krisas pažvelgė į jį.

— Saugiai?

— Taip. Ji nori gynėjo, — mąsliai ištarė Marekas.

— Gynėjo? Ką čia kalbi? Mes turime tik... kiek liko valandų?

Marekas dirstelėjo į chronometrą.

— Vienuolika valandų ir dešimt minučių.

— Taigi, apie kokį gynėją dar šneki?

— O aš tik šiaip, mąstau balsu. — Jis apkabino Krisą per petį. — Tai nesvarbu.

11 : 01 : 59

Juos su vienuoliais susodino didelėje salėje prie ilgo stalo, ant kurio garavo dubuo mėsiškos sriubos, gulėjo medinės lėkštės, prikrautos daržovių, jautienos ir keptos vištienos. Niekas nejudėjo; vienuoliai giedojo, maldoje nulenkę galvas:

Pater noster qui es in coelis
Sanctivicetur nomen tuum
Adveniat regnum tuum
Fiat voluntas tua[1].

Akies krašteliu Keitė žvilgčiojo į maistą. Garuojanti vištiena! Riebi, skendinti geltoname sultinyje. Staiga ji pastebėjo, kad arčiausiai sėdinčius vienuolius sutrikdė jos tylėjimas. Bet šios maldos ji, rodos, nežinojo.

---

[1] Tėve mūsų, kuris esi danguje,
teesie šventas tavo vardas,
teateinie tavo karalystė,
teesie tavo valia (lot.).

Šalia įsitaisęs Marekas garsiai giedojo:

Panem nostrum quatidianum
Da nobie hodie
Et dimmitte nobis debita nostra[1].

Lotyniškai Keitė nesuprato, todėl toliau tylėjo iki paskutinio žodžio „Amen".

Vienuoliai pažvelgė į ją ir linktelėjo. Keitė suėmė save į rankas: ji bijojo šio momento. Jei kas nors bandys ją prakalbinti, atsakymo neišgirs. Ką jai daryti?

Keitė dirstelėjo į Mareką, kuris atrodė visiškai atsipalaidavęs. Na, žinoma, jis juk moka senąsias kalbas.

Vienuolis padavė jai lėkštę su jautiena, netardamas nė žodžio. Tiesą sakant, visame kambaryje tvyrojo tyla. Maistą paduodavo nepraverdami burnos. Išskyrus lėkščių ir peilių žvangėjimą, daugiau nieko nesigirdėjo. Jie valgė tyloje!

Ji paėmė lėkštę ir įsidėjo sau didelę porciją, paskui — dar vieną, bet sugavo nepritariantį Mareko žvilgsnį. Keitė padavė lėkštę jam.

Jai godžiai bevalgant, kambario kampe vienuolis pradėjo skaityti lotynišką tekstą, kurio žodžiai skambėjo ritmingai lyg eilėraščio. Ji buvo siaubingai išalkusi! Neatsiminė, kada anksčiau taip mėgavosi maistu. Ji dirstelėjo į Mareką, kurio veide švytėjo tyli šypsena. Tada ėmėsi srėbti nuostabaus skonio sriubą. Po akimirkos vėl atsigręžė į Mareką.

Jis daugiau nesišypsojo.

•

Marekas atidžiai stebėjo visus įėjimus, kurių šiame stačiakampiame kambaryje buvo net trys: vienas iš dešinės, kitas iš kairės, trečias priešais.

Dešinėje prieš kelias akimirkas jis išvydo tarpduryje besirenkančius kareivius žaliai juodais apsiaustais. Jie žvilgčiojo vidun lyg būtų susidomėję maistu, bet į salę nėjo.

Priešaky jis pamatė antrą kareivių grupę, stovinčią prie durų. Keitė dirstelėjo į jį, ir Marekas, palinkęs labai arti, sušnibždėjo į ausį:

— Kairiosios durys.

---

[1] Kasdieninės mūsų duonos
duok mums šiandien
ir atleisk mums mūsų kaltes (lot.).

Vienuoliai nužvelgė juos nepritarimo kupinais žvilgsniais. Keitė linktelėjo galva, parodydama, jog suprato.

Įdomu, kur vedė kairiosios durys? Ten kareivių nebuvo, o patalpa už jų skendėjo tamsoje. Nesvarbu, jiems teks rizikuoti. Sugavęs Kriso žvilgsnį, jis kilstelėjo į viršų nykštį: laikas dingti.

Krisas nežymiai linktelėjo. Marekas atstūmė sriubos lėkštę ir jau ruošėsi stotis, kai prie jo priėjo vienuolis balta sutana ir šnipštelėjo:

— Jus nori matyti abatas.

Šventosios Motinos abatas buvo energingas, ką tik į ketvirtą dešimtį įkopęs vyras, atletiškai sudėtas ir aštriu, greičiau pirkliui pritinkančiu žvilgsniu. Juoda sutana buvo elegantiškai išpuošta, ant kaklo kabojo sunkus auksinis vėrinys. Bučiuodamas jo ranką, Marekas pastebėjo ant keturių pirštų spindinčius deimantinius žiedus. Jis sutiko jaunuolius saulėtame kieme ir ėmė žingsniuoti šalia Mareko; Krisas su Keite sekė paskui. Aplinkui slankiojo kareiviai žaliai juodais apsiaustais. Abatas šnekėjo džiugiu balsu, tačiau turėjo įprotį staiga pakeisti pokalbio temą, lyg norėtų sutrikdyti savo pašnekovą.

— Nuoširdžiai apgailestauju dėl kareivių sukeliamų nepatogumų, — tarė abatas, — bet į vienuolyną, rodos, įsibrovė keletas Oliverio vyrų. Kol juos rasime, reikia būti labai atsargiems. O milordas Arno kilniadvasiškai pasiūlė mums apsaugą. Ar gerai pavalgėte?

— Dėkui Dievui ir jūsų malonei, labai gerai, milorde abate.

Šis maloniai nusišypsojo:

— Man nepatinka meilikavimai. Be to, juos draudžia mūsų priesakai.

— Aš prisiminsiu jūsų žodžius, — pasakė Marekas.

Žvilgtelėjęs į kareivius, abatas atsiduso:

— Tokia daugybė kareivių gadina žaidimą.

— Koks tai žaidimas?

— Žaidimas, žaidimas, — tarė jis nekantriai. — Vakar rytą mes jojome į medžioklę ir grįžome nieko nepešę, išskyrus vieną stirniuką. O Servolio vyrai dar nebuvo pasirodę. Dabar jie čia — apie du tūkstančius kareivių. Kokiais žaidimais jie beužsiimtų, visus išbaido. Praeis mėnesiai, kol miškai nurims. Kokios naujienos iš magistro Edvarduso? Pasakykite, man baisiai rūpi tai sužinoti.

Marekas susiraukė. Abatas iš tiesų atrodė įsitempęs ir susierzinęs lyg norėtų išgirsti kažkokią ypatingą informaciją.

— Milorde, jis La Roke.

— O? Su seru Oliveriu?

— Taip, milorde abate.

— Kokia nesėkmė. Ar jis perdavė man kokią žinią? — Matyt, jis išvydo sutrikusią Mareko veido išraišką. — Ne?

— Milorde abate, Edvardusas neperdavė jokios žinios.

— Galbūt užkoduota? Kokia nors nereikšminga fraze?

— Apgailestauju, — tarė Marekas.

— Ne taip smarkiai, kaip aš. Vadinasi, dabar jis La Roke?

— Taip, milorde.

— Visai nenorėčiau, kad taip būtų, — pasakė Abatas. — Manau, La Roko neįmanoma užimti jėga.

— Jei tik nėra slapto įėjimo į jo vidų... — tarė Marekas.

— O, įėjimas, įėjimas. — Abatas numojo ranka. — Tikras prakeiksmas. Tik apie jį ir girdžiu. Visi trokšta išsiaiškinti, kur jis yra, o Arno — labiausiai. Magistras man padėjo, ieškodamas užuominų senuose Marselio dokumentuose. Ar jis tikrai nieko jums nesakė?

— Liepė susirasti brolį Marselį.

Abatas prunkštelėjo:

— Žinia, slaptąjį praėjimą sukūrė Laono padėjėjas ir raštininkas brolio Marselio asmenyje. Bet pastaraisiais metais jis jautėsi prastai. Štai kodėl mes leidome gyventi jam malūne. Kiauras dienas vis murmėdavo kažką sau po nosimi, staiga pradėdavo rėkti regįs demonus ir dvasias, paskui užversdavo akis, o kūnas imdavo kratytis lyg išprotėjusio, kol vizijos pranykdavo. — Abatas papurtė galvą. — Kiti vienuoliai garbino jį, laikydami vizijas pamaldumo ženklu, nors iš tiesų tai buvo tik nepaklusnumo išraiška. Tačiau kodėl magistras jums jį liepė surasti?

— Magistras sakė, esą Marselis turi raktą.

— Raktą? — pakartojo abatas. — *Raktą?* — Jis atrodė labai sudirgęs. — Na, žinoma, jis turėjo raktą, daugybę raktų, ir jie visi dabar malūne, kur mes... — Jis suklupo, apstulbusiu žvilgsniu žiūrėdamas į Mareką.

Kieme vyrai šaukė, rodydami į viršų.

Iš abato pliūptelėjo kraujas, ir jis griuvo Marekui į glėbį. Šis palengva nuleido jį ant žemės ir, dar prieš pamatydamas, pajuto, kad iš abato nugaros kyšo strėlė. Pro jį prašvilpė dar keletas mirtį nešančių šūvių ir dusliai sudunksėjo į žemę.

Marekas pažvelgė aukštyn ir bažnyčios varpinėje išvydo be perstojo šaudančias figūras kaštoniniais apsiaustais. Kita strėlė perskrodė Mareko kepurę, dar viena suplėšė tunikos rankovę. Trečia strėlė įsmigo abatui giliai į petį.

Po akimirkos Marekas pajuto deginantį skausmą šlaunyje. Netekęs pusiausvyros, dribo ant žemės. Pabandė atsistoti, tačiau pajuto svaigulį galvoje ir vėl nukrito, aplinkui švilpiant strėlėms.

•

Kitoje kiemo pusėje bėgo Krisas su Keite, ieškodami priedangos nuo strėlių lietaus. Keitė suriko ir suklupo, paskui krito ant žemės — iš jos nugaros kyšojo strėlė. Vargais negalais atsistojo, ir Krisas pamatė, kad ji suplėšė tuniką po pažastimi, bet merginos nekliudė. Kita strėlė nudegino jo koją, įdrėksdama kelnes. Po akimirkos jie pasiekė skliautuotą koridorių, kur griuvo po arka vos atgaudami kvapą. Aplinkui į akmenines sienas žvangsėjo strėlės.

Krisas paklausė:

— Viskas gerai?

Sunkiai dvėsuodama ji linktelėjo:

— Kur Marekas?

Krisas atsistojo ir atsargiai iškišo galvą iš už kolonos.

— O *ne*! — suriko jis ir nuskuodė koridoriumi.

•

Svirduliuodamas Marekas pakilo ant kojų ir pamatė, kad abatas dar gyvas.

— Atleiskite man, — tarė Marekas ir, užsimetęs jį ant peties, nunešė į kiemo kampą. Kareiviai paleido atsakomąją salvę į varpinę. Iš ten atskriejo gerokai mažiau strėlių.

Marekas paguldė abatą ant šono po koridoriaus skliautais. Šis išsitraukė iš peties strėlę ir numetė ją šalin. Po šių pastangų jis vos atgavo kvapą.

— Mano nugara... nugara...

Marekas švelniai apvertė jį. Strėlkotis, styrantis iš nugaros, pulsavo sulig kiekvienu širdies dūžiu.

— Milorde, ar norite, kad ištraukčiau ją?

— Ne. — Abatas desperatiškai stvėrė Mareką už apykaklės ir prisitraukė artyn. — Dar ne... kunigą... kunigą... — Jis užvertė akis. Link jų bėgo kunigas.

— Jis ateina, milorde.

Išgirdus tai, abatui, rodos, palengvėjo. Jis tebelaikė Mareką tvirtai sugriebęs.

— Raktas į La Roką...

— Taip, milorde?

— ...kambarys...

Marekas luktelėjo.

— Koks kambarys, milorde? Koks kambarys?

— Arno... — Abatas papurtė galvą lyg norėdamas išvaikyti nereikalingas mintis. — Arno supyks... — Jis atleido ranką. Marekas ištraukė iš už nugaros ranką ir švelniai paguldė jį ant žemės. — Kiekvieną kartą, kai jis nori... niekam nepasakota... vadinasi... Arno. — Jis užsimerkė.

Tarp jų prasispraudė vienuolis, sparčiai maldamas liežuviu lotyniškai. Jis nuėmė abato šlepetes, pasidėjo ant žemės aliejaus butelį ir pasiruošė atlikti paskutines apeigas.

•

Atsirėmęs į koloną, Marekas išsitraukė iš šlaunies strėlę. Šiek tiek nudiegė, bet žaizda buvo negili: smaigalys nusidažė krauju vos per colį. Jis išmetė strėlę, ir tada pasirodė Krisas su Keite.

Jie pažvelgė į koją ir į strėlę. Marekas kraujavo. Keitė pakėlė savo dubletą ir durklu atrėžė nuo lininių marškinių apačios medžiagos skiautę. Paskui aprišo Mareko šlaunį šiuo pritaikytu tvarsčiu.

— Nieko čia baisaus, — tarė šis.

— Blogiau nuo raiščio nebus, — atšovė ji. — Ar gali eiti?

— Aišku, galiu.

— Tu išblyškęs.

— Viskas gerai, — atsakė Marekas ir, pasitraukęs nuo kolonos, pažvelgė į kiemą.

Ant prismaigstytos strėlių žemės gulėjo keturi kareiviai. Kiti dingo. Į varpinę daugiau niekas nešaudė. Iš aukštų langų veržėsi dūmų kamuoliai. Kita kiemo pusė paskendo tirštoje ir tamsioje migloje, sklindančioje iš valgomojo. Pradėjo liepsnoti visas vienuolynas.

— Mes privalome surasti raktą, — pasakė Marekas.

— Bet jis Marselio kambaryje.

— Abejoju. — Marekas atsiminė, kad kasinėjant griuvėsius jų grafologė Elzė kažką užsiminė apie raktą ir vieną žodį, kuris ją sutrikdė. Detalių jis neprisiminė — tada labiau jaudinosi dėl profesoriaus, — tačiau kuo puikiausiai atkūrė mintyse vaizdą, kaip Elzė kuičiasi vienuolyne rastų pergamentų krūvoje, ieškodama vieno lapo. Toje pačioje krūvoje, kurioje buvo rastas profesoriaus raštelis.

Marekas žinojo, kur galima rasti tuos pergamentus.

•

Jie nuskubėjo koridoriumi į bažnyčios pusę. Pro sudužusius vitražus sunkėsi dūmai. Jie išgirdo iš vidaus sklindančius vyrų šūksnius, ir po akimirkos pro duris išpuolė būrys kareivių. Marekas apsisuko ant kulno ir nusivedė juos tuo pačiu keliu, kuriuo atėjo.

— Ką mes darome? — paklausė Krisas.

— Ieškome durų.

— Kokių durų?

Marekas metėsi į kairę ir nulėkė po koridoriaus skliautais, paskui vėl į kairę ir pro siaurą angą įsmuko į nedidelį fakelu apšviestą sandėliuką. Grindyse matėsi medinis liukas. Atvėręs jį, išvydo į tamsą vedančius laiptus. Stvėrė fakelą, ir jie visi nulipo žemyn. Paskutinis leidosi Krisas, kuris ir užtrenkė liuką. Jie atsidūrė drėgnoje ir tamsioje patalpoje.

•

Vėsiame ore spragsėjo fakelo liepsna. Mirgančioje šviesoje jie išvydo prie sienos sustatytas milžiniškas šešių pėdų pločio statines. Pasirodo, jie pateko į vyno rūsį.

— Šią vietą kareiviai netrukus atras, — pasakė Marekas ir nedvejodamas nusivedė juos pro statinių eilę.

Sekdama paskui, Keitė paklausė:

— Ar tu žinai, kur eini?

— O tu — ne?

Ji neturėjo jokio supratimo ir kartu su Krisu stengėsi neatsilikti nuo Mareko, nenorėdama atsidurti už drąsinančios fakelo šviesos rato. Jie ėjo pro antkapius — nedidelius įdubimus, kuriuose gulėjo lavonai su išpuvusiomis įkapėmis. Retkarčiais pro jas matydavosi kaukolės su tebestyrančiais plaukų kuokšteliais, kartais — iki kaulų supuvusios kojos. Tamsoje tyliai cypė žiurkės.

Keitė suvirpėjo.

Marekas slinko tolyn, kol netikėtai sustojo beveik tuščioje patalpoje.

— Kodėl mes sustojome? — paklausė jo Keitė.

— Nejau nežinai?

Ji apsižvalgė ir suprato patekusi į tą patį požeminį kambarį, į kurį šliaužė prieš keletą dienų. Čia stovėjo tas pats riterio sarkofagas, tik dabar su dangčiu. Prie kitos sienos glaudėsi negrabiai sukaltas stalas, ant jo mėtėsi vaškinių lapų krūva ir rankraščiai, surišti kanapine

virve. Vienoje pusėje stūksojo žema akmeninė siena, ant kurios gulėjo rankraščių ryšulėlis ir blizgantys lęšiai iš profesoriaus akinių.

— Matyt, pametė juos vakar, — pravėrė burną Keitė, — kai jį suėmė Oliverio kareiviai.

— Greičiausiai. — Marekas vieną po kito peržiūrinėjo popieriaus lapų ryšulius. Jis greitai rado profesoriaus raštelį ir ištraukė priešais jį įdėtą lapą. Įsmeigęs į jį akis, fakelo šviesoje Marekas susiraukė.

— Kas tai? — paklausė Keitė.

— Aprašymas, — atsakė jis. — Požeminės upės ir... štai, žiūrėkite. — Jis parodė rankraščio paraštę, kur lotyniškai buvo pakeverzota pastaba.

— Čia sakoma: „Marselis turi raktą", — parodė jis pirštu. — Paskui kažkas apie, hmm, duris arba angą ir dideles pėdas.

— Dideles pėdas?

— Palaukit. Ne, ne tai. — Jis pradėjo prisiminti Elzės žodžius. — Čia sakoma „milžiniškos pėdos" arba „milžino pėdos".

— Milžino pėdos? — Ji pažiūrėjo į Mareką abejojančiu žvilgsniu. — Ar tikrai gerai išvertei?

— Čia taip rašoma.

— O kas tai? — paklausė ji. Marekas buvo uždengęs pirštais du žodžius.

DESIDE
VIVIX

— Prisimenu Elzę sakant, jog čia buvo negirdėtas jai žodis *vivix*, — tarė Marekas. — Bet ji nieko neminėjo apie *deside*. Nepanašu į lotynišką žodį. Jis tikrai ne provansietiškas ir ne senovės prancūzų kalbos.

Durklu atrėžęs pergamento kampą, išbraižė ant jo abu žodžius, sulankstė ir įsikišo į kišenę.

— Ką jis reiškia? — paklausė Keitė.

Marekas papurtė galvą.

— Neįsivaizduoju.

— Jis buvo paraštėje; gal nieko nereiškia. Šiaip keverzonė, ir viskas.

— Abejoju.

— Na, juk senovėje mėgo piešti paraštėse.

— Žinau, bet tai nepanašu į piešinį, Keite. Tai rimta pastaba. — Jis vėl paėmė rankraštį ir pirštais perbėgo per tekstą. — Gerai, gerai... Čia sakoma *transitus occultus incipit*... kelias prasideda... *propre ad capel-*

lam viridem, sipe capellam mortis... žaliojoje koplyčioje, kuri dar vadinama mirties koplyčia, ir...

— Žaliojoje koplyčioje? — ištarė ji keistu balsu.

Marekas linktelėjo.

— Teisingai. Bet čia nerašo, kur koplyčia yra. — Jis atsiduso. — Jei slaptas kelias tikrai jungiasi su uolų urvais, jis gali būti bet kur.

— Ne, Andrė, — tarė ji.

— Ką tuo nori pasakyti?

— Noriu pasakyti, kad žinau, kur yra žalioji koplyčia.

•

— Ji buvo pažymėta Dordonės projekto apžvalgos diagramose, — paaiškino Keitė. — Ten tik griuvėsiai, stūksantys už kasinėjimų aikštelės. Prisimenu, tada stebėjausi, kodėl jų neįtraukė į projektą, nes koplyčia stovi visai netoli. Diagramoje ji buvo pavadinta *„chapelle verte morte"*. Pamaniau, jog tai reiškia „žaliosios mirties koplyčią". Įstrigo į galvą, nes skamba panašiai, kaip ir Edgaro Alano Po apsakymo pavadinimas.

— Ar tiksliai atsimeni, kur ji yra?

— Nelabai, tik žinau, kad ji stovi kažkur miške, už kilometro į šiaurę nuo Bezenako.

— Na, tai realu, — tarė Marekas. — Kilometro ilgio tunelis — visai įmanomas dalykas.

Už nugaros subildėjo į rūsį besileidžiančių kareivių žingsniai.

— Laikas eiti.

Jis pasuko kairėn ir nuvedė juos koridoriumi iki laiptų. Kai Keitė matė juos anksčiau, laiptus buvo užpylęs žemės sluoksnis. Dabar jų viršuje matėsi medinis liukas.

Užlipęs laiptais, Marekas įrėmė petį į dureles, ir jos lengvai atsidarė. Jie išvydo pilką dangų ir dūmus.

Marekas išlipo į lauką; Krisas su Keite sekė iš paskos.

•

Jie atsidūrė sode, kur lygiomis eilėmis rikiavosi vaismedžiai, pasipuošę žaliais pavasariniais lapais. Nuskubėjo į priekį ir galiausiai atsitrenkė į vienuolyno sieną. Ji buvo dvylikos pėdų dydžio, per aukšta, kad įstengtum užlipti. Tačiau bėgliai užsiropštė į medį ir, peršokę ją, nusileido kitoje pusėje. Priešais augo tankus miškas. Nieko nelaukę, jie nėrė į tamsią lapiją.

9 : 57 : 02

Deividas Sternas atsitraukė per žingsnį nuo mašinos prototipo, stovinčio ITC laboratorijoje. Jis apžiūrėjo elektroninės įrangos prigrūstą paketą, kurį pastarąsias penkias valandas montavo ir tikrino.

— Viskas, — tarė jis. — Šis prietaisas pasiųs jiems žinią.

Už laboratorijos langų tvyrojo tamsa — užslinko vakaras. Sternas paklausė:

— Kiek ten dabar valandų?

Gordonas suskaičiavo ant pirštų.

— Jie atvyko aštuntą ryto ir išbuvo ten jau dvidešimt septynias valandas. Vadinasi, dabar ten kitos dienos vienuolikta ryto.

— Gerai. Turėtų pasisekti.

Sternas sugebėjo sukurti elektroninį susisiekimo prietaisą, nepaisydamas Gordono prieštaravimų, kad šis daikčiukas jiems neatneš naudos. Jis paaiškino, esą žinutės į praeitį nusiųsti neįmanoma, nes nežinoma, kur mašina nusileis. Pagal tikimybių teoriją, daugiausia šansų jai atsirasti ten, kur paieškos komandos tikrai nebus. Todėl pranešimo jie taip ir negautų. Kita problema buvo galimybė jiems patiems sužinoti, ar komanda gavo žinią, ar ne.

Tačiau Sternas išsprendė abu klausimus pačiu paprasčiausiu būdu. Jo paketą sudarė siųstuvo/gaviklio ausinukas, identiškas tiems, kuriuos turėjo jo draugai, ir du maži magnetofonai. Pirmasis siuntė pranešimą, antrasis įrašydavo bet kokį atsakymą į ausinuko siųstuvą. Šis keistas įtaisas, sužavėto Gordono žodžiais tariant, buvo tikras daugiavisatės autoatsakiklis.

Sternas įrašė tokią žinutę: „Čia Deividas. Jūs išbuvote praeityje jau dvidešimt septynias valandas. Nebandykite grįžti, kol nepraeis trisdešimt dvi valandos. Tik tada mes būsime pasiruošę jus priimti. O dabar pasakykite, ar jums viskas gerai. Kalbėkite, ir tai bus įrašyta. Sėkmės jums. Netrukus pasimatysime."

Sternas išklausė pranešimą paskutinį kartą ir tarė:

— Gerai, siunčiame.

Gordonas suspaudė mygtukus prietaisų skyde. Mašina ėmė ūžti ir paniro į žydrą šviesą.

•

Prieš penkias valandas, kai jis tik pradėjo dirbti prie savo įrengimo, Sternui labiausiai rūpėjo, kad jo draugai nežino negalį sugrįžti. Mintyse jis regėjo, kaip juos iš visų pusių supa priešai, ir paskutinę se-

kundę iškviesta mašina nepasirodo. Tad Sternas nusprendė perduoti žinią, kad jie dar kurį laiką negali sugrįžti.

Tai buvo pagrindinis jo rūpestis. Tačiau atsirado ir antras, dar didesnis. Orą oloje valė jau šešiolika valandų. Ten grįžę darbuotojai atstatinėjo perkėlimo aikštelę. Valdymo kabina visą tą laiką buvo nenutrūkstamai stebima.

Tačiau lauko rėmai taip ir nepasirodė.

Vadinasi, jie dar net nebandė sugrįžti atgal. Sternas nujautė — žinoma, niekas tiesiai šviesiai nesakė, o ypač Gordonas, — kad, ITC darbuotojų nuomone, negauti lauko rėmų signalo per dvidešimt valandų yra blogas ženklas. Jis širdimi jautė, kad didesnė dalis ITC technikų manė paieškos komandą žuvus.

Todėl Sterno mašina buvo domimasi ne tuo požiūriu, ar ji įstengs nusiųsti žinią, bet dėl to, ar kas nors ją priims. Nes tai būtų įrodymas, jog paieškos komanda tebėra gyva.

Sternas pritaisė prie mašinos anteną ir pagamino nedidelį krumpliaratį, kuris suko anteną skirtingais kampais ir tris kartus siuntė į įvairias puses pranešimą. Taigi, yra trys galimybės sulaukti atsakymo. Paskui mašina automatiškai sugrįš į dabartį, kaip ir anksčiau naudotas fotoaparatas.

— Pradedam, — tarė Gordonas.

Sulig kiekvienu lazerio žybsniu mašina ėmė mažėti.

Po dešimties nervingo laukimo minučių aparatas grįžo. Sternui nuiminėjant elektroninį paketą, palei grindis driekėsi šalti garai. Jis išėmė kasetę ir įdėjo į magnetofoną.

Pasigirdo jų įrašytas pranešimas.

Jokio atsako.

Jie išsiuntė savo žinutę antrą kartą.

Ir vėl jokio atsako. Tiktai trikdžių traškesys.

Bereikšmiu veidu Gordonas spoksojo į Sterną. Šis prabilo:

— Gali būti įvairiausių paaiškinimų.

— Aišku, kad gali, Deividai.

Jie trečią kartą išsiuntė savo pranešimą.

Sternas sulaikė kvapą.

Vėl sutraškėjo trikdžiai, ir staiga laboratorijos tyloje jis išgirdo Keitės balsą:

— Ei, vaikinai, jūs nieko negirdėjote?

Marekas: Apie ką čia kalbi?

Krisas: Jėėėzau, Keite, išjunk savo ausinukus.

Keitė: Bet...

Marekas: Išjunk juos.

Traškesys. Balsai nutilo.

Tačiau į pagrindinį klausimą buvo atsakyta.

— Jie gyvi, — tarė Sternas.

— Tai jau tikrai, — prabilo Gordonas. — Eime, pažiūrėsime, kaip sekasi tvarkyti perkėlimo aikštelę.

•

Donidžeris slampinėjo po savo kabinetą, gromuliuodamas po nosimi būsimos kalbos žodžius, repetuodamas rankų mostus ir gestus. Jis pasižymėjo kaip mokantis patraukti dėmesį, netgi charizmatiškas oratorius, tačiau Kramer žinojo, jog tai nėra tikras talentas. Tiksliau sakant, tai — ilgo paruošiamojo etapo, judesių, frazių ir gestų kartojimo rezultatas. Donidžeris niekada nepalikdavo vietos rizikai.

Buvo metas, kai Kramer stulbino jo elgesys. Jo nesibaigiančios maniakiškos repeticijos prieš kiekvieną viešą pasirodymą visai netiko žmogui, kuriam daugeliu atveju nė velnio nerūpėjo, ką apie jį mano kiti. Galiausiai ji suprato, kad Donidžeris paprasčiausiai mėgaujasi viešais pasisakymais, nes jie taip akivaizdžiai leidžia manipuliuoti klausytojais. Jis tvirtai tikėjo esąs protingesnis bei gudresnis už kitus, ir įtikinama kalba — „Jie niekada nesuvoks, kas juos nušlavė nuo žemės paviršiaus" — buvo tik dar vienas būdas įrodyti savo pranašumą.

Dabar Donidžeris matavo žingsniais kambarį, o Kramer atiteko garbė būti jo auditorija.

— Mus valdo praeitis, nors patys to ir nesuprantame. Niekas nesuvokia praeities galios, — tarė jis mostelėjęs ranka.

— Jeigu į tai įsigilinsime, suprasime, kad praeitis visada buvo svarbesnė už dabartį, primenančią koralinį rifą — po vandeniu slypi milijonai koralų, ir jų niekas nemato. Lygiai taip pat šiandienos pasaulį sudaro milijonų milijonai praeities įvykių ir sprendimų. Tai, kas atsitinka dabartyje, neturi jokios reikšmės.

— Paauglys pusryčiauja, tada eina į parduotuvę pirkti naujausio savo mėgstamos grupės kompaktinio disko. Vaiko manymu, jis gyvena dabartyje. Tačiau kas apibrėžė žodį „grupė"? Arba „parduotuvė"? Arba „paauglys"? Arba „pusryčiai"? Jau nekalbant apie visa kita, apie vaiko socialinę aplinką — šeimą, mokyklą, aprangą, transportą ar vyriausybę.

— Šitie žodžiai sukurti ir apibrėžti ne dabar, o prieš šimtus metų. Prieš penkis šimtus, net tūkstantį metų. Vaikiščias sėdi ant praeities kalno viršūnės. *Ir pats to nepastebi.* Jį *valdo* tai, ko jis nemato, apie ką negalvoja ir ko nežino. Tai lyg ir prievarta, kurią visi nedvejodami priima. Tas pats vaikiūkštis maištauja prieš kitas valdymo formas — tėvų priežiūrą, reklamą, valstybės įstatymus. Tačiau nematoma praeities valdžia, lemianti beveik visą jo gyvenimą, priimama be mažiausios dvejonės. Štai kur tikra jėga. Jėga, kuria galima pasinaudoti. Nes praeitis valdo ne tik dabartį, bet ir ateitį. Štai kodėl aš sakau, kad ateitis priklauso praeičiai. To priežastis...

Donidžeris susierzinęs nutilo, nes suskambo Kramer mobilusis telefonas. Jis slampinėjo pirmyn ir atgal laukdamas, kol ji baigs kalbėti, repetuodamas tai vieną, tai kitą rankos judesį.

Galiausiai Kramer išjungė telefoną ir pažvelgė į jį.

— Na? Kas yra? — paklausė Donidžeris.

— Skambino Gordonas. Jie gyvi, Bobai.

— Jau grįžo?

— Ne, bet jie gavo įrašytus balsus. Visi trys gyvi.

— Įrašytus balsus? Kam šovė į galvą tokia mintis?

— Sternui.

— Tikrai? Gal jis ne toks kvailas, kaip aš maniau. Reikėtų jį pasamdyti. — Donidžeris nutilo. — Ką gi, vadinasi mes įstengsime juos sugrąžinti?

— Nesu dėl to tikra.

— Kokios problemos?

— Jie laiko ausinukus išjungtus.

— Iš tiesų? Bet kodėl? Baterijų užtenka visoms trisdešimt aštuonioms valandoms. Jų nereikia išjungti. — Jis išpūtė akis. — Nejaugi? Manai, tai dėl *jo*? Dėl Dekardo?

— Taip, galbūt.

— To negali būti. Praėjo daugiau nei metai. Dekardas tikriausiai jau pakratė kojas — pameni, kaip jis puldavo muštis su kiekvienu pasitaikiusiu.

— Na, *kažkas* privertė juos išjungti ausinukus...

— Tiesiog nežinau. Robas patyrė per daug perkėlimo defektų ir buvo visiškai nesuvaldomas. Velnias, tuo metu jį norėjo pasodinti į kalėjimą.

— Taip. Todėl, kad sumušė bare kažkokį vaikiną, kurio anksčiau nė akyse nematė, — pasakė Kramer. — Policijos ataskaitoje buvo rašoma, kad Dekardas trenkė jam metaline kėde penkiasdešimt du kar-

tus. Vyrukas gulėjo komoje ištisus metus. Jis tikrai būtų sėdęs į kalėjimą. Štai kodėl pasisiūlė vykti į praeitį dar kartą.

— Jei Dekardas tebėra gyvas, — tarė Donidžeris, — jiems gresia dideli nemalonumai.

— Taip, Bobai. Labai dideli nemalonumai.

09 : 57 : 02

Vėsioje miško tankmėje Marekas išbraižė pagaliuku purve kažką panašaus į žemėlapį.

— Dabar mes čia, už vienuolyno. Malūnas štai ten, maždaug už ketvirčio mylios nuo šios vietos. Privalome prasmukti pro sargybą.

— Aha, — ištarė Krisas.

— Tada pakliūti į vienuolyną.

— Kažkokiu būdu, — tarstelėjo Krisas.

— Teisingai. Paskui rasime raktą ir įeisime į žaliąją koplyčią. Keite, kur ji stovi?

Paėmusi pagaliuką, ji nubraižė kvadratą.

— La Rokas čia, ant uolos viršūnės, tuo tarpu ji yra miškuose į šiaurę. Kelias kažkur čia. Manau, kad koplyčia visai netoli.

— Už mylios? Dviejų mylių?

— Tarkim, už dviejų mylių.

Marekas linktelėjo.

— Na, rodos, viskas pakankamai lengva, — pasakė Krisas, valydamasis nuo rankų purvą. — Mums tik reikia prasibrauti pro ginkluotą sargybą į malūną, tada nusigauti į kažkokią koplyčią ir nesileisti užmušamiems. Ką gi, į kelią.

Miškui likus už nugaros, jie atsidūrė nuniokotame krašte. Liepsnojo Šventosios Motinos vienuolynas, saulę temdė dūmų debesys. Ant žemės, veido ir pečių nusėdo juodi pelenai, nuo kurių gausos oras priminė tirštą sriubą. Tarp dantų traškėjo žvyras. Už upės jie vos įžiūrėjo tamsius Kastelgardo kontūrus — pajuodavusius ir padūmavusius griuvėsius ant kalno.

Ilgai eidami šia nusiaubta vietove, jie nematė nė gyvos dvasios. Į vakarus nuo vienuolyno stovėjo viena sodyba. Šalia jos ant žemės gulėjo pagyvenęs vyriškis su dviem strėlėmis, stirksančiomis iš krūti-

nės. Iš namo sklido kūdikio verksmas. Pažvelgę į vidų, jie išvydo prie židinio veidu į žemę gulinčią sukapotą moterį ir mažą, šešerių metų, berniuką išplėstomis akimis ir išskrostais viduriais. Kūdikio jie nepastebėjo, bet garsas, rodos, sklido iš kampe sukrauto paklodžių ryšulio.

Keitė pajudėjo į tą pusę, bet Marekas sustabdė ją.

— Nereikia.

Jie nuėjo savo keliu.

Tamsius dūmus vėjas nešė pro ištuštėjusį kraštovaizdį, apleistas lūšneles, neprižiūrimus laukus. Be sodybos ir jos išskerstų gyventojų jie daugiau nieko nematė.

— Kur visi dingo? — paklausė Krisas.

— Pabėgo į miškus, — atsakė Marekas. — Ten jie pasistatė trobas ir požemines slėptuves. Jie žino, ką daro.

— Į miškus? Kaip jie ten gyvena?

— Užpuldinėdami praeinančius kareivius. Štai kodėl riteriai žudo bet ką, sutiktą miške. Jų manymu, tai *godins* — plėšikai, — ir jie žino, kad *godins* nepraleis progos atsigriebti, jei tik galės.

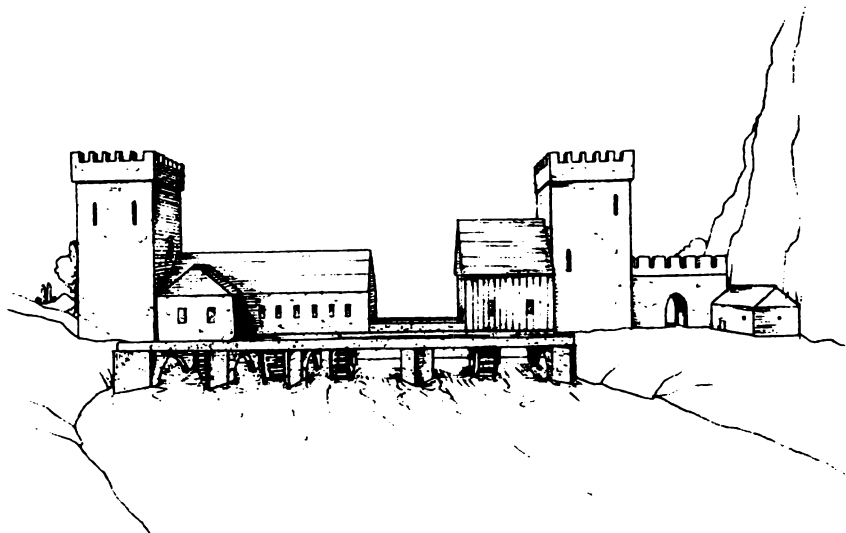
— Taip atsitiko ir su mumis, kai pirmą kartą čia patekome?

— Aha, — linktelėjo Marekas. — Šiuo metu ypatingai išaugo prastuomenės ir kilmingųjų priešiškumas. Paprasti žmonės pyksta, nes yra priversti remti riterių luomą mokėdami mokesčius ir dešimtines, bet, atėjus laikui, riteriai neįstengia atlikti jiems priklausančių prievolių. Jie negali laimėti mūšių ir apginti šalį. Prancūzų karalius pateko į nelaisvę, ir tai paprastuoliams atrodo labai simboliška. O dabar, pasibaigus Anglijos ir Prancūzijos karui, jie dar aiškiau mato, jog dėl nesiliaujančio naikinimo ir griovimo kalti tik riteriai. Ir Oliveris, ir Arno kovojo kiekvienas už savo karalių prie Puatjė. Dabar abu siaubia šias vietoves, kad galėtų užmokėti savo kariams. Žmonėms tai nepatinka, todėl jie formuoja *godins* gaujas, kurios gyvena miške ir kai tik gali, kerta atsakomąjį smūgį.

— O ši sodyba? — įsiterpė Keitė? — Kaip tai galėjo atsitikti?

Marekas gūžtelėjo pečiais.

— Galbūt tavo tėvą užmušė miške valstiečiai banditai. Galbūt tavo brolį, vieną vakarą per daug išgėrusį ir nuklydusį šalikelėn, nužudė bei nuogai išrengė valstiečių gauja. Galbūt tavo žmona su vaikais, keliaujanti iš vienos pilies į kitą, dingo be pėdsakų. Galiausiai tau trūksta kantrybės ir esi pasiruošęs išlieti savo įsiūtį bei neviltį ant pirmojo pasitaikiusio. Galiausiai taip ir atsitinka.

— Bet...

Marekas staiga nutilo ir parodė į priekį. Kairėje medžių plazdėjo žaliai juoda vėliava, kurią nešė raitelis ant šuoliuojančio žirgo.

Marekas mostelėjo į dešinę. Jie patraukė prieš srovę ir pagaliau pasiekė malūno tiltą bei sargybos postą.

•

Per upę nutįsęs malūno tiltas rėmėsi į akmeninę sieną su skliautuotu praėjimu. Kitoje arkos pusėje stovėjo akmeninė muitinės būdelė. Vienintelis kelias į La Roką ėjo pro arką, o tai reiškė, kad Oliverio kareiviai, kurie kontroliavo tiltą, taip pat kontroliavo ir kelią.

Virš jo stiebėsi aukštos ir stačios uolos. Nėra pasirinkimo, tik eiti pro arką. Tačiau prie jos su kareiviais šnekučiavosi Robertas de Keras.

Marekas papurtė galvą.

Keliu traukė valstiečių būriai, daugiausiai — moterys su vaikais. Kai kurie nešėsi savo skurdų turtą. Jie ėjo į La Roko tvirtovę, tikėdamiesi apsaugos. De Keras kalbėjosi su sargybiniais, retkarčiais mesdamas žvilgsnį į valstiečius. Neatrodė, kad jis kreiptų į vargšus didelį dėmesį, bet nepastebėtiems jiems vis tiek nepavyks prasmukti.

Galiausiai de Keras dingo iš akiračio, pasukęs ant tilto, ir jie pajudėjo keliu, lėtai artėdami prie sargybos posto. Marekas pajuto, kaip išprakaitavo.

Sargybiniai tikrino žmonių turtą ir konfiskuodavo viską, kas jiems atrodė vertinga, šalikelėje versdami daiktus į krūvą. Pasiekęs

arką, Marekas nuėjo pro ją. Sargybinis nužvelgė jį, bet tik prabėgomis. Marekas atsidūrė kitoje arkos pusėje. Po akimirkos — ir Krisas su Keite.

Jie nusekė paupiu paskui minią, tačiau po kurio laiko atsiskyrė nuo jos ir nuslinko link upės kranto.

Čia nebuvo nė gyvos dvasios, tad pasislėpę medžių lapijoje jie galėjo kuo puikiausiai apžiūrėti pasroviui už ketvirčio mylios išsidėsčiusį malūno tiltą.

Tai, ką išvydo, jų nė kiek nepaguodė.

Iš abiejų tilto pusių stūksojo po masyvų sargybinį dviejų aukštų bokštą su aikštelėmis ir šaudymo angomis. Ant artimiausiojo viršaus jie išvydo pasiruošusius kovai kareivius su pilkos ir kaštonų spalvos apsiaustais. Ant kito bokšto, kuriame plevėsavo vėjyje Oliverio vėliavėlė, vaikščiojo ne mažiau žmonių.

Ant paties tilto, sujungti rampos, stovėjo du skirtingo dydžio pastatai. Po apačia keturis ratus suko šniokščianti srovė, kurią stiprino užtvankų eilė.

— Ką manai? — paklausė Kriso Marekas. Pagaliau, juk jis dvejus metus tyrinėjo šią struktūrą. — Ar galima patekti į vidų?

Krisas papurtė galvą.

— Be šansų. Visur kareiviai. Pro juos neprasmuksime.

— Koks ten pastatas? — Marekas parodė į dviaukštį medinį namą.

— Tai turėtų būti pats malūnas, — tarė Krisas. — Girnapusės tikriausiai viršutiniame aukšte. Miltai leidžiami vamzdžiu į apatinį, kur lengviausia juos supilti į maišus ir išnešti.

— Kiek žmonių ten dirba?

— Gal du, ar trys. Bet dabar... — Jis parodė į kareivius. — ...turbūt nė vieno.

— Gerai. O kitas pastatas?

Prijungtas trumpa rampa prie pirmojo, antrasis namas buvo žemesnis ir ilgesnis.

— Tiksliai nepasakysiu, — tarė Krisas. — Gal ten metalo dirbtuvės, gal minkštinamas popierius, gaminamas alaus salyklas arba pjaustomi rąstai.

— Pjūklu?

— Taip. Šiais laikais jie jau turėjo vandens energija varomus pjūklus. Žinoma, jei ten lentpjūvė.

— Bet tu nesi tikras?

— Ne, žiūrint iš taip toli, nesu.

Keitė įsiterpė į jų pokalbį:

— Klausykit, kam apskritai apie tai šnekėti? Mes niekaip į jį nepateksime.

— Privalome patekti, — atšovė Marekas. — Reikia apieškoti brolio Marselio celę ir surasti raktą.

— Kaip, Andrė? Kaip mes nusigausime į vidų?

Tylėdamas Marekas ilgai varstė tiltą žvilgsniu.

— Plauksime, — pagaliau ištarė jis.

Krisas papurtė galvą.

— Jokių būdu. — Tilto pilonai vandenyje buvo statūs, o akmenys pažaliavę ir slidūs nuo dumblių. — Mes neužlipsime jais.

— Apie lipimą aš nieko nesakiau, — tarė Marekas.

09 : 27 : 33

Krisui užgniaužė kvapą, kai jis iššoko į žvarbią upę. Marekas jau yrėsi tolyn nuo kranto, plaukdamas pasroviui. Už jo nugaros Keitė stengėsi laikytis srovės vidurio. Krisas niurktelėjo paskui juos, nervingai dairydamasis į krantą.

Kareiviai iki šiol jų nepastebėjo. Ausyse aidėjo upės ošimas, užgožiantis kitus garsus. Jis nusisuko į priekį, žiūrėdamas į artėjantį tiltą. Pajuto, kaip įsitempė kūnas. Žinojo turįs tik vieną progą — jeigu ja nepasinaudos, srovė nuneš tolyn, o atgal sugrįžti nepastebėtam bus neįmanoma.

Štai ji.

Vienintelė galimybė.

Upės krantuose buvo išmūrytos žemos akmeninės sienos, kad pagreitėtų upės tėkmė. Dabar jis judėjo kur kas sparčiau. Priešais matėsi latakai po ratais. Jie atsidūrė tilto šešėlyje. Viskas vyko labai greitai. Aplinkui tiško balti purslai, ausis užgožė plūstančio vandens riaumojimas. Netoliese girgždėjo mediniai ratai.

Marekas pasiekė pirmąjį, stvėrė už stipino, susiūbavo, užkėlė koją ant mentės ir, pakeltas rato aukštyn, dingo iš akių.

Lyg ir nieko sunkaus.

Atėjo eilė Keitei, kuri pasiekė antrąjį ratą tilto viduryje. Staigiai čiupo kylantį stipiną, bet kitą akimirką vos nepaleido jo ir nesitėškė į vandenį. Galiausiai užkėlė koją ant mentės ir žemai susilenkė.

Nešamas vandens tėkmės, Krisas dejavo, kai kūnas atsitrenkdavo į akmenis. Vanduo aplinkui kunkuliavo, srovė sparčiai plukdė jį link besisukančio rato.

Dabar jo eilė.

Ratas priartėjo.

Krisas ištiesė ranką iki artimiausio stipino, išnirusio iš vandens, ir stvėrė jį — šaltą ir slidų nuo dumblių — į pirštus prisivarė rakščių — atleido ranką — čiupo kitą — desperatiškai — stipinas pakilo į orą — neišlaikė — paleido, dribo į vandenį — griebė kitą pasirodžiusį stipiną — nepavyko — *nepavyko* — nepermaldaujama srovė nunešė jį tolyn, pasroviui, atgal į saulės šviesą.

Jam nepavyko!

Velnias.

Srovė plukdė jį į priekį, tolyn nuo tilto ir nuo draugų.

Jis pasiliko vienas.

09 : 25 : 12

Keitė užkėlė kelį ant mentės, ir besisukantis ratas iškėlė ją iš vandens. Atrėmusi kitą kelį, ji žemai susilenkė. Metė žvilgsnį per petį ir pastebėjo pasroviui plaukiantį Krisą, saulės šviesoje besimurkdančią vandenyje jo galvą. Po akimirkos ji užkilo į viršų ir atsidūrė malūne.

•

Ji nukrito ant žemės, susikūprinusi tamsoje. Nuo vandens išmirkusios medinės lentos po kojomis dvokė puvėsių drėgme. Ji pateko į mažą kambarėlį; už nugaros sukosi ratas, o iš dešinės girgždėjo mediniai krumpliaračiai, kurie kabinosi už vertikalaus veleno ir taip suko rato ašį. Ši stiebėsi iki lubų ir dingo kažkur už jų. Jausdama ant kūno tyškančius purslus, ji įtempė ausis. Bet nieko neišgirdo, išskyrus kliokiantį vandenį ir girgždantį medį.

Priešais dunksojo žemos durys. Suspaudusi delne durklą, lėtai jas pastūmė.

•

Iš lubų mediniu vamzdžiu čežėdami judėjo grūdai ir leidosi į kvadratinę dėžę, stovinčią ant žemės šalia jos. Kampe gulėjo didelė krūva grūdų maišų. Oras buvo padūmavęs nuo gelsvų dulkių, kurios dengė visas sienas, paviršius ir kopėčias, vedančias į antrą aukštą. Ji prisiminė Kriso žodžius, esą šios dulkės lengvai sproginėjo ir, taip atsitikus, pastatas labai greitai supleškėtų. Iš tiesų čia nebuvo nei žvakių, nei žvakidžių. Jokio galimos ugnies židinio.

Ji atsargiai nušliaužė link kopėčių. Pasiekusi jas, išvydo tarp maišų išsidrėbusius vyrus. Prie jų kojų gulėjo tušti vyno buteliai, o jie patys garsiai knarkė. Neatrodė, kad žada pabusti.

Ji ėmė lipti kopėčiomis.

Keitė praslinko pro granitines girnapuses, garsiai besitrinančias viena į kitą. Grūdai panašiu į piltuvą lataku leidosi į viršutinės girnapusės centre esančią skylę. Paskui sutrinti biro pro šonus ir krito į angą grindyse.

Kambario kampe ji išvydo Mareką, palinkusį prie kareivio lavono. Pridėjęs pirštą prie lūpų, jis parodė į duris iš dešinės. Keitė išgirdo kareivių balsus prie vartų. Marekas labai tyliai užsliuogė kopėčiomis į viršų ir aklinai uždarė duris.

Kartu jie nuėmė kareivio kardą, lanką ir strėlinę. Lavonas pasirodė esąs sunkus, ir nuimti ginklus buvo stebėtinai sudėtinga. Atrodė, kad praėjo daug laiko. Ji pažvelgė į vyro veidą, apžėlusį dviejų dienų barzdaplaukiais; lūpų kamputyje žiojėjo bjauri žaizda. Rudos akys spoksojo į tuštumą.

Iš baimės Keitė atšoko, kai žmogus netikėtai pakėlė ranką. Tada suprato, kad savo drėgna rankove užkabino jo apyrankę. Atleido ją, ir ranka dusliai trinktelėjo į grindis.

Marekas paėmė vyro kardą. Lanką ir strėlinę atidavė jai.

Ant sieninių pakabų kabojo keletas baltų vienuolių sutanų. Marekas vieną užsivilko, kitą padavė jai.

Rankos mostu parodė į rampą, vedančią į antrąjį pastatą. Jiems kelią buvo užstoję du kareiviai pilkos ir kaštonų spalvos apsiaustais.

Apsižvalgęs Marekas rado sunkią lazdą, naudojamą grūdams maišyti, ir įteikė Keitei. Pats sugriebė kampe besimėtančius du vyno butelius, atidarė duris ir, sumojavęs jais, pasakė kažką kareiviams provansietiškai. Šie nuskubėjo pas juos. Marekas pastūmė Keitę prie durų ir ištarė vieną žodį:

— *Stipriai.*

Pasirodė pirmasis kareivis; paskui jį iš karto sekė antrasis. Keitė taip stipriai smogė jam lazda per galvą, kad neabejojo sutraiškiusi jam kaukolę. Bet nesutraiškė: vyras nukrito ir tuoj pat ėmė stotis. Ji tvojo dar du kartus. Tik tada jis sudribo ant žemės ir daugiau nepajudėjo. Tuo tarpu Marekas sudaužė butelį vyno į kito kareivio galvą ir dabar nesiliaudamas spardė jo pilvą. Vyras grūmėsi, pakėlęs rankas ir taip bandydamas apsiginti, kol Keitė trenkė lazda jam per pakaušį. Tada jis liovėsi krutėjęs.

Marekas linktelėjo, pasikišo kardą po sutana ir nužingsniavo rampa palenkęs galvą lyg būtų tikras vienuolis. Keitė nusekė paskui.

Ji nedrįso atsigręžti į kareivius ant bokšto. Virpulį jai pasisekė nuslopinti, nors didelį lanką teko nešti rankose. Keitė nežinojo, ar ją kas mato, ar ne. Priartėjus prie kito pastato, Marekas sustojo. Jie įsiklausė, bet, išskyrus kliokiančius Dordonjė vandenis, daugiau nieko negirdėjo.

Marekas atidarė duris.

Besimurkdydamas vandenyje, Krisas užsikosėjo ir apsitaškė seilėmis. Srovė sulėtėjo, bet jis spėjo nutolti nuo malūno per šimtą jardų. Abipus upės stovėjo Arno kareiviai, akivaizdžiai laukdami įsakymo pulti tiltą. Šalia mindžikavo daugybė žirgų, kurių vadeles laikė pažai.

Nuo vandens paviršiaus ryškiai atsispindėjo saulė. Jis matė, kaip prisimerkę kareiviai pasisuko į upę nugara. Turbūt nepastebėjo jo dėl akinančios šviesos, pagalvojo Krisas.

Nesitaškydamas purslais ir nekeldamas rankų, jis nuplaukė link šiaurinio Dordonės kranto ir pasislėpė tarp nendrių. Niekas čia jo nepastebės. Galės minutėlę atsipūsti. Vis tiek reikia pasilikti šioje upės pusėje — prancūzų pusėje, — jei nori vėl prisijungti prie Andrė ir Keitės.

Aišku, jeigu jiems pasiseks ištrūkti iš malūno gyviems. Krisas net neįsivaizdavo, kaip jiems ten einasi. Ant tilto knibždėte knibždėjo kareivių.

Be to, jis prisiminė, kad keraminį žymeklį turi Marekas, kuriam žuvus šis irgi pradings, ir jie niekada nebegrįš namo. Greičiausiai vis tiek nebegrįšime, pamanė jis.

Kažkas pokštelėjo per pakaušį. Atsisukęs išvydo vandenyje plūduriuojančią negyvą žiurkę, iš po kurios kilo dujų burbuliukai. Pajutęs pykinimą, taškydamasis puolė į krantą. Aplinkui kareivių nesimatė — jie stovėjo ąžuolyno paunksmėje už tuzino jardų pasroviui. Išbridęs iš vandens, Krisas įsibrovė į tankmę. Pajuto, kaip saulė šildo jo kūną, girdėjo besijuokiančių ir pokštaujančių kareivių balsus. Jis žinojo, kad reikia sprukti į atokesnę vietą. Bet kas žingsniuojantis paupiu lengvai pastebėtų jį gulintį žemaūgiuose krūmuose. Tačiau sušilęs jis pasijuto išsekęs. Akių vokai tapo sunkūs, galūnės suglebo ir, nepaisydamas gresiančio pavojaus, Krisas prižadėjo sau, kad užsimerks vos akimirkai.

Tiktai vienai akimirkai.

•

Malūno viduje gaudė kurtinantis triukšmas. Keitė krūptelėjo, užlipusi į antrą aukštą ir pažvelgusi žemyn į apatinį kambarį, kur palei visą pastato sieną ėjo dvi eilės mechaninių kūjų, skardžiai pokšinčių į priekalus. Nuo akmeninių sienų sklido monotoniškas kalimo aidas.

Šalia kiekvieno priekalo stovėjo vandens kubilas ir žarijų indas su iki raudonumo įkaitusiomis anglimis. Akivaizdu, jog čia kalvė, kurioje buvo grūdinamas plienas — jį kaitindavo, kaldavo ir tada vėsindavo vandenyje. Malūno ratai perduodavo kalimui energijos ir jėgos.

Bet dabar mechaniniai kūjai pokšėjo niekieno neprižiūrimi, nes kievieną patalpos kampelį tikrino septyni ar aštuoni kareiviai pilkos ir kaštonų spalvos apsiaustais, naršantys po besisukančiais cilindrais ir kalančiais kūjais, stuksenantys sienas — gal suras slaptą angą — kratantys įrankių dėžes.

Ji puikiausiai suprato, ko ieškojo kareiviai: brolio Marselio rakto.

Atsisukęs Marekas pamojo jai leistis laiptais žemyn link atvirų šoninių durų. Ant jų nekabojo spyna; ten, greičiausiai, ir buvo Marselio kambarys.

Aišku, kareiviai jau spėjo jį apieškoti.

Kažkodėl Marekas dėl to nesinervino. Kupinas ryžto jis nusileido žemyn, praslinko pro kalančius mechaninius kūjus ir kartu su Keite įsmuko į Marselio kambarį.

Marekas papurtė galvą.

Čia iš tiesų viskas priminė vienuolio celę. Patalpa buvo labai maža ir neįtikėtinai tuščia: tik siauras gultas, dubuo su vandeniu ir naktinis puodas. Prie lovos stovėjo miniatiūrinis staliukas su žvake. Ir viskas. Ant vidinio durų kablio kabojo dvi baltos Marselio sutanos.

Daugiau nieko.

Iš pirmo žvilgsnio pasidarė aišku, jog raktų kambaryje nėra. Net jei ir būtų, kareiviai jau būtų juos radę..

Vis dėlto, didelei Keitės nuostabai, Marekas atsiklaupė ir, pasirėmęs visom keturiom galūnėm, ėmė atidžiai naršyti po lova.

•

Marekas prisiminė abato prieš mirtį pasakytus žodžius.

Jis nežinojo, kur yra slaptas kelias, bet desperatiškai troško tai išsiaiškinti, kad galėtų papasakoti Arno. Jo prašomas profesorius knaisiojosi po senus dokumentus — tai buvo visai natūralu, nes pamišusio Marselio veblenimo vis tiek niekas neįstengė suprasti.

Profesorius rado rankraštį, kuriame minimas raktas, ir manė padaręs nepaprastai svarbų atradimą, tačiau abatas nekantriai tebeburbėjo: „Žinoma, raktas yra. Marselis turi daugybę raktų..."

Vadinasi, abatas žinojo apie jo egzistavimą ir buvimo vietą. Bet negalėjo juo pasinaudoti.

Kodėl?

Keitė patapšnojo Marekui per petį. Šis atsigręžė ir pamatė, kad ji atitraukė baltas sutanas. Ant durų išvydo išraižytus romėniško stiliaus ženklus, kurie atrodė labai dekoratyvūs ir savo puošnumu nė kiek nepriminė viduramžių ornamentų.

Staiga jis suvokė, jog čia visai ne ornamentai, o paaiškinamosios diagramos.

Tai buvo raktai.

•

Jo dėmesį patraukė paskutinė, trečioji diagrama:

Ji buvo išraižyta medyje prieš daugelį metų. Aišku kaip dieną: kareiviai ją jau matė, bet tebenaršė patalpas. Vadinasi, nesuprato jos reikšmės.

Tačiau Marekas suprato.

Pažvelgusi į jį, Keitė be garso ištarė: *Laiptai?*

Marekas parodė į paveikslėlį ir taip pat be garso atsakė: *Žemėlapis.*

Dabar viskas stojo į savo vietas.

VIVIX nepaaiškino žodynas, nes tai buvo ne žodis, o skaitmenų seka: V, IV ir IX, ir jie turėjo tam tikrą prasmę, kurią aiškino pergamento tekste parašytas žodis DESIDE. Tiesą sakant, tai irgi nebuvo žodis. Jis reiškė „Dextra, Sinistra, Dextra". Išvertus iš lotynų kalbos: „Dešinėn, kairėn, dešinėn".

Štai koks raktas: žaliosios koplyčios viduje eini penkis žingsnius į dešinę, keturis į kairę ir devynis vėl į dešinę.

Tik tada atsiduri slapto išėjimo prieangyje.

Pažvelgęs į Keitę, jis išsišiepė.

Pagaliau jie rado tai, ko ieškojo visi. Jie rado raktą į La Roką.

Dabar jiems tereikia ištrūkti iš malūno gyviems, pagalvojo Keitė. Priėjęs prie durų, Marekas atsargiai dirstelėjo į kareivius kitame kambaryje. Keitė neatsiliko nuo jo.

Ji suskaičiavo devynis kareivius. Plius de Keras. Iš viso dešimt.

Dešimt prieš du.

Kareiviams, rodos, jau spėjo pabosti beprasmės paieškos. Jie žvalgėsi vienas į kitą ir gūžčiojo pečiais lyg sakydami: nejau dar nebaigėme? Kam to reikia?

Akivaizdu, kad nepastebėtiems Keitei su Mareku pasprukti nepavyks.

Marekas mostelėjo laiptų į viršutinę rampą pusėn.

— Lipk į viršų ir dink iš čia, — pasakė jis. — Aš tave pridengsiu. Vėliau susitiksime prie šiaurinio upės kranto, gerai?

Keitė pažvelgė į kareivius.

— Dešimt prieš vieną? Nieko nebus. Aš pasilieku.

— Ne. Vienas iš mūsų privalo iš čia pasprukti. Aš susitvarkysiu su jais. Tu eik. — Jis įkišo ranką į kišenę. — Ir pasiimk šitą su savimi. — Padavė jai keraminį žymeklį.

Ji pajuto šaltuką.

— Kodėl, Andrė?

— *Paimk.*

Jie išslinko iš kambario. Keitė pasuko link laiptų, grįždama tuo pačiu keliu, kaip ir atėjo. Marekas kirto patalpą ir nubėgo prie tolimojo lango, pro kurį matėsi upė.

Keitė buvo pusiaukelėje, kai išgirdo riksmus. Iš visų link Mareko skuodė kareiviai. Šis, nusimetęs vienuolio sutaną, jau kovėsi su vienu iš jų.

Nieko nelaukdama Keitė ištraukė strėlinę, įstatė strėlę ir įtempė lanką. Ji prisiminė Mareko žodžius: *Jei nori užmušti žmogų...* Tuo metu jai tai sukėlė juoką.

Rodydamas į ją pirštu, šaukė kareivis. Keitė šovė į jį. Strėlė pataikė į kaklą prie peties. Vyras susvirduliavo, nudribo ant žarijų indo ir pradėjo staugti, deginamas karštų anglių. Antrasis kareivis šalia jo bandė atsitraukti, ieškodamas priedangos, kai mergina pataikė jam tiesiai į krūtinę. Vyras negyvas sukniubo ant žemės.

Liko aštuoni.

Marekas kovėsi su trimis iš karto, įskaitant ir de Kerą. Vyrams šokinėjant tarp kalančių mechaninių kūjų ir besilankstant virš besisu-

kančių kumštelinių diskų, žvangėjo kardai. Marekas sugebėjo nudobti vieną kareivį, kuris dabar tysojo jam už nugaros.

Liko septyni.

Staiga ji pamatė, kaip kareivis atsistojo. Jis tik apsimetė negyvu. Atsargiai sėlindamas, jis ketino pulti Mareką iš už nugaros. Keitė įtempė lanką ir šovė į jį. Vyriškis suklupo, stvėręs rankomis už šlaunies, kur pataikė strėlė. Antrą kartą Keitė šovė jam į galvą.

Ji siekė kitos strėlės, kai išvydo iš mūšio su Mareku pasitraukusį de Kerą, kuris stebėtinai greitai skuodė laiptais į jos pusę.

Nevikriai sugraibiusi kitą strėlę, Keitė įstatė ją į templę ir iššovė į de Kerą. Tačiau per skubėjimą nepataikė. De Keras artėjo link jos visu greičiu.

Keitė išmetė lanką su strėlėmis ir išbėgo į lauką.

Ji nulėkė rampa, pakeliui žvalgydamasi į vandenį. Bet visur matė tik baltais purslais aptaškytus akmenis: per seklu, kad būtų galima šokti. Teks grįžti tuo pačiu keliu, kaip ir atėjo. Už nugaros kažką šaukė de Keras. Ant sargybos bokšto stovintys lankininkai įtempė savo ginklus.

Prašvilpus pirmosioms strėlėms, Keitė jau siekė grūdų malūno duris. De Keras bėgo atgalios, rėkdamas ant lankininkų ir grūmodamas kumščiu. Aplink jį dusliai sudunksėjo strėlės.

Viršutiniame malūno kambaryje į kopėčiomis užremtas duris laužėsi kareiviai. Ji žinojo, kad kopėčios ilgai neatlaikys. Pro angą grindyse ji nusileido į apatinį kambarį. Kilus tokiam dideliam sąmyšiui, pabudo girti kareiviai ir svirduliuodami, padūmavusiomis akimis, bandė stotis ant kojų. Ore tvyrant daugybei gelsvų dulkių, Keitė vos įstengė juos įžiūrėti.

Būtent dulkės ore ir pakuždėjo jai genialią mintį.

Iš savo krepšelio ji išsitraukė vieną raudoną kubelį su užrašu „60". Nurovė ąselę ir numetė jį į kambario kampą.

Tai padariusi, mintyse pradėjo skaičiuoti.

Penkiasdešimt devyni. Penkiasdešimt aštuoni.

Tiesiai virš galvos, viršutiniame aukšte, stovėjo de Keras, bet leistis žemyn nedrįso, nežinodamas, ar ji turi ginklą. Iš viršaus sklido daugybė balsų ir žingsnių garsai. Į vidų įsilaužė kareiviai nuo sargybos bokšto. Ten tikriausiai koks tuzinas vyrų, pagalvojo ji. Galbūt daugiau.

Akies krašteliu Keitė išvydo, kaip vienas girtuoklis metėsi į priekį ir sugriebė ją. Spyrė į tarpukojį, ir šis inkšdamas ėmė raičiotis ant žemės.

Penkiasdešimt du. Penkiasdešimt vienas.

Susilenkusi ji nuslinko į nedidelį šoninį kambarį, iš kurio pirmą kartą pasirodė. Taškydamas vandenį girgždėjo ratas. Ji užtrenkė mažytes duris, bet ant jų nebuvo nei skląsčio, nei spynos. Bet kas lengvai įsilaužtų.

Penkiasdešimt. Keturiasdešimt devyni.

Ji pažvelgė žemyn. Anga grindyse, kur sukosi ratas, atrodė pakankamai plati, kad ji įstengtų pralįsti. Jai tereikėjo nusitverti už mentės ir leistis apačion, kol galės saugiai nušokti į seklius vandenis.

Tačiau priartėjusi prie rato ir bandydama nutaikyti tinkamą momentą, kada galės ant jo užšokti, Keitė suprato, jog tai lengviau pasakyti, nei padaryti. Ratas sukosi velniškai greitai. Jo mentės tai pasirodydavo, tai pranykdavo. Ant veido tiško purslai, ir vaizdas prieš akis išskydo. Kiek liko laiko? Trisdešimt sekundžių? Dvidešimt? Spoksodama į ratą, ji pametė skaičių. Bet žinojo negalinti ilgiau laukti. Jei Krisas sakė teisybę, malūnas sprogs bet kurią sekundę. Keitė nusitvėrė besisukančios mentės — ėmė leistis kartu su ja — išsigando — paleido — vėl griebė — išsigando — tada atsitraukė, giliai įkvėpė, stengdamasi nusiraminti, ir pasiruošė vėl šturmuoti ratą.

Viršutiniame kambaryje pasigirdo vyrų trepsėjimas. Dvejonėms neliko laiko.

Reikia judėti.

Dar kartą giliai įkvėpusi, sugriebė abiem rankomis kitą mentę ir visu kūnu prisispaudė prie rato. Keitė nušliuožė pro angą, ir saulės šviesa nutvieskė jos veidą — pasisekė! — bet staiga ją kažkas trūktelėjo, ir mergina pasijuto kybanti ore.

Ji pažvelgė į viršų.

Plieniniuose gniaužtuose jos ranką laikė Robertas de Keras. Persisvėręs per angą, randuotas riteris sugavo ją paskutiniu momentu. Dabar nepaleido, ir Keitė siūbavo ore. Tik už poros colių sukosi ratas. Ji pabandė išsilaisvinti iš de Kero gniaužtų. Jis stebėjo merginą niūriu, ryžtingu veidu.

Ji pasimuistė.

Jis tvirtai laikė.

Netikėtai Keitė išvydo jo akyse kažką blykstelint — lyg ir netikrumo jausmą, — ir išmirkusios medinės grindys po jo kūnu pradėjo traškėti. Per metų metus prisigėrusios vandens, senos medinės lentos neatlaikė jų abiejų svorio. Jos lėtai įdubo. Viena be garso įlūžo, ir de Keras prasmego žemyn iki kelių, tačiau jos rankos nė už ką nepaleido.

Kiek liko laiko? — pagalvojo Keitė. Laisva ranka ji trankė per de Kero riešą, norėdama priversti jį atgniaužti delną.

Kiek liko laiko?

De Keras įsikabino į ją kaip buldogas. Lūžo kita lenta, ir jis pasviro į šoną. Jei lūš dar viena, jis nugarmės žemyn kartu su ja.

Rodos, de Kerui tai nerūpėjo. Jis kabės iki galo.

Kiek liko laiko?

Laisva ranka ji stvėrė už besisukančios mentės — rato jėga nutemps ją apačion ir išlaisvins nuo tvirtų de Kero gniaužtų. Jos rankos degė nuo įtampos, bet tai suveikė — lentos sutrūkinėjo — de Keras nugarmėjo žemyn — paleido ją — Keitė nukrito likusias kelias pėdas į kunkuliuojantį ir besitaškantį baltais purslais vandenį po ratu.

Staiga žybtelėjo geltona šviesa, ir baisiai griaudėdamas pastatas virš galvos išlėkė į orą. Ji pastebėjo į visas puses skriejančias lentas ir panardino galvą į ledinį vandenį. Vieną akimirką sužibėjo žvaigždutės, ir tada ji panirdama į kliokiančią srovę, prarado sąmonę.

09 : 04 : 01

Krisą pažadino kareivių šūksniai. Pakėlęs galvą, pamatė keletą jų netvarkingai lakstant ant malūno tilto. Išvydo vienuolį balta sutana, kuris išlindo pro didesnio pastato langą, paskui suprato, jog tai Marekas, atsimušinėjantis kardu nuo smūgių krušos. Marekas šliuožė vijokliais, kol nusileido pakankamai žemai, kad surizikuotų šokti. Jis liuoktelėjo į upę, bet išnyrant į paviršių Krisas jo nepastebėjo.

Jis tebežiūrėjo į tą pusę, kai sprogo grūdų malūnas, nutvieksdamas viską aplinkui ryškia šviesa; į orą pasipylė rąstai. Kareiviai, sprogimo bangos išmesti aukštyn, vartaliojosi nuo bokštelių lyg medžiaginės lėlės. Dūmams ir dulkėms išsisklaidžius, jis pamatė, kad grūdų malūnas išgaravo nuo žemės paviršiaus — liko tik kelios degančios sijos. Negyvi kareiviai plūduriavo upėje, į kurią gausiai tiško lentos.

Mareko vis dar niekur nesimatė. Keitės irgi. Pro jį srovė pranešė baltą vienuolio sutaną, ir Krisas širdimi pajuto, kad ji žuvo.

Jei taip, jis pasiliko vienas. Rizikuodamas būti išgirstas priešų, patapšnojo sau per ausį ir tyliai ištarė:

— Keite. Andrė.

Ausinėse nesigirdėjo nieko, netgi trikdžių.

Pro šalį veidu į vandenį praplaukė kūnas vyro, panašaus į Mareką. Ar čia tikrai jis? Taip. Krisas neabejojo: tamsūs plaukai, didelis,

stiprus, lininiais marškiniais. Jis sudejavo. Toliau ant kranto šaukė kareiviai. Atsisukęs pažiūrėjo, ar jie labai arti. Kai vėl atsigręžė, kūnas jau buvo dingęs.

Krisas griuvo atgal į krūmus, mąstydamas, ką daryti toliau.

•

Keitė išniro į paviršių, gulėdama ant nugaros. Neįstengdama pajudėti, ji plaukė pasroviui. Aplinkui į vandenį lyg patrankos sviediniai šaudė smailūs medienos tašai. Taip siaubingai skaudėjo kaklą, kad ji vos galėjo įkvėpti, o kai pasisekdavo tai padaryti, visą kūną nupurtydavo lyg elektros srovė. Negalėjo pajudinti nei piršto, todėl pamanė esanti paralyžiuota. Galiausiai jai pasisekė pakrutinti pačius rankų ir kojų pirštų galiukus. Skausmas po truputį atsitraukė iš galūnių ir susitelkė kakle, kurį diegė nežmoniškai. Tačiau ji įstengė šiek tiek lengviau kvėpuoti ir judinti galūnes. Ji vėl pabandė: taip, ji gali judėti.

Vadinasi, ji neparalyžiuota. Galbūt lūžo kaklas? Ji vos vos pasuko galvą į kairę, paskui į dešinę. Velniškai skauda, bet šiaip, rodos, nieko baisaus. Ji plūduriavo vandenyje. Ant akies užvarvėjo kažkoks tirštas skystis. Nusivaliusi jį, ant pirštų išvydo kraują. Tikriausiai susižeidė galvą. Jos kakta degė. Palietė ją su delnu, ir šis nusidažė ryškiai raudona spalva.

Ji plaukė pasroviui tebegulėdama ant nugaros. Skausmas neatlėgo, todėl ji nedrįso verstis ant krūtinės. Kurį laiką ji paprasčiausiai leidosi nešama srovės. Įdomu, kodėl kareiviai jos nemato, pagalvojo Keitė.

Tada išgirdo nuo kranto sklindančius riksmus ir suprato, kad apsiriko. Jie pamatė.

•

Krisas dirstelėjo pro krūmus į upę kaip tik laiku, kad pamatytų ant nugaros plaukiančią Keitę. Ji buvo sužeista: kairioji veido pusė pasruvusi krauju, kuris tekėjo nuo viršugalvio. Ji nejudėjo. Gal suparalyžiuota?

Vieną akimirką jų žvilgsniai susidūrė. Ji vos vos šyptelėjo. Krisas žinojo, kad išlindusį iš tankmės jį sugaus, bet ilgai nedvejojo. Marekui žuvus, jis neturėjo ko prarasti. Galbūt jiems pavyks likti kartu iki galo. Jis tėškėsi į vandenį ir sugriebė merginą. Tik tada suprato padaręs klaidą.

Jis atsidūrė šūvio atstumu nuo lankininkų ant bokštų, ir šie pradėjo šaudyti; į vandenį pliumpsėjo strėlės.

Beveik tą pačią akimirką iš Arno pusės į upę su žirgu įšoko šarvuotas riteris. Jis buvo užsidėjęs šalmą, todėl veido nesimatė. Akivaizdu, kad baimės jausmo jis nepažinojo, nes stengėsi užstoti Krisą nuo šūvių savo kūnu ir žirgu, kuris, artėdamas link jų, brido vis giliau, kol pagaliau ėmė plaukti. Paniręs iki juosmens, riteris permetė Keitę per balną, stvėrė Krisui už rankos ir, taręs „*Allons*!"[1] , pasuko atgal į krantą.

Keitė nuslydo nuo balno ant žemės. Riteris išrėkė įsakymą, ir prie jų pribėgo žmogus, laikantis rankose vėliavą su baltomis raudonomis įstrižomis juostomis. Jis apžiūrėjo Keitės žaizdą galvoje, išvalė ją, sustabdė kraujavimą ir aprišo lininiu audiniu.

Tuo tarpu riteris, nulipęs nuo žirgo, nusiėmė šalmą. Tai buvo aukštas, tvirtai sudėtas vyras, nepaprastai gražus ir energingas, juodais banguotais plaukais, tamsių akių, putniom jausmingom lūpom. Akyse tviskėjo žiburiukai, kurie lyg ir atspindėjo pašaipą, skirtą šio pasaulio kvailystėms. Iš tamsaus riterio gymio buvo galima spėti, kad jis kilęs iš Ispanijos.

Kai Keitei aprišo galvą, jis nusišypsojo, parodydamas puikius baltus dantis.

— Man bus nepaprastai didelė garbė, jei lydėsite mane.

Riteris nusivedė juos atgal į vienuolyną ir bažnyčią, prie kurios šoninių durų stoviniavo kareiviai, o šalia jų ant žirgo sėdėjo raitelis ir nešė Arno de Servolio žaliai juodą vėliavą.

Prisiartinus prie bažnyčios, visi kareiviai prasiskyrė ir nusilenkė riteriui.

— Milorde... milorde...

Paskui sekantis Krisas kumštelėjo Keitę:

— Tai *jis*.

— Kas?

— Arno.

— Tas riteris? Tu juokauji?

— Pažiūrėk, kaip elgiasi kareiviai.

— Arno išgelbėjo mums gyvybes, — tarė Keitė.

Krisas pajuto jos balse skambančią ironiją. Dvidešimtojo amžiaus istoriniai šaltiniai piešė Oliverį kario — šventojo spalvomis. Tuo tarpu de Servolis buvo juoda figūra, „vienas didžiausių to laiko piktada-

[1] Allons — (pranc.) einam.

rių", pasak vieno istoriko. Tačiau istorinėms žinioms prieštaravo akivaizdi tiesa. Oliveris buvo paskutinis niekšas, o Servolis — tikrojo riteriškumo įsikūnijimas, kuriam jie liko skolingi už išgelbėtas gyvybes.

— Kaip dėl Andrė? — paklausė Keitė.

Krisas papurtė galvą.

— Ar esi tikras?

— Turbūt. Man rodos, aš mačiau jį upėje.

Keitė nieko neatsakė.

Už Šventosios Motinos vienuolyno driekėsi ilgos eilės vyrų, surištomis už nugaros rankomis, kurie laukė, kol bus suvesti į vidų. Daugiausiai — Oliverio kareiviai pilkos ir kaštonų spalvos apsiaustais ir keli valstiečiai, dėvintys grubaus kirpimo rūbus. Kriso manymu, čia stovėjo keturiasdešimt ar net penkiasdešimt žmonių. Kai kurie buvo sužeisti; jie visi atrodė išsekę.

Vienas belaisvis kareivis sarkastiškai tarstelėjo kitam:

— Štai eina tas šunsnukis lordas iš Narbono. Netgi Arno neturėtų patikti jo šlykštus darbas.

Krisas bandė suprasti išgirstus žodžius, kai gražusis riteris staigiai apsisuko.

— Taip sakai? — suriko jis ir, stvėręs vyrui už plaukų, trūktelėjo aukštyn jo galvą, o kita ranka perrėžė durklu gerklę. Ant belaisvio krūtinės pliūptelėjo kraujas. Žiopčiodamas vyriškis akimirką liko stovėti vietoje.

— Tai buvo paskutinis tavo įžeidimas, — tarė gražusis riteris. Jis stypsojo išsišiepęs ir žiūrėjo į plūstantį kraują, besiplečiančias iš siaubo akis kareivio, kuris taip ir liko stovėti. Krisui atrodė, kad jis nejuda visą amžinybę, bet turbūt tai užtruko ne daugiau kaip trisdešimt ar keturiasdešimt sekundžių. Gražusis riteris nejudėdamas, su šypsena veide, stebėjo mirštantįjį.

Pagaliau vyras suklupo, nulenkė galvą lyg besimelsdamas. Riteris ramiai spyrė jam į smakrą, ir šis sudribo ant nugaros. Dar kurį laiką stebėjo priešmirtinį belaisvio švokštimą. Tai tęsėsi kelias minutes. Pagaliau jis mirė.

Gražusis riteris pasilenkė, nusivalė ašmenis į lavono kelnes ir kruvinus batus į švarką. Tada linktelėjo Krisui ir Keitei.

Jie įžengė į Šventosios Motinos bažnyčią.

•

Viduje nuo dūmų tvyrojo migla. Iš pirmojo aukšto teliko plati atvira erdvė; dar du šimtus metų čia nebus nei suolų, nei klauptų. Jie atsi-

stojo prie durų; gražusis riteris patenkintas kažko laukė. Kitoje pusėje būriavosi ir tyliai šnabždėjosi kareiviai.

Bažnyčios viduryje klūpėjo ir meldėsi šarvuotas riteris.

Atsigręžęs Krisas pažvelgė į karių būrį. Jie įnirtingai ginčijosi — girdėjosi įniršęs murmesys, — tik jis nesuprato, dėl ko.

Belaukdamas Krisas pajuto kažką varvant ant peties. Pakėlė galvą ir išvydo viršuje pakaruoklį, lėtai siūbuojantį ant virvės. Nuo jo kojų tiško šlapimas. Pasitraukęs toliau nuo sienos, Krisas pastebėjo dar pustuzinį vyrų surištomis už nugaros rankomis, kurie kabojo po antrojo aukšto baliustrada. Trys iš jų dėvėjo raudonus Oliverio armijos apsiaustus, kiti du buvo apsirengę šiurkščiais valstietiškais rūbais. Paskutinysis vilkėjo baltą vienuolio sutaną. Dar du vyrai sėdėjo ant žemės ir tyliai stebėjo viršuje rišamas virves, akivaizdžiai susitaikę su jų laukiančiu likimu.

Bažnyčios viduryje klūpantis vyriškis persižegnojo ir atsistojo. Gražusis riteris tarė:

— Milorde Arno, atvedžiau padėjėjus.

— A? Ką sakote? Padėjėjus?

Riteris atsisuko. Arno de Servolis pasirodė esąs maždaug trisdešimt penkerių metų, tvirtai sudėtas vyras, siauro, nemalonaus ir sukto veido. Dėl nervinio tiko jo nosis nuolat trūkčiojo, todėl Arno labai priminė kažką uostančią žiurkę. Ant šarvų driekėsi kruvinos juostos. Jis žiūrėjo į atėjūnus tingiu, nuobodžiaujančiu žvilgsniu.

— Sakote, jie padėjėjai, Raimondo?

— Taip, milorde. Magistro Edvarduso padėjėjai.

— A... — Arno apsuko aplink juos ratą. — Kodėl jie šlapi?

— Mes ištraukėme juos iš upės, — atsakė Raimondo. — Jie buvo malūne ir išsigelbėjo paskutinę minutę.

— Netgi taip? — Iš Arno veido dingo nuobodulio išraiška. Jo akyse sublizgo susidomėjimas. — Meldžiu, pasakykite man, kaip jūs sugriovėte malūną?

Atsikrenkštęs Krisas tarė:

— Milorde, tai ne mūsų darbas.

— O? — Arno susiraukė ir pažvelgė į kitą riterį. — Kokia kalba jis šneka? Jo neįmanoma suprasti.

— Milorde, jie airiai. Galbūt hebridai.

— O? Vadinasi, ne anglai. Tai jiems į naudą. — Jis vėl apsuko ratą ir nukreipė žvilgsnį į jų veidus. — Ar suprantate mane?

— Taip, milorde, — atsakė Krisas vildamasis, kad šių žodžių neįmanoma supainioti su kitais.

— Ar jūs anglas?

— Ne, milorde.

— Teisybė, ir nesate į tokį panašus. Atrodote pernelyg švelnus ir netinkamas karui. — Arno dirstelėjo į Keitę. — Šis primena jauną merginą. O tas... — Jis suspaudė Kriso bicepsus — ...greičiausiai raštininkas. Tikrai ne anglas. — Arno papurtė galvą, trūkčiodamas nosimi.

— Nes anglai yra laukiniai, — padūmavusioje bažnyčioje nuaidėjos skardus jo balsas. — Sutinkate?

— Taip, milorde, — tarė Krisas.

— Anglai nepripažįsta kitokio gyvenimo, išskyrus nesibaigiantį nepasitenkinimą ir begalines kovas. Jie visada užmuša savo karalius. Toks jų laukinis paprotys. Mūsų broliai normanai juos užkariavo ir bandė išmokyti gyventi civilizuotai, tačiau šios pastangos buvo bevaisės. Barbariškas elgesys pernelyg giliai įsigėręs į saksų kraują. Neišsitekdami savo bjaurioje ir žvarbioje saloje, jie atsiveda savo armijas čia, į mūsų taikias ir klestinčias žemes, ir išlieja savo įtūžį ant paprastų žmonių. Sutinkate?

Keitė linktelėjo.

— Taip ir turėtų būti, — tarė Arno. — Žiaurumu jų niekas nepralenks. Žinote, kas atsitiko senajam jų karaliui? Edvardui II? Žinote, kaip jį nužudė žarstekliu, įkaitintu iki raudonumo? Ir tai padarė karaliui! Nenuostabu, kad savo šalyje su žmonėmis jie elgiasi dar žiauriau ir šlykščiau.

Jis žingsniavo pirmyn ir atgal. Paskui atsigręžė į juos.

— Hju Despenseris, kuris po to užėmė valdžią, pagal anglų papročius taip pat turėjo būti nužudytas. Žinote, kaip? Jį pririšo prie kopėčių aikštėje, visiems matant nupjovė lyties organus ir sudegino priešais jo nosį. Ir tai įvyko *prieš* nukertant galvą. A? *Charmant.*[1]

Jis vėl pažvelgė į juos, laukdamas sutikimo ženklo. Jie vėl sulinksėjo.

— Dabartinis karalius Edvardas III gerai pasimokė iš savo pirmtakų — jis privalėjo įsivelti į nesibaigiančius karus arba rizikuoti ir gauti galą nuo savo pavaldinių rankų. Štai kodėl jis su savo bailiu sūnumi, Velso princu, kaip tikri barbarai įsibrovė į Prancūziją, į šalį, kuri anksčiau nebuvo įtraukta į laukinį karą. Kartu su savo *chevauchée*[2] jie trypia mūsų žemę, žudo žmones, prievartauja moteris, skerdžia gyvulius, naikina pasėlius, griauna miestus ir smukdo prekybą.

---

[1] Charmant — (pranc.) žavinga.

[2] Chevauchée — (pranc.) kavalkada.

Dėl ko? Tam, kad ištroškusios kraujo angliškos sielos turėtų ką veikti ir paliktų ramybėje karalių. Kad galėtų prisigrobti turtų iš garbingųjų žemių. Kad kiekviena anglų ponia galėtų vaišinti savo svečius iš prancūziškų lėkščių. Kad galėtų tvirtinti esą garbingieji riteriai, nors savo narsa jie pasižymi tik mirtinai kapodami vaikus.

Nutraukęs savo tiradą, Arno tyrinėjo jų veidus neramiu ir įtariu žvilgsniu.

— Štai kodėl aš nesuprantu, kam jums reikėjo prisijungti prie tos angliškos kiaulės Oliverio.

Krisas skubiai paneigė:

— Tai netiesa, milorde.

— Aš nepasižymiu kantrybe. Sakykite teisybę: jūs padėjote Oliveriui, nes jam dirbo magistras.

— Ne, milorde. Magistrą sulaikė prieš jo valią.

— Prieš... jo... — Pasibjaurėjęs Arno mostelėjo rankomis. — Kas gali man pasakyti, ką šneka šis nenaudėlis?

Prie jų priėjo gražusis riteris.

— Aš gerai suprantu angliškai, — tarė jis ir kreipėsi į Krisą. — *Spek ayain.* Kalbėk vėl.

Krisas nutilo mąstydamas, po to tarė:

— Magistras Edvardusas...

— Taip...

— ...yra įkalintas.

— *Į — ka — lentas?* — Sutrikęs gražusis riteris susiraukė. — *Įka — lantas?*

Krisui pasirodė, kad riterio anglų kalbos žinios nėra jau tokios geros. Jis pabandė bendrauti lotyniškai, kad ir kaip archaiškai tai skambėtų.

— *Est in carcere — captus — heri captus est de coenobio Sanctae Mariae.* — Tikėjosi pasakęs kažką panašaus į „Jį suėmė vakar Šventosios Motinos vienuolyne“.

Riterio antakiai pakilo į viršų.

— *Invite?* Prieš jo valią?

— Taip, milorde.

Riteris paaiškino Arno:

— Jis sako, kad vakar magistrą Edvardusą sulaikė vienuolyne prieš jo valią, ir dabar jis yra Oliverio kalinys.

Staigiai atsisukęs, Arno dėbtelėjo į juos tiriančiu žvilgsniu. Jis prabilo žemu, grasinančiu balsu:

— *Sed vos non capti estis. Nonne?* Bet jūsų nesulaikė?

Krisas trumpam nutilo.

— Hmm, tai ne vi...

— *Oui?*

— Ne, ne, milorde, — skubiai paprieštaravo Krisas. — Hmm, *non.* Mes pabėgome. Hmm, *ef... effugi... I... imus. Effugimus.* — Ar jis pasirinko teisingą žodį? Nuo įtampos Krisą išmušė prakaitas.

Rodos, jis pataikė, nes gražusis riteris linktelėjo.

— Jie sako, kad pabėgo.

Arno paklausė skardžiu balsu:

— Pabėgo? Iš kur?

Krisas: *Ex Castelgardi heri...*

— Pabėgote vakar iš Kastelgardo?

— *Etiam, mi domine.* Taip, milorde.

Kurį laiką Arno spoksojo į juos nieko nesakydamas. Antrojo aukšto balkone keliems vyrams ant kaklų uždėjo kilpas ir nustūmė žemyn. Krintant kaklai nelūžo, todėl jie karojo muistydamiesi ir gargaliuodami apimti priešmirtinės agonijos.

Arno pažvelgė aukštyn lyg būtų suerzintas, kad jį pertraukė merdėjančių švokštimas.

— Liko dar kelios virvės, — tarstelėjo jis. — Aš ištrauksiu iš jūsų tiesą.

— Aš sakau teisybę, — tarė Krisas.

Arno apsisuko ant kulno.

— Ar kalbėjotės su broliu Marseliu prieš jam numirštant?

— Marseliu? — Krisas pasistengė atrodyti kuo labiau sumišęs. — Marseliu, milorde?

— Taip, taip, Marseliu. *Cognovistine fratrem Marsellum?* Ar pažįstate brolį Marselį?

— Ne, milorde.

— *Transitum ad Roccam cognitum habesne?* — Šį sakinį Krisas suprato ir be vertimo. Ar žinote kelią į La Roką?

— Praėjimą... *transitum...* — Krisas vėl gūžtelėjo pečiais, vaizduodamas nieko nenutuokiantį. — Praėjimą..? Į La Roką? Ne, milorde.

Arno pažvelgė į jį, netikėdamas nė vienu žodžiu.

— Rodos, jūs nežinote visiškai nieko.

Jis nudelbė juos tiriančiu žvilgsniu, trūkčiodamas nosimi, todėl susidarė įspūdis, kad jis uostinėjo Krisą su Keite.

— Abejoju. Mano manymu, jūs abu esate melagiai.

Jis atsisuko į gražųjį riterį.

— Pakarkite vieną, tada kitas prašneks.

— Kurį, milorde?

— Jį. — Arno parodė į Krisą. Pažvelgęs į Keitę, įgnybo jai į skruostą ir švelniai paplekšnojo per veidelį. — Šis žavus berniukas įstrigo man į širdį. Pasilinksminsiu su juo šį vakarą savo palapinėje. Nenorėčiau atsikratyti juo per anksti.

— Gerai, milorde. — Gražusis riteris išrėkė įsakymą, ir antrame aukšte kareiviai ėmė kabinti dar vieną virvę. Kiti vyrai stvėrė Kriso riešus ir greitai supančiojo juos už nugaros.

Jėzau, dingtelėjo Krisui, jie tikrai tai padarys. Jis dirstelėjo į Keitę, kurios akys išsiplėtė nuo siaubo. Kareiviai pradėjo vilkti Krisą šalin.

— Milorde, — pasigirdo balsas iš bažnyčios pasienio. — Malonėkite suteikti man žodį. — Laukiančių kareivių būrys išsisklaidė, ir pasirodė ledi Kler.

Kler ištarė švelniu balsu:

— Milorde, meldžiu jūsų, ar galime pasišnekėti dviese?

— A? Žinoma, kaip pageidaujate. — Arno priėjo, ir mergina kažką jam sušnibždėjo į ausį. Jis gūžtelėjo pečiais. Kler sušnibždėjo energingiau.

Po akimirkos jis paklausė:

— A? Kam tai bus naudinga?

Vėl šnabždesiai. Krisas nesuprato, apie ką jie kalba.

Arno pasakė:

— Geroji ledi, aš jau apsisprendžiau.

Murmėjimas nesiliovė.

Galiausiai, purtydamas galvą, Arno sugrįžo.

— Ledi prašo manęs saugiai pervežti ją į Bordo. Ji sako pažįstanti jus ir tvirtina, kad esate garbingi vyrai.— Jis trumpam nutilo. — Ji sako, kad turėčiau jus paleisti.

— Žinia, jei tai patenkins jus, milorde, — įsiterpė Kler. — Nes mes gerai žinom, kad lengva ranka žudo anglai, o ne prancūzai, kurie dažniausiai būna gailestingi savo žinių ir kilmingos prigimties dėka.

— Teisybė, — tarė jis. — Prancūzai yra civilizuoti žmonės, ir jei šie du nieko nežino apie brolį Marselį ir slaptą praėjimą, man jie daugiau nereikalingi. Duokite jiems arklius, maisto ir tegul joja savo keliu. Suteiksiu malonę magistrui Edvardusui, atkreipsiu jo dėmesį į save, palinkėdamas jiems sėkmingos kelionės ir greičiau prisijungti prie jo. Dabar išvykite.

Ledi Kler nusilenkė.

Nusilenkė ir Krisas su Keite.

Gražusis riteris nupjovė Kriso pančius ir išlydėjo juos į lauką. Krisą su Keite pribloškė tokios staigios įvykių permainos ir, eidami atgal prie upės, jie nepratarė nė žodžio. Krisas svyravo, jam svaigo galva. Keitė trynė veidą lyg norėdama pabusti iš sapno.

Galiausiai prabilo riteris:

— Jūs už savo gyvybes turite būti dėkingi protingajai ledi.

— Žinia... — tarė Krisas.

Gražusis riteris šykščiai šyptelėjo.

— Dievas jums maloningas.

Rodos, jis visai tuo nesidžiaugė.

Vaizdas prie upės buvo visiškai pasikeitęs. Malūno tiltą užėmė Arno vyrai, ir ant bokštelių plevėsavo žaliai juodos vėliavos. Abipus Dordonę jodinėjo Arno riteriai. Keliu į La Roką plūdo žmonių srautas, keliantis debesis dulkių. Dardėjo arklių traukiami furgonai, prikrauti maisto ir ginklų atsargų, dviračiai vežimai, kuriuose plepėjo moterys ir smaksojo apdriskę vaikiščiai, vežėčios su milžiniškomis medinėmis sijomis — išardytomis gigantiškomis katapultomis, kurios svaidydavo į pilies sienas akmenis ir degančios dervos užtaisus.

Riteris surado jiems porą arklių — du nusususius kuinus nuo pavalkų į nugaras įsirėžusiom žymėm. Vesdamas gyvulius, riteris nulydėjo juos pro patikrinimo postą.

Krisą privertė atsigręžti netikėtas sąmyšis prie upės. Jis išvydo tuziną vyrų, įbridusių iki kelių į vandenį, besimurkdančių su užtaisoma pro spyną geležine patranka ant medinio stovo. Susižavėjęs Krisas negalėjo atplėšti akių. Iki dvidešimtojo amžiaus neišliko nė vienos tokios patrankos pavyzdžio, netgi jos aprašymo.

Visi žinojo, jog tais laikais būdavo naudojami primityvūs artilerijos pabūklai. Puatjė mūšio vietovėje archeologai atkasė patrankų sviedinių. Tačiau, istorikų manymu, tada patrankomis retai šaudydavo. O ir šaudydavo tik norėdami pasirodyti — jos buvo prestižo reikalas. Stebint, kaip vyrai upėje neriasi iš kailio norėdami ištraukti cilindrą ir įkelti jį atgal į vežėčias, Krisui pasidarė aišku, jog tiek pastangų niekas neskirtų grynai simboliniam pabūklui. Patranka buvo sunki, ir jos pervežimas lėtino visą armijos judėjimą, o juk kareiviai, be abejo, norėjo pasiekti La Roko mūrus dar prieš sutemas. Kurių galų ją traukti dabar, kai galima atgabenti vėliau. Tai liudijo patrankų svarbą atakų metu.

Bet kuo jos gali būti naudingos? — pagalvojo Krisas. La Roko sienos dešimties pėdų storio. Patrankų sviediniai jų nepramuš.

Atidavęs pagarbą, gražusis riteris tarė:

— Tesuteikia jums Dievas savo malonę ir apsaugo.

— Telaimina jus Dievas ir suteikia jums gerovės, — atsakė Krisas. Riteris pliaukštelėjo arkliams per pasturgalius, ir jie nujojo į La Roko pusę.

•

Risnojant Keitė papasakojo apie radinį Marselio kambaryje ir žaliąją koplyčią.

— Ar žinai, kur ji yra? — pasiteiravo Krisas.

— Taip. Mačiau ją viename iš žemėlapių. Koplyčia stovi už pusės mylios į rytus nuo La Roko, į ją veda takas per mišką.

Krisas atsiduso.

— Ką gi, dabar žinome, kur yra slaptas praėjimas, bet žymeklį turi Andrė, o jis žuvęs. Tai reiškia, kad mes užstrigome čia amžiams.

— Ne, — atsakė ji. — Žymeklį turiu aš.

— Tikrai?

— Andrė atidavė jį man ant tilto. Manau, jis suprato, kad iš ten gyvas neištrūks. Jis galėjo pabėgti ir išsigelbėti. Bet taip nepadarė. Vietoj to, pasiliko ir išgelbėjo mane.

Ji ėmė tyliai kūkčioti.

Krisas nepratarė nė žodžio. Jis prisiminė, kaip Mareko energija linksmino kitus absolventus — „Įsivaizduojate, jis iš tiesų tiki tais riteriškais paistalais!" Jų manymu, Mareko elgesys tebuvo keista ir nenatūrali poza. Vaidinimas, dirbtinis maivymasis. Kvaila būtų galvoti, jog dvidešimtajame amžiuje kiti žmonės laikys rimtais tavo įsitikinimus dėl garbės ir tiesos, kūno skaistumo, moterų gynimo, tikros meilės šventumo ir t.t.

Akivaizdu, kad Andrė tikrai tuo tikėjo.

•

Juos supo košmariškas peizažas. Pro dulkes ir dūmus vos prasiskverbė blyškūs saulės spinduliai. Šen bei ten augo vynuogynai, tačiau po išdegusiais vijokliais liko tik gumbuoti, rūkstantys augalų strampai. Padūmavusiuose ir apleistuose soduose riogsojo medžių griaučiai.

Aplinkui aidėjo širdį gniaužiančios sužeistų kareivių dejonės. Dauguma jų atsitraukę paprasčiausiai sukrito šalikelėje. Kai kurie dar kvėpavo, kiti jau buvo mirę ir papilkėję.

Krisas stabtelėjo norėdamas nuimti ginklus nuo vieno lavono, kai šalia gulintis kareivis pakėlė ranką ir gailiai sušuko *„Secors, secors!"* Priėjęs Krisas pamatė, kad vargšo pilvas ir krūtinė pilni giliai susmigusių strėlių. Vos dvidešimties metų jaunuolis, rodos, žinojo esąs prie mirties. Išsidrėbęs ant nugaros, jis pažiūrėjo į Krisą maldaujančiu žvilgsniu ir kažką pasakė, bet Krisas nieko nesuprato. Galiausiai kareivis ėmė rodyti sau į burną: *„Aquam. Da mihi aquam."* Jis buvo ištroškęs: norėjo vandens. Krisas bejėgiškai gūžtelėjo pečiais. Vandens jis neturėjo. Piktai dirstelėjęs, vyras krūptelėjo, užsimerkė ir nusisuko. Krisas pasitraukė šalin. Vėliau, prajodami pagalbos besišaukiančius žmones, jie nesustodavo. Negalėjo niekuo padėti.

Tolumoje jie išvydo La Roką — aukštą ir neprieinamą tvirtovę, stūksančią pačiame Dordonės uolų viršuje. Pilį jie pasieks greičiau nei per valandą.

•

Tamsiame Šventosios Motinos bažnyčios kampe gražusis riteris padėjo atsistoti Andrė Marekui.

— Tavo draugai jau išvyko, — tarė jis.

Atsikosėjęs Marekas čiupo ištiestą riterio ranką ir susvyravo, kai skausmo banga užplūdo jo koją. Gražusis riteris nusišypsojo. Jis sugavo Mareką tuoj pat po sprogimo malūne.

Išlipęs pro langą, Marekas tik gryno atsitiktinumo dėka nušoko į gilią duobę upėje ir nesusižeidė. Kai išniro į paviršių, jis tebebuvo po tiltu. Srovė nenunešė jo, kadangi Marekas pateko į sūkurį.

Jis nusivilko vienuolio sutaną ir išmetė ją į vandenį. Tuo pat metu sprogo malūnas, išmesdamas į orą medinius rastus ir žmones. Šalia jo tėškėsi kareivio kūnas ir pradėjo suktis verpete. Marekas nuropojo į krantą, kur gražusis riteris jam prie gerklės prikišo kardą ir liepė eiti kartu. Tebevilkėdamas pilkos ir kaštonų Oliverio spalvos apsiaustą, Marekas suburbuliavo provansietiškai, maldaudamas pasigailėti.

Riteris tiesiai pasakė:

— Tylėk. Aš mačiau tave.

Jis matė, kaip Marekas išlipo pro langą ir atsikratė vienuolio rūbų. Nusivedė jį į bažnyčią, kur rado Kler su Arno. Arkivyskupą kankino bloga ir kelianti pavojų nuotaika, tačiau mergina, rodos, turėjo galios paprieštarauti ir paveikti jį. Būtent Kler paliepė Marekui tyliai tupėti tamsoje, kai pasirodė Krisas su Keite.

— Jei Arno nesusies jūsų su anais dviem, galbūt pasigailės visų. Bet jei nuspręs, kad susimokėte prieš jį, įsiutęs užmuš.

Tolimesnius įvykius surežisavo pati Kler. Viskas pavyko kuo puikiausiai.

Kol kas.

Dabar Arno varstė jį skeptišku žvilgsniu.

— Vadinasi, jūsų draugai žino, kur yra slaptas praėjimas?

— Taip, — atsakė Marekas. — Prisiekiu.

— Pasitikėdamas jūsų žodžiu, pagailėjau jų, — tarė Arno. — Jūsų žodžiu ir miledi, kuri laiduoja už jus. — Jis linktelėjo Kler, ir ši leido sau silpnai šyptelėti.

— Milorde, jūs pasielgėte išmintingai, — tarė ji. — Galbūt, pakorus vieną, kitas ir prašnektų. Tačiau dažniausiai tai tik sustiprina užsispyrimą, ir paslaptį jie nusineštų į kapus. Paslaptį, kuri yra tokia svarbi, kad jūsų kilnybei nevalia paleisti jos iš savo gniaužtų.

— Mes seksime paskui juos ir pažiūrėsime, kur mus nuves. — Jis linktelėjo į Mareko pusę. — Raimondo, užsodinkite šį vargšelį ant žirgo ir parinkite jam į palydą du geriausius savo *chevaliers*[1].

Gražusis riteris nusilenkė.

— Milorde, jums malonėjus, aš pats lydėsiu jį.

— Taip ir padarykite, — pasakė Arno. — Manau, čia gali slypėti kokia apgavystė. — Jis reikšmingai žvilgtelėjo į riterį.

Tuo tarpu priėjusi prie Mareko ledi Kler šiltai spaudė jo ranką savosiose. Jis pajuto vėsą tarp pirštų ir suprato, kad mergina duoda jam mažutį, vos keturių colių, durklą.

— Miledi, aš esu jums didžiai skolingas, — tarė jis.

— Tad pasirūpinkite grąžinti šią skolą, — atsakė ji, žvelgdama jam į akis.

— Būtinai. Tebūnie Dievas mano liudytojas.

— Aš melsiuosi už jus, riteri, — pasakė ji. Palinkusi prie skruosto apdovanoti jo tyru bučiniu, Kler sušnibždėjo. — Jus lydės Raimondo iš Narbono. Jis mėgsta perpjauti gerkles. Kai sužinos paslaptį, žiūrėkit, kad neperpjautų jūsų draugų ir jūsų paties. — Ji atsitraukė per žingsnį šypsodamasi.

— Ledi, jūs pernelyg gera. Aš godosiu širdyje jūsų taurius norus, — tarė Marekas.

— Gerasis riteri, tesaugo jus Dievas.

— Ledi, aš niekada neužmiršiu jūsų.

— Gerasis sere riteri, norėčiau...

---

[1] Chevaliers — (pranc.) riteriai.

— Užteks, užteks, — pasibjaurėjimo kupinu balsu pertraukė juos Arno ir atsisuko į savo parankinį. — Eikite, Raimondo, nes nuo tokios sentimentų gausos mane tuojau supykins.

— Milorde. — Gražusis riteris nusilenkė ir išsivedė Mareką laukan, į saulės šviesą.

07 : 34 : 49

— Aš jums pasakysiu, kokia yra šios prakeiktos problemos esmė. — Robertas Donidžeris piktai dėbčiojo į atėjūnus. — Problema — atgaivinti praeitį. Paversti ją realybe.

Jo kabinete ant kušetės sudribę sėdėjo du jauni vyrai ir viena jauna moteris. Visi buvo apsirengę juodai ir dėvėjo siaurus švarkelius, kurie atrodė taip, lyg būtų susitraukę nuo skalbimo. Vyrukai buvo užsiauginę ilgas ševeliūras, o moters plaukai priminė „ežiuko" šukuoseną. Šiuos žmones iš žiniasklaidos pasamdė Kramer. Bet Donidžeris pastebėjo, kad šį kartą Kramer įsitaisė priešingoje pusėje ir subtiliai atsiskyrė nuo jų. Įdomu, ar ji jau matė parengtą medžiagą, pagalvojo Donidžeris.

Tai jį erzino. Donidžeriui niekada nepatiko žurnalistai. Šiandien tai — jau antras susitikimas su šia paderme. Rytą teko bendrauti su šūdžiais iš „ryšių su visuomene", dabar su *šiais* šūdžiais.

— Problema ta, — pasakė jis, — kad rytoj pasiklausyti mano kalbos atvyks investuotojai. Ji vadinasi „Praeities pažadas", o aš neturiu jokios pritrenkiančios vaizdinės medžiagos.

— Mes turim, — ryžtingai tarė vienas jaunuolis. — Būtent tam mus ir pasamdėte, pone Donidžeri. Klientas nori pamatyti atgijusią praeitį. Taip ir padarėme. Poniai Kramer padedant, paprašėme jūsų stebėtojų pateikti mums vaizdo pavyzdžių. Ir, mūsų manymu, ši medžiaga pritrenkianti...

— Pažiūrėkime, — pertraukė jį Donidžeris.

— Taip, sere. Galbūt, reikėtų sumažinti apšvietimą?

— Tegul lieka viskas taip, kaip yra.

— Taip, pone Donidžeri. — Ant sienos užsiplieskė žydras ekranas. Kol jie laukė prasidedančio filmo, jaunuolis kalbėjo. — Mums šis pirmasis pavyzdys patinka dėl paprastos priežasties — tai žymus istorinis įvykis, kuris tetrunka dvi minutes. Kaip žinote, dauguma istorinių įvykių klostėsi labai lėtai, pasak šiuolaikinių emocingų nuomonių. Šis — pakankamai greitai. Tik gaila, kad pasitaikė lietinga diena.

Ekrane pasirodė pilkų, niūriai kabančių debesų vaizdas. Kamerai pasisekė užfiksuoti žmonių susibūrimą. Virš didelės minios, ant nedažytos medinės pakylos lipo aukštas vyriškis.

— Ka čia? Kartuvių ceremonija?

— Ne, — atsakė jaunuolis. — Tai Abraomas Linkolnas. Ruošiasi sakyti garsųjį Getisburgo kreipimąsi.

— Tikrai? Jėzau, kaip klaikiai jis atrodo. Panašus į lavoną suglamžytais drabužiais. O rankos kyšo iš rankovių kaip basliai.

— Taip, sere, bet...

— Čia jo balsas? Koks *spiegiantis.*

— Taip, pone Donidžeri, anksčiau niekas nėra girdėjęs Linkolno balso. Tai tikras jo...

— Ar jūs, subinės, iš proto išsikraustėte?

— Ne, pone Donidžeri...

— O, dėl Dievo meilės, aš negaliu šituo pasinaudoti, — siuto Donidžeris. — Kam patiks, kad Abraomas Linkolnas kalba kaip animacinio filmo herojus? Ką dar turite?

Nė kiek nesijaudindamas jaunuolis pakeitė kasetę.

— Antrajam filmui mes pasirinkome visai kitokio pobūdžio vaizdą. Norėjome, kad rutuliotųsi veiksmas. Be abejo, šį žymų įvykį žino visi. 1778-ųjų Kalėdos, Delavero upė, kur...

— Šūdą tematau, — drėbė Donidžeris.

— Na, deja, vaizdas *truputį* per tamsus. Šiaip ar taip, naktis. Bet, mūsų manymu, plaukiantis per upę Džordžas Vašingtonas būtų geras...

— Džordžas Vašingtonas? Kur jis?

— Jis čia. — Vaikis parodė pirštu į ekraną.

— Kur?

— Čia.

— Tas vyrukas, susikūprinęs laivagalyje?

— Teisingai, ir...

— Ne, ne, ne, — nutraukė jį Donidžeris. — Jis turėtų stovėti priekyje kaip generolas.

— Žinau, jį taip vaizduoja visuose paveiksluose. Tačiau istorinė tiesa kitokia. Čia jūs matote tikrąjį Džordžą Vašingtoną, kertantį...

— Atrodo, jis serga jūrlige, — tarė Donidžeris. — Norite, kad rodyčiau vemiantį Džordžą Vašingtoną?

— Tokia yra tikrovė.

— Dėjau aš skersą ant tikrovės. — Donidžeris šveitė kasetę per visą kambarį. — Kas jums *atsitiko,* žmonės? Man nerūpi realybė. Aš

noriu ko nors intriguojančio, seksualaus. O jūs rodote vaikščiojantį lavoną ir prigėrusią žiurkę.

— Na, mes galėtume pabandyti dar ką nors...

— Kalbą sakysiu rytoj, — tarė Donidžeris. — Atvyks trys pagrindiniai investuotojai. Jau spėjau prasitarti, kad turiu kažką nepakartojamą. — Jis išskėtė rankas. — Jėzau Kristau.

Kramer atsikrenkštė:

— Gal padaryti skaidres?

— Skaidres?

— Taip, Bobai. Išimtume tam tikrus kadrus iš filmo. Manau, kad būtų pakankamai efektyvu.

— Aha, tai suveiktų, — įsiterpė ant kušetės sėdinti moteris.

— Linkolnas vis tiek atrodytų susiraukšlėjęs, — suniurzgė Donidžeris.

— Raukšles ištrinsime kompiuteriu.

Viską apsvarstęs Donidžeris tarė:

— Galbūt.

— Be to, tu juk nenori parodyti jiems per daug, — tęsė Kramer. — Kuo mažiau, tuo geriau.

— Gerai, — sutiko Donidžeris. — Padarykite man skaidres ir parodykite po valandos.

Žurnalistai išsiskirstė. Kabinete liko tik Donidžeris su Kramer. Priėjęs prie stalo, jis pervertė savo kalbą. Tada paklausė:

— Kaip manai, kas geriau — „Praeities pažadas" ar „Praeities ateitis"?

— „Praeities pažadas", — atsakė Kramer. — Be jokių abejonių.

07 : 34 : 49

Marekas jojo lydimas dviejų riterių. Kaukšėdamas tarp dulkes keliančių krovininių vagonų, jo žirgas risnojo kolonos priekyje. Kriso su Keite dar nesimatė, tačiau nedidelė jų grupelė judėjo sparčiai. Netrukus juos pasivys.

Jis nužvelgė riterius. Iš kairės jojo Raimondo, išsitiesęs balne ir šykščiai šypsodamasis. Iš dešinės — tvirtai suręstas ir patyrusios išvaizdos šarvuotas pražilęs karys. Nė vienas iš jų nekreipė į jį pernelyg didelio dėmesio, nes neabejojo valdantys padėtį. Juo labiau kad Mareko rankos buvo surištos virve, ir riešus skyrė tik šešių colių tarpas.

Nuo dulkių Marekas užsikosėjo. Galiausiai jis įstengė ištraukti iš po apsiausto mažutį durklą ir išlaikyti jį delne, laikantis medinės balno gugos. Jis bandė laikyti peilį taip, kad švelniai besikilnojant gyvulio nugarai, šis pats nudildytų virves. Lengviau pasakyti, nei padaryti. Geležtė niekaip neatsidurdavo reikiamoje padėtyje ir raiščių perpjauti nepavyko. Marekas dirstelėjo į chronometrą: 07 : 21 : 02. Po šiek tiek daugiau, nei septynių valandų išseks baterijos.

Neilgai trukus paupio takas liko už nugaros, ir jie ėmė kopti stačiu bei vinguriuojančiu La Roko kaimo keliu. Pats kaimas atrodė taip, lyg būtų įaugęs į uolas, kybančias virš Dordonės. Beveik visi namai buvo pastatyti iš akmens, todėl prieš akis atsivėręs gyvenvietės vaizdas priminė niūrų monolitą, ypač dabar, kai laukiant karo visos durys ir langai buvo aklinai užšauti.

Jis risnojo tarp visą koloną vedančių Arno kareivių bei šarvuotų riterių su savo palydomis. Vyrai ir žirgai lipo stačiomis, akmenimis grįstomis gatvelėmis, gyvuliai prunkštė, kylantys viršun kroviniai vežimai slysčiojo į šonus. Riteriai kolonos priekyje, rodos, netvėrė savo kailyje, kažkur skubėdami; daugumoje vežimų gulėjo išardytos puolant naudojamų katapultų dalys. Matyt, jie planavo pradėti puolimą dar prieš sutemas.

Jie tebebuvo mieste, kai Marekas pastebėjo Krisą su Keite, jojančius vienas šalia kito ant pakrypusių balnų. Persekiotojus nuo jų skyrė vos šimtas jardų; retkarčiais, kelio vingyje, pamesdavo juos iš akių. Raimondo palietė Mareko ranką.

— Laikysimės tokio atstumo.

Priešais, dulkėse, suplazdėjo vėliava, tačiau ji buvo pernelyg arti arklio snukio. Šis žvengdamas pasistojo piestu, vežimas apsivertė, ir iš jo pasipylė patrankų sviediniai, kurie nuriedėjo žemyn nuo kalno. Būtent tokios sąmyšio akimirkos Marekas ir laukė, todėl nusprendė pasinaudoti šia proga. Jis spustelėjo kojomis žirgo šonus, bet šis nepakluso raginimui. Lyg nujausdamas jo ketinimus, žilasis riteris tvirtai laikė pavadžius.

— Drauge mano, — ramiai ištarė šalia jojantis Raimondo. — Neversk manęs užmušti tave. Bent jau ne dabar. — Jis linktelėjo galva į Mareko rankas. — Ir mesk šalin tą kvailą peiliūkštį, nes dar susižeisi.

Mareko žandus nusvilino raudonis, bet jis padarė kaip liepiamas — pakišo mažutį durklą po apsiaustu. Toliau jie jojo tylėdami.

Iš už akmeninių namų pasigirdo paukščio klyksmas, kuris netrukus pasikartojo. Raimondo staigiai apsižvalgė; lygiai taip pat pasielgė ir jo bendražygis. Matyt, tai ne paukščio skleidžiami garsai.

Vyrai įtempė ausis; po akimirkos nuo kalno atsklido atsakomasis spiegimas. Raimondo uždėjo ranką ant kardo rankenos, bet daugiau nesiėmė jokių veiksmų.

— Kas tai? — paklausė Marekas.

— Tai bet kuriuo atveju ne tavo reikalas.

Jie nutilo ir nepratarė nė žodžio.

Užsiėmę savo problemomis, kareiviai nekreipė į juos jokio dėmesio, juo labiau kad jų balnai švietė žaliai juodomis Arno spalvomis. Galiausiai jie atsidūrė ant uolos viršūnės, atviroje erdvėje. Iš dešinės stūksojo pilis. Kairėje visai arti žaliavo miškas, o į šiaurę driekėsi platus, purvinas ir apaugęs žole plynlaukis.

Aplinkui žingsniuojant tiek daug Arno kareivių, Marekui net į galvą nešovė atkreipti dėmesį į tai, kad nuo išorinio griovio ir tvirtovės vartų juos skyrė tik kokių penkiasdešimt jardų. Krisas su Keite tebejojo kolonos priekyje, už šimto jardų.

Ataka užgriuvo juos neįtikėtinai staigiai. Iš miško išniro penki raiteliai, riaumojantys karo šūksnius ir mosuojantys kardais. Jie šuoliavo tiesiai prie Mareko ir jo palydovų. Tai buvo pasala.

Užstaugę, Raimondo su žiluoju riteriu išsitraukė kardus ir stojo į kovą. Vietoje sukinėjosi žirgai, žvangėjo ašmenys. Į grumtynes įsivėlė atskubėjęs Arno, kuris įnirtingai švaistėsi savo ginklu. Vienai akimirkai Mareką visi užmiršo.

Jis dirstelėjo į kolonos priekį ir pamatė, kad Krisą su Keite užpuolė kita kareivių grupė. Marekas pastebėjo juodą sero Gajaus plunksną, ir tuojau pat juos abu apsupo raiteliai. Paraginęs žirgą, Marekas visu greičiu nušuoliavo į susibūrimo vietą.

Jis išvydo, kaip vienas riteris stvėrė Krisą už gerklės, norėdamas ištrenkti jį iš balno, kitas čiupo besisukinėjančio ir žvengiančio Keitės žirgo pavadžius, trečiasis griebė Kriso vadeles, bet šis suspaudė kojomis gyvulio šonus, ir arklys pasistojo piestu. Riteris atleido gniaužtus, tačiau po sekundės Krisas pasruvo krauju ir sukrėstas suriko. Jis neįstengė suvaldyti savo žirgo, kuris sužvengęs nušuoliavo į mišką. Vaikinas vis labiau slydo iš balno, kol galiausiai pakibo virš žemės. Po akimirkos jis dingo medžių tankmėje.

Keitė tebebandė ištraukti pavadžius iš riterio rankų. Aplinkui virė tikras pragaras. Arno vyrai rėkė ir suko ratus, puldami prie savo ginklų ir durstydami jais atakuojančius riterius. Vienas kareivis smeigė raiteliui, kuris užpuolė Keitę, ir šis paleido vadeles. Marekas, nors ir beginklis, nėrė į mūšio sūkurį, atskirdamas ją nuo užpuoliko. Ji sušuko:

— Andrė!

— Dink, *dink iš čia*! — atsakė jis ir suriko. — *Maležanai*! — Seras Gajus atsisuko į jį.

Nieko nelaukdamas, Marekas spruko iš kautynių lauko į La Roko pusę. Atsiskyrę nuo kareivių, paskui jį nudundėjo kiti riteriai. Dideliame dulkių debesyje Marekas išvydo vieningai besikaunančius Raimondo ir Arno.

Keitė spūstelėjo kojomis gyvulio šonus ir nušuoliavo į miškus. Atsigręžusi pastebėjo Mareką, jojantį La Roko pakeliamuoju tiltu. Po sekundės jis dingo iš akių. Jį nusivijo persekiojantys raiteliai. Girgždėdamos nusileido sunkios vartų grotos, ir pakilo tiltas.

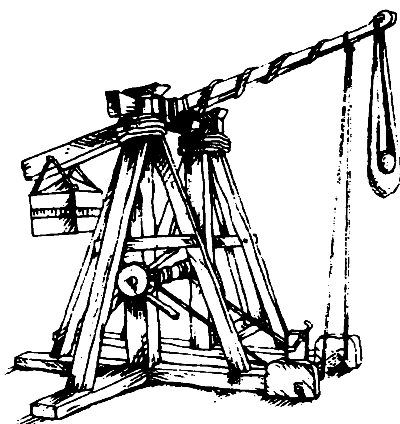
Marekas dingo. Krisas taip pat. Galbūt jie abu žuvo. Aišku tik viena. Ji vienintelė liko laisva.

Dabar viskas priklauso nuo jos.

07 : 24 : 33

Iš visų pusių apsupta kareivių, dar pusvalandį ji užtruko besibraudama pro krovininius vežimus ir arklius, norėdama pasiekti šiaurinius miškus. Girios pakraštyje, prieš didžiulį lauką, kylantį aukštyn į pilį, Arno žmonės įrenginėjo palapinių stovyklavietę.

Vyrai šūktelėjo jai, prašydami pagalbos, bet Keitė tik mostelėjo ranka — šis judesys, jos nuomone, turėjo atstoti draugišką pasisveikinimą — ir judėjo toliau. Pagaliau ji pasiekė miško pakraštį. Jojo palei jį, kol išvydo siaurą takelį, vedantį į tankmę. Čia ji kelioms akimir-

koms stabtelėjo, leisdama atsipūsti žirgui ir laukdama, kol liausis daužytis širdis. Paskui nėrė į tankmę.

Mechanikų būrys lauke sparčiai surinkinėjo katapultas — griozdiškus, į milžiniškas timpas panašius, pabūklus; sunkūs mediniai rastai rėmė jų šaudykles, kurios buvo įtemptos stangriomis virvėmis. Jas atleidus, šaudyklė atšokdavo į viršų ir švystelėdavo užtaisą per pilies sienas. Šis keistas įtaisas svėrė ne mažiau nei penkis šimtus svarų, tačiau vyrai jį konstravo greitai, puikiai derindami savo veiksmus. Vėliau pradėdavo surinkinėti kitą aparatą. Na, dabar Keitė bent jau suprato, kaip per porą metų galėdavo išdygti bažnyčios arba tvirtovės. Darbininkai buvo tokie patyrę ir nesispyriojantys, kad jiems vargu ar reikėjo kokių nors raginimų.

Apsukusi žirgą, ji įžengė į giros tankmę šiaurinėje pilies pusėje.

•

Takelis pasirodė esąs siaura miško proskyna, kuri, jojant gilyn, sparčiai tamsėjo. Keitė pasijuto nejaukiai, būdama čia viena — ji girdėjo ūkaujant pelėdas ir klegant keistus paukščius. Ant vieno medžio šakų tupėjo tuzinas juodvarnių. Suskaičiavo juos, galvodama, ar tik tai nebus blogą lemiantis ženklas ir ką jis galėtų reikšti.

Lėtai jodama mišku, Keitė jautėsi taip, lyg keliautų laiku atgal; atrodė, jog net mąstyti ji pradėjo gerokai primityviau. Virš galvos stūksojo aukšti medžiai, savo lapija uždengdami dangų, todėl apačioje buvo tamsu kaip naktį. Ji jautėsi prislėgta, tarytum būtų čia įkalinta.

Keitei palengvėjo, kai po dvidešimties minučių ji atsidūrė plačioje proskynoje — saulės apšviestame lauke apaugusiame vešlia žole. Kitoje pusėje ji pamatė tarpą medžių eilėje, kur tęsėsi takas. Jodama lauku, kairėje pastebėjo pilaitę. Neatsiminė, kad būtų mačiusi ją pažymėtą žemėlapiuose, bet, šiaip ar taip, ji čia stovėjo. Nedidelė pilaitė, panaši į paprastą dvarą, buvo išdažyta akinančiai balta spalva ir ryškiai blizgėjo saulėje. Ją supo keturi nedideli bokšteliai ir dengė pilkai melsvas skalūno stogas. Iš pirmo žvilgsnio ji, rodos, spinduliavo džiaugsminga energija, bet vėliau Keitė pastebėjo užkaltus lentomis langus ir didžiulę skylę stoge. Trupančius mūrus akivaizdžiai reikėjo remontuoti. Kažkada šiame lauke pilies gyventojai pjovė žolę savo gyvuliams, dabar ši vieta buvo apleista, ją į savo glėbį pasiglemžė laukinė gamta. Čia tvyrojo sąstingio ir puvenų kvapas.

Suvirpėjusi ji paragino žirgą. Keitė pastebėjo, kad žolę kažkas neseniai ištrypė, nes matėsi kito arklio pėdsakai, beje, vedantys ta

pačia kryptimi, kur jojo ji pati. Tiesiog akyse ilgi žolių stiebai tįso aukštyn, grįždami į savo ankstesnę padėtį.

Kažko čia būta visai neseniai. Gal net prieš kelias minutes. Ji atsargiai paleido žirgą eiti žingine iki proskynos galo.

Įslinkus į miško tankmę, Keitę vėl apgaubė tamsa. Priekyje besidriekiantis keliukas tapo tikra klampyne, kurioje aiškiai įsispaudė kanopų pėdsakai.

Retkarčiais ji sustodavo ir įsiklausydavo įtempusi ausis, tačiau nieko negirdėjo. Arba raitelis jojo gerokai toliau už jos, arba jis labai tyliai kur nors slapstėsi. Vieną ar du kartus jai pasidingojo, neva išgirdo arklio žvengimą, tačiau nebuvo tuo tikra.

Tikriausiai kalta jos vaizduotė.

Ji patraukė tolyn link žaliosios koplyčios. Pasak jos žemėlapių, — *la chapelle verte morte.* Žaliosios mirties koplyčios.

Girios tankmėje į nuvirtusį medį rėmėsi pailsusi žmogaus figūra. Sudžiūvusio senio veidą slėpė gobtuvas, rankoje jis laikė kirvį. Jodama pro šalį, ji išgirdo vyro balsą:

— Maldauju jūsų, gersasis pone, maldauju, duokite ko nors valgyti. Aš esu vargšas ir neturiu maisto. — Jis kalbėjo plonai, trūkinėjančiu balsu, sunkiai atgaudamas kvapą.

Keitė nemanė turinti maisto, paskui prisiminė, kad už balno riteris pririšo jiems po nedidelį ryšulėlį. Atsigręžusi ištraukė duonos kriaukšlę ir sudžiūvusios jautienos gabalėlį. Ypatingo apetito šie gardėsiai nekėlė, juo labiau kad spėjo prasmirsti arklio prakaitu. Bet vis geriau nei nieko.

Senis skubiai priėjo ir savo kaulėta ranka siekė maisto. Tačiau, užuot paėmęs jį, stvėrė jos riešą, stebėtinai stipriai sugniaužė ir staigiai trūktelėjo, bandydamas nutraukti ją nuo žirgo. Jis šlykščiai sukikeno ir tempė ją žemyn. Atsismaukus gobtuvui, Keitė pamatė, kad vyras gerokai jaunesnis, nei ji galvojo. Iš šešėlių abipus kelio išniro dar trys tokie apdriskėliai. *Godins,* valstiečiai plėšikai, suprato Keitė. Ji tebesilaikė balne, bet akivaizdu, jog liks čia neilgai. Spūstelėjo kojomis arklio šonus, tačiau išvargęs gyvulys raginimams nepakluso. Senis nesiliovė tampęs ją už rankos ir visą laiką murmėjo:

— Kvailas berniūkštis, koks kvailas berniūkštis.

Nežinodama, ką daugiau daryti, ji ėmė klykti; spiegė, kiek tik leido plaučiai, ir tai, rodos, suglumino vyrus, nes jie kuriam laikui nutraukė puolimą. Paskui išgirdo į jų pusę šuoliuojančio žirgo kano-

pų dundėjimą ir karišką riaumojimą; *godins* susižvalgė ir išsilakstė į visas puses. Išskyrus sudžiūvėlį, kuris nenorėjo paleisti Keitės ir grasino jai iškeltu kirviu.

Po akimirkos griausmingai besibraudamas pro brūzgynus iš tankmės išniro tikras vaiduoklio įsikūnijimas — kraujais apsitaškęs raitas riteris; jo gyvulys garsiai prunkštė, iš po kanopų tiško purvai. Pats riteris atrodė toks nuožmus ir kruvinas, kad senis puolė slėptis giros tamsoje, gelbėdamas savo gyvybę.

Krisas sustabdė žirgą ir ėmė sukti ratus aplink Keitę. Ji pajuto užplūstant milžinišką palengvėjimo bangą, nes užpuolimas siaubingai ją išgąsdino. Krisas šypsojosi, aiškiai patenkintas savimi.

— Ar jums viskas gerai, madam? — paklausė jis.

— O *tau*? — apstulbusi atsakė ji. Krisas tiesiogine žodžio prasme skendėjo kraujyje, kuris pridžiūvo prie jo kūno ir veido. Besišypsant jis trūkinėjo lūpų kampučiuose, atidengdamas rožinės spalvos odą. Atrodė, lyg jis būtų išsimaudęs raudonų dažų statinėje.

— Viskas kuo puikiausiai, — tarė Krisas. — Kažkas papjovė arklį šalia manęs — perkirto arteriją ar panašiai. Pasijutau lyg būčiau palindęs po kriokliu. Žinai, kraujas toks *karštas*.

Keitė vėpsojo į jį priblokšta, kad, būdamas tokios išvaizdos, jis dar sugeba juokauti. Čiupęs jos arklio vadeles, Krisas skubiai nusivedė ją šalin.

— Mes juk nenorime, kad jie sugrįžtų? — kalbėjo jis. — Keite, nejau mama tau nesakė, kad nedera šnekėtis su nepažįstamais? Ypač kai susitinki juos miške?

— Atvirai kalbant, maniau, jog davusi maisto, sulauksiu pagalbos.

— Taip būna tiktai pasakose, — atkirto jis. — Tikrame pasaulyje, jei sustoji girioje padėti vargšui, jo draugai pavogs tavo žirgą, o tave pačią užmuš. Todėl niekas taip ir nedaro.

Nuo Kriso veido neišnyko šypsena. Jis atrodė toks patenkintas ir pasitikintis savimi, kad ji pastebėjo tai, ko niekada anksčiau nematė — jis buvo visai patrauklus ir netgi savotiškai žavus. Na, žinoma, juk jis išgelbėjo man gyvybę, pagalvojo Keitė. Ji paprasčiausiai jaučia dėkingumą.

— Ką tu čia veikei? — paklausė ji.

Krisas nusijuokė.

— Bandžiau pavyti tave. Maniau, jog tu kažkur priekyje.

•

Kelias išsišakojo. Pagrindinis takas suko į dešinę ir leidosi žemyn. Siauresnis takelis vedė į kairę per lygumas. Akivaizdu, kad juo mažai kas keliavo.

— Ką manai? — paklausė Keitė.

— Jojam pagrindiniu keliu, — tarė Krisas, ir ji džiaugsmingai priėmė jo pasiūlymą. Miškas aplinkui juos tapo vešlesnis; priešais, užstodami visą vaizdą, lyg kokios dramblio ausys, augo šešių pėdų aukščio papartčiai. Kažkur tolumoje čiurleno vanduo. Kelias ėmė leistis daug nuožulniau, ir per paparčius nesimatė, kur arklys stato kojas. Abu, nušokę nuo balnų, laisvai pririšo gyvulius prie medžio ir toliau traukė pėsčiomis.

Šlaitas tapo dar statesnis, takas virto purvo klampyne. Krisas paslydo ir bandė stvertis šakų bei krūmokšnių, kad toliau nebešliuožtų. Tai nepavyko, ir jis rėkdamas dingo tankumyne.

Ji šiek tiek luktelėjo.

— Krisai?

Jokio atsakymo.

Patapšnojo per ausinukus.

— Krisai?

Nieko.

Ji nežinojo, kaip elgtis. Ar eiti pirmyn, ar grįžti tuo pačiu keliu atgal? Tada nusprendė sekti paskui Krisą, tačiau žengė atsargiai, nes matė koks slidus pasidarė takas ir kas atsitiko su jos bendražygiu. Nepaisant visų pastangų, už poros metrų bejėgiškai sumataravusi kojomis, ji nušliuožė purvynu, trankydamasi į medžių kamienus ir vos atgaudama kvapą nuo vėjo gūsių.

Takas virto stačiu kalnu. Išsitiesusi ant nugaros, Keitė čiuožė vis greičiau ir stengėsi kojomis nustumti ant kelio pasitaikančius rąstus. Jos veidą ir rankas braižė medžių šakos, kurių bandė įsistverti. Tačiau kritimo sustabdyti niekaip nepavyko.

Visą tą laiką takas be paliovos statėjo. Medžiai aplinkui retėjo, ir pro juos prasiskverbė šviesa bei veržliai tekančio vandens garsai. Ji slydo žemyn lygiagrečiai su nedideliu upeliūkščiu. Medžiai dar labiau praretėjo, ir ji išvydo, kad už dvidešimties jardų miškas netikėtai baigiasi.

Staiga Keitė suprato, kodėl jis baigiasi.

Ji artėjo prie uolos krašto.

Tiesiai prieš ją riaumojo krioklys.

Persigandusi Keitė apsivertė ant pilvo ir įsikibo pirštais bei nagais į purvą, tačiau nesėkmingai. Ji tebeslydo ir niekaip negalėjo sustoti. Vėl apsivertė ant nugaros, šliuoždama purvyno lataku ir bejėgiškai jausdama artėjantį galą. Po akimirkos lyg kulka iššovė iš miško ir nuskriejo oru, nedrįsdama pažiūrėti žemyn.

•

Beveik tą pačią akimirką ji šlumštelėjo į tankią lapiją, sugriebė ją rankomis ir tvirtai sugniaužė. Ji supavosi aukštyn ir žemyn ant didžiulio medžio, kabančio virš uolos, šakų. Krioklys ūžė tiesiai po Keite. Ne toks jau didelis, kaip ji galvojo. Gal dešimties ar penkiolikos pėdų aukščio. Apačioje matėsi vandens telkinys. Bet kokio jis gylio, Keitė negalėjo pasakyti.

Ji pabandė užsiropšti šakomis aukštyn, bet nuo purvo jos rankos pasidarė slidžios lyg išmuilintos. Po truputį ji čiuožė žemyn. Galiausiai pakibo ant šakų kaip beždžionė, laikydamasi visomis keturiomis ir bandydama kopti į viršų. Pasistūmėjusi penkias pėdas suprato, kad jai niekados nepavyks to padaryti.

Ji nukrito.

Už keturių pėdų atsitrenkė į kitą šaką. Kurį laiką kybojo, sugriebusi ją purvinomis, slidžiomis rankomis. Jai išsprūdus, vėl nukrito ir trenkėsi į apatinę šaką.

Dabar ji karojo tik per penkias pėdas virš krioklio, kuris riaumodamas kliokė per uolos kraštą. Pažvelgė žemyn į sūkuriuojantį vandens telkinį. Dugno nesimatė, todėl apie gylį buvo neįmanoma spręsti.

Rizikingai pakibusi ant šakos, Keitė pagalvojo: kur, po velnių, dingo Krisas? Jau kitą akimirką šaka išslydo iš jos delnų, ir likusią kelio dalį Keitė nuskriejo oru.

•

Atsidūrus vandenyje, persmelkė ledinis šaltis. Aplinkui įnirtingai kunkuliavo neperregima tamsa. Pasimetusi ji apsivertė kūlvirsčia, po to atsispyrė nuo dugno uolienų ir išniro į paviršių — po pat kriokliu, kuris liejo jai ant galvos vandenį neapsakoma jėga. Ji neturėjo kuo kvėpuoti. Vėl paniro ir nusiyrė kelis jardus pasroviui. Telkinyje buvo šiek tiek ramiau, bet ir čia kūną stingdė siaubingas šaltis.

Išlipusi į krantą, ji atsisėdo ant akmens ir pamatė, kad vandens srovė nuplovė visą purvą nuo drabužių bei kūno. Ji pasijuto lyg naujai gimusi ir labai džiaugėsi išlikusi gyva.

Pamažu atgaudama kvapą, Keitė apsižvalgė. Ji atsidūrė nedideliame slėnyje; iš nuo krioklio trykštančių lašų susidarė dulksna. Vešliai apaugusiame slėnyje tvyrojo drėgmė. Medžius ir uolas dengė samanos. Priešais ji išvydo akmenimis išgrįstą taką, vedantį į mažutę koplyčią.

Ji irgi buvo šlapia; ant sienų driekėsi ir nuo stogo varvėjo gleivėti — ryškiai žali pelėsiai.

Žalioji koplyčia.

Šalia durų riogsojo netvarkinga krūva sudaužytų šarvų. Blyškioje saulės šviesoje rūdijo antkrūtiniai, prie kurių gulėjo sulankstyti šalmai ir aplinkui netvarkingai išmėtyti kardai bei kirviai.

Keitė apsižvalgė, ieškodama Kriso, bet jo nepamatė. Matyt, jis nenukrito taip, kaip ji. Dabar, greičiausiai, ėjo čia kitu keliu. Keitė nusprendė palaukti; kai pirmą kartą išvydo jį, taip apsidžiaugė, tad ir dabar troško kuo greičiau susitikti. Bet Kriso niekur nesimatė. Atsitraukus toliau nuo krioklio, mažajame slėnyje nesigirdėjo jokio garso, net paukščių čiulbėjimo. Čia tvyrojo grėsminga tyla.

Vis dėlto, ji nesijautė esanti viena. *Kažkas dar* buvo šiame slėnyje.

Staiga iš koplyčios vidaus atsklido gomurinis gyvuliškas urzgimas.

Atsistojusi Keitė atsargiai nuslinko akmeniniu taku iki ginklų. Stvėrė vieną kardą ir stipriai sugniaužė abiem rankomis jo kotą, nors žinojo, kad elgiasi kvailai: kardas buvo sunkus, o jai neužtenka nei jėgų, nei patirties juo kautis. Keitė prisiartino prie koplyčios durų, pro kurias plūdo stipri puvėsių smarvė. Vėl pasigirdo urzgimas.

Visai netikėtai į priekį iššoko šarvuotas riteris, užstodamas tarpdurį. Tai buvo tikras milžinas — beveik septynių pėdų ūgio, išsiteptliojęs žaliais pelėsiais. Pro sunkų šalmą nesimatė veido. Rankoje jis laikė dviašmenį kirvį, kokiu paprastai naudodavosi budeliai.

Artėdamas link jos, riteris užsimojo ginklu.

•

Ji instinktyviai atsitraukė, nenuleisdama akių nuo kirvio. Pirmoji į galvą šovusi mintis buvo kuo greičiau sprukti, bet riteris taip greitai iššoko, kad lengvai ją sugautų. Be to, Keitė nenorėjo atsukti jam nugaros. Tačiau kaip su juo kautis, kai vyras vos ne dvigubai didesnis. Jis taip ir nepratarė nė žodžio; iš po šalmo sklido tik urzgimas bei šnopavimas — gyvuliški, beprotiški garsai. Tikriausiai jis pamišęs, dingtelėjo Keitei.

Riteris sparčiai artėjo, priversdamas ją kautis. Mergina užsimojo kardu, įtempusi visas jėgas. Jis pakėlė kirvį ir atmušė smūgį. Metalas sužvangėjo į metalą. Kardas suvibravo taip smarkiai, kad ji vos neišmetė ginklo iš rankų. Užsimojo vėl, šį kartą pažeme, bandydama kirsti jam per kojas, tačiau riteris vėl lengvai atmušė ir staigiu kirvio truktelėjimu ištraukė iš jos gniaužtų kardą, kuris nuskriejo oru ir nukrito ant žolės.

Keitė apsisuko ir spruko šalin. Urgzdamas riteris spėjo sugriebti jai už trumpų plaukų kuokšto ir nutempė ją rėkiančią prie šoninės koplyčios sienos. Jos pakaušis degė iš skausmo. Priešai ji pastebėjo riogsančią medinę kaladę su įdubimu ir daugybe gilių įpjovų. Akimirksniu suprato, kas tai: budelio trinka.

Keitė neturėjo jėgų pasipriešinti jam. Riteris šiurkščiai pastūmė ją, pargriaudamas ant žemės ir priversdamas padėti galvą ant kaladės. Viena koja prispaudė jos nugarą, kad mergina atsiklauptų reikiama poza. Keitė bejėgiškai nuleido rankas. Ji išvydo žolėje švystelint šešėlį, kai budelis užsimojo kirviu.

06 : 40 : 27

Telefonas skambėjo įkyriai ir garsiai. Nusižiovavęs Deividas Sternas įjungė stalinę lempą, pakėlė ragelį.

— Klausau, — tarė jis silpnu balsu.

— Deividai, čia Džonas Gordonas. Kuo greičiau ateik į perkėlimo aikštelę.

Negrabia ranka Sternas sugraibė akinius ir pažvelgė į savo laikrodį: 6.20 ryto. Jis miegojo tris valandas.

— Reikia kai ką nuspręsti, — pasakė Gordonas. — Po penkių minučių būsiu pas tave.

— Gerai. — Sternas padėjo ragelį. Išlipęs iš lovos, atitraukė žaliuzes. Pro langą plieskė ryški saulė — tokia ryški, kad jam teko prisimerkti. Jis patraukė į vonios kambarį išsimaudyti po dušu.

Jis miegojo viename iš trijų kambarių, kuriuos ITC specialiai įrengė savo laboratorijų komplekse tyrinėtojams, dirbantiems kiaurą naktį. Jis buvo apstatytas kaip viešbučio apartamentai su tokiomis smulkmenomis, kaip šampūnas ir drėkinantis kremas ant kriauklės. Sternas nusiskuto ir apsirengė, tada išėjo į koridorių. Gordono jis niekur nepastebėjo, bet išgirdo iš tolimojo koridoriaus galo sklindančius balsus. Nužingsniavo į jų pusę, pakeliui dairydamasis pro stiklines įvai-

rių laboratorijų duris. Tokią ankstyvą valandą čia nebuvo nė gyvos dvasios.

Pačiame koridoriaus gale jis rado laboratoriją pravertomis durimis, kurių ilgį ir plotį geltona rulete matavo darbininkas. Viduje aplink didelį stalą būriavosi techniniai darbuotojai. Ant jo stovėjo iš blyškaus atspalvio medienos pagamintas milžiniškas La Roko tvirtovės ir ją supančios žemės maketas. Vyrai kažką murmėjo tarpusavyje, vienas jų atsargiai kilnojo stalo kraštą. Rodos, jie galvojo, kaip išnešti maketą pro duris.

— Donidžeris sakė, kad nori juo naudotis sakydamas savo kalbą kaip vaizdine priemone, — tarė vienas technikas.

— Nesuprantu, kaip jį ištempsime iš čia, — atsiliepė kitas. — Kaip jis pateko vidun?

— Maketą pagamino šiame kambaryje.

— Jis pralįs. Atitinka milimetras į milimetrą, — paskelbė vyras prie durų, sukdamas savo ruletę.

Susidomėjęs Sternas įžengė į kambarį ir atidžiai apžiūrėjo maketą. Didžiulių mūrų komplekso centre stūksojo pilis, lengvai atpažįstama ir atkurta iki menkiausių detalių. Tvirtovės sienas supo žiedas miškų, už kurių kėpsojo kvadratiniai nameliūkščiai ir driekėsi kelių raizgalynė. Nieko panašaus tada neegzistavo. Viduramžiais pilis stovėjo plyname lauke.

— Kieno čia maketas? — paklausė Sternas.

— La Roko, — atsakė technikas.

— Bet jis nėra labai tikslus.

— O ne, — paprieštaravo technikas. — Jis visiškai tikslus. Bent jau pagal jų pateiktus paskutinius architektūrinius brėžinius.

— Kokius architektūrinius brėžinius? — nustebo Sternas.

Tai išgirdę, technikai nutilo, sunerimusiais žvilgsniais varstydami atėjūną. Dabar Sternas pastebėjo kitus maketus: Kastelgardo, Šventosios Motinos vienuolyno. Ant sienų kabojo dideli piešiniai. Šis kambarys panašus į architekto kontorą, pagalvojo jis.

Tuo pat metu pro duris kyštelėjo galvą Gordonas.

— Deividai? Eime.

•

Jis nužingsniavo koridoriumi kartu su Gordonu. Dirstelėjęs per petį pamatė, kaip technikai pavertė maketą kampu ir ištempė jį pro duris.

— Ką visa tai reiškia? — paklausė Sternas.

— Vietovės tyrimus, — atsakė Gordonas. — Taikome juos kiekvienam projektui. Reikia ištirti istorinį paminklą supančią aplinką, kad ją būtų galima išsaugoti turistams ir mokslininkams, kurie nustato jos ribas, ir panašiai.

— Nejau jūs užsiimate tokiais reikalais? — nustebo Sternas.

— Be abejo, — tarė Gordonas. — Mes išleisime milijonus restauravimo darbams, todėl visai nenorime, kad ten pridygtų prekybos centrų ir viešbučių-dangoraižių. Bandome išplėsti tų vietovių ribas ir įtikinti vietinę valdžią rūpintis jomis. — Jis pažvelgė į Sterną. — Atvirai kalbant, tai niekada nekėlė man labai didelio susidomėjimo.

— O kas vyksta perkėlimo aikštelėje?

— Aš tau parodysiu.

Nuo guminių perkėlimo aikštelės grindų išvalė nuolaužas ir šiukšles. Tose vietose, kur gumą pragraužė rūgštis, dangą keitė atsiklaupę darbininkai. Du stikliniai skydai stovėjo savo vietose, trečiąjį atidžiai tyrė vyrukas storais apsauginiais akiniais, laikantis rankoje keistą žibintą su gaubtu. Sternas užvertęs galvą žiūrėjo į viršų — iš šalia tebestatomos aikštelės buvo perkeliami kiti dideli stikliniai rėmai.

— Mums pasisekė, kad kita perkėlimo aikštelė jau buvo statoma, — pasakė jam Gordonas. — Kitaip užtruktų visą savaitę, kol sumontuotume tuos stiklo rėmus. Dėkui Dievui, juos tereikėjo perkelti iš vienos vietos į kitą. Labai pasisekė.

Sternas tebežiūrėjo aukštyn. Jis net neįsivaizdavo, kokie dideli tie vandens skydai. Pakibę virš jo galvos, išlenkti stiklo rėmai buvo mažiausiai dešimties pėdų aukščio, penkiolikos pėdų ilgio ir bemaž dviejų pėdų pločio. Juos tempė parišę minkštais diržais ir turėjo įstatyti į specialų įtvarą ant grindų.

— Bet pas mus nėra atliekamų skydų, — tęsė Gordonas. — Turime tik šį pilną komplektą.

— Na ir kas?

Gordonas prisiartino prie vieno stiklinio skydo, jau stovinčio savo vietoje.

— Įsivaizduok, kad čia didelis plokščias butelis, — tarė jis, — su skyle viršuje, pro kurią pilame vandenį. Pripildyti jie siaubingai daug sveria. Kiekvienas po penkias tonas. Tas išlenkimas sustiprina jėgą, tačiau būtent ta jėga man ir kelia nerimą.

— Kodėl?

— Prieik arčiau. — Gordonas perbraukė pirštais per stiklinį paviršių. — Matai tas nedideles duobeles? O tas pilkas dėmes? Jos tokios mažos, kad geriau neįsižiūrėjęs net nepastebėtum. Bet šių defektų anksčiau nebuvo. Mano manymu, jie atsirado po sprogimo, kai į visas puses išsilakstė fluoro vandenilio rūgšties lašeliai.

— Ir pažeidė stiklą?

— Taip. Šiek tiek. Bet duobutės gali susilpninti stiklo atsparumą. Bijau, kad pripildyti vandens skydai nesutrūkinėtų nuo spaudimo. Arba dar blogiau — stiklas nesudužtų.

— Kas bus, jei taip atsitiks?

— Apsauga bus nepakankama. — Gordonas pažvelgė Sternui tiesiai į akis. — Tokiu atveju negalėtume saugiai sugrąžinti tavo draugų. Jiems grėstų pernelyg daug perkėlimo defektų.

Sternas susiraukė.

— Galbūt kaip nors įmanoma patikrinti tuos skydus? Pažiūrėti, ar jie išlaikys?

— Tiesą sakant, nelabai. Žinoma, būtų galima ištirti vieną, jei nebijotume jo sudaužyti. Neturėdamas atliekamų skydų, aš nedrįsčiau taip elgtis. Atliekame mikroskopinės poliarizacijos vaizdinę apžiūrą. — Jis mostelėjo į kampe besitrinantį techniką su storais apsauginiais akiniais, kuris tyrinėjo stiklą. — Šio testo pagalba galime aptikti seniau egzistuojančias trūkio linijas — stikle visada tokių randama — ir apytiksliai nuspręsti, ar jis neskils toje vietoje. Skaitmenine kamera jis perduoda duomenis tiesiai į kompiuterį.

— Iš pradžių eksperimentuosite kompiuteriu? — pasitikslino Sternas.

— Tai nebus labai tikslu, — atsakė Gordonas. — Galbūt neverta nė bandyti. Bet aš vis tiek pamėginsiu.

— Tai ką jūs norite nuspręsti?

— Kada pripildyti skydus.

— Nesuprantu.

— Jei užpildysime juos dabar ir jie išlaikys, greičiausiai viskas bus gerai. Bet tuo negali būti tikras. O kas, jei vienas iš rezervuarų įskils tik po kurio laiko? Galbūt reikėtų juos užpildyti paskutinę minutę?

— Ar tai daroma greitai?

— Pakankamai greitai. Mes turime čia gaisrininkų žarną. Nors, norint sumažinti spaudimą, negalima skubėti. Šiaip ar taip, pripilti vandens į visus devynis skydus užtruks maždaug dvi valandas.

— Bet juk prieš tiek laiko pradedate gauti lauko rėmų signalus?

— Taip, jei stebėjimų kabinoje viskas gerai. Jau dešimt valandų ten išjungta visa įranga. Ten įsiskverbė rūgšties garai, kurie galėjo pakenkti elektroniniams prietaisams. Mes nežinome, gerai jie veikia ar ne.

— Dabar supratau, — linktelėjo Sternas. — Be to, visi rezervuarai yra skirtingi?

— Taip, skirtingi.

Klasikinė mūsų laikų mokslinė problema, pagalvojo Sternas. Pasverti visus už ir prieš, apskaičiuoti visus rizikos veiksnius. Dauguma žmonių net nesuvokė, kad dauguma mokslinių problemų sprendžia būtent tokias dilemas. Rūgštus lietus, pasaulio klimato atšilimas, aplinkos valymas — šiais sudėtingais klausimais nuomonės visada skiriasi. Ar tyrimų duomenys pakankamai tikslūs? Ar šį darbą atliekantys mokslininkai patikimi? Kokią reikšmę tai turės ateičiai? Tokius klausimus užduodavo be paliovos. Žinoma, žiniasklaidai sudėtingos smulkmenos nerūpėjo, nes antraštėms jos netinka. Todėl, paprastų žmonių manymu, mokslas buvo sausa ir neįdomi sritis, nors tai — visiška nesąmonė. Net tvirčiausiai nusistovėję teiginiai — pavyzdžiui, kad ligas sukelia bakterijos, — nebuvo įrodyti iki galo, kaip žmonės galvojo.

Būtent šiuo atveju, kuris tiesiogiai lėmė jo draugų saugumą, Sternas susidūrė su daugybe neaiškių faktorių. Neaišku, ar tie vandens rezervuarai atlaikys spaudimą. Neaišku, ar stebėjimo kabinoje suveiks aparatūra ir reikiamu metu pasiųs pavojaus signalą. Neaišku, ar stiklinius skydus pripildyti lėtai, bet dabar, ar greitai, bet vėliau. Jiems teks apsispręsti, ir nuo jų sprendimo priklausys draugų gyvybės.

Gordonas įsispitrijo į jį, laukdamas atsakymo.

— Ar yra nepažeistų rezervuarų? — paklausė Sternas.

— Taip. Keturi.

— Tegul į juos prileidžia vandens dabar. Kitais užsiimsime, kai duomenis apdoros kompiuteris.

Gordonas lėtai linktelėjo galvą.

— Aš irgi taip galvojau.

Sternas paklausė:

— Kaip manote, ar tie skydai atlaikys?

— Spėju, kad atlaikys, — atsakė Gordonas. — Tiksliai sužinosime po kelių valandų.

— Gerasis sere, Andrė, meldžiu jūsų, ateikite čia. — Gajus de Maležanas grakščiai nusilenkė, mostelėjęs ranka.

Marekas pasistengė užgniaužti pribloškiantį nuostabos jausmą. Kai jis įlėkė į La Roką, tikėjosi, kad Gajus su savo vyrais iš karto užmuš jį. Vietoj to, jie elgėsi su Mareku pagarbiai, lyg šis būtų ilgai lauktas svečias. Jie atsidūrė vidiniame tvirtovės kieme, kur Marekas išvydo apšviestą didžiąją menę.

Maležanas nusivedė jį pro salę į keistą akmeninį namą, kurio langus saugojo medinės sklendės, o vietoje stiklų kabojo įtemptos peršviečiamos kiaulės pūslės. Priešais jas iš išorės degė žvakės.

Jis žinojo, kodėl taip yra, dar prieš įžengdamas į pastatą, kuriame tebuvo vienas didelis kambarys. Prie sienų ant medinių platformų gulėjo pilki kumščio dydžio medžiaginiai maišeliai. Kampe riogsojo į tamsias piramides sukrauti geležiniai artilerijos sviediniai. Kambaryje tvyrojo šiai vietai būdingas kvapas — aštrus, sausas, — ir Marekas iš karto suprato, kam skirta ši patalpa.

Ginklinė.

Prabilo Maležanas:

— Ką gi, magistre, mes radome vieną iš jūsų padėjėjų.

— Dėkoju jums už tai. — Kambario viduryje sukryžiavęs kojas sėdėjo profesorius Edvardas Džonstonas. Šalia jis buvo pasidėjęs du akmeninius indus su parako mišiniu. Trečiąjį laikė tarp kelių ir grūstuve pastoviais sukamaisiais judesiais trynė paraką. Išvydęs Mareką, Džonstonas nesiliovė dirbęs. Neparodė jokio nustebimo ženklo.

— Sveikas, Andrė, — tarė jis.

— Sveiki, profesoriau.

Tebetrindamas paklausė:

— Ar tau viskas gerai?

— Kuo puikiausiai, tik truputėlį gelia koją. — Iš tikrųjų Mareko koja skausmingai tvinkčiojo, bet žaizda nebuvo užkrėsta. Upės vanduo švariai ją išplovė, ir jis tikėjosi, kad viskas per porą dienų užgis savaime.

Profesorius kantriai trynė nesustodamas.

— Gerai, Andrė, — tarė jis tokiu pat ramiu balsu. — Kaip kiti?

— Dėl Kriso nežinau. — Marekas prisiminė matęs Krisą pasruvusį krauju. — Bet Keitei nieko neatsitiko, ji suras...

— Puiku, — tyliai tarstelėjo profesorius, metęs skubrų žvilgsnį į serą Gajų. Keisdamas temą, jis linktelėjo į dubenį. — Tu, be abejo, žinai, ką aš darau?

— Maišote ingredientus, — atsakė Marekas. — Ar geras susidaro mišinukas?

— Neblogas, turint omenyje visas aplinkybes. Čia gluosnio anglis, ir ji idealiai tinka. Pakankamai švari siera ir organinis nitratas.

— Išmatos?

— Teisingai.

— To ir reikėjo tikėtis, — pasakė Marekas. Vienas pirmųjų jo studijuotų dalykų buvo parako gamybos technologijos; šią medžiagą Europoje imta plačiai naudoti keturioliktajame amžiuje. Parakas — tai toks išradimas, kaip malūno ratas ar automobilis, kurio negalima susieti su vienu asmeniu ar vieta. Originalusis receptas — viena dalis anglies, viena dalis sieros ir šešios dalys salietros — atėjo iš Kinijos. Istorikai ginčydavosi dėl įvairiausių smulkmenų: kaip jis pateko į Europą, kada anksčiausiai pradėta naudoti paraką, kai jis dar atlikdavo ne sprogmenų, o tik padegamosios medžiagos vaidmenį. Pačioje pradžioje parakas buvo skirtas šaunamiesiems ginklams, kuriems „reikėjo įskelti ugnį", o ne sprogstamaisiais užtaisais pliekiančioms patrankoms.

Ankstyvaisiais laikais parakas neturėjo tokių sprogstamųjų savybių, kaip dabar, dėl kelių priežasčių — jo cheminės sudėties niekas nesuprato ir negalėjo tobulinti gaminimo būdų. Parakas sprogdavo, angliai ir sierai ypač sparčiai sudegant. Šios medžiagos užsidegdavo nuo didelio kiekio deguonies, tiksliau sakant — dėl nitrato druskų, vėliau pavadintų salietra. Geriausias nitratų šaltinis būdavo uolose randamos šikšnosparnių išmatos, kurių anksčiau niekas neperdirbdavo, o paprasčiausiai sumesdavo į mišinį.

Didžiausias keturioliktojo amžiaus atradimas įvyko paaiškėjus, kad parakas sprogsta geriau, kai jį ypač smulkiai sutrini. Šis procesas vadinosi „ingredientų maišymu", ir, gerai atlikus darbą, parakas tapdavo panašus į talko miltelius. Po begalės valandų grūdimo mažytės salietros ir sieros dalelės įsisprausdavo į mikroskopines anglies poras. Tokiam reikalui labiausiai tikdavo akytos gluosnių anglys.

— O kur rėtis? — paklausė Marekas. — Nejau nesijosite?

— Ne, — nusišypsojo Džonstonas. — Nepamiršk, sijojimas dar neišrastas.

Šio proceso metu į parako mišinį pildavo vandens. Vėliau tą košę išdžiovindavo. Sijotas parakas buvo daug galingesnis, nei sausai sumaišytas. Cheminiais terminais kalbant, vanduo suskystindavo salietrą, kuri uždengdavo anglies mikroporas, į jas įtraukdama netirpią sierą. Pagamintas parakas ne tik geriau sprogdavo, bet ir ilgiau išlik-

davo tinkamos naudoti. Bet Džonstonas sakė tiesą — sijojimą išras tik 1400-aisiais — maždaug po keturiasdešimties metų.

— Gal jums padėti? — pasiteiravo Marekas. Ingredientų maišymas užtrukdavo ilgai, kartais net šešias ar aštuonias valandas.

— Ne, aš jau baigiau. — Profesorius atsistojo ir kreipėsi į serą Gajų. — Pasakykite milordui Oliveriui, kad mes pasiruošę demonstracijai.

— Rodysite graikiškąją ugnį?

— Ne visai, — atsakė Džonstonas.

•

Šviečiant vėlyvai popiečio saulei, lordas Oliveris nekantriai slampinėjo ant masyvių išorinių mūrų. Šioje vietoje sienos siekė penkiolikos pėdų plotį; jų fone išrikiuotos patrankos atrodė lyg nykštukai. Šalia jo stovėjo seras Gajus kartu su niūriuoju Robertu de Keru. Jie nudelbė profesorių laukimo kupinais žvilgsniais.

— Na? Ar pagaliau pasiruošėte, magistre?

— O taip, milorde, — atsiliepė profesorius, laikydamas rankose du indus. Marekas laikė trečiąjį, kuriame pilkas parakas buvo sumaišytas su tiršta alyva, stipriai atsiduodančia derva. Džonstonas paliepė jam jokiu būdu neliesti mišinio pirštais, ir antrą kartą Marekui nereikėjo to priminti. Tai buvo nemaloniai dvokianti lipni košė. Be to, jis dar nešė dubenį smėlio.

— Graikiška ugnis? Ar tai graikiška ugnis?

— Ne, milorde. Geriau. Tai Atėniečio iš Naukračio ugnis, vadinama „automatine ugnimi".

— Tikrai? — Lordas Oliveris prisimerkė. — Parodykite.

Už patrankų driekėsi rytinis plynlaukis, kuriame vienoje linijoje šūvio atstumu — už dviejų šimtų jardų — stovėjo katapultos. Džonstonas padėjo savo indus tarp dviejų patrankų. Į pirmąją įbėrė parako iš ginklinės. Tada įkišo į vamzdį storą metalinę strėlę su geležinėmis mentėmis.

— Čia jūsų parakas ir jūsų strėlė.

Atsisukęs į antrąją patranką, atsargiai supylė į maišelį savo gerai sutrintą paraką ir sugrūdo jį į vamzdį.

— André, prašau paduoti man smėlio, — pasakė jis. Marekas pastatė dubenį prie profesoriaus kojų.

— Kam jums smėlis? — paklausė Oliveris.

— Apsisaugoti nuo galimų klaidų, milorde. — Džonstonas paėmė kitą metalinę strėlę, nedrąsiai laikydamas už vieno galo, ir švel-

niai įkišo į vamzdį. Strėlės galiuko įpjovos buvo ištepto tirštai ruda aitraus kvapo koše.

— Čia — mano parakas ir mano strėlė.

Kanonierius įteikė jam ploną degantį šakalį. Džonstonas priartino jį prie pirmosios patrankos.

Pasigirdo kuklus pokštelėjimas: nuvinguriavo juodų dūmų debesėlis, ir strėlė nuskriejo į lauką, nusileisdama už šimto jardų iki artimiausios katapultos.

— Dabar mano parakas ir mano strėlė.

Profesorius palietė antrąją patranką.

Driokstelėjo garsus sprogimas, ir į orą pakilo tirštų dūmų kamuolys. Strėlė vos nepataikė į katapultą — trūko tik maždaug dešimties pėdų. Ji liko gulėti ant žolės.

Oliveris prunkštelėjo:

— Ir tai viskas? Galbūt atleisite man, jei pasakysiu...

Tuo momentu aplink strėlę įsiliepsnojo ugnies ratas, šaudantis žiežirbas į visas puses. Katapulta akimirksniu užsidegė. Jos bėgo gesinti vyrai, nešini kibirais vandens.

— Aišku... — nutęsė Oliveris.

Bet vanduo nenuslopino gaisro; jis tik dar labiau įsisiautėjo. Sulig kiekvienu šliūkštelėjimu liepsnos kilo aukštyn. Vyrai sutrikę atsitraukė. Galiausiai jiems nieko daugiau neliko, tik bejėgiškai stebėti rusenančią katapultą. Po poros minučių jos vietoje stovėjo apanglėję ir padūmavę rastai.

— O Dieve, Edvardai ir Šventasis Džordžai, — sušuko Oliveris.

Šypsodamasis Džonstonas linktelėjo.

— Dvigubai stipresnis šūvis ir strėlė, kuri pati užsidega — bet kaip?

— Parakas labai gerai sugrūstas, todėl ir sprogsta smarkiau. Strėlės išmirkytos alyvoje, sieroje ir negesintose kalkėse. Kai susiliečia su vandeniu, akimirksniu užsiliepsnoja — šiuo atveju padėjo drėgna žolė. Štai kodėl arti laikau smėlį. Neduok Dieve, mišinio patektų ant pirštų ir užsidegtų ant mano drėgnų rankų. Tai labai subtilus ginklas, ir jam būtina subtili priežiūra.

Jis atsigręžė į trečiąjį indą, stovintį prie Mareko.

— Milorde, meldžiu jūsų, stebėkite, kas bus. — Džonstonas pamurkdė medinį šakalį į dubenį. Jo galiukas apsitraukė gleivėta dvokiančia koše. Tada profesorius iškėlė lazdą į viršų. — Kaip matote, jokių pokyčių, kurių nebus valandų valandas ar net dienas, ne-

bent... — Teatrališkai lyg fokusininkas jis dūrė lazdos galu į puodelį su vandeniu.

Pasigirdo šnypštimas, vėliau pasirodė dūmai, ir šakalys netrukus užsiplieskė oranžinės spalvos liepsnomis.

— O... — Oliveris su pasitenkinimu atsiduso. — Aš noriu didelio kiekio šios medžiagos. Kiek vyrų jums reikia šiam darbui?

— Dvidešimties pakaks, milorde. Penkiasdešimt būtų dar geriau.

— Turėsite penkiasdešimt ar net daugiau, jei tik pageidausite, — tarė Oliveris trindamas delnus. — Kiek laiko jūs sugaišite?

— Pats paruošimas netrunka labai ilgai, milorde, — atsakė Džonstonas. — Tačiau šis darbas pavojingas, todėl paskubomis jo atlikti nevalia. Pabaigus jį, gauta medžiaga kels grėsmę jūsų tvirtovei, nes Arno, žinia, stengsis ją padegti.

Oliveris prunkštelėjo.

— Man tai nerūpi, magistre. Kai viską padarysite, aš pasinaudosiu ja jau tą patį vakarą.

Grįžus į ginklinę, Marekas stebėjo, kaip profesorius rikiuoja kareivius eilėmis po dešimt, kiekvienam įteikdamas po grūstuvę. Profesorius vaikščiojo tarp jų, retkarčiais sustodamas ir kažką aiškindamas. Kareiviai niurzgėjo dėl tokio, anot jų, „virtuvinio darbo", bet Džonstonas pareiškė, jog tai, jo žodžiais tariant, karo žolės.

Po keliolikos minučių profesorius prisėdo kampe prie jo. Žiūrėdamas į dirbančius kareivius, Marekas pasiteiravo:

— Ar Donidžeris sakė kalbėjo jums apie tai, kad mes negalime pakeisti istorijos?

— Taip. Kodėl klausi?

— Rodos, mes velniškai smarkiai stengiamės padėti Oliveriui apginti pilį nuo Arno. Tos strėlės privers Arno atitraukti savo katapultas — taip toli, kad jos bus visai nenaudingos. Nebus jų, nebus ir tvirtovės apgulties. O Arno nesiruošia ilgai čia apsistoti. Jo vyrai nori greitos pergalės — kaip ir visos nepriklausomos armijos. Jeigu jie neužims pilies, trauks tolyn.

— Taip, tiesa...

— Bet, remiantis istoriniais šaltiniais, Arno užgrobs tvirtovę.

— Taip, — sutiko Džonstonas, — bet ne apgulties dėka, o išdaviko, kuris įleis Arno vyrus į vidų.

— Aš irgi apie tai mąsčiau, — tarė Marekas, — ir nieko nesu-

prantu. Pilyje per daug vartų. Kaip išdavikui pavyks atidaryti bent vienerius iš jų? Manau, kad jam nieko neišeis.

Džonstonas šyptelėjo.

— Tavo nuomone, mes padedame Oliveriui išlaikyti pilį ir taip keičiame istoriją?

— Na, visai gali būti.

Marekas galvojo, kad pilies užgrobimas, tiesą sakant, yra labai reikšmingas įvykis, turėsiantis įtakos ateičiai. Šimtmečio karą galima įsivaizduoti, kaip seriją nesibaigiančių užpuolimų ir apgulčių. Po kelerių metų, pavyzdžiui, plėšikai užims Muano miestą prie Senos žiočių. Pati pergalė nebus ypatinga, tačiau, kontroliuodami Seną, plėšikai nukariaus visas tvirtoves iki pat Paryžiaus. Be to, nevalia užmiršti gyvųjų ir mirusiųjų. Nes dažniausiai, užgrobus pilį, jos gyventojus paprasčiausiai išskersdavo. La Roke buvo užsidarę keli šimtai žmonių. Jeigu jie išgyvens, tūkstančiai jų palikuonių laisvai galėtų pakeisti ateitį.

— Galbūt mes to niekada nesužinosime,— pasakė Džonstonas.— Kiek liko valandų?

Marekas pažvelgė į apyrankę. Chronometras rodė 05 : 50 : 29. Jis prikando lūpą. Visai užmiršo apie tiksintį laikrodį. Kai paskutinį kartą žiūrėjo, buvo likę beveik devynios valandos — atrodė, kad daugybė laiko. Bet šešios valandos nėra jau taip gerai.

— Bemaž šešios valandos,— atsakė Marekas.

— O žymeklį turi Keitė?

— Taip.

— Kur ji dabar?

— Ji nukeliavo ieškoti slapto kelio.— Marekui dingtelėjo, kad jau vėlyva popietė. Jei būtų radusi praėjimą, Keitė galėjo lengvai nusigauti į pilį per dvi ar tris valandas.

— Kokioje vietoje ji ieško to praėjimo?

— Žaliojoje koplyčioje.

Džonstonas atsiduso.

— Ar taip iššifravote Marselio raktą?

— Taip.

— Ji nuvyko ten viena?

— Taip.

Džonstonas papurtė galvą.

— Niekas ten neina.

— Kodėl?

— Manoma, kad žaliąją koplyčią saugo išprotėjęs riteris. Žmonės sako, kad, mirus jo mylimajai, jis pamišo iš sielvarto. Šalia stovinčioje pilyje įkalino savo žmonos seserį ir dabar užmuša kiekvieną, kas prisiartina prie jos arba koplyčios.

— Jūsų nuomone, tai tiesa? — pasiteiravo Marekas.

Džonstonas gūžtelėjo pečiais.

— Niekas nežino, — pasakė jis, — nes niekas negrįžo iš ten gyvas.

05 : 19 : 55

Keitė stipriai užsimerkė, laukdama krintančio kirvio. Riteris virš jos galvos urzgė ir vis greičiai šnopavo, su pasimėgavimu užsimodamas mirtinam smūgiui.

Staiga jis nutilo.

Keitė pajuto, kaip jo pėda ant nugaros pasisuko.

Jis žvalgėsi aplinkui.

Kirvis dusliai įsmigo į kaladę, vos per kelis colius nuo jos veido. Palinkęs virš jo ir nepaleisdamas iš rankų, riteris žiūrėjo į kažką sau už nugaros. Jis vėl suurzgė, šį kartą jo balse suskambo įniršio gaidelės.

Keitė pabandė dirstelėti, ką jis ten mato, bet kirvio ašmenys užstojo visą vaizdą.

Ji išgirdo žingsnius.

Ten buvo dar kažkas.

Kirvis pakilo į orą, ir jos nugarą spaudžianti pėda atsitraukė. Keitė skubiai nusirideno nuo kaladės. Atsigręžusi, už kelių jardų išvydo Krisą, kuris laikė rankoje jos numestą kardą.

— Krisai!

Jis nusišypsojo pro sukąstus dantis. Keitė matė, kad Krisas siaubingai išsigandęs. Jis nenuleido akių nuo žaliojo riterio, kuris su riksmu lūpose apsisuko ir užsimojo kirviu. Krisas iškėlė kardą, atmušdamas smūgį. Nuo žvangančio metalo pažiro žiežirbos. Vyrai suko ratus vienas aplink kitą. Riteris vėl užsimojo, ir Krisas tūptelėjęs suklupo, bet staigiai atsistojo, kirviui dusliai įsmingant į žemę. Perkračiusi savo krepšelį, Keitė rado dujų balionėlį. Svetimas šiai aplinkai daiktas iš kito laiko dabar atrodė absurdiškai mažas ir lengvas, tačiau tai buvo viskas, ką ji turėjo.

— Krisai!

Stovėdama žaliajam riteriui už nugaros, Keitė iškėlė balionėlį, kad jis pamatytų. Krisas nežymiai linktelėjo, toliau atmušinėdamas smūgius ir traukdamasis. Ji suprato, kad Krisas netenka jėgų; riteriui puolant, jam žemė ėmė slysti iš po kojų.

Keitė neturėjo iš ko rinktis: nubėgusi į priekį, ji pašoko ir nusileido žaliajam riteriui ant nugaros. Šis suniurnėjo iš nuostabos, pajutęs netikėtą svorį. Įsikibusi į jį, mergina prikišo balionėlį prie šalmo ir papurškė pro plyšius. Riteris užsikosėjo ir sudrebėjo. Ji vėl papurškė, ir išprotėjęs milžinas pradėjo svirduliuoti. Keitė nušoko ant žemės, šaukdama:

— Durk!

Krisas klūpėjo ant žolės vienu keliu ir sunkiai dvėsavo. Žaliasis riteris tebestovėjo ant kojų, tačiau svyravo į visas puses. Lėtai priėjęs, Krisas smeigė kardu jam į šoną, tarp šarvų plokščių. Šis, krisdamas ant nugaros, suriaumojo iš įniršio. Nieko nelaukęs, Krisas užšoko ant vyro, perkirto šalmo raiščius ir nuspyrė jį šalin. Keitė išvydo susivėlusius plaukus, barzdos kaltūną ir pamišusias akis, Krisui užsimojant ir nukertant galvą.

•

Nieko neišėjo.

Nusileidę ašmenys įstrigo į kaulus, kaklą įpjaudami iki pusės. Riteris tebebuvo gyvas, įniršio kupinu žvilgsniu varstė Krisą ir be garso krutino lūpas.

Krisas pabandė ištraukti kardą, tačiau šis tvirtai įsmigo į riterio gerklę. Kol jis muistėsi, riterio kairioji ranka pakilo į viršų ir stvėrė jo petį. Vyras buvo neapsakomai stiprus — demoniškai stiprus. Jis prisitraukė Krisą prie pat savo veido. Jo akys sruvo krauju. Dantys buvo sutrupėję ir ištrūniję. Tarp bespalvio maisto liekanų barzdoje šliaužiojo utėlės. Nuo jo trenkė puvėsiais.

Krisas vos neapsivėmė nuo pasišlykštėjimo, nuo karšto sudvisusio kvapo. Rangydamasis jis įstengė užkelti koją riteriui ant veido, atsistoti ir išsilaisvinti iš geležinių gniaužtų. Tą pačią akimirką ištraukė kardą. Užsimojo juo, pasiruošęs smogti.

Bet to neprireikė. Riterio akys užvirto aukštyn, žandikauliai atvipo. Jis mirė. Virš lavono veido ėmė zyzti musės.

Krisas sudribo ant drėgnos žemės, sunkiai gaudydamas orą. Nuo užplūdusių jausmų pertekliaus jis pradėjo nesuvaldomai drebėti. Apsikabino save, bandydamas sustabdyti virpulį, bet nesiliovė kalenęs dantimis.

Uždėjusi jam ranką ant peties, Keitė tarė:

— Mano didvyris.

Greičiausiai, jis nieko neišgirdo. Nepratarė nė žodžio. Galiausiai nustojo drebėjęs ir pakilo ant kojų.

— Labai apsidžiaugiau, pamačiusi tave, — pasakė ji.

Krisas linktelėjo ir nusišypsojo.

— Aš nusileidau paprastesniu keliu.

Jis sugebėjo sustabdyti slydimą purvu. Nemažai sunkių minučių praleido kopdamas aukštyn šlaitu. Vėliau nužingsniavo kitu keliu, kuriuo labai lengvai pasiekė krioklio papėdę. Čia ir pamatė, kad Keitei ruošiamasi nukirsti galvą.

— Visa kita žinai pati, — baigė jis savo pasakojimą. Atsistojęs pasirėmė į kardą. Pažiūrėjo į tamsėjantį dangų.

— Kaip manai, kiek liko laiko? — tarė jis.

— Nežinau. Gal keturios ar penkios valandos.

— Tada geriau judėkime.

Žaliosios koplyčios lubose žiojėjo kelios skylės, iš vidaus liko tik griuvėsiai. Čia stovėjo nedidelis altorius, aplink sudužusius langus kabojo pritvirtinti gotikiniai rėmai, ant grindų telkšojo stovinčio vandens balos. Kas galėtų pasakyti, jog kažkada ši koplyčia buvo nuostabaus grožio statinys puošniai išraižytais skliautais. Dabar nuo neatpažįstamai sutrūnijusių medžio drožinių varvėjo gleivėti pelėsiai.

Krisui lipant spiraliniais laiptais į požeminę kriptą, pro šalį nuvinguriavo juoda gyvatė. Keitė lėtai nusekė paskui jį. Čia buvo tamsiau, šviesa sklido tik pro grindų plyšius. Kažkur nuolat kapsėjo vanduo. Kambario viduryje stovėjo sveikas juodo akmens sarkofagas, dar kelių atskiros dalys mėtėsi ant žemės. Ant sveikojo sarkofago dangčio buvo išraižytas šarvuotas riteris. Keitė atidžiai apžiūrėjo jo veidą, tačiau dėl akmenį išgraužusių pelėsių bruožai buvo išblukę.

— Kaip skamba ta šifruotė? Kažkas apie milžino pėdas? — pasiteiravo Krisas.

— Taip. Tiek daug žingsnių nuo milžino pėdų. Arba milžiniškų pėdų.

— Nuo milžino pėdų, — pakartojo Krisas ir parodė į sarkofagą, kur vietoj riterio pėdų stirksojo du apvalūs strampai. — Kaip manai, ar jie turėti omenyje?

— Nelabai panašu į milžiną, — susiraukė Keitė.

— Ne...

— Pabandykime, — pasiūlė ji ir, pasukusi į dešinę nuo sarkofago galugalio, žengė penkis žingsnius. Tada keturi žingsniai į kairę. Vėl dešinėn ir už trijų žingsnių atsitrenkė į sieną.

— Rodos, netinka, — tarė Krisas.

Apsisukę, jie ėmė uoliai ieškoti išėjimo. Vos ne tą pačią akimirką Keitė padarė viltingą atradimą: sausame kampe gulėjo pustuzinis fakelų — grubiai išdrožtų, bet tinkamų naudotis.

— Praėjimas turi būti kažkur čia, — pasakė ji.

Krisas neatsiliepė. Kitą pusvalandį jie kuitėsi tyloje, krapštydami nuo sienų ir grindų pelėsius, tikrindami sutrūnijusius drožinius — gal vienas kuris vaizduoja milžino pėdas.

Galiausiai Krisas prabilo:

— Ar ten parašyta, kad pėdos turi būti koplyčios *viduje*? O gal *prie* koplyčios?

— Nežinau, — atsakė Keitė. — Man perskaitė Andrė. Tekstą išvertė jis.

— Galbūt mums reikėtų paieškoti lauke?

— O kam tada tie fakelai?

— Teisybė.

Nusivylęs Krisas vėl apsižvalgė.

— Jei Marselis sugalvojo šifrą, remdamasis kokiu nors orientyru, — prašneko Keitė, — jis nebūtų pasinaudojęs karstu arba sarkofagu, nes tokius daiktus lengvai galima perkelti. Jam reikėjo kažko nejudančio. Kažko ant sienų.

— Arba ant grindų.

— Taip, arba ant grindų.

Ji stovėjo prie tolimosios sienos, kurios mūruose pastebėjo nedideles nišas. Iš pradžių pamanė, jog tai altoriai, bet tam jos buvo akivaizdžiai per mažos, be to, viduje gulėjo vaško trupinėliai. Matyt, jose statydavo žvakes. Panašias nišas ji aptiko visose kriptos sienose. Vidinis jos paviršius buvo gražiai išraižytas simetriškais, į viršų pakeltais paukščio sparnais. Pelėsiai čia neaugo dėl žvakių skleidžiamos šilumos, todėl raižiniai kuo puikiausiai išsilaikė.

Simetriški, dingtelėjo jai.

Susijaudinusi Keitė skubiai nulėkė prie kitos nišos. Šioje išvydo išraižytus du vijoklio lapus. Trečiojoje pamatė du maldai sudėtus delnus. Ji apėjo kambarį, tikrindama visas nišas.

Nė vienoje nepastebėjo pėdų.

Plačiais mostais Krisas braukė koja pelėsius nuo žemės, murmėdamas:

— Didelės pėdos, didelės pėdos.

Pažvelgusi Krisui per petį, ji tarė:

— Aš tikra kvailė.

— Kodėl?

Ji parodė į duris Krisui už nugaros, pro kurias čia pateko. Kažkada jos buvo gražiai išraižytos, bet dabar viskas supuvo.

Vis dėlto, iš drožinio likučių jie iš karto suprato, ką mato. Dešinėje ir kairėje durų pusėje kyšojo po penkis gumbus. Didžiausias — durų viršuje; mažiausias — apačioje. Didžiajame gumbe buvo plokščias įdubimas, ir jiems nereikėjo aiškinti, ką visa tai reiškia.

Penki kojų pirštai iš abiejų durų pusių.

— O Dieve, — išstenėjo Krisas. — Tai prakeiktos durys.

Ji linktelėjo.

— Milžino pėdos.

— Kodėl jie taip darė?

Ji gūžtelėjo pečiais.

— Kartais prie įėjimų ir išėjimų vaizduodavo demoniškas pabaisas, kurios simbolizuodavo piktųjų dvasių išvarymą.

Jie skubiai pribėgo prie durų. Keitė atskaičiavo penkis žingsnius, paskui keturis ir dar devynis. Atsitrenkė į surūdijusį geležinį žiedą sienoje. Atradimas juos nežmoniškai pradžiugino, tačiau patraukus žiedą, jis atitrūko nuo akmens ir liko gulėti rankoje, trupėdamas į raudonus gabaliukus.

— Matyt, kažką ne taip padarėme.

— Pabandyk dar kartelį.

Šį kartą ji žengė mažesniais žingsniais. Dešinėn, kairėn, vėl dešinėn. Dabar atsidūrė prie kitos sienos dalies. Tačiau čia tebuvo niekuo neišsiskiriantys akmeniniai mūrai. Ji atsiduso.

— Nežinau, Krisai. Tikriausiai kažką darome ne taip, tik nežinau, ką. — Nusivylusi ji ištiesė ranką ir atsirėmė į sieną.

— Galbūt žingsniai per dideli? — tarstelėjo Krisas.

— Arba per maži.

Krisas priėjo prie jos.

— Eime, ką nors sugalvosime.

— Taip manai?

— Aha.

Pasitraukę nuo sienos, jie pasuko link durų, bet tuo metu išgirdo lėtą dundėjimą už nugaros. Ten, kur jie stovėjo, į šoną nuslinko di-

džiulis akmuo. Žemyn vedė akmeniniai laiptai. Tolumoje šniokštė upė. Atsivėrusioje angoje tvyrojo niūri tamsa.

— Bingo, — pasakė jis.

03 : 10 : 12

Belangėje stebėjimų kabinoje virš perkėlimo aikštelės Gordonas su Sternu spoksojo į ekraną. Jame buvo matyti šeši rezervuarai, iš kurių penki buvo su defektais. Jiems bežiūrint, ant skydų išryškėjo mažos baltos dėmelės.

— Jos nurodo pažeistas vietas, — paaiškino Gordonas.

Kiekvieną iš jų lydėjo eilė skaitmenų — tokių mažų, kad neįmanoma buvo perskaityti.

— Tai defektų plotis ir gylis, — tarė Gordonas.

Sternas nieko neatsakė. Eksperimentas kompiuteryje tęsėsi. Į skydus imta pilti vandenį, kurį vaizdavo kylanti horizontali žydra linija. Virš rezervuarų blyksėjo dideli skaičiai — bendras vandens svoris ir spaudimas į kvadratinį stiklinio paviršiaus colį skydų apačioje, kur jis buvo pats stipriausias.

Nors kompiuteris vaizdavo viską labai grafiškai, Sternas pajuto, kaip jam užkando žadą. Vandens linija kilo vis aukštyn.

Vienas rezervuaras prakiuro: pasirodė raudona dėmė.

— Vienas prakiuro, — pranešė Gordonas.

Antrasis rezervuaras taip pat įskilo ir, kylant vandeniui, jį perskrodė dantyta žaibo formos linija; po akimirkos skydas dingo iš ekrano.

— Vienas sudužo.

Sternas papurtė galvą.

— Kaip manote, ar šis eksperimentas tiksliai atspindi tikrovę?

— Labai apytiksliai.

Ekrane sudužo antrasis rezervuaras. Likusieji du prisipildė vandens be jokių pažeidimų.

— Ir jūs tuo tikite?

— Asmeniškai aš — ne, — atsakė Gordonas. — Mes pateikėme per mažai duomenų, todėl kompiuterio spaudimo prielaidos yra grynai hipotetinės. Vis dėlto, geriau užpildykime tuos rezervuarus paskutinę minutę.

— Gaila, kad neįmanoma jų sutvirtinti, — tarstelėjo Sternas.

Gordonas metė į jį žvilgsnį:

— Pavyzdžiui? Turi kokių nors idėjų?

— Na, nežinau. Gal tuos įtrūkimus galima užlipdyti plastiku ar šiaip kokiu glaistu. O galbūt...

Gordonas pakratė galvą.

— Nieko neišeis. Reikia, kad visas rezervuaro paviršius būtų lygus, *idealiai* lygus.

— Neįsivaizduoju, kaip tai padaryti, — tarė Sternas.

— Vis tiek nieko nesugalvosime per tris valandas, nes tiek laiko mums teliko.

Susiraukęs Sternas atsilošė kėdėje. Kažkodėl jis pradėjo mąstyti apie lenktynines mašinas. Galvoje praskriejo įvairūs vaizdai. Ferariai. Styvas Makvinas. „Pirmosios formulės" varžybos. Mechanikas guminiu „Michelin" firmos kombinezonu. Geltonas „Shell" ženklas. Didžiulės sunkvežimio padangos, cypiančios ant šlapio asfalto. B. F. Gudrikas.

Ei, man juk nepatinka mašinos, pagalvojo jis. Gyvendamas Niu Heivene, Sternas turėjo tik senutėlį folksvageną — „vabalą". Rodos, įsivaizduodamas lenktynes, jis bandė išvengti nemalonios realybės — to, su kuo teks susidurti.

Rizika.

— Vadinasi, pripildysime skydus paskutinę minutę ir melsimės, kad jie atlaikytų? — tarė Sternas.

— Būtent, — patvirtino Gordonas. — Taip ir padarysime. Tikėsimės, viskas suveiks.

— Ar yra kitų kelių veikti?

Gordonas papurtė galvą.

— Galėtume neleisti sugrįžti tavo draugams, kol gautume visiškai naujus skydus be mažiausio defekto ir pastatytume juos vietoj senųjų.

— Kiek tai užtruktų?

— Dvi savaites.

— Ne, taip ilgai laukti negalime. Privalome rizikuoti, — pasakė Sternas.

— Taip, — sutiko Gordonas. — Privalome.

02 : 55 : 14

•

Marekas su Džonstonu lipo sraigtiniais laiptais. Viršuje susidūrė su pasipūtusiu ir labai savimi patenkintu de Keru. Ant plačiųjų La Roko sienų jiems vėl teko susitikti su Oliveriu, kuris žingsniavo į pirmyn ir atgal, netverdamas savo kailyje, įraudęs ir įpykęs.

— Ar užuodžiate? — suriko jis, rodydamas į lauką, kur telkėsi Arno armija.

Šį ankstyvą vakarą saulė jau buvo nusileidusi, ir Marekas spėjo, kad dabar šešta valanda. Prieblandoje jie matė Arno karius ir gerą tuziną katapultų, surinktų ir išrikiuotų eilėmis apačioje plytinčiame lauke. Pasimokę iš mėginimo su padegamąja strėle, jie išdėstė pabūklus toliau vienas nuo kito, kad neišplistų ugnis, jei, neduok Dieve, kuris užsidegtų.

Už katapultų, prie rūkstančių laužų, būriavosi kareiviai. Už jų, prie pat tamsios miško linijos, prigludo šimtai palapinių.

Toks vaizdas Marekui pasirodė visiškai įprastas. Apgulties pradžia. Jis nelabai suprato, ko Oliveris taip siunta.

Nuo tolimų rūkstančių laužų sklido silpnas degėsių kvapas. Tokiu atsiduoda stogdengiai. Ne, vis dėlto derva visur vienodai smirda.

— Užuodžiu, milorde, — atsiliepė Džonstonas. — Tai derva.

Iš sutrikusios profesoriaus veido išraiškos buvo galima spėti, kad ir jam nėra žinomos Oliverio nepasitenkinimo priežastys. Paprastai apgulties metu nuo pilies sienų užpuolikams ant galvų pildavo degančią dervą.

— Taip, taip, — tarė Oliveris. — Aišku, kad derva. Bet *ne tik ji*. Nejau neužuodžiate? Jie *kažką maišo* su ta derva.

Įkvėpęs pro nosį oro; Marekas suprato, kad Oliveris beveik teisus. Degdama gryna derva greitai išgaruodavo, todėl dažniausiai ją maišydavo su kitomis medžiagomis — alyva, pakulomis arba siera, — kad mišinys smarkiau liepsnotų.

— Taip, milorde, — atsakė Džonstonas. — Užuodžiu.

— Kas tai per kvapas? — kaltinančiu tonu paklausė Oliveris.

— Manau, kad *ceraunia*.

— Vadinamasis „žaibo akmuo"?

— Taip, milorde.

— Mes irgi naudojamės žaibo akmeniu?

— Ne, milorde... — pradėjo Džonstonas.

— Aha! Taip ir maniau.

Oliveris linktelėjo de Kerui, lyg būtų pasitvirtinę jų įtarimai. Be jokių abejonių, čia ranką bus prikišęs pats de Keras.

— Milorde, — tarė Džonstonas. — Žaibo akmens mums nereikia. Mes turime kai ką geriau. Naudojame gryną *sierą*.

— Tačiau *siera* — tai kas kita. — Vėl dirstelėjo į de Kerą.

— Tas pats, milorde. Žaibo akmuo — tai *pyrite kerdonienne*. Gerai sutrintas jis virsta siera.

Oliveris įkaitusiais žandais sunkiai šnopavo ir nervingai blaškėsi.

— Iš kur, — galiausiai tarė jis, — Arno gavo tą žaibo akmenį?

— Negaliu šito pasakyti, — papurtė galvą Džonstonas. — Tačiau kareiviai jau nuo seno žino apie žaibo akmenį. Jis paminėtas net Plinijaus raštuose.

— Magistre, jūs norite mane apgauti. Ne apie Plinijų aš kalbu, o apie Arno, tą beraštį paršą. Jis nieko nenutuokia nei apie *ceraunia*, ne apie žaibo akmenį.

— Milorde...

— *Nebent jam teikiama pagalba,* — niūriai ištarė Oliveris. — Kur yra jūsų padėjėjai?

— Vienas — čia. — Džonstonas mostelėjo į Mareko pusę. — Antrasis, mano žiniomis, žuvo, o apie trečiąjį aš nieko negirdėjau.

— Neabejoju, kad labai gerai žinote, kur jie yra, — atrėžė Oliveris. — Abu dirba Arno stovykloje netgi dabar, mums besikalbant. Štai kodėl jis turi paslaptingąjį akmenį.

Marekas klausėsi jo lydimas augančio nerimo jausmo. Oliveris niekada neatrodė psichiškai stabilus, net geresniais laikais. Dabar, susidūrus akis į akį su gresiančiu pavojumi, jo paranoja, kurstoma de Kero, akivaizdžiai progresavo. Oliveris tapo neprognozuojamu ir pavojingu.

— Milorde... — pradėjo Džonstonas.

— Dar daugiau: mano pirmieji įtarimai pasitvirtino. Jūs esate Arno parankinis, nes tris dienas praleidote vienuolyne, o abatas, kaip žinia, paklūsta Arno.

— Milorde, jei paklausytumėte manęs...

— *Neklausysiu*! Jūs klausykite. Aš neabejoju, kad dirbate ne mano naudai, kad jūs su savo padėjėjais žinote slaptą praėjimą į pilį, nepaisant visų jūsų prieštaravimų, ir planuojate pabėgti kuo greičiau — gal net šį vakarą, pasinaudoję Arno ataka.

Marekas stengėsi, kad jo veide nebūtų jokios išraiškos. Būtent taip jie ir ketino pasielgti, jei tik Keitė rado išėjimą.

— Aha! — Oliveris parodė į Mareką. — Matote, sukando dantis. Jis žino, kad sakau tiesą.

Marekas jau ruošėsi prieštarauti, bet Džonstonas, ramindamas jį, suspaudė ranką. Pats profesorius nepratarė nė žodžio, tik purtė galvą.

— Ką? Neleisite jam prisipažinti?

— Ne, milorde, nes jūsų įtarimai yra klaidingi.

Sužybsėjęs akimis, Oliveris nekantriai mindžikavo.

— Tada parodykite man ginklus, kuriuos aš anksčiau prašiau jūsų pagaminti.

— Milorde, jie dar neparuošti.

— Cha! — Jis vėl linktelėjo de Kerui.

— Milorde, parako trynimas užtrunka daugybę valandų.

— Po tiekos valandų jau bus per vėlu.

— Milorde, viskas bus padaryta pačiu laiku.

— Meluojate, meluojate, *meluojate*! — Oliveris apsisuko, sutrypė kojomis, nukreipė žvilgsnį į katapultas. — Pažiūrėkite į lauką. Matote, kaip jie ruošiasi? Atsakykite, magistre, *kur jis*?

Stojo trumpa pauzė.

— Kas jis, milorde?

— Arno! *Kur Arno?* Jo būriai telkiasi puolimui. Savo kariams visada vadovauja jis pats. Bet dabar jo ten nėra. Kur jis?

— Milorde, aš nežinau...

— Aure, tenai, prie pabūklų stovi ta ragana iš Eltamo. Prakeikta bobšė.

Marekas staigiai atsisuko. Tikrai tarp kareivių, įsikibusi serui Danieliui į parankę, vaikščiojo Kler. Marekas pajuto, kaip vien tik išvydus ją ėmė tankiau plakti širdis. Tik jis nesuprato, kam ledi Kler reikėjo trintis taip arti mūšio lauko. Ji žiūrėjo į sienas, kai netikėtai stabtelėjo. Marekas sielos viduje jautė, kad mergina pamatė jį. Užplūdus nenugalimam norui pamojuoti jai buvo sunku atsispirti. Bet jam pavyko. O kaip kitaip, jei šalia taškosi seilėmis ir šniokščia Oliveris. Aš ilgėsiuos tavęs, kai grįšiu namo, pagalvojo jis.

— Ledi Kler, — suurzgė Oliveris, — šnipinėja Arno labui ir darė tai nuo pat pradžių. Ji įleido Arno vyrus į Kastelgardą. Be abejo, viską suplanavo su tuo intrigantu abatu. Kur dabar tas niekšas? Kur tas paršas Arno? Nieko nesimato.

Įsivyravo nejauki tyla. Oliveris niūriai šiepėsi.

— Milorde, — pradėjo Džonstonas, — aš suprantu jūsų nerim...

— Nesuprantate! — Jis sutrypė kojomis ir pervėrė juos nuožmiu žvilgsniu. Tada tarė. — Jūs abu, eikite su manimi.

Tirštas vanduo buvo pajuodęs, ir, net stovint viršuje už trisdešimties pėdų, jautėsi nuo jo sklindantis dvokas. Jie atsidūrė prie apvalios duobės pilies gelmėse. Aplink drėgnas sienas apšvietė mirkčiojantys fakelai.

Oliveriui pamojus, kareivis ėmė sukti geležinę gervę. Džeržgėdama iš vandens gelmių kilo stora grandinė.

— Jie vadina tai miledi vonia, — pasakė Oliveris. Ją sugalvojo Fransua Storulis, kuriam tokie dalykai labai patiko. Pasakojama, kad Anri de Reno laikė čia dešimt metų, kol jis mirė. Mesdavo žemyn gyvas žiurkes, kurias jis čia pat užmušdavo ir žalias surydavo. Dešimt metų.

Suraibuliavo vanduo, kai į paviršių iškilo sunkus metalinis narvas ir pakibo ore. Jo strypai buvo purvini, pajuodę, o sklindanti smarvė tiesiog nepakeliama.

Stebėdamas, kaip jis kyla, Oliveris tarstelėjo:

— Kastelgarde, magistre, prižadėjau, kad, jei apgausite mane, aš jus užmušiu. Galėsite išsimaudyti miledi vonioje.

Įsitempusiu žvilgsniu pervėrė juos. Akys spindėjo kaip paklaikusio.

— Prisipažinkite.

— Milorde, mes neturime ko prisipažinti.

— Tada neturite ir ko bijoti. Paklausykite manęs, magistre. Jei tiktai mano ausis pasieks žinios, kad jūs arba jūsų padėjėjai žinote slaptą įėjimą į pilį, užrakinsiu jus čia ir paliksiu tamsoje mirti badu, pūti per amžius.

Laikydamas fakelą kampe, Robertas de Keras leido sau šyptelėti.

02 : 22 : 13

Statūs laiptai leidosi į tamsą. Keitė ėjo pirma, laikydama rankoje fakelą. Krisas sekė iš paskos. Jie slinko siauru tuneliu, kurį, rodos, iškasė žmonės, vėliau atsidūrė gerokai didesnėje gamtos sukurtoje oloje. Viršuje, kairėje pusėje, prasismelkė dienos šviesa. Matyt, ten yra įėjimas į urvą.

Jie žingsniavo stačia nuožulnuma. Priekyje pastebėjo didelį juodo vandens telkinį ir srūvančią upę. Čia tvyrojo stiprus, saldžiarūgštis, primenantis šlapimą kvapas. Nuropojusi per akmens luitus, ji pasiekė juodąjį telkinį, aplink kurį driekėsi siauras smėlio ruožas.

Smėlyje ji pamatė pėdsakus.

Ne vieno žmogaus pėdsakus.

— Eita visai neseniai, — tarė Krisas.

— Kur yra takas? — Jos balsas aidėjo didelėje erdvėje. Po akimirkos Keitė išvydo jį atsikišusioje uoloje, iškirstą pakankamai giliai, kad žmogus galėtų ramiai apeiti vandens telkinį.

Ji patraukė pirmyn.

Olų Keitė nesibaimino. Ji buvo keliose su savo draugais alpinistais Kolorade ir Niu Meksikoje. Keitė nuslinko taku, aptikdama šen bei ten įsispaudusius pėdsakus ir blyškius dryžius ant akmenų, greičiausiai nuo brūkštelėjimų ginklais.

— Žinai, — prabilo ji, — šis urvas negali būti ilgas, jei žmonės apgulties metu iš čia nešiodavo vandenį.

— Jie nenešiodavo, — atsakė Krisas. — Pilis turi kitą vandens šaltinį. Nebent atitempdavo čia maisto ar kitų atsargų.

— Tebūnie. Kokiais atstumais jie vaikščiodavo?

— Keturioliktajame amžiuje valstiečiai be vargo galėjo nueiti dvidešimt mylių per dieną, — paaiškino Krisas. — Kartais daugiau. Net piligrimai nužingsniuodavo dvylika, penkiolika mylių, o juk kartu su jais eidavo moterys ir seniai.

— O, — tarė ji.

— Šis tunelis gali tęstis dešimtį mylių, — pasakė jis ir pridūrė. — Tikiuosi, taip nėra.

Apėję išsikišusią uolą, jie išvydo trumpą, penkių pėdų ilgio ir trijų pėdų pločio, perėją, vedančią tolyn nuo tamsaus ežero. Tačiau pakrantėje plūduriavo pririšta medinė valtis. Nedidelė, primenanti kanoją, ji švelniai dunksėjo į uolas.

Keitė atsisuko.

— Ką manai? Eime pėsčiomis, ar plaukiame valtimi?

— Valtimi, — atsakė Krisas.

Sulipę į ją, rado irklus. Ji laikė iškėlusi fakelą, o Krisas irklavo. Jie plaukė stebėtinai greitai, bet tik smarkios srovės dėka. Ką gi, pagaliau jie atsidūrė požeminėje upėje.

•

Keitei kėlė nerimą laikas. Liko ne daugiau nei pora valandų, o jiems dar reikia nukakti į pilį, prisijungti prie profesoriaus ir Mareko, rasti pakankamai erdvią vietą, kad galėtų išsikviesti mašiną, ir visa tai padaryti per dvi valandas.

Ji džiaugėsi srove ir greičiu, kuriuo jie plaukė gilyn į olą. Fakelas rankoje šnypštė ir traškėjo. Staiga Keitė išgirdo šlamesį, panašų į vėjyje plevenančio popieriaus sukeltą garsą, kuris nuolat stiprėjo. Pasigirdo peles primenantis cypimas.

Jis sklido kažkur iš gilumos.

Ji nukreipė į Krisą klausiamą žvilgsnį.

— Jau vakaras, — pasakė Krisas, ir ji pastebėjo tuos padarus. Iš pradžių kelis, paskiau — miglotą debesėlį ir galiausiai iš urvo atplūstančią šikšnosparnių bangą lyg rudą jūrą virš galvos. Pajuto lengvą vėjelį, sukeltą šimtų plasnojančių sparnų.

Po kelių minučių šikšnosparniai dingo. Jie vėl nugrimzdo tyloje. Girdėjosi tik fakelo traškėjimas.

Jie yrėsi tamsia upe tolyn.

Fakelas suspragsėjo ir ėmė blėsti. Nedelsdama Keitė pridegė kitą. Krisas paėmė iš koplyčios keturis fakelus, ir dabar jų liko trys. Ar tiek užteks, kol jie iškils į paviršių? Kas bus, jei užges paskutinis, o jiems vis dar liks netrumpas galas kelio — galbūt net pora mylių? Ar jie šliauš tamsoje apčiuopomis dienų dienas? Ar pavyks išsikrapštyti? O gal mirs čia, tamsoje?

— Liaukis, — tarė Krisas.

— Ką liautis?

— Mąstyti apie tai.

— Mąstyti apie ką?

Krisas šyptelėjo.

— Mums puikiai sekasi. Nesijaudink.

Ji neklausė, kaip Krisas sugebėjo atspėti jos mintis. Tačiau jo žodžiai Keitę paguodė, nors skambėjo jie pakankamai pagyrūniškai.

Jie plaukė pro labai žemą, vinguriuojančią perėją, bet neilgai trukus prieš akis atsivėrė didžiulė erdvė. Milžiniška ola su kabančiais stalaktitais. Kai kurie jų buvo nutįsę iki pat vandens. Mirksinčią fakelo šviesą gaubė juoda tamsa. Vis tik ji įstengė įžiūrėti keliuką ant kranto, kuris, greičiausiai, tęsėsi palei visą olos ilgį.

Upė susiaurėjo, ir srovė nešė laivelį dar greičiau. Jie atsargiai laviravo tarp stalaktitų. Ši aplinka Keitei priminė Luizianos pelkes, tik čia viskas buvo po žeme. Na, iki šiol jiems sekėsi; Keitė pajuto užplūstant pasitikėjimą savo jėgomis. Tokiu greičiu jie per kelias minutes įveiks dešimt mylių. Pagaliau dviejų valandų jiems turėtų užtekti.

Viskas įvyko taip greitai, kad iš pradžių ji nieko nesuprato. Krisas sušuko: „Keite!", ir, atsisukus, prieš akis sušmėžavo stalaktitas. Galva stipriai trenkėsi į akmenį, fakelas rankoje neišvengė tokio paties likimo. Lyg sulėtintame filme prie lazdos galo pririšta degioji medžiaga atitrūko ir, nukritusi ant vandens paviršiaus, susijungė su savo atspindžiu, sušnypštė ir užgeso.

Juos apgaubė neperžvelgiama tamsa.

Keitė sunkiai šnopavo.

Anksčiau jai niekada neteko atsidurti tokioje tamsoje. Čia nebuvo absoliučiai jokios šviesos. Ji girdėjo, kaip nuo akmens luitų varva vanduo, jautė šaltą vėjelį ir milžinišką ją supančią erdvę. Valtis judėjo į priekį, retkarčiais trankydamasi į stalaktitus. Pasigirdo urzgiantis šniokštimas, valtis ėmė suktis kaip pašėlusi, ir po akimirkos kažkas garsiai tėškėsi į vandenį.

— Krisai?

Jos balse suskambo panikos gaidelės.

— Krisai? Krisai, ką dabar darysime?

Jos balsas aidėjo tyloje.

01 : 33 : 00

Ankstyvą vakarą pakeitė naktis: žydras dangus nusidažė juodai, sužibo daugybė žvaigždžių. Lordas Oliveris su savo grasinimais ir pagyrūniškomis kalbomis dingo, lydimas de Kero, didžiojoje menėje, kur vyko puota. Iš salės sklido šūksniai ir išgertuvių erzelys — prieš kautynes Oliverio vyrai smaginosi vynu.

Marekas su Džonstonu grįžo atgal į ginklinę. Jis dirstelėjo į chronometrą: 01 : 32 : 14. Profesorius neklausė, kiek laiko liko, ir Marekas neskubėjo jam pranešti. Tuo pat metu lauke pasigirdo šniokštimas. Vyrai ant sienų suriko, kai pro juos praskriejo milžiniška liepsnojanti masė ir, vartaliodamasi ore, ištiško vidiniame kieme.

— Prasideda, — ramiai ištarė profesorius.

Už dvidešimties jardų nuo jų į žemę trenkėsi ugnies kamuolys. Marekas pamatė, jog tai arklio lavonas; liepsnose styrojo sustingusios jo kojos. Jis užuodė svylančių plaukų bei mėsos kvapą. Čirškė ir spragsėjo riebalai.

— Jėzau, — išlemeno Marekas.

— Gyvulys kritęs seniai. — Džonstonas parodė į sustingusias kojas. — Jie mėgsta svaidyti per sienas seną maitą. Dar ne tokių dalykų išvysime.

Prie ugnies židinio bėgo vyrai su vandeniu. Džonstonas pažiūrėjo, kaip sekasi penkiasdešimčiai kareivių, trinančių paraką. Vienas iš jų dideliame lovyje maišė dervą su negesintomis kalkėmis, gamindamas rudą, tirštą košę.

Marekas stebėjo jų darbą, kai lauke vėl išgirdo tą patį garsą:

šlumšt. Į stogą trinktelėjo kažkas sunkaus — sudrebėjo visos žvakės languose. Pasigirdo stogu bėgiojančių vyrų riksmai.

Profesorius atsiduso.

— Pataikė iš antro karto. Kaip tik to aš ir bijojau.

— Ko?

— Arno žino, kad La Roke yra ginklinė ir apytiksliai numano, kur ji stovi — nuo kalno viršūnės viskas kuo puikiausiai matosi. Be abejo, jam ne paslaptis, jog čia pilna parako. Padegamuoju užtaisu smogs ten, kur galima pridaryti daugiausiai žalos.

— Susprogdinti, — ištarė Marekas, žvalgydamasis į krūvas maišelių su paraku. Paprastai viduramžių parakas nesprogdavo, tačiau Oliveris su jų pagalba ką tik pademonstravo galįs tai daryti, iššaudamas iš patrankos.

— Taip, susprogdinti, — pritarė Džonstonas. — Pilyje žus daugybė žmonių, aplinkui tvyros sumaištis, kiemo viduryje liepsnos milžiniškas laužas. Tai reiškia, kad vyrams teks nusileisti nuo sienų kovoti su gaisru. O apgulties metu palikus tuščias sienas...

— Į viršų užlips Arno.

— Taip, nieko nelaukdamas.

— Bet kaip jis įmes padegamąjį užtaisą į šią patalpą? — paklausė Marekas. — Juk sienos tikriausiai dviejų pėdų storio.

— Ne pro sienas. Pro stogą.

— Bet kaip...

— Jis turi patrankų, — atsakė profesorius, — ir geležinių sviedinių. Įkaitins juos iki raudonumo, švystels per pilies sienas, tikėdamasis pataikyti į ginklinę. Penkiasdešimties svarų sviedinys akimirksniu sudraskys stogą ir įkris vidun. Kai tai atsitiks, mums geriau čia nebūti. — Jis kreivai šyptelėjo. — Kur, po velnių, yra Keitė?

01 : 22 : 12

Ji paniro į neperžvelgiamą tamsą. Tai kažkoks košmaras, pagalvojo Keitė, susirietusi valtyje, kuri, nešama srovės, trankėsi nuo vieno stalaktito į kitą. Nepaisant žvarbaus oro, ją išmušė prakaitas. Širdis daužėsi kaip pašėlusi. Kvėpavo su protrūkiais, niekaip neįstengdama giliai įkvėpti oro.

Ją apėmė siaubas. Kai valtis pavojingai susvyravo, Keitė perkėlė svorį ir abiem rankom įsikibo kraštų, bandydama ją išlyginti.

— Krisai?

Tamsoje pasigirdo teškenimas, tarytum kažkas plauktų.

— Krisai?

Iš tolumos atsklido atsakymas:

— Aha.

— Kur tu?

— Nukritau į vandenį.

Balsas sklido iš toli. Kur jis bebūtų, sulig kiekviena minute Keitė vis labiau tolo nuo Kriso. Ji pasiliko viena. Reikia šviesos. Kažkaip reikia įžiebti šviesą. Ji nušliaužė į laivagalį, pirštais grabinėdama aplinkui — gal užčiuops medinį vieno iš likusių fakelų kotą. Valtis vėl susiūbavo.

Šūdas.

Keitė stabtelėjo, laukdama, kol ji išsilygins.

Kur tie prakeikti fakelai? Ji manė, kad valties viduryje. Niekur jų neapčiuopė. Pirštai lietė irklus, medines lentas. Bet tiktai ne fakelus.

Gal jie įkrito į vandenį kartu su Krisu?

Šviesos. Jai reikia šviesos.

Keitė ėmė krapštyti prie juosmens pririštą kapšelį, sugebėjo apgraibomis atrišti, tačiau nematė, kas jo viduje. Čia tabletės... čia dujų balionėlis... pirštais užčiuopė kubelį, panašų į gabalinio cukraus plytelę. Raudonasis kubelis! Ištraukusi jį, sukando dantimis.

Paėmė durklą ir atrėžė dalį savo tunikos rankovės, maždaug pėdos ilgio. Apvyniojusi medžiaga raudonąjį kubelį, trūktelėjo dagtį.

Kurį laiką laukė.

Nieko neįvyko.

Gal kubelis permirko jai šokant į upę prie malūno? Jie turėjo būti nepralaidūs vandeniui, tačiau upėje ji praleido tikrai daug laiko. O gal šis buvo su defektu? Reikėtų pabandyti kitą. Dar vienas liko krepšelyje. Keitė ištiesė ranką, bet medžiaga tuo pat metu užsiliepsnojo.

— Oi! — suriko Keitė. Jos ranka degė. Kodėl iš pradžių nepagalvojo apie tokius padarinius? Tačiau liepsnojančio skarmalo neišmetė. Grieždama dantimis, aukštai jį iškėlė ir iš karto pamatė fakelus, nusiritusius prie dešiniojo valties borto. Stvėrė vieną, prikišo prie liepsnos, ir fakelas užsidegė. Tada išmetė skarmalą į upę, įkišo ranką į vandenį.

Ją žiauriai skaudėjo. Keitė atidžiai apžiūrėjo savo galūnę: oda paraudo, bet šiaip jau nieko baisaus. Į skausmą nekreipė dėmesio — pasirūpins tuo vėliau.

Ji pamojavo fakelu. Merginą supo blyškūs stalaktitai, nukarę iki pat upės. Atrodė, lyg ji plauktų pusiau pražiotoje gigantiškos žuvies burnoje tarp aštrių dantų, į kuriuos trankėsi valtis.

— Krisai?

Iš toli pasigirdo atsakymas:

— Aha.

— Ar matai šviesą?

— Aha.

Ji sugriebė vieną stalaktitą ranka, jausdama slidų, kalkėtą paviršių. Valtį pasisekė sustabdyti, tačiau irkluoti Keitė negalėjo, nes laikė fakelą.

— Ar gali čia atplaukti?

— Aha.

Ji girdėjo, kaip tamsoje Krisas taškosi vandenyje.

Kai jis įsirangė į valtį, visas permirkęs, bet išsišiepęs, Keitė paleido stalaktitą ir, juos nunešė srovė. Teko praleisti dar keliolika minučių stalaktitų miške, kol jie vėl atsidūrė didelėje erdvėje. Upė šioje vietoje tekėjo daug greičiau. Tolumoje girdėjosi riaumojimas. Rodos, priekyje šniokščia krioklys.

Staiga Keitė išvydo tai, nuo ko širdis vos neiššoko iš krūtinės. Upės pakrantėje stūksojo akmens luitas, iš visų pusių nuzulintas virvių. Akivaizdu, kad prie jo rišdavo valtis.

— Krisai...

— Matau.

Už akmens ji pastebėjo kažką panašaus į pramintą takelį, tačiau nebuvo tuo visai tikra. Krisas nuirklavo į krantą ir išlipo iš valties. Ir iš tiesų priekyje driekėsi takas, kuris vedė į tunelį lygiomis, žmogaus rankų darbo, sienomis. Nieko nelaukę, jie patraukė tolyn. Rankoje prieš save Keitė laikė fakelą.

Jai užkando žadą.

— Krisai? Čia laiptelis.

— Kas?

— Uoloje iškirstas laiptelis. Už penkiasdešimties pėdų. — Ji pajudėjo greičiau. Dabar abu vos nebėgo. — Tiesą sakant, — tarė ji, pakėlusi fakelą aukščiau, — net ne vienas. Čia normalūs laiptai.

Mirkčiojančioje šviesoje jie išvydo daugiau nei tuziną laiptelių be turėklų, kylančių stačiai aukštyn iki pat akmeninių lubų — liuko su geležine rankena.

Atidavusi Krisui fakelą, ji užsiropštė laiptais, patraukė už žiedo, tačiau nieko neįvyko. Tada pastūmė jį, įsirėmusi petimi.

Akmens luitą pasisekė pakelti vos colį.

Keitei į akis trenkė tokia ryški geltona šviesa, kad teko prisimerkti. Išgirdo ugnies maurojimą ir vyrų juoką. Paskui, neišlaikiusi svorio, paleido akmenį.

Krisas artėjo link jos.

— Įjunk ausinukus, — pasakė jis, tapšnodamas sau per ausį.

— Nebijai?

— Reikia surizikuoti.

Keitė pliaukštelėjo sau per ausį. Pasigirdo traškesys, vėliau — sustiprintas stovinčio ant laiptų krašto Kriso kvėpavimas.

— Eisiu pirma, — tarė ji ir, išsitraukusi iš kišenės žymeklį, padavė jį Krisui. Šis susiraukė. — Dėl viso pikto, — paaiškino ji. — Mes juk nežinome, kas laukia kitoje pusėje.

— Gerai. — Krisas nuleido fakelą ir įrėmė pečius į liuką. Dusliai sugirgždėjęs, akmens luitas pakilo aukštyn. Keitė išropojo pro angą, tada tylėdama padėjo praverti dureles iki galo.

Jiems pasisekė.

Jie atsidūrė La Roke.

01 : 13 : 52

Robertas Donidžeris apsisuko, laikydamas rankoje mikrofoną.

— Paklauskite savęs, — tarė jis tuščiai, tamsiai auditorijai, — kas dominuoja dvidešimtojo amžiaus pabaigoje? Kaip žmonės suvokia aplinką ir ko iš jos tikisi? Atsakymas paprastas. Visose srityse, nuo verslo iki politikos, nuo prekybos iki švietimo, dominuoja noras pramogauti.

Priešais siaurą pakylą eilėje rikiavosi trys kabinos. Kiekvienoje iš jų stovėjo po kėdę ir stalą. Ant pastarojo buvo padėta po užrašų knygelę ir stiklinę vandens. Visos kabinos buvo praviros tik iš priekio, todėl žmogus viduje daugiau nieko nematė, išskyrus Donidžerį.

Būtent taip ITC prezidentas sakydavo savo kalbas. Šio triuko jis išmoko iš senų psichologinio lyginamojo spaudimo tyrimų. Kiekvienas asmuo žinojo, kad kitose būdelėse irgi sėdi žmonės, tačiau nei matė juos, nei girdėjo. Todėl klausytojus slėgdavo nepaprastai stiprus psichologinis spaudimas. Jiems tekdavo nerimauti, ką ruošiasi daryti kiti žmonės — ar jie investuos savo pinigus, ar ne.

Donidžeris matavo žingsniais pakylą.

— Šiandien visi nori būti linksminami — be paliovos. Dalykiniai susirinkimai turi praeiti gyvai, naudojant intriguojančią medžiagą ir vaizdinę grafiką, kad vadovai nenuobodžiautų. Parduotuvės ir prekybos centrai turi ne tik iškišti savo prekes, bet iškišti jas su išmone bei linksmybėmis. Politikams privalu būti fotogeniškiems ir kalbėti tik tai, ką mes norime išgirsti. Mokyklų vadovai turi atidžiai sekti, kad jaunoji karta, pripratusi prie greito televizijos informacijos srauto, nenumirtų iš nuobodulio mokymo įstaigose. Studentus irgi reikia linksminti. Visus reikia linksminti, antraip jie pasirinks ką kita — pirks kitos kompanijos gaminius, perjungs kanalą, perbėgs iš vienos partijos į kitą, savąjį lojalumą keis kaip pirštines. Tokia yra mūsų amžiaus pabaigos vakarų visuomenės intelektualinė tikrovė.

— Ankstesniaisiais amžiais žmonija troško būti išganyta, patobulinta, išlaisvinta arba apšviesta mokslo žinių. Mūsų laikais ji nori būti linksminama. Labiausiai bijomasi ne ligų ar mirties, bet nuobodulio. Blogiausia, kai turi laiko ir nežinai, ką su juo veikti. Kai niekas tavęs nelinksmina.

— Kada gi pasibaigs ši manija? Ką žmonės darys, pavargę nuo televizijos? Kai jiems nusibos kino filmai? Atsakymą mes jau žinome: jie imsis aktyvios veiklos. Sportuos, vaikščios į specializuotus parkus, supsis karuselėse, važinės amerikietiškais kalneliais. Suplanuotos linksmybės ir aštrūs pojūčiai. Tačiau ką jie darys, kai pavargs nuo specializuotų parkų ir suplanuotų aštrių pojūčių? Anksčiau ar vėliau jie ims bodėtis dirbtine išmone ir suvoks, kad pasilinksminimo parkai yra tikri kalėjimai, į kuriuos jie patys veržiasi ir dar moka už tai pinigus.

— Dirbtinumas paskatins juos ieškoti autentikos. Dvidešimt pirmajame amžiuje *autentika* taps pagrindiniu žodžiu kiekvieno iš mūsų lūpose. Jūs paklausite, o kas yra autentiška? Atsakysiu — tai, ko nekontroliuoja korporacijos, tai, kas savaime egzistuoja ir kuria savo formą. Žinoma, šiuolaikiniame pasaulyje niekam nevalia pačiam kurti savo formą. Šiuolaikinį pasaulį galime laikyti atitikmeniu oficialaus sodo, kuriame viskas susodinta ir išdėstyta, siekiant kuo didesnio efekto. Kur nėra nieko autentiško.

— Tad kur žmonėms reikės ieškoti taip trokštamos autentikos? Ieškos jos praeityje.

— Praeitis yra nenuginčijamai autentiška. Praeitis egzistavo dar prieš Disnėjų ir Merdoką, „Nissan" ir „Sony", IBM ir kitus mūsų sąmonės formuotojus. Praeitis kilo ir leidosi be jų įsikišimo, bandymų

daryti įtaką ir parduoti. Praeitis yra tikroviška. Ji autentiška. *Ir tai suteikia praeičiai neįtikėtino patrauklumo.* Štai kodėl aš tvirtinu, kad ateitis priklauso praeičiai. Tai — vienintelė alternatyva... Taip, Dajana, kas atsitiko? — Apsisukęs jis išėjo iš kambario.

— Iškilo problemų perkėlimo aikštelėje. Rodos, sprogimas pažeidė likusius vandens skydus. Gordonas atliko kompiuteryje eksperimentą, ir jo metu sudužo keturi skydai, pripildyti vandens.

— Dajana, čia tau ne prakeiktas darbuotojų susirinkimas, — tarė Donidžeris taisydamasis kaklaraištį. — Jiems teks grįžti atgal be apsauginių skydų?

— Taip.

— Na, mes negalime taip rizikuoti.

— Ne viskas taip paprasta...

— Klysti, — atšovė Donidžeris. — Mes negalime taip rizikuoti. Geriau tegul jie pasilieka ten, nei grįžta rimtai sužaloti.

— Bet...

— Bet kas? Jei Gordonas atliko eksperimentą kompiuteryje, kodėl jis toliau tęsia darbą?

— Jo manymu, projekcija nepatikima. Sako, kad ji labai netiksli, ir perkėlimas gali pavykti kuo puikiausiai.

— Mes nerizikuosime, — papurtė galvą Donidžeris. — Be apsauginių skydų jie atgal negrįš. Taškas.

Nutilusi, ji prikando lūpą.

— Bobai, aš manau...

— Ei, — pertraukė jis Kramer. — Gal tu amnezija susirgai ar kokį velnią? Tu pati neleidai Sternui vykti į praeitį, baimindamasi galimų perkėlimo defektų. O dabar visai gaujai nori leisti grįžti be apsaugos? Ne, Dajana.

— Gerai, — tarė ji akivaizdžiai nenoriai. — Eisiu ir pasišnekėsiu su...

— Ne. Jokių šnekų. Veik griežtai. Jei prireiks, ištrauk kištuką iš rozetės. Tik neleisk grįžti tiems žmonėms. Aš esu teisus, ir tu tai žinai.

•

Valdymo kabinoje sėdintis Gordonas pasibaisėjo:

— *Ką* jis pasakė?

— Jie negali grįžti. Jokiu būdu. Bobas tvirtai pareiškė.

— Bet jie privalo grįžti, — įsiterpė Sternas. — Jūs turite leisti.

— Ne, — nukirto Kramer.

— Bet...

— Džonai, — Kramer atsisuko į Gordoną. — Ar jis matė Velsį? Ar tu rodei jam Velsį?

— Kas yra Velsis?

— Katinas, — paaiškino Gordonas.

— Velsis įskilęs, — pasakė Kramer. — Jis buvo vienas pirmųjų eksperimentinių gyvūnų, kurį siuntėme į praeitį. Dar prieš pradėdami perkėlimams naudoti vandens skydus. Jis labai baisiai įskilęs.

— Įskilęs?

Kramer atsisuko į Gordoną.

— Nejau tu nieko jam nepasakojai?

— Aišku, kad pasakojau, — atšovė Gordonas ir paaiškino Sternui. — Įskilimas reiškia rimtus perkėlimo defektus. — Jis vėl kreipėsi į Kramer. — Dajana, tai įvyko prieš daugelį metų, kai mes dar turėjome problemų su kompiuteriais...

— Parodyk jam, — tarė Kramer. — Pažiūrėsime, ar po to jis vis dar norės susigrąžinti draugus. Bet ne tai svarbiausia. Bobas apsisprendė, ir jo atsakymas yra griežtai neigiamas. Be apsauginių skydų niekas negrįš. Jokiomis aplinkybėmis.

Nuo prietaisų skydo atsklido techninio darbuotojo šūktelėjimas:

— Sugauname lauko rėmų signalą.

•

Jie susibūrė aplink ekraną, žiūrėdami į vilnijančias bangas ir raibuliuojantį paviršių.

— Kada jie pasirodys? — paklausė Sternas.

— Sprendžiant iš signalo, maždaug po valandos.

— Ar gali pasakyti, kiek žmonių grįžta? — pasiteiravo Gordonas.

— Dar ne, bet... daugiau nei vienas. Gal keturi ar penki.

— Visi, — tarė Gordonas. — Matyt, rado profesorių ir grįžta namo. Jie įvykdė savo užduotį.

Jis atsisuko į Kramer.

— Atleisk, — tarė ji, — bet niekas negrįš, jei nebus skydų. Tai galutinis sprendimas.

01 : 01 : 52

Susilenkusi šalia liuko, Keitė atsistojo ant kojų. Siaurą, ne daugiau kaip penkių pėdų pločio, patalpėlę supo aukštos akmeninės sienos. Iš angos, žiojėjančios kairėje pusėje, sklido ugnies šviesa. Geltonoje

prieblandoje ji priešais save išvydo duris. Už nugaros į trisdešimties pėdų aukštį vedė laiptai.

Kur ji pateko?

Krisas dirstelėjo pro liuko tarpą ir, parodęs pirštu į ugnį, sušnibždėjo:

— Rodos, žinau, kodėl niekas nerado durų į tunelį.

— Kodėl?

— Todėl, kad jos už židinio.

— Už židinio? — Staiga ji suprato, kad Krisas teisus. Jie atsidūrė viename iš La Roko slaptųjų praėjimų — už židinio ir didžiosios menės.

Keitė atsargiai nuslinko į kairę — ji sugavo save žiūrint pro galinę židinio sieną į menę. Pats židinys buvo devynių pėdų dydžio. Pro besiplaikstančias liepsnas matėsi Oliveris su riteriais, kurie valgė ir gėrė prie ilgojo stalo, atsukę jai nugaras. Vos už penkiolikos pėdų.

Ji sušnibždėjo:

— Tu teisus. Mes esame už židinio.

Pažvelgusi į Krisą, paragino jį sekti paskui. Jau ruošėsi eiti prie durų, kai pastebėjo atsigręžiant serą Gajų, kuris nusviedė į liepsnas viščiuko sparnelį. Nusisukęs valgė toliau.

Dink iš čia, pagalvojo ji.

Tačiau buvo per vėlu. Gajaus pečiai krūptelėjo. Jis vėl atsigręžė, ir jų žvilgsniai susidūrė. Riteris suriko:

— Milorde!

Atsistūmęs nuo stalo, išsitraukė kardą.

Keitė pribėgo prie durų, patraukė jas, bet arba jos buvo užrakintos, arba šiaip užstrigusios. Tada nukūrė iki siaurųjų laiptų ir pastebėjo serą Gajų, kuris stovėjo kitapus liepsnų akivaizdžiai dvejodamas. Vėl pažvelgė į ją ir nėrė pro ugnį. Pamačiusi pro liuką išlendantį Krisą, ji sušnypštė:

— Žemyn.

Nieko nelaukęs, Krisas pasislėpė, kol ji ropštėsi laiptais.

Užsimojęs, seras Gajus smogė kardu jai prie pat kojų. Metalas sužvangėjo į akmenis. Riteris nusikeikė ir dirstelėjo žemyn į praėjimo angą. Matyt, Kriso nepastebėjo, nes po akimirkos ji išgirdo ant laiptų sparčius žingsnius.

Ji neturėjo ginklo; ji neturėjo nieko.

Ji puolė bėgti.

•

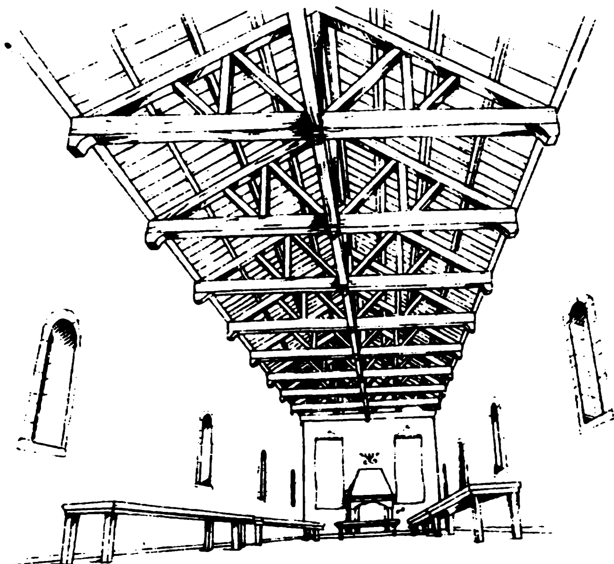
Laiptų viršuje, trisdešimties pėdų aukštyje, palei pat sienas driekėsi siaura atbraila. Ant jos veido pakibo voratinklių raizginys, kurį Keitė nervingai nubraukė ranka. Atbraila buvo vos dviejų pėdų pločio ir nekėlė didelio pasitikėjimo, bet ji anksčiau užsiiminėjo alpinizmu, todėl per daug nesuko sau galvos.

Užtat seras Gajus smarkiai sunerimo. Jis lėtai judėjo laiptais, prisispaudęs prie sienos, kuo toliau nuo krašto, tuo labiau kabindamasis į mažutes mūruose įtvirtintas rankenėles. Jo akyse pasirodė beviltiškas žvilgsnis; jis sunkiai kvėpavo. Taigi, narsusis riteris bijojo aukščio. Rodos, toks nepatogus lipimas tik dar labiau įsiutino jį. Seras Gajus nuožmiai nudelbė merginą, aiškiai išduodamas savo žudikiškus ketinimus.

Atbraila baigėsi ties stačiakampėmis durimis su monetos dydžio skyle. Viskas aišku — laiptai pastatyti tam, kad iš viršaus būtų galima stebėti, kas vyksta didžiojoje menėje. Keitė pastūmė duris, užgriūdama visu svoriu. Užuot atsidariusios, jos paprasčiausiai išvirto ir tėškėsi ant salės grindų. Keitė pati vos neišlėkė paskui jas.

Ji atsidūrė didžiojoje menėje.

Stovėdama po atviromis lubomis tarp sunkių medinių sijų, ji pažvelgė žemyn į stalus, stovinčius už trisdešimties pėdų. Priešais, per visą salės ilgį tįso milžiniška centrinė gegnė, kuri kas penkias pėdas

kirtosi su horizontaliomis sijomis, jungiančiomis abi sienas. Visos gegnės buvo puikiai išpjaustytos ir sukryžiuotos lygiais intervalais.

Nedelsdama Keitė žengė ant centrinės sijos. Salėje visi sužiuro į viršų. Išvydę Keitę, sušuko prislopintais balsais ir ėmė rodyti į ją pirštais. Pasigirdo galingas Oliverio riksmas:

— Šventasis Džordžai, tebūnie visi prakeikti! Padėjėjas! Mus išdavė! Kur magistras?

Jis trankė kumščiu į stalą, paskui atsistojo, piktai dėbčiodamas į merginą.

Ji ištarė:

— Krisai, surask profesorių.

Traškesys.

— ...erai.

— Ar girdi, Krisai?

Viską užgožė trikdžių traškesys.

Keitė sparčiai judėjo centrine gegne. Aukščio ji nė trupučio nebijojo. Be to, sijos plotis siekė šešis colius. Nieko ypatingo. Vėl išgirdusi prislopintus šūksnius, atsigręžė ir išvydo ant gegnės statantį koją serą Gajų. Riteris atrodė išsigandęs, tačiau, pamatęs žiūrovus, padrąsėjo. Arba paprasčiausiai nenorėjo visiems parodyti bijąs. Gajus dvejodamas žengė žingsnį, išlaikė pusiausvyrą ir sparčiai nuėjo į jos pusę. Rankoje mojavo kardą. Pasiekęs pirmąją vertikalią atramą, giliai įkvėpė, laikydamasis už tiesaus rąsto, ir apsisuko aplink jį visu kūnu. Tada vėl nutipeno centrine gegne.

Keitė atsitraukė, suprasdama, kad šia plačia sija jam pernelyg lengva eiti. Todėl patraukė horizontaliąja gegne, vos vieno colio pločio, link šoninės sienos. Čia jam teks paprakaituoti. Persirangiusi per kryžminių atramų konstrukciją, ji atsargiai slinko į priekį.

Tik tada suprato padariusi klaidą.

Viduramžiais atvirose pilių lubose prie sienų dažniausiai būdavo pritvirtinta dekoratyvinė sija, kuria Keitė būtų žengusi tolyn. Bet šios lubos buvo prancūziško stiliaus, ir gegnės rėmėsi tiesiai į mūrus bei buvo pritvirtintos grioveliuose keturiomis pėdomis žemiau stogo linijos. Čia tokios sijos nesimatė. Ji atsiminė, kad stovėdama La Roko griuvėsiuose matė tuos griovelius. Ką ji sau galvojo?

Keitė pakliuvo į spąstus.

Toliau eiti negalėjo, nes atsitrenktų į sieną. Atgal grįžti irgi negalima, nes centre laukė seras Gajus. Peršokti ant kitos gegnės taip pat neišeis, nes iki jos — penkios pėdos, labai toli.

Tačiau tai nėra neįmanoma, tiktai toli ir pavojinga. Ypač be saugos diržų.

Atsigręžusi, ji išvydo artėjantį serą Gajų, kuris atsargiai stūmėsi į priekį, laikydamas pusiausvyrą ir mojuodamas kardu. Jo veidas švytėjo niūriu pasitenkinimu. Jis suprato netrukus sučiupsiąs merginą.

Ji neturėjo iš ko pasirinkti. Akimis išmatavo atstumą iki kitos sijos — maždaug penkios pėdos. Kad tiktai pavyktų aukščiau pašokti. Jai teks pamėginti ir viltis, jog pasiseks.

Gajus brovėsi aplink kryžminę atramą. Po kelių sekundžių viskas bus baigta. Keitė pritūpė, giliai įkvėpė, įtempė raumenis ir stipriai atsispyrė kojomis, nuskriedama į atvirą erdvę.

•

Krisas išlindo pro akmeninį liuką. Pro židinio liepsnas pamatė, kad visi spokso į lubas. Suprato ten užkopus Keitę, tačiau dabar jis niekuo negalėjo jai padėti. Krisas patraukė tiesiai prie durų ir pabandė jas atidaryti. Joms nepajudėjus iš vietos, trenkėsi visu svoriu ir pajuto, kad durys pasistūmėjo per colį. Vėl stipriai pastūmė. Sugirgždėjusios, durys atsilapojo.

Jis išėjo į vidinį La Roko kiemą. Aplinkui lakstė kareiviai. Sienas juosiančiuose mediniuose parapetuose įsiliepsnojo ugnis. Kiemo viduryje degė kažkas panašaus į laužą. Tvyrant tokiam chaosui, niekas nekreipė į jį dėmesio. Krisas ištarė:

— Andrė? Girdi mane?

Sutraškėjo trikdžiai, daugiau nieko.

Po sekundės atsiliepė Andrė balsas:

— Taip.

— Andrė? Kur esi?

— Su profesoriumi.

— Kur? -- pakartojo Krisas.

— Ginklinėje.

— Kaip ją rasti?

00 : 59 : 20

Laboratorijos sandėlyje į narvus buvo sukišti du tuzinai gyvūnų: daugiausiai katės, taip pat kelios jūrų kiaulytės bei pelės. Kambarys dvokė kailiais ir išmatomis. Vesdamas jį koridoriumi, Gordonas pasakė:

— Įskilusius reikia atskirti nuo kitų.

Prie galinės sienos Sternas išvydo trys narvus storomis geležinėmis grotomis. Gordonas mostelėjo į vieną, kuriame gulėjo susirangęs mažas pūkų kamuoliukas — snaudžiantis pilkšvos spalvos persų katinas.

— Čia Velsis, — linktelėjo Gordonas.

Katinas atrodė visiškai normalus. Pro miegus jis lėtai ir tyliai šnopavo. Sternas pasilenkė pažiūrėti iš arčiau, bet Gordonas įrėmė ranką jam į krūtinę.

— Nelįsk per arti, — perspėjo jis.

Paėmęs lazdą, perbraukė ja per narvo grotas.

Katinas pramerkė akį. Ne lėtai ir tingiai, kaip paprastai būna, bet staigiai lyg būtų pajutęs pavojų. Pats katinas nekrutėjo iš vietos, net nesirąžė. Judėjo tik akis.

Gordonas antrą kartą perbraukė per grotas.

Įnirtingai šnypšdamas, katinas metėsi link grotų. Plačiai iššiepęs nasrus ir apnuoginęs iltis. Atsitrenkė į metalinius strypus, atsitraukė, vėl puolė — ir taip be perstojo, nenuilsdamas, šnypšdamas, nuožmiai urgzdamas.

Sternas pajuto stingdantį siaubą. Gyvulio snukis buvo šlykščiai deformuotas. Viena pusė atrodė normali, tačiau kita — akivaizdžiai nutįsusi žemyn. Viskas nutįsę: akis, šnervės — iki linijos, dalijančios snukį į dvi dalis. Štai kodėl juos vadina „įskilusiais", pagalvojo Sternas.

Tačiau blogiausiai atrodė galvos viršus, kurio anksčiau jis nepastebėjo, nes katinas lyg pasiutęs daužėsi į grotas. Dabar pamatė, kad pakaušyje, už deformuotos ausies, kyšo trečioji akis, gerokai mažesnė už normalią ir nevisiškai išsivysčiusi. Po akimi stirksojo nosies lopinėlis, o po juo, tarytum koks auglys, buvo atsikišę žandikauliai. Iš po kailio bolavo iltys, nors pačios burnos nesimatė.

Perkėlimo defektas. Dabar jis suprato, ką tai reiškia.

Gyvūnas trankėsi į grotas be paliovos. Nuo pasikartojančių smūgių jo snukis pasruvo krauju.

— Jis nesustos, kol mes neišeisime, — paaiškino Gordonas.

— Tada geriau dinkime iš čia, — pasiūlė Sternas.

Kurį laiką jie žingsniavo tylėdami. Paskui Gordonas prabilo:

— Yra dar kai kas, ko nematei. Dėl perkėlimo klaidų taip pat išsivysto psichikos pokyčių. Pirmą kartą juos pastebėjome įskilusiame žmoguje.

— Tame pačiame, apie kurį man pasakojote? Kuris pasiliko praeityje?

— Taip, — pasakė Gordonas. — Dekardas. Robas Dekardas.

Anksčiau jis buvo jūrų pėstininkas. Dar prieš išryškėjant fiziniams pokyčiams, pasikeitė jo psichika. Bet mes tik vėliau susigaudėme, jog to priežastis — perkėlimo defektai.

— Kaip jis pasikeitė?

— Kažkada Bobas buvo linksmas vyrukas, labai geras atletas ir nepaprastai gabus kalboms. Galėjo sėdėti sau su užsieniečiu prie alaus bokalo, kurį išgėręs iki dugno, jau pradėdavo susivokti svetimoje kalboje. Na, žinai, iš pradžių viena kita frazė, paskui — trumpi sakinukai. Jis paprasčiausiai imdavo kalbėti. Ir visada tobula tartimi. Po kelių savaičių pliaukšdavo ta kalba kaip gimtąja. Pirmieji Robo sugebėjimus pastebėjo kiti jūrų pėstininkai, kurie išsiuntė jį į kalbų mokyklą. Tačiau, laikui bėgant ir daugėjant defektų, Robas tapo ne toks linksmas. Jis pasidarė piktas ir žiaurus. Labai žiaurus.

— Taip?

— Smarkiai sumušė vieną apsaugos darbuotoją už tai, kad šis per ilgai tikrino jo asmens pažymėjimą. Albakverko bare vos neužmušė kito vyruko. Tik tada mes ėmėm suvokti, kad pažeistos jo smegenys, kurių niekaip neišgydysi. Laukti pagerėjimo buvo beprasmiška. Atvirai kalbant, viskas tik blogėjo.

•

Valdymo kabinoje jie rado Kramer, susikūprinusią prie monitoriaus ir įsmeigusią akis į ekraną. Lauko svyravimai jame vis labiau stiprėjo. Techniniai darbuotojai sakė, kad grįžta mažiausiai trys žmonės, galbūt — keturi, ar net penki. Iš jos veido išraiškos buvo aišku, jog Kramer netvėrė savo kailyje, norėdama išvysti juos gyvus ir sveikus.

— Aš vis dar manau, kad kompiuteris klydo ir skydai atlaikys, — pareiškė Gordonas. — Galėtume juos užpildyti dabar ir pažiūrėti, ar neįskils.

Kramer linktelėjo:

— Taip, galėtume. O kas, jei dabar jie nesutrūkinės, o sprogs vėliau, įpusėjus perkėlimui. Tai būtų katastrofa.

Sternas pasimuistė savo kėdėje. Staiga jis pasijuto nejaukiai. Kažkas graužė jį iš vidaus, sąmonės kertelėje nedavė ramybės. Kramer ištarus „sprogs", jis vėl išvydo mintyse automobilius — tą pačią vaizdelių seką. Automobilių lenktynės. Milžiniškos sunkvežimių padangos. Mechanikas „Michelin" kombinezonu. Didžiulė vinis kelyje, ir ant jos užvažiuojanti padanga.

Sprogimas.

Vandens rezervuarai gali sprogti. Padangos gali sprogti. Kuo čia dėtas sprogimas?

— Trumpai tariant, — kalbėjo Kramer, — mums reikia kažkaip sustiprinti rezervuarus.

— Taip, mes jau galvojome apie tai, — tarė Gordonas. — Bet to neįmanoma padaryti.

Sternas atsiduso:

— Kiek liko laiko?

Atsiliepė technikas:

— Penkiasdešimt viena minutė.

00 : 54 : 00

Keitė apstulbo, išgirdusi plojimus. Šuolis jai pasisekė — mergina kabojo ant kitos sijos, siūbuodama visu kūnu, o apačioje plojo žiūrovai, tarytum ji būtų buvusi cirko akrobatė.

Žvitriai pakėlusi kojas, Keitė užsikabarojo ant sijos.

Už nugaros pasilikęs Gajus Maležanas nuskubėjo link centrinės gegnės, akivaizdžiai ketindamas užkirsti jai kelią.

Nieko nelaukdama, ji nulėkė į lubų vidurį. Keitė buvo daug vikresnė už Gajų, todėl atsidūrė ant centrinės gegnės anksčiau už jį ir dar turėjo laiko susitvardyti ir nuspręsti, ką daryti toliau.

Ką gi jai daryti.

Ji stovėjo atviro stogo viduryje, įsikibusi į vertikalų ramstį, dvigubai storesnį už telefono stulpą. Iš abiejų pusių į jį kampais rėmėsi lygiagrečios atramos, per vidurį jungiančios gegnę ir stogą. Tačiau atramos buvo tokios žemos, kad, norint pro jas pralįsti, serui Gajui teks gerokai susilenkti ir paprakaituoti.

Keitė nusprendė pati išbandyti, kaip seksis pro jas prasibrauti. Nepatogiai susikūprinus, šis darbas užėmė daug laiko. Kai vėl stojosi ant kojų, ranka netyčia perbraukė per durklą. Buvo apie jį visai užmiršusi. Išsitraukusi geležtę, ištiesė rankoje.

Pastebėjęs tai, seras Gajus pratrūko juoktis. Jam antrino iš apačios stebinti minia. Gajus kažką šūktelėjo žiūrovams, ir kvatojimas dar labiau sustiprėjo.

Ji sekė akimis artėjantį riterį, tada atsitraukė, leisdama jam aplenkti vertikalųjį ramstį. Keitė stengėsi atrodyti išsigandusi, ir tai nebuvo sunku padaryti: jos rankoje bailiai virpėjo peilis.

Dabar viskas priklauso nuo laiko, pagalvojo ji.

Seras Gajus stabtelėjo prie ramsčio, kurį laiką ją stebėdamas. Paskui susilenkė ir bandė jį apeiti. Viena ranka įsikabino į medį, kitą kartu su kardu laikinai prispaudė prie sijos.

Staigiai pribėgusi, Keitė smogė durklu jam į delną, prikaldama jį prie ramsčio. Persisvėrė į kitą sijos pusę ir nuspyrė jo kojas nuo centrinės gegnės. Gajus pakibo ore, siūbuodamas ant prikaltos rankos. Jis sukando dantis, bet neišspaudė nė menkiausio garso. Jėzau, na ir kieti tie vyrukai!

Tebespausdamas rankoje kardą, jis pabandė užsikabaroti ant sijos. Tačiau Keitė jau buvo spėjusi grįžti į ankstesnę vietą kitoje gegnės pusėje. Jų žvilgsniai susidūrė.

Gajus akimirksniu suprato, ką ji ruošiasi daryti.

— Supūk pragare, — suurzgė jis.

— Tu pirmas, — atšovė mergina.

Ji ištraukė durklą iš medžio. Mažėjantis Gajus tyliai nugarmėjo žemyn. Pusiaukelėje pasimovė ant vėliavos koto. Aštrus geležinis smaigalys įsmigo jam į kūną. Kurį laiką jis taip karojo, paskui kotas lūžo ir trenkėsi į stalą, ištrankydamas visus indus. Riteriai pašoko ant kojų. Gajus gulėjo tarp sudaužytų padėklų. Jis nekrutėjo.

Mostelėjęs ranka į Keitę, Oliveris užriko:

— Užmuškite ją! Užmuškite ją!

Jo šūksnį pasigavo minia. Lankininkai puolė ieškoti ginklų.

Oliveris nieko nelaukė. Įniršęs jis nutrepsėjo per salę, išsivesdamas kelis kareivius.

Ji išgirdo, kaip skanduoja salėje pasirodžiusios tarnaitės ir maži vaikai:

— Užmuškite ją!

Nukūrus centrine gegne link galinės didžiosios menės sienos, pro ausis prašvilpė strėlės, dusliai smingančios į medį. Tačiau lankininkai pavėlavo. Mūruose ji išvydo dureles, tokias pačias, kaip ir kitoje pusėje ir smarkiai trenkėsi į jas petimi. Šios atsilapojo, ir Keitė išslinko iš salės į tamsą.

Ji atsidūrė labai ankštoje patalpėlėje. Galva stuktelėjo į lubas. Suprato nusigavusi į šiaurinį menės galą, kuris nesiribojo su pilies siena. Todėl...

Ji pastūmė stogo dalį, ir ši pasidavė spaudimui. Išlindusi pro skylę į viršų, lengvai užkopė ant vidinių tvirtovės pylimų.

Iš čia matėsi, kad apgultis vyksta visu pajėgumu. Virš galvos pusapvaliais lankais švilpė ugninių strėlių salvės ir smigo į kiemą. Ant sienų išsidėstę lankininkai atsakydavo tuo pačiu. Patrankas užtaisy-

davo metalinėmis strėlėmis. Ten pat žirgliojo de Keras, rėkaujantis įsakymus. Merginos jis nepastebėjo.

Pridengusi ausį, ji ištarė:

— Krisai?

De Keras staigiai atsisuko, ranka pliaukštelėjęs sau per ausį. Nenustygdamas vietoje, jis dairėsi į visas puses, žvilgsniu varstė sienas ir kiemą.

Tai de Keras.

Po akimirkos jis pamatė Keitę. Atpažino ją tą pačią sekundę.

Keitė puolė bėgti.

•

Krisas tarė:

— Keite, aš apačioje.

Visą kiemą čaižė liepsnojančios strėlės. Jis pamojavo Keitei, stovinčiai ant sienos, tačiau nebuvo tikras, ar mergina pastebėjo jį tamsoje.

Ji atsakė:

— Tai... — Likusią sakinio dalį užgožė trikdžiai. Tačiau tuo metu jis jau buvo nusisukęs ir žiūrėjo, kaip kiemą kerta Oliveris su keturiais kareiviais, traukdamas į stačiakampį pastatą, kuriame, jo manymu, ir buvo įsikūrusi ginklinė.

Krisas nedvejodamas nusekė paskui. Šalia jo kojų nusileido ugnies sviedinys, atšoko ir pasiridenęs sustojo. Pro liepsnas jis įžiūrėjo žmogaus galvą — akys išvirtusios, lūpos prašieptos. Degė mėsa, čirškėjo riebalai. Pro šalį einantis kareivis paspyrė ją lyg futbolo kamuolį.

Viena iš skriejančių į kiemą strėlių perbraukė antgaliu jo petį, ant rankovės palikdama liepsnos liežuvį. Jis užuodė dervos kvapą, pajuto karštį ant rankos ir veido. Krisas metėsi ant žemės, bet ugnis neužgeso. Ji ruseno be paliovos, karštis vis labiau stiprėjo. Atsiklaupęs čiupo durklą ir perpjovė savo dubletą. Išsirangė iš degančio švarko, numetė šalin. Ranka virš alkūnės degė nuo mažyčių dervos lašelių. Skubiai patrynė ją dulkėmis.

Galiausiai ugnis užgeso.

Vėl atsistojęs, Krisas tarė:

— Andrė? Aš ateinu.

Atsakymo neišgirdo. Įsitempęs pašoko ant kojų ir tą pačią akimirką pamatė, kaip iš ginklinės išeina Oliveris su kareiviais, vesdami profesorių ir Mareką link durų galinėje pilies sienoje. Kareiviai stūmė

juos, badydami kardų smaigaliais. Krisui nepatiko sargybinių žvilgsniai. Širdyje ėmė kirbėti miglotas įsitikinimas, kad Oliveris ruošiasi juos užmušti.

— Keite.

— Taip, Krisai.

— Aš matau juos.

— Kur?

— Eina link kampinių durų.

Jis nusekė iš paskos suprasdamas, kad privalo kur nors surasti ginklą. Už poros pėdų į kareivio nugara įsmigo atskriejusi strėlė ir parvertė jį veidu į žemę. Pasilenkęs Krisas paėmė jo kardą, išsitiesė ir jau rengėsi eiti.

— *Krisai.*

Ausinukuose suskambo vyriškas balsas, kurio jis anksčiau negirdėjo ir nepažino. Krisas apsižvalgė, bet išvydo tik lakstančius po kiemą kareivius ir zvimbiančias ugnines strėles.

— *Krisai,* — ištarė švelniai vyriškas balsas. — Aš čia.

Pro liepsnas jis pamatė tamsią, sustingusią lyg statula, figūrą, kuri spoksojo į jį iš kitos kiemo pusės. Tamsioji figūra nekreipė jokio dėmesio į kautynių sūkurį. Ji buvo įsmeigusi akis į Krisą. Tai buvo Robertas de Keras.

— Krisai, ar žinai, ko aš noriu? — paklausė de Keras.

Krisas nieko neatsakė. Nervingai iškėlė kardą, jausdamas jo svorį. De Keras paprasčiausiai stebėjo jį. Riteris tyliai nusijuokė:

— Nejau ruošiesi kautis su manimi, Krisai?

Pasakęs tai, de Keras patraukė link jo.

Krisas giliai įkvėpė, nežinodamas, ką daryti — pasilikti ar sprukti. Staiga su trenksmu atsilapojo durys už didžiosios menės, ir pro jas išėjo šarvuotas riteris be šalmo, staugiantis visa gerkle:

— Viešpaties Dievo ir arkivyskupo Arno vardu!

Jis atpažino gražųjį riterį, Raimondo. Į kiemą pasipylė tuzinai kareivių žaliai juodais apsiaustais ir iš karto įsivėlė į kautynes su Oliverio parankiniais.

Link jo sėlinęs de Keras stabtelėjo, matyt, laukdamas tolesnės įvykių eigos. Netikėtai Krisą už gerklės stvėrė Arno, aukštai iškėlęs kardą. Prisitraukė jį artyn ir suriko:

— Oliveris! Kur yra *Oliveris*!?

Krisas mostelėjo į duris galinėje pilies sienoje.

— Numesk mane!

Kartu su Arno jie kirto kiemą ir įsmuko pro duris. Sraigtiniais laiptais nusileido žemyn iki koridoriaus su daugybe požeminių rūsių — didelių ir niūrių, aukštomis skliautuotomis lubomis.

Švokšdamas Arno metėsi į priekį, jo veidas iš įsiūčio nusidažė raudoniu. Krisas stengėsi nuo jo neatsilikti. Antrasis rūsys, kaip ir pirmasis, buvo tuščias. Bet po sekundės Krisas priekyje išgirdo balsus. Vienas iš jų priminė profesoriaus balsą.

00 : 36 : 02

Valdymo kabinos monitoriuose kompiuterio generuojamas bangų laukas virto laužyta linija. Kandžiodama lūpą, Kramer stebėjo, kaip jos smaigaliai auga ir platėja. Subarbeno pirštais į stalą. Galiausiai tarė:

— Tebūnie. Rezervuarus galime užpildyti. Pažiūrėsime, kaip seksis.

— Gerai. — Gordonui, rodos, palengvėjo. Paėmęs raciją, perdavė įsakymus technikams perkėlimo aikštelėje.

Vaizdo ekranuose Sternas matė, kaip darbuotojai užvilko sunkias žarnas ant pirmojo tuščio skydo. Vyrai užlipo kopėčiomis į viršų ir sureguliavo purkštuvus.

— Manau, taip bus geriausia, — pasakė Gordonas. — Bent jau...

Sternas pašoko ant kojų.

— Ne, — tarė jis, — nedarykite to.

— Ką?

— Nepildykite rezervuarų.

Kramer spoksojo į jį, netikėdama savo akimis.

— Kodėl? Kas gali...

— Nedarykite to! — Sterno riksmas garsiai nuaidėjo mažoje stebėjimų kabinoje. Ekrane buvo matyti technikai, kurie laikė vandens purkštuvus, prikištus prie skydo angos. — Liepkite jiems sustoti! Jokio vandens į rezervuarus! Nė lašelio!

Gordonas perdavė įsakymą per raciją. Technikai nustebę pažvelgė į viršų, bet žarnas nuleido ant žemės.

— Deividai, — švelniai prabilo Gordonas. — Manau, mes privalome...

— Ne, — atsakė Sternas. — Į rezervuarus vandens pilti negalima.

— Kodėl?

— Todėl, kad vanduo sugadins klijuotę.

— Klijuotę?

— Taip. Aš žinau, kaip juos sustiprinti.

— Tikrai? — nustebo Kramer. — Kaip?

Gordonas atsisuko į technikus.

— Kiek liko laiko?

— Trisdešimt dvi minutės.

Jis vėl atsigręžė į Sterną.

— Tik trisdešimt dvi minutės, Deividai. Nėra laiko ką nors daryti.

— Klystate, — atšovė Sternas. — Laiko užteks. Jei tik dirbsime nerdamiesi iš kailio.

00 : 33 : 09

Keitė išbėgo į centrinį La Roko kiemą, kur paskutinį kartą matė Krisą. Bet dabar čia jo nebuvo.

— Krisai?

Jokio atsakymo ausinukuose.

O žymeklis juk pas mane, pagalvojo ji.

Aplinkui gulėjo sudribę degantys lavonai. Keitė puolė apžiūrinėti ir tikrinti, ar tarp jų nėra Kriso.

Ji išvydo Raimondo, kuris jai linktelėjo ir pamojavo, — tada sudrebėjo. Keitė pamanė, jog tai dėl nepakeliamo karščio bangos, bet paskui pastebėjo, kaip Raimondo pasisuko, o jo šonas pasruvo krauju. Už riterio nugaros stovėjo vyras, kuris nepailsdamas kapojo kardu Raimondo rankas, pečius, liemenį, kojas. Kirčiai buvo pakankamai stiprūs, kad jį sužeistų, bet neužmuštų. Raimondo susvirduliavo, apsitaškęs plūstančiu krauju. Vyras nesiliovė kapojęs. Raimondo parklupo. Vyras stovėjo virš jo, kirčiai sekė vienas po kito. Raimondo griuvo ant nugaros, ir vyras smogė jam į veidą, perkirsdamas lūpas ir nosį — iš po ašmenų tiško mėsos gabaliukai. Užpuoliko veidą slėpė liepsnos, tačiau Keitė girdėjo jį urzgiant su kiekvienu smūgiu: „Šunsnuki, šunsnuki, šunsnuki". Vyras kalbėjo angliškai, ir Keitė iš karto suprato, kas jis toks.

Užpuolikas buvo Robertas de Keras.

•

Krisas sekė paskui Arno gilyn į požemius. Kažkur priekyje aidėjo balsai. Dabar Arno slinko daug atsargiau, prisispaudęs prie sienos. Ga-

liausiai jie išvydo kitą rūsį, kurio didesnę dalį užėmė milžiniška duobė. Virš jos ant grandinės kabojo sunkus metalinis narvas. Už grotų stovėjo profesorius. Jo veide nebuvo jokių emocijų, kai du kareiviai narvą leido žemyn, sukdami alkūninį svertą. Marekas stovėjo surištomis rankomis, nustumtas prie sienos. Jį saugojo du vyrai.

Lordas Oliveris priėjo prie duobės krašto ir, narvui besileidžiant, šypsojosi. Išgėręs vyno iš auksinės taurės, nusišluostė smakrą.

— Magistre, aš daviau jums pažadą ir jį ištęsėsiu. — Atsisukęs į kareivius prie suktuvo, įsakė. — Lėčiau, lėčiau.

Spoksodamas į Oliverį, Arno suurzgė lyg įsiutęs šuo ir išsitraukė kardą. Atsigręžęs į Krisą, sušnibždėjo:

— Aš imsiuos Oliverio. Tau palieku kitus.

— Kitus? — nepatikėjo savo ausimis Krisas. Juk ten keturi kareiviai. Tačiau protestuoti nespėjo, nes Arno puolė į priekį su įniršio riksmu lūpose:

— Oliverrrrri!

Lordas Oliveris atsisuko, tebelaikydamas taurę rankose, ir paniekinamai išsiviepė:

— O, paršas pasirodė.

Nusviedęs šalin taurę, išsitraukė kardą. Po akimirksnio užvirė kova.

Krisas bėgo link kareivių prie suktuvo, nelabai žinodamas, ką jis ruošiasi daryti. Vyrai šalia Mareko iškėlė kardus. Oliveris ir Arno įnirtingai kovėsi, žvangindami metalą ir plūsdami vienas kitą.

Viskas įvyko labai greitai. Marekas smogė vienam kareiviui ir suvarė į jį mažytį peiliuką, kurio Krisas net neįžiūrėjo. Į Mareką atsigręžė kitas sargybinis, bet šis smogė jam taip stipriai, kad griūdamas kareivis partrenkė vyrus prie suktuvo.

Neprižiūrimas jis ėmė suktis sparčiau. Mechanizmas garsiai džeržgėjo, tačiau gervė sukosi tikrai greičiau. Krisas pamatė, kaip profesoriaus narvas leidžiasi žemyn ir pradingsta duobėje.

Tuo metu Krisas pasiekė pirmąjį kareivį, atsukusį jam nugarą. Šis jau gręžėsi, bet Krisas atsivedėjęs smogė, paskui dar kartą, ir vyras, pasruvęs krauju, sudribo.

Liko tiktai du kareiviai. Marekas surištais riešais traukėsi nuo vieno iš jų, išsilenkdamas švilpiančių ašmenų. Kitas tebestovėjo prie suktuvo, iškėlęs kardą ir pasiruošęs kautis. Krisas užsimojo, bet vyras lengvai atmušė smūgį. Atbulas sukdamas ratus, Marekas atsitrenkė į kareivį, kuris akimirkai nusisuko, ir suriko:

— Dabar!

Krisas suvarė į jį kardą iki pat koto. Vyras sukniubo.

Gervė nesustodama sukosi. Krisas čiupo ją, bet turėjo atšokti atgal, nes į suktuvą žvangėdamas rėžėsi ketvirtojo kareivio kardas. Krisas atsitraukė. Marekas ištiesė jam savo surištus riešus, bet Krisas abejojo, ar jis įstengs suvaldyti kardą. Marekas sušuko:

— Greičiau!

Ir Krisas kirto. Virvė trūko, ir tą pačią sekundę ant jo užvirto ketvirtasis kareivis. Krisui įpjovė ranką, ir jis susvyravo atgal, supratęs, kad pakliuvo į bėdą. Staiga užpuolikas nukreipė siaubo kupiną žvilgsnį žemyn. Iš jo pilvo kyšojo kruvinas kardo smaigalys. Vyras nuvirto, ir Krisas pamatė, kad už jo nugaros stovi Marekas.

Krisas pribėgo prie gervės ir, griebęs alkūninį svertą, sugebėjo sustabdyti narvą, kuris beveik visas paniro į drumzliną vandenį. Paviršiuje vos matėsi profesoriaus galva. Dar šiek tiek, ir jis būtų nugrimzdęs.

Prie jo priėjo Marekas, ir jie abu iškėlė narvą.

— Kiek liko laiko? — paklausė Krisas.

Marekas dirstelėjo į chronometrą.

— Dvidešimt šešios minutės.

Tuo tarpu Arno ir Oliverio kova tęsėsi. Jie grūmėsi tamsiame požemio kampe, todėl Krisas matė tik kardų įskeltas žiežirbas.

Varvindamas vandenį, narvas pakilo į viršų. Profesorius nusišypsojo Krisui.

— Neabejojau, kad suspėsi.

Stumdamas narvą tolyn nuo duobės, Krisas pajuto, kokios slidžios yra narvo grotos. Ant purvinų požemio grindų varvėjo gleivės ir juodas vanduo. Krisas grįžo prie suktuvo, kartu su Mareku jie nuleido narvą ant žemės. Profesorius buvo permirkęs, tačiau atrodė, kad jam palengvėjo, pajutus kietą pagrindą po kojomis. Krisas norėjo atidaryti narvą ir tik tada pamatė, kad jis užrakintas. Ant grotų kabėjo sunki geležinė kumščio dydžio spyna.

— Kur raktas? — paklausė Krisas Mareko.

— Nežinau. Kai jį rakino, aš buvau nugriautas ant žemės ir nieko nemačiau.

— Profesoriau?

Džonstonas pakratė galvą.

— Neturiu žalio supratimo. Aš žiūrėjau *ten*. — Jis linktelėjo į duobės pusę.

Marekas kirto per spyną kardu. Pažiro žiežirbos, tačiau ant tvirto metalo liko tik įbrėžimas.

— Nieko nebus, — pasakė Krisas. — Mums reikia to prakeikto rakto, Andrė.

Marekas apsižvalgė aplinkui.

— Kiek liko laiko? — paklausė Krisas.

— Dvidešimt penkios minutės.

Purtydamas galvą, Krisas šoko prie arčiausiai gulinčio negyvėlio ir ėmė naršyti jo rūbuose.

00 : 21 : 52

Sternas stebėjo vaizdo ekrane, kaip technikai panardino blyškią guminę membraną į lipnios masės kibirą, paskui ištraukė ją varvančią ir įstatė į stiklinio skydo angą. Pritvirtino pompą, ir guma ėmė plėstis. Kurį laiką ji priminė oro balioną, tačiau netrukus guma išsipūtė, suplonėjo, tapo permatoma, įgavo išlenkto stiklinio skydo formas ir užpildė visus rezervuaro kampus. Tada technikai užkimšo ją kapsule ir įjungė chronometrą laukdami, kol klijuotė sukietės.

Sternas paklausė:

— Kiek liko laiko?

— Dvidešimt viena minutė. — Gordonas parodė į balionus. — Paprasta, bet veiksminga.

Sternas papurtė galvą.

— Pastarąją valandą tai buvo man ant liežuvio galo.

— Kas?

— Sprogimai, — atsakė jis. — Man niekaip iš galvos neišėjo, ko mes stengiamės išvengti. Atsakymas paprastas — sprogimo. Kažkas panašaus į mašinas, kai joms sprogsta padangos. Apie jas ir mąsčiau. Tai gana keista, nes šiomis dienomis jos retai kada sprogsta dėl vidinės, savaime užsiklijuojančios membranos. — Jis atsiduso. — Niekaip nesupratau, kodėl man į galvą įstrigo kaip retai atsitinkantis dalykas, ir tik vėliau suvokiau esmę: čia taip pat galima padaryti membraną.

— Bet ji neužsiklijuoja savaime, — tarė Kramer.

— Ne, — sutiko Gordonas, — bet sustiprina stiklą ir paskirsto spaudimą po visą paviršių.

— Teisingai, — tarė Sternas.

Technikai įdėjo balionus į visus rezervuarus ir užkimšo juos kapsulėmis. Gordonas dirstelėjo į laikrodį.

— Dar trys minutės.

— Kiek laiko užtruksime pildydami rezervuarus?

— Dviems skydams prireiks šešių minučių.

Kramer atsiduso.

— Aštuoniolika minučių. Ties pačia riba.

— Mums pavyks, — nuramino ją Gordonas. — Galime pumpuoti vandenį greičiau.

— Tada spaudimas bus didesnis.

— Taip, bet, jei reikės, mes taip ir padarysime.

Kramer pažvelgė į bangų lauką monitoriuje. Linijos smaigaliai paryškėjo.

— Kodėl kinta lauko rėmai? — paklausė ji.

— Jie nekinta, — atsakė Gordonas neatsigręždamas.

— Klysti. Smaigaliai mažėja.

— Mažėja?

Gordonas atsisuko ir susiraukė, pažiūrėjęs į ekraną. Iš pradžių buvo keturi smaigaliai, paskui — trys, du. Po to — trumpam vėl keturi.

— Neužmiršk: tai, ką matai, tėra tikimybės funkcija, — pasakė jis. — Lauko amplitudė vaizduoja būsimų įvykių tikimybę.

— Prašyčiau angliškai.

Gordonas neatitraukė žvilgsnio nuo ekrano.

— Kažkas jiems tenai atsitiko. Nežinau, kas, bet tai pakeitė tikimybę, kad jie sugrįš.

00 : 15 : 02

Krisą išmušė prakaitas. Niurzgėdamas apvertė negyvėlį ant nugaros ir toliau naršė jo darbužius. Praleido dar kelias beprotiškas minutes, ieškodamas rakto kitų dviejų lavonų pilkos ir kaštonų spalvos uniformose. Po ilgais apsiaustais kareiviai vilkėjo vatinius marškinius — pašėlusiai daug medžiagos. Tačiau joje rakto taip lengvai nepaslėpsi. Tokiai didelei narvo spynai reikėjo mažiausiai poros colių ilgio geležinio rakto.

Bet Krisas jo nerado. Nei pas pirmąjį kareivį, nei pas antrąjį. Prakaituodamas jis pakilo ant kojų.

Kitoje požemio pusėjo vis dar kovojo Arno su Oliveriu. Kardų žvangėjimas nesiliovė, virsdamas pastoviu metaliniu ritmu. Marekas su deglu rankoje slinko palei sienas, dairydamasis po tamsius rūsio kampus. Tačiau ir jam nepavyko nieko rasti.

Krisas jautėsi taip, lyg galvoje tiksėtų uždelsto veikimo bomba. Jis vėl apsižvalgė, svarstydamas, kur galėtų būti paslėptas raktas. Deja, jis galėjo mėtytis bet kur: kabėti ant sienos, būti užkištas už fakelo laikiklio. Krisas prišoko prie suktuvo ir apžiūrėjo mechanizmą. Ant gervės pagrindo gulėjo didžiulis geležinis raktas.

— Radau!

Krisui bandant įkišti ratą į spyną, Marekas dirstelėjo į chronometrą. Raktas įlindo, bet nesisuko. Iš pradžių Krisas pamanė, kad užstrigo mechanizmas, bet po trisdešimties agoniškų pastangų sekundžių jam teko pripažinti radus ne tą raktą.

Jausdamas pykčio ir bejėgiškumo antplūdį, nušveitė jį ant žemės. Tada atsisuko į profesorių, stovintį už grotų.

— Atleiskite, — tarė Krisas. — Man labai gaila.

Profesoriaus, rodos, negalėjo sutrikdyti jokios nesėkmės — jis liko ramus kaip uola.

— Žinai, Krisai, — pasakė jis. — Aš čia mąsčiau, kaip viskas iš tikrųjų atsitiko.

— Aha...

— Man rodos, kad jį turi Oliveris. Užrakinęs mane, pasiliko raktą sau.

Kitoje pusėje Oliveris kovėsi akivaizdžiai prasčiau. Arno geriau valdė kardą, be to, Oliveris buvo girtas ir įsiaudrinęs. Niūriai išsišiepęs Arno apgalvotais kirčiais nuvarė jį prie duobės krašto. Sunkiai šnopuodamas ir prakaituodamas, Oliveris palinko ant turėklų pernelyg išsekęs, kad tęstų kovą.

Arno švelniai prikišo kardo smaigalį jam prie kaklo.

— Pasigailėk. Maldauju, pasigailėk, — sušvokštė jis, aiškiai to nesitikėdamas. Arno lėtai spaudė kardą. Oliveris užsikosėjo.

— Milorde Arno, — tarė Marekas, žengęs į priekį. — Mums reikia rakto nuo narvo.

— A? Rakto? Nuo narvo?

Sunkiai kvėpuodamas. Oliveris išsiviepė.

— Aš žinau, kur jis yra.

Arno dūrė jam kardu.

— Pasakyk mums.

Oliveris papurtė galvą.

— Niekada.

— Jei pasakysi, pasigailėsiu tavęs.

Išgirdęs tai, Oliveris pervėrė jį aštriu žvilgsniu.

— Tikrai?

— Aš nesu klastingas dviveidis anglas, — atšovė Arno. — Sakyk, kur raktas, ir aš duodu tau prancūzo garbės žodį, kad neužmušiu tavęs.

Vis dar neatgaudamas kvapo Oliveris kelias sekundes dėbsojo į Arno. Galiausiai atsistojo ir tarė:

— Labai gerai.

Numetė šalin kardą, įkišo ranką po apsiaustu ir ištraukė sunkų geležinį raktą, kurį paėmė Marekas.

— Ką gi, savo pažadą aš ištęsėjau. Ar tu laikysies savojo?

— Be abejo, — tarė Arno. — Tavęs aš nežudysiu. — Staigiu judesiu tvojo Oliveriui per kelius. — Tiktai išmaudysiu.

Su šiais žodžiais jis permetė Oliverį per turėklus į duobę. Ištiško purslai, kai jis plojosi į drumzliną vandenį. Išniręs pradėjo spjaudytis. Išsiplūdo ir nuplaukė prie duobės krašto, bandydamas įsitverti uolos. Tačiau ji buvo gleivėta, ir Oliverio rankos nuslydo. Jis niekaip negalėjo įsikibti. Kapanojosi vandenyje, beviltiškai taškydamasis jo paviršiuje. Pažiūrėjo į Arno ir nusikeikė.

— Ar gerai moki plaukti? — pasiteiravo Arno.

— Puikiai, tu, prancūziška kiaule.

— Šaunu, — atsakė Arno. — Kurį laiką galėsi čia pasimaudyti.

Jis nusisuko nuo duobės. Linktelėjęs Krisui ir Marekui, tarė:

— Lieku jums skolingas. Telaimina jus Dievas. — Taip taręs, išlėkė iš rūsio įsijungti į lauke vykstantį mūšį. Jie girdėjo nutolstančius žingsnius. Marekas atrakino spyną, ir narvo durys girgždėdamos atsivėrė, išleisdamos profesorių.

— Kiek liko laiko? — paklausė Džonstonas.

— Vienuolika minučių, — atsakė Marekas.

Jie išbėgo iš požemio. Nors ir šlubuodamas, Marekas judėjo sparčiai. Už nugaros jie išgirdo, kaip Oliveris teškenasi vandenyje.

— Arno! — Tarp tamsių akmeninių mūrų aidėjo Oliverio riksmas. — *Arno*!

00 : 09 : 04

Didžiuosiuose ekranuose tolimajame stebėjimų kabinos kampe matėsi, kaip technikai pila į skydus vandenį. Kol kas jie puikiausiai laikėsi ir neskilinėjo. Tačiau ekranai niekam nerūpėjo. Jie tyliai žiūrėjo susmeigę akis į prietaisų skydo ekraną, stebėdami mirgančius kompiuterio generuojamo lauko bangavimus. Per pastarąsias dešimt minučių

linijų smaigaliai pastoviai mažėjo, kol galiausiai beveik išnyko. Jei ir atsirasdavo, tai tik retkarčiais suraibuliuojančio paviršiaus pavidalu.

Jie stebėjo, neatsitraukdami nuo kompiuterio.

Vieną akimirką raibuliavimai lyg ir sustiprėjo, tapo ryškesni.

— Ar kažkas vyksta? — viltingu balsu paklausė Kramer.

Gordonas papurtė galvą.

— Nemanau. Tai tik atsitiktiniai svyravimai.

— Galbūt jie sustiprės? — tarė Kramer.

Tačiau Sternas suprato, kad Gordonas sako tiesą. Pokyčiai buvo trumpalaikiai. Raibuliavimai ekrane sustiprėdavo tik protarpiais ir liko nestabilūs.

— Nežinau, su kokiomis problemomis jie ten susidūrė, — tarė Gordonas, — bet aišku, kad jų dar neatsikratė.

00 : 05 : 30

Pro centriniame La Roko kieme besiplaikstančias liepsnas Keitė išvydo profesorių su vaikinais, išėjusius pro galines pilies duris. Keitė pribėgo prie jų. Rodos, draugams nieko blogo neatsitiko. Profesorius linktelėjo, ir jie visi paspartino žingsnį.

— Ar turi žymeklį? — paklausė Keitė Kriso.

— Taip, turiu. — Ištraukė jį iš kišenės ir jau norėjo spausti mygtuką.

— Čia maža vietos.

— Kaip maža? — nustebo Krisas.

— Neužmiršk, iš visų pusių mus turi supti po du metrus tuščios erdvės.

Aplinkui degė laužai.

— Kieme mums nieko neišeis, — tarė Marekas.

— Teisingai, — sutiko profesorius. — Reikia eiti į kitą kiemą.

Keitė pažvelgė į priekį. Išorinio kiemo vartai stūksojo už keturiasdešimties jardų. Tačiau grotos buvo pakeltos. Tiesą sakant, atrodė, kad jų niekas nė nebandė saugoti. Visi kareiviai paliko savo postus ir puolė į mūšį su įsibrovėliais.

— Kiek liko laiko?

— Penkios minutės.

— Gerai, — tarė profesorius. — Judėkime.

•

Greitu žingsniu jie patraukė per liepsnojantį kiemą, apeidami gaisravietes ir besikaunančius kareivius. Profesorius su Keite ėjo priekyje, už jų sekė Marekas, raukydamasis nuo skausmo kojoje, paskui jį žengė Krisas, sunerimęs dėl draugo fizinės būklės.

Keitė pasiekė pirmuosius vartus. Nesimatė nė vieno sargybinio. Prabėgę pro juos, pralindo pro dantytą pakeltų grotų apačią ir atsidūrė kiemo viduryje.

— O ne, — sudejavo Keitė.

Čia stovėjo susibūrę visi Oliverio kareiviai — šimtai riterių ir pažų, kurie lakstė į visas puses, rėkdami vyrams ant sienų, nešiodami ginklus ir maisto atsargas.

— Laisvos vietos čia nerasime, — tarė profesorius. — Teks eiti iki kitų vartų ir sprukti iš pilies.

— Iš pilies? — pakartojo Keitė. — Mums nepavyks perbėgti šito kiemo.

Šlubčiodamas prisiartino Marekas, kuris sunkiai dvėsavo. Metęs žvilgsnį į kiemą, jis ištarė:

— Parapetai.

— Taip, — pritariamai linktelėjo profesorius ir parodė į mūrus. — Parapetai.

Tai buvo uždari mediniai koridoriai, pritvirtinti sienų viršuje — dengtos mūšio aikštelės, nuo kurių kareiviai šaudydavo į atakuojančius priešų pulkus. Jais būtų galima per visą kiemą nusigauti iki vartų.

— Kur Krisas? — paklausė Marekas.

Jie pažvelgė atgal į centrinį kiemą.

Kriso niekur nesimatė.

•

Krisas sekė Mareką, svarstydamas, ar nereikėtų jo panešti — klausimas tik, ar įstengtų tai padaryti, — kai staiga jį nustūmė į šoną ir trenkė į sieną. Už nugaros išgirdo balsą, kalbantį tobula angliška tartimi:

— Tu, drauguži, pasiliksi čia.

Pajuto į nugarą įsmeigtą kardo galą.

Atsisukęs, išvydo priešais stovintį de Kerą, kuris šiurkščiai stvėrė jį už pakarpos ir nustūmė prie kitos sienos. Išsigandęs Krisas pastebėjo, kad jie atsidūrė vos per kelis žingsnius nuo ginklinės. Kieme liepsnojant tiek daug laužų, čia — ne pati tinkamiausia vieta pasilikti.

De Kerui, rodos, tai nerūpėjo. Jis nusišypsojo.

— Tiesą sakant, nė vienas iš jūsų niekur nevyksite.

— Kodėl? — paklausė Krisas, nenuleisdamas akių nuo kardo.

— Todėl, kad tu turi žymeklį.

— Neturiu.

— Neužmiršk, aš galiu girdėti jūsų pokalbius. — De Keras ištiesė ranką. — Nagi, duok jį man.

Vėl sugriebęs Krisą, įgrūdo jį pro duris. Vaikinas suklupo ginklinės viduje. Dabar čia nebuvo nė gyvos dvasios, visi kareiviai išsilakstė. Aplinkui riogsojo krūvos parako maišelių. Kareivių trintuvės irgi gulėjo ant žemės.

— Tavo sušiktas profesorius mano esąs visažinis, — tarė de Keras, apžvelgęs indus su paraku. — Duok jį man.

Krisas ėmė naršyti švarką, ieškodamas krepšelio.

De Keras nekantriai suspragsėjo pirštais.

— Nagi, nagi, paskubėk.

— Tuojau, minutėlę, — atšovė Krisas.

— Jūs, vyručiai, visi tokie patys, — kalbėjo de Keras. — Kaip Donidžeris. Žinai, ką jis sakė? Nesijaudink, Robai, mes kuriame naują technologiją, ir ji tave išgydys. Visą laiką taip — tave išgydys naujos technologijos. Bet nieko panašaus jis nedarė. Net neketino daryti. Jis paprasčiausiai melavo kaip visada. Mano prakeiktas veidas. — Jis palietė per vidurį besidriekiantį randą. — Jį skauda be perstojo. Kažkas atsitiko su kaulais. Juos *maudžia*. Tarytum kas plaktuku daužytų viduje. Skauda.

De Keras irzliai ištiesė delną.

— Nagi, jei tempsi gumą, aš tave užmušiu.

Krisas pajuto, kaip pirštai suspaudžia dujų balionėlį. Ar dujos suveiks per kardo atstumą? Ne, greičiausiai ne. Bet jis neturi kito pasirinkimo.

Krisas giliai įkvėpė ir papurškė dujų. De Keras užsikosėjo, labiau susierzinęs, nei nustebęs, ir žengė į priekį.

— Tu, šūdžiau, manai jog tai šauni mintis? Tikras pokštininkas.

Jis dūrė Krisui kardu, priversdamas jį atsitraukti.

— Už tokius darbus aš tave išskrosiu ir leisiu žiūrėti, kaip virsta laukan viduriai. — Jis užsimojo kardu, bet Krisas lengvai išsisuko. O juk dujos suveikė, dingtelėjo jam. Papurškė vėl, šį kartą iš arčiau, tada tūptelėjo, išsilenkdamas kardo, kuris trenkėsi į grindis ir išvartė dubenis.

De Keras susvyravo, bet ant kojų išsilaikė. Krisas papurškė trečią kartą. Kaip bebūtų keista, riteris nenugriuvo. Jis užsimojo, sušvilpė ašmenys. Krisas atšoko, bet metalas įsirėžė į ranką virš alkūnės. Iš žaizdos varvėjo kraujas ir tiško ant žemės. Iš rankos iškrito dujų balionėlis.

De Keras išsiviepė:

— Daugiau tau nepavyks iškrėsti pokštų. Tai realus pasaulis ir tikras kardas. Stebėk savo mirtį, drauguži.

Jis pasiruošė smogti. De Keras dar šiek tiek svyravo, tačiau kuo toliau, tuo labiau atsigavo. Krisas tūptelėjo, kai ašmenys prašvilpė jam virš galvos, ir drėbėsi tarp parako maišelių. Į orą pakilo pilkų dulkių debesis. Krisas vėl atsitraukė ir šį kartą užkliudė koja dubenį, stovintį ant grindų. Norėjo paspirti jį, bet koja pajuto, kad indas sunkus. Čia ne parako trintuvė. Inde tyvuliavo tiršta dvokianti košė. Kvapą jis atpažino akimirksniu: taip dvokia negesintos kalkės.

Tai reiškia, kad dubenyje buvo gaminama automatinė ugnis.

Staigiai pasilenkęs, Krisas stvėrė jį ir iškėlė.

De Keras stabtelėjo.

Jis taip pat žinojo šios košės paskirtį.

Pasinaudojęs jo sutrikimu, Krisas sviedė dubenį tiesiai de Kerui į veidą, bet pataikė į krūtinę. Ant viso kūno ištiško ruda košė.

De Keras nuožmiai suurzgė.

Krisui reikėjo vandens. Kur rasti vandens? Beviltiškai apsižvalgė, tačiau atsakymą ir taip žinojo: ginklinėje vandens nebuvo nė lašo. Jis atsitraukė iki pat kambario kampo.

— Na, pokštininke, — išsišiepė de Keras. — Nerandi vandenėlio? — Tiesiai iškėlęs kardą, žengė į priekį. Krisas atsirėmė nugara į sieną, suvokdamas, kad jam galas. Na, bent jau kiti paspruks.

Krisas matė, kaip artėja de Keras — lėtai ir užtikrintai. Užuodė riterio kvapą. Jis buvo taip arti, kad galėjai apspjauti jį.

Apspjauti jį.

Tą pačią akimirką Krisas spjovė, taikydamas ne į veidą, bet į krūtinę. Pasišlykštėjęs de Keras suprunkštė: tas vaikigalis net spjaudytis nesugeba.

Ten, kur seilės pateko ant košės, drabužiai ėmė svilti bei rusenti.

Pasibaisėjęs de Keras pažvelgė į savo kūną.

Krisas vėl spjovė. Paskui — dar kartą.

Šnypštimas garsėjo. Pasirodė pirmosios žiežirbos. Po kelių sekundžių de Keras užsiliepsnos. Lyg išprotėjęs jis ėmė braukyti košę pirštais, bet tiktai dar labiau išsiterliojo. Dabar nuo įsigėrusios drėgmės čirškėjo pirštų galiukai.

— Stebėk savo mirtį, drauguži, — tarė Krisas ir movė pro duris. Už nugaros pasigirdo *pukšt!*, kai užsiliepsnojo jo priešininkas. Krisas pamatė, kad ugnyje paskendo visas riterio kūnas. Pro liepsnas į jį spoksojo de Keras.

Daugiau nieko nelaukdamas, Krisas spruko tolyn nuo ginklinės kiek nešė kojos.

•

Stovėdami prie vartų, jie pamatė atskuodžiantį Krisą, kuris mostagavo rankomis lyg pašėlęs. Jie nesuprato, kas dedasi. Paprasčiausiai stoviniavo ir laukė, kol jis pasivys.

Krisas rėkė: „Dinkite, dinkite!", rankos mostais liepdamas jiems slėptis už kampo. Atsisukęs Marekas išvydo pro ginklinės langus kylančius liepsnos liežuvius.

— Judinkitės! — sušuko jis ir nustūmė draugus į kitą kiemą.

Krisas bėgo pro vartus, kai Marekas griebė jį už rankos ir nutempė po priedanga. Tą pačią akimirką sprogo ginklinė. Jos mūrai paskendo riaumojančiose liepsnose, nuo kurių nušvito visas kiemas. Sprogimo banga nušlavė nuo žemės paviršiaus kareivius ir jų žirgus bei palapines. Aplinkui tvyrojo dūmai ir sąmyšis.

— Galim pamiršti tuos parapetus, — tarė profesorius. — Eime. — Jie nukūrė skersai kiemą, prieš akis matydami paskutinius vartus.

00 : 02 : 22

Valdymo kabinoje nuaidėjo džiaugsmingi šūksniai. Kramer šokinėjo aukštyn kaip guminis kamuoliukas. Gordonas trankė Sternui per nugarą. Monitoriuje vėl pasirodė lauko svyravimai. Stiprūs ir intensyvūs.

— Jie grįžta! — suklykė Kramer.

Sternas stebėjo rezervuarus vaizdo ekranuose. Technikai supylė vandenį beveik į visus skydus, ir jie laikėsi tvirtai, neskilinėdami. Į likusius tebepumpavo vandenį.

— Kiek liko laiko? — paklausė jis.

— Dvi minutės dvidešimt.

— Per kiek laiko užpildys rezervuarus?

— Per dvi minutes dešimt.

Sternas prikando lūpą.

— Ar mums pavyks?

— Duodu galvą nukirsti, — atsakė Gordonas.

Sternas pažvelgė į lauko svyravimus. Jie stiprėjo ir ryškėjo; linijos smaigaliai krypo į šonus, tačiau didžiausias iš jų buvo nepajudinamas kaip uola, atsikišusiu paviršiumi ir įgaunantis stabilią formą.

— Kiek žmonių grįžta? — paklausė jis, bet atsakymą žinojo ir pats, kadangi didysis smaigalys pradėjo dalytis.

— Trys, — atsakė technikas. — Rodos, grįžta trys žmonės.

Išoriniai vartai buvo uždaryti: sunkios grotos nuleistos, o tiltas pakeltas. Ant žemės gulėjo išsikėtoję penki sargybiniai. Marekas šiek tiek pakėlė grotas, kad jie galėtų pralįsti, tačiau tilto mechanizmas, atrodo, užstrigo.

— Kaip jį nuleisti? — paklausė Krisas.

Marekas žiūrėjo į grandines, kurios prilaikė tiltą ir driekėsi į sargybos bokštą.

— Iš ten, — parodė jis į viršų. Antrame aukšte turėjo būti svirtis. — Pasilikite čia. Aš viską sutvarkysiu.

— Tiktai grįžk greičiau, — perspėjo Keitė.

— Nesijaudink, grįšiu.

Nušlubavęs aukštyn sraigtiniais laiptais, Marekas pakliuvo į ankštą patalpėlę plikomis akmeninėmis sienomis, kurios didesnę dalį užėmė tiltą pakelianti geležinė gervė. Įkišęs į grandines strypą, iš baimės drebėjo žilabarzdis senis. Dėl strypo ir užstrigo tilto mechanizmas. Nustūmęs senį, Marekas ištraukė strypą. Grandinės sugirgždėjo, ir tiltas ėmė leistis. Stebėdamas jį, Marekas neužmiršo dirstelėti į chronometrą ir apstulbo pamatęs, kiek liko laiko: 00 : 01 : 19.

— Andrė, — ausinukuose suskambo Kriso balsas. — Kur prapuolei?

— Jau einu.

Marekas susiruošė sprukti, kai išgirdo atbildančius žingsnius ir suprato, jog nuo sargybos bokšto žemyn bėga kareiviai pažiūrėti, kodėl leidžiasi tiltas. Jei dabar išbėgs iš kambario, jie tuojau pat sustabdys svirtį.

Marekas suvokė, ką tai reiškia. Jam teks užsibūti čia dar kurį laiką.

•

Apačioje Krisas stebėjo besileidžiantį ant girgždančių grandinių tiltą. Pro atsivėrusią angą jis pamatė tamsų dangų ir žvaigždes.

— Andrė, — tarė Krisas. — Ateik greičiau.

— Čia yra kareivių.

— Na ir kas?

— Privalau apsaugoti grandinę.

— Ką nori tuo pasakyti?

Marekas neatsiliepė. Krisas išgirdo dejones ir riksmus iš skausmo. Viskas aišku — dabar jis su kažkuo grumiasi antrame aukšte. Krisas stebėjo besileidžiantį tiltą. Paskui pažvelgė į profesorių, bet jo veidas buvo be jokios išraiškos.

•

Stovėdamas šalia laiptų, kurie leidosi nuo stogo, Marekas aukštai iškėlė kardą. Jis nudūrė pirmąjį praėjime pasirodžiusį karevį, paskui užmušė dar vieną ir nuspyrė krintančius kūnus šalin, kad nesimaišytų ant kelio. Sutrikę ir nustėrę iš siaubo, kiti sargybiniai sustojo ant laiptų.

Grandinės girgždėjo, ir tiltas leidosi žemyn.

— Ateik, Andrė.

Marekas pažvelgė į chronometrą: 00 : 01 : 04. Liko šiek tiek daugiau nei minutė. Iškišęs galvą pro langą, pamatė, jog draugai nelaukia, kol tiltas visai nusileis — bėgo link jo krašto ir šoko į lauką, plytintį už pilies sienų. Vos įžiūrėjo juos tamsoje.

— Bėk, Andrė, bėk, — sušuko Krisas. — Laiko tau užteks.

Marekas žinojo, jog tai tiesa. Jei spruktų dabar, spėtų perbėgti tiltą ir nušokti į lauką, kol kareiviai jo nepakėlė. Jo draugai. Laukia, kad galėtų visi sugrįžti namo.

Pasukus į laiptų pusę, jo žvilgsnis užkliuvo už senio, virpančiu iš baimės kampe. Įdomu, kaip jausčiaus, jei nugyvenčiau šiame pasaulyje visą savo gyvenimą, pagalvojo Marekas. Mylėti ir gyventi, nuolatos balansuoti ant ligų, bado, mirties, žudynių ribos. Būti *gyvam* šiame pasaulyje.

— Andrė, ar ateini?

— Neliko laiko, — atsakė Marekas.

— Andrė.

Pažvelgęs į lauką, jis pastebėjo pasikartojančius šviesos blyksnius. Jie išsikvietė mašinas. Pasiruošė išvykti.

•

Pasirodžiusios mašinos stovėjo ant savo platformų. Nuo jų pagrindo sunkėsi šalti garai, nuvinguriavę tamsioje žolėje.

— Ateik, Andrė, — ištarė Keitė.

Stojo trumpa tylos pauzė. Paskui jie išgirdo Mareko žodžius:

— Aš nevyksiu su jumis. Pasilieku čia.

— Andrė, ar supranti, ką darai?

— Taip, suprantu.

— Tu rimtai kalbi? — nustebo Keitė ir žvilgtelėjo į profesorių, kuris lėtai linktelėjo galva.

— Jis norėjo šito visą savo gyvenimą.

Tylėdamas Krisas įkišo keraminį žymeklį į mašinos pagrindo plyšį.

•

Marekas stebėjo juos pro sargybos bokšto langą.

— Ei, Andrė. — Tarė Krisas.

— Lik sveikas, Krisai.

— Pasirūpink savimi.

— Andrė. — Kalbėjo Keitė. — Nežinau, ką ir besakyti.

— Sudie, Keite.

Prabilo profesorius:

— Sudie, Andrė.

— Sudie, — tarė Marekas.

Ausinukuose nuskambėjo įrašyto balso instrukcijos:

— Stovėkite ramiai.... akys atmerktos... giliai įkvėpkite... sulaikykite kvapą... *Pradedame*!

Lauke tvykstelėjo nuostabios žydros šviesos pliūpsnis. Paskui dar ir dar vienas. Su kiekvienu žybsniu šviesa vis labiau blėso, kol galiausiai viskas išnyko.

Tamsiame kambaryje skersai išilgai pakylos žirgliojo Donidžeris. Trys būsimi investuotojai tyliai sėdėjo savo būdelėse ir stebėjo jį.

— Anksčiau ar vėliau, — kalbėjo Donidžeris, — pasilinksminimų dirbtinumas — nuolatiniai, nesibaigiantys pasilinksminimai — skatins žmones ieškoti autentikos. Dvidešimt pirmajame amžiuje *autentika* taps pagrindiniu žodžiu, jis bus kiekvieno iš mūsų lūpose. Jūs paklausite, o kas yra autentiška? Atsakysiu — viskas, ko nekontroliuoja korporacijos, kas nėra sukurta ir sumodeliuota vardan pelno, kas egzistuoja savaime ir kuria savo formą. Taigi, kokią sferą mes galime laikyti pačia autentiškiausia? Praeitį.

— Praeitis egzistavo dar prieš Disnėjų ir Merdoką, Britų Telekomą ir „Nissan", „Sony", IBM ir visus kitus veiksnius, formuojančius dabartį. Praeitis kilo ir leidosi be jų įsikišimo, bandymų veikti. Praeitis yra tikroviška. Ji autentiška. *Ir tai suteikia praeičiai neįtikėtino patrauklumo.* Nes būtent praeitis yra vienintelė alternatyva korporacinei dabarčiai.

— Ką gi žmonės darys? Jau dabar daro. Šiais laikais greičiausiai besivystanti kelionių sritis yra kultūrinis turizmas. Žmonės ne tik nori aplankyti kitas šalis, bet ir pajusti kitokio laiko dvelksmą. Jie nori atsidurti viduramžių pilyse, kurias supa akmeninės sienos. Milžiniškose budistų šventyklose. Majų piramidžių miestuose. Egiptiečių nekropoliuose. Jie nori pajusti praeities pasaulį. Pradingusį pasaulį.

— Ir jiems nereikia klastotės, nereikia, kad viskas būtų gražiai apipavidalinta ir kruopščiai sutvarkyta. Jiems reikia autentiškumo. Kas gali jiems tai garantuoti? Kas taps praeities simboliu? ITC.

— Netrukus parodysiu jums, kokius kultūrinio turizmo rajonus turime visame pasaulyje. Atkreipsiu dėmesį į vieną Prancūzijoje, tačiau, be abejo, yra ir kitų. Visais atvejais mes perduodame rajonus tos šalies vyriausybei. Bet pasiliekame juos supančią teritoriją. Tai reiškia, jog mums priklausys viešbučiai, restoranai, parduotuvės — visa turizmo atributika. Jau nekalbant apie knygas, filmus, gidus, drabužius, žaislus ir visa kita. Norėdami patekti į trokštamą praeities rajoną, turistai paklos vos dešimt dolerių, tačiau gyvenimas už jo ribų atsieis jiems penkis šimtus. Visos jų išlaidos taps mūsų pajamomis. — Donidžeris nusišypsojo. — Žinoma, jei viskas aplinkui bus skoningai įrengta.

Už jo nugaros pasirodė plakatas su grafiku.

— Mūsų paskaičiavimais, kiekvienas rajonas per metus atneš du milijardus dolerių pelno, įskaitant į šią sumą ir parduotas prekes. Iki antrojo ateinančio amžiaus dešimtmečio metinės mūsų kompanijos pajamos sieks šimtą milijardų dolerių. Tai — viena iš priežasčių, dėl kurių jums reikėtų prisijungti prie mūsų.

— Kita priežastis dar svarbesnė. Prisidengę turizmu, mes turėsime galimybę sukurti naują kokybės ženklą, koks egzistuoja, pavyzdžiui, programinės įrangos gamyboje. Tačiau istorijoje nieko panašaus nėra. Nors istorija — tai pats galingiausias visuomenės intelektualinis įrankis, kuriam kompiuteriai nė iš tolo neprilygsta. Išsiaiškinkime vieną dalyką. Istorija nėra nei bejausmė mirusių įvykių ataskaita, nei mokslininkų žaidimų aikštelė, kurioje jie įsitraukia į bereikšmius ginčus.

— Istorijos tikslas yra paaiškinti dabartį — kodėl mūsų pasaulis yra toks, koks yra. Istorija aiškina, kokie dalykai yra svarbūs ir kodėl. Ji moko mus vertinti tai, ką vertiname dabar. Ji parodo, į ką turėtume nekreipti dėmesio, ką ignoruoti. Tai tikra valdžia — absoliuti valdžia, leidžianti veikti visą visuomenę ir keisti jos vystymąsi.

— Ateitis priklauso praeičiai — tam, kas kontroliuos praeitį. Anksčiau tai buvo neįmanoma. Dabar viskas pasikeitė. Mes, ITC kompanijos darbuotojai, norime padėti savo užsakovams formuoti pasaulį, kuriame gyvename, dirbame, perkame. Aš tikiuosi, kad mūsų darbui jūs suteiksite visokeriopą ir nuoširdžią paramą.

Salėje nenugriaudėjo plojimai; stojo gluminanti tyla. Taip būdavo visada. Jiems prireikdavo šiek tiek laiko jo žodžiams įsisąmoninti.

— Dėkoju už jūsų dėmesį, — tarė Donidžeris ir nudrožė nuo scenos.

•

— Tikiuosi, iškvietei mane dėl rimtų priežasčių, — tarė Donidžeris. — Negaliu pakęsti, kai esu priverstas trumpinti savo kalbą.

— Tai labai svarbu, — pasakė Gordonas. Jie žingsniavo koridoriumi link perkėlimo aikštelės.

— Jie grįžo?

— Taip. Mes sutvarkėme skydus, ir trys iš jų grįžo.

— Kada?

— Maždaug prieš penkiolika minučių.

— Na ir kas?

— Jiems teko daug išgyventi. Vienas smarkiai sužeistas. Reikės guldyti į ligoninę. Kitiems dviems viskas gerai.

— Na, tai kokios problemos?

Gordonas su Donidžeriu ėjo pro duris.

— Jie nori žinoti, kodėl niekas neatskleidė tikrųjų ITC planų.

— Todėl, kad tai — ne jų reikalas, — atšovė Donidžeris.

— Jie rizikavo savo gyvybėmis...

— Jie buvo savanoriai.

— Bet...

— Ei, dėjau aš ant jų skersą. Ko taip staiga susirūpinai? Kam jie reikalingi? Tai — tik krūva *istorikų*, kuriuos išmesime iš darbo, jei nesutiks su mūsų sąlygomis.

Gordonas nieko neatsakė. Jis žiūrėjo Donidžeriui per petį. Šis lėtai atsisuko.

Už nugaros stovėjo Džonstonas, mergina, dabar trumpai nusipjovusi plaukus, ir vienas iš vyrukų. Jie buvo purvini, suplyšusiais, į skarmalus panašiais drabužiais, apsitaškę kraujais. Jie stypsojo šalia vaizdo ekrano, pro kurį matėsi užtamsinta salė. Iš jos išeidinėjo investuotojai, pakyla buvo tuščia. Tikriausiai jie girdėjo visą kalbą ar bent jau jos dalį.

— Ką gi, — prabilo Donidžeris, staiga išsišiepęs. — Labai džiaugiuosi, kad pagaliau sugrįžote.

— Mes irgi, — atsakė Džonstonas. Bet jis nesišypsojo.

Niekas nepratarė nė žodžio.

Visi žiūrėjo į jį.

— Eikit jūs šikt, žmonės. — Donidžeris atsisuko į Gordoną. — Kodėl juos čia atsivedei? Todėl, kad jie nusiminė? Vargšeliai... Tokia yra ateitis, patinka jiems tai ar ne. Neturiu laiko tokiems šūdniekiams. Reikia valdyti kompaniją.

Gordonas laikė rankoje dujų balionėlį.

— Žinai, Bobai, — tarė jis, — mes kai ką aptarėme ir nusprendėme, kad kompaniją turėtų valdyti santūresnis asmuo.

Pasigirdo šnypštimas, ir Donidžeris pajuto aštrų kvapą, primenantį eterį.

Jis atsigavo, išgirdęs garsų ūžesį, primenantį lūžtančio metalo cypimą. Jis stovėjo mašinos viduje. Visi žiūrėjo į jį, išsirikiavę už skydų. Donidžeris žinojo, kad išlipti iš aparato negalima, kai šis įjungtas. Garsiai ištarė — „Nieko jums nepavyks." Ir tą pačią akimirką jį apakino violetinis lazerio tvyksnis. Šviesos pliūpsnių sparčiai daugėjo. Jam besitraukiant, išaugo perkėlimo aikštelė. Donidžerį apgaubė šnypščiantys garai. Ausyse nuskambėjo paskutinis riksmas ir jis užsimerkė laukdamas smūgio.

Tamsa.

Jis išgirdo paukščių čiulbesį ir atsimerkė. Pirmiausiai dirstelėjo į dangų. Giedra. Vadinasi, ne Vezuvijus. Jis atsidūrė pirmykštėje girioje su milžiniškais medžiais. Tai tikrai ne Tokijas. Paukščiai maloniai čiulbėjo, oras buvo šiltas. Ir ne Tunguska.

Kur, po velnių, jis pateko?

Mašina nusileido ant žemės nedideliu kampu. Kairėje driekėsi nuokalnė. Tarp medžių kamienų jis išvydo šviesą. Išlipo iš mašinos ir nužingsniavo šlaitu žemyn. Kažkur tolumoje girdėjosi pasikartojantis būgnų dundesys.

Nusigavęs iki proskynos, jis išvydo mūrų apsuptą miestą, kurį iš dalies užstojo nuo gaisraviečių kylantys dūmai. Bet šią vietovę jis atpažino iš karto. O, velnias, tai juk Kastelgardas. Kurių galų jį čia atsiuntė? Nejau manė taip išgąsdinsią?

Na, žinoma, už viso šio reikalo stovi Gordonas. Tas jo idiotiškas mekenimas dėl nusivylusių akademikų. Gordonas. Tas kalės vaikas valdo technologijas, o dabar užsimanė valdyti ir kompaniją. Perkėlė jį čia, galvodamas, kad jis nesugebės grįžti atgal.

Bet Donidžeris galėjo sugrįžti, ką jis ir ruošėsi padaryti. Nė trupučio nesijaudino, nes su savimi visą laiką nešiojosi keraminį žymeklį. Laikė jį įkišęs į bato kulno plyšį. Nusiavė batą ir patikrino. Taip, baltas žymeklis niekur nedingo. Tiktai įlindo giliai į plyšį ir, rodos, ten užstrigo. Papurtė batą, bet jis neiškrito. Pabandė šakele iškrapštyti jį, bet šakelė sulūžo.

Tada nusprendė atplėšti kulną, tačiau ir šis darbas jam nepasisekė. Reikia kokio nors metalinio įrankio — pleišto arba kalto. Nieko, suras ką nors panašaus mieste.

Jis vėl apsiavė batą, nusimetė švarką, nusirišo kaklaraištį ir nužingsniavo nuokalne. Žvelgdamas iš viršaus į miestą, pastebėjo keistų detalių. Jis matė rytinius sienų vartus, kurie buvo plačiai atlapoti. Ant mūrų nebuvo nė vieno kareivio. Labai keista. Nežinia, į kokius metus

jis pakliuvo, bet aišku, jog dabar taikos metas — kartais žmonės galėdavo trumpai atsipūsti tarp nesibaigiančių anglų užpuolimų. Bet juk vartai turėtų būti saugomi visada. Dirstelėjęs į laukus, pamatė, kad juose niekas nedirba. Žemės sklypai atrodė apleisti ir apaugę piktžolėmis.

Kas čia per velniava? — pagalvojo jis.

Žengęs pro vartus, jis atsidūrė mieste ir suprato, kodėl jo niekas nesaugo. Ant nugaros gulėjo išsidrėbęs negyvas kareivis. Pasilenkęs Donidžeris apžiūrėjo jį iš arčiau. Aplink akis rudavo sukrešėjusio kraujo dryžiai. Matyt, kažkas trenkė per galvą, pagalvojo jis.

Donidžeris apžvelgė patį miestą. Dabar pamatė, jog dūmai rūksta iš nedidelių puodų, kurie buvo išstatyti visur — ant žemės, sienų, tvoros stulpų. Miestas atrodė apleistas, ryški saulė apšvietė nuščiuvusias gatves. Jis nupėdino iki turgaus, bet ir čia nebuvo nė gyvos dvasios. Išgirdo artėjančių link jo vienuolių giesmes ir būgnų dundesį.

Jį nupurtė šaltis.

Iš už kampo pasirodė tuzinas giedančių, juodai vilkinčių vienuolių. Pusė iš jų buvo nusirengę iki juosmens ir plakė save odiniais rimbais, nusagstytais metalo gabaliukais. Jų pečiai ir nugaros sruvo krauju.

Atgailautojai.

Štai kas jie — atgailautojai. Donidžeris sudejavo ir atsitraukė nuo vienuolių, kurie iškilmingai pražygiavo pro šalį, nekreipdami į jį jokio dėmesio. Donidžeris slinko atbulas, kol nugara atsitrenkė į medį.

Atsisukęs išvydo vežimą. Tačiau arklio nebuvo. Jame gulėjo didelė krūva maišų. Iš vieno kyšojo vaiko koja. Iš kito — moters ranka. Aplinkui dūzgė musės — virš lavonų knibždėjo debesys musių.

Donidžeris ėmė virpėti.

Ant rankos kėpsojo pajuodę keistos formos gumbai.

Juodoji Mirtis.

Jis suprato, į kokį laikmetį patekęs. 1348-ieji. Tada Kastelgardą pirmą kartą užklupo maras, išnaikinęs trečdalį gyventojų. Donidžeris žinojo, kaip juo užsikrečiama — per blusų įkandimus, prisilietus prie sergančiojo arba tiesiog oru. Užtenka pakvėpuoti tuo pačiu oru, ir gali atsisveikinti su savo gyvybe. Beje, neįtikėtinai greitai — žmonės paprasčiausiai susmukdavo gatvėje. Vieną akimirką jautiesi kuo puikiausiai. Paskui prasideda kosulys, ima skaudėti galvą. Po valandos jau būni pakratęs kojas.

Jis buvo labai arti negyvo kareivio. Prie pat jo veido.

Per arti.

Donidžeris susmuko prie sienos, jausdamas, kaip užplūsta stingdantis siaubas.

Ten sėdėdamas, jis pradėjo kosėti.

EPILOGAS

Pilką anglišką peizažą čaižė lietaus čiurkšlės. Valytuvai sparčiai braukė lašus nuo priekinio mašinos stiklo. Sėdintis už vairo Edvardas Džonstonas palinko ir prisimerkė, bandydamas įžiūrėti kelią pro liūties sieną. Lauke plytėjo neaukštos tamsiai žalios kalvos, užstojamos gyvatvorių, tačiau dėl pilančio lietaus vaizdas atrodė padūmavęs. Paskutinę sodybą jie paliko už kelių mylių.

— Elze, ar tu tikra, kad mes važiuojame teisingai? — paklausė Džonstonas.

— Visiškai, — atsakė Elzė Kastner, laikydama rankose atverstą žemėlapį ir vedžiodama pirštu nuvažiuotą maršrutą. — Už Četamkroso keturios mylios iki Vyskupo slėnio, paskui dar viena mylia, ir ji turėtų stovėti kažkur čia, dešinėje.

Ji parodė į nuožulnią kalvą, ant kurios augo pavieniai ąžuolai.

— Nieko nematau, — tarė Krisas nuo galinės sėdynės.

Keitė pasiteiravo:

— Ar oro kondicionierius įjungtas? Man taip karšta. — Keitė buvo septintą mėnesį nėščia, ir ją nuolat mušė karštis.

— Įjungtas, — patikino Džonstonas.

— Visą kelią?

Krisas raminančiai patapšnojo jai per kelį.

Džonstonas vairavo lėtai, dairydamasis šalikelėje stovinčio ženklo, kuris parodytų nuvažiuotų mylių skaičių. Lietus susilpnėjo, ir vaizdas tapo ryškesnis. Staiga Elzė sušuko:

— Štai ten!

Kalvos viršuje dunksojo tamsus stačiakampis griūvančiomis sienomis.

— Kas tai?

— Eltamo pilis, — atsakė ji. — Tai, kas iš jos liko.

Sustabdęs mašiną šalikelėje, Džonstonas išjungė variklį. Elzė perskaitė iš kelionės vadovo:

— Pilį pastatė Džonas de Eltamas vienuoliktajame amžiuje, vėliau buvo suręsti keli priestatai. Sugriauta dvyliktajame amžiuje, o

angliško gotikinio stiliaus koplyčia — keturioliktajame amžiuje. Nesusijusi su vėlesnio periodo Eltamo pilimi Londone.

Lietus atslūgo. Dabar vos vos krapnojo. Džonstonas atidarė mašinos dureles ir išlipo į lauką, susigūžęs po savo lietpalčiu. Elzė prisijungė prie jo, laikydama rankose plastikinį įdėklą su dokumentais. Krisas apibėgo aplink automobilį ir padėjo išsiropšti Keitei.

Pilis nebuvo taip žiauriai sugriuvusi, kaip atrodė žiūrint nuo kelio. Aukštyn kilo patamsėję nuo lietaus mūrai. Nesant lubų, patalpos stovėjo po atviru dangumi. Eidami pro griuvėsius, visi tylėjo. Niekur nesimatė jokių ženklų nei archeologinių nuorodų, įvardijančių pilies pavadinimą ir to, kam ji priklausė. Galiausiai prabilo Keitė:

— Kur ji?

— Koplyčia? Štai ten.

Apėję aukštą sieną, jie išvydo koplyčią, stebėtinai gerai išlikusią — kažkas praeityje net stogą atstatė. Vietoje langų žiojėjo skliautuotos angos. Durų irgi nebuvo.

Koplyčios viduje pro visus plyšius pūtė vėjas. Nuo lubų varvėjo vanduo. Išsitraukęs didelį žibintą, Džonstonas pašvietė į sienas.

— Iš kur sužinojai apie šią vietą, Elze? — paklausė Krisas.

— Iš rankraščių, be abejo, — atsakė ji. — Trojos archyvuose radau užuominą apie turtingą anglų karį Endriu d'Eltamą, kuris, sulaukęs senyvo amžiaus, apsilankė Šventosios Motinos vienuolyne. Iš Anglijos kartu atsivežė žmoną ir sūnus. Tada ir pradėjau tyrinėti.

— Čia, — tarė Džonstonas, pašvietęs į grindis.

Jie susibūrė aplink profesoriaus nurodytą vietą.

Žemę dengė sulūžusios šakos ir permirkę medžių lapai. Keturpėsčias Džonstonas nubraukė juos, atidengdamas grindyse įmūrytus sudūlėjusius antkapius. Krisui užkando žadą, išvydus pirmąjį, ant kurio buvo išraižyta gulinti moteris, kukliai apsigobusi ilgu apsiaustu. Be jokios abejonės, tai ledi Kler. Skirtingai nuo kitų raižinių, Kler buvo atsimerkusi ir įsmeigusi atvirą žvilgsnį į žiūrinčiuosius.

— Tokia pat graži, — tarė Keitė, išlenkdama nugarą ir prispausdama ranką prie šono.

— Taip, — sutiko Džonstonas. — Tokia pat graži.

Jie nuvalė kitą antkapį ir išvydo šalia Kler gulintį Andrė Mareką. Jis irgi buvo atsimerkęs. Atrodė gerokai vyresnis: veido kraštą išvagojo raukšlė, nors tai galėjo būti ir randas.

Elzė tarė:

— Pasak rankraščių, Andrė lydėjo ledi Kler iš Prancūzijos į Angliją, kur juodu susituokė. Jam nerūpėjo paskalos, esą Kler nužudė

velionį vyrą. Pagal visus atsiliepimus, jis nepaprastai mylėjo žmoną. Jie turėjo penkis sūnus ir buvo neišskiriami visą savo gyvenimą.

— Sulaukęs garbingo amžiaus, — tęsė Elzė, — senasis karžygys likusias dienas praleido ramiai, skirdamas visą dėmesį vaikaičiams. Prieš mirtį paskutiniai Andrė žodžiai buvo: „Aš pasirinkau gerą gyvenimą." Jį palaidoje šeimyninėje Eltamo koplyčioje 1382-ųjų birželį.

— Tūkstantis trys šimtai aštuoniasdešimt antrieji, — pakartojo Krisas. — Jis mirė penkiasdešimt ketverių metų.

Džonstonas nuvalė likusią antkapio dalį, ir jie išvydo Mareko skydą: išdidžiai šuoliuojantį Anglijos liūtą prancūziškų lelijų lauke. Virš skydo kažkas buvo užrašyta prancūziškai.

Elzė paaiškino:

— Tai šeimos šūkis, atsiradęs virš herbo mėgdžiojant Ričardą Liūtaširdį: *Mes compaignons cui j'amoie et cui j'aim... Me di, chanson.* — Ji trumpam nutilo. — Mano bendražygiai, kuriuos aš mylėjau ir tebemyliu... Perduokite jiems mano dainą.

Netardami nė žodžio, jie ilgai žiūrėjo į Andrė antkapį.

Pirštų galiukais Džonstonas palietė akmeninius Mareko veido kontūrus.

— Ką gi, — galiausiai tarė jis, — bent jau žinome jo istoriją.

— Kaip manote, ar jis buvo laimingas? — paklausė Krisas.

— Taip, — atsakė Džonstonas, tačiau pats galvojo, jog, nepaisant visos Mareko meilės viduramžiams, tas pasaulis buvo ne jo. Greičiausiai jis jautėsi ten kaip svetimšalis, atskirtas nuo jam įprastos aplinkos. Juk Andrė atvyko iš visiškai kitokio laiko.

Pro langus ūžė vėjas, sklaidydamas lapus ant žemės. Oras buvo šaltas ir drėgnas. Jie stovėjo tylėdami.

— Įdomu, ar jis galvojo apie mus? — tarė Krisas. — Ar ilgėjosi mūsų?

— Žinoma, — atsakė profesorius. — Nejau pats nepasiilgsti jo?

Krisas linktelėjo. Šniurkštelėjusi Keitė išsišnypštė nosį.

— Aš jo ilgiuosi, — tarė Džonstonas.

Jie išėjo į lauką. Nusileido nuokalne iki mašinos. Lietus visai liovėsi, tačiau dangumi tebeslinko tamsūs ir sunkūs debesys, pakibę žemai virš tolimų kalvų.

PADĖKA

Per pastaruosius penkiasdešimt metų mūsų supratimas apie viduramžius neįsivaizduojamai pasikeitė. Retkarčiais vis dar pasitaiko išpuikusių mokslininkų, postringaujančių apie „Tamsos Amžius", tačiau šiuolaikiniai tyrimai jau seniai paneigė tokius naivius pareiškimus. Kažkada vyravo nuomonė, jog tai buvę sustabarėję, žiaurūs ir tamsūs laikai, bet dabar jie laikomi kupinais energijos ir netikėtų pokyčių: tada žmonės troško žinių ir jas vertino. Tada buvo įkurti didingi universitetai ir skatinamas mokslas, o technologijos sparčiai tobulėjo. Socialiniai santykiai nuolat kito — atsirado tarptautinė prekyba, smurtinių mirčių buvo kur kas mažiau negu šiais laikais. Jei jau prabilome apie ankstesnę viduramžių reputaciją — ribotų interesų, religinio fanatizmo bei žmogžudysčių laiką, — vertėtų pastebėti, kad protingam žmogui XX amžius pasirodytų nedaug geresnis.

Atvirai kalbant, žiauriųjų viduramžių įvaizdį suformavo Renesansas, kurio šalininkai kėlė į padanges naująją dvasią, kartais nepaisydami istorinių faktų. Buvo klaidingai manoma, kad viduramžiai — tai tamsus, švietimą neigęs laikas, ir toks požiūris tik patvirtina šiandieninį įsitikinimą, jog žmonės visada siekė gyventi šviesiau ir geriau. Be abejo, tai — tik iliuzija, tačiau ji giliai įsišaknijo mumyse. Žmonėms, gyvenantiems šiais laikais, ypač sunku suvokti, kad mūsų modernus mokslo ir technologijų pasaulis nebūtinai patobulino praėjusius „nemokslinius" amžius.

Keletas žodžių apie keliones laike. Nors kvantų teleportacija buvo demonstruojama įvairiose laboratorijose, praktinis šio fenomeno pritaikymas priklauso ateičiai. Knygoje išsakytoms mintims pradžią davė Deivido Doičo, Kipo Torno, Polo Neihino, Čarlzo Beneto ir kitų mokslininkų hipotezės. Galbūt kai kurios romano detalės juos sudomins, bet apskritai viso šio reikalo jie nevertins rimtai. Tai — tik romanas, o kelionės laike priklauso fantazijos karalystei.

Tačiau, vaizduodamas Viduramžius, aš rėmiausi daug tvirčiau pagrįstais šaltiniais. Man nepaprastai padėjo įvairių mokslininkų, paminėtų bibliografijoje, darbai. Jeigu kur nors pasitaikė klaidų, tai — mano, o ne jų kaltė.

Norėčiau padėkoti Katerinai Kaner už iliustracijas ir Brentui Gordonui už kompiuterinę grafiką.

Pagaliau esu ypač dėkingas istorikui Bartui Vrankenui už jo neįkainojamas įžvalgias pastabas ir draugiją varginančioje kelionėje po mažai žinomus apleistus Perigordo griuvėsius.

BIBLIOGRAPHY

Allmand, Christopher. *The Hundred Years War: England and France at War c. 1300—c. 1450*. Cambridge, Eng.: Cambridge University Press, 1988.

Anonymous. *Lancelot of the Lake*. Trans. Corin Corley. Oxford: Oxford University Press, 1989.

Artz, Frederick B. *The Mind of the Middle Ages: An Historical Survey, A.D. 200—1500*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.

Ayton, Andrew. *Knights and Warhorses: Military Service and the English Aristocracy under Edward III*. Woodbridge, Eng.: Boydell Press, 1994.

Barber, Richard. *Edward, Prince of Wales and Aquitaine*. Woodbridge, Eng.: Boy-dell Press, 1996.

————, ed. and trans. *The Life and Campaigns of the Black Prince*. London: Folio Society, 1979.

————, and Juliet Barker. *Tournaments*. Woodbridge, Eng.: Boydell Press, 1989.

Bentley, James. *Fort Towns of France: The Bastides of the Dordogne and Aquitaine*. London: Tauris Parke, 1993.

Berry, Due de. *The Très Riches Heures of Jean, Duke of Berry*. Ed. Jean Longnon. New York: George Braziller, 1969.

Black, Maggie. *The Medieval Cookbook*. New York: Thames and Hudson, 1992.

Blair, Claude. *European and American Arms, c. 1100—1850*. New York: Bonanza Books, 1962.

Bloch, Marc. *Feudal Society*. Trans. L. A. Mayon. Chicago: University of Chicago Press, 1961.

Bradbury, Jim. *The Medieval Siege*. Woodbridge, Eng.: Boydell Press, 1992.

Burne, Alfred H. *The Crécy War*. New York: Oxford University Press, 1955.

Cantor, Norman F. *Inventing the Middle Ages*. New York: William Morrow, 1991. One of the finest intellectual histories ever written. Informative about medievalists and the period.

Chrétien de Troyes. *Cliges*. New Haven: Yale University Press, 1998.

Chrétien de Troyes. *Lancelot: The Knight of the Cart*. New Haven: Yale University Press, 1998.

Christine de Pizan. *The Book of the Duke of True Lovers*. Trans. Thelma S. Fenster. New York: Persea Books, 1992.

Contamine, Philippe. *War in the Middle Ages*. Trans. Michael Jones. Oxford: Blackwell, 1984.

Cosman, Madeleine P. *Fabulous Feasts: Medieval Cookery and Ceremony*. New York: George Braziller, 1995.

Curry, Anne, and Michael Hughes, eds. *Arms, Armies and Fortifications in the Hundred Years War*. Woodbridge, Eng.: Boydell Press, 1994. See particularly the chapters by Vale and Hardy.

Sumption, Jonathan. *The Hundred Years War I: Trial by Battle.* London: Faber & Faber, 1991.

————. *The Hundred Years War II: Trial by Fire.* London: Faber & Faber, 1999.

Tuchman, Barbara W. *A Distant Mirror: The Calamitous Fourteenth Century.* New York: Alfred A. Knopf, 1978.

Vale, Malcolm. *War and Chivalry: Warfare and Aristocratic Culture in England, France and Burgundy at the End of the Middle Ages.* Athens: University of Georgia Press, 1981.

White, Lynn, Jr. *Medieval Technology and Social Change.* Oxford: Clarendon Press, 1962.

Wright, Nicholas. *Knights and Peasants: The Hundred Years War in the French Countryside.* Woodbridge, Eng.: Boydell Press, 1998.

Wroe, Ann. *A Fool and His Money: Life in a Partitioned Town in Fourteenth-Century France.* New York: Hill and Wang, 1995.

Zimmer, Heinrich. *The King and the Corpse.* Princeton: Princeton University Press, 1971.

SCIENTIFIC REFERENCES

Deutsch, David. *The Fabric of Reality: The Science of Parallel Universes and Its Implications.* New York: Penguin, 1997. A brilliant, stimulating and very well written book. See particularly the photon interference demonstration of multiverses, on which my own text relies.

————, and Michael Lockwood. „The Quantum Physics of Time Travel." *Scientific American,* March 1994, pp. 68—74.

Kaku, Michio. *Hyperspace.* New York: Oxford University Press, 1994.

Milburn, Gerard J. *Schrödinger's Machines: The Quantum Technology Reshaping Everyday Life.* New York: W. H. Freeman, 1997.

————. *The Feynman Processor.* Reading, Mass.: Perseus Books, 1998.

Misner, Charles W., Kip S. Thorne and John A. Wheeler. *Gravitation.* San Francisco: W. H. Freeman, 1973.

Nahin, Paul f. *Time Machines.* 2nd ed. New York: Springer-Verlag, 1999. See particularly „Tech Note 9: Wormhole Time Machines," pp. 489—525.

Thorne, Kip S. *Black Holes and Time Warps.* New York: Norton, 1994.

Wheeler, John Archibald, with Kenneth Ford. *Geons, Black Holes and Quantum Foam.* New York: W. W. Norton, 1998.

Williams, Colin P., and Scott H. Clearwater. *Explorations in Quantum Computing.* New York: Springer-Verlag, 1998.

Crichton, Michael

Cr47 Laiko linija: [romanas] / Michael Crichton; [iš anglų kalbos vertė Bronius Bružas]. — Vilnius: Algarvė, 2001. — 408 p.

ISBN 9955-856-69-8

Šioje knygoje autorius derina ateities mokslą — sparčiai tobulinamą kvantų technologiją — ir sudėtingas viduramžių realijas. *Laiko linija* — tai kvapą gniaužiantis pasakojimas, nešantis mus į netikėtų pavojų ir nežinomybės pasaulį, griaunantis mūsų sampratą apie tai, kas yra įmanoma, o kas — ne.

UDK 820(73)-3

Michael Crichton

LAIKO LINIJA

Redaktorius *Arnoldas943Ališauskas*
Viršelio dailininkė *Laima Prialgauskaitė*

Leidykla „Algarvė", Rinktinės 3/11, 2051 Vilnius.
Spaudė AB "Spauda", Laisvės pr. 60,
2056 Vilnius, Lietuva.

Užs. 1883

Tokių įspūdingų nuotykių Michaelas Crich[redacted]
nebuvo pateikęs skaitytojams net populiarioje knygoje
JUROS PERIODO PARKAS.
LAIKO LINIJA — įtaigus pasakojimas apie nežinomą
pasaulį, pilną netikėtų pavojų, keičiantį mūsų sampratą
apie tai, kas yra įmanoma, o kas — ne.
Romano veiksmas prasideda XXI amžiaus išvakarėse,
kai naujos technologijos tobulėja žaibo greičiu.
Informacija pasiekia adresatą akimirksniu —
tam nereikia nei telegrafo, nei kitų transliacijos įrenginių.
Iš vienos molekulės galima sukurti kompiuterį, bet kurį
praeities laikotarpį galima realistiškai atkurti.
Grupelė istorikų tiesiogine prasme dalyvauja
XIV amžiaus feodalinės Prancūzijos gyvenime.
Įsivaizduokite, kokie pavojai jų tyko kelionėje.
Sužadinkite vaizduotę naujais,
dar nepatirtais įspūdžiais.

ISBN 9986-856-69-8

